FERICITUL THEODORIT AL KIRULUI

FERICITUL TEODORIT, EPISCOPUL KIRULUI

TÎLCUIRE
A CELOR O SUTĂ CINCIZECI DE PSALMI
AI PROROCULUI ÎMPĂRAT DAVID

Ediţia de faţă are la bază manuscrisul tipărit întîia oară, prin osîrdia şi toată cheltuiala iubitorului de Dumnezeu Episcop al Buzăului, D. D. Kesarie, în zilele bine-credinciosului Domn a toată Ţara Românească, Alexandru Dimitrie Ghica, la anul 1840.

Prima ediţie a acestei lucrări s-a tipărit la Mănăstirea Petru Vodă în anul 2003.

A FERICITULUI TEODORIT,
EPISCOPUL KIRULUI,

TÎLCUIRE

A CELOR
O SUTĂ CINCIZECI DE PSALMI
AI PROROCULUI
ÎMPĂRAT DAVID

Ediție îngrijită și note de
Florin Stuparu

editura Σοφία

București

Comenzi: www.librariasophia.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
TEODORIT EPISCOP
Tîlcuire a celor o sută cincizeci de psalmi ai Prorocului împărat David / Fericitul Teodorit, episcopul Kirului; ed. îngrijită și note de Florin Stuparu – București: Editura Sophia, 2018
ISBN 978-973-136-640-1

I. Stuparu, Florin (ed., note)

MAI-NAINTE PRIVIRE

Mie, mai-nainte de celelalte dumnezeiești cuvinte, îmi era a tîlcui prorocia marelui David[1], fiindcă ucenicii bine-credincioși – și orășenii, și sătenii – cu deosebire la aceasta s-au sîrguit toți a lua aminte. Dar, nu mai puțin, și cei ce au îmbrățișat viața postnicească pe aceasta o poartă pe limbă, noaptea și ziua lăudîndu-L pe Dumnezeul tuturor și domolind patimile trupului, pentru că, amestecînd folosul cu dulceața viersuirii dumnezeiescului dar, prea-dorită și vrednică de iubit a pus învățătura înaintea oamenilor. Și oricine poate vedea că cei mai mulți dintre oameni fie nu pomenesc nimic din celelalte dumnezeiești *Scripturi*, fie prea puține, dar pomenesc de multe ori cîntările cele duhovnicești ale dumnezeiescului David – și în case, și prin uliți și prin căi – și se prea-îndulcesc cu tocmirea viersuirii, și prin dulceața aceasta dobîndesc folosul. De aceea voiam să tîlcuiesc mai întîi această prorocie și să pun înainte oamenilor celor înțelepți folosul cel dintru adînc; ca, cîntînd împreună și simțind înțelesul celor cîntate, îndoit să secere cîștigul. Dar cei ce au cerut de la noi tîlcuirile altor dumnezeiești *Scripturi* nu au lăsat a lua sfîrșit sîrguința aceasta a noastră: pentru că unii ne-au arătat că este de nevoie a se tîlcui *Cîntarea Cîntărilor*; alții au dorit să cunoască prorocia bărbatului doririlor, Daniil; alții – pe a dumnezeiescului Iezechil, și alții au cerut a se face înțelese și arătate lor prorociile celor doisprezece Proroci, care le erau întru neînțelegere.

Și, fiindcă Dumnezeu – Cel ce înțelepțește pe cei orbi și le descoperă tainele, Care a dat gură omului, și a făcut surd și mut, văzător și orb – a dat omului să înțeleagă și să poată tîlcui dumnezeieștile Lui cuvinte, vino drept aceea ca, chemînd dumnezeiescul dar – care, după prorocie, aduce pe cei orbi în calea pe care nu au știut-o, și îi face a călători pe cărări pe care nu le-au cunoscut, și le dăruiește celor surzi de demult a auzi dumnezeieștile cuvinte și dă adevăr ochilor celor ce petrec întru întuneric și în negură – să îndrăznim asupra prorociei acesteia a Psalmilor.

Nimeni să nu socotească însă că osteneala noastră este de prisos din pricină că și alții, mai înainte de noi, au pus înainte și au arătat tîlcuirea aceasta. Pentru că –

[1] Proroc și împărat al Iudeii și apoi al întregului Israil, între 1010 și 970 înainte de Hristos.

citind eu multe tîlcuiri și aflîndu-i pe unii că s-au abătut cu multă nesăturare întru alegorie, iar pe alții că au alăturat prorocia oarecărora istorii ca și cum tîlcuirea le-ar ajuta mai vîrtos Iudeilor decît ucenicilor credinței – am socotit prea-de cuviință a fugi și de nemăsurarea acestora, și de a acelora. Și cîte se cuvin istoriilor celor vechi, pe acestea să le alăturăm și acum, iar prorociile pentru Stăpînul Hristos, și pentru Biserica neamurilor, și pentru viețuirea cea evanghelicească și pentru propovăduirile Apostolilor, să nu le dăruim altora, care lucru le este iubit să-l facă Iudeilor, cei ce trăiesc întru furtișag și întru rea lucrare și țes răspuns pentru a lor necredință. De aceea, nu ne este atît de ostenitoare tîlcuirea mai-naintei grăiri, pentru că privirea lucrurilor o face arătată.

Ne vom sîrgui cît va fi cu putință a fugi de lungimea cuvîntului și scurt a pune înainte folosul, celor ce voiesc. Și, mai înainte arătînd scopul Psalmilor, așa ne vom apuca de tîlcuire.

Se cuvine însă a ști că este osebit lucru prorociei a le vesti nu numai pe cele ce vor să fie, ci și pe cele de față, și a le grăi pe cele ce s-au făcut. Pentru că dumnezeiescul Moisi ne-a învățat arătat cele zidite de Dumnezeul tuturor, care au luat pe „a fi" demult și prea-de demult, nu de la oameni primind învățătura aceasta, ci din darul Duhului. Le-a spus și pe cele ale vremii lui, precum lui Faraon pedepsele aduse asupră-i, și lui Israil dăruirea manei și împărtășirea cărnurilor. A spus mai-nainte încă și cele ce or să fie, adică venirea Stăpînului Hristos, risipirea Iudeilor și mîntuirea neamurilor.

Așa și dumnezeiescul David (după acela el întîi scriind prorocia) pomenește facerile de bine făcute celor de acum de Dumnezeul tuturor și mai-nainte le însemnează pe cele ce or să fie cu mulți ani mai pe urmă. Și nu folosește numai cuvinte proroceşti, ci și sfătuitoare și legiuitoare și, cînd moralizatoare, cînd dogmatică aduce învățătura. Uneori tînguiește primejdiile Iudeilor, iar alteori mai-înainte cîntă mîntuirea neamurilor. În multe locuri încă mai-nainte vestește Patimile Stăpînului Hristos și Învierea, și cu multa felurime a prorociei îi îndulcește pe cei ce voiesc a lua aminte.

Oarecari au zis că Psalmii nu sînt toți ai lui David, ci și ai altora. Drept aceea, așa înțelegînd și scrierile de deasupra, pe unii i-au afierosit lui Idithum, pe alții lui Etham, pe alții fiilor lui Core și pe alții lui Asaf, din *Istoria Paralipomenilor* învățînd noi că și aceștia sînt Proroci. Eu însă nu mă împotrivesc cu nimic pentru acestea. Căci ce folos îmi adaugă mie, ori de sînt toți ai acestuia, ori de sînt oarecari și ai acelora, fiind lucru vădit că toți s-au scris din lucrarea dumnezeiescului Duh? Pentru că și pe dumnezeiescul David îl știm Proroc, și pe aceia *Istoria Paralipomenilor* îi numește Proroci. Lucrul Prorocului este să dea limba slujitoare darului Duhului, după glasul ce se poartă în Psalmi: „Limba mea – zice – este trestia Scriitorului ce scrie degrabă." Dar să stăpînească hotărîrea celor mai mulți: că cei mai mulți dintre scriitori au zis că aceștia sînt ai lui David.

Şi, de vreme ce oarecari au numit scrierile de deasupra mincinoase, socotesc că este lucru de nevoie a vorbi puţine şi pentru aceasta. Mi se pare că este lucru îndrăzneţ a răsturna scrierile de deasupra, care se aflau pe vremea lui Ptolemei[1], celui ce a împărăţit peste Egipt după Alexandru[2], pe care toţi cei 70 de bătrîni[3] le-au tălmăcit în limba elinească. Şi, mai înainte cu o sută cincizeci de ani de tălmăcirea aceea, umplîndu-se de dumnezeiescul dar, minunatul Ezdra[4] a scris de-a doua oară *Sfintele Cărţi*, căci se stricaseră, din lenevirea Iudeilor şi din păgînătatea Babilonienilor de demult.[5] Dacă acela, din Preasfîntul Duh, iarăşi a înnoit pomenirea lor, iar Cei 70, nu fără de dumnezeiasca insuflare, le-au tălmăcit în limba elinească cu multă împreună-glăsuire şi întocmire şi, pe lîngă celelalte dumnezeieşti *Scripturi*, au tălmăcit şi scrierile de deasupra, apoi socotesc că este lucru îndrăzneţ şi foarte obraznic să le numească cineva mincinoase pe acestea şi să socotească gîndurile lor mai înţelepte decît lucrarea Duhului. Şi acest lucru îl va arăta mai luminat tîlcuirea din parte a Psalmilor.

Încă şi „diapsalma" (adică schimbarea viersuirii cîntării şi a noimei) au tîlcuit-o în multe feluri. Unii au socotit că este încetare a lucrării Duhului, alţii – schimbare a prorociei, iar alţii – prefacere a viersuirii. Iar unul, folosind tălmăcirea lui Achila[6], în locul diapsalmei a pus acest cuvînt, adică „de-a pururea", zicînd că el se împreună cu stihul dinainte. După cum, întru al treilea Psalm, după stihul: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, şi m-a auzit din muntele cel sfînt al Lui", aflăm adăugată această diapsalmă, căci Achila a împreunat aşa: „Şi m-a auzit din muntele cel sfînt al Lui de-a pururea", făcînd împreună o înţelegere cu stihul dinainte.

Aflîndu-i pe Cei 70 şi pe toţi ceilalţi tîlcuitori ai dumnezeieştii *Scripturi* care au tîlcuit această „diapsalmă", eu socotesc că nu este drept a-i defăima pe atîţia, şi mai cu seamă pe unii ca aceştia, şi a mă încrede înţelegerii unuia singur. De aceea, socotesc că scrierea diapsalmei însemnează schimbarea viersuirii. Că – de vreme ce a alcătuit cete, care Îi aduceau lui Dumnezeu cîntarea şi lauda, neîmplinind Lui vreo trebuinţă oarecare, ci aducîndu-i folos norodului – marele David a făcut cetele a

[1] Faraonul Ptolemeu Filadelful (283-246).

[2] Alexandru Machidon.

[3] De fapt, 72 de înţelepţi care au tălmăcit *Vechiul Testament* din ebraică în elină, tălmăcire ce se cheamă *Septuaginta*, „cei şaptezeci" (vezi *Cuvîntul de încheiere*).

[4] Preot printre Iudeii din Babilon. În vremea unuia dintre cei doi împăraţi Persani, nu ştim dacă Artaxerxe I (465-424) sau Artaxerxe al II-lea (404-358), Ezdra vine la Ierusalim cu poruncă de la împărat să reaşeze *Legea*, pe care Iudeii iarăşi o uitaseră. Ezdra face acest lucru, desparte pe Iudei de soţiile şi de copiii lor de altă seminţie şi reia Sărbătoarea Corturilor (vezi *Cartea I a lui Ezdra*).

[5] Aceasta s-a întîmplat în timpul robiei babiloniene din vremea lui Nabucodonosor, care va mai fi pomenită de multe ori.

[6] Tălmăcitor în elineşte al *Vechiului Testament* (vezi *Cuvîntul de încheiere*).

cînta cu oarecare potrivire, iar pe cei ce foloseau organele i-a făcut să dea glăsuirea întocmită. Iar cîntările au multe schimbări ale viersuirii, și lirele și alăutele au schimbări de lovituri. Se poate vedea multă deosebire ca aceasta și la fluiere. Deci, „diapsalma" mi se pare că însemnează, după cum am zis, schimbarea viersuirii. Iar tîlcuirea cea cu dinadinsul o știe cel ce a pus această deasupra-scriere și cel ce, ca și acela, a primit strălucirea dumnezeiescului Duh.

Cei ce citesc Psalmii cu iubire de osteneală se cuvine a ști că aceștia nu păzesc rînduiala vremii, ci unii, cuprinzînd istorii mai vechi, au dobîndit uneori a doua rînduială; iar alții, care cuprind vreme mai nouă, s-au rînduit mai întîi. Așa, Psalmul al 3-lea are deasupra-scrierea povestirii pentru Avesalom, iar al 141-lea – pe a lui Saul. Și îi este arătat fiecăruia ce știe istoria cu cît sînt mai demult cele pentru Saul decît cele pentru Avesalom.

Iar eu socotesc că însuși dumnezeiescul David a zis Psalmii, iar alții – că alcătuirea acestora au făcut-o oarecari din cei ce au fost mai pe urmă. Și le-am însemnat pe acestea aici, ca să nu curm pentru ele tîlcuirea, fiind silit atunci cînd trebuie a vorbi. Deci, mărginind mai înainte-privirea, să ne apucăm, cu ajutorul lui Dumnezeu, de tîlcuirea din parte.

TÎLCUIREA PSALMULUI 1

Al lui David, nescris deasupra la Evrei.

1. Fericit – bărbatul care n-a umblat în sfatul necredincioșilor, și în calea păcătoșilor n-a stătut și pe scaunul pierzătorilor n-a șezut;

De aici este lesne a cunoaște că cei ce au tălmăcit dumnezeieștile *Scripturi*, aflînd de demult deasupra-scrierile la Evrei, le-au mutat în limba elinească și pe acestea. Căci au lăsat nescris deasupra Psalmul de față și pe cel următor, așa cum i-au aflat, neîndrăznind a adăuga ceva de la sine la cuvintele Duhului.

Unii din cei ce au scris pricinile Psalmilor au zis că acesta de față cuprinde învățătură morală, iar mie mi s-a părut că nu este mai puțin dogmatic decît moral. Căci cuprinde nu numai mustrarea păcătoșilor, ci și pe a păgînilor, și sfătuiește a lua totdeauna aminte la dumnezeieștile cuvinte, dintru care dobîndim folos nu doar moral, ci și dogmatic.

Și foarte cu potrivire a pus marele David înaintea scripturii sale fericirea, urmînd pe al său Fiu și totodată Stăpîn, adică pe Mîntuitorul Hristos, Care a început învățătura către Sfinții Săi Ucenici de la fericiri: „Fericiți – cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăția cerurilor." (Stăpînul Hristos este Fiu al lui David ca om, după glasul *Sfintelor Evanghelii*, căci: „Cartea neamului lui Iisus Hristos, fiul lui Avraam, fiul lui David"; iar Domn al lui și Făcător – ca un Dumnezeu, că al Lui este glasul: „Zis-a Domnul Domnului meu: Șezi de-a dreapta Mea.")

Deci începutul fericește pe cel ce nici nu s-a împărtășit în cale cu necredincioșii, nici nu a primit sfatul păcătoșilor ca pe unul adevărat și întemeiat (că pe aceasta a numit-o „stare"), și a fugit de statornica stricăciune a pierzătorilor. Iar acest nume, adică „fericit", este numire dumnezeiască. Și martor e dumnezeiescul Apostol, strigînd: „Fericitul și singur Stăpînitor, Împăratul împăraților și Domnul domnilor." Stăpînul nostru Dumnezeu a dat-o cu împărtășire pe aceasta și oamenilor, precum și pe celelalte. Pentru că, numindu-Se El credincios – „Credincios, zice, este Dumnezeu, prin Care v-ați chemat la împărtășirea Fiului Său", iar Fericitul Moisi zice: „Dumnezeu este credincios și nu este nedreptate întru Dînsul" – a numit și din oameni „credincioși" pe cei ce primesc cuvintele Lui fără de îndoială. Așa, fiind și numindu-Se Dumnezeu, Marele Dăruitor a dat cu împărtășire și oamenilor această numire și strigă: „Eu am zis: Dumnezei sînteți, toți fii ai Celui Preaînalt, iar voi ca

niște oameni muriți." Deci numele acesta, adică „fericit", este rod al săvîrșirii faptei bune. Că – precum fiecare din meșteșugurile din viață privește la sfîrșit, adică: meșteșugul cel de luptă, către cununile de măslin; cel ostășesc, către biruințe și semne de biruință; cel doctoricesc, către sănătate și către izbăvirea de boli; cel negușătoresc, către adunarea banilor și către avuția bogăției – așa și știința faptei bune are ca rod și sfîrșit dumnezeiasca fericire. Și nimeni, văzîndu-l fericindu-se aici numai pe bărbat, să nu socotească cum că neamul femeilor se lipsește de această fericire. Stăpînul Hristos, alcătuind fericirile cu neamul bărbătesc, n-a oprit muierilor cîștigarea faptei bune. Cuvîntul cuprinde împreună cu bărbații și pe muieri, căci „cap al muierii este bărbatul", după cum zice dumnezeiescul Apostol. Celelalte mădulare ale trupului se împreună cu capul, iar capul, încununîndu-se, se bucură. Așa și noi, vorbind către cineva și numindu-l pe dînsul „cap iubit", nu-l despărțim de celelalte părți ale trupului, ci vorbim din parte către întreg.

Și nu așa prost[1] a pomenit mai întîi de „cale", apoi de „stare", apoi de „scaun", ci știind cu de-adinsul că gîndul suferă mai întîi pornire – ori rău ar fi, ori bun –, apoi stare, apoi oarecare adeverire întărită. Deci sfătuiește ca nici cu mintea să primească vreo înțelegere păgînească, nici să călătorească spre vreo lucrare fără de lege.

Dumnezeieștii *Scripturi* îi este drag a numi „necredincioși" pe cei ce cred în nedumnezeire[2] ori în multă dumnezeire[3], „păcătoși" pe cei ce voiesc a trăi întru fărădelege și au îmbrățișat viață stricată, iar „pierzători" – pe cei ce se pierd nu numai pe ei înșiși, ci îi împărtășesc și pe alții de pierzare și de vătămare, ca și boala ce năpădește și asupra oamenilor, și asupra dobitoacelor, de care se umplu cei ce se apropie de bolnavi. De aceea cuvîntul poruncește a fugi de soboarele acestora.

Dar, fiindcă fuga de răutate nu ajunge pentru săvîrșirea faptei bune – „abate-te de la rău și fă binele", zice Psalmistul, iar Fericitul Isaia: „Încetați răutățile voastre, învățați-vă a face binele" –, Fericitul David a adăugat foarte după cuviință:

2. ci în Legea Domnului – voia lui și, în Legea Lui va cugeta ziua și noaptea.

Nu numai că se cuvine să le urască pe cele zise mai-nainte, ci să și ia aminte la dumnezeiasca *Lege*, noaptea și ziua, și să le voiască pe acelea pe care le poruncește dumnezeiasca *Lege* și să-și îndrepte a sa viață după scopul aceleia. Așa a și legiuit Dumnezeul tuturor prin Moisi, zicînd: „Vor fi graiurile *Legii* acesteia totdeauna în gura ta și vei cugeta întru dînsele șezînd, și sculîndu-te, și zăcînd și în cale umblînd. Și le vei spînzura pe dînsele de mîinile tale și vor fi neclintite înaintea ochilor tăi."

Apoi, arată și rodul care odrăslește de aici:

3. Și va fi – zice – ca pomul cel răsădit lîngă izvoarele apelor, care rodul său va da în vremea sa,

---

[1] „Prost" înseamnă aici „simplu", „obișnuit".

[2] Atei.

[3] Politeiștii.

4. și frunza lui nu va cădea și toate oricîte va face vor spori.

Precum izvoarele fac a înfrunzi pomii ce sînt răsădiți lîngă dînsele, așa și apele dumnezeiescului Duh îi gătesc pe credincioși a aduce dumnezeieștile roade. Deci pentru aceasta și Stăpînul Hristos a numit „apă" învățătura Sa: „Dacă cineva însetează – zice –, să vină la Mine și să bea, și îi va fi apa pe care Eu o voi da lui izvor de apă vie ce saltă spre viață veșnică." Și iarăși: „Cel ce crede întru Mine, precum a zis *Scriptura*, rîuri de apă vie vor curge din pîntecele lui." Și încă și către Samarineanca: „Cel ce bea din apa aceasta va înseta iarăși, iar care ar bea din apa pe care Eu o voi da lui nu va înseta în veac." Așa – și prin Isaia Prorocul: „Că Eu voi da (apă) întru sete celor ce călătoresc prin loc fără de apă și voi deschide prin munți izvoare și prin dealuri rîuri, ca să adăp neamul Meu cel ales, norodul Meu pe care l-am cîștigat."

Deci, după cuviință, și Fericitul David l-a asemănat pe cel ce s-a îndeletnicit întru dumnezeieștile cuvinte cu pomii răsădiți lîngă izvoarele apelor, care au frunzele de-a pururea înfrunzite și aduc rodul la vreme, pentru că nevoitorii faptei bune vor lua roadele ostenelilor în viața ce va să fie. Și, purtînd întru ei totdeauna nădejdea cea bună, ca pe niște frunze, înverzesc, și se bucură, și prin mîngîiere ușurează greutatea ostenelilor. Au încă și dăruitor cu sîrguință, pe Stăpînul cel mare, ajutîndu-le lor totdeauna: „Că, celor ce iubesc pe Dumnezeu – zice dumnezeiescul Apostol –, toate le ajută spre cele bune." Pentru aceasta a zis și Fericitul David: „Și toate, oricîte va face, vor spori." „Că de la Domnul – zice – pașii omului se îndreptează și calea Lui o va voi foarte." Și nu l-a pus așa prost pe acest „toate", ci cu multă lămurire, că – după ce mai întîi a oprit toate felurile răutății și a arătat săvîrșirea dumnezeieștilor legi – a adăugat așa: „Toate, oricîte va face, vor spori", știind că unul ca acesta nu va voi să lucreze nimic împotrivnic legilor, alcătuindu-și a sa voie cu dumnezeiasca *Lege*, că zice: „În *Legea* Domnului – voia lui."

Așa, îndemnînd prin aceasta către fapta bună și învățînd filosofia cea desăvîrșită, de aici îi îndeamnă pe nevoitori prin cele împotrivnice, zicînd:

5. Nu așa – necredincioșii, nu așa,

Prin îndoirea opririi, arată mai luminat împotrivirea.

ci ca praful pe care îl spulberă vîntul de pe fața pămîntului.

Zice: Adăpîndu-se de dumnezeieștile cuvinte, aceia sînt de-a pururea înverziți și aduc rodul copt. Iar aceștia, fiind călcați de duhurile împotrivnice, se aseamănă cu praful, purtat cu lesnire aici și acolo de vînturile cele împotrivnice.

6. Pentru aceasta, nu vor învia[1] necredincioșii la Judecată, nici păcătoșii în sfatul Drepților;

[1] Verbul grecesc „anistimi" se traduce și prin „a învia", și prin „a se scula". De aceea, putem înțelege că necredincioșii nu se vor ridica la Judecată pentru a se îndreptăți, căci ei vor învia doar „spre învierea osîndei".

Preasfîntul Duh le povestește pe toate cu multă descoperire, că n-a zis: „Nu vor învia necredincioșii", ci: „la judecată nu vor învia", în loc de: Nu vor învia spre judecată, ci spre osîndă. Aceia nu au trebuință de mustrări, avînd arătată păgînătatea, ci primesc pedeapsa singură. Precum pe ucigașii de oameni prinși întru însuși lucrul uciderii judecătorul nu îi bagă în judecătorie ca să-i mustre, ci ca să scoată asupra lor hotărîrea hotărîtă de legi, așa și cei ce au trăit întru păgînătate pătimesc munca îndată după înviere, neadunîndu-se la judecată, ci primind hotărîrea pedepsei. Încă și cei izbăviți de dogmele păgînești, dar care au viețuit viață nelegiuită, se vor așeza undeva departe de adunarea Drepților. Pentru că acest nume, adică „sfat", Achila și Teodotion[1] l-au tălmăcit: „adunare", iar Simmah[2]: „strîngere".

7. că știe Domnul calea drepților, și calea necredincioșilor va pieri.

Dreptul Judecător – zice – le știe pe toate încă mai înainte de judecată și nu mai are trebuință nici de dovezi, nici de mustrări. Pentru aceea, împărțind fiecăruia cele după vrednicie, pe unii îi va învrednici de laude și de cununi, iar pe alții îi va trimite la munca neîncetată. Iar acest cuvînt: „calea necredincioșilor va pieri", se aseamănă cu graiurile acelea apostolești: „Dacă lucrul cuiva se va arde, se va păgubi." Pentru că lucrul bărbaților drepți rămîne strălucind, iar împreună cu oamenii păgîni și necuvioși se pierde și răutatea lor.

TÎLCUIREA PSALMULUI 2

Nescris deasupra la Evrei.

Săvîrșind întîiul Psalm întru pomenirea necredincioșilor, dintru aceasta a făcut iarăși începutul celui de al doilea, învățînd că vor primi sfîrșitul mai-nainte zis acelora și cei ce s-au turbat asupra Mîntuitorului: și păgîni, și împărați, și boieri și Iudei. Pentru că întru al doilea Psalm mai-înainte vestește Patimile omenești și Împărăția Stăpînului Hristos, și încă mai-nainte proorocește chemarea neamurilor și tînguiește necredința Iudeilor, căci acest „pentru ce s-au întărîtat neamurile?" este al celui ce se tînguiește și prihănește nebunia. Dar nu avem trebuință de multe cuvinte spre tîlcuire, fiindcă dumnezeiescul Petru, verhovnicul Apostolilor, a pus tîlcuirea în *Fapte*: „împărați" și „boieri" i-a numit pe Irod, pe Pilat Ponteanul, pe arhierei și pe cărturari. Pentru că unul s-a trimis de împăratul Romanilor, ocîrmuind stăpînirea aceluia; iar celălalt era întru aceeași vreme toparh (adică domn) al Iudeilor. Unul avea slugi și supuși din Iudei, iar celălalt – ostași din neamuri. Și, făcîndu-se într-un gînd și unire și măiestrind uciderea Stăpînului, s-au sfătuit lucruri deșarte și zadar-

---

[1] Tălmăcitor în elinește al *Vechiului Testament* (vezi *Cuvîntul de încheiere*).

[2] Tălmăcitor în elinește al *Vechiului Testament* (vezi *Cuvîntul de încheiere*).

nice, neputînd să dea uitării pe Cel ce S-a răstignit de dînşii: că, înviind a treia zi, El a stăpînit toată lumea.

Şi prea-cu potrivire şi foarte după cuviinţă l-a încheiat şi l-a unit Psalmistul cu faţa[1] norodului pe acest „au cugetat deşarte", pentru că Iudeii au făcut sfatul acesta rău asupra Mîntuitorului: martor este glasul *Sfintelor Evanghelii*, care ne învaţă că fariseii, ieşind, au făcut sfat cum Îl vor pierde pe Dînsul, şi Caiafa a strigat: „De folos este ca să moară un om, şi să nu piară tot neamul."

Iar acest grai, „s-au întărîtat", Achila l-a tălmăcit: „s-au tulburat", iar Simmah: „se amestecă". Şi acesta, stînd alături de „neamurilor", ne dă a înţelege că Pilat – după ce Iudeii i L-au adus pe Iisus ca pe un oarecare tiran, zicînd de multe ori că se cade ca El să fie ucis – a scos fără de voie hotărîrea aducătoare de moarte, temîndu-se a-L slobozi, după cum s-ar fi cuvenit, ca să nu se ridice de aici vreo pîră şi asupra lui. Că, după cum a zis Fericitul Luca: „Îl pîrau pe Dînsul, zicînd: Pe Acesta L-am aflat răzvrătind neamul şi oprind să dea dajdie Cezarului, zicîndu-Se pe Sine Hristos că este Împărat."

1. Pentru ce s-au întărîtat neamuri şi noroadele au cugetat cele deşarte?

2. Stătut-au de faţă împăraţii pămîntului şi boierii s-au adunat întru una asupra Domnului şi asupra Unsului Lui.

Nu zice „neamurile", cu articol, ca să socoteşti că-i cuprinde pe toţi, ci „neamuri", aducînd înţelegerea către oarece din parte. Că – de vreme ce, prinzîndu-L, Iudeii L-au dat pe Dînsul neamurilor – pentru aceasta zice: Care este pricina, sau ce este ce s-a făcut, încît şi noroadele s-au pornit asupra Lui împreună şi L-au dat pe Dînsul în mîinile neamurilor? Iar acest grai: „s-au întărîtat", se înţelege în loc de: „s-au trufit".

3. Să rupem legăturile lor şi să lepădăm de la noi jugul lor!

Pentru că „cel ce nu cinsteşte – zice – pe Fiul, nici pe Tatăl nu-L cinsteşte"; deci, după cuviinţă, împreună cu jugul Fiului, îl leapădă şi pe cel al Tatălui. Mie însă mi se pare că Preasfîntul Duh le porunceşte credincioşilor să zică acestea: „Să rupem legăturile lor – adică ale neamurilor celor păgîne – şi să lepădăm de la noi jugul lor" – adică al Iudeilor celor prea-fără de lege – şi să luăm asupra noastră jugul cel bun al Domnului. Că al Lui este glasul: „Luaţi jugul Meu pe voi, că jugul Meu este bun şi sarcina Mea – uşoară." Încă şi însăşi *Legea* s-a numit „jug" de dumnezeieştii Apostoli. Pentru aceasta zice dumnezeiescul Petru, în *Fapte*: „Ce ispitiţi pe Dumnezeu a pune jug pe grumazul ucenicilor, pe care nici părinţii noştri, nici noi nu l-am putut purta? Fără numai că, prin darul Domnului Iisus, credem să ne mîntuim în acelaşi chip ca şi aceia." Cu acestea se aseamănă şi graiurile proroceşti: „Să rupem legăturile lor şi să lepădăm de la noi jugul lor!", adică: Să ne depărtăm cu inima de a mai voi să

[1] „Faţă" – ipostas, persoană.

fim sub dînșii; să scuturăm de la noi jugul *Legii*, nimic să socotim închipuirile[1], dacă nu s-ar înțelege duhovnicește; să se socotească nedesăvîrșită către folos umbra[2], dacă nu zugrăvește întru sine taina lui Hristos.

4. Cel ce locuiește în ceruri va rîde de dînșii, și Domnul îi va batjocori pe ei.

Căci Cel pironit și dat la moarte de dînșii, fiind în ceruri și cuprinzîndu-le pe toate, arată sfaturile lor deșarte și zadarnice; încă și Tatăl Acestuia și Stăpînul tuturor le va răsplăti lor cu vrednică osîndă.

5. Atunci va grăi către dînșii întru mînia Sa și întru iuțimea Sa îi va tulbura pe ei.

Tîlcuirea graiurilor acestora ne învață sfîrșitul lucrurilor. Pentru că, venind asupra lor oaste romană, cetatea a prădat-o și a surpat-o, Biserica a ars-o, pe cei mai mulți dintre dînșii i-a omorît, iar pe cei ce au scăpat de junghiere, prinzîndu-i, i-a dat la robie.

Se cuvine a băga de seamă cu mintea că pînă aici a pomenit două fețe: întîi – pe „Domnul", și apoi, pe „Hristos"[3]: „...asupra Domnului – zice – și asupra Hristosului Lui." Apoi, pe „Cel ce locuiește în ceruri" și pe „Domnul": „Cel ce locuiește în ceruri va rîde de dînșii, și Domnul îi va batjocori pe ei." Și încă iarăși a păzit același chip:

6. Iar Eu sînt pus Împărat de Dînsul

Aici, se cuvine a pune soroc[4], și a adăuga după aceea:

peste Sion, muntele cel sfînt al Lui, vestind porunca Domnului.

Căci nu împărățește numai peste muntele Sion, ci și peste cele văzute, și peste cele nevăzute și peste toată zidirea. Peste muntele Sion și peste Iudeea a adus dumnezeiasca Lui învățătură celor ce veneau la Dînsul, și cei ce au primit-o au abătut apele ei la toată lumea, plecîndu-se dumnezeieștilor Lui porunci. Pentru că zice: „Mergînd, învățați toate neamurile!"

Iar acest stih: „Eu sînt pus Împărat de Dînsul", îl grăiește omenește, căci, ca Dumnezeu, are Împărăția din fire, iar ca om, o are hirotonisită. Că are stăpînirea fără de început ca Dumnezeu, ne învață același Proroc, zicînd: „Scaunul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului, toiag de dreptate este toiagul Împărăției Tale", iar Fericitul Pavel zice că Psalmul acesta s-a zis pentru Fiul. Întru acest chip înalt numindu-Se, ca Dumnezeu, S-a înălțat și ca om. Și David strigă, propovăduind dumnezeiasca înălțime:

---

[1] „Închipuirile" – „umbra" de care se vorbește mai jos (vezi nota următoare).

[2] *Vechiul Testament, Vechiul Legămînt, Legea cea veche*, „umbră a Noului Legămînt", vezi la Sfîntul Apostol Pavel.

[3] Căci „Unsul (Alesul) Lui (al lui Dumnezeu)", în evreiește: „Mesia", se tălmăcește în elină „Hristos".

[4] A ne opri.

„Să cunoască ei că numele Îţi este Domnul, Tu singur eşti înalt peste tot pămîntul!" Şi Zaharia, către Ioan: „Şi tu, pruncule, Proroc al Celui Preaînalt te vei chema." Iar despre înălţimea cea omenească ne învaţă Fericitul Pavel, zicînd: „Pentru aceea L-a şi prea-înălţat pe El Dumnezeu şi I-a dat Lui nume mai presus de toate numele", deşi numele acesta – adică „Fiul Unul-Născut" – îl avea Dumnezeu-Cuvîntul mai înainte de veci odrăslit împreună cu lucrul. Avînd însă, ca Dumnezeu, numirea Fiului, o ia pe dînsa şi ca om. Pentru aceea, a adăugat şi în Psalmul ce ne stă înainte:

7. Domnul a zis către Mine: Fiul Meu eşti Tu, Eu astăzi Te-am născut.

Cineva, plecîndu-se învăţăturii dumnezeiescului Duh, nu ar putea lipi acest grai la dumnezeirea Stăpînului Hristos. Pentru aceea, să auzim pe Dumnezeul tuturor zicînd prin David: „Din pîntece, mai înainte de luceafăr Te-am născut." Deci ca om primeşte şi graiul acesta şi ca om le aude pe cele adăugate:

8. Cere de la Mine, şi voi da Ţie neamurile moştenirea Ta, şi biruinţa Ta – marginile pămîntului.

Căci, ca Dumnezeu, este Făcător al tuturor: „Toate printr-Însul s-au făcut, şi fără de Dînsul nu s-a făcut nimic; întru Dînsul s-au zidit toate, ori văzute, ori nevăzute." Dacă este Făcător şi Ziditor al tuturor, apoi este şi Stăpîn şi Domn al acelora pe care le-a făcut. Dar, fiind stăpîn din fire ca Dumnezeu, ia şi ca om stăpînirea tuturor.

Căci de demult părea că poartă grijă numai de Iudei, că zice: „S-a făcut parte a Domnului norodul lui Iacov; Israil, împărţeala moştenirii Lui." Dar acesta s-a lepădat afară, căci nu a primit nici un folos din purtarea de grijă, şi, după cuviinţă, Dumnezeu S-a mutat către neamuri, măcar că nici de demult nu era fără purtare de grijă de acestea, împlinind astfel moisiceasca prorocie, că a aceluia este glasul: „Veseliţi-vă, neamuri, cu norodul Lui!" Putem afla şi împlinirea asemănată cu mai-înainte-grăirea: că, pe cei ce au crezut din Iudei – nu numai pe cei doisprezece Apostoli, ci şi pe cei şaptezeci de ucenici, şi pe cei o sută douăzeci cărora Fericitul Petru le-a grăit în norod; şi pe cei cinci sute cărora Hristos li S-a arătat deodată după Înviere, după glasul dumnezeiescului Pavel; şi pe cei trei mii, şi pe cei cinci mii pe care i-a vînat verhovnicul Apostolilor, propovăduind; şi pe celelalte zeci de mii, pentru care marele Iacov a zis: „Vezi, frate, cît de mulţi sînt Jidovii credincioşi?" –, deci pe aceştia, şi lîngă aceştia pe cei care au crezut din Iudeii de prin toată lumea, arătîndu-i norod sfînt, şi vînînd prin ei toate neamurile, împlineşte prorocia ce zice: „Veseliţi-vă, neamuri, cu norodul Lui!" Pe lîngă aceasta, împlineşte încă şi a Sa mai-înainte grăire către Iudei, care zice: „Încă şi alte oi am, care nu sînt din staulul acesta. Şi Mi se cade şi pe acelea a le aduce, şi glasul Meu vor auzi şi se vor face o turmă şi un Păstor." Aceasta o zice şi în Psalmul ce ne stă înainte: „Cere de la Mine, şi Îţi voi da Ţie neamurile – moştenirea Ta, şi biruinţa Ta – marginile pămîntului." Şi îmi vine mie să tînguiesc necredinţa Iudeilor, care – auzind prorocia aceasta, ce pomeneşte arătat

„marginile pămîntului", şi ştiind că nici unul dintre cei ce au fost împăraţi la dînşii n-a cîştigat atîta domnie, ci numai singur Stăpînul Hristos, Cel ce a odrăslit după trup din David – se orbesc la ochii minţii, după prorocia ce grăieşte: „Pipăi-vor ca nişte orbi peretele, şi ca şi cum nu ar avea ochi vor pipăi." Pentru aceasta îi şi îngrozeşte pe dînşii prorocescul cuvînt:

9. Paşte-vei pe dînşii cu toiag de fier, ca pe vasele olarului îi vei zdrobi pe dînşii.

Îi va zdrobi pe dînşii, ca pe nişte vase de tină, cu împărăţia romană – pe care prorocia lui Daniil[1] o numeşte „fier", cu închipuire[2] pentru tăria şi nezdrobirea ei. Căci – de vreme ce s-au lepădat de Dînsul a-L avea Împărat şi ziceau, strigînd cu mare strigare: „Noi nu avem împărat, fără numai pe Cezarul!" – a pus peste dînşii pe Cezarul pe care l-au cerut şi i-a pedepsit pentru păgînătate prin oastea aceluia.

Iar dacă cineva socoteşte că acestea nu s-au zis pentru Iudei, ci pentru neamuri, se cuvine să le înţeleagă aşa: „Paşte-va neamurile cu toiag de fier", cu Împărăţia Lui cea tare şi nezdrobită, şi „îi va zdrobi pe dînşii ca pe vasele olarului", risipindu-i şi alcătuindu-i din nou prin baia naşterii de a doua[3], şi tari îi va lucra cu focul Duhului. Mai-nainte grăindu-le pe acestea, Fericitul David sfătuieşte de aici şi pe împăraţi, şi pe supuşi, să alerge la Mîntuitorul, şi să îmbrăţişeze legile cele mîntuitoare şi să dobîndească folosul prin învăţătura şi dăscălia[4] dintr-însele, că zice:

10. Şi acum, împăraţi, înţelegeţi, învăţaţi-vă toţi care judecaţi pămîntul!

Al nostru, al tuturor, este Împărat Cel ce S-a părut de demult că stăpîneşte numai peste Iudei.

11. Slujiţi Domnului cu frică şi vă bucuraţi Lui cu cutremur!

Bucurîndu-ne şi veselindu-ne pentru mîntuire, nu se cuvine să nădăjduim numai la iubirea de oameni, ci să ne şi temem şi să ne cutremurăm de dreptatea unită cu aceasta. Că „cel ce se pare – zice – că stă să caute să nu cadă". Căci, temîndu-ne de Stăpînul, lucrăm cele cuvenite şi avem multă veselie, conştiinţa fiind bună şi dăruindu-ne bucurie prea-mare prin aceasta. Şi să stea „cu cutremur", adică întru umilinţă, ca nu cumva bucuria lui Dumnezeu să se prefacă întru bucuria lumii.

12. Luaţi învăţătură, ca nu cîndva să Se mînie Domnul şi să pieriţi din calea cea dreaptă.

Că nu ajunge spre desăvîrşire numai avuţia cunoştinţei de Dumnezeu, ci se cuvine a folosi şi fapta bună cea lucrătoare, de care apucîndu-vă, veţi călători pe calea cea nerătăcită.

---

[1] Vezi nota de la tîlcuirea Psalmului 116, stih 22.

[2] „Cu închipuire" – cu comparaţie.

[3] Sfîntul Botez.

[4] Din „didascalia" (în elineşte) – lecţie, învăţătură.

13. Cînd se va aprinde degrabă mînia Lui, fericiți – toți care nădăjduiesc spre Dînsul.

Pentru că în vremea Judecății, răutatea voastră, ca o materie aprinsă, va aprinde dumnezeiasca mînie ca pe un foc, și vă veți îndepărta de calea drepților, osînde luînd pentru cele păcătuite întru această viață. Atunci încă și cei ce cu adevărat și cu întemeiere au nădăjduit spre Dînsul vor lua rodul nădejdii, adică fericirea, că zice: „Fericiți – cei ce nădăjduiesc spre Dînsul." Că, deși nevoitorii faptei bune au fericirea întru viața aceasta de acum, dar mai adevărat o vor primi în ziua aceea, cînd cei ce au trăit cu răutate vor trage asupra lor dumnezeiasca urgie.

TÎLCUIREA PSALMULUI 3

Psalmul lui David, cînd a fugit de la fața lui Avesalom, fiul său.

Celor sîrguitori, istoria le este arătată, dar, pentru cei mai trîndavi, o voi zice pe aceasta în scurt. După acea îndoită nelegiuire[1], marele David a căzut întru primejdii multe și felurite. Pentru că nu numai neamurile vecine s-au pornit spre război, ci și însăși casa lui s-a răzvrătit, și nelegiuirea a urmat nelegiuirii: desfrînării lui Amnon[2] – uciderea lui de către Avesalom, și uciderii de frate – ridicarea asupra tatălui său și depărtarea supușilor. Purtîndu-i de grijă dumnezeiescul dar, nici una dintre acestea nu a venit asupra lui David, apoi însă, depărtîndu-se acela pentru nelegiuirea făcută de dînsul, dumnezeiescului dar i-a luat locul răutatea, care a făcut lucruri vrednice de jale, odrăslindu-i lanț de primejdii. Deci întru acea vreme a scris Psalmul de față, fugind de fiul cel ucigător de tată și de cei ce primiseră a se oști împotriva lui împreună cu acela, dumnezeiescul Duh lucrînd întru dînsul și atunci, pentru pocăința lui fierbinte.

1. Doamne, cît s-au înmulțit cei ce mă necăjesc! Mulți se scoală asupra mea,

2. mulți zic sufletului meu: Nu este mîntuire lui întru Dumnezeul lui!

Adică: Mulți vrăjmași de multe feluri năvălesc asupra mea dinspre toate părțile. Dar mai mult mă mîhnesc cei ce mă batjocoresc și zic că m-am golit de purtarea Ta de grijă. Însă eu știu că nu vei suferi să mă treci cu vederea, măcar de am făcut și pă-

[1] După o viață petrecută în frică de Dumnezeu, dreptul David s-a lăsat ispitit de frumusețea Varșevei, soția unuia dintre ostașii lui, Urie Heteul. Păcatul lui David nu s-a oprit însă la prea-curvie, ci a urmat uciderea soțului, pe care împăratul îl trimite la război, poruncind în taină căpeteniei oștirii să îl lase singur în fața vrăjmașilor (vezi *Cartea a Doua a Împăraților*, capitolul 11)

[2] Întîiul fiu al lui David, născut în Hevron din Ahinoam Izreeliteanca. Amnon o siluiește pe Tamara, sora lui Avesalom, al treilea fiu al lui David, născut în Hevron din Maaca, și este ucis de acesta (*Cartea a doua a Împăraților* 13:1-29).

cate foarte mari, ci, pe cel ce s-a smerit acum pentru păcat, îl vei înălța și îl vei arăta mai înalt decît vrăjmașii.

Că aceasta a arătat-o zicînd:

3. Iar Tu, Doamne, sprijinitorul meu ești, slava mea și Cel ce înalți capul meu.

Nu mă bizui nici împărăției, nici stăpînirii, ci pe Tine Te cred că ești slava mea și nădăjduiesc că mă voi înălța degrab de dreapta Ta.

4. Cu glasul meu către Domnul am strigat, și m-a auzit din muntele cel sfînt al Lui.

Pentru aceasta Ție Îți aduc rugăciunile cu toată sîrguința, știind că îndată vei dărui cererile. Iar „strigarea" nu se cuvine a o înțelege ca glas și chiuire, ci ca osîrdie a sufletului, pentru că așa a zis și Dumnezeul tuturor către Fericitul Moisi, cel ce tăcea: „Ce strigi către Mine?" – „strigare" numind tăcerea rugăciunii minții cea cu sîrguință. Iar acest „M-a auzit din muntele cel sfînt al Lui" s-a zis după socoteala ce stăpînea de demult, care cugeta că Dumnezeul tuturor locuiește în Cort, fiindcă de acolo le da preoților răspunsurile și poruncile.

5. Iar eu am adormit și am dormit. Sculatu-m-am, că Domnul mă va sprijini.

Dumnezeiasca Scriptură numește de multe ori primejdiile „noapte", pentru că cei ce cad întru cele prea-mîhnicioase socotesc că petrec ca într-un întuneric. De asemenea, cu nopțile este înjugat somnul. Deci Psalmistul însemnează deodată și necazurile, și izbăvirea de acestea: „sculatu-m-am, că Domnul mă va sprijini" arată că: Dobîndind dumnezeiescul ajutor, m-am înălțat peste relele ce cad asupra mea. Pentru aceea:

6. Nu mă voi teme de zeci de mii de noroade care împrejur mă împresoară. Scoală, Doamne, mîntuiește-mă, Dumnezeul meu,

Că destul este să fii de față ca să risipești zecile de mii cele multe.

7. că Tu ai bătut pe toți cei ce-mi vrăjmășesc în deșert, dinții păcătoșilor ai zdrobit.

Împărtășește-mă de mîntuirea desăvîrșită, precum i-ai pedepsit de multe ori pe cei ce au avut asupra mea vrăjmășie nedreaptă: și pe cei de o seminție, și pe cei de altă seminție, și pe Israiliteni, și pe Amaleciți, și pe Saul însuși; așa învrednicește-mă și acum de mîntuire. Iar acest „dinții păcătoșilor ai zdrobit" e în loc de: „i-ai golit pe dînșii de toată tăria", din metafora[1] fiarelor lipsite de dinți, care sînt foarte lesne defăimate și biruite.

---

[1] Figură de stil rezultînd dintr-o comparație subînțeleasă.

8. A Domnului este mîntuirea,

Zice: Nu am nădejdea spre om, ci de la Tine aştept mîntuirea; şi nu numai eu singur, ci şi norodul Tău, supărat de război împreună cu mine. Mă grijesc încă şi de cei ce-mi dau război, pentru că şi acela este norodul Tău. Deci dă-le, Stăpîne, şi acestora, şi acelora, blagoslovenia păcii. Că aceasta a arătat zicînd:

şi peste norodul Tău – blagoslovenia Ta.

Şi Fericitul Moisi împreunează pacea cu blagosloveniile. Încă şi întru istorie îl aflăm pe Fericitul David grijindu-se foarte pentru norod şi pentru însuşi copilul cel ucigător de tată şi făcînd purtare de grijă mai vîrtos de pace decît de biruinţa asupra norodului.

TÎLCUIREA PSALMULUI 4

Întru sfîrşit, întru laude. Psalmul lui David.

În loc de „întru sfîrşit", Achila şi Teodotion au tălmăcit: „făcătorului de biruinţă", iar Simmah: „de biruinţă". Şi „întru sfîrşit" însemnează că cele prorocite se vor împlini după multe vremi mai pe urmă, iar David a mai-nainte grăit întru sfîrşitul Psalmului pentru învierea din morţi, zicînd: „În pace voi adormi şi voi dormi, că Tu, Doamne, deosebi întru nădejde m-ai sălăşluit."

Iar după ceilalţi, Psalmul de faţă se aduce de către Fericitul David cîntare de biruinţă lui Dumnezeu, „Făcătorului de biruinţă", după biruinţa asupra lui Avesalom, părîndu-li-se lor că s-a zis după risipirea războiului aceluia, pentru că, în Psalmul dinainte, Fericitul David a zis: „Mulţi zic sufletului meu: Nu este mîntuire lui întru Dumnezeul lui", iar aici zice: „Fiii oamenilor, pînă cînd grei la inimă? Pentru ce iubiţi deşertăciunea şi căutaţi minciuna? Şi să cunoaşteţi că minunat a făcut Domnul pe cel cuvios al Său". Deci în Psalmul acesta învaţă pe cei ce bolesc cu nedumnezeirea că El este Cel ce priveşte şi ocîrmuieşte toate; şi, spre dovada învăţăturii, le povesteşte pe cele de rînd pentru fiecare.

1. Cînd am strigat eu, auzitu-m-ai, Dumnezeul dreptăţii mele,

Învăţaţi-vă – zice – din cele făcute de mine cum stă de faţă oamenilor Dumnezeul tuturor şi îi aude pe cei ce Îl cheamă curat, că eu am dobîndit cererea îndată după ce I-am adus rugăciunea mea. Iar aceasta: „dreptăţii mele", a pus-o în loc de: „al dreptei mele cereri", căci nu era lucru al socotelii şi înţelepciunii lui David să-şi mărturisească lui-şi dreptate şi faptă bună. Şi se aseamănă graiurile acestea cu cele zise de Dumnezeu prin Isaia: „Atunci Mă vei chema, şi Eu te voi auzi. Încă grăind tu, voi zice: Iată, de faţă sînt."

întru necaz m-ai desfătat.

Dumnezeul tuturor obișnuiește a slobozi să se întîmple Sfinților pricini de scîrbe, iar după iscusire[1] și cercare, înalt propovăduiește pe nevoitori, și încă întru înseși ispitele le aduce toată mîngîierea. Aceasta ne învață aici și marele David, zicînd: Întru înseși necazurile am dobîndit ajutorul și mîngîierea Ta. La fel este și acea zisă a Dumnezeului tuturor către dumnezeiescul Pavel: „Destul îți este ție darul Meu, că întru neputință se face desăvîrșită puterea Mea."

2. Milostivește-Te spre mine, și auzi rugăciunea mea!

Dreptul nu se satură de rugăciune, ci – rugîndu-se, și dobîndind milostivire și culegînd roadele rugăciunii – stăruie aducînd rugăciune, știind folosul ce va să fie de aici.

3. Fiii oamenilor, pînă cînd – grei la inimă? Pentru ce iubiți deșertăciunea și căutați minciuna?

O, oameni! Cunoașteți din cele făcute pentru mine pe Ocîrmuitorul și Stăpînitorul tuturor: în ce chip privește cele omenești și dăruiește cererile celor ce se apropie cu sîrguință. Și lepădați deșartele voastre gînduri. Iar „grei la inimă" i-a numit după cuviință pe necredincioși, pe cei ce nu voiesc a căuta în sus către Dumnezeu și a vedea dumnezeieștile iconomii, ca și cei din metafora celor îngreuiați la cap din beție de vin, care, din aburii ce se ridică în sus de dedesubt, sînt siliți a închide ochii, și nu pot a-i deschide.

4. Și să cunoașteți că minunat a făcut Domnul pe cel cuvios al Său. Domnul mă va auzi cînd voi striga către Dînsul.

Nu așa prost m-a slobozit de primejdiile ce au căzut asupră-mi, ci m-a făcut strălucit și vestit prin biruință – căci aceasta însemnează cînd zice: „minunat a făcut". Și așteaptă totdeauna, primind rugăciunile mele. Iar pe „cuvios", iarăși l-a pus aici în loc de: „nevinovat, care n-a nedreptățit cu nimic pe vrăjmași, ci el s-a nedreptățit de dînșii".

5. Mîniați-vă,

Aici, se cuvine a pune soroc, și apoi a le citi pe celelalte:

și nu păcătuiți,

Mîniați-vă – zice – și îngreuiați-vă asupra celor ce se scoală cu nedreptate asupra voastră, văzîndu-i bine-norociți. Dar să nu măriți răul cu rău, ispitindu-vă – și plecîndu-i și încredințîndu-i și pe alții – cum că toate se poartă nerînduite și nechivernisite. Pentru că se cuvine să facem împotrivă păcatelor noastre de peste zi, noaptea cerîndu-ne seama de la noi înșine:

[1] Cercare, probare, ispitire.

de cele ce ziceți în inimile voastre, întru așternuturile voastre umiliți-vă.

Că vremea de noapte, fiind izbăvită de gîlcevile din afară, dă multă liniște gîndurilor. După cuviință, atunci a poruncit a face cercarea celor grăite sau lucrate ziua și a legiuit a vindeca rănile prin doctoria umilinței.

6. Jertfiți jertfa dreptății și nădăjduiți spre Domnul.

Și prin graiurile acestea leapădă slujba *Legii*, ca pe una de prisos, și legiuiește a aduce jertfa dreptății. Căci lui Dumnezeu Îi este mai dorită avuția dreptății – unită fiind cu ea și nădejdea spre Dînsul – decît toată jertfa de o sută de boi și de o mie de boi. Fiindcă mulți – și din Elini, și din Iudei și din ereticii ce cugetă cele împotrivnice – uneori doresc întreaga înțelepciune și dreptate, dar, fiind lipsiți de buna-credință, nu dobîndesc de aici nici un rod. Pentru aceea, Preasfîntul Duh poruncește, prin dumnezeiescul David, nu numai să jertfească jertfa dreptății, ci să și nădăjduiască spre Domnul. Așa zice și Stăpînul Hristos ucenicilor Săi: „Eu sînt Vița cea adevărată, voi – mlădițele, și Tatăl Meu este Lucrătorul. Toată mlădița ce nu aduce rod întru Mine, o ridică pe dînsa." Și nu așa prost a zis „ce nu aduce rod", ci „ce nu aduce rod întru Mine", adică: „după poruncile Mele, după legiuirile Mele, cu credința cea întru Mine", fiindcă unii par că se îngrijesc de fapta bună și fără mărturisirea întru Dînsul, pentru slava oamenilor.

Mulți zic: Cine va arăta nouă cele bune?

Însemnează pe aceia pe care i-a numit „grei la inimă", ca pe cei ce se îngreuiază pentru ispitele de scîrbă ce cad asupră-le, și nu cred purtării de grijă a lui Dumnezeu și îndrăznesc a spune aceasta.

7. Însemnatu-s-a peste noi lumina feței Tale, Doamne, dat-ai veselie în inima mea.

Deci unele ca acestea gîndesc și grăiesc aceia, iar noi, cei ce am primit strălucirea cunoștinței Tale de Dumnezeu și ne-am luminat cu razele Tale, întru înseși primejdiile ridicate asupra noastră avem destulă mîngîiere nădejdea spre Tine.

8. Din rodul grîului, al vinului și al untului-de-lemn al lor s-au înmulțit.

Iarăși mustră pe aceia care zic: „Cine va arăta nouă cele bune?", ca pe cei ce dobîndesc atîtea încă întru această viață de acum, dar totuși bolesc cu nemulțumirea. Iar înțelegerea este cu ipervaton[1]: „Mulți zic: «Cine va arăta nouă cele bune?» Din rodul grîului, al vinului și al untului-de-lemn al lor s-au înmulțit". Adică: Măcar că întreabă, dar tot ei se îndulcesc de roadele de multe feluri ale pămîntului. Căci prin aceste trei feluri de folos firii omenești – grîul, vinul și untul-de-lemn – a cu-

[1] „Hiperbat" – figură de stil constînd în schimbarea ordinii firești a cuvintelor, sau din „împletirea" lor, cum zice Fericitul Teodorit.

prins și celelalte bunătăți împreună, mustrînd nemulțumirea acelora care, în mîini purtînd darurile lui Dumnezeu și cu îndestulare întru bunătățile Lui desfătîndu-se, îndrăznesc a zice, ca unii ce n-ar fi dobîndit nimic: „Cine va arăta nouă cele bune?"

Iar eu, îndulcindu-mă de lumina Ta și cîștigînd cunoștința Ta:

9. Cu pace voi adormi și voi dormi,

10. că Tu, Doamne, deosebi întru nădejde m-ai așezat.

Izgonind toată gîlceava și împerecherea gîndurilor[1], împărțindu-le pace și învățîndu-mă să cuget pentru Pronia Ta cea bună, voi primi moartea spre nădejdea învierii. Căci „somn" a numit aici moartea. Și foarte după cuviință a înjugat nădejdea cu pomenirea morții după ce a grăit cuvintele pentru purtarea de grijă. Căci – pe cei mulți ce cad întru rele-normociri în viața aceasta de acum, și se nedreptățesc de cei ce trăiesc întru răutate și primesc sfîrșitul vieții nedobîndind nici un ajutor – marele David îi învață să nu se îngreuieze, fiindcă moartea este înjugată cu nădejdea, și după moarte va să fie răsplătire.

TÎLCUIREA PSALMULUI 5

Întru sfîrșit, pentru moștenitoarea, Psalmul lui David.

Așa au tălmăcit și ceilalți scrierea de deasupra, deci e vădit că dumnezeiescul cuvînt numește „moștenitor", îndeobște, Biserica lui Dumnezeu, iar deosebit – sufletul ce trăiește cu bună-credință. Că este cu putință a auzi pe Domnul zicînd în *Sfintele Evanghelii*: „Veniți, blagosloviții Părintelui Meu, moșteniți împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii!" Și dumnezeiescul Pavel zice la fel: „Duhul împreună mărturisește duhului nostru că sîntem fii ai lui Dumnezeu. Iar dacă sîntem fii, apoi și moștenitori, moștenitori ca fii ai lui Dumnezeu, și împreună moștenitori cu Hristos, fiindcă împreună pătimim, ca împreună să ne și proslăvim." Și iarăși: „Drept aceea, nu mai ești rob, ci fiu; și dacă fiu, apoi și moștenitor al lui Dumnezeu, prin Hristos." Și încă multe altele de acest fel este cu putință a afla în dumnezeiasca *Scriptură*, dintru care povățuindu-ne, vom putea cunoaște înțelegerea.

1. Graiurile mele ascultă-le, Doamne, înțelege strigarea mea,

2. ia aminte la glasul cererii mele, Împăratul meu și Dumnezeul meu!

Bătîndu-se cu multe valuri dinspre toate părțile, Biserica lui Dumnezeu și fiecare suflet care îmbrățișează viață cu bună-credință le biruiește pe acestea și totdeauna înoată mai presus de furtună cînd cheamă dumnezeiescul ajutor. Deci aceasta ne arată nouă proorocescul cuvînt, învățîndu-ne cum se cuvine a-L ruga și a-L îndupleca

[1] Șovaiala, îndoială a minții, viclenie.

pe Împăratul și Dumnezeul tuturor: „Graiurile mele ascultă-le, Doamne, înțelege strigarea mea, ia aminte glasul cererii mele!"

Iar pe acest „ascultă-le" l-a pus în loc de: Facă-se graiurile rugăciunii mele în lăuntrul urechilor Tale, și cu milostivire auzi rugăciunea mea și ia aminte cu de-adinsul la cuvintele cererii mele, fiindcă pe Tine Te știu Dumnezeu și Împărat. Dar nici „strigarea" nu se cuvine a o înțelege „strigare", nici „urechile" – „urechi", căci este obiceiul dumnezeieștii *Scripturi* să grăiască mai trupește pentru Dumnezeul tuturor, numind dumnezeieștile lucrări prin mădulare omenești: „ochi" – lucrarea cea văzătoare, cea auzitoare: „urechi", și pe celelalte la fel. Deci „strigare" numește sîrguința celor ce se roagă și rugăciunea osîrduitoare a minții.

3. Căci către Tine mă voi ruga, Doamne, și dimineața vei auzi glasul meu.

4. Dimineața voi sta înaintea Ta, și mă vei vedea,

Căci, cutezîndu-mă că îmi primești rugăciunile și scuturînd somnul de la gene, îndată ce se luminează stau înaintea Ta, ca a Unuia cu adevărat Împărat și Stăpîn, aducîndu-Ți cererea. Și nu este al fiecăruia să zică Dumnezeului tuturor: „Voi sta înaintea Ta, și mă vei vedea", ci al celor ce, ca marele Ilie, pentru îndrăzneala viețuirii sfinte, îndrăznesc a zice: „Viu este Domnul, Căruia astăzi Îi stau înainte."

că Dumnezeul cel ce nu voiește fărădelegea Tu ești.

5. Nu va locui lîngă Tine cel ce viclenește, nici nu vor petrece călcătorii de lege în preajma ochilor Tăi.

Zice: Tu primești cererile mele și mă privești pe mine, cel ce mă rog, fiindcă oprești toată fărădelegea și cu totul Te întorci de la cei ce trăiesc întru răutate. Te îngrețoșezi – zice – de toți cei ce îmbrățișează viață nelegiuită – căci a adăugat:

6. Urît-ai, Doamne, pe toți cei ce lucrează fărădelegea, pierde-vei pe toți cei ce grăiesc minciuna. Pe bărbatul sîngiurilor și vicleanul îl urăște Domnul.

În mijloc a adus catalogul răutății, arătînd toate cele împotrivnice dumnezeieștii voiri, că zice: Dumnezeu nu numai că oprește răutatea, și fărădelegea, și minciuna, și vicleșugul și uciderea, ci îi și urăște pe lucrătorii acestora care nu voiesc a lua aminte la pocăință. Și însemnează prin acestea pe cei ce s-au ridicat asupra Bisericii în felurite vremi, dar n-au putut a o birui, după oprirea și nelăsarea Dumnezeului și Mîntuitorului nostru Însuși, Care zice: „Porțile iadului nu o vor birui pe dînsa." Acest lucru l-a arătat încă și Psalmul de față.

7. Iar eu întru mulțimea milei Tale voi intra în casa Ta, închina-mă-voi către Sfîntă Biserica[1] Ta întru frica Ta.

[1] Acesta e numele adevărat: „Biserică", iar nu „Templu". Temple, sau capiști drăcești, au păgînii și urmașii lor din vremurile mai noi, francmasonii.

Zice: Dobîndind iubirea Ta de oameni și cu dreapta Ta fiind păzit, Ție Îți aduc închinăciunea cea necurmată în Biserica afierosită slavei Tale, purtînd întru mine frica Ta de-a pururea. Că, nădăjduindu-mă la iubirea Ta de oameni, nu voi suferi să o lepăd pe aceasta.

8. Doamne, povățuiește-mă întru dreptatea Ta, pentru vrăjmașii mei îndreptează înaintea Ta calea mea.

Unele dintre pre-scrieri au așa: „înaintea mea calea Ta". Și amîndouă se țin de înțelegere bine-credincioasă: că, ori calea noastră de s-ar îndrepta înaintea lui Dumnezeu, nu vom lua cercare a rătăcirii; ori calea lui Dumnezeu de s-ar îndrepta înaintea noastră, pe dînsa vom călători și vom alerga cu sîrguință către dînsa. Deci „moștenitoarea" cere să se povățuiască de către dreptatea lui Dumnezeu, să i se îndrepteze și să i se înlesnească ei calea, ca astfel să călătorească nestingherită. Simmah a pus această înțelegere: că, în loc de „îndreptează", a zis: „netezește". Auzim încă și pe Însuși Hristos, prin Isaia: „Vor fi – zice – cele strîmbe în căi drepte, și cea colțuroasă - în cărări netede." Iar, în alt Psalm, încă Fericitul David a zis: „De la Domnul pașii omului se îndreptează, și calea Lui o va voi foarte."

Și graiurile „moștenitoarei" sînt pline de smerită-cugetare, că nu cere să i se îndrepteze calea pentru a ei dreptate, ci pentru vrăjmașii ce trăiesc întru păgînătate și îi dau război cu nedreptate. Apoi, ne arată fiecare din meșteșugirile răutății lor:

9. Că nu este în gura lor adevăr,

Cu minciuna – zice – își întinează limbile lor totdeauna.

inima lor este deșartă.

Cu cuvintele lor se aseamănă și se potrivesc și gîndurile lor, și mintea lor împreună-mărturisește gurii lor.

10. Groapă deschisă – gîtlejul lor,

Mormintele închise au putoarea ascunsă, iar cele deschise slobozesc multă putoare. Asemenea graiuri – zice – rîgîiesc și aceștia, pline de toată păgînătatea și putoarea. Și însemnează prin cuvintele acestea hulele asupra lui Dumnezeu și graiurile desfrînării și ale înverșunării[1].

cu limbile lor vicleneau. Judecă-i pe ei, Dumnezeule!

Mai grele decît graiurile ce se grăiesc sînt cele ascunse: că, folosind vicleșuguri, ei lucrează nenumărate rele împotriva aproapelui.

11. Să cadă din sfaturile lor, după mulțimea păgînătăților lor leapădă-i pe dînșii! –

---

[1] Aprinderea spre curvie, mai cu seamă spre cei de aceeași parte.

Deci să fie aduși sub judecata Ta – o, Stăpîne! – și să fie învinuiți de acelea pe care le măiestresc asupra noastră, și să se învețe cu cercarea că țes țesătură de păianjen, și să se pedepsească după vrednicia îndrăznirii lor.

că Te-au amărît, Doamne.

Pentru că, pornindu-și tabăra împotriva celor afierosiți Ție, asupra Ta au pornit războiul.

12. Și să se veselească toți cei ce nădăjduiesc întru Tine. În veac se vor bucura, și Te vei sălășlui întru dînșii.

Și aceasta îi va umple de veselie pe cei ce au crezut întru Tine. Și le va da lor dulceața veșnică nu pieirea acelora, ci purtarea Ta de grijă, fiind încredințați că vei locui întru dînșii, și vei umbla întru ei și îi vei arăta pe dînșii casă afierosită Ție.

13. Și se vor lăuda întru Tine cei ce iubesc numele Tău, căci Tu vei blagoslovi pe cel drept, Doamne.

Pentru că, dăruindu-se blagoslovenia și Pronia Ta slujitorilor Tăi, cei ce s-au făcut îndrăgitori ai numelui Tău vor cugeta mare pentru a Ta purtare de grijă, povestind a Ta putere. Așa zice și Fericitul Pavel: „Cel ce se laudă în Domnul să se laude."

Că cu arma bunei-voiri ne-ai încununat pe noi.

Dumnezeiasca Scriptură numește voia cea bună a lui Dumnezeu „bunăvoire". În acest fel este: „Bine ai voit, Doamne, pămîntului Tău", în loc de: Bune ai voit pămîntului Tău. Și, la Fericitul Pavel: „După buna voire a voii Lui", adică: „după voia cea bună a Lui". Deci și aici zice aceasta: Voia Ta cea bună și multa iubire și dragoste părintească a Ta s-au făcut nouă și armă aducătoare de biruință, și cunună de biruință.

TÎLCUIREA PSALMULUI 6

În sfîrșit, întru laude, pentru a opta, Psalmul lui David.

Prorocescul cuvînt numește „a opta" așezarea ce va să fie. Că, de vreme ce viața aceasta de acum se înconjură prin șapte zile ale săptămînii – vremea, începîndu-se de la ziua dintîi și încetînd în ziua de-a șaptea, iarăși la cea dintîi se întoarce, și așa la cea de a șaptea vine după cuviință –, dumnezeiescul cuvînt a numit „ziua a opta" veacul cel afară de numărul săptămînicesc.

Și în Psalmul acesta pomenește moartea și judecata, pentru care a și pus această deasupra-scriere. Că va zice: „Nu este întru moarte cel ce Te pomenește pe Tine, și în iad cine se va mărturisi Ție?", în loc de: Celor ce ies de aici li s-a încuiat ușa pocăinței și nu le mai este cu putință celor ce în viața de acum nu au folosit doctoriile pocăinței a aduce acolo lui Dumnezeu mărturisirea pentru păcat. Și mărturisește acestor cuvin-

te şi pilda fecioarelor, care ne-a învăţat că fecioarele nebune, avînd candelele stinse, au rămas afară de uşile cămării de nuntă, bătînd în uşă, dar gonindu-se şi de cămară lipsindu-se, zicînd către dînsele Domnul: „Duceţi-vă, nu vă ştiu pe voi!" Pentru aceasta, după păcatul acela îndoit, Fericitul David aduce această rugăciune lui Dumnezeu, rugîndu-L să se vindece, în viaţa cealaltă nemaiavînd loc doctoriile pocăinţei.

1. Doamne, nu cu urgia Ta să mă mustri pe mine, nici cu mînia Ta să mă pedepseşti!

Nu se roagă să nu fie mustrat, ci să nu fie mustrat cu urgie; nici nu cere să nu fie pedepsit, ci să nu pătimească acest lucru cu mînie. Zice: Pedepseşte-mă ca un părinte, nu ca un judecător; ca un doctor, nu ca un chinuitor. Să nu măsori munca cu păcatul, ci amestecă dreptatea cu iubirea de oameni.

2. Miluieşte-mă, Doamne, că neputincios sînt!

Un glas ca acesta este potrivit celor ce au păcătuit: că, povăţuind înainte, neputinţa biruieşte păcatul; că, dacă nu se va slăbănogi cuvîntarea dintru noi, nu se vor scula asupră-ne patimile; că, sănătos fiind hăţuitorul, şi întorcîndu-i şi îndreptîndu-i pe cai cu ştiinţă, nu au loc săltările.

3. Vindecă-mă, Doamne, că s-au tulburat oasele mele şi sufletul meu s-a tulburat foarte,

„Oase" numeşte aici gîndurile, că – de vreme ce oasele au firea mai uscăcioasă, şi ele poartă trupul – a numit „oase", cu închipuire, gîndurile, prin care se îndreptează jivina, adică omul. Tulburarea acestora – zice – m-a clătinat şi m-a nestatornicit pe mine. Pentru aceea, mă rog a dobîndi iubirea Ta de oameni, ca să primesc vindecarea.

şi Tu, Doamne, pînă cînd?

4. Întoarce-Te, Doamne, izbăveşte sufletul meu, mîntuieşte-mă pentru mila Ta!

Acest „pînă cînd" nu îl zice mustrînd, ci – ca unul ce era întru chinuiri – se roagă a grăbi cu ajutorul. Şi cu potrivire a adăugat acest „pentru mila Ta", că zice: Nici mie însumi nu mă bizuiesc, nici nu pun ajutorul Tău pe seama dreptăţii mele, ci mă rog să-l dobîndesc pe acesta pentru mila Ta. Iar acest „întoarce-Te, Doamne" – în loc de: Ia aminte la mine şi nu-Ţi întoarce faţa Ta de către mine! – s-a luat din metafora celor mîniaţi, ce se întorc şi nu voiesc să-i vadă pe cei ce le-au greşit.

5. Că nu este întru moarte cel ce Te pomeneşte pe Tine, şi în iad cine se va mărturisi Ţie?

Mă rog – zice – a dobîndi vindecarea în vremea de acum, ştiind că celor ce ies cu răni din viaţa aceasta nu li se va da nici o vindecare, nemaiavînd loc pocăinţa. Foarte bine s-a filosofat aceasta de dumnezeiescul David, că nu întru moarte, ci întru viaţă este cel ce pomeneşte pe Dumnezeu. În iad nu este mărturisire şi pocăinţă, căci

Dumnezeu a rînduit aici viață și lucrare, iar acolo – cercarea și luarea de seamă a celor lucrate. Și este osebit lucru al veacului al optulea a nu mai da vreme oamenilor ce sînt întru el spre lucrarea faptelor bune sau rele, ci, ale căror lucruri va fi semănat cineva semințele întru sine, întocmai ale acelora va culege și roadele. Pentru aceea legiuiește să lucrăm pocăința aici, căci în iad este nelucrătoare o sîrguință ca aceasta, că zice: De vreme ce lungă mi s-a făcut vremea pocăinței, mă tem să nu apuce moartea – întru care nu este mărturisire – înaintea milei Tale. Pentru aceasta cer să se grăbească mila Ta.

Apoi, învață pe ascultător că, împreună cu iubirea de oameni a lui Dumnezeu, se cade să urmeze și faptele noastre, căci – de am pune înainte neputința noastră, ori tulburarea, ori bunătatea lui Dumnezeu, dar nu se vor pune înainte cele ale noastre – nici un folos nu ne este nouă.

6. Ostenit-am întru suspinul meu, spăla-voi în fiece noapte patul meu cu lacrimile mele, așternutul meu voi uda.

Știu că mari și grele am păcătuit, dar petrec lăcrimînd totdeauna, tînguindu-mă pentru cele îndrăznite de mine. Încă și patul pîngărit de acea fărădelege îl voi spăla pururea cu lacrimi, ispitindu-mă a-l curăți prin acestea. Și, măcar de voi dobîndi lăsare, nu voi înceta făcînd acest lucru – că aceasta însemnează „spăla-voi în fiece noapte patul meu și-l voi uda."

7. Tulburatu-s-a de mînie ochiul meu,

Însăși partea văzătoare a minții mele s-a tulburat, pentru mînia Ta, Stăpîne! Că „ochi" a numit aici „mintea", pentru aceea a și pomenit numai un ochi.

învechitu-m-am întru toți vrăjmașii mei.

Decît toate – zice – mai grele îmi sînt ocările vrăjmașilor mei: acestea mă cheltuiesc, și mă topesc și aduc asupră-mi bătrînețe fără de vreme.

8. Depărtați-vă de la mine, toți cei ce lucrați fărădelege, că a auzit Domnul glasul plîngerii mele. Auzit-a Domnul cererea mea,

9. Domnul rugăciunea mea a primit.

Zice: Să nu mă batjocorească pe mine cei ce nu văd fărădelegile lor, și se bucură de greșelile mele. Că am dobîndit dumnezeiasca milostivire, și nădăjduiesc prin acelea care m-am rugat să mi se treacă cu vederea greșelile și să mi se dea iertare.

10. Să se rușineze și să se tulbure toți vrăjmașii mei, să se întoarcă și să se rușineze foarte degrabă!

Zice: Deci, acestea știindu-le, încetați a-mi aduce ocări și – de vreme ce nu luați în minte nelegiuirile voastre – umpleți-vă de rușine, și de gîlceavă și de tulburare. Căci dumnezeiasca judecată este dreaptă și plină de frică.

TÎLCUIREA PSALMULUI 7

Psalmul lui David, pe care l-a cîntat Domnului pentru cuvintele lui Husi, fiul lui Iemeni.

Fugind de fiul cel pierzător și ucigător de tată, Fericitul David a aflat ajutător pe Husi[1], care l-a înduplecat pe Avesalom să nu gonească îndată pe tatăl său, după sfătuirea lui Ahitofel[2], ci să adune tot norodul și atunci să se ostășească asupra celui ce l-a născut. Deci, căzîndu-i cu greu și foarte mîhnindu-se că s-a arătat mai bună sfătuirea lui Husi, Ahitofel a primit sfîrșitul prin spînzurare, făcîndu-se el însuși ucigaș al său. Iar dumnezeiescul David, luînd vreme spre fugă din întîrzierea năvălirii, a dobîndit mîntuirea. Deci aduce Psalmul acesta Mîntuitorului-Dumnezeu ca laudă și rugăciune. Adaugă încă și învățătură, îndemnîndu-i pe cei nedreptățiți a avea nădejdile spre Dumnezeu și de acolo a aștepta ajutorul, iar pe cei ce nedreptățesc înfricoșîndu-i prin pomenirea dreptei Judecăți a lui Dumnezeu.

1. Doamne Dumnezeul meu, spre Tine am nădăjduit, mîntuiește-mă de toți cei ce mă prigonesc și mă izbăvește,

2. ca nu cîndva să răpească sufletul meu ca un leu, nefiind cel ce izbăvește, nici cel ce mîntuiește.

Zice: La nici un ajutor omenesc nădăjduindu-mă, ci avînd întru sine-mi singură nădejdea către Tine, mă rog să dobîndesc a Ta purtare de grijă, temîndu-mă ca nu cumva, venind asupră-mi ca niște fiare sălbatice și aflîndu-mă pustiu de a Ta Pronie, războinicii[3] să mă strice cu totul.

3. Doamne Dumnezeul meu, de am făcut aceasta,

Apoi, ne învață mai luminat ceea ce zice:

de este nedreptate întru mîinile mele,

Și, arătînd care fel de nedreptate zice aici, îndată adaugă:

4. de am răsplătit celor ce-mi răsplătesc mie rele, să cad de la vrăjmașii mei deșert,

5. să gonească dar vrăjmașul sufletul meu, și să-l prindă, și să calce în pămînt viața mea și slava mea în țărînă să o sălășluiască.

Multe sînt părțile faptei bune: nu numai întreaga înțelepciune și priceperea, ci și bărbăția și dreptatea. Deci aici nu-și mărturisește fapta bună desăvîrșită, ci că nu i-a nedreptățit nicidecum pe vrăjmașii aceia, pătimind nedreaptă fugă de dînșii. Zice: Nu numai că nu am început nedreptatea, dar nici n-am vrut să le izbîndesc cîndva

[1] „Cel mai bun prieten al lui David" îl numește *Cartea a doua a Împăraților* 15:32.

[2] Sfetnic trădător al lui David, vezi *Cartea a doua a Împăraților*.

[3] „Războinic" numește pe „războitor", pe cel ce se războiește cu cineva.

celor ce m-au nedreptățit, că, prinzîndu-l pe Saul sub mîna mea de mai multe ori, nu i-am răsplătit pentru vrăjmășia cea nedreaptă. Pentru care, Stăpîne, Cel ce pe toate le știi vădit, Te rog să mă judeci cu dreptate: și, de am lucrat vreun lucru ca acesta vreodată, să mă golesc de purtarea Ta de grijă – că aceasta zice „apoi să cad de la vrăjmașii mei deșert" – și să fiu dat prins sub mîna vrăjmașilor, ca să mă golesc nu numai de slava de la Tine și de împărăție, ci să fiu dat și morții celei prea-de rîs. Că aceasta a însemnat-o zicînd: „Și slava mea în țărînă să o sălășluiască."

6. Scoală-Te, Doamne, întru urgia Ta, înalță-Te întru hotarele vrăjmașilor mei!

Simmah a tălmăcit: „întru mîniere", Teodotion: „întru mînie", iar Achila: „întru neîntîrziere". Deci roagă pe Dreptul Judecător să pună pedeapsa asupra celor nedrepți, folosind nu îndelunga-răbdare, ci dreapta hotărîre, că acest grai: „scoală-Te", l-a pus în loc de: Să nu mai rabzi îndelung! Într-acest fel este și „Scoală-Te, pentru ce dormi, Doamne?", pentru că și acolo îndelunga-răbdare a numit-o „somn". Zice: Scoală, Doamne, ajută-ne nouă, că nu este vremea iubirii de oameni, ci a dreptei urgii. Deci pune Tu hotar vrăjmașilor, oprind nedreapta lor năvălire.

7. Și Te scoală, Doamne Dumnezeul meu, cu porunca ce ai poruncit,

Că Tu ai legiuit a face izbîndă celor nedreptățiți. Deci, ceea ce ai poruncit altora să facă, lucrează Tu – o, Stăpîne! – și îmi dă ajutorul Tău.

8. și adunare de noroade Te va înconjura. Și pentru aceasta la înălțime Te întoarce.

Făcîndu-se arătată purtarea Ta de grijă, toți Îți vor aduce laude și Dumnezeu Preaînalt Te vor chema, ca pe Cel ce toate le privești și pui dreapta pedeapsă asupra celor nedrepți. Căci, pe acest „la înălțime Te întoarce", l-a pus în loc de: Preaînalt fiind din fire și necunoscut celor mulți, arată-Te ceea ce ești, prin purtarea de grijă către cei nedreptățiți. Apoi, cu prorocie:

9. Domnul va judeca noroadele.

Că nu va judeca numai a mea judecată, ci și toată firea oamenilor.

Judecă-mă, Doamne, după dreptatea mea și după nerăutatea mea asupra mea.

Prin cuvintele acestea, dumnezeiescul David nu și-a mărturisit dreptatea – căci îl auzim pe dînsul strigînd cele împotrivnice: „Fărădelegea mea eu o cunosc, și păcatul meu înaintea mea este pururea", și: „Am zis: Mărturisi-voi asupra mea fărădelegea mea Domnului" –, ci zice dreptatea întru lucrul ce-i sta înainte: Că nici pe Avesalom – zice – nu l-am nedreptățit cu nimic, nici pe Ahitofel, nici pe cei ce s-au ostășit asupra mea împreună cu aceștia. Deci după dreptatea aceasta și după nerăutate mă

rog a fi judecat, iar nu după greşelile mele de demult. Pricina aceasta de faţă mă rog a fi judecată deosebi, şi să nu-mi izbîndeşti acum pentru alte păcate.

10. Sfîrşească-se dar răutatea şi viclenia păcătoşilor, şi vei îndrepta pe cel drept,

În loc de „sfîrşească-se", Simmah a pus: „termină-se", „mărginească-se". Zice: Dacă s-ar arăta deşartă viclenia celor ce trăiesc întru răutate, atunci ucenicii faptei bune ar face mai cu sîrguinţă călătoria ce le stă înainte.

Cel ce cerci inimile şi rărunchii, Dumnezeule.

11. Drept este ajutorul meu de la Dumnezeu, Cel ce mîntuieşte pe cei drepţi la inimă.

„Rărunchi" numeşte aici gîndurile, cu închipuire, de vreme ce rărunchii zădărăsc şi deşteaptă poftele de sub pîntece, iar de aici se pornesc gîndurile poftei. Şi zice: Cel ce ştie gîndurile ascunse ale minţii oamenilor îmi va da mie ajutor drept, ca Acela ce cu adevărat este obişnuit a face aceasta, pentru că le face izbîndă celor nedreptăţiţi. Deci, de aici, se şi teme de cei ce trăiesc întru răutate, şi arată în taină dreptele pedepse, mai-înainte vestind pierzarea lui Ahitofel:

12. Dumnezeu este judecător drept, şi tare, şi îndelung răbdător şi Care nu aduce mînie în fiece zi.

Are încă şi iubire de oameni, pentru care suferă prea-mult greşelile lor: fiindcă, dacă cîndva ar vedea pe oameni dobîndind folos prin aceasta, o vreme îi înfricoşează cu îngrozirile, întîrziind pedeapsa. Iar dacă, şi pe aceasta defăimînd-o, ar rămîne păcătuind, îndată aduce asupra lor, cu dreptate, pierzarea cea de tot. Pe acestea le-a arătat prin cele adăugate mai pe urmă:

13. De nu vă veţi întoarce, sabia Sa o va luci, arcul Său l-a întins şi l-a gătit,

14. şi întru dînsul a gătit vasele morţii,

Acestea nu sînt lucrurile pedepsei, ci ale îngrozirii, că zice: „o va luci", nu: „asupră o va aduce"; şi: „a întins arcul", nu: „a slobozit săgeata". Şi, învăţîndu-ne asupra cui va slobozi săgeţile, îndată a împreunat:

săgeţile Sale celor ce se ard le-a gătit.

Că cei ce au primit materia cea lesne de aprins a păcatului au luat „şi au zidit lemne, şi iarbă şi trestie" – după cum zice dumnezeiescul Apostol – se vor săgeta cu săgeţile acestea purtătoare de foc.

15. Iată, s-a chinuit de nedreptate,

Ahitofel, sfătuind acea rea socoteală.

a zămislit durere și a născut fărădelege.

Că, din răutatea și viclenia fără covîrșire, l-a într-armat pe copilul cel prea-fără de lege asupra tatălui, ce nu-i făcuse nici o nedreptate.

16. Groapă a săpat, și a adîncit-o pe ea, și va cădea în groapa pe care a făcut-o.

17. Întoarce-se-va durerea lui la capul lui, și peste creștetul lui nedreptatea lui se va pogori.

Se va prinde – zice – întru cursele sale, și va primi răsplătirile durerilor sale și se va vîna în lațurile pe care le-a înfipt spre vînarea altora.

18. Mărturisi-mă-voi Domnului după dreptatea Lui, și voi cînta numelui Domnului celui înalt.

Iar eu, dobîndind atîta purtare de grijă a lui Dumnezeu, voi lăuda totdeauna pe Făcătorul de bine, povestind dreptatea judecății Lui.

TÎLCUIREA PSALMULUI 8

Întru sfîrșit, pentru teascuri. Psalmul lui David.

Se cuvine a ști că, în fiecare Psalm întru care Cei Șaptezeci au pus pe acest „întru sfîrșit", Achila și Teodotion au tălmăcit: „făcătorului de biruință", iar Simmah: „de biruință". Deci și Psalmul acesta de biruință se aduce Făcătorului de biruință Dumnezeu, Celui ce l-a pierdut pe vrăjmașul și izbînditorul diavol și i-a slobozit desăvîrșit pe oameni de tirania aceluia.

Iar „teascuri" numește bisericile, fiindcă și pe Domnul Îl numește „viță", că El Însuși a zis întru *Sfintele Evanghelii*: „Eu sînt Vița cea adevărată." Și, culegînd-o pe aceasta, cei ce au crezut gătesc vinul cel de taină. Prea-mare este și această mustrare a necredinței Iudeilor: pentru că – deși aud mulțime de teascuri și știu luminat că li s-a dat numai un teasc oarecare, iar mai vîrtos nici teasc, ci un linișor[1], că zice: „Înainte am săpat întru dînsa un linișor, și am așteptat să facă struguri, și ea a făcut spini" –, știind așadar acestea, Iudeii nu voiesc a înțelege că a încetat *Legea cea Veche* și s-a arătat darul *Așezămîntului celui Nou*, care îi cheamă spre mîntuire pe toți oamenii.

Deci pentru aceasta nu mai calcă preoții roadele oamenilor după *Legea cea Veche*, numai pe un singur jertfelnic, ca într-un lin, ci s-au înfipt peste tot pămîntul și marea milioane de altare, care biruiesc tot numărul. Psalmul al 83-lea ne învață aceasta mai luminat, căci și el, avînd deasupra-scriere „a teascurilor", a făcut pomenire de multe altare, zicînd: „Cît sînt de iubite lăcașurile Tale, Doamne al Puterilor, dorește

[1] „Lin" – vas în care se tescuiesc strugurii, teasc mic.

și se sfîrșește sufletul meu spre Curțile Domnului." Și, după puține: „...altarele Tale, Doamne al Puterilor." Încă și acest al 8-lea Psalm, fiind scris deasupra „pentru teascuri", mai-nainte vestește mîntuirea lumii, și ne învață purtarea de grijă a lui Dumnezeu pentru oameni și mai-nainte grăiește întruparea Unuia-Născut.

1. Doamne Domnul nostru, cît este de minunat numele Tău în tot pămîntul! Că s-a înălțat marea cuviință[1] a Ta mai presus de ceruri.

Aici, acest „cît" nu este asemănător, ci întinzător, că zice: Numele Tău se laudă foarte – o, Stăpîne! – și toți Te numesc pe Tine Făcător al cerului și al pămîntului. Căci acest „s-a înălțat marea cuviință a Ta mai presus de ceruri" arată că au cunoscut toți că le stăpînești pe toate, și cerul, și pămîntul. El avea marea cuviință de-a pururea, dar oamenilor nu le era cunoscută aceasta de-a pururea. Și Fericitul Avacum mai-nainte vestește unele ca acestea, că, după ce a zis: „Dumnezeu de la Teman va veni, și Cel Sfînt – din muntele cel cu umbra deasă", a adăugat: „Acoperit-a cerurile bunătatea Lui, și de lauda Lui plin este pămîntul." Și chiar El, arătîndu-Se lui Iacov și întrebîndu-L acela pentru numire, a zis: „Pentru ce cauți numele Meu, și acesta este minunat?"

2. Din gura pruncilor și a celor ce sug ai săvîrșit laudă, pentru vrăjmașii Tăi, ca să sfarmi pe vrăjmașul și izbînditorul.

Mai ales acest lucru a arătat puterea Ta: că prin bărbații care n-au învățat înțelepciunea omenească și prin pruncii cei sugători, care urmează curăția și neștiința, l-ai surpat pe acel prea-rău tiran, care Îți vrăjmășuia de-a pururea Ție, Dumnezeului nostru; și, amăgind pe oameni pentru războiul împotriva Ta, iarăși ca un muncitor îi muncea pe dînșii pentru amăgire. Așa, învățîndu-l acelea pe Ahitofel și îndemnîndu-l să le zică, l-a făcut de s-a omorît cu mîinile sale. Așa, într-armîndu-l pe Iuda spre vînzare, i-a dat lui spînzurarea ca plată pentru ascultare. Și după istorie este cu putință a cunoaște adevărul prorociei: pentru că, întru *Sfintele Evanghelii* – cînd pruncii mergeau înainte cu stîlpări și ziceau: „Osana întru cele prea-înalte, bine este cuvîntat Cel ce vine întru numele Domnului" – Stăpînul Hristos le-a răspuns Iudeilor, ce se îngreuiau: „Au n-ați citit? Din gura pruncilor și a celor ce sug ai săvîrșit lauda!" Deci și pruncii aceia osîndesc pe necunoscătorul și nemulțumitorul norod al Iudeilor, cel asemenea diavolului vrăjmaș și izbînditor. Pentru că și acesta – de-a pururea călcînd dumnezeiasca *Lege* și lucrînd împotriva celor poruncite de Dumnezeu – a răstignit pe Stăpînul Hristos ca și cum s-ar fi nevoit pentru Puitorul de lege, numindu-L împotrivnic lui Dumnezeu și fără de lege.

3. Că voi vedea cerurile, lucrul degetelor Tale, luna și stelele, pe care Tu le-ai întemeiat.

[1] „Mare cuviință" – măreție, slavă.

Zice: O, Stăpîne! – destule sînt și stihiile să arate marea Ta lucrare: și cerul, și pămîntul, și luna, și soarele, și buna rînduială și buna podoabă dintru acestea. Iar purtarea Ta de grijă, ce ajunge pînă la oamenii cei proști[1], propovăduiește ca fiind mai mare negrăita Ta iubire de oameni.

4. Că ce este omul, că-l pomenești pe el, sau fiul omului, că-l cercetezi pe el?

Și acestea nu povestesc pentru zidire, ci pentru purtarea de grijă, căci n-a zis că „l-ai zidit", ci că „îl pomenești și îl cercetezi". Iar aiurea descoperă și tînguiește și mai luminat prostimea[2] firii noastre, zicînd că omul „deșertăciunii s-a asemănat, zilele lui ca umbra trec". Și iarăși: „Omul ca iarba, zilele lui ca floarea cîmpului, așa va înflori. Că Duh a trecut într-însul, și nu va fi și nu-și va mai cunoaște încă locul său." Și altele ca acestea, nenumărate, este cu putință a afla întru dumnezeiasca *Scriptură*, care strîng și împilă trufia omenească. Deci și aici se miră prorocescul cuvînt, strigînd: „Ce este omul, că-l pomenești pe el, sau fiul omului, că-l cercetezi pe el?" Nu numai că l-ai adus întru „a fi", ci i-ai dăruit și pe „bine a fi", și-l pomenești și, rău aflîndu-se, îl cercetezi.

5. Micșoratu-l-ai pe dînsul cu puțin oarece decît Îngerii,

Aici a pomenit hotărîrea de după călcarea poruncii[3], căci este mai micșorat decît Îngerii cu murirea.

cu slavă și cu cinste l-ai încununat pe el

6. și l-ai pus pe dînsul peste lucrurile mîinilor Tale.

Încă și pe acestea le-a primit firea noastră după înomenirea Dumnezeului și Mîntuitorului nostru, căci zice dumnezeiescul Apostol: „Cu darul sînteți mîntuiți", și: „Ne-a ridicat și împreună ne-a pus pe noi să ședem întru cele cerești, prin Iisus Hristos."

7. Toate le-ai supus sub picioarele lui: oile și boii, toate, încă și dobitoacele cîmpului,

8. păsările cerului și peștii mării, cele ce străbat cărările mărilor.

Zice: Această dovadă a iubirii Tale de oameni și a puterii este adevărată, căci ai umplut firea oamenilor cea proastă de atîta înțelepciune, încît vînează cu înțelegerile nu numai jivinele pămîntești, ci și pe păsări, și pe cele înotătoare, și pe cele de două vieți[4], și pe cele mai înalte și pe cele mai adînci; sub mîna lui le are supuse și pe cele ce străbat aerul, și pe cele acoperite cu ape.

---

[1] „Proști" – aici: „mici", „neînsemnați".

[2] „Prostime" – aici: „sărăcie", „slăbiciune".

[3] Cea dintîi poruncă, aceea de a nu gusta din pomul cunoștinței binelui și răului, a cărei călcare a adus după sine moartea.

[4] Amfibienii: broaștele, salamandrele, tritonii.

Deci a dăruit stăpînirea acestora de obşte tuturor oamenilor, iar – după ce a luat pîrga noastră asupră-Şi, şi a arătat-o Biserică a Sa, şi a numit-o „trup" al Său şi a făcut negrăita unire – dumnezeiescul Cuvînt a şezut „deasupra a toată Începătoria, şi Stăpînirea, şi Domnia şi deasupra a tot numele ce se numeşte, nu numai în veacul acesta, ci şi în cel ce va să fie". Pe toate le-a supus sub picioarele Lui, nu numai „oile şi boii toţi", ci şi toată zidirea văzută şi nevăzută. Martor al acestora este dumnezeiescul Apostol, care arătat strigă: „Iar pe Cel micşorat cu puţin decît Îngerii, pe Iisus, Îl vedem cu mărire şi cu cinste încununat pentru patima morţii." Şi, puţin mai sus: „Pe toate le-ai supus sub picioarele Lui." Şi, în *Epistola către Corinteni*: „Iar cînd a zis că: «toate s-au supus», arătat este că afară de Cel ce I-a supus Lui toate." Că numai singură firea cea nezidită, ca o slobodă, s-a deosebit de supunerea aceasta, iar ceea ce a primit pe „a fi" de la aceasta, ori ce fel ar fi, ori văzută, ori nevăzută, se supune Stăpînului Hristos şi ca unui Dumnezeu, şi ca unui om. Atîta cinste a primit firea oamenilor de la Dumnezeul tuturor. Pentru aceea a pus începutul Psalmului şi la sfîrşit:

9. Doamne Domnul nostru, cît este de minunat numele Tău în tot pămîntul!

TÎLCUIREA PSALMULUI 9

Întru sfîrşit, pentru cele ascunse ale Fiului. Psalmul lui David.

Simmah zice: „de biruinţă, pentru moartea Fiului", Achila: „făcătorului de biruinţă, pentru întinerirea Fiului", iar Teodotion: „pentru tinereţea Fiului". Deci, cu un glas pomenindu-L pe Fiul, toţi ne învaţă că şi Psalmul acesta cuprinde prorocie a biruinţei Stăpînului Hristos împotriva morţii. Pentru că, biruind păcatul cu bărbăţie şi cu vitejie şi nedînd morţii nici o pricină de apucare, a surpat stăpînirea ei.

Cei 70 au numit taina aceasta „ascunsă", fiindcă se tăinuia de toţi şi de înşişi Apostolii, şi martor este Evanghelistul: pentru că – de multe ori zicîndu-le lor Domnul: „Iată, ne suim în Ierusalim, şi Fiul Omului Se va da să Se răstignească, şi-L vor ucide pe Dînsul, şi a treia zi Se va scula" – a adăugat Evanghelistul: „Şi era aceasta ascunsă de la ochii lor." Pentru care, şi Fericitul Pavel strigă: „Înţelepciune a lui Dumnezeu grăim în taină, pe cea ascunsă, pe care nimeni dintre boierii veacului acestuia[1] nu a cunoscut-o. Că, de ar fi cunoscut-o, nu ar fi răstignit pe Domnul slavei." Şi iarăşi: „Taina cea ascunsă din veacuri de neamuri." Deci după cuviinţă au numit Cei 70 moartea Fiului „ascunsă".

1. Mărturisi-mă-voi Ţie, Doamne, cu toată inima mea, spune-voi toate minunile Tale.

[1] „Boierii veacului acestuia" sînt satana şi dracii săi, apoi: arhiereii, fariseii şi cărturarii, împreună cu împăraţii şi căpeteniile.

2. Veseli-mă-voi și mă voi bucura întru Tine, cînta-voi numele Tău, Preaînalte.

Osebirea[1] celor desăvîrșiți este să dăruiască lui Dumnezeu toată inima, și toată mintea să o sfințească Lui, că zice: „Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din toată tăria ta și din tot gîndul tău." Iar cel ce își împarte gîndurile la Mamona și la Dumnezeu, la Hristos și la aur, la viața de acum și la aceea ce va să fie, nu poate să zică cu adevărat: „Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne, cu toată inima mea." Iar Prorocul, mai-nainte văzîndu-le cu ochi duhovnicești pe cele ce or să fie, nu numai că se mărturisește cu toată inima, ci și povestește toate minunile Lui, făcîndu-i pe ascultători părtași ai cîntării, voind să-L laude numai pe Făcătorul de bine și să nu aibă ca pricină de îndulcire bogăția și stăpînirea, nici sănătatea și buna tărie a trupului, ci pomenirea lui Dumnezeu. Că zice: „Veseli-mă-voi și mă voi bucura întru Tine". Așa, și aiurea: „Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu, și m-am veselit." Și, în alt loc: „Veseliți-vă întru Domnul și vă bucurați, drepților." Și iarăși: „Veselească-se inima celor ce caută pe Domnul".

3. Cînd se vor întoarce vrăjmașii mei înapoi, slăbi-vor și vor pieri de către fața Ta.

Simmah le-a tălmăcit pe acestea așa: „Cînta-voi numelui Tău, Preaînalte, căci s-au întors vrăjmașii mei înapoi, și s-au poticnit și au pierit de către fața Ta." Zice: Văzînd eu pe ai mei neprieteni prăpădindu-se, și întorcîndu-se în fugă, apoi prinzîndu-se și pătimind pierzarea cea de tot, Te laud pe Tine și cînt facerile Tale de bine, fiindcă m-am izbăvit de pierzătorul și prin dumnezeiescul dar am primit slobozenia. Că Psalmul acesta nu s-a zis de la Însuși Mîntuitorul, după cum au socotit oarecari, ci mai vîrtos către Dînsul, ca și către un Făcător de bine, de la cei ce li s-a făcut bine, după cum ne învață graiurile înseși.

4. Că ai făcut judecata mea și îndreptarea mea,

În ce chip?

șezut-ai pe scaun, Cel ce judeci dreptatea.

Ce fel de hotărîre a scos?

5. Certat-ai neamurile, și a pierit necredinciosul, numele lui l-ai stins în veac și în veacul veacului.

Că nu ai suferit multă vreme – zice – a trece cu vederea firea oamenilor, ce era rău robită de amarul tiran, ci – șezînd pe scaun de judecată înalt și înfricoșat, ca un Stăpînitor – ai adus așa o pedeapsă asupra acestuia, încît ai dat uitării celei cu totul desăvîrșite pomenirea lui. Iar „certat-ai neamurile, și a pierit cel necredincios" are această înțelegere: Prin Sfinții Apostoli și prin propovăduitorii adevărului de du-

[1] „Însușirea specifică", „particularitatea", cum se zice în păsăreasca zilelor noastre.

pă aceea, ai adus la neamuri dumnezeieştile dogme; iar, acelea primindu-le și izbăvindu-se de înșelăciune, cel necredincios a pierit, neavîndu-i pe cei înșelați care i se închinau lui. Așa, Varnava şi Pavel i-au certat pe Licaonii ce se ispiteau să le jertfească, strigînd: „Ce faceți, o, oameni? Şi noi sîntem oameni pătimaşi, asemenea vouă, care vă întoarcem pe voi către Dumnezeu de la acestea deşarte." Așa, Fericitul Pavel i-a certat pe Galateni: „O, Galateni fără de minte! Cine v-a zavistuit pe voi, înaintea ochilor cărora Iisus Hristos S-a scris răstignit?" Așa, pe Corinteni: „Cu totul se aude întru voi curvie, și acest fel de curvie nici întru neamuri nu se numește." Deci „a certat neamurile, și a pierit cel necredincios și numele lui l-a stins în veacul veacului", pentru că s-au stins cu totul slujbele păgînești și s-au dat uitării celei desăvîrșite, încît nimeni dintre oamenii de acum nu știe tainele păgînătăţii.

6. Vrăjmaşului i-au lipsit săbiile întru sfîrşit, şi cetăţile i-ai surpat,

Vrăjmaşul s-a golit de armele sale, neavînd slujitori păgînătăţii, căci cei ce se făcuseră unelte ale aceluia, prefăcîndu-se acum şi schimbîndu-se, au primit să ducă războiul împotriva lui. Încă și cetățile au primit asupră-le zidirea bunei-credințe, pierzîndu-se păgînătatea ce se afla de demult întru dînsele. Căci era cu neputință să se zidească buna-credință, nepierzînd mai înainte păgînătatea. Aceasta a zis şi dumnezeiescul Apostol: „Arătatu-s-a tuturor oamenilor darul lui Dumnezeu cel mîntuitor, învăţîndu-ne pe noi ca, lepădîndu-ne de păgînătate și de poftele lumești, să trăim în veacul de acum cu întreagă înțelepciune și cu bună-credință...", și celelalte. Așa, nimeni nu învie împreună cu Hristos pînă nu va primi împărtăşirea morţii. Pentru aceea zice şi dumnezeiescul Pavel: „Dacă împreună sădiți ne-am făcut cu asemănarea morții Lui, apoi și învierii Lui vom fi părtași." Și iarăși: „Dacă împreună murim, împreună vom și trăi." Tot aşa, pierzînd păgînătatea vrăjmaşilor, a zidit buna-credinţă.

pierit-a pomenirea lui cu sunet.

7. Şi Domnul în veac rămîne,

Zice: Acela a pătimit pierzare arătată tuturor şi prea-învederată foarte. Pentru că aceasta însemnează „cu sunet", din metafora caselor ce cad de oarecare cutremur și fac mult sunet. Iar Dumnezeul şi Stăpînul nostru – zice – are stăpînirea veşnică şi Împărăţia nepierdută.

gătit-a la judecată scaunul Său.

8. Şi El va judeca lumea întru dreptate, judeca-va noroadele cu îndreptare.

Că nu numai în viața de acum Şi-a arătat a Sa putere, ci şi întru ceea ce va să fie Își va arăta Înfricoșatul Său Divan[1], judecînd pe toţi oamenii şi dîndu-i fiecăruia cele după vrednicie.

[1] Înfricoșata Judecată.

9. Și S-a făcut Domnul scăpare săracului, ajutor în bune vremi întru necazuri.

Pe acest „în bune vremi", Achila l-a tălmăcit: „în vreme", iar Simmah: „după vreme". Și cuvîntul ne învață că Domnul a lucrat a noastră mîntuire în vreme potrivită. Iar „sărac" numește firea oamenilor, pentru multa sărăcie pricinuită din fărădelege. Fericitul Pavel ne învață potrivirea și îndemînarea vremii acesteia: „Căci – zice –, cînd eram prunci, eram robiți sub stihiile lumii. Iar cînd a venit plinirea vremii, a trimis Dumnezeu pe Fiul Său, Cel născut din femeie, făcîndu-Se sub *Lege*, ca pe cei de sub *Lege* să-i răscumpere, ca să căpătăm înfierea."

10. Și să nădăjduiască spre Tine cei ce cunosc numele Tău, că nu ai părăsit pe cei ce Te caută pe Tine, Doamne.

Pe acest „să nădăjduiască", Achila și Simmah l-au zis: „vor nădăjdui", folosind grai hotărîtor, în loc de poruncitor. Că zice: Făcîndu-se mîntuire, cei ce Te-au cunoscut pe Tine Făcător și Dumnezeu își vor avea nădejdile întru Tine.

11. Cîntați Domnului, Celui ce locuiește în Sion,

Prorocul a zis aceasta după socoteala de demult a Iudeilor. Ne-am învățat însă din apostoleasca dăscălie că este și Sion ceresc, că zice: „V-ați apropiat la muntele Sionului, la Cetatea Dumnezeului celui viu, la Ierusalimul cel ceresc."

vestiți întru neamuri isprăvile Lui!

„Isprăvile", Simmah le-a zis „măiestrii", iar Achila: „schimbări". Pentru că, într-adevăr, s-a făcut schimbare prea-mare a lucrurilor: cei ce de demult erau vrăjmași – acum prieteni; cei ce erau departe – acum aproape; robii s-au făcut fii; cei dintru necunoștință – întru cunoștință; întru lumină - cei dintru întuneric; întru nădejdea vieții – cei morți; săracii – moștenitori ai Împărăției cerurilor; Iudeii – departe, și neamurile – aproape; fiii – cîini și, cîinii – fii. Iată încă măiestriile Mîntuitorului: cu dumnezeiască cuviință, s-a dăruit nemurire prin murire, și prin moarte – viață; prin necinste – cinste; blagoslovenie – prin blestem; prin Cruce – mîntuire. Acestea sînt măiestriile, acestea meșteșugirile Domnului nostru.

12. Că Cel ce caută sîngiurile lor Și-a adus aminte, nu a uitat strigarea săracilor.

Cel ce le privește pe toate – zice – și caută cu de-adinsul cele ce se fac a văzut junghierile oamenilor îndrăznite de diavolul prin înșelăciune, și a venit spre ajutorarea celor nedreptățiți. Că aceasta înseamnă „nu a uitat strigarea săracilor", fiindcă „strigare" nu numește aici rugăciunea și cererea, ci ticăloșia[1] venită asupră-le prin păcat, pentru care se întîmplă și morți fără de vreme, și plîngeri și primejdii.

[1] Aici: „nenorocirea".

13. Miluiește-mă, Doamne, vezi smerenia mea de către vrăjmașii mei,

Zice: Așa era strigarea tînguirilor și a plîngerilor, ca și cum ar fi avut oarecare cerere pentru greutățile ce-i țineau.

14. Cel ce mă înalți pe mine din porțile morții, ca să vestesc toate laudele Tale.

Acesta – zice – este sfîrșitul bunătăților, adică izbăvirea de stricăciune și pierzarea morții, pe care dobîndind-o, vom lăuda de-a pururea facerile Tale de bine.

În porțile fetei Sionului veseli-ne-vom de mîntuirea Ta.

„Sion" numește Cetatea cerească, după cum ne-a învățat Fericitul Pavel. Iar „porți" ale aceleia – bisericile de peste tot pămîntul, prin care au intrat în Cetate cei ce au crezut. Deci zice: Bucurîndu-ne și săltînd întru acestea pentru nădejdile învierii, Îl vom lăuda pe Pricinuitorul lor. Și, de vreme ce a pomenit surparea morții, a adăugat după cuviință:

15. Afundatu-s-au neamurile întru stricăciunea pe care au făcut-o, în cursa aceasta pe care au ascuns-o s-a prins piciorul lor.

16. Cunoaște-Se Domnul judecăți făcînd: întru lucrurile mîinilor lui s-a prins păcătosul.

Încă și aici numește „neamuri" ceata dracilor, că ei, lucrînd mîntuitoarea Cruce, prin aceasta au căzut din tiranie: „în cursa pe care au ascuns-o s-a prins piciorul lor, și întru lucrul mîinilor lui s-a prins păcătosul".

Iar dacă graiurile puse înainte s-ar lua și pentru neamurile care n-au crezut și care i-au ucis pe bunii-biruitori Apostoli și Mucenici, și așa vom afla adevărul propovăduirii. Că prin junghierea acelora s-a adeverit și s-a întărit propovăduirea bunei-credințe, și pe mai mulți au vînat ei după ce au murit, decît cînd erau vii; și „întru lucrurile mîinilor lui s-a prins păcătosul", și „Domnul S-a cunoscut judecăți făcînd", iconomisind cu înțelepciune și dreptate.

17. Întoarcă-se păcătoșii la iad, toate neamurile cele ce uită pe Dumnezeu!

18. Că nu pînă în sfîrșit va fi uitat săracul, răbdarea săracilor nu va pieri pînă în veac.

Zice: Aceștia care n-au crezut dumnezeieștii propovăduiri se vor duce la iad foarte degrab și se vor da morții, iar cei goniți de dînșii nu s-au vătămat în zadar, pentru că „răbdarea săracilor nu va pieri pînă în veac", și „cel ce va răbda pînă în sfîrșit, acesta se va mîntui" și „fericiți – cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăția cerurilor". Apoi, văzînd de departe cu ochi proorocești prădîndu-se propovăduitorii bunei-credințe de către cei rău-credincioși, zice rugător:

19. Scoală-Te, Doamne, să nu se întărească omul, să se judece neamurile înaintea Ta!

20. Pune, Doamne, dătător de lege peste ei, să cunoască neamurile că oameni sînt!

După cuviință, cineva ar fi putut întreba pe Iudei: Ce „dătător de lege" se roagă aici Prorocul să se dea? Pentru că marele Moisi, făcîndu-se slujitor al dumnezeieștii puneri de lege, primise sfîrșitul vieții demult și prea-demult, și alt dătător de lege după acela nu s-a mai sculat. Iar dacă nimeni altul nu se arată pus legiuitor nici Iudeilor, nici neamurilor, rămîne să se înțeleagă că S-a arătat de sus Dătător de lege al neamurilor Stăpînul Hristos, Care strigă în *Sfintele Evanghelii*: „S-a zis celor de demult: «Să nu ucizi!» – iar Eu zic vouă: Tot cel ce se mînie asupra fratelui său în zadar, va fi vinovat judecății. S-a zis celor de demult: «Nu vei prea-curvi!» – iar Eu zic vouă: Tot cel ce caută spre muiere spre a o pofti pe dînsa, iată, a prea-curvit cu dînsa întru inima lui!" – și celelalte toate asemenea.

Deci Prorocul se roagă a se pune peste neamuri legea Acestuia, ca, părăsind viața cea de fiară, să știe „că oameni sînt". Că „omul – zice Prorocul – în cinste fiind, n-a priceput. Alăturatu-s-a cu dobitoacele fără de minte și s-a asemănat lor." Pentru care zice și aici: „Cunoască neamurile că oameni sînt."

21. Pentru ce, Doamne, stai departe, treci cu vederea în vremi de necaz?

22. Cînd se mîndrește necredinciosul, se aprinde săracul; se prind întru sfaturile care gîndesc.

Mi se pare că stai departe, Stăpîne, și nu vezi cele omenești, nefăcînd izbîndă celor nedreptățiți. Și aceia se topesc de mîhnire ca de foc, văzînd trufia celor ce îi nedreptățesc. Și foarte cu potrivire l-a pus pe acest „se aprinde", că cei ce se mîhnesc se aseamănă celor ce se ard și izbucnesc suspinul pe gură ca pe un fum. Și din mîhnire – zice – li se face vătămare, venindu-le gînduri nu bine-cuvioase, ci îndoindu-se cu gîndul pentru purtarea Ta de grijă, că asta înseamnă „se prind întru sfaturile care gîndesc". Și, învățîndu-ne pricina, a adăugat:

23. Că se laudă păcătosul întru poftele sufletului său, și cel ce face strîmbătate bine se cuvintează.

Că, lucrînd ei nenumărate lucruri grele, dobîndesc și laude de la lingușitori.

24. Întărîtat-a pe Domnul cel păcătos, după mulțimea urgiei lui:

Aici, se cuvine a pune soroc și a aduce pe urmă:

Nu va căuta.

În loc de: „Întărîtat-a pe Domnul, zicînd: Nu va căuta". Adică – lăsîndu-se prins de nebunie și turbare, ca și cum n-ar privi nimeni de deasupra – sare asupra a toată fărădelegea, nesocotind că Judecătorul va căuta cele ce se fac.

Apoi, o zice pe aceasta mai luminat:

25. Nu este Dumnezeu înaintea lui,

Cel necredincios și păcătos nu pune pe Dumnezeu înaintea ochilor lui niciodată, ci în fiecare zi și în toată vremea își pîngărește și își întină căile sale, necrezînd că este judecată:

se spurcă în toată vremea căile lui, se leapădă judecățile Tale de către fața lui.

Cu totul defaimă legile Tale, toată vremea o cheltuiește întru fărădelegi, căci „cel necredincios micșorează și netrebnicește poruncile lui Dumnezeu".

Peste toți vrăjmașii săi va stăpîni.

Dar, cu toate acestea, bine-sporește. Apoi, zugrăvește covîrșirea îngîmfării:

26. Că a zis întru inima sa: Nu mă voi clăti din neam în neam, fără de rău.

Simmah a tălmăcit-o mai luminat: „Nu mă voi răsturna în neam și în neam, nici nu voi fi întru rea pătimire." Îndrăznește această semeție „și socotește că, uneltind toate felurile răutății, nu va pătimi nici un lucru greu".

27. A cărui gură de blestem este plină, și de amărăciune și de vicleșug. Sub limba lui – osteneală și durere.

Că vicleșuguri coase, și izvodește rele și viața lui sînt vrăjmășiile și bîntuielile asupra săracilor. „Osteneală nefolositoare și durere necîștigătoare – fără de acestea limba nu o mișcă, nici nu o clătește."

28. Șade întru pitulare, cu cei bogați întru ascunsuri, ca să ucidă pe cel nevinovat.

Șezînd întru adunări și în sobor, gătește pîndiri și măiestrii asupra celor fără de vină. „Cei bogați cu păgînătatea trăiesc totdeauna întru luare în batjocură, că pîndesc pe cei fără de răutate. Și, într-alt fel, și bogații pîndesc pe cei săraci. Că diavolul a căutat să-L ucidă pe Hristos în taină. Că nevinovat cu mîinile și curat cu inima numai singur Dumnezeu este."

29. Ochii lui spre cel sărac privesc: pîndește întru ascuns, ca leul în culcușul său, pîndește ca să răpească pe săracul, cînd îl va trage pe el.

30. În cursa lui îl va smeri pe el,

Precum își întoarce leul ochiul aici și acolo, căutîndu-și vînat, așa și acesta noaptea și ziua izvodește cu mintea măiestrii de răpiri și de lăcomie. Precum în peștera lui leul pîndește de-a pururea ca să răpească, „așa și diavolul în adunarea Iudeilor, ca într-un culcuș, a vînat pe Hristos, socotindu-L pe Dînsul că este numai om".

dar se va pleca și va cădea, cînd va stăpîni el pe cei săraci.

Căci, cînd îi va birui pe toți, nu va scăpa nicidecum de gura morții, ci se va da mormîntului, asemenea celorlalți. „Căci a socotit vrăjmașul să-i domnească și pe Apostolii înșiși, încă și pe Mucenici. Dar, cînd i s-a părut că i-a stăpînit pe toți, atunci a căzut, zdrobindu-se, fiindcă acest «pleca-se-va» arată că s-a zdrobit."

31. Că a zis întru inima sa: Uitat-a Dumnezeu, întors-a fața Sa, ca să nu vadă pînă în sfîrșit.

„Necredinciosul lucrează toate acestea împotriva săracilor lui Dumnezeu amăgindu-se pe sine și gîndind că nu este Dumnezeu privitor, «că a zis întru inima sa: Uitat-a Dumnezeu, întors-a fața Sa, ca să nu vadă pînă în sfîrșit.»" Dar cu nimic nu-l vor folosi pe dînsul graiurile acestea păgînești și gîndirile nedumnezeirii, ci prin înseși lucrurile va cunoaște că Stăpînul tuturor privește asupra faptelor omenești. Mîhnindu-se foarte din graiurile acestea păgînești, Prorocul schimbă iarăși cuvîntul întru rugăciune, zicînd:

32. Scoală-Te, Doamne Dumnezeul meu, înalță-se mîna Ta, nu uita pe săracii Tăi pînă în sfîrșit!

Fiindcă cei ce trăiesc întru păgînătate și întru fărădelege zic că „a uitat Dumnezeu", învață-i pe dînșii prin cercare că n-ai uitat, nici nu Ți-ai întors fața Ta, ci faci purtare de grijă pentru cei nedreptățiți. Și, mai greu mîhnindu-se și căzîndu-i cu greu, a adăugat pentru hulele acelora:

33. Pentru ce a întărîtat necredinciosul pe Dumnezeu? Că a zis întru inima sa: Nu va căuta.

Se cuvine a înțelege că diavolul zice: „Cît de mult aș înghiți pe om, nu este Cel ce îl caută pe dînsul!" Dar, măcar de va gîndi așa de milioane de ori acela, Tu le vezi:

34. Vezi, că Tu la durere și la mînie iei aminte, ca să-l dai pe dînsul în mîinile Tale.

Așa a despărțit și Simmah: „Vezi, că Tu privești de sus truda și întărîtarea." Iar Achila: „Văzut-ai, că Tu vezi osteneala și întărîtarea." Deci: Măcar de ar zice de milioane de ori cei ce trăiesc întru păgînătate că „nu privești spre cele omenești", noi știm că vezi, și privești de sus fărădelegile acestora și le dai lor vrednică pedeapsă.

Că Ție s-a lăsat săracul, sărmanului Tu să-i fii ajutor.

Pentru aceasta, Te rog pe Tine:

35. Zdrobește brațul celui păcătos și rău!

Și va fi aceasta, dacă numai vei voi să cauți păcatul lui, și îndată va fi deșert și se va da pierzării celei de tot – că aceasta a arătat zicînd:

Căuta-se-va păcatul lui, și nu se va afla.

Simmah a zis încă mai luminat: „Căuta-se-va păgînătatea lui, ca să nu se afle el." Adică, aceea căutîndu-se și arătîndu-se, acesta a pierit.

36. Domnul este Împărat în veac și în veacul veacului,

De vreme ce necredinciosul zicea: „Nu caută, nici nu vede", prorocescul cuvînt ne învață după cuviință că Domnul va împărăți, și că nu va împărăți așa prost, ci „în veacul veacului". Iar lucrul cel osebit al împăratului este să poarte grijă de supușii lui.

pieriți, neamuri, din pămîntul Lui!

Cele ce trăiți întru fărădelege, cele ce nu ați primit mîntuitoarea propovăduire.

37. Pofta săracilor ai auzit-o, Doamne, la gătirea inimii lor a luat aminte urechea Ta.

Iar „gătirea", Simmah a numit-o „sîrguință". Și zice: Vezi ce doresc săracii cu de-adinsul și ce fel de osîrdie au. Apoi, ne învață aceasta mai luminat:

38. Judecă sărmanului și smeritului,

Acest lucru – zice – îl dorește fiecare dintre cei ce pătimesc nedreptate.

ca să nu adauge încă a se mări și a se trufi omul pe pămînt!

Că, pedepsindu-se cei ce trăiesc întru păgînătate și întru fărădelege, va fi folos prea-mare celorlalți, care vor privi la aceștia și nu vor îndrăzni a lucra cele asemenea. Și acestea nu prost le-a împreunat Prorocul cu Psalmul pus înainte, ci vrînd să arate în ce chip se afla firea oamenilor de demult și că Unul-Născut Cuvîntul lui Dumnezeu, făcîndu-Se om în vreme potrivită, a pus peste răni doctorii potrivite. Lîngă acestea, ne învață și că, pe cei ce nu voiesc a primi nici un folos din facerea de bine, Dumnezeul tuturor îi va da la munci mai mari în ziua arătării Sale celei de a doua oară.

TÎLCUIREA PSALMULUI 10

Întru sfîrșit, Psalmul lui David.

Fiind gonit de Saul, prea-dumnezeiescul David a zis Psalmul acesta către cei ce îl sfătuiau să-și dobîndească mîntuirea cu fuga. Și se potrivește la tot cel nedreptățit ce are nădejdea către Dumnezeu. Și este deasupra-scris „întru sfîrșit" fiindcă cuprinde mai-nainte grăire a dreptei judecăți a lui Dumnezeu și a pedepsei ce va să fie adusă asupra celor fără de lege.

1. Spre Domnul am nădăjduit, cum veți zice sufletului meu: Mută-te în munți ca o pasăre?

Zice: Pentru ce oare mă sfătuiești să fug, și munții să-i înconjur ca o pasăre ce zboară și să mut corturile aici și acolo eu, cel ce am nădejdea întemeiată către Dumnezeu și, pentru aceea, nu mă tem de neprieteni?

2. Că, iată, păcătoșii au întins arcul, gătit-au săgeți în tolbă, ca să săgeteze întru întuneric pe cei drepți la inimă.

De aici vedem că Prorocul a învîrtejit cuvintele spre Dumnezeu, învățîndu-ne că arcele și săgețile vrăjmașilor sînt gata și că ei vor, în întuneric, să folosească asupra noastră măiestria și pîndirile. Fiindcă „întuneric" a numit tăinuirea bîntuielii și ascunderii, și numele acesta arată noaptea fără lună. Iar „drepți cu inima" nu a zis mărturisindu-și fapta bună desăvîrșită, ci știind că n-a lucrat nimic spre vătămarea lui Saul, ci a păzit totdeauna spre dînsul dragoste prea-multă.

3. Cele ce Tu ai săvîrșit, ei le-au surpat.

Zice: Nu am răpit împărăția, ci am primit hirotonia de la darul Tău, iar aceia se ispitesc a mă pierde, într-armîndu-se împotriva hotărîrii Tale.

Dar Dreptul ce a făcut?

4. Domnul este în Biserica cea sfîntă a Sa, Domnul în cer are scaunul Său, ochii Lui privesc peste lume, genele Lui cearcă pe fiii oamenilor.

5. Domnul cearcă pe cel drept și pe cel necredincios.

Aceia m-au urît, iar Tu, Drept Judecător – șezînd în scaunele cerești și făcînd a Ta arătare în Biserica de pe pămînt –, privești peste toată lumea și destul Îți sînt Ție numai genele ochilor ca să cunoști toate cele omenești. Și știi cu de-amănuntul faptele celor nedrepți și ale celor drepți și cumpănești răsplătirile după lucruri. Dar se cuvine a ști că și „ochi", și „gene", și „scaune" și celelalte ca acestea, le zice mai trupește, învățîndu-i pe oameni cele dumnezeiești din lucrurile omenești, adică punînd lucrărilor dumnezeiești numiri de mădulare omenești.

6. Iar cel ce iubește nedreptatea urăște sufletul său,

Cel ce-și iubește sufletul său urăște nedreptatea, iar cel ce are dragoste spre aceea măiestrește pieire sufletului său, căci trage asupră-și dumnezeiasca urgie, pentru care vorbește prorocescul cuvînt:

7. că va ploua peste păcătoși lațuri, foc, și pucioasă și duh de vifor –

Închipuie pedepsele de la cele făcute de demult Sodomei și Gomorei, pentru că Domnul a plouat din cer foc și pucioasă peste cetățile acelea. Deci așa i-a îngrozit și aici, nu ca și cum va aduce asupră-le negreșit pe acelea, ci arătînd muncile cele de multe feluri.

partea paharului lor.

Pe acestea – zice – și le-au agonisit loru-și cu sorți, alegînd fărădelegea. Iar „pahar" numește aici munca. Așa, încă și într-alt Psalm: „Paharul este în mîna Domnului, cu vin neamestecat, plin de amestecătură." Și, după puțin: „Bea-vor toți păcătoșii pămîntului." Acest pahar i s-a poruncit Fericitului Ieremia să-l aducă neamurilor.

8. Că drept este Domnul și dreptățile a iubit, îndreptări a văzut fața Lui.

Zice: Domnul le aduce pe acestea asupra celor ce trăiesc întru răutate, căci, fiind izvor al dreptății, folosește îndreptarea ca pe o cîrmă și le orînduiește pe toate.

TÎLCUIREA PSALMULUI 11

Întru sfîrșit, pentru a opta, Psalmul lui David.

De aceeași înțelegere se ține și Psalmul acesta, că mustră pe cei ce viclenesc și, făgăduind prietenie, îl dau pe dînsul lui Saul, vrăjmașul lui, vestindu-i aceluia unde petrecea. Și are deasupra-scrierea „pentru a opta", pomenind dreapta Judecată a lui Dumnezeu, pe care o va face Dreptul Judecător după cea de „a șaptea", cum am zis mai înainte. Pentru aceasta s-a și scris „întru sfîrșit", fiindcă mai-nainte grăirea va să fie în vremile cele mai de pe urmă.

1. Mîntuiește-mă, Doamne, că a lipsit cel cuvios, că s-au împuținat adevărurile de către fiii oamenilor.

Mă rog a dobîndi de la Tine mîntuirea – o, Stăpîne! – fiindcă lucrul adevărului se primejduiește să se stingă, toți – ca să zic cu un cuvînt – bolind cu necredința unora față de alții.

Apoi, povestește mai luminat cele îndrăznite de aceia:

2. Deșarte a grăit fiecare către vecinul său,

Că fățărnicesc prietenie, dar le lucrează pe cele ale vrăjmașilor.

buze viclene – în inimă, și în inimă au grăit rele.

Cu vicleșug – zice – vorbesc unii cu alții: acesta trimite cu buzele minciuni în inima aproapelui, și acela îi trimite împotrivă iarăși cele asemenea. De aici, îi îngrozește pe dînșii cu munca:

3. Pierde-va Domnul toate buzele cele viclene, limba cea mare grăitoare,

Și care este felul marii grăiri?

4. pe cei ce au zis: Limba noastră o vom mări, buzele noastre la noi sînt, cine este Domn al nostru?

Ei nu suferă – zice – să măsoare cuvintele cu firea lor, nici nu voiesc a căuta spre dumnezeieștile legi, ci, deschizînd gură fără uși, grăiesc cu slobozenie ceea ce

voiesc, defăimînd dumnezeiasca îndelungă-răbdare și nicicum socotind că sînt sub stăpînirea lui Dumnezeu. Unul ca acesta era Faraon, care zicea: „Nu știu pe Domnul!" Unul ca acesta era Rampsak[1], care îndrăznea a zice: „Să nu te amăgească pe tine Dumnezeul tău, întru Care tu ai nădăjduit, că va izbăvi Ierusalimul din mîna mea." Unul ca acesta era Nabucodonosor[2], care îi înfricoșa pe acei viteji Tineri[3] și nu se înfiora a zice: „Cine este Dumnezeu care vă va scoate pe voi din mîinile mele?" Dar și aceia au luat pedeapsă pentru cele pe care le-au îndrăznit, și aceștia pentru care povestește prorocescul cuvînt vor lua muncile cele vrednice. Și, aceasta însemnînd-o, a adăugat:

5. Pentru necazul scăpătaților și suspinul săracilor acum Mă voi scula, zice Domnul, pune-Mă-voi întru mîntuire, îndrăzni-voi întru ei.

Nu-i voi trece cu vederea pe dînșii, care se tînguiesc și suspină pentru fărădelegea îndrăznită asupra lor, ci, scuturînd de la Mine îndelunga-răbdare ca pe un somn, voi face mîntuirea lor luminată și strălucită. Așa a tălmăcit Simmah: „Voi rîndui mîntuire arătată." Și, învățîndu-ne că cele zise vor fi cu adevărat, a adăugat:

6. Cuvintele Domnului: cuvinte curate, argint cu foc lămurit, ales de pămînt, curățit de șapte ori.

Pe acest „de șapte ori" l-a pus în loc de „de multe ori", că dumnezeiasca *Scriptură* are acest obicei.

7. Tu, Doamne, ne vei păzi pe noi și ne vei feri de neamul acesta și în veac.

---

[1] Vezi tîlcuirea deasupra-scrierii Psalmului 13.

[2] Împărat Babilonian (604-562), care a dus norodul lui Israil în robia de 70 de ani. În 597, Nabucodonosor cucerește Ierusalimul și strămută pe împăratul Ioiachim împreună cu curtea sa, cu meșteșugarii și cu ostașii. Urmașul acestuia, Sedechia, se răzvrătește, și în 587 Ierusalimul e iarăși cucerit și jefuit, Biserica e dărîmată și sînt strămutați alți Iudei. Apoi, în 582, urmează o nouă strămutare, după răscoala în care a fost ucis guvernatorul Godolia. Puțini dintre cei robiți aveau să se întoarcă la Ierusalim, mai întîi cu Zorobabel (vezi nota de la tîlcuirea stihului 51, Psalmul 17) și apoi cu Ezdra.

[3] Pentru că nu au vrut să se închine idolului de aur, cum era porunca împăratului Nabucodonosor, „Tinerii ce au mers din Iudeea în Babilon oarecînd" – Anania, Azaria și Misail – au fost aruncați într-un cuptor, pe care – așa cum spune irmosul – „de șapte ori muncitorul Haldeilor l-a ars nebunește cinstitorilor de Dumnezeu". Iar ei „cu credința Treimii văpaia cuptorului au călcat-o, cîntînd: Dumnezeul Părinților noștri, bine ești cuvîntat!" „Cei trei Tineri cu trei guri lăudau Treimea, binecuvîntînd pe Tatăl și pe Fiul și pe Sfîntul Duh", și au fost păziți nevătămați de Sfîntul Arhanghel Mihail. Minunea a fost atît de mare, încît Nabucodonosor, „văzîndu-i pe aceștia cu putere mai bună mîntuiți de Făcătorul și Mîntuitorul, a strigat: Tineri, binecuvîntați-L; preoți, lăudați-L; noroade, prea înălțați-L întru toți vecii!" Într-adevăr, după ce a văzut cu ochii săi patru bărbați în mijlocul focului, dintre care unul „asemeni fiilor zeilor" (Arhanghelul Mihail), împăratul a poruncit să fie cinstit în tot Babilonul Dumnezeul lui Israil (vezi și la *Daniil* 3:1-29).

Pentru că, fiind păziți de darul Tău, nu numai că vom scăpa de cursele neamului acestuia de acum, ci vom dobîndi și mîntuirea cea veșnică.

8. Împrejur necredincioșii umblă, după înălțimea Ta ai înmulțit pe fiii oamenilor.

Părăsind calea dumnezeiască, cei ce trăiesc întru păgînătate se rătăcesc aici și acolo, ispitindu-se a împrejura și a înconjura pe cei mai blînzi și mai buni. Iar Tu, arătîndu-Te dintru înălțimea firii Tale, învredniceşti de purtarea Ta de grijă pe cei luptați și supărați cu război de aceia, mîngîindu-i acum întru necazuri și, după puțin, dăruindu-le mîntuire desăvîrșită.

TÎLCUIREA PSALMULUI 12

Întru sfîrșit, Psalmul lui David.

Marele David a adus către sine și Psalmul acesta, nefiind gonit însă de Saul, ci de Avesalom. Cele din vremea lui Saul erau mai înainte de păcat, și pentru aceea se ziceau cu multă îndrăzneală, iar cele din vremea lui Avesalom sînt după păcat, și de aceea cuvintele sînt amestecate cu plîngere și suspin.

1. Pînă cînd, Doamne, mă vei uita pînă în sfîrșit?

„Uitare" a numit întîrzierea ajutorului, și se roagă să nu fie uitat „pînă în sfîrșit", adică să nu fie lipsit de tot de dumnezeiasca Pronie.

2. Pînă cînd întorci fața Ta de către mine?

Graiul acesta l-a pus din metafora celor ce se mînie și nu voiesc a-i vedea pe cei ce le-au greșit. Pentru care, după puține, zice: „Caută spre mine și mă miluiește." Și – nici „față" înțelegînd pe „față", nici „întoarcere" pe „întoarcere" – iarăși închipuie cuvîntul din lucrurile omenești.

3. Pînă cînd voi pune sfaturi în sufletul meu, dureri în inima mea, ziua și noaptea?

Mă sfarm cu inima noaptea și ziua, gîndurile le întorc și le învîrtesc: uneori nădăjduiesc că voi dobîndi iubirea Ta de oameni, alteori mă îndoiesc, și alteori iar opresc nădejdile cele bune.

4. Pînă cînd se va înălța vrăjmașul meu asupra mea?

Acestea se potrivesc să le zicem și noi cînd sîntem luptați de diavolul, pururea chemînd dumnezeiescul ajutor. Pentru că și prea-dumnezeiescul David se mîhnea, văzîndu-i pe vrăjmași mai puternici.

5. Caută, auzi-mă, Doamne Dumnezeul meu, luminează-mi ochii mei, ca nu cîndva să adorm întru moarte,

Fiind înconjurat cu noaptea primejdiilor, sînt ţinut cu mîhniciunea ca şi cu un somn. Arătîndu-se lumina ajutorului Tău, ar risipi noaptea primejdiilor şi ar curma somnul mîhniciunii; dar, dacă vei întîrzia ajutorul, mă tem ca somnul să nu se prefacă întru moarte, făcîndu-se mai puternică scîrba decît gîndurile.

6. ca nu cîndva să zică vrăjmaşul meu: Întăritu-m-am asupra lui. Cei ce mă necăjesc se vor bucura de mă voi clăti.

Să nu mă arăţi bucurie vrăjmaşilor, căci aceasta îmi este prea-de mîhnire mai mult decît toate.

7. Iar eu spre mila Ta am nădăjduit,

Şi de aici este arătat că a zis Psalmul acesta după păcat, căci nu se bizuie la dreptate, ci la milă, şi la aceasta zice că nădăjduieşte.

bucura-se-va inima mea de mîntuirea Ta.

La mila Ta am acum nădejdile şi, după ce voi dobîndi mîntuire şi mă voi izbăvi de mîhnire, voi face cîntarea de laudă cu toată dulceaţa. Că a adăugat aceasta:

Cînta-voi Domnului, Celui ce mi-a făcut bine mie, şi voi cînta numelui Domnului celui înalt.

Zice: Deşi nu ştiu negrăita Ta fire, îmi ajunge mie să mă închin, şi să laud numele Tău şi să cer tot ajutorul Tău cel drept. Căci cred că-l voi dobîndi pe acesta chemîndu-l numai.

TÎLCUIREA PSALMULUI 13

Întru sfîrşit, Psalmul lui David.

Şi Psalmul acesta ne trimite „la sfîrşit", fiindcă mai-nainte veseşte pentru cele ce vor să fie. Iar pricina lui este aceasta: Oarecînd, s-a ridicat cu oaste asupra Iudeilor Senaherim, împăratul Asirienilor, şi a luat multe cetăţi, pe unele cu făgăduinţe, iar pe altele cu înconjurarea.[1] Şi, nădăjduind să biruiască încă şi Ierusalimul, l-a trimis pe Rampsak, voievodul lui, către Iezechia[2], care stăpînea atunci peste Iudei. Rampsak grăia cuvinte hulitoare şi păgîneşti asupra lui Dumnezeu, zicînd: Spuneţi Ieze-

[1] În 701 înainte de Hristos, Senaherim îi cere tribut lui Iezechia şi apoi împresoară Ierusalimul.

[2] Împărat al Iudeii (716-90), unul dintre cei mai bine-credincioşi. Pentru credinţa şi nădejdea lui, Dumnezeu a făcut acea înfricoşată minune de care este vorba aici, şi încă alte două, aşa cum se arată la tîlcuirea Psalmului 20.

chiei: „Să nu te amăgească Dumnezeul tău, spre Care tu ai nădăjduit, că va izbăvi Ierusalimul din mîna mea. Unde sînt dumnezeii Hamatului și Arfadului? Și unde este dumnezeul cetății Samariei? Au doară a putut să se izbăvească din mîna mea? Va izbăvi Domnul Ierusalimul din mîna mea?" Iar Iezechia, după ce a defăimat oastea lui cea prea-mare și nebunia cuvintelor lui, cu a sa bună-credință a chemat dumnezeiescul ajutor, și l-a dobîndit îndată. Pentru că Dreptul Judecător, urînd păgînătatea aceluia și primind buna-credință a acestuia, a ucis printr-un Înger o sută optzeci și cinci de mii de Asirieni, și pe ceilalți i-a întors în fugă. Iar celor închiși și înconjurați le-a dăruit prea-slăvita mîntuire.

1. Zis-a cel nebun întru inima sa: Nu este Dumnezeu!

Foarte se potrivește cuvîntarea Psalmului acestuia cu cuvintele lui Senaherim și ale lui Rampsak. „Aceia ziceau că Iezechia se amăgește, ca și cum nu ar fi fost Dumnezeu să stea înainte pentru Iudeea. Înseși viața și petrecerea le erau stricate celor de prin prejurul lui Senaherim, încît nici Dumnezeu n-a aflat între dînșii pe vreunul grijindu-se de fapta bună. Toate se abătuseră spre răutate. Dar ce? Au nu vor cunoaște aceștia, «cei ce cheltuiesc norodul Lui și îl mănîncă în loc de pîine», prin înseși lucrurile, puterea lui Dumnezeu? Ba toți Îl vor cunoaște din lucruri, că bate război cu dînșii. Și de acolo le va veni lor frică, de unde nu au așteptat: unde ar fi socotit că Dumnezeu Se grijește de Iudei și că se vor ucide de Înger? Și cei ce au batjocorit sfatul săracului și smerit-cugetătorului Iezechia, ce se bizuia lui Dumnezeu mai vîrtos decît armelor, vor înțelege că acela ce s-a atîrnat pe sine de Dumnezeu a cîștigat nădejdea care nu rușinează. Că cine altul decît Dumnezeu îi va mîntui apoi pe cei rămași în Sion și va întoarce semințiile robite de demult? – încît se va face bucurie de obște celor 12 seminții, a căror rădăcină și începătură a fost Patriarhul Iacov, căruia i s-a schimbat numele în «Israil», de la dînsul numindu-se și semințiile acestea «Iacov» și «Israil»."

Acestea sînt cîte privesc către istorie, dar să cercăm înțelegerea mai cu de-amănuntul.

2. Stricatu-s-au și uriți s-au făcut întru meșteșuguri, nu este cel ce face bunătate.

Temelie și rădăcină a păgînătății este viața cea stricată, pentru că ei, dîndu-se pe sine la desfrînare și la viață de fiară, au scos din minte pomenirea lui Dumnezeu. Și au urmat nebuniei povățuitorului și supușii: unii[1], lepădîndu-se de Dumnezeu cu totul și hotărînd că nu este nicidecum Dumnezeu, ci numai un nume deșert și peste nici o ființă rînduit; alții[2], numindu-i ca și cum ar fi dumnezei pe cei ce nu sînt și

[1] Atei.

[2] Politeiști, închinătorii la idoli.

împingîndu-L în lături pe Cel ce singur este Dumnezeu cu adevărat; iar alții[1], făcîndu-și socoteala că este Dumnezeu, dar dovedind și arătînd că nu poartă grija celor de pe pămînt și nu privește nicicum la cele omenești. Deci toți împreună s-au abătut într-o socoteală lepădătoare de Dumnezeu, dar nu îndrăzneau să zică aceasta cu gura și să se lepede cu buzele, căci gîndurile firești îi povățuiau către mărturisirea cunoștinței lui Dumnezeu. Cu inima se încredințau însă pe sine, făcîndu-se cu adevărat fără de minte și înnebunindu-se, că Acesta nu este Dumnezeu întru totul. Cu toate acestea, cele lucrate de dînșii erau mustrare a gîndului lor fără de Dumnezeu, pentru că din rod se cunoaște pomul. Drept aceea, cu înseși faptele și cu toată viața lor și-au stricat sufletul, dîndu-se cu trupul la toată stricăciunea, încît și bărbații se înnebuneau asupra bărbaților, și se stricau pe sine cu toate lucrările cele fără de lege și cu fapte ce nu-s vrednice de grăit și urîți erau pentru dînsele. Cum nu ar fi prea-arătați așadar – măcar de ar fi și scris cu cuvîntul deasupra loru-și nenumărați dumnezei, măcar de ar fi și zis cu buzele că știu și că mărturisesc pe Dumnezeul cel peste toate – că întru inima lor, adică în mintea lor, nu era nici o înțelegere adevărată pentru Dumnezeu? Deci într-acest chip era toată viața mai înainte de venirea Mîntuitorului nostru. Iar „nebun" s-a numit, prea-adevărat și prea-firește, cel lepădat de Dumnezeu. Că, dacă „frica lui Dumnezeu este începătura înțelepciunii", apoi nefrica și lepădarea vor fi împotrivnice înțelepciunii.

3. Domnul din cer a privit peste fiii oamenilor, ca să vadă de este cel ce înțelege sau cel ce caută pe Dumnezeu.

4. Toți s-au abătut, împreună netrebnici s-au făcut, nu este cel ce face bunătate, nu este pînă la unul.

„Cel ce întru cele înalte locuiește și peste cele smerite privește" nu a trecut însă cu vederea ce lucrau și grăiau aceia, ci, făcînd cu de-adinsul cercare a înseși gîndurilor, i-a văzut pe toți asemenea ținuți cu reaua-credință și cu fărădelegea vieții. Se aseamănă aceasta celor zise către Avraam: „Strigarea Sodomei și a Gomorei s-a înmulțit către Mine și păcatele lor sînt mari foarte. Deci, pogorîndu-Mă, voi vedea dacă acelea se săvîrșesc după strigarea ce vine către Mine."

5. Au nu vor cunoaște toți cei ce lucrează fărădelegea? Cei ce mănîncă pe norodul Meu întru mîncare de pîine? Pe Domnul nu L-au chemat.

6. Acolo s-au temut de frică, unde nu era frică.

Zice: Nu ați voit să cunoașteți aceasta, cei ce îl mîncați, deci vă veți învăța prin însăși cercarea lucrurilor că norodul Meu nu va fi lesne prins, nici nu îl veți cheltui pe dînsul ca pe niște pîine ce se mănîncă, defăimînd a Mea purtare de grijă. Căci

[1] Așa-numiții „deiști", din care se trag francmasonii.

„pe Domnul nu L-au chemat" aceasta zice. De aceea, cei ce grăiți fără frică și nu vă temeți de nimeni, veți cădea întru frică și temere și vă veți întoarce în fugă, nimeni dintre oameni înfricoșîndu-vă, nici gonindu-vă. Că asta arată aceea, adică: „Acolo s-au temut de frică, unde nu era frică." Iar întrebarea „Au nu vor cunoaște toți cei ce lucrează fărădelegea?" se cuvine a o citi după fățărnicie.

Iar aceasta: „Domnul din cer a căutat peste fiii oamenilor, ca să vadă de este cel ce înțelege sau cel ce caută pe Dumnezeu", a închipuit-o omenește, arătînd că a trimis Asirienilor pedeapsă din cer. Dar noi știm că Dumnezeul tuturor e pretutindeni de față și ține ocolul pămîntului și pe cei ce locuiesc pe dînsul „ca niște lăcuste", după glasul Prorocului.

7. Că Dumnezeu este în neamul drepților. Sfatul săracului l-ați rușinat, iar Domnul nădejdea lui este.

Domnul tuturor le face pe acestea pentru fapta bună a lui Iezechia și pentru neamul ce se păștea de acela cu buna-credință. Pe care – zice – voi, cei rău-credincioși, l-ați defăimat ca pe unul prost și ați luat în batjocură nădejdea lui spre Mine cea tare și întemeiată. Că pe aceasta a numit-o „sfat", în loc de „scop". Acela însă a ținut – zice – nădejdea către Mine ca pe o ancoră sfințită și a dobîndit mîntuire cu adevărat, după cum a nădăjduit. Că aceasta a adăugat:

8. Cine va da din Sion mîntuire lui Israil?

Și acest cuvînt are prorocie: nu numai că vestește mîntuirea făcută atunci celor înconjurați, ci și mîntuitoarea arătare a Mîntuitorului nostru, petrecută cu multe vremi mai pe urmă.

Cînd va întoarce Domnul robia norodului Său, bucura-se-va Iacov și se va veseli Israil.

Că, de vreme ce zece seminții și multe cetăți de-ale Iudeilor erau robite acum, se roagă ca aceia să dobîndească mîntuirea și să-și ia înapoi slobozenia. Atunci – zice – va fi mai mare veselia norodului cu îndoită numire – că nu se numea numai „Iacov", ci și „Israil", moștenind și numirea pusă de Dumnezeu strămoșilor lor.

TÎLCUIREA PSALMULUI 14

Psalmul lui David.

Fiindcă Psalmul dinainte le-a vestit mîntuirea celor ce locuiau în Ierusalim și mai-nainte le-a spus chemarea înapoi celor ce se robiseră, după cuviință Psalmul de față aduce în mijloc sfătuire și arată viața după care erau să petreacă cei rînduiți sub Dumnezeu, care au dobîndit atîta ajutor, închipuind cuvîntul cu întrebare și răspuns.

1. Doamne, cine va locui în lăcașul Tău? Și cine se va sălășlui în muntele cel sfînt al Tău?

Zice: Cine este vrednic – o, Stăpîne! – să stea în Biserica Ta și să viețuiască în cetatea Ta? În ce fel se cuvine să fie acesta? Care meșteșugiri folosind? Că „lăcaș" numește Biserica lui Dumnezeu, iar „munte sfînt" – Ierusalimul. Întrebînd așa, primește răspunsul:

2. Cel ce umblă fără prihană și lucrează dreptate,

Unul ca acesta – zice – se cade să se facă izbăvit de răutate, să fie slobod de toată prihana și să lucreze cu sîrguință toată fapta bună. Fiindcă „dreptate", aici, numește fapta bună cea desăvîrșită. Pentru aceea, arată felurile acesteia:

3. cel ce grăiește adevăr în inima sa, care n-a viclenit cu limba sa, și n-a făcut vecinului său rău

Că el se cuvine să aibă slobodă de minciună nu numai limba, ci însăși mintea, și să se facă cu totul izbăvit de vicleșug și de fățărnicie, încît nici o vătămare să nu treacă de la dînsul spre aproapele. Și foarte cu urmare a pomenit mai întîi inima, apoi limba și apoi fapta, că înaintea lucrului povățuiește cuvîntul, iar înaintea cuvîntului – mintea.

și ocară n-a luat asupra celor de aproape ai săi.

Și dacă oarecare ar cădea în vreo primejdie, nu se cade a-l împila, și a-l apăsa și a ne pune asupră-i, ci mai vîrtos a ne împărtăși de mîhnire, după legea apostolească ce poruncește să plîngem cu cei ce plîng.

4. Defăimează-se înaintea lui tot cel ce viclenește,

Iar dacă cineva ar fi ales viața cea fără de lege, pe acesta să-l socotească de trei ori ticălos[1], măcar de i-ar și merge bine și ar avea norocirea cea desăvîrșit bună. Că, de vreme ce a scos afară defăimarea, după cuviință a adăugat aceasta, învățîndu-ne deosebirea bărbaților celor buni și a celor răi:

iar pe cei ce se tem de Domnul îi slăvește

Zice: Cuvios lucru este a-i cinsti și a-i învrednici de toată cucernicia și cinstea pe cei ce au multă evlavie și sîrguință către cele dumnezeiești.

cel ce se jură vecinului său și nu se leapădă.

5. Argintul său nu l-a dat în camătă și daruri asupra celor nevinovați n-a luat.

Jurămintele să fie întărite de adevăr, și lăcomia să nu întineze venitul. Iar felul lăcomiei este dobînda. Judecătorul să fie prea-fără de mită și să scoată hotărîrea curată de daruri, pentru că darea de daruri, adică de mită, strică dreptatea.

[1] Nenorocit, sărman, sărac.

Cel ce face acestea nu se va clăti în veac.

Iar semnul de biruință al acestor fapte bune este a dobîndi totdeauna dumnezeiescul ajutor, și a petrece întru multe bunătăți și veșnica viață a o aștepta. Acestea nu ni se potrivesc mai puțin nouă decît celor de demult, fiindcă, pe lîngă *Punerea de Lege cea Veche*, am învățat-o și pe *Cea Nouă*, și am dobîndit mai mare dar.

TÎLCUIREA PSALMULUI 15

Scrisoarea stîlpului, Psalmul lui David.

Aici, mai-nainte vestește Patima Stăpînului, și Învierea și mîntuirea celor ce au crezut întru Dînsul. Iar deasupra-scrierea, pe lîngă moarte, a arătat și biruința, căci stîlpul nu se pune numai la morminte, ci se ridică și celor ce fac biruință, și se scrie ca să-i învețe acea biruință pe cei ce nu știu. Deci aceasta însemnează titlul scrierii stîlpului.

1. Păzește-Mă, Doamne, că spre Tine am nădăjduit!

2. Zis-am Domnului: Domnul Meu ești Tu,

Psalmul acesta s-a zis de către fața Mîntuitorului. S-a zis însă după firea Sa omenească, după cum aflăm multe ca acestea și întru *Sfintele Evanghelii*. Una este: „Părinte, de este cu putință, treacă paharul acesta de la Mine. Însă nu după cum Eu voiesc, ci precum Tu voiești." Și: „Mă duc către Tatăl Meu și Tatăl vostru, și Dumnezeul Meu și Dumnezeul vostru." Așa Îl aflăm pe Dînsul rugîndu-Se adeseori și genunchii plecîndu-i. Iar că acestea sînt ale firii omenești, și nu ale Dumnezeirii, ce nu are trebuință de ele, Apostolul ne învață arătat. Și zice așa, în *Epistola către Evrei*: „El, în zilele trupului Său, a adus, cu strigăt și cu lacrimi, cereri și rugăciuni către Cel ce putea să-L mîntuiască din moarte, și auzit a fost pentru evlavia Sa. Și, măcar că era Fiu, a învățat ascultarea din cele ce a pătimit. Și, desăvîrșindu-Se, S-a făcut tuturor celor ce-L ascultă pricină de mîntuire veșnică." Cu Dumnezeu-Cuvîntul, Cel ce este desăvîrșit mai înainte de veci, s-a desăvîrșit însă și chipul robului[1], care s-a făcut fără de patimă și stricăciune și fără de moarte. Deci a zis că Domnul a făcut acestea „în zilele trupului Său", cînd avea trupul muritor: ele sînt toate omenești, și nu cuvenite lui Dumnezeu. Drept aceea, și în Psalmul acesta Mîntuitorul cere să fie păzit și de Sine Se păzește; că cere ca om, și dă cererea ca Dumnezeu, binevoind și împreună-lucrînd Tatăl Său. Iar acest cuvînt: „Zis-am Domnului: Domnul Meu ești Tu", se aseamănă cu: „Mă duc către Dumnezeul Meu și Dumnezeul vostru."

că de bunătățile Mele nu ai trebuință.

[1] „Chipul robului" – firea cea omenească pe care a luat-o Mîntuitorul (vezi *Acatistul Domnului*).

Că nelipsit ești și de dreptatea omenească nu ai trebuință, și orice bunătate ar face cineva, tot el se folosește, iar Ţie nici un cîștig nu Îți este de aici. Însă pe aceasta Simmah a tălmăcit-o într-alt fel: „Vreo bunătate mie nu-mi este afară de Tine." Zice: Tot venitul celor bune prin darul Tău îmi este mie.

Şi amîndouă aceste tălmăciri se țin de blagocestie[1]: că și noi de la Dumnezeu dobîndim bunătățile, și El de a noastră dreaptă lucrare nu are trebuință, ci pentru folosul nostru o legiuiește pe aceasta.

3. Sfinților celor de pe pămîntul Lui minunate a făcut Domnul, căci toate voile Sale sînt întru dînșii.

Aici, îi însemnează pe Apostoli și pe cei ce au crezut prin aceia, cărora zice că s-au făcut arătate minunile lui Dumnezeu, fiindcă au împlinit – zice – toate poruncile Mele.

4. Înmulțitu-s-au slăbiciunile lor, după aceea s-au grăbit.

Zice: Multe s-au ridicat dinspre toate părțile: năpădiri de noroade și de povățuitori de noroade, de împărați și de voievozi. Însă, biruindu-i pe toți, drumul l-au săvîrșit cu prea-multă grăbire și scopul l-au atins. Şi se aseamănă acesta cu graiul apostolesc: „Cînd voi fi slab, atunci sînt puternic."

Nu voi aduna adunările lor din sîngiuri, nici voi pomeni numele lor prin buzele Mele.

Iar pe aceștia – zice –, care s-au sculat asupra lor, îi voi da la pedepse și voi ascunde pomenirea lor cu uitarea, încît înseși numirile lor să nu se mai știe cu totul.

5. Domnul este partea moștenirii Mele și a paharului Meu.

Se cuvine a ne aduce aminte de cele dintru al doilea Psalm, pentru că și acolo tot omenește a zis Tatăl către Dînsul: „Cere de la Mine, și Îți voi da Ţie neamurile – moștenirea Ta, și biruința Ta – marginile pămîntului." Iar în *Sfintele Evanghelii*, El Însuși a zis către Tatăl Său pentru Sfinții Apostoli: „Părinte, aceia pe care Mi i-ai dat Mie ai Tăi erau și Mie pe dînșii Mi i-ai dat. Şi nici unul dintre dînșii n-a pierit, fără numai fiul pierzării." Ci, precum aici, rugîndu-Se, vorbește omenește, așa arată în alte părți că El este Stăpînul tuturor, că zice: „Oile Mele aud glasul Meu, și Eu le cunosc pe ele, și ele Îmi urmează Mie și Eu le dau lor viață veșnică." Şi iarăși: „Încă și alte oi am, care nu sînt din turma aceasta. Şi pe acelea Mi se cade Mie a le aduce, și glasul Meu vor auzi și se vor face o turmă și un Păstor." Şi omenește zice încă în Psalmul de față: „Domnul este partea moștenirii Mele și a paharului Meu", numind „moștenire" împărăția neamurilor, iar „pahar" – moartea pe care a răbdat-o pentru noi. Așa zicea și în *Sfintele Evanghelii*: „Părinte, de este cu putință, treacă de la Mine paharul acesta." Mai desco-

[1] Bună-credință, evlavie, cuvioșie, temere de Dumnezeu.

perit ar fi zis: Domnul este partea Mea și a Bisericii Mele, care este moștenirea Mea. Domnul este încă și parte a paharului Meu, adică a morții.

Tu ești Cel ce iarăși așezi moștenirea Mea.

N-a zis: „Cel ce Mi-ai dat-o", ci: „Cel ce iarăși așezi moștenirea Mea". Fiindcă omul, îndată ce s-a zidit, a luat stăpînirea tuturor și avea viață fără de moarte, iar după călcarea poruncii a căzut dintru amîndouă: și din stăpînire, și din viață. Stăpînul face cererea pentru firea omenească, rugîndu-Se omenește ca aceea să-și ia înapoi viața și stăpînirea.

6. Funii au căzut peste Mine întru cei prea-puternici ai Mei, că moștenirea Mea prea-tare este Mie.

Pentru moștenirea aceasta – zice – am primit vrăjmășiile și bîntuielile de acum – că „funii" îi numește pe vrăjmași. Așa zice și într-un alt Psalm: „Funiile păcătoșilor s-au înfășurat împrejurul Meu, și Eu legea Ta n-am uitat." Deci zice: Pentru „moștenirea aceasta prea-tare" și pentru mîntuirea oamenilor rabd vrăjmășiile și bîntuielile de față.

7. Bine voi cuvînta pe Domnul, Cel ce M-a înțelepțit pe Mine. Și încă și pînă în noapte M-au pedepsit rărunchii Mei.

Înțelepțindu-Mă de la Domnul, voi birui noaptea Patimii. Că „noapte" a numit scîrba cea întunecoasă a ispitelor. Și să nu socotească nimeni că este nepotrivit lucru a Se înțelepți Stăpînul Hristos după firea omenească, auzind noi pe dumnezeiescul Luca: „Iar Iisus sporea cu înțelepciunea și cu darul înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor." Și să-l auzi iarăși pe acesta zicînd că Îngerul, venind, L-a întărit pe El cînd S-a înfricoșat în vremea Patimii și a asudat picături de sînge. Iar dacă a avut trebuință de ajutor îngeresc ca să arate firea chipului robului, apoi cu mult mai vîrtos Se înțelepțea cu adevărat de la Dumnezeirea ce locuia întru Dînsul: căci, fiind om și Dumnezeu, Se înțelepțea ca om, dar era izvor al înțelepciunii ca Dumnezeu.

8. Mai-nainte vedeam pe Domnul înaintea Mea pururea că de-a dreapta Mea este, ca să nu Mă clatin.

9. Pentru aceasta s-a veselit inima Mea, și s-a bucurat limba Mea și încă și trupul Meu se va sălășlui spre nădejde.

10. Că nu vei lăsa sufletul Meu în iad, nici vei da pe Cel cuvios al Tău să vadă stricăciune.

11. Cunoscute ai făcut Mie căile vieții,

De prisos este să le mai tîlcuim noi pe acestea, după ce a făcut-o dumnezeiescul Petru, cel ce a primit descoperirea și de la Tatăl, și de la Fiul, și de la Sfîntul Duh. Că,

făcînd cuvînt între Iudei și aducînd în mijloc această mărturie, el a zis așa: „Bărbați frați, se cade să zic cu îndrăzneală către voi pentru Patriarhul David că a și murit, s-a și îngropat, și mormîntul lui este între noi pînă în ziua de astăzi. Că, fiind Proroc și știind că Dumnezeu S-a jurat cu jurămînt ca din rodul coapsei lui să ridice pe Hristos după trup, mai-înainte văzînd, a grăit pentru Învierea Lui că «nu s-a lăsat în iad sufletul Lui, nici trupul Lui n-a văzut stricăciune».” Și, la alt loc: „David, slujind neamului său, a murit și a văzut stricăciune, iar Acela pe Care Dumnezeu L-a sculat nu a văzut stricăciune.” De nevoie lucru este a le grăi pe acestea celor ce îndrăznesc a tîlcui rău, încă și Iudeilor, pentru că au mustrare vădită a trăsnirii Iudeilor.

Deci Stăpînul Hristos zice, și aici, omenește: Întărindu-Mă totdeauna de dumnezeiasca fire, Mă apropii de mîntuitoarea Patimă și Mă veselesc cu nădejdea Învierii: că nici sufletul Meu nu se va lăsa în iad, nici trupul Meu nu va pătimi stricăciunea după fire, ci degrab voi dobîndi învierea și Mă voi întoarce la viață, arătînd această cale tuturor oamenilor.

umple-Mă-vei de veselie cu fața Ta, frumusețe – în dreapta Ta pînă în sfîrșit.

Apropiindu-Se la Patimă, zicea: „Întristat este sufletul Meu pînă la moarte.” Iar aici, pomenind Învierea, a folosit după cuviință aceste cuvinte, învățîndu-ne că, în locul mîhnirii aceleia, va fi întru necurmată veselie și dulceață, fără de patimă și neschimbător, făcîndu-Se nemuritor și după firea omenească. Căci ca Dumnezeu așa era de-a pururea și, îndată ce S-a plăsmuit în pîntece, I-ar fi fost lesne a dărui nepătimirea, neschimbarea și nemurirea și firii Lui omenești. A slobozit însă firea pe care a luat-o asupră-Și a călători prin patimi, pentru ca, pierzînd silnicia păcatului, să curme într-acest chip tirania diavolului, și să piardă stăpînirea morții și să dea tuturor oamenilor pricină de a învia a doua oară. Deci ca un om ia nestricăciunea și nemurirea.

Totodată, Psalmul acesta mustră și vătămarea de minte a lui Arie, și pe a lui Evnomie și pe a lui Apolinarie[1]. Primii au zis că Dumnezeu-Cuvîntul a luat trup neînsuflețit, iar Apolinarie a numit însuflețit trupul luat asupră-Și, dar l-a lipsit pe dînsul de sufletul cel cuvîntător. Și nu știu de unde a cunoscut aceste două suflete, că nicăieri dumnezeiasca *Scriptură* nu învață această dogmă. Ci Preasfîntul Duh, prin Fericitul David, vădit a pomenit de suflet, dînd mustrare asupra amîndorura eresurile.

TÎLCUIREA PSALMULUI 16

Rugăciunea lui David.

Fiind gonit de Saul și pătimind multe feluri de bîntuieli, Îl cheamă spre ajutor pe Dumnezeul tuturor:

[1] Mari ereziarhi, despre care va mai fi vorba.

1. Auzi, Doamne, dreptatea mea, ia aminte cererea mea, ascultă rugăciunea mea – nu întru buze viclene.

Iarăși, „dreptate" nu zice aici fapta bună desăvîrșită, ci cererea cea dreaptă. Ceilalți tălmăcitori nici nu au adăugat pronumele „mea", ci Simmah și Teodotion L-au numit pe Dumnezeu „Domn al dreptății", iar Achila a zis așa: „Auzi, Doamne, drept", în loc de: „cu dreptate, nu cu îndelungă-răbdare". Iar acest „nu întru buze viclene", Simmah l-a zis: „nu prin buze viclene", adică: Aduc rugăciunea cu buze curate, nu unele cugetînd, și altele grăind, ci limba o am împreună-mărturisind cu socoteala.

2. De la fața Ta judecata mea să iasă, ochii mei să vadă dreptate.

Te rog să judeci cele pentru mine, căci știu dreptatea hotărîrii Tale.

3. Ispitit-ai inima mea, cercetat-o-ai noaptea, cu foc m-ai lămurit, și nu s-a aflat întru mine nedreptate.

4. Ca să nu grăiască gura mea lucrurile oamenilor,

Aici, ne învață că, apucînd pe Saul de multe ori în mîna sa, n-a suferit a-l ucide, ci a răsplătit nedreptatea cu facere de bine. Pentru aceea a pomenit și noaptea întru care a făcut acest lucru, atunci cînd, dormind Saul, l-a păzit și nici unuia dintre ai săi nu i-a dat voie să aducă asupra lui rana purtătoare de moarte. Însă „noapte" numește cu închipuire și primejdiile, pentru întunecarea mîhnirii, precum „lămurire prin foc" numește cercarea. Căci: „Cu foc m-ai lămurit – zice – și nu s-a aflat întru mine nedreptate", că, cercîndu-mă ca pe aur, curat m-ai aflat – o, Stăpîne! Că atîta stau de departe de a vătăma pe neprietenul meu, încît și despre defăimare am păzit limba mea slobodă și n-am suferit a grăi cele pe care le lucrează el.

pentru cuvintele buzelor Tale eu am păzit căi aspre.

Plecîndu-mă poruncilor Tale, am făcut și acest lucru greu și ostenitor.

5. Săvîrșește pașii mei întru cărările Tale, ca să nu se clătească pașii mei.

Deci Te rog să nu se abată în lături scopul meu. Și va fi acest lucru, dacă aș dobîndi ajutorul Tău. Că „pași" a numit pornirea faptei.

6. Eu am strigat, că m-ai auzit, Dumnezeule,

Nu în zadar – zice – am rostit cuvintele acestea, ci avînd cercarea iubirii Tale de oameni, că de multe ori m-ai auzit cînd Te-am chemat.

pleacă mie urechea Ta și auzi graiurile mele!

7. Minunate fă milele Tale, Cel ce mîntuiești pe cei ce nădăjduiesc spre Tine.

Deci, primește rugăciunea și pornește multe limbi spre lauda Ta. Căci cei ce s-au miluit de Tine îl vor vedea pe cel nedreptățit și vor lăuda purtarea Ta de grijă, obișnuind Tu a le dărui ajutor celor ce nădăjduiesc spre Tine.

8. De cei ce stau împotriva dreptei Tale păzește-mă, Doamne, ca pe lumina ochiului.

Împotrivă-stătători dreptei lui Dumnezeu i-a numit pe cei ce-i dădeau lui război, și prea-cu cuviință, fiindcă el fusese uns de Dumnezeu și de la Dînsul dobîndise împărăteasca hirotonie. Deci zice: Hotărîrii Tale se pun împotrivă cei ce au pornit războiul împotriva mea. Și se roagă să dobîndească păzire ca și lumina ochiului, care are ca pe niște îngrădiri sprijinirea sprîncenelor, ce trimit la tîmple umezeala sudorilor și izbăvesc vederea de vătămare, iar în loc de pari, are genele; acest fel de purtare de grijă se roagă să o dobîndească.

Întru acoperămîntul aripilor Tale mă vei acoperi

9. de către fața necredincioșilor ce m-au necăjit pe mine.

Folosind altă icoană, iarăși se roagă să dobîndească purtarea de grijă. Că „aripi" numește iutea și grabnica întemeiere a purtării de grijă, căci ușoară este pornirea aripilor. Am auzit zicînd și pe marele Moisi: „Întinzîndu-Și aripile Sale, i-a primit pe dînșii și i-a ridicat pe umerele Sale." Încă și Domnul a zis către Ierusalim: „De cîte ori n-am voit să adun pe fiii tăi în ce chip găina adună puii săi sub aripile sale, și n-ați voit!"

Vrăjmașii mei sufletul meu l-au înconjurat.

10. Grăsimea lor au încuiat-o, gura lor a grăit mîndrie.

Oarecari au numit „grăsime" buna-norocire și sănătatea, dar mie mi se pare că numește așa dragostea și iubirea de frați, că aceasta arată urmarea graiurilor. Așadar, zice: Încuind toată fireasca milostivire și nedînd nici un loc gîndurilor iubirii de oameni, ei grăiesc graiuri înalte și trufașe, și alcătuiesc și așază asupra mea pîndiri și măiestrii de multe feluri.

11. Scoțîndu-mă, acum m-au înconjurat, ochii lor i-au pus ca să-i plece în pămînt.

Ei m-au izgonit din pămîntul strămoșesc și iarăși aleargă aici și acolo, voind să mă prindă, fiindcă nu voiesc să vadă dreptatea, ci au ochiul minții abătut în altă parte. Așa a tălmăcit și Simmah: „Ochii lor i-au tocmit să-i plece în pămînt într-altă parte."

12. Apucatu-m-au ca un leu gata spre vînat și ca un pui de leu ce locuiește întru ascunsuri.

Lepădînd cuvîntarea firii[1], urmează fiarelor ce voiesc hrana, și împrejur o pîndesc și se pornesc de năprasnă.

[1] Rațiunea cu care Dumnezeu l-a înzestrat pe om, după Chipul Său.

13. Scoală-Te, Doamne, întîmpină-i pe ei, și-i împiedică pe dînșii! Izbăvește sufletul meu de la cel necredincios cu sabia Ta, de la vrăjmașii mîinii Tale.

Pornirea acelora oprește-o – o, Stăpîne! – cu opririle pe care le știi. Că „împiedică" aceasta a zis, din metafora celor ce îi surpă pe furiș pe cei ce aleargă. Iar pe mine – zice – slobozește-mă de bîntuiala acelora, abătînd sabia Ta asupra lor.

14. Doamne, din puțin de pe pămînt

Adică: Cu hotarul Tău îi trimiți la moarte pe oameni, căci Tu ai zis: „Pămînt ești și în pămînt te vei întoarce."

împărtășește-i pe dînșii în viața lor, și de cele ascunse ale Tale să se umple pîntecele lor.

Zice: Iar eu, deși lesne Îți este a-i trimite la moarte, Te rog să-i risipești vii pe dînșii, și reaua lor întovărășire să se strice și să se împărtășească ei de pedepsele învistierite la Tine. Așa zice încă și Dumnezeu Însuși, în cîntarea marelui Moisi: „Au nu toate acestea s-au adunat la Mine și s-au pecetluit întru comorile Mele? În ziua izbîndirii le voi răsplăti, în vremea cînd va greși piciorul lor."

Săturatu-s-au fiii și au lăsat rămășițele pruncilor lor,

Simmah a tălmăcit așa: „Sătura-se-vor fiii și vor lăsa rămășițele pruncilor lor." Știu – zice – că vei aduce dreapta Ta pedeapsă nu numai asupra lor, ci și peste fiii lor și peste nepoții lor, cei ce au urmat răutatea strămoșilor. Iar acest „se vor sătura" înseamnă: Se vor împărtăși de cele rele pînă la sațiu.

15 iar eu întru dreptate mă voi arăta feței Tale, sătura-mă-voi cînd mi se va arăta mie mărirea Ta.

Adică mie, robului Tău – zice. Că aceia vor fi pedepsiți precum am spus, iar eu mă voi desfăta întru bunătățile Tale, trimise de dreapta Ta purtare de grijă, primind cercare și probă prea-mare a facerii Tale de bine.

TÎLCUIREA PSALMULUI 17

Întru sfîrșit, robului Domnului, lui David, care a grăit Domnului cuvintele cîntării acesteia în ziua în care l-a izbăvit pe dînsul Domnul din mîna tuturor vrăjmașilor lui și din mîna lui Saul, și a zis:

Arătată este deasupra-scrierea și nu are trebuință de tîlcuire. Pricina Psalmului este pusă și în *Istoria Împăraților*. Însă vrednic lucru este a ne minuna de filosofia Proorocului, că – pătimind de la Saul atîtea bîntuieli – nu l-a rînduit pe dînsul între vrăjmașii lui, ci – despărțindu-l de neprieteni – nu l-a pomenit ca pe un vrăjmaș. Și

s-a scris deasupra „întru sfîrșit", căci are și prorocia chemării neamurilor și a înstrăinării Iudeilor, care s-a făcut după multe vremi mai pe urmă.

1. Iubi-Te-voi, Doamne, vîrtutea mea!

2. Domnul este întărirea mea, și scăparea mea și izbăvitorul meu. Dumnezeul meu, ajutorul meu, și voi nădăjdui spre Dînsul. Apărătorul meu, și cornul mîntuirii mele și sprijinitorul meu.

Prorocul răsplătește facerile de bine cu dragoste, căci doar cu aceasta este cu putință a-I răsplăti lui Dumnezeu acela ce bine a pătimit de la Dînsul. Pe aceasta a legiuit-o Dumnezeu și cînd începea *Punerea de Lege*: „Să iubești – zice – pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, și din tot sufletul tău și din toată vîrtutea ta." Și însăși slujba urmează dragostei celui iubit, pentru că dragostea „toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă, dragostea nu cade niciodată." Și se făgăduiește Fericitul David să iubească pe Dumnezeu, nu pentru că nu ar fi făcut desăvîrșit acest lucru pînă atunci, ci nesuferind a se sătura de dragoste. Apoi, dă numiri dumnezeiești facerilor de bine și din catalogul bunătăților pe care le-a dobîndit face catalog de nume. Și numește pe Dumnezeu: „vîrtute", fiindcă s-a împărtășit de aceasta; „întărire", ca acela ce s-a întărit împotriva neprietenilor; „scăpare", ca acela ce a avut pe Dumnezeu zid și îngrădire tare; „izbăvitor", ca acela ce s-a izbăvit prin Dumnezeu de vrăjmași; „ajutor", ca acela ce de acolo a dobîndit ajutorul; „apărător", ca pe Cel ce i S-a făcut lui apărător în vreme de nevoie; „corn de mîntuire și sprijinitor", ca acela ce s-a mîntuit cu a Lui purtare de grijă. Iar „corn de mîntuire" a pus din metafora dobitoacelor ce îi muncesc pe vrăjmași cu coarnele. „Corn încă se zice și împărăția, că «va da tărie împăraților noștri și va înălța cornul unsului Său», în loc de: «împărăția unsului Său»."

3. Lăudînd, voi chema pe Domnul, și de vrăjmașii mei mă voi mîntui.

Aici ne învățăm să mulțumim pentru bunătățile ce ni s-au făcut și să cerem iarăși cele cuvenite. Și zice: Făcînd aceasta, voi fi mai înalt decît vrăjmașii. Apoi, povestește ridicările asupră cele de multe feluri ale neprietenilor:

4. Cuprinsu-m-au durerile morții și rîurile fărădelegii m-au tulburat,

5. durerile iadului m-au înconjurat, întîmpinatu-m-au lațurile morții.

„Dureri ale morții" și „ale iadului", numește primejdiile purtătoare de moarte, căci, precum odată cu nașterea se fac durerile, așa se învecinează cu moartea și primejdiile prea-mari. Iar „rîuri ale fărădelegii" sînt năpădirile nedrepte și fără de veste ale vrăjmașilor, că Saul și ceilalți neprieteni năvăleau de năprasnă, precum izbește rîul cînd primește scursurile apelor de aici și de acolo. Iar „lațuri ale morții" a numit năpădirile, că ceea ce este lațul și cursa celor necuvîntătoare le este pîndirea celor ce li se dă război: amîndouă sînt măiestrii de vătămare ascunsă.

6. Și, cînd mă necăjeam, am chemat pe Domnul și către Dumnezeul meu am strigat. Și a auzit din Biserica cea sfîntă a Sa glasul meu, și strigarea mea înaintea Lui va intra în urechile Lui.

Însă, fiind înconjurat de atîtea primejdii, am chemat dumnezeiasca purtare de grijă, defăimînd tot ajutorul omenesc. Și nu am greșit în nădejdea mea, că Dumnezeu a primit cererile mele îndată. Iar „Biserică", aici, nu o zice pe cea făcută de mînă, că Solomon[1] a zidit-o pe dînsa după acestea, ci a numit așa Cerul.

7. Și s-a clătinat, și s-a cutremurat pămîntul, și temeliile munților s-au tulburat și s-au clătinat, că S-a mîniat pe dînsele Dumnezeu.

8. Suitu-s-a fum întru mînia Lui, și foc de la fața Lui se va aprinde, cărbuni s-au ațîțat de la Dînsul.

Însă toate acestea nu le-a pus ca și cum așa s-au făcut cu adevărat, ci pentru că în acest chip sînt înțelese cu credința. Dumnezeu a făcut așa de multe ori, nu numai pedepsind, ci și înfricoșînd pe oameni, îngrozind cu trăznete, cu sunete, cu cutremur și cu foc. Astfel, voind a-l înfricoșa pe Israil, a arătat muntele Sinai fumegînd cu foc. Deci prin acestea Prorocul a vestit pedeapsa asupra vrăjmașilor, învățînd și pe ceilalți oameni să nu le lucreze pe cele asemenea, ca să nu pătimească la fel.

9. Și a plecat cerurile, și S-a pogorît și – negură sub picioarele Lui.

10. Și S-a suit peste Heruvimi și a zburat, zburat-a pe aripile vînturilor.

11. Și a pus întuneric ascunderea Lui, împrejurul Lui – Cortul Lui,

Aici, povestind iarăși arătarea lui Dumnezeu, pune întru ascultători destulă frică. Dar noi nu știm nici pogorîre, nici suire a firii dumnezeiești, că Dumnezeu este nescris împrejur, fiind pretutindeni de față și pe toate cuprinzîndu-le. Ci prin acestea învățăm mulțimea felurită a iconomiilor, că uneori Se arată oamenilor mai cu blîndețe și mai cu apropiere, iar alteori mai cu mare cuviință[2]. Uneori încă, voind a pune în lăuntru frică, arată lucruri prea-slăvite și neobișnuite. Deci pe acest „a plecat cerurile și S-a pogorît" îl vom înțelege cum că a arătat a Sa arătare. Iar „negură sub picioarele Lui" însemnează venirea de față cea nevăzută; suirea „peste Heruvimi" și zburarea „peste nori" arată iuțimea arătării; acest „a pus întuneric ascunderea Lui" închipuie firea cea nevăzută, iar „împrejurul Lui este Cortul Lui" – lumina dimprejurul Lui. Pentru aceea a zis și Fericitul Pavel: „Cel ce singur are nemurirea și locuiește în lumina cea neapropiată."

întunecoasă apă în norii văzduhurilor.

---

[1] Al patrulea fiu al lui David, din femeia lui Urie, Vatșeva; ultimul împărat al statului unitar evreiesc, între 970 și 930.

[2] Cu mai multă slavă.

12. Dintru strălucire înaintea Lui nori au trecut,

Zice: Precum aerul, întunecîndu-se prin desimea norilor, sloboade strălucirea fulgerului, tot așa Dumnezeul tuturor, nevăzut fiind, Își sloboade și razele luminii gîndite, dar îi și muncește cu focul cel muncitor pe cei ce trăiesc întru răutate. Că aceasta a arătat adăugînd:

grindină și cărbuni de foc.

13. Și a tunat din cer Domnul și Cel înalt Și-a dat glasul Său.

14. Trimis-a săgeți, și i-a risipit pe ei; și fulgere a înmulțit, și i-a tulburat pe dînșii.

Acestea s-au petrecut și la noi de multe ori: că, întru războaiele făcute nu de mult, i-a mistuit cu grindină și cu foc pe barbarii care veniseră asupra noastră dinspre miazănoapte, iar pe Perșii ce se ostășiseră dinspre răsărit și nădăjduiau a lua fără sînge cetățile noastre i-a înobădat cu obezi și i-a oprit de a mai păși înainte; și pe unii i-a dat la moarte, iar pe alții i-a trimis vestitori ai celor făcute și întîmplate.

15. Și s-au arătat izvoarele apelor și s-au descoperit temeliile lumii de certarea Ta, Doamne, de suflarea Duhului mîniei Tale.

Și aceasta s-a făcut la noi întru multe părți: clătindu-se, pămîntul s-a desfăcut, și adînc nemăsurat s-a arătat în munți înalți și apă a ieșit în locuri fără apă. Ocîrmuitorul tuturor le face pe acestea arătînd oamenilor puterea Sa cea muncitoare și învățîndu-i că într-o clipeală poate să aducă pierzarea cea de tot asupra tuturor, dar, din iubire de oameni, întîrzie pedeapsa și așteaptă pocăința.

16. Trimis-a dintru înălțime și m-a luat, luatu-m-a din ape multe.

Și, învățîndu-ne ce numește cu închipuire „ape", a adăugat:

17. Izbăvi-mă-va de vrăjmașii mei cei tari și de cei ce mă urăsc pe mine, că s-au întărit mai vîrtos decît mine.

Zice: A arătat vădit neprietenilor mei purtarea de grijă asupra mea. Că aceasta a zis grăind: „Trimis-a dintru înălțime și m-a luat", în loc de: I-a încredințat pe toți că mi-a dat ajutor din cer și m-a învrednicit de această purtare de grijă, văzînd tăria neprietenilor, căci „s-au întărit mai vîrtos decît mine".

18. Întîmpinatu-m-au în ziua răutății mele,

Mie mi se pare că însemnează aici scularea asupră-i a lui Avesalom, făcută după păcat, că „răutate" – pe care Simmah o numește „ticăloșie" – zice slăbiciunea sufletului pentru care s-a făcut păcatul.

și S-a făcut Domnul întărirea mea și m-a scos întru lărgime.

Împingîndu-mă – zice – și surpîndu-mă și trîntindu-mă, m-a întărit Dumnezeu și strîmtoarea a făcut-o lărgime, dăruindu-mi viață în locul morții celei așteptate. Aceasta o zice încă și în alt Psalm: „Împins fiind, m-am povîrnit să cad, și Domnul m-a sprijinit."

19. Izbăvi-mă-va, că m-a voit.

Nădăjduiesc că mă va învrednici de același ajutor și în vremea de aici înainte, și mă voi înălța deasupra vrăjmașilor, măcar de vor și avea prea-foarte multă putere.

20. Și îmi va răsplăti mie Domnul după dreptatea mea și după curăția mîinilor mele îmi va răsplăti mie.

21. Că am păzit căile Domnului și nu am făcut păgînătate despre Dumnezeul meu.

22. Că toate judecățile Lui sînt înaintea mea și îndreptările Lui nu s-au depărtat de la mine.

Nu fără dreptate – zice – face purtare de grijă pentru mine, ci știind scopul meu și cunoscînd că am sîrguință să păzesc toate poruncile Lui. Că de vreme ce a arătat multa purtare de grijă a lui Dumnezeu spre dînsul – arată acum și dreptatea acesteia, îndemnînd pe auzitor spre fapta bună și învățîndu-ne că nu este cu putință a o dobîndi pe aceasta pînă nu vom cîștiga adevărata dragoste către Dumnezeu. Prorocul n-a voit a dezgoli tuturor catalogul isprăvilor sale, ci face închipuire de cum este cu putință să dobîndești dumnezeiasca purtare de grijă.

23. Și voi fi fără prihană cu Dînsul

Și cum este cu putință să se isprăvească acest lucru?

și mă voi păzi de fărădelegea mea.

Depărtîndu-mă – zice – de acelea pe care rău le-am lucrat, mă voi face fără prihană în vremea viitoare. Astfel, marele David – fiind silit a pomeni ale sale isprăvi, ca să arate dreptatea purtării de grijă a lui Dumnezeu – nu a suferit să ascundă fărădelegea făcută de dînsul.

24. Și îmi va răsplăti mie Domnul după dreptatea mea și după curăția mîinilor mele înaintea ochilor Lui.

Atunci dar – zice –, cînd mă voi face cu totul fără de prihană, voi dobîndi bunătățile întregi. Că pe toate le privește Dumnezeul tuturor, și va face răsplătirile și pentru faptele cele bune – că pe acestea le-a numit „curățenie a mîinilor" – și pentru scopul cel bine-credincios al minții. Apoi, ne învață aceasta mai descoperit:

25. Cu cel cuvios, cuvios vei fi; și, cu omul nevinovat, nevinovat vei fi.

26. Și, cu cel ales, ales vei fi; și, cu cel îndărătnic, Te vei îndărătnici.

După socotelile oamenilor potriveşti răsplătirile – o, Stăpîne! – pentru că celor cuvioşi le dăruieşti cele vrednice cuvioşiei, şi celor nevinovaţi şi izbăviţi de păcat – pe cele asemenea; celor aleşi şi desăvîrşiţi – pe cele desăvîrşite, iar celor ce îndată se abat şi călătoresc pe calea împotrivnică, potrivit le găteşti să afle sfîrşitul căii. Cum şi în ce chip?

27. Că Tu pe norodul cel smerit vei mîntui, şi ochii mîndrilor vei smeri.

Că pe cei ce ori au gînd smerit, ori sînt smeriţi din întîmplare, îi învredniceşti de mîntuire şi îi arăţi vestiţi. Iar pe cei ce îşi ridică sprînceana şi robesc trufiei îi sileşti a se pleca la pămînt şi a gîndi la prostimea firii.

28. Că Tu vei lumina pe Luminătorul meu, Doamne Dumnezeul meu, lumina-vei întunericul meu.

Fiindcă a numit de multe ori necazurile „întuneric", după cuviinţă numeşte izbăvirea de acestea „lumină". Şi zice: Dobîndesc de la Tine şi această purtare de grijă, căci Luminătorul, Cel ce a primit lumina cea adevărată (şi numeşte aşa Chipul robului[1]), Se va zidi dintru a mea coapsă. Pe aceasta o zice încă şi în alt Psalm: „Acolo voi răsări cornul lui David, gătit-am Luminător unsului Meu."

29. Că întru Tine mă voi izbăvi de ispită, şi întru Dumnezeul meu voi trece zidul.

Zice: Prin darul Tău voi scăpa de toată bîntuiala şi de toată pîndirea – că „ispită" şi „zid" numeşte pîndirea.

30. Dumnezeul meu, fără prihană este calea Lui,

Cu dreptate le ocîrmuieşti pe toate, şi pentru aceasta cutez.

cuvintele Domnului – cu foc lămurite.

Şi pe aceasta am învăţat-o din nemincinoasele Tale cuvinte. Căci „cu foc lămurite" le numeşte pe cele cercate şi izbăvite de minciună, după cum am zis şi mai înapoi.

31. Scutitor este al tuturor celor ce nădăjduiesc spre Dînsul.

Nu numai eu, ci toţi cei ce au această nădejde către Dînsul vor dobîndi acelaşi ajutor.

32. Că cine este Dumnezeu, afară de Domnul nostru, şi cine este Dumnezeu, fără numai Dumnezeul nostru?

Că nici nu este alt dumnezeu, ca unul să-i dea cererea aceluia, iar altul – Acestuia.

33. Dumnezeu, Cel ce mă încinge cu putere şi a pus fără prihană calea mea,

Că, întărindu-mă cu a Lui putere, mă sîrguiesc a umbla pe calea cea dreaptă.

---

[1] Omul Iisus.

34. Cel ce face picioarele mele ca ale cerbului și peste cele înalte mă pune;

Că, precum cerbilor le-a dat după fire a călca fiarele înveninate, așa m-a arătat și pe mine mai tare și mai înalt decît neprietenii.

35. Cel ce înveți mîinile mele la război,

Că – întinzîndu-le pe acestea întru rugăciune – îi biruiesc pe vrăjmași.

și ai pus arc de aramă în brațele mele,

Pentru aceasta, a făcut brațele mele ca un arc de aramă nefrînt, ca să sloboadă săgețile asupra vrăjmașilor.

36. și mi-ai dat mie scuteală de mîntuire și dreapta Ta m-a sprijinit. Și certarea Ta m-a îndreptat întru sfîrșit și certarea Ta aceasta mă va învăța.

Și m-ai pedepsit pe mine, cel ce am păcătuit, m-ai îndreptat după ce am căzut, m-ai învățat cît de mare rău este păcatul și m-ai învrednicit mîntuirii.

37. Lărgit-ai pașii mei sub mine, și nu au slăbit urmele mele.

Întru strîmtorarea necazului – zice – mi-ai dat lățimea mîngîierii, de care mîngîindu-mă, am ajuns pînă în vremea de acum. Iar pe „lărgit-ai", Simmah l-a zis: „desfătat-ai".

38. Goni-voi pe vrăjmașii mei și-i voi prinde pe dînșii. Și nu mă voi întoarce, pînă ce se vor sfîrși.

39. Necăji-i-voi pe dînșii, și nu vor putea să stea, cădea-vor sub picioarele mele.

Zice: Întărindu-mă de dumnezeiasca Ta Pronie, nădăjduiesc că-i voi birui pe toți vrăjmașii mei și că nu mă voi opri pînă ce nu-i voi face iarăși supuși. Că aceasta a arătat zicînd: „cădea-vor sub picioarele mele."

40. Și m-ai încins cu putere spre război, împiedicat-ai pe toți cei ce se sculau asupra mea, sub mine,

Adică: Mi-ai dăruit bărbăție și tărie și ai împiedicat pornirea vrăjmașilor. Așa s-a făcut și cu Goliat, și cu Saul: pe acela care a cheltuit vremea lucrării întru cuvinte nebunești l-a surpat cu praștia, iar de cel legat cu somnul a scăpat cu lesnire. Tot așa a scăpat și de bîntuielile Gateenilor[1].

41. și al vrăjmașilor mei mi-ai dat dosul

În loc de: I-ai întors în fugă – că osebirea celor ce fug este să dea dosurile.

și pe cei ce mă urăsc i-ai pierdut.

Pe Saul, pe Ahitofel, pe Avesalom și pe nenumărați alții.

[1] Locuitorii cetății Gat, unde s-a adăpostit David pe cînd era gonit de Saul. Despre Gateeni va mai fi vorba.

42. Strigat-au, și nu era Cel ce mîntuiește, către Domnul, și nu i-a auzit pe ei.

Nici cei străini nu au dobîndit purtarea de grijă chemîndu-i spre ajutor pe ai lor dumnezei, nici Saul, Avesalom, Semei[1] și ceilalți vrăjmași dintre Israiliteni nu L-au avut ajutor pe Dumnezeu.

43. Și-i voi zdrumica pe ei ca praful în fața vîntului, ca tina ulițelor voi șterge pe dînșii.

Ajutîndu-mi mie darul Tău, se vor face deșerți și de tot nevăzuți.

44. Izbăvește-mă de împotrivă-grăirea norodului!

Aici, mai-nainte vestește nebunia Iudeilor împotriva Mîntuitorului și mîntuirea neamurilor și se roagă să nu aibă nici o împărtășire la împotrivă-grăirea acelora.

Pune-Mă-vei cap neamurilor.

Și, cu adevărat, nu-l știm pe David să fi împărățit peste neamuri, ci prorocia se împlinește prin Cel ce S-a născut dintru dînsul după trup. Pentru că Cel ce S-a născut după trup din David – „David" și El numindu-Se, după dumnezeiescul Iezechil – Stăpînul zic, adică Hristos, a împărățit peste toate neamurile, de-a pururea stăpînind peste toți ca Dumnezeu, iar după întrupare primind și slujba cea de voie a celor ce au crezut întru Dînsul.

45. Norodul pe care nu l-am cunoscut Mi-a slujit Mie, întru auzul urechii M-a ascultat.

Mai-nainte le vestește pe acestea de către fața Stăpînului Hristos și zice: Chemîndu-se, cei ce n-au primit vreodată nici pe legiuitorul, nici pe Prorocul Meu, au ascultat și au iubit foarte cu lesnire stăpînirea Mea.

46. Fiii străini au mințit Mie, fiii străini s-au învechit și au șchiopat din cărările lor.

Iar cei ce au fost numiți „fii" și au fost scriși în rînduială de fii s-au făcut străini, fiind nemulțumitori spre facerile de bine, șchiopătînd împrejurul credinței și părăsind calea bunei-credințe. Așa zice Dumnezeu și prin Ieremia Prorocul: „Cum te-ai întors Mie întru amărăciune, via cea străină, iar Eu am sădit vie roditoare, toată adevărată", cuvinte prin care arată sădirea Sa și mustră nemulțumirea acelora. Iar pe acest „s-au învechit și au șchiopătat", Simmah l-a zis: „se vor necinsti și se vor rușina", sfîrșitul mai-nainte grăirii mărturisind că sînt într-adevăr plini de necinste: văzîndu-se numai, sînt urîcioși tuturor.

47. Viu este Domnul, și bine este cuvîntat Dumnezeul meu și să Se înalțe Dumnezeul mîntuirii mele!

---

[1] Vezi nota tîlcuirii stihului 13, Psalmul 30.

Pomenind împreună-grăirea Iudeilor, Prorocul însemnează Patima și Învierea de după Patimă. Și, fiindcă Iudeii obișnuiesc să numească „mort" pe Cel răstignit, el strigă: „Viu este Domnul, și bine este cuvîntat Dumnezeul meu și să Se înalțe Dumnezeul mîntuirii mele." Și nu numai că este viu, ci S-a și înălțat în ceruri și le dă mîntuire celor ce voiesc.

48. Dumnezeule, Cel ce mi-ai dat izbîndire mie și ai supus noroadele sub mine, Izbăvitorul meu de vrăjmașii mei cei mînioși,

49. de la cei ce se scoală asupra mea mă vei înălța, de omul nedrept mă vei izbăvi.

Deci Tu, Cel ce vei face acestea multe vremi mai pe urmă, mă vei izbăvi și pe mine de cei ce îmi dau război cu nedreptate și vei arăta bine-supus norodul pe care mi l-ai supus.

50. Pentru aceasta mă voi mărturisi Ție întru neamuri, Doamne, și numelui Tău voi cînta,

Că, prin neamurile ce se vor chema puțin mai pe urmă, Te voi cînta întru bisericile din toată lumea. Și este cu putință a vedea sfîrșitul prorociei acesteia: dumnezeiescul David Îl laudă pe Dumnezeu prin rugi bine-credincioase întru toate cetățile și satele, țarinile și pustniciile, și în munți, și în dealuri, și pe pămînt, și în mare, și în cea locuită și în cea nelocuită.

51. Cel ce mărești mîntuirile împăratului și faci milă unsului Tău, lui David, și seminției lui pînă în veac.

Că, după ce m-ai uns împărat, Tu nu numai că mă mîntuiești, ci m-ai și arătat strălucit și vestit. Și îi vei învrednici de această purtare de grijă și pe copiii mei, și pînă în veac vei păzi strălucirea seminției mele. Însă, dacă se va înțelege aceasta iudeește, prorocia va fi mustrată, căci neamul lui David a ținut împărăția doar pînă la robie, iar după întoarcerea de acolo, singur povățuind, Zorobabel[1] n-a lăsat moștenitori ai stăpînirii. Deci – dacă prorocia este adevărată, precum și este negreșit, fiindcă Duhul Adevărului a descoperit-o – apoi trebuie să înțelegem prin „sămînța lui David" cea cu strălucire veșnică pe Stăpînul Hristos, Cel ce S-a născut din David după trup, Care are Împărăție și slavă veșnică mai-nainte de veci, ca Făcător și Dumnezeu, dar a luat-o și ca om, în zilele cele mai de pe urmă. Pentru aceea a zis Dumnezeul tuturor și prin dumnezeiescul Iezechil: „Le voi da pe David împărat al lor." Și iarăși: „David Împăratul este în mijlocul lor." Și L-a numit pe Dînsul „David", ca pe Cel ce

---

[1] Prinț Iudeu născut în Babilon, primul între cele 12 călăuze care au adus la Ierusalim o caravană de strămutați, între 538 și 522. Împreună cu Marele Preot Iosua reia lucrările (începute de Șesbazar în 537) pentru refacerea Bisericii, care se deschide în 515 (vezi *I Ezdra,* 2:1, 3:2, 8, 4:2, 3, 5:2).

a odrăslit după trup din coapsele lui David. Încă și Fericitul Isaia strigă aceasta: „Va fi rădăcina lui Iesei Cel ce S-a sculat să stăpînească neamuri, spre Dînsul neamurile vor nădăjdui." După ce a învățat acestea, Fericitul Matei a început scrierea *Evangheliei* sale: „Cartea neamului lui Iisus Hristos, fiul lui David..."

TÎLCUIREA PSALMULUI 18

Întru sfîrșit, al lui David.

De la Fericitul Pavel ne-am învățat cele trei feluri ale dumnezeieștilor legi. Așa, zice că una s-a dat fără scrisori, prin zidire și prin firea oamenilor. Pentru că cele nevăzute ale Lui se văd din zidirea lumii și se înțeleg prin făpturi. Și iarăși: „Neamurile ce nu au lege le fac din fire pe ale legii. Neavînd lege, aceștia își sînt ei înșiși lege." Alta s-a dat cu slove prin marele Moisi. Și zice că *Legea* s-a adăugat pentru călcările de poruncă, poruncindu-se și așezîndu-se prin Îngeri în mîna mijlocitorului. După aceasta, s-a pus cea de a treia, adică aceea a darului, pentru că zice: „Legea Duhului Vieții m-a slobozit pe mine din legea păcatului și a morții."

În Psalmul pus înainte, și Fericitul David împreună-glăsuiește cu acestea și îi învață pe oameni după aceeași rînduială: mai întîi, legea ce propovăduiește pe Ziditorul întru zidire; apoi, pe cea dată prin Moisi, care a pus mai multă cunoștință pentru Ziditorul întru cei ce voiau să ia aminte; după aceasta, pe cea a darului, care curățește sufletele desăvîrșit și le izbăvește de sticăciunea de acum. De aceea ne și trimite la „sfîrșit" Psalmul, căci mai-nainte vestește *Noul Testament*.

1. Cerurile povestesc slava lui Dumnezeu și facerea mîinilor Lui o vestește tăria.

Zice: Numai arătîndu-se frumusețea cerurilor și mărimea, este destul să propovăduiască puterea Ziditorului. Că – dacă cel ce vede o prea-mare și prea-bună zidire îl laudă pe ziditor; dacă cel ce vede o corabie bine și frumos făcută îl înțelege pe marangoz (adică pe făcătorul de corabie); dacă, prin privirea icoanei, intră împreună înlăuntru și pomenirea zugravului – apoi, cu mult mai vîrtos văzîndu-se, zidirea povățuiește cu adevărat pe privitori către Ziditorul. Și a pomenit „cerul" și „tăria" după urmarea învățăturii marelui Moisi, pentru că acela a zis întîi: „Să se facă cerul!", și apoi povestește zidirea tăriei, pe care a numit-o „cer al cerurilor".

Să nu se mire nimeni însă de numele cu număr de mulți[1] al cerurilor, fiind obiceiul *Scripturii* să numească uneori cu număr de unul, iar alteori cu număr de mulți. Și Fericitul David îl numește cu număr de unul: „cerul cerului Domnului." Și iarăși: „Celui ce îmbracă cerul cu norii." Și – cu număr de multe, iarăși același: „Lăudați-L pe Dînsul, cerurile cerurilor!" Aceeași însemnare au amîndouă graiurile, căci cerul acesta văzut s-a făcut ca oarecare acoperămînt al pămîntului, iar cel mai de sus es-

[1] Plural.

te acoperămîntul acestuia. Deci pentru aceasta se numește „cer al cerului" și „cer al cerurilor". Este cu putință a vedea și la noi cetăți care au numire îndoită, pentru că zicem și „Tarson", și „Tarsis"; și „Tiva", și „Tivele", pentru aceeași cetate. Așa, cei vechi numeau o cetate și „Michina", și „Michinele", știind-o că se numea cu număr de multe. Și acestea nu s-au zis de mine așa prost, ci pentru cei ce se ispitesc să numere multe ceruri.

2. Ziua zilei spune cuvînt și noaptea nopții vestește cunoștință.

Urmarea tocmită a nopții și a zilei arată hotarele așezate de Ziditorul, pe care zidirea neînsuflețită nu suferă a le călca. Căci – crescînd, și micșorîndu-se spre trebuința oamenilor, și una de la alta împrumutînd vreme și iarăși plătindu-și datoria una alteia – ziua și noaptea arată purtarea de grijă ce stă asupra lor. Iar acest „îi spune cuvînt, și îi vestește cunoștință" și „povestesc slava" nu învață că cele văzute sînt însuflețite, ci este facere de față[1] care învață pe toți să se povățuiască de la cele văzute spre Dumnezeu cel nevăzut, și Aceluia să-I aducă lauda.

3. Nu sînt graiuri, nici cuvinte, ale cărora să nu se audă glasurile lor.

4. În tot pămîntul a ieșit vestirea lor, și la marginile lumii – graiurile lor.

Adică: Nu cu ziceri, nici cu cuvinte care nu se aud, ci în tot pămîntul a ieșit glasul lor, ori, după Achila: „canonul lor", că – nerostind nici cuvinte, nici graiuri, ci arătînd canonul și rînduiala lor – ele cheamă tot pămîntul și marea spre dumnezeiasca laudă.

5. În soare a pus locașul Său, și el – ca un mire ce iese din cămara sa.

6. Bucura-se-va ca un uriaș să alerge cale: din marginea cerului – ieșirea lui, și întîmpinarea lui – pînă la marginea cerului.

Cei trei[2] au tălmăcit acestea mai luminat: „În soare a pus așezămîntul Său întru dînșii", adică în ceruri. Așa a învățat și marele Moisi: „Și a făcut Dumnezeu pe cei doi luminători mari și i-a pus pe dînșii pe tăria cerului, spre a lumina pe pămînt." Aceasta a zis-o și dumnezeiescul David: Și-a pus locașul Său în soare, ca el să se asemene, după frumusețe, cu mirele ce iese din cămară cu multă bună-cuviință, iar după grăbnicie – cu un uriaș ce aleargă cu multă putere și tărie, „nimeni stîndu-i spre împiedicare și ispitindu-se să-l oprească despre mergerea înainte. Așa și acesta: răsare de la răsărit, și întru o zi trece cerul și ajunge la apus, împărtășind toată jivina de a sa fierbințeală."

7. Și nu este cine să se ascundă de căldura lui.

---

[1] „Facere de față" – personificare, figură de stil prin care se atribuie firii neomenești însușiri ale oamenilor.

[2] Cei trei tălmăcitori folosiți cu osebire: Achila, Teodotion și Simmah.

„Căldura" a pomenit-o aici în loc de lumină, arătînd mai mare lucrare decît lumina făcută de mînă, care nu ne încălzeşte decît de aproape, iar soarele – slobozindu-şi razele de departe – ne împărtăşeşte şi de căldură, şi de lumină. Ajung şi acestea să arate oamenilor pe Făcătorul, dar a dat şi lege spre ajutor, care poate să întoarcă pe cei rătăciţi:

8. Legea Domnului este fără prihană, care întoarce sufletele; mărturia Domnului – credincioasă, care înţelepţeşte pruncii.

9. Dreptăţile Domnului – drepte, cele ce veselesc inima; porunca Domnului – strălucită, care luminează ochii.

10. Frica Domnului – curată, care rămîne în veacul veacului. Judecăţile Domnului – adevărate, îndreptate împreună.

11. Dorite-s mai mult decît aurul, şi decît piatra scumpă mult, şi – mai dulci decît mierea şi fagurul.

„Lege", şi „mărturie", şi „dreptăţi", şi „poruncă" şi „judecăţi" numeşte *Legea* lui Moisi, că uneori zice: „Acestea sînt dreptăţile şi judecăţile pe care le-a dat Domnul lui Moisi", iar alteori: „Vei străjui *Legea* Domnului Dumnezeului tău şi vei păzi poruncile Lui!" Şi se numeşte „lege", ca ceea ce pune în rînduială vieţuirea prea-bună; şi „mărturie", ca ceea ce îi mărturiseşte pe cei ce păcătuiesc şi le arată pedeapsa călcării de poruncă; iar „dreptăţi" – ca ceea ce învaţă dreptatea, şi opreşte nedreptatea şi îi arată drepţi pe cei ce isprăvesc fapte bune. Se numeşte „poruncă", ca ceea ce porunceşte ce se cuvine să se facă şi le rînduieşte cu stăpînire; iar „judecăţi" – ca ceea ce arată dumnezeieştile hotărîri, şi învaţă ce bunătăţi va dobîndi cel ce le păzeşte şi la care munci se va da cel ce le calcă. Deci zice: Legea lui Dumnezeu, fiind slobodă de toată prihana, întoarce sufletele oamenilor şi le face fără de prihană. Mărturia, înfricoşînd pe cei nedesăvîrşiţi şi prunci, îi înţelepţeşte. Dreptăţile veselesc inima, arătînd pricina îndreptării. Porunca luminează ochiul minţii, învăţîndu-l ce mulţumeşte şi împacă pe Dumnezeul tuturor. Iar evlavia şi frica lui Dumnezeu, arătînd cu cuvinte sfătuitoare păzirea acestora, aduc desfătarea veşnicelor bunătăţi. Şi după cuviinţă a numit „curată" frica de Dumnezeu, adică curată de păcat, fiindcă frica omenească este păcătoasă şi se numeşte „temere". Iar judecăţile le-a numit „adevărate şi îndreptate", ca cele ce cu adevărat aduc asupra oamenilor şi cinste, dar şi pedepse drepte.

Deci a zis: „Acestea sînt mai scumpe decît aurul şi decît pietrele scumpe şi mai dulci decît mierea", însă nu tuturor oamenilor, ci celor cu adevărat oameni, a căror viaţă nu se aseamănă dobitoacelor celor necuvîntătoare, după glasul Prorocului.

12. Pentru că robul Tău le păzeşte pe acestea

Pentru a căror dobîndire ne învaţă mai descoperit:

și, cînd păzesc acestea, răsplătire este multă.

Zice: Celor ce voiesc a le păzi pe acestea le este pusă înainte prea-mare răsplătire. Dar, de vreme ce a zis că păzește judecățile lui Dumnezeu, a luat în minte neputința omenească și, gîndind trufia graiului, îndată a adăugat:

13. Greșalele cine le va pricepe? De cele ascunse ale mele curățește-mă

Că, deși voiesc cu multă sîrguință a păzi poruncile lui Dumnezeu, mă trag de fireasca neputință spre multe afară de voia și de socoteala mea. Și pe unele le greșesc neștiind, iar pe altele – biruindu-mă de lucrurile puse împrejuru-mi, ce îmi cad înainte. Iar de și scap de păcatul cu lucrul, gîndurile mă umplu de toată întinăciunea. Pentru aceasta Te rog pe Tine, Cel ce poți a mă curăți, și strig: „De cele ascunse ale mele curățește-mă!"

14. și de cei străini cruță pe robul Tău!

Că nu numai gîndurile mă înconjură, ci și ceata dracilor se pune împrejurul meu: aceia îmi vrăjmășuiesc de afară, iar acelea împreună lucrează și le ajută din lăuntru. Și după cuviință i-a numit pe dînșii „străini", ca pe niște vrăjmași care s-au lepadat cu totul de împrietenirea cu noi.

De nu mă vor stăpîni, atunci fără prihană voi fi și mă voi curăți de păcat mare.

15. Și vor fi întru bună-plăcere cuvintele gurii mele, și cugetul inimii mele înaintea mea este totdeauna.

Iar eu doresc – zice – să capăt ajutorul Tău, ca – scăpînd de bîntuielile acestora – să-mi pun înaintea Ta sufletul slobod de toată prihana și, luîndu-mi de la Tine iertarea pentru cele greșite, să-Ți aduc Ție lauda veșnică, pomenind de-a pururea cuvintele Tale. Însă prin acestea mai-nainte vestește și *Așezămîntul cel Nou*, și darul Botezului și dăruirea Preasfîntului Duh, prin care credincioșii capătă lăsarea celor mai-nainte greșite și, avînd destul ajutor în vremea de aici înainte, biruiesc patimile ce se ridică asupră-le și duhurile vrăjmașe și rele.

După aceea, adaugă:

Doamne, ajutorul meu și Izbăvitorul meu!

Punînd sfîrșitul potrivit Psalmului, L-a numit „Domn", ca pe un Făcător și Ziditor, și „izbăvitor", ca pe Cel ce slobozește de stricăciunea dinainte prin nașterea de a doua oară a Preasfîntului Botez, și izbăvește de robia dracilor și dăruiește nestricăciune și nemurire.

Psalmul acesta le cuprinde pe toate: cele dintîi învață pentru zidire și pentru purtarea de grijă, cele din mijloc – pentru *Lege*, iar cele de pe urmă – pentru dar. Că zice: „Greșelile cine le va pricepe? De cele ascunse ale mele curățește-mă și păzește de străini pe robul Tău, Doamne, ajutorul meu și izbăvitorul meu." Iar dăruitor al bunătăților acestora este *Noul Testament*.

TÎLCUIREA PSALMULUI 19

Întru sfîrşit, al lui David.

Ostăşindu-se oarecînd asupra Iudeii, Senaherim a trimis spre înconjurarea Ierusalimului oaste prea-mare, peste care era voievod Rampsak, şi scrisori Iezechiei, pline de toată hula şi păgînătatea. Fericitul Iezechia, bărbat împodobit cu toată buna-credinţă, luînd epistola aceea şi chemîndu-l spre ajutor pe Prorocul Isaia, a alergat la dumnezeiasca Biserică şi, deschizînd scrisoarea, a arătat-o lui Dumnezeu, spunîndu-I păgînătatea neprietenilor şi rugîndu-L ca pentru hula aceluia să arate Asirienilor a Sa putere. Prin Psalmul de faţă, Fericitul David le proroceşte pe acestea mai-nainte cu multe neamuri, luminîndu-se de Preasfîntul Duh, şi îl arată pe norod că se roagă împreună cu împăratul (Iezechia), îndemnînd pe Dumnezeu ca rugăciunea lui să fie primită.

1. Auză-te Domnul în ziua necazului, sprijinească-te numele Dumnezeului lui Iacov!

2. Trimită ţie ajutor dintru cel sfînt şi din Sion sprijinească-te pe tine!

Că, de vreme ce minunatul Iezechia a alergat la dumnezeiasca Biserică, ţinînd scrisoarea cea hulitoare, norodul se roagă să fie primită rugăciunea lui şi să dobîndească de acolo ajutorul. Aici, a numit „sfînt" Biserica.

3. Pomenească Domnul toată jertfa ta, şi arderea de tot a ta să se îngraşe!

Fiindcă şi în vreme de pace se grijea de dumnezeiasca slujbă, după cuviinţă le vorbeşte pe acestea pentru împăratul, rugînd pe Dumnezeul tuturor să caute spre buna-credinţa lui, să pomenească jertfele cele multe şi felurite şi să-i dea iarăşi pace, ca el să-L milostivească cu mai multe jertfe. Căci Simmah a tălmăcit aşa acest „arderea de tot a Ta să se îngraşe": „prinosul Tău mai mult să-l facă", adică: Dăruindu-ţi slobozenia păcii, să-ţi dea ţie vreme ca să-L milostiveşti pe Dînsul cu mai multe jertfe.

4. Să-ţi dea ţie Domnul după inima ta şi tot sfatul tău să-l plinească!

Îl rugăm pe Dreptul Judecător – zice – să dea răsplătire cuvenită după curăţenia sufletului tău.

5. Bucura-ne-vom de mîntuirea ta şi întru numele Domnului Dumnezeului nostru ne vom mări.

6. Plinească Domnul toate cererile inimii tale!

Că, luînd tu cererile, ne vom împărtăşi şi noi de veselie, făcîndu-ne străluciţi şi vestiţi cu puterea lui Dumnezeu.

7. Acum am cunoscut că a mîntuit Domnul pe unsul Său, auzi-l-va pe dînsul din cerul cel sfînt al Său.

Ne-am învăţat prin înseşi lucrurile – zice – că împăratul nostru, nădăjduind la Dumnezeu, va dobîndi mîntuire şi, aducîndu-şi cererile întru Biserica de jos, va primi ajutorul de sus.

Întru putere este mîntuirea dreptei Tale.

Că prea-mare ajutor de mîntuire este puterea dreptei Lui, pe care-l dăruieşte celor ce se apropie la El. Iar „dreaptă" a zis aici iarăşi omeneşte, numind aşa dumnezeiasca purtare de grijă.

8. Aceştia – în căruţe, şi aceştia – pe cai, iar noi întru numele Domnului Dumnezeului nostru vom chema.

9. Aceştia s-au împiedicat şi au căzut, iar noi ne-am sculat şi ne-am îndreptat.

Zice: Bizuindu-se cailor şi carelor, aceia n-au dobîndit nici un folos de acolo, ci – nevăzut împiedicîndu-se – au căzut. Iar noi, chemînd dumnezeiescul ajutor, am dobîndit vădit mîntuirea şi, ca şi cum neprietenii ar fi căzut jos de frică, ne-am arătat mai înalţi decît vrăjmaşii.

10. Doamne, mîntuieşte pe împăratul şi ne auzi pe noi, ori în ce zi Te vom chema!

Că, după ce am dobîndit atîta sprijinire, noi înşine şi împăratul nostru, Te rugăm, Stăpîne, a o cîştiga pe aceasta totdeauna.

TÎLCUIREA PSALMULUI 20

Întru sfîrşit, Psalmul lui David.

După biruinţa aceea strălucită şi vestită şi după pieirea cea nevăzută a Asirienilor, Fericitul Iezechia s-a bolnăvit şi, înştiinţîndu-se prin Prorocul Isaia că va muri, a milostivit pe Dumnezeu cu lacrimi fierbinţi, s-a izbăvit de boală şi a primit făgăduinţă pentru încă cincisprezece ani de viaţă. Deci dumnezeiescul David a scris Psalmul acesta iarăşi ca despre faţa norodului, care laudă pe Dumnezeu pentru sănătatea împăratului.

1. Doamne, întru puterea Ta se va veseli împăratul şi de mîntuirea Ta se va bucura foarte.

2. Pofta inimii lui i-ai dat lui şi de voia buzelor lui nu l-ai lipsit pe dînsul.

Puternic fiind – zice – şi iubitor de oameni, ai primit cu dragoste rugăciunea împăratului nostru şi i-ai dat lui toate cererile. Iar mai vîrtos i-a dăruit daruri mai mari decît cererea, că a adăugat:

3. L-ai întîmpinat pe el cu blagosloveniile bunătăţii, pus-ai pe capul lui cunună de piatră scumpă.

Că i-ai dat lui împărăţia fără să o ceară şi cu iubirea Ta de cinste ai împodobit capul lui cu cunună împărătească.

4. Viaţă a cerut de la Tine, şi i-ai dat lui lungime de zile în veacul veacului.

A luat – zice – aceea pentru care s-a rugat şi a dobîndit viaţa pe care a dorit-o, pentru că acest „în veacul veacului" arată şi viaţa ce va să fie, adică pe cea gătită Sfinţilor, care are nepierzarea.

5. Mare este slava lui întru mîntuirea Ta, slavă şi mare cuviinţă vei pune peste el.

Nu numai că i-a dăruit mîntuire, ci l-a făcut pe el strălucit, şi înalt şi vestit pentru moartea cea prea-slăvită a vrăjmaşilor şi pentru că soarele a alergat înapoi cale împotrivnică[1]. Şi aşa s-a făcut de cunoscut acest lucru peste tot pămîntul şi marea, încît Împăratul Babilonienilor a trimis daruri celor ce de demult dădeau ei daruri Asirienilor. El socotea că soarele a făcut acest lucru (ori că l-a pătimit) pentru Iezechia, semnul arătînd moartea Asirienilor.

6. Că îi vei da lui blagoslovenie în veacul veacului, veseli-l-vei pe dînsul întru bucurie cu faţa Ta.

Zice: Avînd atîta îndrăzneală la Tine, de-a pururea va fi pomenit şi mult-vestit întru toate neamurile. Pentru că, pe acest „cu faţa Ta", Simmah l-a pus: „înaintea feţei Tale". Deci va avea veselie – zice – şi necurmată îndulcire, dobîndind „faţa Ta", adică milostivirea Ta. Iar pricina acestora s-a făcut lui, căci a nădăjduit spre Tine. Şi a adăugat aceasta:

7. Că împăratul nădăjduieşte spre Domnul şi întru mila Celui înalt nu se va clăti.

Dobîndind darul Tău, el este mai înalt decît cei ce îi dau război. Şi îl dobîndeşte nădăjduind la nici un om, fără numai la Tine.

8. Afle-se mîna Ta tuturor vrăjmaşilor Tăi, dreapta Ta să afle pe toţi cei ce Te urăsc pe Tine!

Simmah a zis acest cuvînt mai descoperit: „Mîna Ta va apuca şi va prinde pe toţi vrăjmaşii Tăi, dreapta Ta va afla pe toţi cei ce Te urăsc pe Tine." Şi se ţin de aceeaşi urmare cele zise, că nu s-a bizuit în zadar împăratul la nădejdea Ta, „ci ştiind că

[1] Cerînd semn că se va însănătoşi cu adevărat, împăratul s-a învrednicit de acea nemaiauzită minune, căci soarele s-a întors din drumul său, dînd înapoi umbra ceasului solar cu zece linii (v. *Cartea a patra a Împăraţilor* 20:9, 10).

dreapta Ta este mai înaltă decît toți vrăjmașii, și îi va prinde pe cei prea-iuți și grabnici și pe cei prea-puternici îi va pierde." Iar „dreaptă" și „mînă", iarăși a zis lucrarea.

9. Că-i vei pune pe ei ca un cuptor de foc în vremea feței Tale. Domnul întru mînia Sa îi va tulbura pe ei, și-i va mînca pe ei focul.

10. Rodul lor de pe pămînt îl vei pierde și sămînța lor din fiii oamenilor.

Lesne Îți este Ție – zice – să-i aprinzi pe dînșii ca pe un cuptor și să-i mistuiești ca pe o materie de ars în foc. Și nu numai pe dînșii, ci și pe fiii și nepoții lor – că pe aceștia i-a numit „sămînță" și „rod" –, încît să se stingă toată pomenirea lor. Iar acest „în vremea feței Tale" – în loc de: „în vremea urgiei Tale" – însemnează: Cînd vei cerca să se facă acest lucru și cînd vei judeca potrivită vremea muncii.

11. Că au plecat asupra Ta rele,

De vreme ce și-au pornit limba asupra Ta și au rostit cuvinte hulitoare.

cugetat-au sfaturi care nu vor putea să stea.

Unele dintre pre-scrieri (adică izvoade[1]) au zis „să stea", iar Simmah: „Au gîndit gînduri care nu pot să fie." Prin aceasta, mai-nainte grăiește de cuvintele hulitoare ale Asirianului: „Să nu te amăgească pe tine Dumnezeul spre Care ai nădăjduit că va izbăvi Ierusalimul din mîna mea!" Pentru graiurile acestea zice că „au gîndit gînduri care nu pot să fie", ori „au cugetat sfaturi care nu vor putea să stea", nădăjduindu-se că Îl vor birui pe Dumnezeul cel adevărat, precum făcuseră cu idolii.

12. Că-i vei pune pe dînșii dos,

Simmah zice așa: „Îi vei pune pe dînșii întorși", adică: Pe cei ce au scăpat de rana Îngerului îi vei întoarce în fugă și-i vei sili să-și dea spatele, ducîndu-se să vestească cele făcute. Și pe acestea le-a pus cu prorocie Prorocul, ca pe cele nefăcute încă.

întru cei rămași ai Tăi vei găti fața lor.

Oarecari au zis că acest cuvînt este cu ipervaton, și l-au înțeles așa: Întru cei rămași ai lor vei găti fața Ta, adică: Vei aduce pedeapsă și asupra celor rămași, și asupra celor ce au fugit. Este însă cu putință să alăturăm aceeași înțelegere, zicînd: „Întru cei rămași ai Tăi vei găti fața lor", pentru că ușor și lesne Îți este a aduce asupra lor pedepsele rămase Ție, și Îți este cu putință a-i întoarce, și a-i opri și a-i munci pe cei ce au fugit, și și-au dat dosurile și au socotit că au scăpat de moarte.

13. Înalță-Te, Doamne, întru puterea Ta, cînta-vom și vom lăuda puterile Tale!

Nu fiind smerit Se înalță Dumnezeu, nici nu ia ce nu are, ci arată ce are. Deci după cuviință a zis: „Înalță-Te, Doamne, întru puterea Ta", ca să se arate înălțimea Ta, pe care noi o vom cînta și o vom lăuda, povestind facerile Tale de minuni.

[1] „Izvod" – manuscris original, prima sursă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 21

Întru sfîrşit, pentru sprijinirea de dimineaţă, Psalmul lui David.

Psalmul acesta mai-nainte vesteşte Patimile Stăpînului Hristos, şi Învierea, şi chemarea neamurilor şi mîntuirea lumii. Deasupra-scrierea aceasta arată. „Zice: «întru sfîrşit, pentru sprijinirea de dimineaţă». Acel «întru sfîrşit» este pus ca să înţelegi «iconomia ce s-a făcut de Dînsul la sfîrşitul veacurilor»." Iar „sprijinire de dimineaţă" este arătarea Mîntuitorului nostru, Cel ce a strălucit ca o dimineaţă celor ce şedeau întru întuneric. Căci Stăpînul Hristos este Lumină adevărată şi a săvîrşit dimineaţa care a risipit întunericul şi „negura diavolească, pentru că «răutatea», în multe locuri ale *Scripturii*, se înţelege în loc de «întuneric», cu ghicitură. Iar oarecare numeşte «sprijinire de dimineaţă» vremea Învierii Mîntuitorului". Deci pentru Dînsul s-a zis Psalmul, căci se cuvine a crede mai mult Sfinţiţilor Apostoli şi Mîntuitorului Însuşi, Celui ce a pricinuit arătat înainte-cuvîntarea Psalmului, decît celor ce se apucă a-l tîlcui rău.

1. Dumnezeule, Dumnezeul Meu, ia aminte spre Mine, pentru ce M-ai lăsat?

Stăpînul a slobozit acest glas şi pe Cruce, fiind pironit, folosind însăşi limba Evreilor: „Ili, ili, lema sabahtani?" Aşadar cum este cu putinţă să facă ei neadevărată mărturia Adevărului Însuşi? Iar că „S-a lăsat", zice fiindcă a suferit moartea, care luase stăpînirea asupra celor păcătoşi, măcar că nu s-a făcut de Dînsul nici un păcat. Deci nu numeşte „lăsare" despărţirea Dumnezeirii celei unite – după cum au socotit oarecari –, ci slobozirea ce s-a făcut patimii. Pentru că Dumnezeirea era de faţă şi cînd pătimea Chipul robului[1] şi L-a slobozit să pătimească, măiestrind mîntuire la toată firea omenească. Ea însă nu primea patimă întru Sine, căci cum era cu putinţă să pătimească firea cea fără de patimă? Ci Stăpînul Hristos le zice pe acestea ca un om şi – de vreme ce întru cele aduse asupră-I El era pîrgă a firii omeneşti – vorbeşte pentru toată firea.

2. Departe de mîntuirea Mea sînt cuvintele greşelilor Mele.

Se cuvine a şti că nici unul dintre ceilalţi tălmăcitori nu a pomenit „greşelile", ci Achila zice: „răcnirea Mea", Simmah: „tînguirile Mele", iar Teodotion: „strigarea Mea". Dar, ca să nu fim în bănuială că i-am trecut cu vederea pe ceilalţi tălmăcitori şi că dintru aflare a minţii îi mustrăm pe cei ce au tîlcuit într-alt fel Psalmul acesta, vom folosi tălmăcirea Celor 70. Luînd aminte la acest stih, şi aceia au zis că Psalmul nu se potriveşte la Domnul, căci „cum era cu putinţă să zică Cel ce nu a păcătuit: «departe de mîntuirea Mea sînt cuvintele greşelilor Mele»?" Deci ascultă-l strigînd pe marele Ioan: „Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii!" Şi pe dum-[illegible]escul Pavel „Pe Cel ce n-a cunoscut păcat, pentru noi păcat L-a făcut, ca noi

[1] Încă o dată: omul Iisus.

să ne facem dreptate printr-Însul." Și iarăși: „Hristos pe noi ne-a răscumpărat din blestemul *Legii*, făcîndu-Se, pentru noi, blestem." Deci – precum a luat asupră-Și păcatul nostru, fiind izvor al dreptății; și a luat blestemul ce zăcea asupra noastră, fiind noian al blagosloveniei; și a răbdat Crucea, defăimînd rușinea – tot așa a rostit și cuvintele cele pentru noi. Că – dacă S-a vîrît, cu voia, sub pedeapsa hotărîtă nouă, căci „pedeapsa păcii noastre este peste Dînsul", după cum zice Prorocul – apoi cu mult mai vîrtos și mai bine a rostit cuvintele cele pentru noi în locul nostru, și strigă: „Departe de mîntuirea Mea sînt cuvintele greșelilor Mele." Să nu cauți – zice – la greșelile firii, ci dă-i mîntuire pentru Patimile Mele. Și, de vreme ce a iconomisit patima după omenire[1], în vremea Patimilor S-a rugat de multe ori, zicînd: „Părinte, de este cu putință, treacă paharul acesta de la Mine!" Și, mîhnindu-Se, zicea: „Întristat este sufletul Meu pînă la moarte." Deci, după cuviință, și Psalmul de față le-a zis pe acestea, mai-nainte vestindu-le.

3. Dumnezeul Meu, striga-voi ziua către Tine, și nu vei auzi; și noaptea, și nu spre nepricepere Mie.

Ori, după ceilalți: „Și noaptea, și nu cu tăcere." Zice: Necurmat strigînd Eu noaptea și ziua și nesuferind a tăcea, nu ai auzit și M-ai dat la Patimă, dar cu toate acestea știu taina iconomiei. Că aceasta a arătat „nu spre nepricepere Mie", adică: Am înțeles că nu în zadar ai întîrziat darea cererii, ci iconomisind din Patimă un lucru mare și mîntuitor.

4. Iar Tu în cel sfînt locuiești, lauda lui Israil.

Lucrul mai prea-slăvit decît toate – zice – este că Patima se lucrează locuind Tu în trupul acesta sfînt. Iar „laudă a lui Israil" Îl numește pe Dînsul ca pe Cel ce Se laudă și Se cîntă de ai Săi slujitori, căci, în loc de „laudă", ceilalți tîlcuitori au pus „cîntare".

5. Spre Tine au nădăjduit părinții noștri,

Arată cîștigul nădejdii:

nădăjduit-au, și i-ai izbăvit pe dînșii.

6. Către Tine au strigat, și s-au mîntuit. Spre Tine au nădăjduit, și nu s-au rușinat.

Știu arătat – zice – că, nădăjduind la ajutorul Tău, părinții noștri nu s-au înșelat de nădejde și, chemîndu-Te pe Tine spre ajutor, au dobîndit purtarea Ta de grijă.

7. Iar Eu sînt vierme, și nu om, ocara oamenilor și defăimarea norodului.

Iar Eu – zice – ca un vierme și prost[2] M-am arătat, și am fost cu totul de rîs. Oarecari au zis că prin „vierme" se arată și nașterea din Fecioară, că nu din împreunare

[1] După firea cea omenească, după „omenitate".
[2] „Prost" – aici: „smerit", „simplu", „sărac".

are acesta (adică viermele) pe fiu. Iar eu socotesc că prin „vierme" se arată aici numai prostimea, asemuind aceasta din cele de mai jos, căci zice:

8. Toți cei ce M-au văzut M-au batjocorit, grăit-au cu buzele, clătit-au cu capul:

9. Nădăjduit-a spre Domnul, izbăvească-L pe El, mîntuiască-L pe El, că-L voiește pe El!

Iar acestea se află și întru *Sfințitele Evanghelii*, că zice: „Mulți, clătind cu capetele, ziceau: Pe alții a mîntuit, pe Sine nu poate să Se mîntuiască!" Și unul din tîlhari zicea: „De ești Tu Fiul lui Dumnezeu, mîntuiește-Te pe Sine-Ți și pe noi!" Se poate a-l afla întru *Sfințitele Evanghelii* încă și pe acest „Nădăjduit-a spre Domnul, izbăvească-L pe El, mîntuiască-L pe El, că Îl voiește pe El!"

10. Că Tu ești Cel ce M-ai tras din pîntece, nădejdea Mea, de la sînul Maicii Mele.

11. Spre Tine m-am aruncat din mitras[1], din pîntecele Maicii Mele Dumnezeul Meu ești Tu.

Și Fericitul Isaia le-a mai-nainte vestit pe acestea: după ce a zis că „fecioara va lua în pîntece, și va naște Fiu și vor chema numele Lui Emmanuil", a adăugat: „Unt și miere va mînca mai-nainte de a cunoaște El binele sau răul. Va lepăda răutatea, ca să aleagă binele". Deci și Fericitul David zice, ca despre fața Stăpînului Hristos: Tu M-ai plămădit în mitră, și de acolo iarăși M-ai scos și, încă aplecîndu-Mă Eu și trăgînd sînul cel de maică, am spînzurat nădejdile Mele de a Ta purtare de grijă.

12. Să nu Te depărtezi de la Mine, că necazul este aproape, și nu este cine să-Mi ajute Mie!

Pentru că atunci L-a părăsit pe Dînsul și ceata ucenicilor. După aceasta, mai-nainte grăiește și felurile necazului:

13. Înconjuratu-M-au viței mulți, tauri grași M-au cuprins,

14. deschis-au asupra Mea gura lor, ca un leu ce răpește și răcnește.

Numește „tauri" pe preoți și pe cărturari, cărora le era încredințată începătoria norodului și care erau foarte aspri și semeți, iar „viței" – pe cei rînduiți sub dînșii. Și le spune „grași" pentru că s-au desfătat întru bunătățile dăruite de Dînsul. Așa a zis mai-nainte și marele Moisi: „Și a mîncat Iacov, și s-a săturat cel iubit și a zvîrlit cu piciorul; îngrășatu-s-a, îngroșatu-s-a, lățitu-s-a și a părăsit pe Domnul ce l-a făcut pe dînsul." Încă și Fericitul Osie asemuiește norodul junicei celei sirepe[2], căci ca o junică a strechiat[3] Efraim. Și într-acest fel l-a numit: „Așa și Efraim, junică învățată să

---

[1] „Mitras" - sălașul pruncului din pîntecele mamei (grecism).

[2] Rea, sălbatică.

[3] A înnebunit, mușcat de streche.

iubească vrajba" – adică prigonitoare și iubitoare de pricire, că „nikos"[1] nu numește „biruința", ci „iubirea de pricire". Și, arătînd smerenia de după acestea, a adăugat: „Iar Eu Mă voi sui pe frumusețea grumazului ei. Grumazul ei cel înalt și trufaș îl voi smeri și jugul temerii deasupra ei îl voi pune." Deci și Psalmul acesta mai-nainte scrie ridicările asupră ale arhiereilor, cărturarilor și fariseilor, care – urmînd sălbăticia taurilor și nebunia leilor – înconjurau pe Stăpînul nostru Hristos.

15. Ca apa s-au vărsat toate oasele Mele,

„Oase" îi numește pe Sfințiții Apostoli, fiindcă și Biserica o numește „trup", iar tăria trupului sînt oasele, că de acestea se poartă partea cea moale și care curge a trupului. Și zice: Toți s-au risipit în vremea Patimii, despărțindu-se aici și acolo, ca niște apă.

făcutu-s-a inima Mea ca ceara ce se topește, în mijlocul pîntecelui Meu.

16. Uscatu-s-a ca un vas de lut vîrtutea Mea, și limba Mea s-a lipit de gîtlejul Meu, și în țărîna morții M-ai pogorît.

Toate acestea s-au făcut în vremea Patimii: de temere, inima s-a risipit ca ceara de foc, și vîrtutea nu mai arăta lucrarea dinainte și limba petrecea nemișcată. Iar dumnezeieștii Evangheliști ne învață că, fiind El întrebat de multe ori, n-a răspuns nimic. După Patimă S-a dat încă și mormîntului, pe care l-a numit „țărînă a morții", pentru că cei ce se îngroapă se acoperă cu țărînă.

17. Că M-au înconjurat cîini mulți, adunarea celor vicleni M-a cuprins.

După Iudei, acum numește oastea din neamuri, că acestora L-au dat pe Dînsul. Prorocia a păzit rînduiala lucrurilor și după cuviință i-a numit „tauri" pe aceia, și „cîini" pe aceștia: „Că aceia erau sub jugul *Legii* – deși călcau *Legea* la arătare –, iar aceștia, după *Lege*, erau necurați. Așa a numit-o și Domnul pe Hananianca: «Nu este bine – zice – a lua pîinea fiilor și a o da cîinilor.»" Cu toate acestea, după Patimă, cei ce erau „cîini" s-au mutat prin credință întru rînduiala fiilor, iar cei ce de demult au avut purtarea de grijă a fiilor au primit numirea cîinilor, căci ca niște cîini s-au turbat asupra Stăpînului. Pentru aceștia strigă Fericitul Pavel: „Vedeți cîinii, vedeți lucrătorii cei răi, vedeți ucidere!" Așadar, numindu-i „cîini", cuvîntul cel prorocesc a zis: „M-au înconjurat cîini mulți, adunarea celor vicleni M-a cuprins." Apoi, povestește cele îndrăznite de dînșii:

18. Săpat-au mîinile Mele și picioarele Mele, numărat-au toate oasele Mele,

Acest lucru este arătat și descoperit și celor foarte prigonitori, că întru *Sfințitele Evanghelii* auzim pe Însuși Domnul zicînd către Sfințiții Săi Ucenici: „Vedeți mîinile Mele și picioarele Mele, că Însumi Eu sînt." Încă și Tomei i-a arătat semnele

[1] „Nikos" – „biruință", dar și „vrajbă", în grecește.

cuielor și rana de suliță. Iar „numărat-au toate oasele Mele" acest lucru zice: Pironindu-Mă, atîta M-au întins, cît lesne era celui ce ar fi voit să cunoască și numărul oaselor.

iar ei au privit și s-au uitat la Mine.

În loc de: „batjocorindu-Mă și rîzînd de Mine".

19. Împărțit-au hainele Mele loru-și și pentru cămașa Mea au aruncat sorți.

Istoria *Sfintelor Evanghelii* ne învață arătat și acest lucru.

20. Iar Tu, Doamne, să nu depărtezi ajutorul Tău de la Mine, spre sprijinirea Mea ia aminte!

21. Izbăvește de sabie sufletul Meu și din mîna cîinelui pe cel unul născut[1] al Meu!

22. Mîntuiește-Mă din gura leului și din coarnele inorogilor – smerirea Mea!

Zice: De vreme ce nu am nici un ajutor omenesc, Mă rog să dobîndesc sprijinirea Ta și să Mă izbăvesc de aceștia și de cel ce lucrează prin aceștia și vine asupra Mea ca un cîine și ca un leu. Că „leu", și „cîine" și „inorog" numește pe cel ce are – după glasul Apostolului – stăpînia morții, adică pe diavolul, care și în vremea Patimii a năvălit asupra Lui ca o fiară, aducînd asupră-I moartea. Aceasta a zis-o și Domnul întru dumnezeiasca *Evanghelie*: „Acum este judecata lumii acesteia. Acum stăpînitorul lumii acesteia se va scoate afară." Și iarăși: „Vine stăpînitorul lumii acesteia, și întru Mine nu va afla nimic." Dar și nimic aflînd din acelea ce căuta – căci căuta învinuiri de păcat –, L-a dat la moarte cu obrăznicie și foarte cu nedreptate. Iar El suferea nedreptatea, meșteșugind să strice moartea cea de obște.

23. Spune-voi numele Tău fraților Mei, în mijlocul Bisericii Te voi cînta.

Și de aici este arătat că omenește grăia acestea, fiindcă omenește pătimea cele grăite. Astfel, „frați" numește pe cei ce au crezut întru Dînsul. Frați sînt însă ca ai unui om, căci Se numește Stăpîn și Domn ca Dumnezeu, iar ca om – și frate. Căci este Unul Născut, dar și „întîi-născut", și aceea se potrivește Celui ce este Dumnezeu și Domn, iar aceasta – Celui ce este om. Este singur născut ca Dumnezeu și Unul Născut se numește; iar ca om Se zice și „întîi-născut", și martor este Apostolul, zicînd: „Ca să fie El întîi născut întru mulți frați." Iar aici zice: Povestindu-le pe acestea fraților Mei, printr-înșii Te voi cînta pe Tine, gătindu-i să țeasă lauda aceasta. Apoi, împlinește făgăduința:

24. Cei ce vă temeți de Domnul, lăudați-L pe El, toată sămînța lui Iacov, slăviți-L pe El!

[1] Pentru acest „unul născut", vezi tîlcuirea la Psalmul 34, stihul 17.

25. Să se teamă de Dînsul toată sămînța lui Israil!

Că – de vreme ce Biserica s-a alcătuit și din neamuri, și din Iudei – îi ridică spre cîntare pe toți, numindu-i pe unii de la strămoșul lor, „Iacov" și „Israil", iar pe ceilalți – din fapta bună, ca ceea ce este destul să-i împodobească în loc de neam. Așa aveau obicei și Iudeii a numi pe cei ce veneau la *Lege* din neamuri, după cum ne învață *Istoria Faptelor*, că, făcînd cuvînt în norod, dumnezeiescul Apostol a zis: „Bărbați Israiliteni și care dintre voi se tem de Dumnezeu, ..."

Că n-a defăimat, nici n-a lepădat ruga săracului, nici n-a întors fața Sa de la Mine și, cînd am strigat către Dînsul, M-a auzit.

Lăudați – zice – pe Cel ce S-a făcut vouă pricinuitor de mîntuire, pe Cel ce nu a suferit să treacă cu vederea firea voastră cea prea-proastă, ci a auzit-o și v-a neguțătorit vouă mîntuirea prin Învierea Mea. După acestea, arată potrivirea pe care o are cu Tatăl ca Dumnezeu, că a adăugat:

26. De la Tine este lauda Mea, întru adunare mare Mă voi mărturisi Ție.

Că, precum Eu Te fac arătat oamenilor pe Tine, așa și Tu îi înveți pe toți să-Mi aducă aceeași cinste Mie, zicînd: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit, pe Dînsul ascultați-L. Iar acum Te-am și proslăvit pe Tine și iarăși Te voi proslăvi." Așa a descoperit Tatăl cunoștința pentru Dînsul lui Petru, așa lui Pavel, așa, prin aceștia, tuturor oamenilor, că a numit „adunare mare" ceea ce ajunge pînă la marginile pămîntului.

Rugăciunile Mele le voi da înaintea celor ce se tem de Dînsul.

„Rugăciuni" nu numește aici rugăciunile, ci făgăduințele. Și *Legea* știe această despărțire: „de te-ai rugat Domnului rugăciune", în loc de: „dacă te-ai făgăduit ceva lui Dumnezeu". Deci – de vreme ce mai sus Se făgăduia să-I aducă laudă prin cei ce au crezut într-Însul – aici ne învață mai descoperit că va pune sfîrșit făgăduințelor, pentru ca cei ce cugetă dumnezeieștile cuvinte să învețe adevărul lor prin înseși lucrurile. Și – de vreme ce a pomenit adunare – de nevoie face prorociile pentru aceasta și mai-nainte vestește chemarea tuturor neamurilor, că pe aceia îi numește „săraci", ca pe unii ce de demult nu au avut bogăția bunei-credințe, ci au slujit sărăciei neștiinței:

27. Mînca-vor săracii, și se vor sătura și vor lăuda pe Domnul cei ce-L caută pe Dînsul.

Nu toți, că nu toți au ascultat *Evanghelia*, ci numai cei ce au primit în lăuntru dumnezeiescul dar. De aceștia – care cu adevărat flămînzeau și însetoșau – a zis că se vor sătura, îndulcindu-se de hrana cea nemuritoare. Însă dumnezeiască hrană știm și dăscălia duhovnicească și ospățul cel de taină și fără de moarte, pe care-l cunosc cei învățați.

Vii vor fi inimile lor în veacul veacului.

Fiind încă înfășurați cu trup stricăcios, așteaptă viața cea veșnică, mîngîindu-se cu nădejdea învierii.

28. Aduce-și-vor aminte, și se vor întoarce la Domnul toate marginile pămîntului

Bine a pus pe acest „aduce-și-vor aminte", fiindcă – primind pe „a fi" de la Dumnezeu – L-au uitat pe Cel ce i-a zidit. Iar „toate marginile pămîntului" nu sînt un neam, nici două, ci din toate cele ce sînt prin lume vor alerga nenumărați și vor primi cu sîrguință raza cunoștinței de Dumnezeu:

și se vor închina înaintea Lui toate moștenirile neamurilor.

Și învață că stăpînirea este chiar a lui Dumnezeu, iar nu străină, că a pus urmare:

29. A Domnului este Împărăția, și El stăpînește neamurile.

Că El nu este numai Dumnezeu al Iudeilor, după cum socotesc aceia, ci Făcător a toată firea oamenilor. Așa a zis și Apostolul: „Au numai al Iudeilor este Dumnezeu, au nu încă și al neamurilor? Așa și al neamurilor, fiindcă unul este Dumnezeu, Care va îndrepta tăierea împrejur cea din credință și netăierea împrejur cea prin credință."

30. Mîncat-au, și s-au închinat Lui toți grașii pămîntului, înaintea Lui vor cădea toți cei ce se pogoară în pămînt.

Cei ce au mîncat și s-au săturat, mulțumind pentru hrana cea nemuritoare, se vor închina, ca unui Dumnezeu, Celui ce S-a făcut dăruitor acestora. Și – de vreme ce în stihul dinainte i-a pomenit numai pe cei ce s-au îngrășat din acea dumnezeiască hrană – după cuviință a zis că „înaintea Lui vor cădea toți cei ce se pogoară în pămînt": căci, după învierea din morți, unii de bună-voie, alții nevrînd, unii cu dragoste, iar alții de frică vor aduce închinăciune lui Dumnezeu, după acel glas apostolesc: „Lui se va pleca tot genunchiul, al celor cerești, și al celor pămîntești și al celor de dedesubt, și toată limba va mărturisi pe Domnul Iisus Hristos întru slava lui Dumnezeu-Tatăl".

31. Și sufletul Meu Lui viază, și seminția Mea va sluji Lui.

„Sămînță" a Stăpînului Hristos sînt cei născuți prin baia celei de a doua nașteri, care primesc darul înfierii. De aceea a zis că sufletul Său viază Lui, dar nu-I slujește, ci sămînța slujește, pentru că firea luată s-a unit cu Dumnezeirea care a luat-o și s-a împărtășit de aceeași slavă și cinste.

32. Vesti-se-va Domnului neamul ce vine, și vor vesti dreptatea Lui norodului ce se va naște, pe care l-a făcut Domnul.

Zice: Nu pentru neamul acesta – întru care eu, David, mai-nainte le vestesc pe acestea –, ci pentru cel ce va să fie şi pentru norodul ce se va naşte, pe care Însuşi Domnul tuturor l-a alcătuit.

Deci David le-a mai-nainte vestit pe acestea toate, iar eu tînguiesc trăsnirea Iudeilor, că – citind dumnezeieştile cuvinte – ei nu văd niciodată adevărul ce străluceşte întru acestea, ci hotărăsc că Psalmul s-a zis pentru David, măcar că îl aud pe dînsul strigînd: „Vesti-se-va Domnului neamul ce vine, şi vor vesti dreptatea Lui norodului ce se va naşte, pe care l-a făcut Domnul. Îşi vor aduce aminte, şi se vor întoarce la Domnul toate marginile pămîntului şi se vor închina înaintea Lui toate moştenirile neamurilor." Şi: „Mîncat-au şi s-au închinat Lui toţi graşii pămîntului." Căci nu vedem la David nici una dintru acestea făcută, nici la vreunul dintre cei din David, ci numai la singur Stăpînul Hristos, Dumnezeu-Cuvîntul – Cel ce S-a înomenit după trup din David, Care din David a luat chipul robului –, vedem că a umplut tot pămîntul şi marea de cunoştinţa de Dumnezeu şi a înduplecat pe cei ce erau de demult rătăciţi şi care aduceau închinăciune idolilor să se închine Celui ce cu adevărat este Dumnezeu.

Ci, lăsînd cuvintele către Iudei, să călătorim către nevoinţele ce ne sînt de faţă şi către tîlcuirea celorlalţi Psalmi:

TÎLCUIREA PSALMULUI 22

Întru sfîrşit, Psalmul lui David.

Acest Psalm pus înainte se cîntă de către neamuri, care se bucură, căci le va paşte pe dînsele Domnul. Încă tîlcuieşte şi ospăţul cel de taină pe care l-a pus înaintea lor Cel ce îi paşte pe dînşii.

1. Domnul mă paşte, şi nimic nu-mi va lipsi.

Acestea au aceeaşi înţelegere cu cele tîlcuite mai-nainte, că – după ce a zis în Psalmul trecut: „Mînca-vor săracii, şi se vor sătura şi vor lăuda pe Domnul cei ce-L caută pe Dînsul", şi iarăşi: „Mîncat-au şi s-au închinat toţi graşii pămîntului" – arată aici pe Dăruitorul hranei. Şi numeşte „Păstor" pe hrănitor, că aşa S-a numit pe Sine Stăpînul Hristos: „Eu sînt Păstorul cel bun, şi cunosc pe ale Mele şi Mă cunosc de ale Mele." Aşa S-a numit şi prin Prorocul Iezechil. Deci, şi aici, toţi cei ce s-au îndulcit de mîntuitoarea hrană strigă: „Domnul mă paşte şi nimic nu-mi va lipsi!" – căci Păstorul le dăruieşte celor ce se pasc de Dînsul îndulcirea bunătăţilor de tot felul.

2. La loc de verdeaţă, acolo m-a sălăşluit,

Fiindcă L-a numit „Păstor" pe dăruitorul bunătăţilor, după cuviinţă a pomenit şi hrana oilor, cu închipuire, căci „verdeaţă" numeşte aici sfinţita învăţătură a dumnezeieştilor cuvinte, întru care se află hrana cea tainică.

la apa odihnei m-a hrănit.

Însemnează aici apa naşterii de a doua oară, întru care, botezîndu-se, cel ce pofteşte darul se dezbracă de bătrîneţile păcatului şi întinereşte[1].

3. Sufletul meu l-a întors, povăţuitu-m-a pe cărările dreptăţii,

Şi dintru acestea – zice – m-a împărtăşit, după ce m-a slobozit de rătăcire şi m-a făcut a călători pe calea cea dreaptă.

pentru numele Lui.

Iar toate acestea sînt daruri ale marii Sale cuviinţe, căci nu le-am dobîndit pentru a noastră faptă bună. Deci zice: Avînd un ajutor şi apărător ca Acesta, nu mă voi teme nici de porţile morţii, ci toată moartea o voi defăima – căci a adăugat:

4. De voi şi merge în mijlocul umbrei morţii, nu mă voi teme de rele, că Tu cu mine eşti.

Şi adaugă şi altele lîngă acestea:

Toiagul Tău şi varga Ta, acestea m-au mîngîiat.

Cu acela îmi întărea slăbiciunea, iar cu aceea mă povăţuia către calea cea dreaptă. Însă nu ar fi greşit cineva dacă ar fi numit aşa mîntuitoarea Cruce, căci cu pecetea şi cu pomenirea acesteia ne izbăvim de vrăjmaşii draci şi ne povăţuim către cărarea cea dreaptă. „Şi aceasta este «toiagul Tău şi varga Ta m-au mîngîiat»: împreunîndu-se, din două toiege se face cruce, cu toiagul cel drept – fiind slabi – întărindu-ne, şi îndreptîndu-ne şi împuternicindu-ne noi, cei ce întru Dînsul am crezut; iar pe cel de curmeziş folosindu-l asupra dracilor."

5. Gătit-ai înaintea mea masă împotriva celor ce mă necăjesc. Uns-ai cu untde-lemn capul meu, şi paharul Tău este îmbătîndu-mă ca un prea-puternic.

Aceste taine sînt arătate celor învăţaţi şi nu au trebuinţă de nici o tîlcuire. Că aceia ştiu şi untul-de-lemn duhovnicesc cu care şi-au uns capul, şi beţia ce întăreşte dar nu slăbănogeşte, şi hrana cea tainică pe care ne-o pune înainte Cel ce, pe lîngă Păstor, S-a făcut şi Mire. Şi zice: Cu bunătăţile acestea m-ai ospătat, întristîndu-se şi cheltuindu-se de pizmă neprietenii, că cei ce le slujeau lor de demult au dobîndit atîta schimbare.

[1] În vremea Fericitului Teodorit, mulţi se botezau tîrziu. La fel de adevărat rămîne însă că Sfîntul Botez îi înnoieşte şi pe pruncii cei mici, căci îi scoate de sub robia diavolului, în care îi ţine păcatul strămoşului Adam.

6. Și mila Ta mă va urma în toate zilele vieții mele, ca să locuiesc eu în casa Domnului întru îndelungare de zile.

Iar pricinuitoarea acestor bunătăți este negrăita Ta iubire de oameni, care n-a așteptat rugăciunea noastră, ci – ca pe niște fugari – ne-a gonit, ne-a ajuns, ne-a împărtășit de mîntuire și ne-a dat petrecerea întru dumnezeieștile case, atît întru viața de acum, cît și întru aceea ce va să fie. Că aceasta a arătat-o zicînd: „întru lungime de zile", adică „de-a pururea și totdeauna", zicere care se potrivește veacurilor acelora fără de margine.

TÎLCUIREA PSALMULUI 23

Psalmul lui David.

În unele dintre pre-scrieri, adică în izvoade, am aflat: „Al lui David, întru una din sîmbete", iar în cartea ce se numește *Exapla*[1] aceasta nu se află. Însă, ca să nu-l lăsăm netîlcuit nici pe acesta, ni se cuvine a ști că el însemnează stăpîneasca Înviere după care tot pămîntul și marea au primit razele cunoștinței de Dumnezeu. Pe lîngă aceasta, Psalmul de față mai-nainte vestește și suirea la ceruri a Stăpînului.

1. Al Domnului este pămîntul și plinirea lui, lumea și toți cei ce locuiesc într-însa.

Că – de vreme ce Iudeii socoteau că El stăpînește doar Palestina, și că numai pentru ei singuri poartă grija și că este numai al lor Dumnezeu – prorocescul cuvînt ne învață după cuviință că El stăpînește toată lumea, și o stăpînește nu răpind stăpînirea, nici lipsind pe altcineva de stăpînire, ci El zidind-o pe dînsa și aducînd-o dintru neființă întru a fi.

2. Că El Însuși pe mări l-a întemeiat și pe rîuri l-a gătit pe el.

Prin acestea, arată nu numai zidirea, ci și purtarea de grijă: că pămîntului, fiind din fire uscat, i-a dăruit potrivită și asemănată umezeală de afară și – împreunîndu-l pe dînsul prin mijloc cu prea-mari noianuri, și rîuri foarte multe și prea-mari și izvoare prin mijlocul uscaturilor – le-a făcut pe unele să curgă de-a pururea, iar pe altele să izvorască. Așa, arătînd stăpînirea lui Dumnezeu și mai-nainte vestind cunoștința de Dumnezeu a neamurilor, aduce sfătuirea pentru fapta bună, închipuind iarăși cuvîntul prin întrebare și răspuns. Că zice:

3. Cine se va sui în muntele Domnului și cine va sta în locul cel sfînt al Lui?

Iar „munte" nu îl numește aici pe cel pămîntesc al Sionului, ci pe cel ceresc, pe care l-a arătat Fericitul Pavel: „Va fi apropiat – zice – de muntele Sionului și de Ie-

[1] Culegere de tălmăciri alcătuită de Origen, care și-a așezat lucrarea pe șase coloane, în grecește: „exapla" (vezi *Cuvîntul de încheiere*).

rusalimul ceresc, care este Cetatea Dumnezeului celui viu." Şi, de vreme ce mai-nainte a învăţat că Dumnezeu este Făcătorul şi Ziditorul tuturor, după cuviinţă aduce răspunsul la întrebare:

4. Cel nevinovat cu mîinile şi curat cu inima, care nu şi-a luat în deşert sufletul său şi nu s-a jurat întru vicleşug vecinului său.

Zice: Cel ce doreşte a se sui în muntele acela se cuvine a-şi curăţi sufletul de gînduri necuvioase şi a-şi avea mîinile slobode de faptele care sînt într-acest chip. Pentru că pe „mîini" le-a pus în loc de „fapte", iar prin „inimă" a însemnat „gîndurile", căci cu una ne sfătuim, iar cu celelalte lucrăm. Şi unul ca acesta – zice – se cuvine să nu dorească nimic din cele ce curg şi se strică, fiindcă pe acestea le-a numit „deşarte", ca şi Ecclesiastul, care zice: „Deşertăciunea deşertăciunilor, toate sînt deşertăciune." Şi – de vreme ce şi vicleşugul, şi călcarea de jurămînt sînt înjugate cu iubirea de bani – după cuviinţă le opreşte şi pe acelea: „şi nu s-a jurat întru vicleşug vecinului său". Apoi, arată rodul isprăvilor acestora:

5. Acesta va lua blagoslovenie de la Domnul şi milostenie de la Dumnezeu, Mîntuitorul său.

Foarte potrivit a înjugat milostenia cu blagoslovenia: fiindcă şi cele ce par că sînt răsplătiri se dau oamenilor numai pentru dumnezeiasca iubire de oameni, căci toate dreptăţile oamenilor sînt nimic pe lîngă darurile date de Dumnezeu, necum pe lîngă cele ce vor să fie, care covîrşesc şi gîndul omenesc.

6. Acesta este neamul celor ce caută pe Domnul, al celor ce caută faţa Dumnezeului lui Iacov.

Cei ce voiesc a vieţui după aceste sfătuiri – zice – doresc cu adevărat a-L vedea pe Legiuitorul faptei bune, Care de demult l-a învrednicit de a Sa arătare şi pe marele Iacov[1]. În Psalmul al 11-lea, vorbind pentru un neam care trăia întru toată răutatea şi viclenia, Prorocul se ruga lui Dumnezeu, zicînd: „Tu, Doamne, ne vei păzi pe noi şi ne vei feri de neamul acesta în veac." Iar aici hotărăşte cele împotrivnice: „Acesta este neamul celor ce-L caută pe Domnul." Că – după înomenirea lui Dumnezeu şi Mîntuitorului nostru, cînd tot pămîntul şi marea s-au plecat dumnezeieştii propovăduiri – neamurile au părăsit dumnezeii cei părinteşti şi Îl căutau pe Dumnezeul lui Iacov.

Şi aşa, mai-nainte vestind mîntuirea lumii, învaţă de aici pe cei ce s-au apropiat la credinţă că Stăpînul Hristos nu numai că a înviat, stricînd stăpînirea morţii, ci S-a

[1] „Apoi, S-a arătat Domnul în capul scării şi i-a zis: Eu sînt Domnul Dumnezeul lui Avraam, tatăl tău, şi Dumnezeul lui Isaac. Nu te teme! Pămîntul pe care dormi ţi-l voi da ţie şi urmaşilor tăi. Urmaşii tăi vor fi mulţi ca pulberea pămîntului şi tu te vei întinde la apus şi la răsărit, la miazănoapte şi la miazăzi, şi se vor binecuvînta întru tine şi întru urmaşii tăi toate neamurile pămîntului" (*Facerea* 28.13-14).

și înălțat la ceruri. Că, de vreme ce Psalmul 21 avea prorociile mîntuitoarelor Patimi și mai-nainte grăirea mîntuirii neamurilor, după cuviință mai-nainte scrie aici stăpîneasca Înălțare, pomenindu-le pe neamuri și propovăduindu-le cunoștința. Și ne arată nouă cete de Îngeri, pe unii povățuind înaintea Stăpînului Hristos, iar pe alții întrebînd de sus și voind a se învăța ce vedere prea-slăvită este aceasta:

7. Ridicați, boieri, porțile voastre, și vă ridicați, porțile cele veșnice, și va intra Împăratul slavei!

8. Cine este Acesta, Împăratul slavei? Domnul cel tare și puternic, Domnul cel tare în război!

9. Ridicați, boieri, porțile voastre, și vă ridicați, porțile cele veșnice, și va intra Împăratul slavei!

10. Cine este Acesta, Împăratul slavei? Domnul Puterilor, Acesta este Împăratul slavei!

Și nimeni – mă rog – să nu se minuneze auzind neștiința Puterilor nevăzute, fiindcă ele nici nu știu mai-nainte, nici nu le știu pe toate, ci numai Dumnezeiasca Fire singură are cunoștința aceasta, iar Îngerii, și Arhanghelii și celelalte cete ale Puterilor nevăzute atîtea știu, cîte sînt învățați. De aceea a zis și dumnezeiescul Apostol, vorbind pentru dînsele: „Ca să se facă cunoscută acum Începătoriilor și Stăpîniilor, întru cele cerești, prin Biserică, înțelepciunea lui Dumnezeu cea în multe chipuri." Iar dacă Puterile de sus au învățat dumnezeiasca înțelepciune prin Biserică, mai cu de-adinsul nu este nici un lucru necuvios dacă nu știu taina Înălțării lui Hristos, văzînd ele fire omenească, iar nu Dumnezeirea ascunsă întru dînsa.

Dar, dacă cineva nu ar primi acest lucru, să-și ia dezlegarea din cele tîlcuite în Psalmul acesta. Astfel, mai sus, Prorocul a închipuit tîlcuirea faptei bune din întrebare și din răspuns, zicînd: „Cine se va sui în muntele Domnului, sau cine va sta în locul cel sfînt al Lui?" Întrebînd așa, a adus pe urmă și răspunsul: „Cel nevinovat cu mîinile și curat cu inima...", și celelalte. La fel, să se socotească și aici că așa e forma cuvîntului și că cei ce întrebau nu au întrebat neștiind, ci ca prin propovăduirea aceasta să-i învețe pe toți stăpînirea Celui ce Se înălța. Pentru aceea zic Puterile ce răspund că El este Împărat al slavei, fiindcă primește slava de la toți și are Împărăția adevărată și statornică. Și Îl numesc pe El „Domn tare și puternic în război", căci a pierdut amara tiranie a diavolului și a risipit înșelăciunea dracilor. Și poruncesc a se deschide „porți veșnice", care niciodată nu s-au deschis oamenilor, căci nimeni nu a trecut vreodată prin acelea, dar Dumnezeu-Cuvîntul – Care S-a înomenit, luînd asupră-Și pîrga noastră și suind-o în ceruri – a pus firea noastră să șadă de-a dreapta slavei întru cele înalte, „deasupra a toată Începătoria, și Stăpînia, și Domnia și a tot numele ce se numește, nu numai în veacul acesta, ci și întru cel ce va să fie". Și marele

Ilie s-a înălțat, dar nu la cer, ci spre cer. Așa, unele iarăși întreabă ca și la început, iar celelalte răspund și se învață că El este Domnul Puterilor, Împăratul slavei, adică al Îngerilor și al Arhanghelilor, și Făcătorul și Ziditorul a toată făptura cea nevăzută.

TÎLCUIREA PSALMULUI 24

Întru sfîrșit, al lui David.

Psalmul acesta are forma rugăciunii. Pentru aceasta, după cuviință, deasupra-scrierea lui nici nu-l numește Psalm. Oarecari dintre scriitori a zis că este mai-nainte vestitor al robirii și a tîlcuit că de la aceea ar fi fost zis, luînd aminte numai la sfîrșitul lui, care zice: „Izbăvește, Dumnezeule, pe Israil din toate necazurile lui!" Iar eu socotesc că Psalmul acesta s-a zis de Fericitul David cînd avea asupră-i multe năpădiri ale neprietenilor. De aceea face și pomenirea păcatelor vechi, și a celor noi, și se roagă a se izbăvi de acestea. Psalmul pus înainte tîlcuiește încă sfătuire și dojenire folositoare oamenilor, „și se potrivește mai vîrtos celor chemați din neamuri și are multă urmare și asemănare cu cel mai înainte de dînsul".

1. Către Tine, Doamne, am ridicat sufletul meu.

2. Dumnezeul meu, spre Tine am nădăjduit, să nu mă rușinezi în veac, nici să-și rîdă de mine vrăjmașii mei.

De pretutindeni fiind înconjurat de nenumărați vrăjmași, Ție, Stăpîne, Îți aduc sufletul meu și sînt atîrnat de al Tău ajutor, rugîndu-mă să nu petrec întru rușine totdeauna, și să fiu bucurie vrăjmașilor.

3. Pentru că toți cei ce Te așteaptă pe Tine nu se vor rușina.

4. Să se rușineze cei ce nelegiuiesc în zadar.

Am – zice – chezași puternici ai nădejdii pe cei ce au crezut în Tine și au dobîndit ajutorul Tău. Că obișnuiești a purta grijă de aceștia, iar pe cei ce trăiesc întru fărădelege îi rușinezi. Și a zis că îi va umple de rușine nu numai pe cei ce păcătuiesc, ci și pe cei ce fac fărădelege în zadar, căci nu toți greșesc asemenea: unii alunecă ori dintr-o întîmplare, ori din fireasca neputință; iar alții se îndulcesc cu fărădelegile, și cu mintea gîndesc altele.

Căile Tale, Doamne, arată-mi și cărările Tale mă învață!

5. Povățuiește-mă spre adevărul Tău și mă învață, că Tu ești Dumnezeu, Mîntuitorul meu, și pe Tine Te-am așteptat toată ziua!

Iar eu, mai întîi, mă rog să cunosc căile Tale și să deprind cărările ce duc către Tine, ca să călătoresc totdeauna pe cărarea Ta cea nerătăcitoare și adevărată. Apoi, mă

rog să mă învăț prin înseși lucrurile că ești Mîntuitor al meu, așteptînd totdeauna de la Tine iubirea de oameni. Pentru că pe „toată ziua" l-a pus în loc de „de-a pururea", voind să ne învețe că nu are acum o socoteală, iar mai tîrziu alta, în locul aceleia.

6. Adu-Ți aminte de îndurările Tale, Doamne, și de milele Tale, că din veac sînt!

7. Păcatele tinereților mele și ale neștiinței mele să nu le pomenești! După mila Ta pomenește-mă Tu,

Cu blîndețe – zice – și cu iubire de oameni îi iconomisești de-a pururea pe toți. Și acum mă rog să dobîndesc bunătatea aceasta și să-Ți aduci aminte de a Ta iubire de oameni, iar nu de păcatul meu: O, Stăpîne, făcînd pomenire de mine, fă-o cu iubire de îndurări, iar nu după dreptate! Că aceasta s-a rugat și întru cele zise: „După mare mila Ta pomenește-mă Tu." Adică: Pomenește-mă pe mine, nu păcatul meu! „Iar «Păcatul tinereților mele și al neștiinței mele să nu-l pomenești!» înseamnă «păcatul norodului din Egipt, fiindcă am slujit acolo idolilor»." Deci păcatele acelea să nu le pomenești, ci a Ta iubire, prin care și atunci i-ai miluit pe oameni.

pentru bunătatea Ta, Doamne!

Că nu pentru a mea vrednicie mă rog să dobîndesc aceasta, ci pentru a Ta iubire de oameni.

8. Bun și drept este Domnul,

Nu așa prost – zice – am folosit cuvintele acestea, ci știind că Stăpînul este nu numai drept, ci și iubitor de oameni. *Dumnezeiasca Scriptură* ne învață pretutindeni aceasta, zicînd: „Mila și judecata voi cînta Ție, Doamne", și: „Milostiv, și îndurat și drept este Domnul", și: „Dumnezeul nostru, miluiește" și: „Dumnezeu este judecător drept, și tare, și îndelung răbdător și neaducînd mînie în toate zilele".

pentru aceasta lege va pune celor ce greșesc în cale.

9. Povățui-va pe cei blînzi la judecată, învăța-va pe cei blînzi căile Sale.

Simmah a tălmăcit mai descoperit, zicînd: „Pentru aceasta, va arăta calea celor ce greșesc." Pentru că, din bunătate, Dumnezeu nu muncește îndată pe cei ce păcătuiesc, ci le arată calea cea dreaptă și îi învață legea pocăinței. Iar pe cei ce trăiesc întru blîndețe și prostime[1] îi învață a deslușit firea lucrurilor și îi face a ști toate iconomiile Lui, ca nu cumva prostimea, făcîndu-se merinde de neștiință, să lucreze multă vătămare. Apoi, arată firea căilor celor zise:

10. Toate căile Domnului, mila și adevărul, celor ce caută așezămîntul Lui și mărturiile Lui.

[1] „Prostime" – aici: „simplitate", „smerenie".

Că cei ce totdeauna și necurmat se desfătează întru sfințitele cuvinte se învață cu de-adinsul prin acelea că toate iconomiile lui Dumnezeu, Mîntuitorului nostru, sînt amestecate cu mila și cu adevărul. Căci celor ce se căiesc pentru greșeli le dă milă și iertăciune, iar pe nevoitorii nebiruiți ai faptei bune înalt îi propovăduiește și îi încununează, scoțînd hotărîrea împreună cu adevărul. Încă și celor ce au trăit întru fărădelege și nu s-au căit de cele greșite aduce asupră-le munci după hotarele adevărului.

11. Și curățește păcatul meu, pentru numele Tău, Doamne, că mult este!

Deci eu – zice – Te rog să fii milostiv păcatelor mele, nu pentru căința cea sîrguincioasă, ci pentru numirea iubirii de oameni pe care o ai și pentru că de numele Tău am spînzurat nădejdile mele.

12. Cine este omul ce se teme de Domnul? Lege va pune lui în calea pe care a ales-o.

13. Sufletul lui întru bunătăți se va sălășlui, și sămînța lui va moșteni pămîntul.

De aici înainte, sfătuiește, și aduce dojenirea folositoare și făgăduiește celor ce se tem de Domnul felurita purtare de grijă, fiindcă de multe feluri sînt viețuirile bunei-credințe: monahicești, mirenești, pustnicești și politicești[1], prostești (adică țărănești) și ostășești, împărătești și trăitoare din lucrarea mîinilor, corăbierești și lucrătoare de pămînt, și altele de multe feluri. Și, fiindcă întru fiecare viață este cu putință a plăcea lui Dumnezeu, prorocescul cuvînt a zis după cuviință: „Cine este omul ce se teme de Domnul? Lege va pune lui în calea pe care a ales-o", în loc de: Va pune legile cuvenite și potrivite în viața pe care acela voiește a o viețui. Așa, pe vameșii care îl întrebau ce se cade să lucreze, dumnezeiescul Ioan Botezătorul i-a sfătuit să nu ia nimic mai mult decît ce era rînduit; iar pe ostași – să nu asuprească pe nimeni, ci să se îndestuleze cu lefile, adică cu hrana osebită și hotărîtă lor. Tot așa, dumnezeiescul Apostol a pus legi potrivite și robilor, și stăpînilor, și copiilor, și părinților, și muierilor și bărbaților.

Deci prorocescul cuvînt le-a făgăduit celor ce au împlinit legile dumnezeiești petrecerea sufletului întru bunătăți și blagoslovenia seminției: „Sufletul lui întru bunătăți se va sălășlui, și seminția lui va moșteni pămîntul." Că – de vreme ce facerea de copii era dorită Iudeilor, pentru a lăsa moștenitori, și încă și acum acest lucru le este vrednic de iubit celor ce îmbrățișează viața însoțită – și dintru acestea îi îndeamnă a alerga către lucrarea faptei bune.

14. Întărire este Domnul celor ce se tem de Dînsul, și făgăduința Lui va arăta lor.

Simmah și Teodotion au tălmăcit acest cuvînt mai descoperit: „Taina Domnului – celor ce se tem de Dînsul, împăcarea și tocmeala Lui va arăta lor." Și este cu putin-

[1] De obște, sociale, de la „polis" – „oraș", în elinește.

ță a-L auzi pe Însuși Stăpînul zicînd, prin Isaia Prorocul: „Tainele Mele – Mie și la ai Mei." Că nu le descoperă pe acestea tuturor, ci celor ce se tem de Dînsul, și lor le arată scopul dumnezeieștilor Lui cuvinte. Iar, după Cei 70, „întărire este Domnul celor ce se tem de Dînsul", arătîndu-i pe dînșii nebiruiți și mai înalți decît vrăjmașii.

15. Ochii mei – de-a pururea către Domnul, că El va scoate din laț picioarele mele.

„Ochii", aici, îi zice iarăși pe cei ai minții, pe care îi are către Dumnezeu, cunoscînd arătat că prin purtarea Lui de grijă va scăpa de bîntuielile vrăjmașilor gătite asupra lui.

16. Caută spre mine și mă miluiește, că unul născut și sărac sînt eu!

Acest nume, „unul născut", ceilalți l-au tălmăcit „unul". Și zice: Sînt golit de tot ajutorul, pentru aceea mă rog a dobîndi sprijinirea Ta. Și foarte jalnic l-a pus pe acest „caută spre mine și mă miluiește": Vezi-mi – zice – singurătatea și înconjurarea vrăjmașilor. Văzîndu-mă așa, negreșit mă vei milui.

17. Necazurile inimii mele s-au înmulțit, din nevoile mele scoate-mă!

18. Vezi smerenia mea și osteneala mea, și lasă toate păcatele mele!

Cu multe pătimiri dureroase – zice – sînt îmbulzit despre toate părțile. Deci, cumpănind această smerenie și ticăloșie a mea cu fărădelegile mele, dă-mi lăsarea și dăruiește-mi iertarea lor.

19. Vezi pe vrăjmașii mei, că s-au înmulțit și cu urîciune nedreaptă m-au urît.

Deși mi se pare – zice – că nu sînt vrednic de iubirea Ta de oameni, cu atîtea rele luptîndu-mă, totuși, văzînd nedreapta vrăjmășie a neprietenilor, împărtășește-mă de dînsa, că Ție am greșit călcînd ale Tale porunci, iar aceia îmi dau război cu nedreptate, neavînd a mă învinui cu nimic.

20. Păzește sufletul meu și mă izbăvește, să nu mă rușinezi că Te-am chemat pe Tine!

Că, deși am călcat oarecari din legile Tale, nu m-ai despărțit de a Ta purtare de grijă. Pentru aceea, Te rog a mă izbăvi de cei ce îmi dau război și a fi păzit.

21. Cei fără de răutate și cei drepți s-au lipit de mine, că Te-am așteptat, Doamne.

Și acest lucru este osebit al faptei bune: a urî cineva împreună-petrecerea cu cei răi și a-i iubi pe cei ce cinstesc potrivirea și întocmirea, și cugetă îndreptarea și sînt izbăviți de răutate. Prorocul a zis că a făcut acest lucru, socotind că este întru plăcerea Stăpînului.

22. Izbăvește, Dumnezeule, pe Israil din toate necazurile lui!

Rugăciunea către Dumnezeu este potrivită împăratului, căci se cuvine celui rînduit să stăpînească a face toată purtarea de grijă pentru supuși. Pentru aceasta, nici Fericitul David nu a adus rugăciunea numai pentru sine, ci și pentru norodul încredințat lui, și într-acest fel mîntuirea celui ce împărățește bine și frumos s-a făcut folos al norodului de obște. Graiul are încă și altă înțelegere. Israil se despărțise și în vremea lui Saul, și în vremea lui Ișboșet[1] și în vremea lui Avesalom. Deci zice: Dacă aș dobîndi ajutorul Tău și m-aș înălța deasupra vrăjmașilor, Israil va dobîndi pace și se va desfăta întru bunătățile Tale, după ce voi strica și voi opri războiul dintru dînsul.

TÎLCUIREA PSALMULUI 25

Al lui David.

Mi se pare că dumnezeiescul David a zis și Psalmul acesta pentru sine și socotesc că este mai vechi decît cel trecut. Că acela a făcut pomenire de păcat și de mare păcat, zicînd: „Curățește fărădelegea mea, că multă este!", iar aici povestește felurile faptei sale celei bune. Deci socotesc că a rostit cuvintele acestea cînd era gonit de Saul și silit a petrece la cei de altă seminție, unde – văzîndu-i trăind cu păgînătate, și cu rea-credință și cu toată fărădelegea – fugea de adunările lor și de jertfele a tot poporul, care se săvîrșeau dracilor. Și tălmăcirea graiurilor ne învață aceasta mai descoperit.

1. Judecă-mă, Doamne, că eu întru nerăutatea mea am umblat, și spre Domnul nădăjduind nu voi slăbi.

Zice: Purtîndu-mă cu credință, și nici un rău făcîndu-i lui Saul și fiind gonit cu atît amar, Te rog pe Tine, Stăpîne, să fii judecător al dreptății mele, că pe Tine Te știu Dumnezeu, și de a Ta purtare de grijă am spînzurat nădejdile mele și nădăjduiesc că nu voi fi sub mîna celor ce mă gonesc.

2. Ispitește-mă, Doamne, și mă cearcă, cu foc lămurește rărunchii mei și inima mea!

Și de aici este arătat că Psalmul acesta e mai vechi decît păcatul lui David (cel cu muierea lui Urie). Căci el dorește nevoințele cele primejdioase, fiindcă trăia cu nevinovăție și cu nerăutate și nu avea cercare de păcat. Iar „rărunchi" și „inimă" numește gîndurile, și am zis aceasta de multe ori.

3. Că mila Ta înaintea ochilor mei este,

Te rog a fi cercat și a mă lămuri prin foc ca pe aur, fiindcă la mila Ta nădăjduiesc și de aici aștept ajutorul, că de acesta m-am răzimat și m-am întărit.

[1] Ișboșet, fiu al lui Saul, după moartea acestuia a domnit doi ani în Israil (vezi *Cartea a II-a a Împăraților* 2:10).

și bine am plăcut întru adevărul Tău.

Aici, povestește felurile bunei-plăceri:

4. Nu am șezut cu adunarea deșertăciunii, și cu cei ce lucrează fărădelegea nu voi intra.

5. Urît-am adunarea celor ce viclenesc, și cu cei necredincioși nu voi ședea.

Zice: În așa fel am purtat grijă de slujba Ta, că – și fiind la oamenii rău-credincioși și fără de lege – am fugit de adunările lor și de împreunările lor cele vătămătoare. Și acestea însemnează petrecerea lui la cei de altă seminție, cu care, fiind silit a locui împreună, nu suferea să se împărtășească nici de păgînătate, nici de fărădelege.

6. Spăla-voi întru cei nevinovați mîinile mele și voi înconjura jertfelnicul Tău, Doamne,

7. ca să aud glasul laudei Tale și să povestesc toate minunile Tale.

Deci mă îngrețoșez foarte de reaua-credință a acestora și doresc să văd jertfelnicul Tău, Stăpîne, și să primesc în urechi cîntările Tale de laudă și să-i învăț marile lucrări ale minunilor Tale pe cei ce nu le știu. Iar acest „Spăla-voi întru cei nevinovați mîinile mele" se aseamănă cu ce a făcut Pilat, care – nevrînd a se împărtăși de uciderea săvîrșită de Iudei – și-a spălat mîinile, arătînd și cu fapta fuga de lucrul acela. Deci zice: Cutezîndu-mă, îmi spăl mîinile ca un nevinovat care nu am avut nici o împărtășire cu dînșii.

8. Doamne, iubit-am bunăcuviința casei Tale și locul lăcașului măririi Tale.

9. Să nu pierzi cu cei necredincioși sufletul meu și cu bărbații sîngiurilor viața mea!

10. Întru ale cărora mîini sînt fărădelegile dreapta lor s-a umplut de daruri.

În loc de „bunacuviință", Simmah a pus „palat", și în loc de „bărbații sîngiurilor": „bărbați ucigași". Și zice: Degrab slobozește-mă, Stăpîne, din petrecerea cu aceștia pe mine, care doresc după casa Ta care strălucește cu darul Tău, ca să nu mă pierzi cu oamenii rău-credincioși, și luători de mită, și ucigași și care leapădă dreptatea. Și, prin acestea, i-a arătat iarăși pe aceiași. Iar „casă" a numit Cortul, că încă nu se zidise dumnezeiasca Biserică. Pentru aceea a și adăugat: „și locul lăcașului slavei Tale".

11. Iar eu întru nerăutatea mea am umblat, izbăvește-mă, Doamne, și mă miluiește!

12. Piciorul meu a stătut întru îndreptare,

Zice: Fiind împreună cu aceștia, am urmat credinței, și m-am depărtat pe sine-mi de toată răutatea și, răzimînd picioarele mele de îndreptarea bunei-credințe,

am stătut cu întemeiere și cu întărire. Mă rog să-mi păzești starea aceasta pînă în sfîrșit. Și va fi acest lucru, dacă mă vei izbăvi de locuirea împreună cu aceștia.

În biserici bine Te voi cuvînta, Doamne.

De aici ne-am învățat mai descoperit că Psalmul s-a zis pentru însuși David: căci făgăduia că, prin scrierea Psalmilor, Îl va lăuda și Îl va binecuvînta pe Dumnezeu întru toate bisericile de prin lume, mai-nainte văzînd cu ochi prorocești schimbarea și prefacerea lumii. Și prorocia a luat sfîrșit, că – prin gurile bine-credincioșilor – marele David laudă în tot pămîntul și marea pe Făcătorul de bine Dumnezeu.

TÎLCUIREA PSALMULUI 26

Mai înainte de a se unge, Psalmul lui David.

Această deasupra-scriere nu am aflat-o întru izvodul ce se numește *Al șaselea*[1] din *Exapla*, fără numai întru unele dintre izvoade. De aici dar, oarecari au luat pricină să scoată ca neadevărate toate deasupra-scrierile și să le lepede, că – zic ei – cum ar fi fost cu putință să scrie David Psalmi prorocești, fiind încă neuns, și neprimind darul Duhului, și de altfel fiind el tînăr atunci oile păscînd, nu îndreptînd împărăția și nefiind gonit de nici unii dintre vrăjmași? Se cădea să știe ei că *Istoria Împăraților* spune că David s-a uns de două ori, iar mai vîrtos de trei ori: întîi în Vitleem – de Samuil Prorocul; a doua oară în Hevron – de seminția Iudei, după uciderea lui Saul; iar a treia oară de toate semințiile, după săvîrșirea lui Memfivoste. Și pentru a doua ungere zice așa: „Și a întrebat David pe Domnul, zicînd: Mă voi sui întru una din cetățile Iudei? Și a zis Domnul către dînsul: Suie-te! Și a zis David: Unde mă voi sui? Și a zis: În Hevron." Apoi, povestind în ce chip s-a suit, scriitorul de istorie a adăugat: „Și au venit oamenii Iudei și au uns acolo pe David, ca să împărățească peste casa Iudei." Iar pentru a treia, iarăși așa: „Și au venit toate semințiile lui Israil către David în Hevron." Și, după puțin: „Și le-a așezat lor Împăratul David așezămînt în Hevron înaintea Domnului, și au uns pe David împărat peste tot Israilul."

Drept aceea, este arătat că a zis Psalmul de față mai-nainte de a primi a doua hirotonie și a se da la arătare iconomia lucrurilor. Deci, fiind gonit de Saul, a rostit cuvintele acestea cînd a intrat către Avimeleh preotul și – rugîndu-se în Cortul lui Dumnezeu și luînd blagoslovenia pîinilor – a scăpat din mîinile celor ce îi dădeau război. Și zice aceasta și în Psalmul de față: „M-a ascuns pe mine în Cortul Lui în ziua răutăților mele." Tot atunci, Doeg Idumeul, păscînd acolo asinii împărătești, a vestit lui Saul fuga lui David. Pentru aceea zice în Psalm: „S-au sculat asupra mea martori nedrepți." Tîlcuirea de-a rîndul ne va învăța acestea încă mai descoperit.

---

[1] În *Exapla*, Psalmii aveau două tălmăciri suplimentare, numite *A cincea* (*Quinta*) și *A șasea* (*Sexta*), subînțeles „uersio" – traducere.

1. Domnul este luminarea mea și Mîntuitorul meu, de cine mă voi teme? Domnul este scutitorul vieții mele, de cine mă voi înfricoșa

De Tine – zice – luminîndu-mă și strălucindu-mă cu lumina Ta de gînd, îi defăimez pe toți neprietenii deodată.

2. cînd se vor apropia de mine cei ce-mi fac rău, ca să mănînce cărnurile mele? Cei ce mă necăjesc și vrăjmașii mei, aceia au slăbit și au căzut.

Zice: Nu am greșit nădăjduindu-mă la ajutor de la Tine, pentru că – ajungîndu-mă cei ce mă goneau ca niște fiare și se ispiteau a mă face jertfă mîncată crudă – pe mine nu m-au vătămat cu nimic, iar ei au pătimit pierzarea cea de tot. Istoria ne învață că acest lucru s-a întîmplat de multe ori, pentru că, fiind vînat de Saul, David a scăpat din mreji, iar mai vîrtos, de ar fi voit, l-ar fi și ucis pe cel ce îl gonea. Dar el și-a arătat a sa filosofie, iar acela și-a luat pedeapsa pentru răutate la cei de altă seminție. Deci cele zise sînt mai-nainte grăire a celor ce or să fie.

3. De s-ar rîndui asupra mea tabără, nu se va înfricoșa inima mea. De s-ar scula asupra mea război, întru aceasta eu nădăjduiesc.

Luînd – zice – atîta cercare a ajutorului Tău, eu îndrăznesc asupra celor grele, într-armîndu-mă cu nădejdea, măcar de se vor ispiti vrăjmașii să năpădească asupra mea de două și de trei ori pe atîția.

4. Una am cerut de la Domnul, aceasta voi căuta: să locuiesc în casa Domnului în toate zilele vieții mele, să văd frumusețea Domnului și să cercetez Biserica cea sfîntă a Lui.

5. Că m-a ascuns în Cortul Său în ziua răutăților mele, acoperitu-m-a întru ascunsul Cortului Său, pe piatră m-a înălțat.

Zice: Dobîndind atîta facere de bine, eu nu caut de la Făcătorul meu de bine bogății și stăpînire, nici împărăție și slavă, ci să stăruiesc totdeauna la dumnezeiasca Biserică, și să văd ca într-o oglindă dumnezeiasca frumusețe de acolo și să cercetez toate cele făcute după *Lege*. De acolo am acum cercare a folosului, de acolo secerînd mîntuirea și scăpînd din mîinile celui ce mă gonea. Pe acestea le-a cerut marele David, și le-a luat de la marele dăruitor Dumnezeu. Că el a întors dumnezeiescul Chivot, și a făcut alt Cort, mai minunat, și a alcătuit cetele de multe feluri ale cîntăreților, fapte pe care va putea să le învețe cineva mai cu de-amănuntul din *Cartea Paralipomenilor*. Iar aceasta ce zice: „Una am cerut de la Domnul", însemnează cum că „un dar am cerut", că așa se cuvine să înțelegem.

6. Și acum, iată, a înălțat capul meu peste vrăjmașii mei. Înconjurat-am și am jertfit în Cortul Lui jertfă de laudă.

Aici timpul s-a schimbat. Aceasta ne-a învățat și Achila, că, în loc de: „a înălțat capul meu", a pus: „se va înălța capul meu". Deci însemnează că va împărăți, și va birui pe vrăjmași și îi va înconjura pe dînșii cel ce acum de dînșii este înconjurat. Și nu Îi va aduce lui Dumnezeu jertfele *Legii* în Cort, ci – prin cei ce au crezut în Dumnezeu – Îi va aduce jertfa de laudă întru toate bisericile din lume, noaptea și în toate zilele. Unele dintre pre-scrieri (adică izvoade) au: „jertfă de laudă și de strigare". Au însă aceeași minte[1] și înțelegere, căci „strigare" este glas de război, făcut de cei mai îndrăzneți asupra celor ce se tem. Într-acest chip este și cîntarea de laudă, că glasul e al celor ce sînt cu inimă bună, și se veselesc și Îl laudă pe Dumnezeu, că zice: „De este cineva între voi cu inimă bună, să cînte."

Cînta-voi și voi lăuda pe Domnul.

Și de aici este arătat că s-a schimbat timpul, fiindcă se făgăduiește să cînte și să aducă laudă.

7. Auzi, Doamne, glasul meu cu care am strigat! Miluiește-mă și mă auzi pe mine!

Milă cere, dar nu nedreaptă, ci foarte cu dreptate.

8. Ție a zis inima mea: Pe Domnul voi căuta.

Zice: N-am rostit cuvinte golite de adevăr, ci – mintea împreună-mărturisind cuvintelor – am pus lucrul deasupra lor.

Căutatu-Te-a pe Tine fața mea,

Și nu vor ajunge cele făcute pînă acum, ci voi lucra acestea și în vremea de-aici înainte:

fața Ta, Doamne, voi căuta.

Deci să nu mă lepezi pe mine, cel ce Te doresc, nici să mă lipsești de ceea ce doresc:

9. Să nu-Ți întorci fața Ta de către mine și să nu Te abați întru mînie de la robul Tău!

Aceasta a pus-o din metafora celor ce se mînie, și se întorc de către cei ce se apropie la dînșii și se ispitesc a se abate către altă cale.

Ajutorul meu fii, să nu mă dai pe mine corbilor și să nu mă părăsești, Dumnezeule, Mîntuitorul meu!

Pe acest „să nu mă dai pe mine corbilor" ceilalți tălmăcitori l-au zis: „Să nu mă lepezi pe mine." Cei 70 au făcut numele acesta dintru învățătura dinafară, pentru că „Du-te la corbi!" era ocară la cei vechi, făcută din oarecare basm.

[1] Cuget.

10. Că tatăl meu și maica mea m-au părăsit, iar Domnul m-a luat.

Că, fiind gonit de Saul, am fost silit a petrece departe de cei ce m-au născut. Destul însă îmi ești Tu mie în locul tuturor – o, Stăpîne!

11. Lege pune-mi mie, Doamne, în calea Ta, și mă povățuiește în cărare dreaptă,

În loc de „lege pune-mi mie", Achila și Teodotion au zis: „luminează-mă", iar Simmah: „arată-mi calea Ta". Zice: Fiindcă sînt silit a petrece departe de cei de o seminție cu mine, fă-Te mie Însuți legiuitor și povățuitor, arătîndu-mi cărarea care duce către Tine.

pentru vrăjmașii mei.

12. Să nu mă dai pe mine în mîna celor ce mă necăjesc,

Graiurile acestea sînt nașteri ale cugetului smerit, că zice: Eu sînt nevrednic de mîntuire, dar sînt gonit fără dreptate, cu nimic nedreptățindu-i pe cei ce acum îmi dau război. Deci să nu dai celor ce nedreptățesc pe cel nedreptățit.

că s-au sculat asupra mea martori nedrepți și nedreptatea a mințit sie-și.

Achila a zis mai luminat acest cuvințel: „Împotrivă mi-au stătut mie martori mincinoși, și nedreptatea s-a arătat foarte." Pentru că ei – zice – au adus clevetiri asupra mea; iar eu, pentru ajutorul Tău, n-am primit de aici nici o vătămare, și săgețile trimise de cei nedrepți s-au întors împotriva lor. Și aceasta s-a luat din vorba de obște pentru cei ce ne bîntuiesc, dar nu ne vatămă: Pe sine s-a vătămat, nu pe mine. Așa a zis și Fericitul David: „A mințit nedreptatea ei-și."

13. Iar eu cred că voi vedea bunătățile Domnului în pămîntul celor vii.

Că nu numai în viața aceasta de acum mă voi înălța deasupra vrăjmașilor, ci voi fi și întru desfătarea bunătăților ce se așteaptă. Iar „pămînt al celor vii" numește viața viitoare, ca ceea ce este despărțită de moarte, și de stricăciune și slobodă de scîrbă. Apoi, aduce sfătuire tuturor oamenilor:

14. Așteaptă pe Domnul,

Și cum va fi cu putință acest lucru?

îmbărbătează-te, și să se întărească inima ta și așteaptă pe Domnul!

Zice: Într-armîndu-se cu bărbăția și biruind prin aceasta pătimirile ce năpădesc asupră-i, mintea se întărește, și biruiește și așteaptă dumnezeieștile făgăduințe, a căror moștenitoare se face laolaltă cu trupul împreună-lucrător.

TÎLCUIREA PSALMULUI 27

Psalmul lui David.

„David zice Psalmul acesta de către fața celor ce au crezut întru Hristos, chemînd spre ajutor prin rugăciune pe Hristos. Împreună are încă şi blestem al mîndriei Iudeilor şi rugăciune de a se depărta și a se despărţi de mîna acelora, iar mai vîrtos şi de partea lor."

1. Către Tine, Doamne, voi striga, Dumnezeul meu, să nu taci către mine! Ca nu cîndva să taci către mine, şi să mă asemăn celor ce se pogoară în groapă.

S-a zis Psalmul acesta de David cînd era gonit de Saul şi se vrăjmășea de cei ce păreau că-i sînt prieteni, dar îl vesteau şi se ispiteau a-l face arătat lui Saul. Unul ca acesta era Doeg Idumeul, alții erau Zifeii[1], şi alţii afară de aceştia mulţi. Şi acest Psalm, ca şi cei mai dinainte, se potriveşte la tot cel ce cade întru primejdii, că îi este aceluia cu putință să rabde, asemenea Fericitului David, şi să se roage lui Dumnezeu şi să dobîndească de acolo purtarea de grijă.

Iar pe acest „voi striga" nu l-a pus în loc de „glas", ci în loc de „rugăciune osîrduitoare". „Să nu taci către mine" s-a luat din metafora celor ce sînt rugaţi de oarecari, şi nimic nu voiesc a le răspunde. Şi zice: Dacă vei tăcea către mine şi dacă mă vei goli de ajutorul Tău, îndată voi fi dat la moarte – că pe aceasta a numit-o „groapă", fiindcă mormîntul se sapă asemenea gropii.

2. Auzi, Doamne, glasul rugăciunii mele, cînd mă rog către Tine, cînd ridic mîinile mele către Biserica cea sfîntă a Ta!

Nu se zidise Biserica încă, ci „Biserică" numeşte Cortul, întru care se ruga fiind departe cu trupul și trimițîndu-și acolo mintea. Așa și Fericitul Daniil: rugîndu-se în Babilon, el deschidea ferestrele casei, care erau întoarse către Ierusalim, nu pentru că ar fi crezut că acolo Se scrie împrejur și Se cuprinde Dumnezeu, ci învățîndu-se că acolo s-a făcut dumnezeiasca arătare.

3. Să nu mă tragi pe mine cu cei păcătoși și cu cei ce lucrează nedreptate să nu mă pierzi, cu cei ce grăiesc pace către vecinul lor, iar cele rele – în inimile lor.

Fericitul David se roagă a nu avea nici o împărtășire cu fățarnicii. Urîți și greţoşi zice că sînt cei ce unele grăiesc, și altele se sfătuiesc. Pentru care le doreşte să culeagă rodul răutății potrivit meşteşugirilor lor, că zice:

4. Dă-le lor, Doamne, după lucrurile lor și după răutatea meșteșugirilor lor! Și după lucrurile mîinilor lor dă-le lor, răsplătește-le răsplătirea lor!

Dar să nu socotească nimeni că dreptul blestemă pe vrăjmași. Cele zise nu sînt de blestem, ci de dreaptă hotărîre, că zice: „Răsplăteşte-le lor răsplătirea lor", adică:

[1] Locuitorii ținutului Zif.

Să cadă întru ale lor vrăjmășii și bîntuieli, pe care le cos unii asupra altora. Aceasta o zice și întru al șaptelea Psalm: „Întoarce-se-va durerea lui la capul lui, și pe creștetul lui nedreptatea lui se va pogorî." Apoi, ne învață pricina pedepsei:

5. Că n-au înțeles lucrurile Domnului și lucrurile mîinilor Lui.

Iar pe acestea le-au făcut – zice – nevoind a învăța nici cuvînt, nici lucru dumnezeiesc. Pentru aceea:

Surpa-vei pe dînșii, și nu-i vei zidi pe ei.

La zidirile rele este folositoare surparea. Și de aici este arătat că a zis cu prorocie cele de mai-nainte, nu blestemîndu-i pe dînșii, ci mai-nainte vestindu-le cele ce aveau să fie, căci nu a zis: „surpă-i", ci: „Surpa-vei, și nu îi vei zidi." Apoi, dobîndind iar dumnezeiasca descoperire și văzînd de departe ajutorul ce avea să fie, a pornit limba spre cîntare de laudă:

6. Bine este cuvîntat Domnul, că a auzit glasul cererii mele.

7. Domnul este ajutorul meu și sprijinitorul meu.

Și, arătînd pricina ajutorului celui grabnic, a adăugat:

Că spre Domnul a nădăjduit inima mea, și m-am ajutorat și a înflorit trupul meu.

Nădejdea către Dînsul s-a făcut mie pricinuitoare de această purtare de grijă, izbăvindu-mă de reaua pătimire a fugii. Și am înfrunzit și am luat sănătatea pricinuită de inima bună.

Și din voia mea mă voi mărturisi Lui.

În loc de: Nu de silă, ci de bună voie Îi voi face Lui lauda. Așa zice și aiurea: „De bună voie voi jertfi Ție." Și iarăși: „Cele de bună voie ale gurii mele bine le voiește Domnul."

8. Domnul este întărire norodului Său și sprijinitor mîntuirilor unsului Său este.

Și Îl cînt pe El ca pe un Stăpîn bun, Care și împăratului, și norodului cu iubire de cinste îi dă tărie, putere și mîntuire. Că „uns" pe sine se numește, ca pe un împărat, acest nume (adică „uns") fiind de obște și Împăraților, și Prorocilor și Preoților.

9. Mîntuiește norodul Tău, și blagoslovește moștenirea Ta, și-i paște pe dînșii și-i ridică pe dînșii pînă în veac.

Deci – zice – împărtășește norodul Tău de această blagoslovenie și mîntuire, îndreptîndu-l, și păscîndu-l și arătîndu-l mai înalt decît vrăjmașii. Și îi este cuvenită împăratului rugăciunea pentru norod. Vrednic de laudă este încă și acest lucru al

marelui David, că aducea lui Dumnezeu rugăciune pentru dînșii, fiind gonit de norod, care bătea război asupra lui împreună cu Saul. Că mai-nainte vedea schimbarea lor și nu căuta la nedreptatea ce îi făceau, ci la supunerea ce va să fie.

TÎLCUIREA PSALMULUI 28

Psalmul lui David, pentru scoaterea Cortului.

Nici această deasupra-scriere nu am aflat-o în cartea izvodului ce se numește *Al șaselea* din *Exapla*, fără numai întru oarecari pre-scrieri, adică izvoade. Pornindu-se de aici, unii dintre scriitori au socotit că Fericitul David a zis Psalmul acesta cînd a întors Chivotul. Dar graiurile Psalmului n-au nici o înțelegere ca aceasta, ci altele mai-nainte vestește el. Și are încă îndoită prorocie: una care se potrivește Împăratului Iezechia, iar alta Împăratului nostru al tuturor, Care – pierzînd înșelăciunea idolilor – a luminat lumea cu razele cunoștinței de Dumnezeu. Voi zice în scurt prorocia pentru Iezechia, iar pe a noastră prin mai multe cuvinte, ca pe ceea ce ni se cuvine mai mult. Biruindu-i pe Asirieni și bucurîndu-se de prea-slăvita biruință, minunatul Iezechia poruncește norodului să răsplătească lui Dumnezeu cu jertfe, să-I aducă Lui cîntări și slavoslovii și să săvîrșească în curtea Lui cea sfîntă slujba legiuită. (Fiindcă Biserica era neumblată celor mulți și numai preoților le era îngăduită intrarea acolo.) Apoi, ne învață pricina acestora, arătînd rana trimisă de Dumnezeu asupra Asirienilor, pomenind „glas" și strigare. Și numește cu închipuire mulțimea vrăjmașilor: „mulțime de ape", apoi: „cedri", arătînd de aici înălțimea și desimea lor. Și zice că acestea s-au zdrobit, iar norodul cel iubit s-a asemuit cu „fiul inorogilor", ca cel ce se închină cu adevărat lui Dumnezeu și care prin Acesta a pierdut multe zeci de mii din vrăjmașii ce veniseră asupră-i, și ca pe niște paie i-a rupt, și i-a risipit și a clătinat tabăra cea pustie de Dumnezeu. Locul ce se asemăna dumbrăvii, pentru desimea războinicilor, l-a golit de cei ce tăbărîseră acolo, iar pe noi, cei ce am primit frica cerbilor, ne-a făcut a rămîne și a nu fugi. Deci pentru aceasta este cu cale a ne aduna împreună toți în Biserică și a aduce Lui răsplătirile laudelor. Apoi, slobozindu-ne de aceștia, va face să se ridice iarăși zidirile stricate de vrăjmași și să fie locuite. Căci pe toate le vom isprăvi cu lesnire, avîndu-L pe Împăratul cel veșnic, Care ne-a dat stăpînirea și ne-a dăruit pacea.

Așadar, tîlcuirea a arătat că Psalmul s-a zis pentru Fericitul Iezechia. Dar – de vreme ce *Legea Veche* este închipuire a *Celei Noi* – vino să arătăm asemănarea, alăturînd trupul lîngă umbră: acolo – împărat bine-credincios, aici – Hristos, dascălul bunei-credințe; acolo – norod plecat și supus aceluia, iar aici – norod mîntuit de Acesta; acolo – războiul și pieirea Asirienilor, iar aici – ridicarea asupră a dracilor și surparea lor.

Deci darul Duhului poruncește Sfințiților Apostoli să propovăduiască neamurilor mîntuirea și să-I aducă lui Dumnezeu pe cei ce se vor pleca. Pentru că „fii ai lui Dumnezeu" îi cheamă pe Apostoli, care au fost ca niște frați ai lui Hristos, căci zice: „Spuneți fraților Mei că voi merge mai înainte de voi în Galileea"; iar „fii ai berbecilor" sînt credincioșii din neamuri, fiindcă au odrăslit cu adevărat din părinți necuvîntători și dobitocești.

1. Aduceți Domnului, fii ai lui Dumnezeu, aduceți Domnului pe fiii berbecilor!

2. Aduceți Domnului slavă și cinste, aduceți Domnului slavă numelui Lui, închinați-vă Domnului în curtea cea sfîntă a Lui.

Zice: Voi, care v-ați chemat „fii ai lui Dumnezeu" și cărora vi s-a încredințat dumnezeiasca propovăduire, treceți și duceți-o pe aceasta pretutindeni, cu toată sîrguința, și arătați-i cuvîntători pe cei hrăniți și crescuți întru necuvîntare și aduceți-i lui Dumnezeu întîi pe aceștia. Apoi, prin ei, aduceți cinstea și lauda întru dumnezeieștile case, cinstindu-L pe Făcătorul de bine. Cuvîntul se aseamănă cu cele zise de Mîntuitorul către Sfințiții Apostoli: „Mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-i pe dînșii în numele Tatălui, și al Fiului și al Sfîntului Duh." Pentru că și Psalmul acesta, după cele zise, îndată a pomenit sfințitele ape:

3. Glasul Domnului peste ape, Dumnezeul slavei a tunat,

Cuvîntul mai-nainte vestește glasul pogorît din cer la rîul Iordanului: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit." Și i-a zis „tunet" fiindcă a alergat în toată lumea, prin *Sfințitele Evanghelii*. Tot așa, „fii ai tunetului" s-a numit perechea aceea a Apostolilor, pentru glasul mai presus de fire și dumnezeiesc al cuvîntării de Dumnezeu.

Domnul – peste ape multe.

Că nu numai Iordanul a primit darul acela, ci Taina Botezului se săvîrșește în tot pămîntul și marea, chemarea dumnezeiască sfințind firea apelor. De aici, mai-nainte vestește puterea dăruită Apostolilor:

4. Glasul Domnului întru tărie, glasul Domnului întru mare cuviință.

Istoria *Faptelor*, împreună-glăsuitoare cu acestea, ne învață și ea că Stăpînul Hristos, înălțîndu-Se, le-a poruncit Sfinților Săi Ucenici, zicînd: „Rămîneți în cetatea aceasta pînă ce vă veți îmbrăca cu putere din înălțime." Și după zece zile, în praznicul Penticostiei, s-a făcut glas din cer, „ca de o suflare ce se poartă repede, și a umplut casa unde erau ei șezînd, și li s-a arătat între dînșii împărțindu-se limbi ca de foc, și au șezut pe fiecare dintre ei". Iar „glas" numește darul Duhului, care i-a umplut de vîrtute și putere pe Apostoli și i-a arătat slăviți pe cei proști[1]. Apoi, arată ce fel de lucruri s-au făcut cu puterea glasului acestuia:

[1] „Proști" – aici: „simpli", „smeriți".

5. Glasul Domnului, cel ce zdrobeşte cedri, şi va zdrobi Domnul cedrii Libanului.

Prin cuvintele acestea însemnează surparea şi pierzarea idolilor. Că – de vreme ce capiştile idolilor erau înalte şi nici un rod nu le dădeau celor ce le cinsteau – le-a asemănat pe acestea cu cedrii Libanului, care sînt înalţi, dar nu au fire să aducă vreun rod de mîncare.

6. Şi-i va zdrumica pe dînşii ca pe viţelul Libanului,

„Liban" numeşte de multe ori Ierusalimul, zicînd: „Deschide-ţi, Libane, uşile tale, şi să mănînce focul cedrii tăi!" Iar „viţel al Libanului" este cel făcut de dînşii în Horib, că zice: „Au făcut viţel în Horib şi s-au închinat celui scobit." Iar puitorul de lege Moisi l-a zdrobit şi l-a zdrumicat pe acela. Deci zice: Asemenea aceluia îi va zdrumica şi îi va face deşerţi pe toţi idolii lumii.

şi cel iubit – ca fiul inorogilor.

Iar norodul ce a crezut, şi pentru aceasta se numeşte „iubit", va fi nebiruit şi neînvins, fiindcă s-a izbăvit de înşelăciunea multei dumnezeiri şi cinsteşte o singură Dumnezeire.

7. Glasul Domnului, al Celui ce taie para focului.

Că Sfinţiţii Apostoli, primind darul Preasfîntului Duh în chipul focului, se luminau şi nu se ardeau. Încă şi întru viaţa ce va să fie, îndoita lucrare a focului, împărţindu-se, va lumina pe nevoitorii faptei bune, dar va arde pe îndrăgitorii răutăţii. Pentru aceasta, munca celor fără de lege se cheamă şi „foc", dar şi „întuneric", fiindcă lucrarea luminătoare nu se arată acolo.

8. Glasul Domnului, al Celui ce clatină pustia. Şi va clătina Domnul pustia Kaddisului.

Simmah nu a zis: „al Celui ce clăteşte", ci: „al Celui ce naşte", iar Achila: „al Celui ce chinuieşte". Şi Isaia mai-nainte grăieşte pentru pustia aceasta, zicînd: „Veseleşte-te, pustie însetată, veselească-se pustia şi ca şi crinul înflorească!" Iar „pustie" numeşte neamurile, fiindcă de demult se făcuseră pustii de Dumnezeu. Acestea a zis dumnezeiescul Isaia că „vor înflori", iar Fericitul David că „se vor chinui şi vor naşte". Una ca aceasta se află şi în altă parte la Isaia: „Veseleşte-te, stearpo, ceea ce nu naşti, rupe şi strigă, ceea ce nu chinuiai! Căci mai mulţi sînt fiii celei pustii, decît ai aceleia ce are bărbat." Clătinînd Stăpînul pustia (şi clătirea însemnează arătarea lui Dumnezeu), o va face să nască mîntuirea, după prorocia care zice: „Pentru frica Ta, Doamne, în pîntece am luat, şi am chinuit şi am născut Duhul mîntuirii Tale, pe care L-ai făcut pe pămînt." Pentru aceasta o şi numeşte pe dînsa „kaddis", adică „sfîntă", în evreieşte.

9. Glasul Domnului, al Celui ce naşte cerbii şi descoperă dumbrăvile.

Firea cerbilor este să nu bage în seamă fiarele tîrîtoare, şi Stăpînul a dat această stăpînire şi Preasfinţilor Apostoli, că zice: „Iată, am dat vouă stăpînire să călcaţi peste şerpi, şi peste scorpii şi peste toată puterea vrăjmaşului." Întărindu-se prin cuvîntul acesta, ei i-au izgonit pe dracii amăgitori ai lumii şi au dat în vileag neputinţa idolilor. Aceasta a vestit mai-nainte prorocescul cuvînt: „Glasul Domnului, al Celui ce naşte cerbii şi va descoperi dumbrăvile", arătînd lucrul cel prea-slăvit: prin cerbi a împuns mulţimea fiarelor celor de multe feluri, prin necărturari a vădit nerodirea filosofilor şi prin pescari a pierdut tirania diavolului. Iar „dumbrăvi" a numit capiştile idolilor, ca cele ce sînt cu totul neroditoare. Aşa sînt stejărişele, ori dumbrăvile, pe care prea-bunii lucrători ai pămîntului obişnuiesc a le tăia, golind şi curăţind pămîntul cuprins şi ţinut de dînsele, pe care răsădesc pomi roditori şi seamănă seminţele de mîncare. Aşa au făcut şi lucrătorii de pămînt ai lumii: smulgînd din rădăcină capiştile idolilor, au răsădit în locul lor dumnezeieştile biserici. Pentru aceasta:

În Biserica Lui, fiecare grăieşte mărire.

Deşteptîndu-se spre cîntare de laudă de această mare şi prea-slăvită lucrare a Lui.

10. Domnul potopul va locui şi va şedea Domnul Împărat în veac.

Că va zidi şi va înnoi lumea, ce s-a potopit în rîul fărădelegii. Pentru aceea zice şi Fericitul Pavel: „De este întru Hristos vreo zidire nouă...", şi celelalte. Şi zice apoi: Făcînd acest lucru, nu va lăsa de aici înainte să ia loc păgînătatea, ci va împărăţi în veac.

11. Domnul tărie norodului Său va da, Domnul va blagoslovi pe norodul Său în pace.

Prin acestea, mai-nainte a vestit ridicările asupră ale necredincioşilor, biruinţa Mucenicilor purtători de biruinţă şi pacea care se va da Bisericii. „Domnul tărie norodului Său va da" în vremea războiului „şi va blagoslovi pe norodul Său în pace", după ce va risipi războiul cel lung.

TÎLCUIREA PSALMULUI 29

Psalmul cîntării înnoirii casei. Întru sfîrşit, lui David.

Nici Fericitul David n-a zidit dumnezeiasca Biserică, nici celui ce a zidit-o nu i se potrivesc graiurile Psalmului acesta. Deci „înnoire a casei" numeşte înnoirea firii omeneşti, pe care a săvîrşit-o Stăpînul Hristos, primind pentru noi moartea, şi moartea pierzînd-o şi dăruind nouă nădejdile învierii.

Psalmul acesta s-a zis şi pentru Fericitul Iezechia. Căci, după uciderea Asirienilor şi după izbăvirea de boală, a săvîrşit praznic prea-mare, mulţumindu-I lui Dum-

nezeu că le-a dăruit mîntuire și a slobozit Sfînta Biserică de urgia vrăjmașilor. Deci, fiindcă cele săvîrșite se asemănau praznicului înnoirii, după cuviință a primit și deasupra-scrierea aceasta. Se cuvine a ști însă că Psalmul se potrivește Iezechiei după închipuire, iar la toată firea oamenilor – după însuși adevărul. Căci – precum acela a primit hotărîrea morții (cum ne-a învățat *Istoria Paralipomenilor*) și a dobîndit viața prin dumnezeiescul dar – așa și strămoșul Adam – nădăjduind că va fi dumnezeu și ridicîndu-se cu gîndul împotriva Celui ce l-a făcut – s-a dat morții, dobîndind apoi învierea, prin dumnezeiasca iubire de oameni.

1. Înălța-Te-voi, Doamne, că m-ai primit și n-ai veselit pe vrăjmașii mei asupra mea.

Că, luînd pîrga noastră, printr-însa Stăpînul a învrednicit de mîntuire toată firea și n-a lăsat-o a se face bucurie vrăjmașilor și neprietenilor.

2. Doamne Dumnezeul meu, strigat-am către Tine, și m-ai vindecat.

3. Doamne, scos-ai din iad sufletul meu, mîntuitu-m-ai de cei ce se pogoară în groapă.

Firea omenească o auzim povestind acestea. Dar, după înțelegerea cea proastă și lesnicioasă, acel „strigat-am către Tine, și m-ai vindecat" se potrivește Iezechiei, iar firii omenești încă nu. Că ea n-a rugat pe Dumnezeu, nici n-a căutat slobozenia din stricăciune, ci, văzînd moartea, se tînguia și se jeluia, neașteptînd învierea. Deci, în loc de rugăciune, a pus lacrimile și tînguirile pentru cei ce boleau și se săvîrșeau, arătînd negrăita iubire de oameni a lui Dumnezeu, Căruia, deși nechemat și numai văzînd plîngerile, I s-a făcut milă și a dezlegat moartea. Că și aici a numit moartea „groapă".

4. Cîntați Domnului, cei cuvioși ai Lui, și vă mărturisiți pomenirii sfințeniei Lui!

5. Că urgie este întru mînia Lui și viață în voia Lui.

După cuviință le împarte celor cuvioși lauda și mărturisirea darului. Căci – de vreme ce darul învierii se dă tuturor oamenilor, dar nu toți sînt vrednici de el – cu potrivire îi afierosește cîntărilor pe cei vrednici. Și prea-bună foarte face cealaltă despărțire, căci urgia o alătură mîniei („urgie" numind pedepsirea), iar viața – voirii. Că Dumnezeu o voiește mai vîrtos pe aceasta, nu pe cealaltă, pe care noi o tragem asupră-ne. Căci Dumnezeu – zice – n-a făcut moartea, nici nu Se veselește de pierzarea celor vii, ci pe toate le-a zidit spre ființă și facerile lumii sînt mîntuitoare. Îl auzim încă și pe Dînsul, grăind prin Iezechil Prorocul: „Au doară cu voire voi voi moartea păcătosului, pe cît să se întoarcă și să trăiască?"

6. Seara se va sălășlui plîngere, și dimineața bucurie.

Așa s-a întîmplat și în vremea Iezechiei, și în vremea mîntuirii de obște. Căci Asirienii, îngrozindu-i și pornind cetatea spre plîngere, noaptea au primit ei rana, și aceia pe care i-au silit a lăcrima s-au umplut de inimă bună dimineața. Iar dumnezeiescul Isaia, aducîndu-i Iezechiei hotărîrea morții seara, iarăși a doua zi dimineața i-a adus vestirile vieții. Tot așa s-a făcut și la mîntuirea de obște: tînguindu-se Sfințiții Apostoli și împreună cu dînșii cei ce crezuseră pentru Patima Domnului, dimineața au venit femeile aducînd veselia Învierii.

7. Iar eu am zis întru îndestularea mea: Nu mă voi clătina în veac!

Așa a nădăjduit și Adam, petrecînd în Rai mai-nainte de înșelăciune, și Iezechia, după ce a biruit pe Asirian. *Cartea Paralipomenilor* ne învață acest lucru arătat, zicînd că „s-a înălțat inima Împăratului Iezechia".

8. Doamne, întru voia Ta ai dat frumuseții mele putere. Și Ți-ai întors fața Ta, și m-am tulburat.

De asemenea, și acestea se potrivesc atît Iezechiei, cît și întregii firi omenești. Pentru că acela a dobîndit dumnezeiasca purtare de grijă pentru fapta bună și i-a stăpînit pe Asirieni, iar apoi, golindu-se de dumnezeiescul dar, a căzut în boală și a primit temerea sfîrșitului. Și Adam era împodobit în Rai cu frumusețea faptei bune și era deasupra stricăciunii, dar, după ce s-a golit de dumnezeiasca Pronie pentru călcarea de poruncă, a pătimit furtuna vieții. Simmah a pus acest cuvînt foarte arătat: „Doamne, întru bunăvoința Ta ai dat strămoșului meu stăpînire", încît de aici se vede că pe acestea le grăiește ipostasul firii omenești către Stăpînul Hristos, Care i-a dăruit ei darul cel mare al vieții.

9. Către Tine, Doamne, voi striga și către Dumnezeul meu mă voi ruga. Ce folos este întru sîngele meu, cînd mă pogor eu întru stricăciune? Au doară se va mărturisi Ție țărîna, sau va vesti adevărul Tău?

Și Fericitul Iezechia a rostit cuvintele acestea, după cum ne învață *A patra istorie a Împăraților* și prorocia prea-dumnezeiescului Isaia. Încă și firea omenească – nu toată, ci prin Sfinți – a strigat către Dumnezeu, zicînd la fel: Drept este a Te lăuda pe Tine, Făcătorul, și a răsplăti Ție pentru darurile Tale cu cuvinte mulțumitoare și bine-cunoscătoare. Acesta este lucrul osebit al celor vii, căci cum ar putea să cînte ale Tale faceri de bine cei ce se risipesc în țărînă și în praf și au pierdut lucrarea trupească?

10. Auzit-a Domnul, și m-a miluit, Domnul S-a făcut ajutorul meu.

11. Întors-ai plîngerea mea întru bucurie mie, rupt-ai sacul meu și m-ai încins cu veselie.

12. Ca să-Ți cînte Ție mărirea mea, nu mă voi umili.

Iezechia a adus lui Dumnezeu rugăciunea asupra Asirienilor îmbrăcîndu-se cu sac. Tot așa, înainte de întruparea Mîntuitorului, firea omenească se îmbrăcase și ea cu chip de plîngere. Iar cei fără de minte, jelindu-se pentru morți și șezînd pe sac, nu voiesc nici acum a auzi proroceștile graiuri, care strigă prea-arătat: „Rupt-ai sacul meu, și m-ai încins cu veselie și întors-ai plîngerea mea întru bucurie mie." Că – precum Iezechia, primind făgăduința celor cincisprezece ani, s-a umplut de multă veselie – drept este ca și noi, primind nădejdea învierii, să nu plîngem pe cei ce s-au săvîrșit, ci să o așteptăm pe aceea cu inimă bună. Iar pe acest „ca să-Ți cînte Ție mărirea mea, nu mă voi umili", Simmah l-a tălmăcit așa: „ca să Te cînte pe Tine, mărirea mea nu va tăcea", în loc de: Cei ce au dobîndit atît de mare mărire se cuvine să nu tacă, ci să Te cînte și să Te laude pentru facerea de bine. Și, pentru că umilința pricinuiește tăcere, Cei Șaptezeci au pus „umilință" în loc de „tăcere". Iezechia a dobîndit mărirea, atîtea zeci de mii primind pentru dînsul rana trimisă de Dumnezeu, și încă și soarele întorcîndu-se înapoi. Iar noi avem pricină de mai multă bună laudă, primind de la Dumnezeul tuturor atît de mare dragoste părintească: fiindcă „așa de mult a iubit Dumnezeu lumea, încît L-a dat pe Fiul Său cel Unul Născut, ca tot cel ce crede întru Dînsul să nu piară, ci să aibă viață veșnică".

Doamne Dumnezeul meu, în veac mă voi mărturisi Ție.

Că nu numai în viața de acum, ci și după înviere Îți voi aduce neîncetat laude, povestind darurile Tale cele mai presus de fire și negrăite.

TÎLCUIREA PSALMULUI 30

Întru sfîrșit, Psalmul lui David, de uimire.

Această zicere, „uimire", nu am aflat-o nici la *Evreu*[1], nici la ceilalți tălmăcitori, ci numai întru unele dintre pre-scrieri, adică izvoade. Iar mie mi se pare că însemnează cele pentru Urie, căci zice: „Iar eu am zis întru uimirea mea: Lepădat sînt de la fața ochilor Tăi", adică: După ce am păcătuit, am socotit că m-am lipsit de a Ta purtare de grijă. Se pare că Psalmul s-a zis de Fericitul David în vremea cînd se gonea de Avesalom. Iar tîlcuirea graiurilor ne învață acest lucru mai descoperit.

1. Spre Tine, Doamne, am nădăjduit, să nu mă rușinezi în veac!

Zice: Păcatul m-a înfășurat cu rușine multă și Te rog ca aceasta să nu rămînă multă vreme întru mine, pentru nădejdea ce o am spre Tine.

Întru dreptatea Ta, izbăvește-mă și mă scoate!

[1] Versiune evreiască a *Vechiului Testament*, care nu a putut fi identificată de cercetătorii scrierilor Fericitului Teodorit.

Să nu cauţi – zice – la păcatul meu, ci la fărădelegea celor ce mă gonesc. Şi, folosind dreapta Ta hotărîre, să mă izbăveşti de primejdiile ce sînt puse asupră-mi.

2. Pleacă spre mine urechea Ta, grăbeşte de mă scoate!

Auzind rugăciunea mea, dă-mi grabnic ajutorul!

Fii mie Dumnezeu scutitor şi casă de scăpare, ca să mă mîntuieşti!

3. Că întărirea mea şi scăparea mea eşti Tu,

Pe acestea le-a zis şi întru al şaptesprezecelea Psalm, arătînd felurita purtare de grijă a lui Dumnezeu. Iar Achila şi Simmah au tălmăcit „întărirea mea" prin: „piatra mea". Şi se pare că aici proorocescul cuvînt împreună-glăsuieşte cu cel evanghelicesc, arătînd pe omul cel înţelept ce şi-a zidit casa pe piatră, pe care, fiind întărită, nu au vătămat-o nici năvălirea şi izbirea vînturilor, nici a ploilor şi a rîurilor.

şi pentru numele Tău mă vei povăţui şi mă vei hrăni.

Pe acest „mă vei hrăni", Simmah l-a pus: „mă vei griji". Şi zice: Mă vei învrednici de purtarea de grijă cea în multe feluri, pentru numele Tău spre care am nădăjduit. Şi prin toate graiurile care se tîlcuiesc învăţăm smerenia cugetului lui, că nu a cerut să dobîndească dumnezeiescul ajutor pentru a sa faptă bună, ci pentru numele lui Dumnezeu, pentru dreptatea lui Dumnezeu şi pentru nădejdea întru Dînsul.

4. Scoate-mă-vei din cursa aceasta pe care o au ascuns mie, că Tu eşti scutitorul meu, Doamne!

Prin acestea a arătat sfatul lui Ahitofel pornit asupra lui, după cum am zis mai-nainte.

5. În mîinile Tale voi pune duhul meu, izbăvitu-m-ai, Doamne Dumnezeul adevărului!

Căzînd de multe ori în primejdii, m-am slobozit de acestea prin ajutorul Tău, de aceea arunc al meu suflet spre a Ta purtare de grijă. Că „mîini" numeşte aici iarăşi purtarea de grijă.

6. Urît-ai pe toţi cei ce păzesc deşertăciunile în zadar,

Că aceia – zice – nu au nădăjduit întru Tine, ci au cugetat ale lor gînduri deşarte, şi Te-ai obişnuit a Te întoarce cu totul de la unii ca aceştia.

iar eu spre Domnul am nădăjduit.

7. Bucura-mă-voi şi mă voi veseli de mila Ta,

Fiind în primejdii, chem ajutorul Tău, şi – dobîndindu-l pentru iubirea Ta de oameni – socotesc pricina bunătăţilor:

că ai căutat spre smerenia mea, mîntuit-ai din nevoi sufletul meu.

8. Și nu m-ai închis în mîinile vrăjmașilor, pus-ai în loc desfătat picioarele mele.

Și nu am greșit avînd de-a pururea gîndurile acestea, că – de multe ori căzînd întru pîndirile și bîntuielile vrăjmașilor și în lăuntrul lațurilor întinse mie împrejur – am scăpat de vînători. Că aceasta a zis-o „nu m-ai închis pe mine în mîinile vrăjmașului". Și istoria ne învață că, fiind prins de Saul de multe ori și încă și închis în peșteră, a scăpat din mîinile aceluia. Iar altă dată s-a izbăvit de Gateeni, prefăcîndu-se nebun.

9. Miluiește-mă, Doamne, că mă necăjesc, tulburatu-s-a întru mînie ochiul meu, sufletul meu și pîntecele meu.

Simmah a zis acest cuvînt așa: „Tulburatu-s-a pentru întărîtare ochiul meu." Căci zice: Întărîtîndu-Te pe Tine cu păcatul, totdeauna sînt silit a lăcrima, și sufletul meu este plin de furtună și de gîlceavă. Iar „pîntece" a numit aici cămara gîndurilor, că gîndurile se tulbură, nu pîntecele.

10. Că s-a stins întru durere viața mea și anii mei – întru suspinuri.

Toată viața mea – zice – mi-am cheltuit-o întru chinuri și lacrimi.

Slăbit-a întru sărăcie vîrtutea mea și oasele mele s-au tulburat.

Adică: Lipsa celor de nevoie a topit de tot trupul meu. Această lipsă o pomenește și istoria, zicînd: „Șobi, fiul lui Nahaș Amoniteanul, și Varzilai Galaaditeanul au adus lui David și norodului ce se găsea cu dînsul grîu, orz și făină, bob, linte și altele oarecare, zicînd că a flămînzit norodul și a slăbănogit, însetînd în pustie."

11. La toți vrăjmașii mei m-am făcut ocară, și vecinilor mei foarte, și frică cunoscuților mei.

Zice: Vrăjmașii mei – întru inimă bună, iar eu sînt cu totul de rîs, bucurie celor de prin prejururi, și celor cunoscuți – frică. Învățîndu-ne aceasta, a adăugat mai descoperit:

Cei ce mă vedeau afară au fugit de la mine,

Că se temeau să se întîlnească cu mine, ca să nu cadă și ei în mîinile vrăjmașilor mei.

12. uitat am fost ca un mort de la inimă, făcutu-m-am ca un vas pierdut.

Zice: S-au deznădăjduit de mine toți, ca de un vas pierdut și ca de un mort ce locuiește în mormînt. „Din necinstea vasului a arătat covîrșirea uitării, că zice: Precum acela – pierzîndu-se degrab din pomenirea celor ce l-au pierdut – se izgonește pentru prostime, așa sînt socotit și eu la dînșii, ca și cum n-aș fi nimic, nici am fost cîndva vrednic de vreun cuvînt."

13. Că am auzit ocara multora din cei ce locuiesc prin prejur.

Şi nu le spun pe acestea socotindu-le şi bănuindu-le, ci primind ocările cu urechile mele. Aici însemnează şi ocările lui Semei[1].

Cînd s-au adunat ei împreună asupra mea, ca să ia sufletul meu s-au sfătuit.

14. Iar eu spre Tine, Doamne, am nădăjduit. Zis-am: Tu eşti Dumnezeul meu,

15. în mîinile Tale – sorţii mei.

Că aceia, adunîndu-se, măiestresc moartea mea, iar eu pe Tine Te ştiu Dumnezeu şi ocîrmuitor. Că aceasta zice „în mîinile Tale – sorţii mei"; ori, după ceilalţi: „în mîinile Tale – vremile mele", în loc de: Tu împarţi fiecăruia cu sorţi după cum voieşti, şi mîhniri şi veselii, şi le prefaci pe acestea iarăşi după cum Ţi se pare Ţie. Pentru că „vremi", ori „sorţi", numeşte schimbările lucrurilor: bogăţia şi sărăcia, robia şi stăpînirea, pacea şi războiul şi celelalte asemenea.

Izbăveşte-mă din mîna vrăjmaşilor mei şi de cei ce mă gonesc!

Apoi, arată chipul izbăvirii:

16. Arată faţa Ta peste robul Tău, mîntuieşte-mă pentru mila Ta!

Pentru că, făcîndu-se mie arătarea Ta, toate cele de mîhnire îndată se vor dezlega şi se vor risipi.

17. Doamne, să nu mă ruşinez că Te-am chemat pe Tine, să se ruşineze necredincioşii şi să se pogoare în iad!

Şi de aici ne învăţăm că păcatul are multă deosebire de păgînătate. Pentru aceea se roagă şi marele David să se izbăvească de ruşinea păcatului, iar cei ce vieţuiesc întru păgînătate să fie trimişi cu ruşine la moarte.

18. Mute să se facă buzele cele viclene, care grăiesc asupra dreptului fărădelege, cu mîndrie şi cu defăimare!

Aici mai-nainte grăieşte moartea lui Ahitofel, care, fiind prieten şi sfetnic al lui David, şi-a arătat vicleşugul cel vechi şi şi-a pornit limba asupra celui ce cu nimic nu-l nedreptăţise. Şi după cuviinţă a numit „mîndrie" şi „defăimare" sfatul aceluia, căci l-a ridicat pe copil asupra tatălui său spre junghiere.

19. Cum este de multă mulţimea bunătăţii Tale, Doamne, pe care o ai ascuns celor ce se tem de Tine!

Iarăşi l-a pus pe acest „cum" nu asemănător, ci întinzător, adică „cît". Pentru aceea, Achila şi Simmah au tălmăcit: „Ce multă este bunătatea Ta! – pe care ai ascuns-o învistierită celor ce se tem de Tine." Şi graiul are această înţelegere: Tu, Stăpîne, as-

[1] Un netrebnic, vezi *Cartea a doua a Împăraţilor*, capitolul 16.

cunzi plățile și darurile de cei ce se tem de Tine, multe fiind acestea, mari și minunate, și îi lași a se lupta cu sudorile, cu ostenelile și ticăloșiile. Dar uneori le și descoperi darurile, făcîndu-i îndrăzneți pe nevoitori. Că a adăugat acest lucru:

Făcut-ai purtare de grijă celor ce nădăjduiesc spre Tine înaintea fiilor oamenilor.

Apoi, povestește cu de-amănuntul purtarea de grijă făcută lor:

20. Ascunde-vei pe dînșii întru ascunsul feței Tale de tulburarea oamenilor. Acoperi-vei pe ei în cort de împotriva-grăire a limbilor.

Zice: Destulă este arătarea Ta – căci pe aceasta o numește „față" – ca să-i izbăvească pe dînșii de toată tulburarea și învăluirea omenească, și, prinși fiind în mijloc, să-i acopere ca întru oarecare cort și să-i facă nearătați. Această purtare de grijă a dobîndit-o și David cînd era gonit de Saul: fiind prins în mijlocul celor cumpliți, a dobîndit mîntuirea. Așa a scăpat și marele Elisei de Sirienii ce îl înconjuraseră, presărînd negură peste ochii lor.[1] Și este cu putință a afla încă multe altele ca acestea întru dumnezeiasca *Scriptură*.

21. Bine este cuvîntat Domnul, că minunată a făcut mila Sa în cetatea îngrădirii.

Iar Simmah a zis acest stih așa: „Bine este cuvîntat Domnul, Cel ce a făcut slăvită mila Sa mie, ca într-o cetate îngrădită de jur-împrejur." Și zice: Așa m-a înconjurat cu a Sa iubire de oameni, ca pe o cetate pe care locuitorii o împrejmuiesc cu ogradă tare.

22. Iar eu am zis întru uimirea mea: Lepădat m-am făcut de la fața ochilor Tăi! Pentru aceasta ai auzit glasul cererii mele cînd am strigat către Tine.

Iar eu – zice – socoteam că m-am făcut departe de grija Ta după ce am căzut în păcat; dar, rugîndu-mă și auzind Tu cuvintele mele cele smerite, nu m-ai trecut cu vederea. Și după cuviință a numit păcatul „uimire", pentru că, pe calea dreptății călătorind, a ieșit dintru aceea, s-a abătut, s-a poticnit și a căzut între tîlharii mîncători de cruziciuni. Și însuși acest lucru arată fapta bună a lui David, căci nu era obișnuit cu păcatul, ci a pătimit alunecarea ieșind doar puțin dintru acea voire. De aici, preface cuvîntul întru sfătuire, din cele pentru sine arătînd dumnezeiasca iubire de oameni și purtare de grijă:

23. Iubiți pe Domnul, toți cuvioșii Lui! – că adevărurile caută Domnul și răsplătește celor ce se mîndresc de prisos.

Zice: Se cuvine ca voi, toți cei ce voiți a călători pe calea dumnezeiască, să iubiți cu sîrguință pe Stăpînitorul tuturor, Care folosește adevărul ca pe un dreptar și îi muncește pe cei ce au nemăsurată trufie. Că n-a zis așa prost: „celor ce se mîndresc",

[1] Vezi *Cartea a IV-a a Împăraților* 6:18.

ci: „celor ce se mîndresc de prisos". Destul este și acest cuvînt a arăta dumnezeiasca bunătate: că suferă pe cei ce cugetă oarecum mai înalt, iar pe cei îngîmfați și umflați de trufie cu nesăturare îi dă la pedepsele cele potrivite.

24. Îmbărbătați-vă și să se întărească inima voastră, toți cei ce nădăjduiți spre Domnul!

Deci: Știind acestea, cei ce străbateți viața de acum cu nădejdea cea dumnezeiască, întăriți sufletele voastre cu bărbăție și plecați-vă îndrumărilor Cîrmaciului. Această sfătuire ne este potrivită și nouă, celor ce avem mîngîierea prin nădejde.

TÎLCUIREA PSALMULUI 31

Psalmul înțelegerii lui David.

De aceeași înțelegere se ține și Psalmul de față, căci s-a zis tot după păcat, întru aceleași primejdii. De asemenea, mai-nainte văzînd cu ochi proorocești darul *Noului Așezămînt* și lăsarea păcatelor ce se dăruiește prin Preasfîntul Botez celor ce cred, Prorocul îi fericește pe aceștia, fiindcă primesc fără osteneli izbăvirea de păcate. Și zice, începînd Psalmul:

1. Fericiți – aceia cărora s-au lăsat fărădelegile și ale cărora păcate s-au acoperit.

2. Fericit – bărbatul căruia nu-i va socoti Domnul păcatul și în gura căruia nu este vicleșug.

Zice: Tînguindu-mă, și cu lacrimi dese și multe pentru păcatul meu topindu-mă și căzînd în multe primejdii pentru acesta, îi numesc vrednici de rîvnire și fericiți pe aceia care au primit lăsarea păcatelor prin iubirea de oameni a Stăpînului, fără nici o ticăloșie și osteneală. Că are pentru ei atît de multă iubire, încît nu numai că le lasă, ci le și acoperă păcatele, și nu rămîne nici urmă de ele.

3. Că am tăcut, învechitu-s-au oasele mele, strigînd eu toată ziua.

Cînd a făcut păcatul acela, n-a folosit îndată doctoriile pocăinței, ci abia după mustrarea lui Natan. Deci aceasta strigă aici: Pentru că n-am arătat Doctorului vătămarea îndată după ce am primit rana – ci am tăcut-o pe aceasta, ispitindu-mă a o ascunde – am îmbătrînit strigînd și mustrînd păcatul.

4. Că ziua și noaptea s-a îngreuiat peste mine mîna Ta.

Mă tînguiesc însă și mă jelesc, îngreunîndu-mă cu pedepse și munci de multe feluri. Pentru că acest „s-a îngreuiat peste mine mîna Ta" l-a zis din metafora celor ce bat cu mîna și stăruie multă vreme bătînd.

Întorsu-m-am spre chinuire cînd mi s-a înfipt mie ghimpele.

Zice: Nu este nedreaptă pedepsirea Ta, ci foarte dreaptă, căci pricină a relelor îmi este păcatul, pe care l-am odrăslit în loc de struguri și de care mă împung totdeauna. Că „ghimpe" a numit păcatul, ca pe o odraslă netrebnică și ca pe cel ce are fire să împungă.

5. Păcatul mea am cunoscut și fărădelegea mea nu am acoperit-o. Zis-am: Mărturisi-voi asupra mea fărădelegea mea Domnului! – și Tu ai lăsat păgînătatea păcatului meu.

Zice: Îndată după ce am păcătuit, am tăcut. Dar apoi m-am învinuit și m-am mustrat, noaptea și în fiecare zi. Și mari roade am secerat, căci din mustrare mi-ai dat lăsarea păcatelor. Se cuvine a însemna că nu a zis: „ai lăsat mie păcatul", ci: „păgînătatea păcatului meu", adică: Nu m-ai pedepsit după vrednicia fărădelegii, ci ai iertat covîrșirea păcatului și ai pus asupră vindecarea cu măsurată pedeapsă. Aceasta ne învață și istoria: căci lui David, după ce a zis: „Am greșit Domnului", Natan i-a răspuns: „Și Domnul a ridicat păcatul tău, nu vei muri", însă l-a îngrozit că-i va umple casa de multe primejdii. Așa zice și aici: Tu ai lăsat păgînătatea păcatului meu, căci, îndrăznind eu a face acele fărădelegi, după *Lege* se cădea să fiu dat îndată la moarte. Dar, din iubire de oameni, nu m-ai dat morții, ci m-ai vindecat cu pedepse măsurate.

6. Pentru aceasta, se va ruga către Tine tot cuviosul în vreme bine-cuvioasă,

„Vreme bine-cuvioasă" numește petrecerea *Noului Testament*, întru care, peste tot pămîntul și marea, credincioșii cinstesc pe Dumnezeu prin cîntările de laudă ale lui David. Deci aici mai-nainte vestește acest lucru și zice Stăpînului: Nu numai eu singur Te rog pentru păcatul acesta, ci și toți cei ce au primit cunoștința de Dumnezeu prin toată lumea și vor aduce această rugăciune pentru mine. Fiindcă, grăind graiurile lui David, noi ni le însușim în oarecare chip, căci limba lui o luăm de a doua oară spre a lăuda pe Dumnezeu.

iar potop de ape multe către dînsul nu se va apropia.

Iar Simmah a tălmăcit acest stih: „Aflînd vreme, pentru aceasta tot cuviosul se va ruga, încît ape multe nu vor putea a se apropia către dînsul." Și zice: Cel ce Îți aduce rugăciune cu sîrguință va dobîndi purtarea de grijă – măcar de ar și cădea în multe feluri de primejdii, ce îl înconjură ca niște ape – ca să le biruiască pe acestea și să se ridice deasupra celor scîrbicioase.

7. Tu ești scăparea mea din necazul ce mă cuprinde, bucuria mea, izbăvește-mă de cei ce m-au înconjurat!

După ce le-a zis pe acelea pentru păcat, se roagă să se izbăvească de relele aduse asupră-i pentru acesta, și dobîndește răspunsul, căci zice către el Domnul:

8. Înțelepți-te-voi și te voi îndrepta în calea aceasta întru care vei merge, întări-voi spre tine ochii Mei.

Zice: Pe tine – cel ce te-ai abătut și ți-ai cunoscut rătăcirea – te voi întoarce iarăși către calea cea dreaptă, și voi pune întru tine cunoştinţă şi ştiinţă de aceasta, și îți voi da ţie cu împărtăşire şi dragostea dintîi. Că aceasta a zis „întări-voi spre tine ochii Mei", din metafora celor ce au dragoste către cineva şi totdeauna voiesc a căuta către dînsul. Că, precum cel ce este mîniat își întoarce fața, tot așa prin luarea aminte își arată dragostea. Prorocul a zis și în alt loc: „Caută spre mine și mă miluiește." Și iarăși: „Să nu întorci fața Ta de la mine." Și Însuși Dumnezeu, prin Ieremia Prorocul: „Întoarceți-vă către Mine – zice – și Eu Mă voi întoarce către voi."

De aici, prorocescul cuvînt sfătuiește pe cei ce trăiesc întru fărădelege să nu urmeze necuvîntarea dobitoacelor, iar pe cei drepți – să aibă de-a pururea dumnezeiasca veselie, și zice așa:

9. Nu fiți precum calul și catîrul, la care nu este pricepere. Cu zăbală și cu frîu fălcile lor vei strînge, ale celor ce nu se apropie către Tine.

Eu - zice – vă sfătuiesc să nu rîvniți necuvîntarea acelora. Iar de nu vă veți pleca, veți primi frîu și zăbale, asemenea lor. Prin acestea, arată pedepsirile, pentru care a adăugat:

10. Multe sînt bătăile păcătosului,

Aducînd această sfătuire, se mută către altă ceată:

iar pe cel ce nădăjduiește spre Domnul mila îl va înconjura.

Că toți oamenii, chiar dacă se împodobesc cu isprăvile faptei bune, tot au trebuință de dumnezeiescul dar. Pentru aceea strigă și dumnezeiescul Apostol: „Cu darul sînteți mîntuiți prin credință, și acest lucru nu de la noi, că al lui Dumnezeu este darul!"

11. Veseliți-vă de Domnul și vă bucurați, drepților, și vă lăudați, toți cei drepți la inimă!

Deci: Nimeni să nu se bucure pentru isprăvile sale, ci pe Dumnezeu să-L laude, și de aici să cîștige veselia. Și acest cuvînt se aseamănă cu graiurile Apostolești: „Cel ce se laudă în Domnul să se laude, și cel ce crede că stă să caute să nu cadă!" Pentru aceasta ne și poruncește a pedepsi cu Duhul blîndeții, „păzindu-te pe tine, ca să nu fii ispitit și tu".

TÎLCUIREA PSALMULUI 32

Nescris deasupra la Evrei.

Cei 70 au pus-o pe aceasta, cînd au tălmăcit Psalmul: „Să nu cauți – zice – tîlcuirea deasupra-scrierii, că scriere-deasupra n-am aflat." Şi s-a zis Psalmul acesta de către Fericitul David pentru minunatul Iezechia, şi s-a închipuit ca de la însuşi Iezechia, îndemnînd norodul spre cîntare de laudă, după prea-slăvita biruință şi după pierderea Asirienilor.

1. Bucurați-vă, drepții, întru Domnul,

În multe locuri, pe acest „bucurați-vă" Achila şi Simmah l-au tălmăcit: „lăudați".

celor drepți se cuvine laudă!

Celor ce L-au cunoscut pe Dumnezeu şi s-au izbăvit de înşelăciune li se potriveşte a-L lăuda totdeauna pe Dînsul. Apoi, învață şi cum li se cuvine să facă ei cîntarea de laudă:

2. Mărturisiți-vă Domnului în alăută, în psaltire cu zece strune cîntați-I Lui!

3. Cîntați-I Lui cîntare nouă, bine-cîntați-I Lui întru strigare!

Însă acestea toate se săvîrşeau după slujba *Legii*, pentru că întrebuințau şi alăute, şi chimvale, şi timpane şi alte organe muziceşti. Iar „strigare" este chiuire de biruință asupra celor ce fug de la cei ce-i biruiesc. Se potrivesc însă şi nouă cele zise, înțelegîndu-se duhovniceşte, şi este cu putință a ne arăta pe noi înşine organ cu bun glas şi prea-tocmit, lăudîndu-L pe Dumnezeu cu toate simțirile cele simțite şi gîndite.

4. Că drept este cuvîntul Domnului, şi toate lucrurile Lui – întru credință.

Domnul tuturor – zice – le ocîrmuieşte pe toate cu dreptate. Şi a pus înaintea noastră privirea lucrurilor Lui, îndemnîndu-ne a crede, dar a nu iscodi mult cum s-au făcut.

5. Iubeşte milostenia şi judecata Domnul,

Pentru că ne porunceşte a primi toate cele făcute de Dînsul fără iscodire, fără îndoieli, îngrijindu-ne de viață şi împodobind-o pe aceasta cu milă şi cu judecată.

de mila Domnului este plin pămîntul.

Ni se cuvine nouă – zice – a urma pe Făcătorul, că, precum El iconomiseşte cu milă şi îi miluieşte pe cei nedreptățiți, aşa trebuie şi noi a da judecată celor nedrepți, şi milă – celor nedreptățiți. Aşa, Iubitorul de oameni, Stăpînul nostru, a hotărît judecată asupra Asirienilor, iar pe noi ne-a învrednicit de cruțare şi de iubirea de oameni.

Apoi, povestind cele pentru dumnezeiasca Pronie, își mută cuvîntul către zidire și ne învață că, după ce a zidit toate, Dumnezeu le ocîrmuiește pe toate și grijește ca de niște făpturi ale Sale, iar nu ca de unele străine:

6. Cu Cuvîntul Domnului cerurile s-au întărit și cu Duhul gurii Lui – toate Puterile lor,

Zice: Zidindu-le, nu a avut trebuință de osteneală și de vreme, ci I-a fost destul Lui la facere numai cuvîntul, că a zis: „Facă-se tărie! – și s-a făcut așa. Facă-se luminători pe tăria cerului! – și s-a făcut așa."

Deci aceasta este noima de deasupra a cuvîntului, care se potrivea Iudeilor de demult. Iar teologia cea adevărată ne arată cum a făcut Dumnezeu-Cuvîntul cerurile și cereștile Puteri, împreună cu Preasfîntul Duh. Aici prorocia mai-nainte apucă evangheliceasca dăscălie: și – precum dumnezeiescul Ioan, „Fiul Tunetului", a învățat pe toată lumea că „întru început era Cuvîntul, și Cuvîntul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvîntul. Toate printr-Însul s-au făcut, și fără de Dînsul nu s-a făcut nimic din ceea ce s-a făcut" – tot așa mai-nainte propovăduiește și Fericitul David, zicînd: „Cu Cuvîntul Domnului cerurile s-au întărit și cu Duhul gurii Lui – toate Puterile lor." Și nu dă lui Dumnezeu-Cuvîntul zidirea cerurilor, iar Preasfîntului Duh facerea Puterilor, ci zice că Dumnezeu-Cuvîntul și Sfîntul Duh le-au făcut și pe acestea, și pe acelea. Iar „Puteri" ale cerurilor, unora li se pare că sînt luminătorii de pe cer, iar alții au zis că sînt Puterile cele nevăzute. Mie mi se pare că a doua socoteală este mai adevărată: că, arătînd pe Dumnezeu ca Ziditor, nu ar fi pomenit numai zidirea cea văzută.

7. adunînd ca un foale apele mării, punînd în vistierii adîncurile.

Că toată firea apelor o are închisă ca întru niște cămări ce sînt în locuri hotărîte, și, cînd voiește, o trage pe aceasta sus în aer și o adună în nori ca într-un foale. Pentru aceea zice: „ridicînd nori de la marginea pămîntului". Și, în alt loc, iarăși zice dumnezeiasca *Scriptură*: „Cel ce cheamă la Sine apa mării și o varsă peste fața a tot pămîntul."

8. Să se teamă de Domnul tot pămîntul și de Dînsul să se cutremure toți cei ce locuiesc în lume!

9. Că El a zis, și s-au făcut; El a poruncit, și s-au zidit.

După ce a pomenit cerurile și Puterile nevăzute, apoi firea apelor, aduce în mijloc pămîntul și pe locuitorii lui, învățîndu-ne că făpturile Lui sînt, și poruncindu-le să se teamă, și să se cutremure de Făcătorul și să se plece voilor Lui. Căci pe acest „să se cutremure" Simmah l-a zis: „se vor cucernici", iar Achila: „se vor strînge și se vor sfii", trimițînd evlavia lumii viitoare, după înomenirea, după Patima și după Învierea Stăpînului Hristos; căci, cînd a făcut cuvintele acestea, oamenii nici nu aveau evlavie.

10. Domnul risipește sfaturile neamurilor, și leapădă gîndurile noroadelor și leapădă sfaturile boierilor.

11. Iar sfatul Domnului în veac rămîne, gîndurile inimii Lui – în neam și în neam.

Cele zise au tîlcuire îndoită: fiindcă a risipit nu numai sfaturile Asirienilor – ale lui Senaherim și ale lui Rampsak, arătînd puterea și adevărul sfatului Său –, ci a risipit și ridicările neamurilor de prin lume asupra Apostolilor, și a făcut arătată tuturor tăria puterii Sale. Că acest lucru l-a însemnat cuvîntul prorocesc zicînd: „gîndurile inimii Lui – în neam și în neam." Pomenirea celor două neamuri ne învață și cele ce s-au făcut atunci, și cele ce vor fi după acestea.

12. Fericit este neamul acela, al căruia Domnul este Dumnezeul lui, norodul pe care l-a ales spre moștenire Lui-Și.

Se cuvine – zice – a ferici nu pe cei îndestulați de bogăție, ci pe cei ce se bizuie lui Dumnezeu și dobîndesc ajutorul de la Dînsul. Iar „norod ales", numit „moștenire a lui Dumnezeu", de demult era cel iudaicesc, iar apoi cel ce s-a ales din neamuri și a primit razele credinței, că zice: „Cere, și Îți voi da Ție neamurile moștenirea Ta, și biruința Ta – marginile pămîntului."

13. Din cer a privit Domnul, văzut-a pe toți fiii oamenilor.

14. Din lăcașul Său cel gata a căutat peste toți cei ce locuiesc pe pămînt

Pe acestea le-a zis și întru al 13-lea Psalm, făcînd aceeași mai-nainte grăire. Și – de vreme ce a zis: „a căutat" – a adăugat prea-cu potrivire, ca să nu socotească cineva că nu știe El cele lucrate de oameni:

15. Cel ce a zidit deosebi inimile lor, Cel ce cunoaște toate lucrurile lor.

Am spus – zice – că „a căutat Dumnezeul tuturor", nu ca și cum n-ar fi știut și ar fi voit a Se înștiința, ci ca Cel ce judecă și izbîndește. Căci cum ar fi cu putință să nu știe mișcările sufletului Cel ce l-a făcut pe acesta? Că a pus: „inimile", în locul „cuvîntării".

16. Nu se mîntuiește împăratul pentru multă puterea lui și uriașul nu se va mîntui întru mulțimea tăriei lui.

17. Mincinos este calul spre mîntuire, și întru mulțimea puterii lui nu se va mîntui.

Ne-am învățat prin înseși lucrurile că nu se cade a ne bizui nici puterii trupului, nici bărbăției sufletului, nici iuțimii calului, nici mulțimii supușilor; căci, fiind bogat cu toate acestea, Senaherim nimic nu s-a folosit, ci a primit desăvîrșita pierzare. Deci, Prorocule, arată-ne ce ni se cuvine a face!

18. Iată, ochii Domnului – peste cei ce se tem de Dînsul, peste cei ce nădăjduiesc spre mila Lui,

19. ca să izbăvească din moarte sufletele lor şi să-i hrănească pe dînşii în foamete.

Buna-credinţă – zice – este pricinuitoare a tuturor bunătăţilor, că trage spre sine dumnezeiasca purtare de grijă, opreşte moartea şi lipsa ce vine asupră şi dăruieşte îndestularea bunătăţilor. Şi este cu putinţă ca cei închişi în vremea înconjurării aceleia să fi fost întru lipsa celor de nevoie, iar apoi, prin pierzarea neprietenilor, să se fi izbăvit şi de această primejdie.

20. Şi sufletul nostru aşteaptă pe Domnul, că ajutorul şi scutitorul nostru este.

21. Că întru Dînsul se va veseli inima noastră, şi întru numele cel sfînt al Lui am nădăjduit.

Deci, dobîndind atîtea bunătăţi, avem întărită nădejde spre Dumnezeu şi aşteptăm de-a pururea ajutor de la Dînsul, că El ne-a dăruit şi veselia de acum.

Apoi, după ce a zis: „Întru numele cel sfînt al Lui am nădăjduit", se roagă să ia milă deopotrivă cu nădejdea:

22. Fie, Doamne, mila Ta spre noi, precum am nădăjduit spre Tine!

Însă cuvîntul e foarte îndrăzneţ înaintea oamenilor din vremea noastră, căci cine a nădăjduit aşa? – încît să zică cu îndrăzneală: Măsoară mila Ta cu a mea nădejde! Dar, întru *Sfinţitele Evanghelii*, Stăpînul ne-a învăţat aceasta: „Cu ce măsură veţi măsura, se va măsura vouă." Deci: nădejde întreagă, desăvîrşită şi curată! – şi cealaltă viaţă a noastră să o cîştigăm potrivit nădejdii, ca să dobîndim şi multă milă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 33

Psalmul lui David, cînd şi-a schimbat faţa sa înaintea lui Avimeleh, şi l-a slobozit pe el şi s-a dus.

Văzînd dumnezeiescul David amara şi zavistnica socoteală a lui Saul, şi făcîndu-şi-l sfetnic pe minunatul Ionatan[1], a fugit şi a apucat spre cetatea Nobe. Deci acolo, întîlnindu-se cu Avimeleh preotul, a tăinuit fuga şi a zis că s-a trimis de către împăratul la oarecare trebuinţă de nevoie. Şi, cerînd pîini, n-a aflat altele, fără numai pe cele ce se împărţeau preoţilor, şi pe acestea le-a luat, dîndu-le preotul afară de porunca *Legii*, căci numai preoţilor se împărţea hrana aceasta. Dar aici mai-nainte s-au scris şi s-au însemnat tainele darului şi mai-nainte s-au deschis credincioşilor

[1] Fiul lui Saul.

ușile dumnezeieștii iubiri de cinste: că nu numai preoților s-a hotărît dumnezeiasca hrană, ci stă pusă înainte tuturor celor ce voiesc împărtășirea celor dumnezeiești. Tot atunci, marele David a luat și sabia lui Goliat, pe care o dăruise lui Dumnezeu, ca pe o pîrgă din războiul acela. Iar „Avimeleh" l-a numit pe Aviatar, ca pe unul cu două nume. Și – de vreme ce nu a făcut cunoscută preotului fuga, ci a zis că venise pentru a săvîrși oarecare trebuință împărătească – se zice că David „și-a schimbat fața", fiindcă nu a rostit adevărul, cum îi era obiceiul, ci a luat altă față în locul celei obișnuite. Însă oarecari dintre scriitori au dat altă pricină Psalmului, zicînd că David și-a schimbat fața cînd a intrat către Achiș[1], iar apoi, temîndu-se de vrăjmășiile celor de altă seminție, s-a făcut că se îndrăcește și așa s-a izbăvit. Dar graiurile Psalmului nu au nici o împreună-glăsuire cu pricina aceasta, ci se potrivesc celor mai sus zise, după cum, ajutînd Dumnezeu, se va arăta îndată.

1. Bine voi cuvînta pe Domnul în toată vremea, pururea – lauda Lui în gura mea.

Zice: Fugind și gonind, și întru bună-norocire, și întru rea-norocire, Îl laud pe Stăpînul meu.

2. Întru Domnul se va lăuda sufletul meu.

El m-a făcut strălucit și mă va face vestit.

Să audă cei blînzi și să se veselească:

3. Măriți pe Domnul cu mine și să înălțăm numele Lui împreună!

Nu suferă să aducă lauda singur, ci pe cei ce sînt împărtășiți de blîndețe îi face părtași ai cîntării de laudă.

Apoi, arată și pricina mulțumirii:

4. Căutat-am pe Domnul, și m-a auzit și din toate necazurile mele m-a izbăvit.

Rugatu-L-am pe Dînsul – zice – și m-am ridicat deasupra primejdiilor.

5. Apropiați-vă către Dînsul, și vă luminați și fețele voastre nu se vor rușina!

Că cel ce se apropie la Dînsul cu credință primește raze de lumină gîndită, după cum s-a proslăvit la față și marele Moisi. Aceasta o zisese David și mai înainte: „Însemnatu-s-a peste noi lumina feței Tale, Doamne." Îndemnînd așa pe cei de un nărav, întîi se pune pe sine înaintea lor chip și pildă:

6. Săracul acesta a strigat, și Domnul l-a auzit pe dînsul și din toate necazurile lui l-a mîntuit pe el.

[1] Împăratul Gateenilor, care l-a adăpostit pe David de urgia lui Saul (vezi *Cartea întîi a Împăraților*, capitolul 21).

Învățați-vă – zice – din cele întîmplate mie a nădăjdui spre Dumnezeul tuturor: că pe mine, cel ce eram prost și cioban, m-a învrednicit purtării Sale de grijă și m-a ridicat deasupra vrăjmașilor mei.

7. Tăbărî-va Îngerul Domnului împrejurul celor ce se tem de Dînsul și-i va izbăvi pe ei.

Împreună-glăsuiesc cu acestea și graiurile Apostolului, care zice pentru Îngeri așa: „Au nu toți sînt duhuri slujitoare, care spre slujbă se trimit pentru cei ce vor să moștenească mîntuirea?" Așa a zis și Fericitul Iacov, rugîndu-se: „Îngerul ce m-a izbăvit din toate relele..." Așa a zis și Patriarhul Avraam către sluga sa: „Domnul Dumnezeu va trimite pe Îngerul Său înaintea feței tale, și de acolo vei lua muiere fiului meu Isaac." Așa zice Fericitul Zaharia: „Îngerul cel ce grăiește întru mine..."

8. Gustați și vedeți că bun este Domnul, fericit este bărbatul care nădăjduiește spre Dînsul!

După ce a zis: „Apropiați-vă către Dînsul și vă luminați!", acum îndeamnă: Gustați și învățați-vă bunătatea Stăpînului, că de aici veți culege fericire. Însă se cuvine a ști că judecata și înțelegerea aceasta li se potrivește Iudeilor de demult, dar înțelesul ascuns întru adîncul slovei însemnează darul dumnezeieștilor Taine. Că adevărata luminare se face întru cei ce se apropie prin Preasfîntul Botez, iar gustarea hranei celei de viață făcătoare dezvăluie bunătatea Mîntuitorului. Căci ce altceva arată așa de luminat iubirea Lui de oameni, precum Crucea, și Patima, și moartea pentru noi și a Se face hrana și izvorul oilor Sale?

9. Temeți-vă de Domnul, toți Sfinții Lui, că nu este lipsă celor ce se tem de Dînsul.

10. Bogații au sărăcit și au flămînzit, iar cei ce-L caută pe Domnul nu se vor lipsi de tot binele.

Acestea sînt împreună-glăsuitoare cu cele zise mai sus, sfătuind pe cei ce s-au sfințit prin Botez să amestece dragostea cu frica și să aștepte belșugul celor bune de la singur Dumnezeu. Pentru că bogăția are multe schimbări, și cel ce este astăzi bogat se schimbă după puțin întru sărăcie. Și Iudeii, fiind de demult bogați cu purtarea de grijă a lui Dumnezeu, au sărăcit și au flămînzit după ce n-au mai crezut, iar neamurile ce au crezut au primit de la Dumnezeu belșugul bunătăților.

11. Veniți, fiilor, ascultați-mă pe mine: Frica Domnului voi învăța pe voi.

12. Cine este omul care voiește viața și iubește să vadă zile bune?

După ce a pus mai-nainte, ca pe un semn vrednic de iubit, viața cea fără de scîrbă și pe cea întreit dorită, de aici ne îndeamnă către nevoințe:

13. Oprește-ți limba ta de la rău și buzele tale, ca să nu grăiască vicleșug!

14. Fereşte-te de rău, şi fă bine, caută pacea şi o urmează pe dînsa!

Mai întîi opreşte răutatea; apoi, ne porunceşte a folosi felurile faptei bune. Şi întîi limba, ca pe un mădular lesne alunecos, ne porunceşte a o curăţi de tot vicleşugul şi răutatea. Şi cu limba împreună – buzele, fiindcă şi ele sînt ajutătoare la pornirile aceleia. Al doilea, legiuieşte lucrarea cea bună, că zice: Fă bine! Dar care este capul bunătăţilor? „Caută pacea şi o urmează pe dînsa!" Îmbrăţişînd pacea către toţi, cel paşnic nu jefuieşte pe ascuns cele ale aproapelui, nu îndrăzneşte a face ucideri, nu bîntuieşte nunţi străine[1], nu grăieşte de rău, nu lucrează lucru rău. Face bine, poartă de grijă, împărtăşeşte, ajută, împreună se primejduieşte, împreună se nevoieşte. Aşa sînt dragostea curată şi prietenia adevărată. Apoi, iarăşi arată rodul acestora:

15. Ochii Domnului – spre cei drepţi, şi urechile Lui – spre rugăciunea lor.

Zice: Cei ce lucrează acestea se privesc de Stăpînul Dumnezeu şi, cerînd ei cele bune, îşi dobîndesc cererile. După aceea, întăreşte cele zise prin cea împotrivă:

16. Iar faţa Domnului – asupra celor ce fac rele, ca să piardă de pe pămînt pomenirea lor.

Vede – zice – şi pe cei ce îndrăznesc a lucra cele împotrivnice şi scoate asupra lor hotărîrea desăvîrşitei pierzări.

17. Strigat-au drepţii, şi Domnul i-a auzit pe ei şi din toate necazurile i-a izbăvit pe ei.

18. Aproape este Domnul de cei zdrobiţi cu inima şi pe cei smeriţi cu duhul îi va mîntui.

Stăpînul – zice – le este de faţă celor drepţi şi primeşte cu dragoste rugăciunile acestora, dar mai cu osebire se îngrijeşte de cei ce au cuget smerit– că pe aceştia i-a numit „zdrobiţi cu inima". Şi în alt Psalm zice acest cuvînt: „Inima zdrobită şi smerită, Dumnezeu nu o va urgisi."

19. Multe sînt necazurile drepţilor, şi din toate acelea va izbăvi pe ei Domnul.

20. Păzeşte Domnul toate oasele lor, nici unul dintr-însele nu se va zdrobi.

Că îi sloboade pe dînşii să cadă întru ispita necazurilor, dar îi arată mai puternici şi mai înalţi decît primejdiile ce li se întîmplă, întărind gîndurile lor şi vîrtoşi făcîndu-i, „oase" numind gîndurile. Fiindcă – precum trupul se poartă de către oase, ca de nişte mai tari – aşa şi sufletul dobîndeşte mîntuirea prin gînduri.

21. Moartea păcătoşilor este rea şi cei ce urăsc pe dreptul vor greşi.

22. Izbăvi-va Domnul sufletele robilor Săi şi nu vor greşi toţi cei ce nădăjduiesc spre Dînsul.

---

[1] Adică nu prea-curveşte, nu curveşte cu nevasta altuia.

Deci îndrăgitorii faptei bune atîtea bunătăţi vor cîştiga, iar cei ce vieţuiesc întru răutate vor primi sfîrşitul potrivit cu viaţa, şi rău va fi sfîrşitul relei vieţuiri. Iar cei ce au ales slujba lui Dumnezeu şi au cîştigat nădejdea spre Dînsul vor dobîndi de la Dînsul mîntuirea, fiindcă nicidecum nu suferă a greşi împotriva legilor puse de Dînsul.

TÎLCUIREA PSALMULUI 34

Psalmul lui David.

Fericitul David a zis Psalmul acesta tot pe cînd se gonea de Saul, pomenind viclenia lui Doeg Idumeul, care a vestit lui Saul cele pentru Avimeleh preotul şi s-a făcut pricinuitor al multei aceleia ucideri.[1] Pomeneşte încă şi pe Zifei şi pe ceilalţi care îl vesteau lui Saul pe David, după cum ne învaţă înseşi graiurile.

1. Judecă, Doamne, pe cei ce-mi fac mie strîmbătate, dă război cu cei ce îmi dau război mie!

Bună este rînduiala celor zise şi cuvenită rugăciunii dreptului, că a cerut să judece Dumnezeul tuturor, apoi să aducă hotărîrea pedepsei.

2. Apucă armă şi pavăză şi Te scoală spre ajutorul meu!

3. Varsă sabie şi închide calea împotriva celor ce mă gonesc!

După ce a pomenit războiul, a trebuit să adauge şi felurile armelor, înfricoşînd prin chipul atot-într-armării pe cei ce trăiesc întru răutate. Că Dumnezeu, pedepsind pe cei nedrepţi, nici n-a folosit atîtea arme vreodată, ci destul Îi este Lui cuvîntul spre pedeapsa cea mai de pe urmă.

Zi sufletului meu: Mîntuirea ta sînt Eu.

Adică: Destul îmi este mie cuvîntul Tău spre mîntuire. Că, pomenind de arme, Prorocul ne-a învăţat după cuviinţă că Dumnezeu nu are trebuinţă de ele, ci numai cu singur cuvîntul pe aceia îi munceşte, iar acestora le face bine.

4. Să se ruşineze şi să se înfrunteze toţi cei ce caută sufletul meu, să se întoarcă înapoi şi să se ruşineze cei ce-mi gîndesc mie rele!

Să fie învinuiţi – zice – dintru acelea pe care le măiestresc şi să li se facă lor ruşinea roadă a răutăţii lor.

5. Facă-se ca praful înaintea feţei vîntului şi Îngerul Domnului necăjească-i pe dînşii!

[1] În nebunia lui, Saul i-a poruncit lui Doeg să-i ucidă pe toţi preoţii Domnului din casa lui Avimeleh, în număr de 85, şi cetatea preoţească Nobe să o treacă prin ascuţişul sabiei (vezi *Cartea Întîi a Împăraţilor*, capitolul 22).

Şi în Psalmul dintîi a pus aceasta, zicînd: „Nu aşa – necredincioşii, nu aşa; ci ca praful ce-l spulberă vîntul de pe faţa pămîntului."

6. Facă-se calea lor întuneric şi lunecare şi Îngerul Domnului gonească-i pe dînşii!

Zice: Întoarce-i pe dînşii în fugă, încredinţînd gonirea lor nevăzuţilor Îngeri. Aşa aflăm pe Asirieni că s-au ucis de Înger. Tot pierzătorul i-a omorît şi pe cei întîi-născuţi ai Egiptenilor. Iar „întuneric" şi „alunecare" numeşte căderea, căci cad şi cei ce se poticnesc, şi cei ce alunecă. Şi, arătînd dreptatea rugăciunii, adaugă:

7. Că în zadar au ascuns mie stricăciunea laţului lor, în deşert au ocărît sufletul meu.

Că vrăjmăşii nedrepte nutresc asupra mea – zice. Iar pe acest „au ocărît" Simmah l-a zis: „dedesubt au săpat", şi însemnează ascunsa pierzare ce i se gătea.

8. Să-i vină lui cursa pe care nu o ştie, şi prinzătoarea pe care a ascuns-o să-l prindă pe dînsul, şi în cursă să cadă!

Să cadă – zice – întru acelea pe care le gătesc, şi să se prindă întru laţurile lor şi să pătimească neaşteptată vînare. Că acest lucru l-a zis „cursa pe care nu o ştie".

9. Iar sufletul meu se va bucura de Domnul, veseli-se-va de mîntuirea Lui.

10. Toate oasele mele vor zice: Doamne, Doamne, cine este asemenea Ţie?

Iar eu voi dobîndi îndulcire şi veselie pentru bunătăţile Tale, Stăpîne, şi cu toate mădularele mele voi striga că numai Tu singur eşti Dumnezeu. Pentru că acest „cine este asemenea Ţie?" arată că numai Tu singur eşti Dumnezeu, Care ai stăpînire peste toate.

Cel ce izbăveşte pe săracul din mîna celor mai tari decît dînsul şi pe mişelul[1] de la cei ce-l răpesc pe dînsul.

Că nu laşi să se înconjure de cei mai puternici cei mai săraci, ci pe aceia îi strîmtorezi, iar acestora le izbîndeşti.

11. Sculîndu-se asupra mea martori nedrepţi, de cele ce nu ştiam m-au întrebat.

Zice: M-au clevetit, fiind învinuit de cele ce nici nu le-am gîndit. Că – de vreme ce Saul, împuns de zavistie, îl bănuia pe el (pe David) că se va face tiran şi pentru aceasta îi da război – zavistnicii nu încetau cosînd clevetiri împotriva lui. Pe aceştia îi numeşte „martori mincinoşi". Dintru aceştia era Doeg, dintru aceştia erau Zifeii şi alţii mulţi afară de ei.

---

[1] Sărman, umil.

12. Răsplătit-au mie rele pentru bune și nerodire sufletului meu.

Eu – zice – l-am ucis pe Goliat, care se îndîrjea și se fălea asupra a tot norodul, și de multe ori i-am biruit pe cei de altă seminție și cu zicători și cîntece duhovnicești îl slobozeam pe rege de drăceasca nebunie, iar el nu încetează dîndu-mi război, vrînd să mă dea morții și uitării. Că „nerodire" a numit uitarea, fiindcă prin copii se păzește pomenirea. Și pentru aceea zice și Dumnezeul tuturor, prin Isaia Prorocul: „Să nu zică famenul: Eu sînt lemn uscat. Că acestea zice Domnul famenilor celor aleși: Acelea pe care Eu le voiesc, le voi da lor în casa Mea, și în zidul Meu loc minunat, și nume bun, mai înalt decît al fiilor și al fiicelor."

13. Iar eu, cînd mă supărau ei, m-am îmbrăcat cu sac și am smerit cu post sufletul meu. Și rugăciunea mea în sînul meu se va întoarce.

De aici, ne învățăm cum se cuvine a dezlega primejdiile, căci zice: Îmbrăcîndu-mă cu sac și topindu-mă cu post, aduceam rugăciune lui Dumnezeu și primeam roadele cererii mele. Pentru că aceasta însemnează „și rugăciunea mea în sînul meu se va întoarce", în loc de: Rugîndu-mă, am primit de la Dumnezeu cererile, și am umplut sînul meu.

14. Ca unui vecin, ca unui frate al nostru, așa bine i-am făcut spre plăcere. Ca și cum aș plînge și m-aș mîhni, așa m-am smerit.

Zice: Toată slujba i-am adus-o lui ca unui frate adevărat, și am urmat smerenia celui ce plînge și se mîhnește, nesuferind să mă laud pentru isprăvile cele bune. Aceasta ne învață și istoria, pentru că, după ce Saul a zis: „Tu ești, fiule Davide?", el a răspuns: „Robul tău sînt, domnule împărate" și iarăși: „Pentru ce gonește domnul meu împăratul în urma unui cîine mort și a unui purice?"

15. Și asupra mea s-au veselit și s-au adunat, adunatu-s-au peste mine bătăi, și nu am cunoscut.

Iar ei au venit asupră-mi cu mulțime, nădăjduind să mă ucidă, și m-au năpădit de năprasnă, ispitindu-se a mă prinde, iar eu nu știam. Pentru că pe acest „s-au adunat asupra mea bătăi, și n-am cunoscut" Simmah l-a tîlcuit așa: „Se adunau asupra mea bătăuși, și eu nu știam."

Despărțitu-s-au, și nu s-au umilit.

Înșelîndu-se – zice – de nădejdea lor și risipindu-se, nu s-au căit pentru reaua sfătuire, ci iarăși s-au apucat de acelea:

16. Ispititu-m-au, batjocoritu-m-au cu batjocură, scrîșnit-au asupra mea cu dinții lor.

Zice: S-au sîrguit a face toată cercarea, voind să-și împlinească mînia: uneori se ispiteau a mă vîna cu cuvinte amăgitoare, iar alteori răcneau ca niște lei, dorind a mă ucide.

17. Doamne, cînd vei vedea?

Însă aceasta nu a zis-o cerînd socoteală, ci dorind ajutorul: Cînd Te vei arăta asu-pră-mi – zice – și îmi vei izbîndi mie, celui nedreptățit?

18. Întoarce sufletul meu de la fapta lor cea rea!

Adică: Arată sufletul meu mai înalt decît măiestriile lor.

Izbăvește de lei pe cel unul născut al meu!

După ce a zis mai sus: „Scrîșnit-au asupra mea cu dinții lor", după cuviință i-a și numit pe dînșii „lei", că osebit lucru le este leilor scrîșnirea, mustrînd socoteala lor cea mîncătoare de sînge și sălbatică. Iar pe „cel unul născut al meu" Simmah l-a zis: „singurătatea mea", în loc de: „cea pustie de tot ajutorul omenesc".

19. Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne, întru adunare multă, întru norod greu Te voi lăuda.

Iar pe acest „întru norod greu Te voi lăuda" Simmah l-a zis: „întru norod prea-mult". Și aceasta era mai-nainte grăire, care și-a primit sfîrșitul: că, prin cei ce au crezut, dumnezeiescul David laudă pe Dumnezeu în tot pămîntul și marea, fiind-că „adunare multă" și „norod prea-mult" numește bisericile din lume.

20. Să nu se bucure de mine cei ce îmi vrăjmășesc mie cu nedreptate, cei ce mă urăsc în zadar și fac semn cu ochii.

Aici iarăși a făcut pomenire de cei ce întărîtau pe Saul, care se fățărniceau prie-teni, dar le lucrau pe ale vrăjmașilor. Și, prin cele de aici înainte, le-a zis mai desco-perit pe acestea:

21. Că mie cele de pace îmi grăiau, și spre mînie vicleșuguri gîndeau.

Că, rostind cuvinte prietenești, se ispiteau a ascunde mînia ca și în pămînt, avînd mintea plină de vicleșug.

22. Lărgit-au asupra mea gura lor, zis-au: Bine, bine, văzut-au ochii noștri!

Și, după ce m-au văzut că am simțit vrăjmășia lor, și-au descoperit vrăjmășia lor ascunsă, veselindu-se cu glas de primejdiile mele.

23. Văzut-ai, Doamne, să nu taci!

Doamne, să nu Te depărtezi de la mine!

24. Scoală-Te, Doamne, și ia aminte la judecata mea, Dumnezeul meu și Domnul meu, spre îndreptarea mea.

Judecător ești, Stăpîne, privești peste toate și nimic nu scapă de privirea Ta; să nu treci cu vederea cele lucrate, nici să mă faci pustiu de purtarea Ta de grijă, ci judecă și dă hotărîre degrabă. Acest lucru arată și cele ce urmează:

25. Judecă-mă, Doamne, după dreptatea Ta, Doamne Dumnezeul meu, și să nu se bucure de mine vrăjmașii mei!

26. Să nu zică întru inimile lor: Bine, bine este sufletului nostru! – nici să zică: Înghițitu-l-am pe dînsul!

O, Stăpîne, dacă vei întîrzia judecata, aceia mă vor batjocori iarăși, și vor face chinurile mele pricină de veselie și de îndulcire, și a mea rea-norocire o vor socoti buna lor norocire.

27. Să se rușineze și să se înfrunteze împreună toți cei ce se bucură de relele mele; îmbrace-se cu rușine și cu înfruntare cei ce grăiesc mari asupra mea!

Potrivită este rușinea celor ce batjocoresc pe cei de aproape, și pe aceasta a dorit-o Prorocul celor ce sînt trufași și mari-grăitori.

28. Să se bucure și să se veselească cei ce voiesc dreptatea mea și să zică pururea „Mărească-Se Domnul!" cei ce voiesc pacea robului Lui.

Zice: Bucurîndu-se și veselindu-se să fie cei ce îmi voiesc cele bune și pace. Și, după ce vor vedea că am dobîndit-o, Te vor lăuda pe Tine, Stăpînul.

29. Și limba mea va cugeta dreptatea Ta, toată ziua lauda Ta.

Iar eu, dobîndind a Ta purtare de grijă, voi cugeta la toate poruncile Tale noaptea și ziua și totdeauna voi lăuda facerile Tale de bine. Căci pe acest „toată ziua" Simmah l-a zis: „în toate zilele", însemnînd prin aceasta necurmarea.

Deci Psalmul acesta s-a sfîrșit. Iar eu rog pe cititori să nu se vatăme din rugăciunea dreptului, nici să ia de aici pricină de blestem asupra vrăjmașilor, ci să știe că Prorocul urma *Legii* celei vechi, nu *Evangheliei*, iar *Legea* îi poruncea să iubească pe aproapele și să-i urască pe vrăjmași. Iar Stăpînul Hristos, arătînd fapta bună cea prea-desăvîrșită, a zis: „S-a zis celor de demult: Vei iubi pe aproapele tău și vei urî pe vrăjmașul tău! Iar Eu zic vouă: Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvîntați pe cei ce vă gonesc pe voi!" Asemenea acestora a zis și dumnezeiescul Apostol: „Binecuvîntați-i, și nu-i blestemați!" Deci, căutînd voi către această deosebire, cunoașteți ce se potrivește *Legii* și ce – Darului. Și, de altfel, nici Fericitul David nu a vorbit blestemîndu-i pe aceștia, ci mai-nainte grăia cu prorocie cele ce aveau să fie negreșit. Iar că nici el, urmînd evanghelicească punere de lege, nu i-a muncit pe cei ce îl nedreptățeau, ascultați-l pe dînsul zicînd: „De am răsplătit celor ce îmi răsplătesc mie rele, să cad de la vrăjmașii mei deșert, să gonească vrăjmașul sufletul meu, și să-l prindă, și să calce în pămînt viața mea și slava mea în țărînă să o așeze." Și nu le-a zis pe acestea fără să le facă, pentru că a pus sfîrșit cuvintelor și a arătat lucrurile mai luminate decît graiurile: că, de două ori dobîndindu-l în mînă pe vrăjmaș, nu numai că nu l-a ucis, ci i-a și oprit pe cei ce voiau a-l ucide. Și, după ce Saul a căzut în război, David

îl tînguia cu amar, iar pe cel ce i-a vestit moartea, care se bucura și se semețea că l-a ucis pe împărat, l-a dat morții. Și am fost silit a le grăi pe acestea, pentru ca cei ce blestemă și îl aduc în mijloc pe dumnezeiescul David să aibă ca întîi chip și pildă de folos filosofia cea prea-mare a lui.

TÎLCUIREA PSALMULUI 35

Întru sfîrșit, lui David, robului Domnului.

Apucîndu-l de două ori în mîinile sale pe Saul, dumnezeiescul David nu numai că nu l-a ucis, ci i-a oprit și pe cei ce se ispiteau a-l ucide. Apoi, făcîndu-se ziuă și suindu-se pe un vîrf de munte, el i-a cerut socoteală lui Saul și i-a mustrat vrăjmășia nedreaptă, arătîndu-i că nu l-a ucis, aflîndu-l dormind noaptea, ci l-a mîntuit ca pe un făcător de bine. Și i-a arătat pulpana hlamidei lui, vasul de apă și sulița pe care le luase spre dovada adevărului graiurilor. Către acestea, Saul a răspuns cu graiuri vopsite cu dragoste și înfășurate cu față de prietenie, adăugînd încă și jurăminte și făgăduind pocăință. Deci întru acea vreme a zis Fericitul David Psalmul de față, mustrînd pe cei ce trăiesc întru răutate și propovăduind cu tărie purtarea de grijă a lui Dumnezeu, Care ocîrmuiește toate. Și a amestecat întru cuvîntarea de Dumnezeu și prorocie, pentru care deasupra-scrierea trimite pe cititor la „sfîrșit".

1. Zis-a călcătorul de lege să greșească întru sine.

Zice: Cel ce este crescut și hrănit întru răutate socotește că nimeni nu vede sfaturile ascunse ale sufletului său. Pentru că acest „zis-a" e în loc de: „i se pare și socotește."

Nu este frica lui Dumnezeu înaintea ochilor lui.

Iar pricina unei asemenea nesimțiri e că nu se teme de Stăpînul ce privește peste toate.

2. Că a viclenit înaintea Lui, ca să afle fărădelegea sa și să urască.

Zice: Așa s-a răsturnat pe sine și a lepădat frica lui Dumnezeu dinaintea ochilor săi, încît – fiind arătată fărădelegea lui, văzută și aflată de toți, și pentru aceasta vrednică de urîciune – s-a dat pe sine neînduplecat la fărădelege. Și de bună voie are această necunoștință, fiindcă nu voiește să gîndească cele făcute și să urască pe cele rele.

3. Graiurile gurii lui – fărădelegea și vicleșugul. N-a voit să priceapă să facă bine,

4. fărădelege a gîndit întru așternutul său, stătut-a în toată calea cea rea și răutatea nu a urît-o.

Acela – zice – rostește cuvinte golite de adevăr și împletite cu vicleșug și nu voiește a cunoaște cuviința, ci noaptea măiestrește rele și viclene asupra vecinului, iar

ziua se ispitește a-și împlini sfaturile. Iar pricina acestui lucru este că el nu se îngrețoșează și nu se întoarce cu totul dinspre răutate și viclenie. Pentru că acest „răutatea nu a urît-o" e pus în loc de: „nu s-a îngrețoșat de răutate", fiindcă și pe idoli dumnezeiasca *Scriptură* îi numește uneori „îngrețoșări", iar alteori „urîciuni". Achila a tălmăcit acest grai, zicînd: „nu a lepădat-o", Simmah: „nu a defăimat-o", iar Teodotion: „nu a împins-o de la sine".

5. Doamne, în cer este mila Ta și adevărul Tău – pînă la nori.

6. Și dreptatea Ta – ca munții lui Dumnezeu,

Deci aceia se apucă a lucra unele ca acestea ca și cum nimeni n-ar privi asupră-le, iar Tu, Stăpîne, ai și milă nemăsurată, și adevăr nemăsurat și dreptate asemănată cu munții cei prea-mari. Și ajunge adevărul Tău pînă la oameni și, prin Proroci, ca prin niște nori, dăruiește lor mîntuitoarea ploaie.

judecățile Tale – adînc mult.

Și, avînd atît de mare adevăr și dreptate, nu știu pentru ce rabzi îndelung! Judecățile Tale urmează adîncul cel nevăzut, că – precum străfundul aceluia este ascuns oamenilor – așa nepătrunsă este înțelegerea judecăților Tale.

Oamenii și dobitoacele vei mîntui, Doamne,

Și care este pricina acestui lucru?

7. că ai înmulțit mila Ta, Dumnezeule.

Că pînă și la dobitoace ajunge iubirea Ta, încît nu numai pe oameni, ci și pe cele făcute pentru om le hrănești, făcîndu-le oamenilor bine și prin acestea.

Iar fiii oamenilor întru acoperămîntul aripilor Tale vor nădăjdui.

Cuvîntul acesta are prorocie a schimbării făcute după înomenirea Mîntuitorului nostru, că nu a zis: „au nădăjduit", ci: „vor nădăjdui".

8. Îmbăta-se-vor din grăsimea casei Tale, și cu izvorul desfătării Tale vei adăpa pe dînșii.

Zice: Văzînd rodirea bunătăților odrăslind în casa Ta, firea oamenilor va alerga către Tine. Iar prin aceste bunătăți însemnează nu numai apele dumnezeieștii învățături, ci și îndulcirea hranei celei de taină. A însemnat dăruirea atîtor bunătăți cu „izvorul", pentru că aceasta nu s-a dat oamenilor din început, și îi îndeamnă pe toți să se apropie și să bea, fiindcă nu este rîu, care curge totdeauna, ci izvor, care curge la o vreme. Astfel, cei ce nu se apropie întru vremea de acum, după ducerea de aici nu mai dobîndesc dumnezeieștile ape. Și – arătînd că izvorîrea bunătăților este curgătoare din fire, adică de-a pururea, dar izvor se face după iconomii, în bună vreme – a adăugat:

9. Că la Tine este Izvorul Vieţii,

Aici ne descoperă arătat taina Sfintei Treimi, că „Izvor al Vieţii" L-a numit pe Unul Născut Cuvîntul lui Dumnezeu. Aşa Se numeşte pe Sine şi El Însuşi, prin Ieremia Prorocul: „Pe Mine, Izvorul apei vieţii, M-au părăsit, şi s-au dus şi şi-au săpat puţuri sfărîmate, care nu vor putea să ţină apă." Deci spune că „Izvorul Vieţii" este la Tatăl, după evangheliceasca învăţătură ce zice: „Eu – întru Tatăl, şi Tatăl – întru Mine."

întru lumina Ta vom vedea lumină.

Pentru că, luminîndu-ne de Preasfîntul Duh, vedem razele Unuia Născut Fiului Tău, că spune: „Nimeni nu poate zice «Domnul Iisus», fără numai întru Duhul Sfînt." Şi nouă ne-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Lui şi ne-am învăţat cu dinadinsul, prin proroceştile cuvinte, cele trei osebiri ale uneia Dumnezeiri.

10. Tinde mila Ta celor ce Te cunosc pe Tine şi dreptatea Ta – celor drepţi la inimă!

Drept aceea – zice – împărtăşeşte totdeauna de a Ta blîndă şi dreaptă purtare de grijă pe cei învredniciţi cunoştinţei de Dumnezeu care voiesc a lucra cele bune. Că pe amîndouă le-a zis pentru aceiaşi, făcînd despărţirea după a sa obişnuinţă: adică nu a cerut milă pentru unii, care Îl cunosc pe Domnul, şi dreptate pentru alţii, drepţi cu inima; ci, hotărînd fapta bună desăvîrşită întru dogme adevărate şi lucruri bune, le-a făgăduit milă şi dreptate celor ce o au pe aceasta.

11. Să nu-mi vină mie piciorul mîndriei, şi mîna păcătosului să nu mă clatine!

12. Acolo au căzut toţi cei ce lucrează fărădelegea, scosu-s-au afară şi nu vor putea să stea.

Pe acest „acolo au căzut toţi cei ce lucrează fărădelegea" Simmah l-a tălmăcit aşa: „Unde cad cei ce lucrează fărădelegea, se împing şi nu vor putea să stea." Prorocul – cunoscînd sfîrşitul căii împotrivnice – cere să păzească măsurile firii şi să nu se abată din calea dreaptă prin bîntuielile celor fără de lege. Căci cei ce cad întru calea cea rea – zice – nu vor mai putea să se scoale şi să alerge întru alta. Cu acestea se aseamănă şi cele zise în Psalmul al 6-lea: „Că nu este întru moarte cel ce Te pomeneşte pe Tine, şi în iad cine se va mărturisi Ţie?"

TÎLCUIREA PSALMULUI 36

Psalmul lui David.

1. Nu rîvni celor ce viclenesc, nici nu urma pe cei ce fac fărădelegea!

Dumnezeiescul David s-a învăţat din cercare de cîte bunătăţi este pricinuitoare blîndeţea şi că sfîrşitul celor ce trăiesc întru nedreptate şi trufie este mîhnicios şi po-

trivit vieții lor. Le învățase pe acestea din cele pentru Saul, din cele pentru Avesalom și din ale altora cîți au lucrat asemenea lor. De aceea aduce sfătuire tuturor oamenilor, rugîndu-i să sufere bine cele de scîrbă ce se întîmplă și să nu socotească fericite bunele-norociri și îmbogățirile oamenilor răi, ci mai vîrtos să le numească ticăloase[1]. Pentru care, începînd Psalmul, zice: „Nu rîvni celor ce viclenesc, nici nu urma pe cei ce fac fărădelegea!" Iar pe acest „nu rîvni", Simmah l-a tălmăcit: „nu te prigoni", iar Teodotion: „nu te zădărî", în loc de: Nu te întărîta spre urmarea celor ce trăiesc întru fărădelege, văzînd buna lor norocire. Și, arătînd vremelnicia bunei-norociri, îndată a adăugat:

2. Căci ca iarba degrab se vor usca și ca verdeața ierbii degrab vor cădea.

Și Fericitul Isaia a zis acestea: „Tot trupul – ca iarba, și toată slava lui – ca floarea ierbii: uscatu-s-a iarba și floarea ei a căzut, iar cuvîntul Domnului rămîne în veac." Aceasta a zis și Fericitul David.

3. Nădăjduiește spre Domnul, și fă bunătate, și moștenește pămîntul și te vei paște întru bogăția lui.

4. Desfătează-te întru Domnul, și El îți va da ție cererile inimii tale.

Prin toate ne-a învățat cîștigul nădejdii spre Dumnezeu, că zice: Cel ce nădăjduiește întru Domnul și se paște de Domnul se va îndulci de cele dăruite de Domnul. Dar mai cu covîrșire vor dobîndi acestea cei ce socotesc desfătare necurmata vorbire cu Dînsul.

5. Descoperă Domnului calea ta și nădăjduiește spre Dînsul, și El va împlini.

6. Și va scoate ca lumina dreptatea ta și judecata ta – ca amiaza zilei.

Dăruiește-te – zice – lui Dumnezeu, și pe sine-ți și faptele tale, și atunci așteaptă de la Dînsul ajutorul. Că El, ca Judecător, va scoate hotărîrea cea dreaptă, și te va propovădui pe tine și te va face strălucit, încît să fii arătat tuturor precum lumina amiezii.

7. Supune-te Domnului și roagă-L pe Dînsul, nu rîvni celui ce sporește în calea sa, omului ce face călcare de lege.

Deci, știind acestea, pleacă-te lui Dumnezeu, Ocîrmuitorului tuturor, și stăruie cerînd de la Dînsul cele bune. Nu te zădărî întru cel ce sporește în calea sa, adică întru omul ce face fărădelege. Și – dacă ai vedea pe cineva că le voiește și le alege pe cele rele, și din scopul său nu greșește, ci sporește – să nu-ți cadă cu greu, ca și cum nimeni n-ar ocîrmui zidirea. Că acest lucru arată cele adăugate:

8. Părăsește iuțimea și lasă mînia, nu rîvni să viclenești!

[1] „Nenorocite", cum am mai zis.

9. Că cei ce viclenesc de tot se vor pierde,

Să nu vezi buna lor norocire, ci aşteaptă sfîrşitul, şi le vei vedea pieirea.

iar cei ce aşteaptă pe Domnul vor moşteni pămîntul.

10. Şi încă puţin, şi nu va fi păcătosul; şi vei căuta locul lui, şi nu-l vei afla.

11. Iar cei blînzi vor moşteni pămîntul şi se vor desfăta întru mulţimea păcii.

Să ştii bine că cei ce s-au atîrnat pe sine de dumnezeiasca nădejde şi au ales viaţa blîndă vor fi întru linişte şi pace, avînd ca statornică desfătare curăţenia conştiinţei. Iar cei ce s-au nădăjduit la buna-norocire vremelnică vor primi schimbarea grabnică şi se vor da desăvîrşitei uitări.

12. Pîndi-va păcătosul pe cel drept şi va scrîşni asupra lui cu dinţii săi.

13. Iar Domnul va rîde de dînsul, că mai înainte vede că va veni ziua lui.

Şi prin acestea aduce mîngîiere celor nedreptăţiţi, că arată pe cel fără de lege turbîndu-se asupra celor ce au îmbrăţişat viaţa cea liniştită, şi pe Dreptul Judecător rîzîndu-Şi de apucarea şi sîrguinţa lui, ca Cel ce vede mai-nainte grabnica lui săvîrşire.

14. Sabie au scos păcătoşii, întins-au arcul lor ca să surpe pe scăpătatul şi pe săracul, ca să junghie pe cei drepţi la inimă.

15. Sabia lor să intre în inimile lor şi arcele lor să se zdrobească!

Aceeaşi înţelegere cu cele zise mai-nainte au şi acestea, învăţîndu-ne că păcătosul întrebuinţează măiestrii de multe feluri asupra celor ce nu l-au nedreptăţit cu nimic, însă va cădea întru ale sale curse şi laţuri – că „sabie" şi „arc" a numit feluritele bîntuieli. Acestea se aseamănă cu cele zise în Psalmul al 7-lea: „Groapă a săpat, şi a deschis-o pe dînsa, şi va cădea în groapa pe care a făcut-o."

16. Mai bun este puţinul celui drept, decît bogăţia multă a păcătoşilor.

Mai bună este – zice – puţina avuţie cu dreptate, decît bogăţia cea fără de lege şi averea cea nedreaptă. Apoi, arătînd roada amîndorura, zice:

17. Că braţele păcătoşilor se vor zdrobi, iar pe cei drepţi îi întăreşte Domnul.

„Braţe", cu închipuire, a numit puterea, fiindcă cu ele au oamenii fire a lucra. Şi foarte cu potrivire l-a pus pe acest „întăreşte pe cei drepţi Domnul", că aceştia – împungîndu-se de draci şi de oameni, iar de dumnezeiescul dar rezemîndu-se şi proptindu-se – stau şi biruiesc ispitele cele grele ce vin asupră-le.

18. Cunoaşte Domnul căile celor fără prihană, şi moştenirea lor în veac va fi.

19. Nu se vor ruşina în vremea cea rea şi în zilele foametei se vor sătura.

Cei ce aleg viața cea fără de prihană dobîndesc toată purtarea de grijă, căci, măcar de vor și cădea în primejdii, ei se ridică deasupra acestora și, cînd s-ar face vreo lipsă de obște, primesc de la Dumnezeu hrana de nevoie și, afară de aceasta, dobîndesc veșnicele bunătăți. Iar „foamete" eu socotesc că o arată aici pe aceea cu care i-a îngrozit de demult pe Iudei, zicînd: „Voi aduce foamete pe pămînt, nu foamete de pîine, nici sete de apă, ci foamete de a auzi cuvîntul Domnului."

20. Că păcătoșii vor pieri, iar vrăjmașii Domnului, îndată ce s-au mărit și s-au înălțat, stingîndu-se, ca fumul au lipsit.

Schimbarea legătorului (adică a lui „și") a pricinuit deosebirea fețelor, și înțelegem că unii sînt „păcătoșii", iar alții „vrăjmașii Domnului". Iar Achila și Simmah, punîndu-l în locul lui „iar" pe legătorul („și"), pe aceiași i-a arătat și păcătoși, și vrăjmași ai Domnului. Și zice că oamenii uriți de Dumnezeu pentru ale lor fărădelegi – înflorind puțină vreme și părîndu-li-se că sînt străluciți și vestiți – s-au risipit ca niște fum.

21. Se împrumută păcătosul, și nu va plăti, iar dreptul se îndură și dă.

Unul ca acesta era Saul, care – de-a pururea făcîndu-i-se bine de către prea-dumnezeiescul David – nu suferea a răsplăti cu cele bune făcătorului de bine. Iar Fericitul David – urmîndu-L pe al său Stăpîn, Care Își răsare soarele peste cei răi și peste cei buni – petrecea făcînd binele. Unii ca aceștia erau Iudeii, care – primind de la Sfințiții Apostoli tămăduirile cele de multe feluri – își arătau socoteala și voirea lor cea ucigașă, dar dumnezeieștii Apostoli le împărțeau cu îndestulare dumnezeieștile daruri.

22. Că cei ce îl binecuvîntează pe el vor moșteni pămîntul, iar cei ce-l blestemă de tot se vor pierde.

Dumnezeul tuturor a făgăduit aceasta Patriarhului Avraam, zicînd: „Voi blagoslovi pe cei ce te binecuvîntează pe tine, și îi voi blestema pe cei ce te vor blestema."[1]

23. De la Domnul pașii omului se îndreptează, și calea Lui o va voi foarte.

24. Cînd va cădea, nu se va zdrobi, că Domnul întărește mîna lui.

Domnul binecuvîntează pe cei ce binecuvîntează pe cel drept; iar celui ce îl blestemă pe acela, îi răsplătește cu cele deopotrivă, fiindcă El îndreptează căile drepților. Că, fără darul Lui, este cu neputință să călătorească cineva pe calea faptei bune fără de prihană. Celor ce au acest scop le ajută însă, și trebuie ca sîrguința omeneas-

[1] „După aceea, a zis Domnul către Avram: Ieși din pămîntul tău, din neamul tău și din casa tatălui tău, și vino în pămîntul pe care ți-l voi arăta Eu. Și Eu voi ridica din tine un popor mare, te voi binecuvînta, voi mări numele tău și vei fi izvor de binecuvîntare. Binecuvînta-voi pe cei ce te vor binecuvînta, iar pe cei ce te vor blestema îi voi blestema; și se vor binecuvînta întru tine toate neamurile pămîntului" (*Facerea* 12:1-3). Legămîntul acesta a fost înnoit cu Isaac și cu Iacov-Israil.

că și dumnezeiasca purtare de grijă să urmeze împreună spre cîștigarea faptei bune. Astfel, cel ce face călătoria aceasta va dobîndi dumnezeiasca sprijinire, măcar de va și aluneca cîndva. Așa, poticnindu-se și primejduindu-se a se surpa la pămînt, Fericitul David s-a îndreptat de către dumnezeiescul dar.

25. Mai tînăr am fost, și am îmbătrînit, și n-am văzut pe dreptul părăsit, nici sămînța lui cerînd pîine.

26. Toată ziua miluiește și împrumută dreptul, și sămînța lui întru blagoslovenie va fi.

Zice: Și cînd eram tînăr, și după ce am venit la bătrînețe, nu știu să fi văzut pe cel drept pustiu de dumnezeiasca purtare de grijă. Că Dreptul Judecător are toată purtarea de grijă nu numai pentru dînșii, ci și pentru cei ce răsar dintru dînșii: așa, pentru strămoșeasca faptă bună, a avut purtare de grijă pentru Israil, cu toate că făcea fărădelege; așa, pentru părinteasca iubire de Dumnezeu, l-a suferit pe Solomon, cel ce a făcut păgînătățile. Iar acest „toată ziua miluiește și împrumută dreptul" arată feluritele faceri de bine ale dreptului: cele cu bani, cele prin lucruri, cele prin cuvinte și prin sfătuiri. Făcîndu-le pe acestea, el miluiește pe cei ce le dobîndesc și împrumută pe Dumnezeu, că zice: „Cel ce miluiește pe sărac împrumută pe Dumnezeu", întrucît și împrumutarea este faptă a milei.

27. Abate-te de la rău, și fă bine și sălășluiește-te în veacul veacului!

Deci: Acestea știindu-le și învățîndu-vă răsplătirile faptei bune și pe cele ale răutății, voi, oamenii toți, fugiți de toate felurile răutății și călătoriți pe calea împotrivnică ei, ca să dobîndiți bunătățile veșnice.

28. Că Domnul iubește judecata și nu va părăsi pe cei cuvioși ai Săi, că în veac se vor păzi. Iar cei fără de lege se vor goni și sămînța celor necredincioși de tot se va pierde.

29. Iar drepții vor moșteni pămîntul și se vor sălășlui în veacul veacului pe dînsul.

Făcînd bună și dreaptă judecată, Domnul tuturor va da răsplătirile potrivite meșteșugirilor: pe îndrăgitorii dreptății îi va învrednici de toată purtarea de grijă, iar pe cei ce aleg cele împotrivnice îi va smulge din rădăcină. Așa, după ce a arătat rodurile amîndorura părților, ne învață de aici cum este cu putință să împlinim dreptatea cea iubită lui Dumnezeu:

30. Gura dreptului va cugeta înțelepciune și limba lui va grăi judecată.

31. Legea lui Dumnezeu – întru inima lui, și nu se vor împiedica pașii lui.

Se cuvine – zice – a purta cuvintele dumnezeiești pe limbă și în minte și a cugeta totdeauna la ele. Și așa, învățîndu-se ce se cuvine a face, îndrăgitorul faptei bune va

rămîne liniştit şi neclătit, biruindu-i pe cei ce se ispitesc a-l surpa. Pe acestea le-a zis şi în Psalmul dintîi: „Ci în legea Domnului – voia lui, şi în legea Lui va cugeta ziua şi noaptea...” şi cele de aici înainte.

32. Pîndeşte păcătosul pe cel drept şi caută să-l omoare pe el.

33. Dar Domnul nu-l va lăsa pe dînsul în mîinile lui, nici nu-l va osîndi cînd Se va judeca cu dînsul.

În multe feluri le zice pe aceleaşi, făcînd pomenirea mai statornică prin mai multa cugetare. Şi zice că, atunci cînd se va bîntui de cei răi, Stăpînul nu va trece cu vederea pe cel drept, nici nu va hotărî cu cei ce îndrăznesc a lucra unele ca acestea, ci îl va face a sări peste laţuri. Această purtare de grijă a dobîndit-o Avraam, cînd Sarra a fost răpită de două ori[1]; pe aceasta – Isaac, cînd însuşi a pătimit la fel (cu Revecca)[2]; pe aceasta – Iacov, cînd a fost zavistuit de fratele şi de socrul său[3]; pe aceasta – Iosif, cînd i-a fost dat război de zavistie şi de clevetire. Şi ce trebuie a le număra pe toate? Căci iubitorilor de învăţătură le este cu înlesnire să le culeagă pe cele de demult şi să le privească pe cele noi.

34. Aşteaptă-L pe Domnul şi păzeşte calea Lui! Şi te va înălţa ca să moşteneşti pămîntul. Vei vedea cînd vor pieri păcătoşii.

Deci, după ce le-ai învăţat pe acestea, aşteaptă dumnezeiasca hotărîre şi păzeşte legile aşezate. Astfel, în viaţa de acum te vei face vestit, şi întru cea care va să fie vei dobîndi bunătăţile statornice şi vei vedea sfîrşitul de trei ori ticălos al păcătoşilor. Apoi – pentru că mulţi se mîhnesc că nu văd acum pedeapsa celor nedrepţi, ci o aşteaptă multă vreme – după cuviinţă se încredinţează din cele făcute despre cele ce vor să fie:

35. Văzut-am pe cel necredincios prea-înălţîndu-se şi ridicîndu-se ca cedrii Libanului.

36. Şi am trecut, şi – iată – nu era; şi l-am căutat pe el, şi nu s-a aflat locul lui.

Marele David a văzut şi sfîrşitul împărăţiei lui Saul, şi pierzarea tiraniei lui Avesalom, şi mîndria şi pieirea lui Nahaş Amoniteanului, şi trufia şi moartea lui Goliat celui de altă seminţie, şi a altora iarăşi (afară de aceştia, nu puţini) trufie, şi mîndrie

---

[1] În vremea pribegiei în Egipt şi în ţinutul Filistenilor, Avraam spunea că Sarra e sora lui, de frică să nu fie omorît pentru ea. Aşa a ajuns să fie răpită, o dată de Faraon (vezi *Facerea*, capitolul 12) şi încă o dată de Avimeleh, împăratul din Gherara (vezi *Facerea*, capitolul 20).

[2] Nemernicind şi el în Gherara la Avimeleh, Isaac zicea la fel, că Revecca îi este soră, pînă cînd împăratul a descoperit înşelăciunea şi a poruncit ca nimeni să nu se atingă de ei (vezi *Facerea*, capitolul 26).

[3] Supărat că Iacov i-a răpit binecuvîntarea, Isav a fost hotărît să-l omoare (*Facerea* 27:41). De asemenea, mai tîrziu, Iacov este prigonit de socrul său, Laban (*Facerea* 31:23). Pînă la urmă, făcînd rugăciune, el se împacă şi cu fratele (*Facerea* 33:1-4), şi cu socrul (*Facerea* 31:44-54).

și desăvîrșita pierzare. Deci după cuviință a asemănat buna-norocire a acelora cu copacii cei neroditori și a zis că s-au făcut deșerți nu numai ei, ci și locurile acelora. Arătînd prin acestea pomenirea, aduce iarăși învățătură și sfătuire:

37. Păzește nerăutatea și vezi dreptatea, că este rămășiță omului pașnic.

Simmah a zis așa acest stih: „Păzește prostimea și vezi drept, că sînt bunătăți care or să fie omului pașnic." Să nu cauți – zice – către cele scîrbicioase de față, ci așteaptă pe cele ce or să fie, că este vreme întru care se va răsplăti cu plată potrivită celor umiliți și drepți.

38. Iar cei fără de lege de tot se vor pierde împreună. Și rămășițele celor necredincioși se vor pierde.

Pe acesta, iarăși Simmah l-a zis: „Iar cei ce sînt lepădați deodată se vor pierde și cele de pe urmă ale celor fără de lege se vor curma." Atunci – zice – aceștia vor primi răsplătirile și vor pătimi pieire de obște.

39. Iar mîntuirea drepților – de la Domnul, că scutitor al lor este în vremea necazului.

40. Și le va ajuta lor Domnul, și-i va izbăvi pe dînșii, și-i va scoate pe ei de la cei păcătoși și-i va mîntui pe ei, că au nădăjduit spre Dînsul.

Iar lucrătorii dreptății vor dobîndi dumnezeiescul ajutor, și vor nimeri mîntuirea și îi vor birui pe cei ce se ispitesc a-i nedreptăți, fiindcă au dobîndit curata nădejde.

TÎLCUIREA PSALMULUI 37

Psalmul lui David, spre aducerea aminte, pentru Sîmbătă.

Întru alta, se află așa: „Psalmul acesta îl cîntă aducîndu-și aminte de ticăloșia pătimită pentru păcatul său, și se roagă să dobîndească *sîmbetire*, adică odihnă din primejdii." Pocăința sîrguincioasă a prea-dumnezeiescului David propovăduiește deosebirea mărturisirii: nesuferind rana, întru mulți Psalmi își pomenește nu doar păcatul, ci arată atît boala, cît și vindecarea, aducînd oamenilor pricină de învățătură. Deci și în Psalmul acesta pomenește păcatul și pedeapsa adusă asupră-i pentru vindecarea păcatului. Că s-au adus asupra lui multe ispite grele: junghierea lui Amnon, tirania lui Avesalom, sfaturile lui Ahitofel împotriva sa, ocările lui Semei și celelalte cîte ne învață istoria.

1. Doamne, nu cu mînia Ta să mă mustri pe mine, nici cu urgia Ta să mă pedepsești!

Acest stih l-a făcut înainte-cuvîntare şi la Psalmul al 6-lea, rugîndu-se să fie pedepsit doctoriceşte, iar nu judecătoreşte, şi să se vindece cu doctorii dulci, nu cu unele iuţi.

2. Că săgeţile Tale s-au înfipt în mine, şi ai întărit peste mine mîna Ta.

Nu în zadar – zice – mă rog aceasta, ci văzînd aducîndu-se asupra mea grămezi de săgeţi şi mîna Ta asupră-mi stînd foarte, apăsîndu-mă şi foarte bătîndu-mă. Pe acest „ai întărit peste mine mîna Ta" l-a pus din metafora celor ce muncesc pe cineva şi aduc asupră-i multe lovituri.

3. Nu este vindecare în trupul meu de către faţa urgiei Tale, nu este pace întru oasele mele de către faţa păcatelor mele.

Zice: Împungîndu-mă cu pedeapsa, îmi aduc aminte de păcat, plîng şi mă tînguiesc, şi dintru aceasta sufăr rea pătimire şi ticăloşie.

4. Că fărădelegile mele au covîrşit capul meu, ca o sarcină grea s-au îngreuiat peste mine.

5. Împuţitu-s-au şi au putrezit ranele mele de către faţa nebuniei mele.

6. Ostenitu-m-am şi m-am gîrbovit pînă în sfîrşit, toată ziua mîhnindu-mă umblam.

M-a gîrbovit – zice – sarcina cea grea a păcatului şi mă mîhneşte reaua putoare a rănilor putrezite, pe care le-am primit cînd am aruncat de la mine înţelepciunea şi am slujit nebuniei. Pentru care, fiind lipsit de toată veselia şi dulceaţa, mă mîhnesc, şi mă scîrbesc totdeauna şi nu aflu schimbare a mîhnirii.

7. Că şalele mele s-au umplut de ocări şi nu este vindecare în trupul meu.

Prin „şale" a însemnat pofta, că de acestea sînt lipiţi rărunchii, prin care au fire a se porni poftele. Deci zice: S-au făcut mie pricină a acestor rele, căci nu spre trebuinţă, ci rău, spre curvie, am folosit pofta.

8. Necăjitu-m-am şi m-am smerit foarte, răcnit-am din suspinarea inimii mele.

Din pofta aceea – zice – am cules a mă gîrbovi la pămînt şi a mă tîngui totdeauna pentru chinuirile cele amare ale inimii mele. Pentru aceasta, după ce am schimbat lucrarea poftei, am făcut-o slujitoare dumnezeieştii Tale voi. Căci a adăugat:

9. Doamne, înaintea Ta este toată dorirea mea

Că, de vreme ce o dată am folosit-o rău, de-a pururea o voi afierosi poruncilor Tale.

şi suspinul meu de la Tine nu s-a ascuns.

10. Inima mea s-a tulburat, părăsitu-m-a vîrtutea mea și lumina ochilor mei, și lumina nu este cu mine.

Zice: Vezi, Stăpîne, tînguirile mele și lacrimile, vezi-mă că sînt clătinat, dezgolit de vîrtute, și lipsit de lumină și petrec întru amiază ca într-un întuneric. Prin acestea, însemnează două deodată: covîrșirea mîhnirii – pentru care nici lumina nu i se pare că este lumină – și golirea de dumnezeiasca purtare de grijă, pe care a numit-o după cuviință „lumina ochilor".

11. Prietenii mei și vecinii mei în preajma mea s-au apropiat, și au stătut, și cei mai de aproape ai mei departe de mine au stătut.

Iar Simmah a tălmăcit așa acest stih: „Cei iubiți ai mei și prietenii mei împotrivă mi-au stat întru rană." Zice: Unii dintre prieteni, văzînd a mea rană, au făcut lucrurile neprietenilor și mi-au stat împotrivă arătat. Iar alții, temîndu-se, s-au despărțit, neîmpărtășindu-mă de ajutorul lor. Și însemnează aici pe Ahitofel, care, nu numai că s-a despărțit de dînsul, ci a și adus asupră-i acele sfătuiri pierzătoare. Încă și alții le-au lucrat pe acestea, iar mai vîrtos cea mai mare parte a lui Israil și însăși seminția Iudei s-a ostășit împreună cu Avesalom. Apoi, îndată după junghierea ucigătorului de tată, își porunceau unii altora să întreacă celelalte seminții și să întoarcă pe Împăratul David la palatele împărătești.

12. Și se sileau cei ce căutau sufletul meu, și cei ce căutau cele rele mie grăiau deșertăciuni și vicleșuguri toată ziua cugetau.

După ce m-au văzut lipsit de prieteni, coseau asupra mea vrăjmășiile, voind a mea junghiere.

13. Iar eu ca un surd nu auzeam și ca un mut ce nu-și deschide gura sa.

14. Și m-am făcut ca un om ce nu aude și nu are în gura lui mustrări.

Istoria ne învață aceasta mai descoperit, pentru că – prihănind Avesalom hotărîrile tatălui său și trăgîndu-i către sine dintre cei judecați de David pe cei biruiți la judecată – Fericitul David răbda îndelung. Și – pe cînd Semei îl ocăra și îl împroșca cu vorbe și cu pietre – el primea ocările tăcînd, iar pe Avesa, care se ispitea să pedepsească pe ticălos[1], l-a oprit, zicînd: „Lăsați-l să mă blesteme, că Domnul i-a poruncit lui să blesteme pe David."

15. Că spre Tine, Doamne, am nădăjduit, Tu vei auzi, Doamne Dumnezeul meu.

16. Că am zis ca nu cîndva să se bucure de mine vrăjmașii mei. Și, cînd s-au clătinat picioarele mele, asupra mea mari au grăit.

---

[1] „Ticălos" – aici: „rău" și „netrebnic".

Iar eu – zice – avînd răbdare, nădăjduiam spre Tine, dînd a mea judecată Ție și rugîndu-mă să nu mă fac bucurie vrăjmașilor, nici biruirea mea să nu se facă lor pricină de trufie.

17. Că eu spre bătăi gata sînt, și durerea mea înaintea mea este pururea.

Zice: Păcatul m-a făcut vrednic de bătăi. Pentru aceea, împungîndu-mă cu chinuirile păcatului, mă supun sub pedepse și doresc tămăduire.

18. Că fărădelegea mea eu voi vesti și mă voi griji pentru păcatul meu.

Pentru aceasta, sînt pîrîș și mustrător al meu și voi avea toată grija însănătoșirii mele.

19. Iar vrăjmașii mei trăiesc, și s-au întărit mai mult decît mine și s-au înmulțit cei ce mă urăsc fără dreptate.

20. Cei ce-mi răsplătesc mie rele pentru bune

Zice: Ție unuia am greșit – o, Stăpîne! – și răul înaintea Ta l-am făcut. Iar aceia, primind deseori multe faceri de bine de la mine, îmi răsplătesc cu cele împotrivnice și au cîștigat mai multă putere decît mine.

mă cleveteau, căci urmam bunătatea.

Prin acestea, arată iarăși pe Avesalom, care prihănea judecățile lui și le numea nedrepte. Și – de vreme ce acela îi era fiu și se sîrguia a se face ucigător de tată – după cuviință a adăugat: Și cel iubit m-a lepădat pe mine, urîndu-mă ca pe un mort. Că, pe cine i se cădea după legile firii a-l iubi, pe acela îl ura ca pe un mort împuțit. Iar aceasta se potrivește și norodului, care – primind de la David nenumărate faceri de bine și de multe ori înălțîndu-se printr-însul deasupra celor de altă seminție – s-a arătat necunoscător și nemulțumitor către făcătorul de bine.

21. Nu mă lăsa, Doamne Dumnezeul meu, nu Te depărta de la mine!

22. Ia aminte spre ajutorul meu, Doamne al mîntuirii mele!

Zice: Înconjurîndu-mă de atîtea ispite pricinuitoare de dureri, Te rog pe Tine, Dumnezeul și Stăpînul meu, să nu mă lipsești de obișnuita purtare de grijă, ci să mă împărtășești de ajutorul Tău și să-mi dăruiești mîntuire.

TÎLCUIREA PSALMULUI 38

Întru sfîrșit, lui Iditum, cîntarea lui David.

Oarecari dintre scriitori au dat Psalmul acesta lui Iditum și au zis că el l-ar fi scris, dar deasupra-scrierea ne învață în alt chip: Psalmul este al lui David, iar lui Iditum i

s-a dat să-l cînte, lui fiindu-i încredințată ceata cîntăreților. Și ne trimite „la sfîrșit", căci povestește cu jale prostimea firii omenești și arată sfîrșitul ei. Marele David a zis Psalmul cînd era gonit de Avesalom și ocărît de Semei, și are multă împreună-glăsuire cu cel rînduit mai-nainte.

1. Zis-am: Păzi-voi căile mele, ca să nu greșesc eu cu limba mea. Pus-am gurii mele strajă cînd s-a sculat păcătosul împotriva mea.

2. Amuțit-am, și m-am smerit și nici de bine n-am grăit, și durerea mea s-a înnoit.

Graiurile Psalmului au multă împreună-glăsuire cu istoria. Căci, pe cînd marele David fugea de tirania copilului ucigător de tată, Semei, întîmpinîndu-l în cale și împroșcîndu-l cu pietre, îl ocăra și cu cuvinte, numindu-l „nelegiuit" și „bărbat al sîngiurilor". Iar dumnezeiescul David, folosindu-se de obișnuita lui filosofie, nu numai că nu l-a muncit pe dînsul, ci și pe unul dintre voievozi, care se ispitea să-l însulițeze, l-a oprit, zicîndu-i: „Lăsați-l să mă blesteme, că Domnul i-a zis lui să grăiască de rău pe David, și cine-i va zice lui: Pentru ce ai făcut așa? Ca să vadă Domnul smerenia mea și să-mi răsplătească mie Domnul bune pentru blestemul lui din ziua aceasta."

Așadar David a făcut multă purtare de grijă pentru limbă și de-a pururea a înconjurat-o ca și cu un zid, știind că mădularul acesta este cu covîrșire lesne-alunecos. Așa a făcut și atunci cînd Semei, nefiind cu nimic nedreptățit, i-a stătut împotrivă că pe dînsul îl numește „păcătos", ca pe un nedrept. Căci zice: Într-acea vreme „am amuțit, și m-am smerit și nici de bine n-am grăit". Și foarte se aseamănă acestea cu cele zise în istorie: „Lăsați-l pe dînsul să mă blesteme, că Domnul i-a poruncit lui să grăiască de rău pe David, doar ar vedea Domnul smerenia mea și mă va scoate pe mine astăzi din mîna vrăjmașilor mei." Iar aici zice: M-am asemănat surdului ce cu totul nu auzea, și m-am smerit pe sine-mi, așteptînd de aici cîștigul, și „durerea mi s-a înnoit". Adică: Fiind ocărît de acela, am venit întru pomenirea păcatului îndrăznit de mine și m-am împuns cu chinuirile, socotind că pentru acesta sînt ocărît, tiranisit și silit a fugi, izgonindu-mă din casele împărătești. Acestea iarăși au multă rudenie cu istoria, pentru că acest „Domnul i-a poruncit să grăiască de rău pe David" are pomenirea păcatului pentru care s-a făcut certarea.

3. Înfierbîntatu-s-a inima mea în lăuntrul meu și întru cugetul meu se va aprinde foc.

Acest stih: „Înfierbîntatu-s-a inima mea în lăuntrul meu", Simmah l-a tălmăcit așa: „Cînd îmi veneam întru sine-mi, mă ardeam cu foc", adică: Aducîndu-mi aminte de păcatul meu, mă ardeam cu focul mîhnirii.

4. Grăit-am cu limba mea: Arată-mi, Doamne, sfîrșitul meu și numărul zilelor mele care este, ca să cunosc de ce mă lipsesc eu.

Deci - zice – nu am răspuns nimic către cel ce mă ocăra, iar pe Domnul tuturor L-am rugat să-mi facă arătat sfîrșitul vieții mele, foarte dorind săvîrșirea.

5. Iată, cu palma ai pus zilele mele măsurate, și statul meu – ca un nimic înaintea Ta.

Pe acesta, iarăși Simmah l-a tălmăcit așa: „Iată, ca niște palme măsurate ai dat zilele mele, și traiul meu – ca un nimic în preajma Ta." Și zice: Doresc sfîrșitul, știind firea omenească nu mult-trăitoare, pentru că viața noastră – alăturîndu-se lîngă viața Ta – pare că nici nu s-a alcătuit. Că Tu ești fără de început și nemărginit, iar viața noastră se măsoară ca și cu palma și cu degetul. Aici a arătat puțina vreme a vieții omenești. Așa zice și în alt loc: „O mie de ani înaintea ochilor Tăi, Doamne, ca ziua de ieri care a trecut și ca straja în noapte." Și aiurea: „Cerurile și pămîntul vor pieri, iar Tu rămîi, și toate ca o haină se vor învechi, și ca o îmbrăcăminte le vei înfășura pe ele, și se vor schimba, iar Tu același ești și anii Tăi nu vor lipsi."

Însă toate sînt deșertăciune, tot omul ce viază!

Drept aceea – zice – toată firea oamenilor – și cei bogați, și cei săraci – se aseamănă aburului ce se risipește, și în zadar și în deșert zidesc, sădesc și adună bogăție și avuție.

6. Deși ca un chip trece omul, dar se tulbură în zadar: strînge comori, și nu cunoaște cui le adună pe ele.

Cu nimic – zice – nu se deosebesc oamenii cei vii de cei scriși în icoană, că și firea acestora, și a acelora, curge asemenea și se strică cu vremea. Dar omul nu se tulbură cu nimic mai puțin: prigonindu-se, sfădindu-se, luptîndu-se, neguțătorindu-se, și toată viața este plină de furtună, avînd sfîrșit de moarte. Și, adunînd bogăția cu osteneală multă și cu sudori, oamenii nu-l știu pe cel ce va să fie moștenitor al ei. Fericitul David a scris aceasta pornindu-se și din cele pentru sine, pentru că – văzînd împărăția prea-mare și foarte strălucită, cu prăzile din războaie și cu dajdia ce i se aducea de la cei de altă seminție – nu știa socoteala cea păgînească și nelegiuită a copilului. Apoi, văzîndu-l pe dînsul că a apucat împărăția și a răpit bogăția cea învistierită, a slobozit acest glas minunat: „Însă în zadar se tulbură omul, strînge comori, și nu știe cui le adună pe ele."

7. Și acum, cine este răbdarea mea, au nu Domnul? Și statul meu la Tine este.

Zice: Așteptînd ajutorul de la Tine, am zis tuturor acelora: Fiți sănătoase! Iar „statul", Achila l-a zis „așteptare", în loc de: Pe Tine Te aștept, căutînd împrejur, a Ta milostivire o adăst. Apoi, arată pricina celor dureroase:

8. De toate fărădelegile mele izbăvește-mă!

Și iarăși aduce pomenirea lui Semei:

Ocară celui fără de minte m-ai dat.

Şi acest stih se aseamănă foarte cu cele zise în istorie: „Domnul i-a zis lui să grăiască de rău pe David." Asemenea sînt şi cele adăugate:

9. Amuţit-am şi nu am deschis gura mea, căci Tu m-ai făcut.

Zice: Slobozindu-l Tu, acela m-a ocărît. Şi el era ca un bici prin care aduceai asupra mea certarea. Pentru aceasta, am primit bătăile tăcînd, trecîndu-l pe el cu vederea şi privindu-Te pe Tine, Cel ce mă certai. Şi foarte cu potrivire le-a pus şi pe cele adăugate:

10. Depărtează de la mine bătăile Tale,

11. că de tăria mîniei Tale eu m-am lipsit.

Deci Te rog şi cer de la Tine, Stăpîne: Încetează de aici certarea, că m-am cheltuit de tot prin mulţimea bătăilor!

Întru mustrări, pentru fărădelege, ai pedepsit pe om şi ai subţiat ca un păianjen sufletul lui.

Zice: Nu în zadar, nici în deşert ai adus certările, ci mustrînd cele greşite şi, ca un doctor, tăind şi scoţînd puroaiele ascunse. Şi, cu durerile doctoriei, subţiezi sufletul, dar aduci sănătate mădularelor tăiate.

Însă în deşert se tulbură tot omul.

Deci, acestea gîndindu-le întru sine-mi, văd pe oameni tulburîndu-se pentru lucruri vremelnice, întru nici un lucru de trebuinţă.

12. Auzi rugăciunea mea, Doamne, şi cererea mea, ascultă lacrimile mele, să nu taci! Că sînt eu străin şi nemernic[1], ca toţi părinţii mei.

13. Slăbeşte-mă, ca să răsuflu mai înainte de a mă duce şi a nu mai fi!

Zice: Te rog pe Tine, Stăpîne, auzi pe cel ce jeleşte şi se roagă Ţie cu lacrimi, că eu nici nu locuiesc pămîntul, ci nemernicesc şi – vieţuind puţină vreme, asemenea părinţilor – voi primi moartea. Deci împărtăşeşte-mă de o mică răsuflare, ca să mai vieţuiesc puţine zile fără de dureri, mai-nainte de a ieşi din viaţa aceasta. Căci, ieşind, nu mă voi mai întoarce – că aceasta a zis „mai mult nu voi mai fi" – adică: Nu mă voi mai întoarce către viaţa aceasta stricăcioasă. Vrednic lucru este a ne minuna de marele David, care – fiind întru împărăţie, şi întru bogăţie şi întru stăpînire – se numeşte pe sine „străin" şi „nemernic" şi nu suferă a se bizui bunei-norociri. Cu adevărat graiurile lui sînt pline de înţelepciune, căci el ştie firea celor ce sînt, şi pentru aceasta defaimă buna-norocire de acum.

[1] Pribeag, venetic, străin.

TÎLCUIREA PSALMULUI 39

Întru sfîrşit, Psalmul lui David.

Oarecari au luat Psalmul acesta pentru Fericitul Ieremia, oarecari – pentru minunatul Daniil, fiindcă amîndoi au fost aruncaţi în groapă, iar începutul Psalmului pomeneşte de „groapă". Şi, luînd ei aminte la un grai, s-au răsturnat întru această înţelegere. Alţii au zis că Psalmul li se potriveşte celor robiţi ce au locuit în Babilon. Iar eu socotesc că s-a scris acesta cu închipuire pentru cele întîmplate lui David, dar se aduce şi către toată firea oamenilor, care a primit nădejdile învierii de la Dumnezeu şi Mîntuitorul nostru. Către această înţelegere ne povăţuieşte pe noi dumnezeiescul Pavel, pomenind oarecari graiuri ale Psalmului pus înainte întru *Epistola către Evrei*.

1. Aşteptînd, am aşteptat pe Domnul, şi a luat aminte la mine.

2. Şi a auzit glasul cererii mele şi m-a scos din groapa ticăloşiei şi din tina noroiului.

Graiurile acestea se potrivesc şi Fericitului David, căci sînt împreună-glăsuitoare cu Psalmul rînduit mai-nainte. Că întru acela zicea: „Auzi rugăciunea mea, Doamne, şi cererea mea. Ascultă lacrimile mele, să nu taci. Slăbeşte-mă, ca să răsuflu mai-nainte de a mă duce, şi mai mult nu voi fi", iar mai sus a zis: „Care este răbdarea mea acum? Au nu Domnul? Şi statul meu de la Tine este." Iar aici zice, ca şi cum i s-ar fi primit rugăciunea şi i s-ar fi dat cererea: „Aşteptînd, am aşteptat pe Domnul, şi a luat aminte la mine", adică: După ce S-a întors de către păcatul meu, mi-a arătat faţă blîndă şi a auzit cererea mea. Şi ce a făcut după ce a auzit-o? „M-a scos din groapa ticăloşiei şi din tina noroiului." Aşa are obicei dumnezeiasca *Scriptură* să numească primejdiile cele prea-mari, precum am zis şi puţin mai-nainte.

Deci, după cum am zis, acestea se potrivesc cu închipuire pătimirilor lui David şi facerilor de bine către dînsul. Dar se potriveşte mai cu covîrşire firii oamenilor – ce se pogorîse întru însuşi fundul pămîntului, şi se trimisese la moarte, şi s-a tras în sus prin înomenirea Mîntuitorului nostru, şi s-a scos şi a primit nădejdile învierii – acesteia se potriveşte aşadar să zică: „Aşteptînd, am aşteptat pe Domnul, şi a luat aminte la mine. Şi a auzit rugăciunea mea şi m-a scos din groapa ticăloşiei şi din tina noroiului." „Groapă a ticăloşiei" s-a numit după cuviinţă moartea, fiind plină de stricăciune, iar „tină a noroiului" – păcatul, fiindcă sloboade multă rea putoare şi opreşte drumul cel drept al oamenilor. Dar ce ţi-a mai dăruit după ce te-a izbăvit de primejdii?

Şi a pus pe piatră picioarele mele şi a îndreptat paşii mei.

Că nu m-a lăsat să mă clatin, şi să mă port împrejur şi să înconjur, ci mi-a făcut starea întemeiată, că zice: „Pe piatra aceasta voi zidi Biserica Mea, şi porţile iadului nu o vor birui pe dînsa." Şi „a îndreptat paşii mei" şi m-a făcut a alerga fără oprire

pe calea dreptății; căci, după ce m-a slobozit de rătăcire, mi-a arătat calea cea dreaptă a adevărului.

3. Și a băgat în gura mea cîntare nouă, cîntare Dumnezeului nostru.

Că, în locul slujbei păgînești a idolilor, m-am învățat a lăuda pe Cel ce este Dumnezeu adevărat și a-I aduce cîntare nouă, care se potrivește facerilor de bine celor noi: căci nu-L mai rog plîngînd, ci Îl laud pentru facerile de bine.

Vedea-vor mulți, și se vor teme și vor nădăjdui spre Domnul.

Fiindcă vorbește acestea către fața celor ce au dobîndit mîntuirea, Prorocul zice după cuviință: Cei ce n-au gustat încă bunătățile, văzîndu-le, se vor teme, iar apoi, întărindu-se cu nădejdea, vor căpăta de la Dumnezeu mîntuirea.

4. Fericit – bărbatul căruia numele Domnului este nădejdea lui și nu a privit la deșertăciuni și la nebunii mincinoase.

Deșertăciunile acestea le-a pomenit Prorocul și în Psalmul dinainte: „Însă toate sînt deșertăciune, tot omul ce viază." Și iarăși: „Însă în deșert se tulbură." Deci și aici fericește pe cel ce le-a defăimat pe acestea de față și a cîștigat în locul tuturor nădejdea dumnezeiască.

5. Multe ai făcut Tu, Doamne Dumnezeul meu, minunilor Tale și gîndurilor Tale nu este cine să se asemene. Vestit-am și am grăit: Înmulțitu-s-au mai mult decît numărul.

Zice: Minunile făcute de puterea Ta biruiesc tot numărul și toată povestirea. Nu este altul ca Tine să facă asemenea lucruri, că prea-mari și prea-frumoase sînt fâpturile Tale, și cele iconomisite de purtarea Ta de grijă biruiesc laudele oamenilor: cele din Egipt, cele din pustie, cele de pe vremea lui Moisi, cele din vremea lui Iisus (Navi), cele din vremea lui Samuil și cele mai de demult decît acestea: din vremea lui Avraam, a lui Isaac, a lui Iacov, împărăția lui Iosif, cea iconomisită prin robie, și celelalte, ca să nu le povestesc pe fiecare. Dar cea făcută acum este mai minunată decît toate acestea, că nu unui om sau unui neam, ci tuturor neamurilor le neguțătorești mîntuirea și – încetînd slujba *Legii*, care se potrivea neputinței Iudeilor – ai dat Darul cel nou, ce legiuiește slujba cea cuvîntătoare.

6. Jertfa și prinosul nu ai voit, iar trupul mi l-ai întocmit. Arderile de tot pentru păcat nu ai căutat.

7. Atunci am zis: Iată, vin!

Cu acestea se unește sfătuirea apostolească: „Vă rog pe voi, fraților, prin îndurările lui Dumnezeu, să arătați trupurile voastre jertfă vie, sfîntă, bine-plăcută lui Dumnezeu", adică slujba cea cuvîntătoare, că, în locul jertfelor *Legii*, Stăpînul a poruncit a sfinți ale noastre mădulare. Și văzînd – zice – darul acesta al Tău, m-am adus

Ție pe sine-mi, zicînd: „Iată, vin!" Fericitul Pavel ia cuvîntul acesta pentru Stăpînul Hristos, și foarte după cuviință. Căci El este pîrga firii noastre, și Lui cel dintîi I se cuvine să le zică pe ale noastre și mai-nainte să închipuiască întru Sine pe acelea ce se cuvin făcute de noi. Așa, El a venit la Botez întîi, arătîndu-ne nouă darul Botezului. Și a spălat picioarele ucenicilor, punîndu-Se înainte nouă întîiul chip al smeritei cugetări. Pentru aceasta a zis către Ioan: „Lasă acum, că așa este cu cuviință nouă, a plini toată dreptatea." Deci Lui I se potrivește să le zică pe ale noastre, ca unui cap al trupului, ca unui Întîi Născut, după trup, între mulți frați.

În capul cărții scris este pentru mine.

Zice: De demult, mai-nainte s-au grăit acestea pentru mine în cărțile proorocești. Iar „cap", Achila și Simmah l-au zis: „sul", că așa obișnuiesc Iudeii a face dumnezeieștile *Scripturi* pînă în ziua de astăzi.

8. Ca să fac voia Ta, Dumnezeul meu, am voit, și legea Ta – în mijlocul pîntecelui meu.

Zice: Apropiindu-mă spre Tine, am toată sîrguința să împlinesc poruncile Tale și să petrec după voia Ta. Iar pe acest „în mijlocul pîntecelui meu" l-a zis din metafora celor ce bine se află către cineva și voiesc să bage în lăuntru pe cel dorit. Însă acestea nu se potrivesc nici lui Ieremia, nici lui Daniil, nici Fericitului David, pentru că, stăpînind *Legea*, se aduceau lui Dumnezeu arderi de tot și jertfe, iar cuvîntul proorocesc, scoțîndu-le afară pe toate, a arătat jertfa cuvîntătoare. De aceea am zis că Psalmul se potrivește lui David cu închipuire – de vreme ce el, ca un Prooroc, mai-nainte vedea cele ce vor să fie și dorea a trăi după acelea - iar cu adevărat se potrivește neamurilor ce s-au învrednicit mîntuirii și s-au izbăvit de înșelăciune.

9. Bine am vestit dreptate întru adunare mare. Iată, buzele mele nu le voi opri. Doamne, Tu ai cunoscut.

10. Dreptatea Ta nu am ascuns-o întru inima mea, adevărul Tău și mîntuirea Ta am spus. Nu am ascuns mila Ta și adevărul Tău de către adunare multă.

Fericitul David se făgăduiește întru „adunare mare", adică întru cea strînsă din toată lumea de dumnezeiescul dar, să propovăduiască dreptatea lui Dumnezeu, și adevărul prorociei, și mîntuirea cea vrednică de minune și nemăsurata milă. Și zice că însăși firea mîntuită va da această răsplătire, adunîndu-se spre cîntarea de laudă, ca să propovăduiască dreapta judecată a lui Dumnezeu, să povestească negrăita purtare de grijă și să arate adevărul făgăduințelor proorocești. Iar pe acest „de către adunare multă" Simmah l-a pus: „întru mulțime", iar Achila și Teodotion: „întru adunare mare", încît este arătat că au grăit pentru același lucru.

11. Iar Tu, Doamne, să nu depărtezi îndurările Tale de la mine, mila Ta și adevărul Tău pururea să mă sprijinească!

Dobîndind mîntuire, Biserica lui Dumnezeu are trebuință de aceeași purtare de grijă, pentru ridicările asupră-i cele de multe feluri ale oamenilor și ale dracilor, de care se face pomenire întru cele de aici înainte:

12. Că m-au cuprins rele fără număr, apucatu-m-au fărădelegile mele, și n-am putut să văd. Înmulțitu-s-au mai mult decît perii capului meu, și inima mea m-a părăsit.

Nimeni să nu socotească cele zise nepotrivite tîlcuirii, pentru că și cei trei Tineri, care aveau fapta bună desăvîrșită și purtau cunună de biruință, rugîndu-se în cuptor, ziceau: „Greșit-am, nelegiuit-am, făcut-am nedreptate, ne-am depărtat de la poruncile Tale și n-am păzit dreptățile Tale." Așa zicea minunatul Daniil, așa – dumnezeiescul Ieremia, așa – dumnezeiescul Isaia. Așa grăia prea-înțeleptul Pavel: „Hristos Iisus a venit în lume să-i mîntuiască pe păcătoși, dintre care cel dintîi sînt eu", și iarăși: „Nu sînt vrednic să mă numesc Apostol." Deci, fiind bătută cu întreitele valuri[1] ale celor rău-credincioși, Biserica lui Dumnezeu nu cugetă înalt, ca ceea ce se nevoiește, ci păcate și greșeli socotește cele făcute și se roagă a primi ajutor de la Mîntuitorul. De altfel, Biserica lui Dumnezeu nu s-a alcătuit numai din cei desăvîrșiți, ci are și pe cei ce trăiesc în trîndăvie, pe cei ce au îmbrățișat viață moleșită și voiesc a sluji îndulcirilor. Și, de vreme ce este un trup, ca dinspre o față le grăiește și pe unele, și pe altele.

13. Binevoiește, Doamne, ca să mă izbăvești! Doamne, ca să-mi ajuți mie ia aminte!

14. Să se rușineze și să se înfrunteze împreună toți cei ce caută sufletul meu ca să-l ia pe dînsul!

Că voiesc să-l trimită la moartea cea veșnică.

Să se întoarcă înapoi și să se rușineze cei ce-mi voiesc mie rele!

Întoarce-i pe dînșii în fugă și fă-i a greși de la acelea pe care le doresc, căci măiestresc asupra mea rele.

15. Să-și ia îndată rușinea cei ce-mi zic mie: Bine, bine!

Încă și celor ce mă iau în batjocură și rîd de mine, facă-se lor rod rușinea.

16. Să se bucure și să se veselească de Tine toți cei ce Te caută, Doamne; și să zică pururea „Mărească-Se Domnul!" cei ce iubesc mîntuirea Ta.

Zice: Iar pe cei ce Te caută, și Te laudă și Te iubesc pururea, umple-i de veselie necurmată. Că nu le-a cerut veselie celor ce doar Îl iubesc, ci celor ce pururea și necurmat au dorul cel vrednic de îndrăgit al mîntuirii.

---

[1] Se spune că în vremea furtunii marea izbește țărmul cu valuri întreite, din care al treilea e cel mai puternic.

17. Iar eu sărac sînt și mișel, Domnul Se va îngriji de mine. Ajutorul meu și scutitorul meu ești Tu, Doamne, să nu zăbovești!

Precum a pomenit mai sus de păcate, așa și pe sine se numește „sărac", fiindcă este lipsit de ajutor și are trebuință de dumnezeiasca ajutorare, pe care se roagă să o dobîndească prea-degrab. Iar acestea se potrivesc prea-cu-potrivire Fericitului David. Socotesc că s-a numit pe sine „sărac" și „mișel" după ce a văzut prorocia aceea și belșugul darului, și s-a rugat a dobîndi și el dumnezeiasca Pronie. Și se roagă să nu se zăbovească mîntuirea cea mai-nainte vestită, punîndu-se întru lungi și depărtate vremi, ci să se dăruiască oamenilor prea-degrab.

TÎLCUIREA PSALMULUI 40

Întru sfîrșit, Psalmul lui David.

Oarecari au dăruit Psalmul acesta lui David, iar oarecari Iezechiei, dar nu ne lasă pe noi dumnezeiasca *Evanghelie* să-l primim pe nici unul. Pentru că Stăpînul Hristos, vorbind către Sfinții Săi Ucenici, a adăugat: „Știind acestea, fericiți veți fi dacă le veți face. Nu pentru voi toți zic, că știu pe care v-am ales, ci ca să se împlinească *Scriptura*: «Cel ce mănîncă cu Mine pîine a ridicat asupra Mea călcîiul său.» De aceea zic vouă mai-nainte de a se face, ca după ce se va face să credeți că Eu sînt." Deci, cînd zice: „ca să se împlinească *Scriptura*", Domnul arată Psalmul acesta de față, că Lui, și nu altuia, I se cuvine. Socotesc că ar fi un lucru semeț și îndrăzneț dacă i s-ar închipui altă pricină, iar nu pe cea cuvenită lui.

1. Fericit este cel ce înțelege pe săracul (și pe mișelul).

Acest „și pe mișelul" l-am aflat întru alte pre-scrieri (adică izvoade), dar nici la *Evreu*, nici la *Sirian*[1], nici la ceilalți tălmăcitori. Iar „sărac" numește pe Domnul tuturor, de vreme ce – bogat fiind, după cum zice dumnezeiescul Apostol – a sărăcit pentru noi, ca noi să ne îmbogățim cu sărăcia Lui. Și, Dumnezeu fiind, n-a socotit răpire a Se face întocmai cu omul, ci pe Sine S-a deșertat, luînd chip de rob. Și, măcar că stăpînea peste cele văzute și peste cele nevăzute, nu avea unde să-Și plece capul. Și, măcar că S-a născut din Fecioară, S-a pus în iesle, pentru lipsa patului. Deci prorocescul cuvînt fericește pe cel ce poate să înțeleagă această sărăcie și se sîrguiește a lăuda după putere pe Cel ce a primit-o asupră-Și. Apoi, arată roadele fericirii:

În ziua cea rea, îl va izbăvi pe el Domnul.

Iar „ziua cea rea" Simmah a zis-o: „ziua răutății", însemnînd – după cum mi se pare – ziua Judecății, care este înfricoșată și făcătoare de rău celor fără de lege. Și

[1] Versiune siriană a *Vechiului Testament*, care nu a putut fi identificată de cercetătorii scrierilor Fericitului Teodorit.

îi făgăduieşte că cunoştinţa curată a sărăciei aceleia îl va izbăvi de rele în ziua cea înfricoşată.

2. Domnul să-l păzească pe el, şi să-l vieze pe el, şi să-l fericească pe dînsul pe pămînt şi să nu-l dea în mîinile vrăjmaşilor lui.

Nu va dobîndi numai bunătăţile ce vor să fie, ci şi în viaţa de acum va cîştiga dumnezeiasca purtare de grijă, făcîndu-se strălucit şi vestit şi scăpînd de bîntuielile neprietenilor. Şi – de vreme ce poate cădea în boală, avînd trupul stricăcios – îi făgăduieşte şi izbăvirea de aceasta:

3. Domnul îi va ajuta lui pe patul durerii lui. Tot aşternutul lui l-ai întors întru boala lui.

De toată boala – zice – îl va izbăvi, şi boala o va preface întru sănătate. Pentru că acest „ai întors întru boală aşternutul lui" înseamnă: „l-ai prefăcut".

Aşa, după ce a povestit răsplătirile celui ce înţelege sărăcia vrednică de minune a Stăpînului, ne arată nouă Cine a avut-o pe aceasta şi cum S-a folosit de ea, aducîndu-L în lăuntru pe El, Care ne învaţă şi ne povesteşte cele pentru Sine:

4. Eu am zis: Doamne, miluieşte-Mă, vindecă sufletul Meu, că am greşit Ţie.

Zice: Eu sînt săracul Acela, Cel ce am luat asupră-Mi sărăcia de bună voie, Mielul lui Dumnezeu ce ridică păcatul lumii, Cel ce am sineşit[1] patimile oamenilor, Cel ce păcat n-am făcut, dar am adus rugăciunea pentru firea oamenilor, ca pe o pîrgă a firii. Şi se cuvine a însemna că Simmah n-a zis: „că am greşit Ţie", ci: „şi, de am greşit Ţie".

5. Vrăjmaşii Mei Mi-au zis rele Mie: Cînd va muri şi va pieri numele Lui?

„Vrăjmaşi" îi numeşte pe Iudei, care Îl cleveteau şi măiestreau moartea Lui. Încă şi istoria *Sfinţitelor Evanghelii* ne învaţă aceasta, zicînd: „Sfat au luat cum Îl vor pierde pe Dînsul." De aici, mută prorocia către Iuda:

6. Şi intra să vadă, în deşert grăia inima lui, adunat-a fărădelege lui-şi, ieşea afară şi grăia.

Încă şi dumnezeieştii evanghelişti ne învaţă că Iuda „le-a zis Iudeilor: Ce-mi veţi da mie, şi eu Îl voi da pe El vouă? Şi căuta vreme ca să-L vîndă pe Dînsul". Acestea le zice şi prorocia: „Şi intra să vadă, în deşert grăia inima lui, ieşea afară şi grăia", adică: Intrînd şi ieşind, măiestrea moartea Lui împreună cu aceia. Apoi, mai-nainte grăieşte reaua lor tocmeală:

7. Împreună asupra Mea şopteau toţi vrăjmaşii Mei, asupra Mea gîndeau rele Mie. Cuvînt fără de lege au pus asupra Mea.

[1] Am mai spus: „Mi-am însuşit", „am luat în sinea-Mi".

Iar sfîrşitul lucrurilor mărturiseşte acestora, căci – vorbind cu linişte unii către alţii – căutau chipul bîntuielii. Apoi, L-au învinuit de tiranie, zicînd lui Pilat că Iisus Se hotărăşte împărat pe Sine şi opreşte a da dajdie Cezarului. Aceasta o zice şi prorocia: „Cuvînt fără de lege au pus asupra Mea", în loc de: Au făcut asupra Mea pîră de nelegiuire.

8. Au doară Cel ce doarme nu va adăuga a Se scula?

Zice: Şi, dacă voi răbda moarte, au nu Mă voi scula iarăşi, şi nu voi risipi pe cei ce au gătit aceasta? Stihul se aseamănă graiului evanghelicesc: „Stricaţi voi Biserica aceasta, şi Eu o voi ridica pe dînsa în trei zile." Şi iarăşi: „Iată, ne suim în Ierusalim, şi Fiul Omului Se va da în mîinile păcătoşilor, şi-L vor ucide pe Dînsul, şi a treia zi va învia." Deci pentru aceea, după cuviinţă, moartea a numit-o „somn".

9. Pentru că omul păcii Mele, spre care am nădăjduit, cel ce mănîncă pîinile Mele, a mărit asupra Mea împiedicare.

Achila şi Teodotion au zis mai descoperit acest cuvînt: „şi bărbatul păcii Mele, căruia Eu M-am nădăjduit", iar Simmah: „dar şi omul care *păciuia* cu Mine, căruia Eu Mă nădăjduisem". Şi zice: Nu numai vrăjmaşii Mei Mi-au gătit moartea, ci şi omul ce era împreună cu Mine şi se făţărnicea dragoste şi pace – de o masă fiind cu Mine şi împreună hrănit – a arătat vicleşugul pe care îl avea. Vicleşugul l-a numit „împiedicare", din metafora celor ce se nevoiesc pentru iuţeală, adică se întrec, şi se meşteşugesc a-i lovi cu călcîiul pe cei ce aleargă împreună şi a-i face să cadă. Aşa a zis şi Isav, după ce a fost amăgit de Iacov: „Cu dreptate s-a numit numele lui «Iacov», că m-a împiedicat pe mine acum a doua oară şi mi-a luat şi întîietatea naşterii, şi blagoslovenia."[1]

10. Iar Tu, Doamne, miluieşte-Mă şi Mă scoală, şi le voi răsplăti lor.

11. Întru aceasta am cunoscut că M-ai voit pe Mine, că nu se va bucura vrăjmaşul Meu de Mine.

Şi acestea toate s-au zis ca dinspre firea omenească luată de Domnul Hristos, asupra căreia s-a făcut patima. Aşa-L auzim rugîndu-Se pe Stăpînul Hristos şi întru *Sfinţitele Evanghelii*: „Părinte, mîntuieşte-Mă de ceasul acesta!" Şi iarăşi: „Părinte, de este cu putinţă, treacă de la Mine paharul acesta!"

12. Şi pe Mine, pentru nerăutatea Mea, M-ai sprijinit şi M-ai întărit înaintea Ta în veac.

---

[1] Iacov şi Isav erau fiii gemeni ai Patriarhului Isaac, din Revecca. Luptîndu-se cu Isav pentru întîietate încă din pîntece (*Facerea* 25:21-26), Iacov îi cumpără apoi acestuia dreptul de întîi-născut (*Facerea* 25:29-34) şi izbuteşte pînă la urmă să-i răpească şi binecuvîntarea părintească (*Facerea* 27:1-40).

Și acestea se potrivesc cu chipul robului, pe care l-a luat asupră-Și Unul Născut al lui Dumnezeu, că – după cum zice dumnezeiescul Apostol – „cu adevărat, nu a luat firea Îngerilor, ci a luat sămînța lui Avraam, de unde era dator să Se asemene fraților întru toate, ca să Se facă Arhiereu milostiv și credincios, întru cele ce sînt către Dumnezeu." Deci – de vreme ce firea omenească luată de Domnul Hristos a rămas slobodă de toată răutatea – după cuviință zice: „Și pe Mine, pentru nerăutatea Mea, M-ai sprijinit și M-ai întărit înaintea Ta în veac." Că a primit unirea întărită, și împreunarea și slava veșnică sînt netăiate.

13. Bine este cuvîntat Domnul Dumnezeul lui Israil din veac și pînă în veac: Fie, fie!

Mai-nainte vestind acestea, și minunîndu-se de negrăita iubire de oameni a Stăpînului și înțelegînd sărăcia Celui ce de bună voie a luat-o asupră-Și, dumnezeiescul Proroc Îi aduce laudă Lui, ca să primească și el sfîrșitul cel fericit. Și I-a adus laudă după cuviință, învățîndu-ne că Cel prorocit nu este numai om, ci și Dumnezeu prea-veșnic, avînd ființă nepieritoare și fără de sfîrșit.

TÎLCUIREA PSALMULUI 41

Întru sfîrșit, întru pricepere, fiilor lui Core.

Dumnezeu a dat Babilonienilor norodul ce păcătuise și a hotărît asupra lui șaptezeci de ani de robie. Deci Psalmul s-a zis ca despre fața aceasta, care se tînguia și dorea slobozenia. Fiindcă erau între dînșii bine-credincioși – precum dumnezeiescul Daniil, precum minunatul Iezechil, precum bunii biruitori Mucenici Anania, Azaria și Misail, care iubeau foarte fierbinte pe Dumnezeu și doreau slujba *Legii* Lui – luînd asupră-și fața acestora, prorocescul cuvînt îi învață mai-nainte de multe neamuri ce se cade a zice în vremea primejdiei, ca să se mîngîie cu mai-nainte grăirea și să se deprindă cu învățătura. Pentru aceasta și este scris Psalmul deasupra „întru sfîrșit", căci cele zise au avut sfîrșit după multă înconjurare de vreme. Și este adăugat „întru pricepere", căci mai ales de aceasta este trebuință celor ce cad în primejdii.

1. În ce chip dorește cerbul spre izvoarele apelor, așa dorește sufletul meu către Tine, Dumnezeule!

Se zice că cerbii mănîncă fiare din cele înveninate, și de aici se aprind întru sete și fierbinte doresc apele. Deci – fiind împreună cu bărbații Babilonieni, care trăiau întru păgînătate și fărădelege și care foarte se asemănau cu fiarele tîrîtoare – Sfinții pomeniți mai-nainte ziceau după cuviință, asemenea cerbilor, că însetează de Dumnezeu, de acolo dorind izbăvirea și așteptînd dumnezeiescul ajutor.

2. Însetat-a sufletul meu spre Dumnezeul cel tare, cel viu. Cînd voi veni și mă voi arăta feței lui Dumnezeu?

Zice: Doresc și însetez de slujba Dumnezeului meu celui viu. Pentru că acest „mă voi arăta feței lui Dumnezeu" înseamnă a-I sluji Lui după *Lege*, în Ierusalim. Acestea ne învață nu numai Fericitul Moisi, ci și cei trei Fericiți Mărturisitori – Anania, Azaria și Misail – rugîndu-L pe Dumnezeu în cuptor.

Și foarte potrivit Îl numesc pe Dumnezeu „tare și viu", luînd aminte la idolii cei neînsuflețiți și nemișcați ai Babilonienilor.

3. Făcutu-s-au lacrimile mele mie pîine, ziua și noaptea, cînd mi se zicea mie în fiece zi: Unde este Dumnezeul tău?

4. Acestea mi-am adus aminte și am revărsat spre mine sufletul meu.

Zice: Tînguindu-mă noaptea și ziua, nu am sațiu, ci ca o hrană fac lacrimile, primind pentru Tine ocările, pentru că neprietenii mă batjocoresc, grăind că purtarea Ta de grijă e neputincioasă și nu poate birui puterea lor. Deci, gîndind acestea, plîng neîncetat - pentru că acest „am revărsat spre mine sufletul meu" însemnează: M-am vărsat și m-am pornit spre tînguiri.

Că voi trece în locul Cortului celui minunat pînă la casa lui Dumnezeu, în glasul bucuriei și al mărturisirii sunetului ce prăznuiește.

„Cort" numește acoperămîntul lui Dumnezeu. Deci, după cele mîhnicioase, le vestește pe cele de veselie: și mai-nainte ne învață că foarte-degrab vor dobîndi chemarea înapoi, și se vor întoarce către pămîntul cel dorit, povățuindu-se de dumnezeiescul dar, și vor zidi casa dumnezeiască, și vor săvîrși praznicele obișnuite și vor primi întru auzuri glasul prăznuitor și viersuirea duhovnicească. Încă și Fericitul Isaia mai-nainte vestește că se vor întoarce cu mai multă cinste, purtîndu-se de asini în căruțe și acoperindu-se cu umbrele, lepădînd supărarea razei. Și Achila a însemnat acest lucru: „Voi intra în umbrar, trăgîndu-i pe dînșii pînă la casa lui Dumnezeu, întru glasul laudei și al mulțumirii norodului ce prăznuiește, dănțuind și lăudînd pe Mîntuitorul Dumnezeu. Și, dobîndind umbrire în călătorie, așa vom ajunge la casa dumnezeiască." După ce au auzit prorocia aceasta, ei se mîngîie pe sine, zicînd:

5. Pentru ce ești mîhnit, sufletul meu, și pentru ce mă tulburi? Nădăjduiește spre Dumnezeu, că mă voi mărturisi Lui, mîntuirea feței mele și Dumnezeul meu.

Zice: Primind făgăduințele acestea – o, suflete! –, încetează a te mîhni și a te întrista, și – întărindu-te cu nădejdea – așteaptă sfîrșitul prorociei, întru care, văzînd mîntuirea, vei aduce laude lui Dumnezeu, Celui ce te-a mîntuit.

6. Spre sine-mi sufletul meu s-a tulburat. Pentru aceasta îmi voi aduce aminte de Tine din pămîntul Iordanului și al Ermonului, din muntele cel mic.

Aceasta e facere de morală a sufletului ce vorbeşte către sine şi – după ce a zis: „Primind făgăduinţele bunătăţilor, încetează mîhnindu-te!" – tot el răspunde, zicînd: Nu mă mîhnesc şi nu rostesc în zadar plîngerile mai-nainte zise, ci pomenirea pămîntului părintesc îmi porneşte lacrimile. Căci „pămînt al Iordanului" numeşte pămîntul făgăduinţei. Iar prin „munte" a arătat tot pămîntul acela. Aşa a tălmăcit şi Simmah: „Sufletul meu se topeşte de tot cînd îmi aduc aminte de Tine din pămîntul Iordanului şi din Ermon, muntele cel mic."

7. Adînc pe adînc cheamă întru glasul jgheaburilor Tale. Toate înălţările Tale şi valurile Tale peste mine au trecut.

Petrecînd – zice – în pămîntul acela, am fost dat mulţimilor vrăjmaşilor şi am fost scufundat ca într-un adînc. Că „adînc" numeşte rînduielile ostăşeşti; iar covîrşirea mulţimii o aseamănă cu apele cele nemăsurate, şi cele făcute de aceia – cu potopul care a stricat toată lumea. Iar Simmah le-a tălmăcit pe acestea mai descoperit: „Adînc cu adînc întîmpină urletul izvoarelor Tale. Pedepsindu-mă pentru fărădelege, Tu i-ai adus asupră-mi pe dînşii, viforele şi valurile Tale au trecut asupra mea." Că, de vreme ce a asemănat oastea cu adîncul, urmează asemănării şi numeşte „valuri" şi „vifore" bîntuielile oastei. Şi zice: Pentru acestea mă chinuiesc, căci pomenirea lor mă împunge, dar am mîngîiere iubirea Ta de oameni. Că a adăugat:

8. Ziua va porunci Domnul mila Sa, şi noaptea – cîntarea Lui de la mine, rugăciunea Dumnezeului vieţii mele.

Zice: De-a pururea ştiind mila dăruită de Dumnezeu şi gîndind aceasta întru sine-mi, noaptea cînt, şi laud pe Cel ce Se îngrijeşte de ale noastre şi Îi cer Lui iubire de oameni. Apoi, ne învaţă graiurile rugăciunii:

9. Zice-voi lui Dumnezeu: Sprijinitorul meu eşti, pentru ce m-ai uitat şi pentru ce umblu mîhnindu-mă cînd mă necăjeşte vrăjmaşul meu?

10. Cînd se zdrobeau oasele mele, mă ocărau vrăjmaşii mei, zicîndu-mi în toate zilele: Unde este Dumnezeul tău?

Zice: Grăind aşa Stăpînului meu, am dobîndit pururea a Ta purtare de grijă. Pentru ce m-ai golit acum de aceasta, încît mă mîhnesc şi plîng neîncetat pentru ocările neprietenilor? Că – muncindu-mă cu răni şi zdrobind oasele mele cu legături – ei rîd, zicînd: „Unde este Dumnezeul tău?", socotind că eu pătimesc acestea pentru a Ta neputinţă. Iar acest „pentru ce m-ai uitat?" înseamnă: „pentru ce nu mă împărtăşeşti de a Ta purtare de grijă?" – că uitarea este patimă omenească, iar Dumnezeu are ca osebire a Lui nepătimirea.

11. Pentru ce eşti mîhnit, sufletul meu? Şi pentru ce mă tulburi? Nădăjduieşte spre Dumnezeu, că mă voi mărturisi Lui, mîntuirea feţei mele şi Dumnezeul meu.

Zice: Să nu te deznădăjduiești – o, suflete! – de mîntuirea ta, că ai Mîntuitor pe Dumnezeu, a Cărui nădejde avînd-o tare, stinge mîhnirea și primește mîngîierea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 42

Psalmul lui David, nescris deasupra la Evrei.

1. Judecă mie, Dumnezeule, și alege judecata mea de la neamul necuvios, de la omul nedrept și viclean izbăvește-mă!

Psalmul acesta este nescris deasupra la Evrei, fiindcă are aceeași înțelegere cu cel mai dinainte. Iar cei ce vorbesc se roagă lui Dumnezeu să judece între dînșii și Babilonieni, cei ce au avut pentru ei multă cruzime și socoteală sălbatică, pentru care îi și numește „neam necuvios", și pe împăratul lor: „bărbat viclean și nedrept". Și proorocia minunatului Daniil ne învață acestea.

2. Că Tu, Dumnezeule, ești întărirea mea. Pentru ce m-ai lăsat? Și pentru ce umblu mîhnindu-mă cînd mă necăjește vrăjmașul meu?

Cei drepți aduc iarăși aceeași cerere, rugîndu-se să se izbăvească de cruzimea vrăjmașilor, pentru care erau pururea posomorîți și mîhniți. Iar acest „pentru ce?" nu-l zic cerînd socoteală și nici nu întreabă pentru ei înșiși – căci nu se împărtășeau de fărădelegea celorlalți, măcar că împreună cu aceia erau pustii de purtarea de grijă de sus –, ci fac rugăciunea de obște pentru toți.

3. Trimite-mi lumina Ta și adevărul Tău! Acestea m-au povățuit și m-au adus la muntele cel sfînt al Tău și la lăcașurile Tale.

Cei 70 au schimbat aici timpul și le-au zis pe cele ce vor să fie ca și cum ar fi fost făcute. Iar ceilalți au făcut tălmăcirea mai luminată: „Trimite-mi lumina Ta și adevărul Tău, care mă vor povățui și mă vor aduce la muntele cel sfînt al Tău și la lăcașurile Tale." Zice: Mă rog să dobîndesc dumnezeiescul ajutor, ca să mă izbăvesc de amara robie, și să mă întorc la pămîntul părintesc și să aduc slujba legiuită în Biserica afierosită Ție. Că „lăcașuri ale lui Dumnezeu" a numit Biserica, „munte sfînt" – Sionul, iar „lumină și adevăr" – dreapta și mîntuitoarea arătare a Domnului. Căci, precum „întuneric" numește primejdiile, „lumina" este izbăvirea de acestea. Ei vor, împreună cu lumina, și adevărul, fiindcă au cerut să judece Dumnezeu între dînșii și Babilonieni, și au știut că – folosind Dumnezeu adevărul, nu îndelunga-răbdare – pe aceia îi va osîndi, iar pe dînșii îi va slobozi de robie.

4. Și voi intra la jertfelnicul lui Dumnezeu, la Dumnezeu, Cel ce veselește tinerețile mele. Mărturisi-mă-voi Ție întru alăută, Dumnezeule, Dumnezeul meu!

Simmah a tălmăcit acest stih așa: „Ca să vin către jertfelnicul lui Dumnezeu, către Dumnezeu, veselia îndulcirii mele. Și mă voi mărturisi Ție în psaltire, Dumnezeule, Dumnezeul meu!" Și zice: Voiesc întoarcerea pentru a vedea prea-doritul Tău jertfelnic și a Te privi prin acela pe Tine, Stăpînul meu, Care îmi dăruiești pricini de felurită veselie și de îndulcire. Și acolo voi face cîntările de laudă din alăută, căci în Babilon „am spînzurat organele noastre de sălcii", socotind călcare a *Legii* slujba afară de locul Tău.

5. Pentru ce ești mîhnit, sufletul meu? Și pentru ce mă tulburi? Nădăjduiește spre Dumnezeu, că mă voi mărturisi Lui, mîntuirea feței mele și Dumnezeul meu.

Și de aici este arătat că amîndoi Psalmii aceștia au o singură înțelegere: cei ce vorbesc se sfătuiesc pe ei înșiși să aibă bune nădejdi, să biruie patima mîhnirii și să aștepte de la Dumnezeu mîntuirea, ce li se va da fără îndoială.

TÎLCUIREA PSALMULUI 43

Întru sfîrșit, fiilor lui Core, spre pricepere.

Psalmul acesta poruncește și el a aștepta sfîrșitul, avînd prorocie a lucrurilor ce vor să fie. Și este adăugat lîngă deasupra-scriere „întru pricepere" ca, pricepînd cele scrise, aceia pentru care mai-nainte vestește prorocescul cuvînt să răpească de aici folosul. Și Psalmul mai-nainte vestește cruzimea machidonească[1], socoteala păgînească și sălbatică a lui Antioh cel Vestit[2], și bărbăția și buna-credință a Ma-

[1] Marea împărăție elenistică ce stăpînea atunci lumea (veacul al doilea înainte de Hristos) era condusă de Macedoneni, urmașii lui Alexandru cel Mare.

[2] Antioh Epifanie („Cel Vestit", 175-163), împărat Grec. În anul 170 înainte de Hristos, ocupă Ierusalimul, jefuiește Biserica, arde cărțile *Legii* pe care le găsește, îi silește pe Iudei să se lepede de *Lege*, să jertfească în Biserică diavolului Zeus Olimpianul și dracilor lui și să ridice altare și capiști idolilor. Unul dintre acești idoli era el însuși, căci, ca „fiu al zeilor", împăratul și-a așezat în Biserică propria statuie.

În vremea domniei lui începe răscoala lui Iuda Macabeul, de care va pomeni Fericitul Teodorit în continuare, după ce este pîngărită Biserica, așa cum ziceam, și după ce Evreii elenizați construiseră un *gymnasium* și instituiseră la Ierusalim *efebia*, adică sodomia „rituală", „sacră". Antioh nu făcuse decît să consfințească o stare de fapt, căci mulți dintre Iudei, „civilizați" prin legăturile cu Grecii, se lepădaseră de bună voie de Dumnezeul cel adevărat, așa cum citim în *Carte*: „În zilele acelea au ieșit în Israil fii fără de lege și au îndemnat pe mulți, zicînd: Să mergem și să facem legătură cu neamurile dimprejurul nostru, că, de cînd ne-am despărțit de ele, s-au abătut asupră-ne multe răutăți. [...] și s-au dus la rege ca să le dea putere să trăiască după datina păgînilor. Și au zidit școală în Ierusalim după legile neamurilor" (*I Macabei* 1:12-15). De fapt, după legile grecești ale împărăției elenistice care stăpînea atunci lumea, *gymnasiumul* grecesc fiind locul în care copiii erau pregătiți de filosofi și inițiați în „tainele" efebiei și ale tuturor răutăților satanice.

cabeilor[1]. Căci Matatia Fericitul şi de trei ori fericitul împreună cu copiii lui, avînd dumnezeiasca rîvnă, a socotit neputincioase zecile de mii cele multe ale Machidonenilor, iar mulţimea elefanţilor – pustie de dumnezeiasca purtare de grijă, şi, luptînd împotriva acestora cu puţini ostaşi, i-a biruit. Apoi, răsturnînd din temelie capiştile idolilor, el a curăţit dumnezeiasca Biserică şi le-a dat slujba obişnuită celor de o seminţie cu dînsul.[2] Şi nu numai el, ci şi copiii lui, după săvîrşirea lui, i-au întors în fugă pe vrăjmaşi şi au ridicat biruinţele, rugîndu-se şi dobîndind dumnezeiescul ajutor. Deci de către faţa lor a grăit prorocescul dar în Psalmul acesta, mai-nainte învăţîndu-i pe dînşii ce fel de cuvinte li se cuvine să rostească întru primejdii.

1. Dumnezeule, cu urechile noastre am auzit, şi părinţii noştri ne-au vestit nouă lucrul pe care l-ai lucrat în zilele lor, în zilele cele de demult.

Zice: O, Stăpîne, nu ne-am făcut noi înşine văzători ai minunilor Tale, ci de la părinţi ne-am învăţat cîte minuni ai făcut în vremurile lor, împlinind făgăduinţele către strămoşii noştri.

2. Mîna Ta neamuri a pierdut, şi i-ai răsădit pe dînşii, chinuit-ai noroade şi le-ai gonit pe ele.

3. Că nu cu sabia lor au moştenit pămîntul, şi braţul lor nu i-a mîntuit pe dînşii, ci dreapta Ta, şi braţul Tău şi luminarea feţei Tale, că bine ai voit întru dînşii.

Zice: O, Stăpîne, gonindu-i Tu de aici pe Hananei împreună cu celelalte neamuri, în locul lor i-ai sălăşluit pe părinţii noştri, care s-au ridicat deasupra tuturor vrăjmaşilor, nici la puterea lor nădăjduindu-se, nici într-armîndu-se, ci voievozindu-se de darul Tău. Şi pe unii i-au ucis, iar pe alţii i-au silit a fi robi, fiindcă i-ai învrednicit pe dînşii de a Ta prietenie. Că aceasta a zis „bine ai voit întru dînşii". Iar „dreaptă" numeşte ajutorul, şi „luminare a feţei" – arătarea.

Aşa încît „nu s-au mai tăiat împrejur, s-au depărtat de *Legea* cea sfîntă, s-au împerecheat cu neamurile şi s-au vîndut a face rău" (*I Macabei* 1:17).

[1] Toată istoria norodului ales este o luptă pentru păstrarea *Legii* date de Dumnezeu prin Moisi, pe care Israil a părăsit-o în nenumărate rînduri, primind rătăcirea închinării la idolii neamurilor, adică la feţele înşelătoare ale satanei şi ale dracilor lui. Din vreme în vreme, se ridica în Israil cîte un bărbat iubitor de Dumnezeu, preot, împărat sau Proroc, care dărîma capiştile şi aducea norodul la dreapta credinţă. Aşa a fost chiar Moisi, aşa Fineas, aşa Marele Proroc Ilie, aşa a fost Iezechia, apoi Ezdra, Neemia şi toţi ceilalţi conducători evlavioşi, prin care neamul lui Israil s-a întors la Dumnezeu şi s-a izbăvit de la desăvîrşita nimicire. Aşa au fost, în timpul lui Antioh Epifanie, „Macabeii", de care vorbeşte Fericitul Teodorit. Numele lor vine de la „macabi", „ciocan", supranumele lui Iuda, fiul lui Matatias, care a trecut asupra celorlalţi fraţi ai săi, asupra răsculaţilor strînşi împotriva lui Antioh Epifanie şi asupra celor şapte fraţi a căror mucenicie e povestită la *II Macabei* 7 (vezi prima notă a stihului 21 al acestui Psalm).

[2] Matatia murise în 166. Fiul său, Iuda Macabeul, a curăţat şi a sfinţit Biserica în anul 164.

4. Tu Însuţi eşti Împăratul meu şi Dumnezeul meu, Cel ce porunceşti mîntuirile lui Iacov!

Zice: O, Stăpîne, Acelaşi eşti şi acum, asemenea împărăţind, asemenea stăpînind, aceeaşi putere avînd, căci firea Ta nu primeşte nici o schimbare. Ajunge Ţie cuvîntul spre mîntuire, şi pe aceasta o va dobîndi norodul. Aşa a tălmăcit şi Simmah: „Porunceşte pentru mîntuirea lui Iacov."

5. Întru Tine pe vrăjmaşii noştri cu cornul îi vom împunge şi întru numele Tău de nimic vom face pe cei ce se scoală asupra noastră.

Unele jivine au luat de la fire ca armă cornul, iar noi „corn de mîntuire" şi armă purtătoare de biruinţă avem al Tău nume, şi îi vom birui pe vrăjmaşi chemîndu-l întru ajutor pe acesta.

6. Că nu spre arcul meu voi nădăjdui, şi sabia mea nu mă va mîntui.

7. Că ne-ai mîntuit pe noi de la cei ce ne necăjeau, şi pe cei ce ne urau i-ai ruşinat.

Eu – zice – nu nădăjduiesc nici la arcuri, nici la alte arme, fiindcă am luat cercarea puterii Tale, prin Tine stăpînindu-i acum pe cei împotrivnici.

8. Întru Dumnezeu ne vom lăuda toată ziua şi întru numele Tău ne vom mărturisi în veac.

Şi Te rugăm să dobîndim ajutorul Tău de-a pururea şi totdeauna să povestim mulţimea facerilor Tale de bine. Pentru că acest „toată ziua" înseamnă „în toate zilele". Aşa l-a tălmăcit şi Simmah.

9. Iar acum ne-ai lepădat şi ne-ai ruşinat pe noi, şi nu vei ieşi, Dumnezeule, întru puterile noastre.

Acestea s-au făcut de Tine în vremurile de demult, iar acum ne-am arătat pustii de a Ta purtare de grijă şi petrecem întru ruşine, nevoievozindu-ne de darul Tău. Pentru că acest „nu vei ieşi întru puterile noastre" e pus în loc de: Nu eşti voievod peste noi şi nu ne dai să stăpînim pe vrăjmaşi, după obicei.

10. Întorsu-ne-ai pe noi înapoi de către vrăjmaşii noştri, şi cei ce ne urau ne jefuiau pe noi loru-şi.

Că, neavînd a Ta purtare de grijă, noi am fugit înapoi dîndu-le spatele, şi vrăjmaşii pradă averile noastre.

11. Datu-ne-ai pe noi ca nişte oi de mîncare şi întru neamuri ne-ai risipit pe noi.

Ne cheltuim de vrăjmaşii Tăi ca nişte oi lipsite de păstor şi, cei ce am scăpat de moarte, sîntem siliţi a robi, fiind vînduţi aici şi acolo.

12. Vîndut-ai pe norodul Tău fără de preț, și nu era mulțime întru strigările noastre.

Simmah a tălmăcit acest stih așa: „N-ai vîndut norodul Tău pe avuție și nu i-ai făcut vrednici de mult preț pe dînșii." Unele ca acestea zice Dumnezeu și prin Prorocul Isaia: „Ce fel de carte de despărțire de maica voastră este aceasta? Sau cui fiind Eu dator v-am vîndut pe voi? Iată că fărădelegilor voastre v-ați vîndut și la păcatele voastre am trimis pe maica voastră." Și iarăși: „În dar v-ați vîndut, și nu vă veți izbăvi cu argint." Și, dumnezeiescul Apostol: „Știm că legea este duhovnicească, iar eu sînt trupesc, vîndut sînt de păcat." Deci și aici minunații bărbați zic așa: Ne-ai vîndut pe noi neluînd nici un preț de la vrăjmași, ci ne-ai vîndut pentru păcatele noastre.

13. Pusu-ne-ai pe noi ocară vecinilor noștri, batjocură și rîs celor dimprejurul nostru.

„Vecini" îi numește pe cei de altă seminție: pe Idumei, pe Moaviteni, pe Amoniteni și pe ceilalți megieși de aproape, cărora s-au făcut de batjocură cînd făceau război cu dînșii.

14. Pusu-ne-ai pe noi spre pildă neamurilor, clătinare de cap întru noroade.

Cînd povestim și auzim de mari primejdii, obișnuim a clătina capetele, siliți fiind de spaimă. Acest lucru – zice – îl tînguiesc și aici, că am ajuns pildă oamenilor, și clatină pentru noi cu capetele, unii bucurîndu-se, iar alții mirîndu-se de covîrșirea celor făcute.

15. Toată ziua înfruntarea mea înaintea mea este și rușinea feței mele m-a acoperit

16. de către glasul celui ce mă ocăra și mă clevetea, de către fața vrăjmașului și a celui ce mă gonea.

Iar eu, văzîndu-i pe unii dîndu-mi război, iar pe alții rîzînd și batjocorindu-mă, mă umplu de rușine și toată ziua mă chinuiesc. Apoi, cei ce au scăpat de cursele lui Antioh și au sărit peste lațurile păgînătății povestesc fapta lor cea bună:

17. Acestea toate au venit peste noi, și nu Te-am uitat pe Tine și nu am făcut nedreptate întru așezămîntul de lege al Tău.

18. Și nu s-au depărtat înapoi inimile noastre,

Zice: Fiind înconjurați de atîtea primejdii grele, n-am uitat de poruncile Tale, nici n-am îndrăznit a călca legea Ta, nici nu ne-am abătut din socoteala dintîi.

și ai abătut cărările noastre de la calea Ta.

19 Că ne-ai smerit pe noi în locul răutății, și ne-a acoperit pe noi umbra morții.

Pe acest „ai abătut cărările noastre de la calea Ta" Simmah l-a tâlmăcit așa: „Nu s-au strămutat de la calea Ta cele ce ne îndreptează pe noi." Dar, ca să folosim și tâlmăcirea Celor 70, să o înțelegem așa: Cu multe și felurite necazuri dureroase – zice – ne-ai înfășurat pe noi, care puteau să ne abată de la calea Ta. Ne-ai dat pe noi și spre robie la oameni păgîni, care s-au purtat cu cruzime și neomenie și aduc asupra noastră pedeapsă aducătoare de moarte. Că „umbră a morții" a numit primejdiile ce duc către moarte.

20. De am uitat numele Dumnezeului nostru și de am întins mîinile noastre către dumnezeu străin,

21. au nu Dumnezeu va căuta acestea? Că El știe ascunsurile inimii. Că pentru Tine ne omorîm toată ziua, socotiți am fost ca niște oi de junghiere.

Această faptă bună au arătat-o Macabeii, Matatia și cei șapte tineri[1] împreună cu mama lor și cu Preotul Eleazar[2]: că nici nu s-au îndulcit cu lingușirile, nici nu s-au înduplecat cu pedepsele, ci au păzit neatinsă credința adevăratului Dumnezeu și au urît slujba idolilor, ca pe o vrednică de îngrețoșare. Și zice: Tu le știi pe acestea, Stăpîne, că Ție Îți sînt arătate nu numai lucrurile noastre, ci și mișcările minții. Și ni se cuvine a însemna că cuvîntul a arătat o doime a fețelor, căci – după ce a zis: „Au nu Dumnezeu va căuta acestea? Că El cunoaște ascunsurile inimii" – a adăugat: „Pentru Tine ne omorîm toată ziua." Și *Evreul* are această schimbare a pronumelui, pe care au pus-o și ceilalți tâlmăcitori.

22. Scoală-Te, pentru ce dormi, Doamne? Scoală-Te și să nu ne lepezi pînă în sfîrșit!

„Somn" numește îndelunga-răbdare, că – precum cel ce doarme nu simte cele ce se fac – așa suferă și cel ce stăruie în îndelunga-răbdare, ocărît fiind și lovit cu defăimări. Iar „sculare" numește pornirea către pedeapsă. Apoi, le zice într-alt fel pe aceleași:

23. Pentru ce întorci fața Ta? Uiți sărăcia noastră și necazul nostru?

Zice: Stăpîne, Tu treci cu vederea cele ce se fac împotriva noastră și Te asemeni celui ce se întoarce și nu privește, ci uită și nu poartă de grijă. Iar noi sărăcim, neavînd bogăția ajutorului Tău.

24. Că s-a smerit în țărînă sufletul nostru, lipitu-s-a de pămînt pîntecele nostru.

---

[1] Șapte frați din vremea silniciilor lui Antioh, care, siliți să mănînce carne de porc și să se lepede de *Lege*, au ales moartea mucenicească: li s-a jupuit pielea capului, li s-au tăiat mîinile și picioarele și au fost fripți de vii (vezi *Cartea a II-a a Macabeilor*, capitolul 7).

[2] Bătrîn sfînt, care n-a primit să mănînce carne de porc și nici să se prefacă a mînca, așa cum îl sfătuiau prietenii. La cei 90 de ani ai săi trăiți în cinste și credință, nu a vrut să se fățărnicească, pentru a nu-i sminti pe tineri, și a fost omorît cu bătăile (vezi *Cartea a II-a a Macabeilor*, capitolul 6).

Zice: Pînă la pămînt ne-am împilat, pîntecele nostru s-a apropiat de pămînt. Iar prin acestea însemnează multa lor smerenie și puterea vrăjmașilor.

25. Scoală-Te, Doamne, ajută nouă și ne izbăvește pe noi, pentru numele Tău!

De aceea, Te rugăm să Te arăți, Stăpîne, și să ne dezlegi primejdiile și să ne ridici deasupra neprietenilor!

Darul Duhului a grăit mai-nainte toate acestea, învățîndu-i pe cei ce or să fie întru acele primejdii grele a suferi bărbătește și a cere izbăvirea de la Dumnezeul tuturor. Ceea ce au și făcut acei minunați bărbați cu adevărat: au milostivit pe Dumnezeu, și – povățuindu-se de Dînsul – i-au biruit pe neprieteni și au adus slobozenia celor de o seminție cu dînșii.

TÎLCUIREA PSALMULUI 44

Întru sfîrșit, pentru cei ce se vor schimba. Fiilor lui Core, spre înțelegere. Cîntare pentru Cel iubit.

După ce în Psalmul trecut proorocescul cuvînt mai-nainte le-a zis pe cele de scîrbă, de aici înainte le vestește pe cele de bucurie, mîngîindu-i și învățîndu-i pe cei mîhniți că vor birui, și vor petrece întru biruință și vor dobîndi ajutorul de la Dumnezeu, pînă ce dintru dînșii va odrăsli după trup Fiul cel iubit și va neguțători neamurilor schimbarea. Căci „iubit" numește pe Fiul lui Dumnezeu. Așa zice și dumnezeiescul Isaia: „Vie s-a făcut Celui iubit, în loc gras." Aceasta și Însuși Tatăl a propovăduit pentru Fiul: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit." Prin Sfîntul Botez, Acesta avea să dăruiască neamurilor schimbarea. Pentru ele mai-nainte vestește Psalmul de față, cărora le și poruncește să-i uite pe dumnezeii părintești și să-L laude pe adevăratul Dumnezeu. Simmah i-a numit „flori" pe cei ce se vor schimba, iar Achila și Teodotion – „crini". Florile și crinii sînt odrasle ale verii, iar venirea Mîntuitorului este vară duhovnicească, întru care, după proorocia Isaiei, s-a veselit pustia cea de demult și a înflorit ca și crinul. Pentru acestea mai-nainte grăiește proorocia Psalmului, arătîndu-L săditor și lucrător al pustiei pe Hristos, Cel ce a schimbat-o și a arătat-o aducătoare de roadă.

1. Răspuns-a inima mea cuvînt bun,

Că, hrănindu-mă întru cuvinte duhovnicești, asemenea izbucniri trimit în sus și astfel de cuvinte rostesc.

grăiesc eu lucrurile mele Împăratului.

Pe Cine a numit scriptura de mai sus „iubit", începutul Psalmului Îl numește „Împărat". Iar lucru al proorociei este cuvîntul adevărat care mai-nainte vestește pe

cele ce vor să fie. Deci zice: Pentru Împăratul acesta grăiesc eu. Şi – învăţînd că nu rosteşte cuvinte omeneşti, ci dumnezeieşti – a adăugat:

Limba mea este trestie a Scriitorului ce scrie degrab.

Zice: Nimic al meu nu grăiesc, nici nu aduc naşteri ale minţii mele, ci limba mea este slujitoare altei lucrări şi ea se aseamănă unei trestii prin care Duhul Scriitorului celui grabnic scrie cele ce voieşte. Apoi Prorocul, după ce L-a arătat pe Cel ce grăia printr-însul, începe prorocia aşa:

2. Împodobit eşti cu frumuseţea mai mult decît fiii oamenilor, vărsatu-s-a dar întru buzele Tale. Pentru aceasta Te-a blagoslovit pe Tine Dumnezeu în veac.

Zice: Tu – pe Care Te-am numit „Împărat", pe Care prin deasupra-scriere Te-am numit „iubit" – biruieşti cu frumuseţea firea oamenilor şi reverşi izvoare de înţelepciune veşnice. Şi ni se cuvine a şti că prorocescul cuvînt nu le-a arătat pe cele dumnezeieşti ale Stăpînului Hristos, ci pe cele omeneşti. Că nu L-ar fi asemănat oamenilor pe Dumnezeu-Cuvîntul, nici n-ar fi zis că Acesta primeşte blagoslovenia de la Dumnezeu, El Însuşi fiind adîncul bunătăţilor, Care izvorăşte blagoslovenie credincioşilor. Deci prin cuvintele acestea mai-nainte le-a vestit pe cele omeneşti ale Stăpînului Hristos. Şi să nu zică nimeni din ceea parte că Prorocii au grăit împotrivă unii altora, auzindu-l pe Isaia: „L-am văzut pe Dînsul, şi nu avea chip, nici frumuseţe, ci chipul Lui era ne-cinstit, lipsind mai mult decît fiii oamenilor." Căci acelea mai-nainte glăsuiesc Crucea şi Patimile, care sînt pline de batjocorire şi de ocară. Pentru aceasta a şi adăugat Prorocul: „Om întru rană fiind şi ştiind a suferi slăbiciune, S-a necinstit şi nu S-a socotit..." şi celelalte de aici înainte, care vestesc Patima. Iar Psalmul numeşte „frumuseţe" a Lui nu pe aceea a trupului, ci pe a faptei bune şi a toată dreptatea, care n-a primit întinăciune de păcat, ci este slobodă de toată întinăciunea.

3. Încinge sabia Ta peste coapsa Ta, Puternice,

4. cu podoaba Ta şi cu frumuseţea Ta. Şi încordează-Te, şi sporeşte şi împărăţeşte

Înfăţişînd frumuseţea şi înţelepciunea, arată şi puterea şi într-armarea Lui, cu care i-a pierdut pe cei împotrivnici, învăţîndu-ne lucrul mai prea-slăvit decît toate, şi anume că însăşi frumuseţea, şi într-armarea şi puterea sînt ale Lui. Căci zice: „Încinge sabia Ta peste coapsa Ta, Puternice, cu frumuseţea Ta şi cu podoaba Ta." Şi – după ce a zis: „Încordează-Te, şi sporeşte şi împărăţeşte" – îndată a adăugat:

pentru adevăr, şi blîndeţe şi dreptate.

Prin acestea ne învaţă arătat că adevărul, blîndeţea, dreptatea, frumuseţea, puterea, într-armarea şi biruinţa sînt ale Lui. Şi este cu putinţă a auzi pe Însuşi Domnul zicînd: „Învăţaţi-vă de la Mine, că sînt blînd şi smerit cu inima, şi veţi afla odihnă

sufletelor voastre." Şi iarăşi: „Eu sînt Calea, Adevărul şi Viaţa." Şi – către dumnezeiescul Ioan: „Lasă acum, că aşa se cade nouă, a plini toată dreptatea." Prin acestea, a pierdut tirania dracilor, a dezlegat moartea şi a dăruit mîntuire credincioşilor.

Şi Te va povăţui minunat dreapta Ta.

Că, de vreme ce a pomenit de sabie, prin urmare a făcut şi pomenirea dreptei. Iar „dreaptă" a Lui sînt sfaturile Lui cele drepte, pe care folosindu-le, nu a primit asuprirea păcatului.

5. Săgeţile Tale ascuţite-s, Puternice, noroade sub Tine vor cădea, în inima vrăjmaşilor Împăratului.

Graiurile sînt cu iperbaturi (adică împletite). Şi zice: Cu săgeţi ascuţite îi săgetezi pe neprieteni cu bună nimereală şi inimile lor le pătrunzi. Pentru că „săgeţile Tale ascuţite-s, Puternice, în inima vrăjmaşilor Împăratului" şi, rănindu-se aceştia, noroadele tiranisite de ei vor cădea sub Tine, aducîndu-Ţi Ţie îndatorita închinăciune. Astfel, mai-nainte vestindu-le pe cele făcute după înomenire, prorocescul cuvînt vesteşte apoi firea Dumnezeu-Cuvîntului ce S-a făcut om:

6. Scaunul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului, toiagul dreptăţii este toiagul Împărăţiei Tale.

De vreme ce mai smerite decît dumnezeiasca vrednicie erau cele zise mai sus: „frumos cu podoaba mai mult decît fiii oamenilor" şi: „pentru aceasta Te-a blagoslovit pe Tine Dumnezeu în veac" - după cuviinţă ne învaţă acum că Hristos este şi Dumnezeu, şi Împărat veşnic, şi că n-a luat nici început, nici nu va lua sfîrşit, căci acest lucru arată cuvîntul „veşnic". Pentru aceea şi Simmah L-a numit pe Dînsul „veşnic": „Scaunul Tău, Dumnezeule, este veşnic." Ne învaţă însă şi dreptatea Împărăţiei, că „toiagul îndreptării este toiagul împărăţiei Tale". Apoi, iarăşi către cele omeneşti se pogoară:

7. Iubit-ai dreptatea şi ai urît fărădelegea. Pentru aceasta Te-a uns pe Tine, Dumnezeule, Dumnezeul Tău cu untul-de-lemn al bucuriei, mai mult decît pe părtaşii Tăi.

Ori, după Simmah: „mai mult decît prietenii Tăi". Iar „părtaşi" ai Lui, şi prieteni şi fraţi după omenire sînt cei ce au crezut Lui. Aşa zice şi dumnezeiescul Apostol: „Părtaşi ne-am făcut lui Hristos, dacă vom ţine pîrga ipostasului Lui întemeiată pînă la sfîrşit." Şi iarăşi: „Ca să fie El Întîi Născut între mulţi fraţi." Aşa S-a şi uns cu Preasfîntul Duh, nu ca Dumnezeu, ci ca om, căci, ca Dumnezeu, are Duhul de o fiinţă, iar ca om ia darurile Duhului ca pe o ungere. Tot ca om „a iubit dreptatea şi a urît fărădelegea", că acestea sînt ale alegerii socotitoare, nu ale puterii fireşti, iar „toiagul de îndreptare al Împărăţiei Sale" îl are ca Dumnezeu.

8. Smirna[1], și stacti[2] și casia[3] din hainele Tale, din case de fildeș, în care Te-au veselit

9. fetele împăraților întru cinstea Ta.

În loc de „case de fildeș", Achila și Simmah au zis „biserici de fildeș". „Haină a Lui" numește trupul, precum și dumnezeiescul Apostol, în *Epistola către Evrei*, îl numește pe acesta „catapeteasmă", zicînd: „Avînd îndrăzneală, fraților, să intrăm în Sfînta Sfintelor prin sîngele lui Iisus, pe calea cea nouă și vie pe care pentru noi a înnoit-o prin catapeteasmă, adică prin trupul Lui." Iar „smirnă" numește Patima, că smirna se aduce morților prea-cu potrivire, iar „stacti și casia" e buna mireasmă a Patimii. „Case de fildeș" ori, după Simmah și Achila: „biserici de fildeș", sînt bisericile prea-frumoase și strălucite pe care domnii și împărații le-au zidit pretutindeni pe pămînt. Deci stihul mai-nainte grăiește că Patima se va face în trup, dar va umple toată lumea de bună mireasmă, încît noroadele rătăcite de demult Îi vor ridica Lui biserici foarte iscusite, ce vor străluci cu podoabă împărătească. Și – după ce a făcut prorocia pentru biserici, care țin locul cămărilor și caselor de nuntă – după cuviință mai-nainte vestește podoaba miresei, frumusețea și neamul, și îi aduce sfătuirea potrivită:

Stătut-a înainte Împărăteasa de-a dreapta Ta, în haină aurită îmbrăcată, împodobită.

După ce a arătat scumpetea podoabei și cinstea ei desăvîrșită și a numit-o Împărăteasă, o învață cele de folos:

10. Ascultă, fiică, și vezi, și pleacă urechea ta și uită norodul tău și casa părintelui tău!

Iar acestea nu se potrivesc nicidecum Iudeilor, ce se fălesc pentru buna-credință a strămoșilor, pentru care prea de multe ori au dobîndit dumnezeiasca purtare de grijă. Că Iudeilor le poruncește să urmeze bunei-credințe a părinților lor și-i sfătuiește să nu-i uite pe aceștia, dar Biserica neamurilor a avut părinți și strămoși care au slujit idolilor, deci acesteia îi cere să nu lase întru pomenire nici unul dintre obiceiurile părintești. Iar Duhul Sfînt o numește „fiică", pentru că ea a primit nașterea duhovnicească de a doua oară, și îi făgăduiește dragostea Împăratului:

11. Și va pofti Împăratul frumusețea ta,

Apoi, o învață firea ei și vrednicia Împăratului:

că El este Domnul tău, și te vei închina Lui.

[1] Rășină scoasă din scoarța unui copac din Orient.

[2] Uleiul smirnei.

[3] Scoarță de copac bine mirositoare.

12. Și fata Tirului – cu daruri.

Cei trei tălmăcitori i-au poruncit doar ei să se închine – căci Achila și Teodotion au tălmăcit atît: „și să te închini Lui", și Simmah: „El este Domnul tău, și te închină Lui!" – iar Cei 70 o învață pe Împărăteasă că Mirele nu este numai Domn al ei, ci și al celor ce îndrăznesc a grăi împotrivă, încît și fiicele Tirului Îi vor aduce daruri și I se vor închina. Prin acestea a însemnat toată păgînătatea lor, fiindcă *Scripturii* îi este lucru obișnuit să arate totul din parte. Așa, aiurea, prin „Liban" mai-nainte vestește încetarea slujirii de idoli, pentru că zice: „Libanul împreună cu cele înalte va cădea." Iar întru cele de aici înainte face pomenire și de mai multe încă:

Feței tale se vor ruga bogații norodului.

Iar fața Bisericii este chiar Stăpînul Însuși, fiind El cap al trupului, căci zice: „Pe Dînsul L-a dat peste toate cap Bisericii." Apoi, încă și rînduiala preoțească este ca o față a Bisericii, fiind îmbrăcată cu mai multă vrednicie duhovnicească. Și vedem că și prorocia aceasta a luat sfîrșit, pentru că cei ce sînt îndestulați de bogăție și au strălucirea prea-marilor vrednicii cinstesc fața Bisericii. Și – fiindcă a zis că Împărăteasa se îmbracă în haină aurită, dar pe nevoitorii faptei bune îi împodobește prostimea hainelor – Prorocul tîlcuiește scumpetea podoabei:

13. Toată mărirea fiicei Împăratului din lăuntru este, cu ciucuri de aur îmbrăcată, împodobită.

Din lăuntru – zice – are buna-cuviință a faptei bune și strălucește cu feluritele daruri ale Sfîntului Duh. Că – de vreme ce lucrările dumnezeiescului Duh sînt felurite – sînt despărțiri de daruri, dar același Duh. Și unuia i se dă prin Duhul cuvîntul înțelepciunii; altuia – al cunoștinței, după același Duh; altuia credință, întru același Duh; altuia prorocie, altuia feluri de limbi. Biserica s-a alcătuit din mulți oameni duhovnicești care au primit daruri deosebite. Și după cuviință au asemănat cu ciucurii de aur despărțirea darurilor, căci ciucurii sînt despărțiți unii de alții, și iarăși se unesc, fiind spînzurați de aceeași podoabă.

14. Aduce-se-vor Împăratului fecioare în urma ei, cele de aproape ale ei se vor aduce Ție.

15. Aduce-se-vor întru veselie și întru bucurie, aduce-se-vor în Biserica Împăratului.

Că, de vreme ce nu toți au fapta bună desăvîrșită, pe unii îi numește „mireasă", fiind desăvîrșiți întru fapta bună, iar pe alții – „fecioare", pentru că au păzit nestricată credința pe care au luat-o. Și zice că și acestea sînt următoare Împărătesei, intrînd în Biserica împărătească împreună cu dînsa. Această deosebire ne-a învățat pe noi Domnul, zicînd în *Sfințitele Evanghelii*: „Multe lăcașuri sînt la Tatăl Meu." Aseme-

nea a zis și Fericitul Pavel: „De vreme ce printr-un om este moartea, printr-un om este și învierea morților. Căci, precum întru Adam toți mor, așa și întru Hristos toți se vor face vii, fiecare însă întru a sa rînduială."

16. În locul părinților tăi, s-au născut fiii tăi, pune-i-vei pe dînșii boieri peste tot pămîntul.

Să spună Iudeii: Ce fii au avut ei care au stăpînit peste toată lumea? Ci nu vor putea să arate, că nici nu au stăpînit, nici nu stăpînesc, ci sînt robiți cu cea mai de pe urmă robie. Iar dumnezeieștii Apostoli, avînd părinți pe Patriarhi, stăpînesc și după moarte peste pămînt și peste mare, ca niște eparhi și voievozi, așezați fiind de Hristos, Împăratul a toate. Încă și cei de mai tîrziu, pe care nu ar fi greșit cineva de i-ar fi numit fii ai Bisericii, purtătorii de biruință Mucenici, s-au așezat să ocîrmuiască aceeași stăpînie, și pe toți îi au acum supuși: pe unii, voind cu dorire să facă acest lucru, iar pe alții – siliți de frică.

17. Pomeni-voi numele Tău în tot neamul și neamul.

18. Pentru aceasta, noroadele se vor mărturisi Ție în veacul veacului.

După ce mai-nainte a vestit acestea, Psalmistul se făgăduiește a lăuda numele cel dumnezeiesc în fiecare neam, prin bine-credincioșii cei după vreme. Că așa au tălmăcit și cei trei: „Lăuda-voi numele Tău întru fiecare neam. Pentru aceasta, noroadele Te vor lăuda pe Tine în veac totdeauna." Că, folosind – zice – viersuirea de cîntare scrisă de mine și cunoscînd prin aceasta mîntuirea mai-nainte prorocită lor de demult, toate noroadele de prin lume nu vor înceta lăudîndu-Te totdeauna pe Tine, Făcătorul de bine și Dătătorul bunătăților.

TÎLCUIREA PSALMULUI 45

Întru sfîrșit, fiilor lui Core, pentru cele de taină.

Mai-nainte vestind cele ce or să fie după multă înconjurare de vreme, Psalmistul a scris iarăși deasupra „întru sfîrșit", poruncind să aștepte sfîrșitul prorociei. Psalmul mai-nainte grăiește de ridicările-asupră împotriva Bisericii, și de ajutorul dat ei din cer și de pacea întru care petrece acum. Însă ni se cuvine a ști că oarecari au socotit că Psalmul acesta s-a zis pentru Gog și Magog[1], oarecari – pentru Ahaz[2] și Pecah, iar al-

[1] Despre Gog și Magog vezi la Iezechil, 38-39.

[2] Împăratul Ahaz (735-719), tatăl bine-credinciosului Împărat Iezechia. A purtat războaie cu Pecah, împăratul din Israil, cu Sitienii și cu Filistenii, fiind prieten cu Asirienii. A săvîrșit nenumărate nelegiuiri, așa cum vedem în *Cartea a patra a Împăraților*, capitolul 16, și în *Cartea a doua Paralipomena*, capitolul 28.

ţii – pentru Iezechia şi Asirianul. Dar, cu ajutorul lui Dumnezeu, tîlcuirea din parte va arăta că înţelegerea Psalmului nu se potriveşte nici unuia dintre cei zişi.

1. Dumnezeu este scăparea noastră şi puterea, ajutor întru necazurile ce ne-au aflat pe noi foarte.

După ce Psalmul dinainte a prorocit pentru Biserica adunată din neamurile păgîne şi făcută Împărăteasă, arătînd că fiii ei s-au hotărît boieri peste tot pămîntul, acum arată tulburările de la începutul propovăduirii, ridicîndu-se asupră-i împotrivă-grăitorii şi dîndu-le război celor credincioşi. Apoi, mai-nainte zugrăveşte cum ceata celor goniţi, fiind îngrădită cu nădejdea către Dumnezeu, va defăima valurile ce năpădiseră asupra ei. Şi zice: Avîndu-L cetate tare pe Dumnezeul tuturor, nu simţim necazurile cele de multe feluri.

2. Pentru aceasta, nu ne vom teme cînd se va tulbura pămîntul şi se vor muta munţii în inima mărilor.

Unele ca acestea mai-nainte a vestit şi dumnezeiescul Isaia: „Toată valea se va umple, şi tot muntele şi dealul se va smeri, şi vor fi cele strîmbe drepte, şi cea aspră – în căi netede." Prorocul numeşte „vale" neamurile cele adîncate şi smerite, lipsite din înălţime, cărora mai-nainte le-a vestit că se vor umple de cuvîntul dăscălesc. Iar „munţi şi dealuri" a numit capiştile dracilor şi mai-nainte a grăit că felurirele şi înşelătoarele lucrări ale acelora se vor smeri şi vor fi de tot nearătate. De aceea, prorocescul cuvînt arată aici că cei ce au crezut Mîntuitorului strigă: Nu vom primi în suflet nici o temere, văzînd pămîntul tulburîndu-se şi pe draci gonindu-se întru adînc. Totodată, cuvîntul prorocesc mai-nainte grăieşte că va fi deşartă şi se va trimite ca într-un adînc păgînătatea dracilor, care se asemăna de demult cu înălţimea munţilor şi avusese cea mai mare stăpînire a lumii.

Sunat-au şi s-au tulburat apele lor, tulburatu-s-au munţii întru tăria Lui.

Şi *Istoria Faptelor* ne învaţă cum s-au umplut de tulburare şi de gîlceavă cetăţile cînd Sfinţiţii Apostoli au început să înconjure lumea: în Efes, Dimitrie a pornit toată cetatea de acolo, în Listra şi în Dervi s-a făcut acelaşi lucru. Şi iarăşi: în Filipi, în Tesalonic, în Atena şi în Corint s-au ridicat valuri de către duhurile înşelăciunii. Şi, fiind stăpîniţi de acestea, oarecari strigau împotriva Sfinţiţilor Apostoli: „Cei ce au tulburat toată lumea au venit şi aici." Şi Fericitul Avacum mai-nainte le-a vestit pe acestea, zicînd: „Ai adus la mare caii Tăi, tulburînd ei ape multe." Şi i-a numit „cai" pe Sfinţiţii Apostoli, căci ei s-au făcut pe sine căruţă dumnezeiască, fiindcă, purtîndu-Se peste dînşii, Stăpînul a risipit ca pe nişte ape feluritele dogme ale păgînătăţii. Deci Psalmistul zice aici că apele au fost cuprinse de furtună şi munţii s-au clătinat cînd s-a adus propovăduirea *Evangheliei* în toată lumea. Iar „munţi" a numit ceata dracilor, pentru umflarea trufiei şi pentru înălţimea îngîmfării, şi „ape" – socotelile oamenilor, ce se poartă aici şi acolo ca nişte ape şi se amăgesc de duhurile înşelăciunii.

3. Pornirile rîului veselesc cetatea lui Dumnezeu.

Iar „rîu" a numit aici propovăduirea cea evanghelicească, și „cetate" – petrecerea celor bine-credincioși, care se adapă cu curgerile rîului spre aducerea de roadă. Cei trei au tălmăcit stihul mai descoperit, zicînd: „Despărțirile rîului veselesc cetatea lui Dumnezeu." Că, precum izvorul Raiului s-a despărțit în patru rîuri, așa și rîul acesta al lui Dumnezeu a avut curgeri mai presus de tot numărul, care au alergat la toate semințiile oamenilor: că unul a alergat către Indieni, altul către Hispani; unul a apucat spre Egipt, altul spre Elada; unora li s-a încredințat să adape Iudeea, altora Siria și Cilicia. Iar altora li s-a dat lucrarea pămîntului altor neamuri. Mai-nainte a vestit aceasta și Fericitul Avacum: „Pămîntul rîurilor – zice – se va despica", în loc de: Pămîntul se va împărți după curgerile lor, primind curgerile rîului cel mare, pentru că „rîuri" a numit despărțirile acestuia.

Sfințit-a lăcașul Său Cel Preaînalt.

„Cetatea" a numit-o aici „lăcaș", căci zice Domnul Atotțiitorul: „Voi locui întru dînșii, și voi umbla, și voi fi Dumnezeul lor și ei Îmi vor fi Mie norod." Deci de aceștia a zis că se adapă și se sfințesc de Dumnezeul tuturor.

4. Dumnezeu – în mijlocul ei, și nu se va clătina.

Aceasta a făgăduit-o și Domnul întru *Sfințitele Evanghelii*: „Iată, Eu sînt cu voi în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului. Și, unde sînt doi sau trei adunați întru numele Meu, acolo sînt în mijlocul lor."

Ajuta-va ei Dumnezeu dis-de-dimineață.

Grabnic și iute ajutor – zice – va dărui Domnul cetății Sale. Căci „dis-de-dimineață" înseamnă „grabnic și iute".

5. Tulburatu-s-au neamurile, plecatu-s-au împărățiile, dat-a glasul Său Cel Preaînalt, clătinatu-s-a pămîntul.

Arătîndu-se – zice – dumnezeiescul ajutor, vrăjmașii au dat dosul, și împărățiile ce de demult cugetau împotrivnice și-au plecat grumazul și au primit jugul mîntuitor. Folosind adevărul, și mărturia lucrurilor și feluritele faceri de minuni ca pe un glas al Său – Dumnezeu a arătat oamenilor a Sa înălțime și a umplut de frică sufletele lor.

6. Domnul Puterilor – cu noi, sprijinitorul nostru – Dumnezeul lui Iacov.

Deci: Ne-am arătat mai înalți decît neprietenii, avînd ajutător pe Domnul Puterilor cerești, Care pe Iacov, ce era gonit, l-a arătat mai bun decît cei ce îi dădeau război și l-a slobozit de pîndirea și vrăjmășia lui Isav și a lui Laban. Prorocescul cuvînt nu a făcut așa prost pomenirea lui Iacov, de vreme ce întîi acela mai-nainte a vestit chemarea neamurilor, zicînd: „Nu va lipsi domn din Iuda și povățuitor din

coapsele lui, pînă ce va veni Acela căruia s-a gătit, și El este așteptarea neamurilor." Și, mai-nainte vestind schimbarea neamurilor și aici, după cuviință a zis că Dumnezeul lui Iacov, a celui ce făcea prorocia, va isprăvi acestea.

7. Veniți și vedeți lucrurile lui Dumnezeu, semnele pe care le-a pus pe pămînt, stricînd războaie pînă la marginile pămîntului.

8. Arcul va sfărîma, și va frînge arma și pavezele le va arde cu foc.

9. Îndeletniciți-vă și cunoașteți că Eu sînt Dumnezeu. Înălța-Mă-voi întru neamuri, înălța-Mă-voi pe pămînt.

Deci, vedeți voi – o, oameni! – această vîrtute a Mea, și schimbarea de năprasnă a lucrurilor, și alinarea din marea furtună și încetarea războiului. Și, privind darul păcii, învățați-vă prin înseși lucrurile că Eu sînt Dumnezeul și Ziditorul tuturor, nu numai al Iudeilor, ci cu adevărat și al neamurilor, arătînd înălțimea puterii Mele. Auzind cuvintele acestea, ceata Apostolilor saltă asupra împotrivă-luptătorilor și strigă:

10. Domnul Puterilor – cu noi, sprijinitorul nostru – Dumnezeul lui Iacov.

Să spună acum cei ce au luat Psalmul acesta pentru Gog ori cei ce au zis că se potrivește lui Ahaz: Cum se potrivește istoriilor lor acest „stricînd războaie pînă la marginile pămîntului"? Căci, cu adevărat, nu în vremea acelora a oprit Dumnezeu războaiele, ci în vremea lui Gog și a lui Magog numai Palestina singură a dobîndit pace, iar în vremea lui Ahaz – nici toată Palestina, ci o seminție numai a Iudei, că Pecah, fiul lui Romelie, a primit năpădirea Asirienilor. Ci prorocia a avut sfîrșit în vremea Stăpînului Hristos. Că mai întîi s-au surpat toparhiile și împărățiile de pe alocuri, pentru care oamenii nu aveau nici o prea-mică și scurtă pace, ci toată cetatea era într-armată, temîndu-se de năpădirile ce se făceau de năprasnă. Iar apoi, în vremea Mîntuitorului nostru Hristos, împărăția Romanilor, surpînd împărățiile de pe alocuri, a gătit propovăduitorilor auzurile tuturor oamenilor. Că fără de frică, ca întru o singură împărăție, aceia au alergat prin lume și au adus oamenilor mîntuitoarea învățătură. Și așa s-a întîmplat după istorie acest „stricînd războaiele pînă la marginile pămîntului, arcul va sfărîma, și va frînge arma și pavezele va arde cu foc." Iar dacă cineva va voi să-l înțeleagă mai cu închipuire, va vedea încetarea războiului împotriva Bisericii și pacea dăruită oamenilor de Dumnezeu și va primi adevărul prorociei.

TÎLCUIREA PSALMULUI 46

Întru sfîrșit, pentru fiii lui Core.

Și Psalmul acesta mai-nainte grăiește mîntuirea tuturor neamurilor și biruința împotriva războinicilor.

1. Toate neamurile, bateți cu mîinile, strigați lui Dumnezeu cu glas de bucurie!

2. Că Domnul este prea-înalt, înfricoșat, Împărat mare peste tot pămîntul.

Cuvîntul cel proorocesc mai-nainte arată ceata Apostolilor, care îndeamnă toate neamurile spre cîntare de laudă. Iar baterea din palme este osebită biruinței și strigarea este glasul celor ce biruiesc. Deci înțelegerea Psalmului acestuia urmează celui mai-nainte rînduit: acela, după furtună și tulburări, mai-nainte a vestit biruința, iar acesta de asemenea poruncește să se aducă laudă Dătătorului de biruință, Care – zice – S-a arătat nouă tuturor Împărat prea-înalt și înfricoșat. Și de demult numai Iudeilor le erau cunoscute acestea, iar în vremea de acum s-au arătat la toată firea oamenilor.

3. Supus-a noroadele nouă și neamuri sub picioarele noastre.

4. Ales-a nouă moștenire Lui-Și frumusețea lui Iacov, pe care a iubit-o.

În loc de „noroade", Simmah zice: „împărați", iar în loc de „frumusețea lui Iacov", Achila a pus: „mîndria lui Iacov". Deci ceata apostolească zice: Drept este ca cei ce bat în palme și dănțuiesc să aducă lauda de biruință Dumnezeului tuturor, Celui ce ne-a supus nouă împărați și ne-a dat stăpînirea tuturor neamurilor. Și, lîngă acestea, ne-a dat „frumusețea lui Iacov": nu pe tot omul iudeesc ce se numește „Iacov", ci pe frumusețea alegerii lui Iacov, adică pe cei împodobiți cu credința, care au primit propovăduirea fără de îndoială și s-au vîrît sub jugul cel bun al Mîntuitorului. Că pe aceștia i-a ales, și i-a iubit și le-a încredințat cîrmele apostolești. Și iată adevărul prorociei: putem vedea credincioși din toate neamurile căzînd lîngă sicriele apostolești și cinstind pulberea cea puțină cu multă dorire, încît Sfinții Apostoli ar putea să cînte cu toată îndreptățirea: „Supus-a noroadele nouă și neamuri sub picioarele noastre."

5. Suitu-S-a Dumnezeu întru strigare, Domnul – în glas de trîmbiță.

Zice: Stăpînul, Cel ce a făcut aceasta, S-a înomenit, și a pierdut tirania vrăjmașului, iar apoi S-a înălțat la ceruri, pe cînd cetele îngerești de jos strigau: „Acest Iisus, Care S-a înălțat de la voi, tot așa va veni, cum L-ați văzut mergînd la cer", iar Puterile cerești de sus povățuiau și porunceau: „Ridicați, boieri, porțile voastre Domnului, și ridicați-vă, porți veșnice, și va intra Împăratul slavei!" Glasurile acestea le-a numit „strigare" și „glas de trîmbiță", ca pe unele ce au alergat în tot pămîntul.

6. Cîntați Dumnezeului nostru, cîntați! Cîntați Împăratului nostru, cîntați!

7. Că este Împărat a tot pămîntul Dumnezeu cîntați cu pricepere.

8. Împărățit-a Dumnezeu peste neamuri, Dumnezeu șade pe scaunul cel sfînt al Său.

Deci: Cinstiți pe prea-Împăratul tuturor cu cîntări de laudă și cu hore duhovnicești, căci a arătat a Sa putere tuturor oamenilor și a încredințat toate neamurile că El este Dumnezeu și Domn, Care șade în împărăteștile Sale scaune. Acest „Dumnezeu șade pe scaunul cel sfînt al Său" împreună-glăsuiește cu graiul apostolesc: „A șezut de-a dreapta slavei întru cele înalte, cu atît făcîndu-Se mai bun decît Îngerii, cu cît a moștenit nume mai înalt decît dînșii." Și bine a pus pe acest „cîntați cu pricepere", învățîndu-ne să grăim cîntarea de laudă nu numai cu limba, ci să deșteptăm și mintea spre înțelegerea celor ce se zic.

9. Boierii noroadelor s-au adunat cu Dumnezeul lui Avraam, că cei puternici ai lui Dumnezeu pe pămînt s-au înălțat foarte.

Au luat sfîrșit – zice – făgăduințele către Patriarhul Avraam, căruia Domnul tuturor i-a făgăduit că întru sămînța lui se vor binecuvînta toate neamurile. Pentru aceea, și acestea, și stăpînitorii lor, părăsind dumnezeii cei părintești, se adună cu Dumnezeul lui Avraam, și pe Acesta Îl numesc Dumnezeu al lor. Iar slujitori ai chemării acestora sînt dumnezeieștii Apostoli, care cu facerea de minuni au întărit înălțimea vorbirii de Dumnezeu, că pe acești șaptezeci i-a numit „puternici", iar Achila „paveze", iar Teodotion și Simmah „sprijinitori". Și prin toate se arată nu numai nebiruita și necovîrșita lor putere, ci și străjuirea mai mult decît a altora, căci, făcîndu-se ca niște paveze și apărători ai celor ce au crezut, nu au lăsat să se rupă ceata întru năvălirea celor grele; ci, biruindu-i pe neprieteni, le poruncesc celor credincioși a cînta de veselie, zicînd: „Toate neamurile, bateți cu mîinile, strigați lui Dumnezeu cu glas de bucurie, că Domnul este prea-înalt, înfricoșat Împărat mare peste tot pămîntul."

TÎLCUIREA PSALMULUI 47

Psalmul cîntării fiilor lui Core, întru a doua zi a Sîmbetei.

Și Psalmul acesta mai-nainte vestește aceeași biruință și tăria cetății lui Dumnezeu.

1. Mare este Domnul și lăudat foarte în cetatea Dumnezeului nostru, în muntele cel sfînt al Lui.

Am zis și mai-nainte că dumnezeiasca *Scriptură* numește de multe ori „cetate" nu zidirea, ci chipul viețuirii. Pentru aceea zice și acum că Domnul tuturor S-a dovedit că este mare prin cele făcute de Dînsul pentru cetatea Sa, pe care înălțimea

dogmelor a arătat-o veşnică, ca pe una ce este aşezată pe munte înalt şi prea-mare, că zice Stăpînul: „Nu poate să se ascundă cetatea, stînd deasupra muntelui."

2. Bine înrădăcinată fiind, cu bucuria a tot pămîntul,

Zice: A zidit-o bine, frumos şi cu întemeiere pe aceasta, întru veselia a tot pămîntul. Că a zidit-o – zice dumnezeiescul Apostol – pe temelia Apostolilor şi a Prorocilor, piatra din capul unghiului fiind Însuşi Iisus Hristos. Însuşi Domnul a zis către Fericitul Petru: „Pe piatra aceasta voi zidi Biserica Mea, şi porţile iadului nu o vor birui pe dînsa." Deci acest „bine înrădăcinată fiind" e pus în loc de: „fiind bine întemeiată, ca să petreacă necutremurată şi neclătinată".

cu munţii Sionului, coastele crivăţului, cetatea Împăratului celui mare.

Şi cu munţi a îngrădit-o, ca să scape de vătămarea crivăţului, că zice: „De la crivăţ se vor aprinde cele rele peste tot pămîntul"; şi iarăşi: „Şi crivăţul îl voi goni de la voi". Iar numele acesta, „Sion", dumnezeiescul Apostol l-a dat cetăţii duhovniceşti, zicînd: „V-aţi apropiat la muntele Sionului şi la cetatea Dumnezeului celui viu, la Ierusalimul cel ceresc." Iar „munţi" care gonesc crivăţul şi păzesc cetatea nevătămată ar fi putut cineva să-i numească după cuviinţă pe Apostoli, pe Proroci şi feluritele învăţături ale acelora; şi, afară de acestea, pe Îngerii aşezaţi păzitori peste credincioşi, că zice: „Tăbărî-va Îngerul Domnului împrejurul celor ce se tem de Dînsul şi îi va izbăvi pe dînşii."

3. Dumnezeu în palaturile ei Se cunoaşte, cînd o sprijineşte pe dînsa.

O Biserică este peste tot pămîntul şi marea. Pentru aceea, rugîndu-ne, zicem: „Pentru Sfînta, şi Una, Sobornicească şi Apostolească Biserică", cea de la margini, pînă la marginile lumii. Dar ea s-a despărţit prin cetăţi, oraşe şi ţarini, pe care cuvîntul cel prorocesc le-a numit „palate", că – precum fiecare cetate are în lăuntru multe case despărţite, dar o cetate se numeşte – aşa şi bisericile: sînt nenumărate şi mai presus de număr – şi prin ostroave, şi prin uscaturi – dar toate sînt unite întru una printr-o împreună-glăsuire de obşte a adevăratelor dogme. Întru acestea a zis că Se arată Dumnezeul tuturor, dăruindu-le al Său ajutor, căci: „Dumnezeu în palatele ei Se cunoaşte, cînd o sprijineşte pe dînsa." Apoi, mai-nainte zice sculările-asupră-i ce aveau să fie şi schimbarea războinicilor:

4. Că, iată, împăraţii pămîntului s-au adunat, strînsu-s-au împreună.

5. Şi ei, văzînd aşa, s-au minunat,

Că s-au adunat ca să-i dea război, dar – după ce au văzut nebiruita ei putere – s-au spăimîntat.

s-au tulburat, s-au clătinat.

6. Cutremur i-a cuprins pe dînşii.

7. Acolo sînt dureri ca ale celeia ce naşte; cu duh silnic vei sfărîma corăbiile Tarsisului.

Văzînd – zice – nerupte temeliile Bisericii şi învăţîndu-se nemincirea prorociei, au fost cuprinşi de frică şi groază, precum cei ce trec pe spatele mării, şi se bat de viscole şi îşi aşteaptă pieirea cea de tot. Pentru care, încetînd a-i da război şi a o bate, ei înşişi propovăduiesc puterea Bisericii şi strigă:

8. Precum am auzit, aşa am şi văzut în cetatea Domnului Puterilor, în cetatea Dumnezeului nostru.

Că, nevrînd – zice – să primim prorociile pentru dînsa, prin înseşi lucrurile am văzut adevărul acelora.

Dumnezeu a întemeiat-o pe dînsa în veac.

Că al Lui este glasul: „Pe piatra aceasta voi zidi Biserica Mea, şi porţile iadului nu o vor birui pe dînsa."

9. Luat-am, Dumnezeule, mila Ta în mijlocul norodului Tău.

Zice: O, Stăpîne, aşteptat-am acest ajutor al Tău, ştiind adevărul făgăduinţelor Tale. Că Tu ai zis: „Cu voi sînt în toate zilele, pînă la sfîrşitul veacului." Apoi, după ce a arătat schimbarea şi prefacerea vrăjmaşilor, prorocescul cuvînt mai-nainte zice cum Îl vor lăuda pe Făcătorul de bine cei ce au dobîndit mîntuirea:

10. După numele Tău, Dumnezeule, aşa şi lauda Ta peste marginile pămîntului.

Dumnezeii cu nume mincinoase nu au puterea asemănată cu numirea lor, nu sînt ceea ce se numesc, iar numelui Tău – o, Stăpîne! – îi urmează lucrările ce propovăduiesc adevărul numirii. Pentru care, după dreptate Ţi se aduce Ţie lauda de la toată lumea – că, precum este Dumnezeu al tuturor, aşa Se laudă de către toţi.

De dreptate plină este dreapta Ta.

Că, luînd dreaptă hotărîre, i-ai risipit pe vrăjmaşii ce s-au sculat asupra noastră.

11. Veselească-se muntele Sionului şi să se bucure fetele Iudeii pentru judecăţile Tale, Doamne!

„Munte al Sionului" i-a numit pe cei cărora li s-a încredinţat înălţimea vorbirii de Dumnezeu, iar „fete ale Iudeii" – bisericile de prin lume, fiindcă s-au întemeiat de Apostoli, care se trăgeau cu neamul din Iudei. Şi porunceşte celor ce propovăduiesc şi celor ce aud să se veselească şi să salteze pentru judecăţile lui Dumnezeu cele drepte, cu care au neguţătorit mîntuirea lumii.

12. Înconjuraţi Sionul, şi-l cuprindeţi pe dînsul, povestiţi în turnurile lui!

13. Puneţi inimile voastre întru puterea Lui şi împărţiţi casele Lui,

„Sion" numește iarăși petrecerea cu bună cinste, adică Biserica de prin toată lumea; iar „turnuri ale lui" – pe cei împodobiți cu fapta bună desăvîrșită, care urmează pe pămînt viețuirea Îngerilor și care înconjură și păzesc Biserica asemenea unor turnuri. Iar „case" – după cum am zis mai-nainte – numește bisericile împărțite prin cetăți, prin sate și prin țarini, fiindcă pe aceeași Biserică o zice și una, și multe. Deci prorocescul cuvînt, adică darul Preasfîntului Duh, poruncește celor ce li s-a încredințat mîntuitoarea propovăduire să înconjure, să alerge, și să întărească „turnurile" prin învățătură și să întemeieze puterea Bisericii. Lîngă acestea, cum s-a zis și în Psalmul 45, și aici poruncește să împartă grija bisericilor: „Împărțiți casele Lui!" Drept aceea, peste fiecare biserică zice să fie pus un mai-mare, care să poarte grija[1]. Și poruncește a face purtare de grijă pentru fiecare neam care vine după altul. De aceea a și adăugat:

ca să povestiți întru alt neam

14. că Acesta este Dumnezeul nostru în veac și în veacul veacului. El ne va paște pe noi în veci.

Că se cade ca fiecare neam să predanisească celui de după dînsul acelea pe care le-a luat de la neamul dinaintea lui, încît întru toate neamurile să se treacă, și să se ducă mîntuitoarea propovăduire și să cunoască toți oamenii că Acesta este al nostru Dumnezeu, și Domn și Păstor bun și veșnic. Că – de vreme ce a zis: „împărțiți casele Lui", și le-a încredințat păstoria lor - de nevoie ne-a învățat că Unul este Păstorul cel bun, Care Și-a pus sufletul Său pentru oi, și în veac le paște; și paște nu numai oile, ci și pe cei ce se numesc păstori ai oilor[2].

TÎLCUIREA PSALMULUI 48

Întru sfîrșit, fiilor lui Core.

După ce a poruncit neamurilor să aducă lui Dumnezeu cîntarea cuvenită, dumnezeiasca ceată a Apostolilor le sfătuiește să adauge lîngă credință și fapta bună a vieții. Și le învață deșertăciunea bogăției, necîștigarea și nefolosirea înțelepciunii lumii acesteia. Încă mai-nainte grăiește și de Judecata ce va să fie și de răsplătirea după vrednicie. Pentru aceasta se și scrie Psalmul deasupra „întru sfîrșit", fiindcă mai-nainte vestește sfîrșitul a toată viața.

1. Auziți acestea, toate neamurile, ascultați toți cei ce locuiți în lume,

Este știut fiecăruia că Prorocii aduceau învățătură numai Iudeilor, iar aici cuvîntul prorocesc adună spre auzire pe toată lumea. Și acesta e lucru osebit al darului apostolesc, căci Apostolilor a încredințat Stăpînul Hristos mîntuirea tuturor nea-

---

[1] E vorba de episcopi.

[2] Adică pe episcopi.

murilor, zicînd: „Mergînd, învățați toate neamurile!" Deci este arătat că cuvintele se aduc ca despre dînșii, nu numai Iudeilor singuri, nici neamurilor acestora sau acelora, ci la toată firea omenească.

2. pămîntenii și fiii oamenilor,

Oarecari i-au numit „pămînteni" pe Adam și pe Eva, fiindcă aceia s-au zidit din pămînt, și n-au răsărit din împreunare, dar cuvîntul este departe de adevăr, căci sfătuirea nu se aduce acelora ce s-au săvîrșit demult, ci celor vii. Deci aici însemnează felurítele viețuiri: căci unii locuiesc în cetăți, iar alții în țarini și la sate, îndeletnicindu-se cu lucrarea pămîntului; și unii dintre oameni sînt mai blînzi, iar alții mai sălbatici; unii trăiesc mai după cuvîntare, iar alții locuiesc mai ca fiarele în pustietăți; unii sînt „amacsovi" (adică viețuitori în care), iar alții întrebuințează corturi în loc de case. Deci mi se pare că pe aceștia îi numește „pămînteni", fiindcă sînt mai depărtați de viața cea cuvîntătoare, în loc să zică: Toți oamenii, auziți cele ce zic, cetățeni și săteni, și cei mai domestici, și cei mai sălbatici, și de obște toți, și deosebit fiecare. Așa a tălmăcit și Simmah: că, în loc de „pămînteni și fiii oamenilor", a zis: „omenirea și fiii fiecărui om", adică: De obște să audă firea cele ce se zic, și fiecare deosebit să dobîndească folosul.

împreună bogatul și săracul!

Zice să primească sfătuirea aceasta și cei ce sînt îndestulați de bogăție, și cei ce trăiesc întru sărăcie – pentru că cuvîntul dăscălesc nu știe deosebire între bogăție și sărăcie.

3. Gura mea va grăi înțelepciune și cugetul inimii mele – pricepere.

4. Pleca-voi către pildă urechea mea, deschide-voi în psaltire gîndul meu.

Graiurile mele – zice – sînt pline de înțelepciune și le-am învățat după ce mi-am supus auzul cuvintelor Domnului ascunse întru adîncime. Și cele ce am primit prin auz, aduc prin limbă ca printr-un organ. Voiește să zică: Nimic al meu nu grăiesc, ci sînt unealtă a dumnezeiescului dar. „Pilde" numește cuvintele cele umbrite și acoperite, pentru că Domnul, vorbind noroadelor în pilde, în casă aducea tîlcuirile acestora Apostolilor. „Pentru aceea și stihurile s-au glăsuit de către fața lor, și ceata apostolească – în gură purtînd înțelepciunea lui Dumnezeu, adică pe Hristos, că Hristos este Puterea lui Dumnezeu și Înțelepciunea lui Dumnezeu – zicea: «Gura mea va grăi înțelepciune.» Cu a lor gură Îl propovăduiau pe Hristos la tot neamul de oameni, dumnezeiește vorbindu-L, iar mintea lor nu cugeta nimic altceva decît priceperea. Atîta se ascuțea mintea lor întru pricepere, încît toate pildele Mîntuitorului nostru puse întru *Sfințitele Evanghelii* le înțelegeau mai-nainte de tîlcuirea Lui. Căci, îndată după alcătuirea pildelor, Mîntuitorul îi întreba, zicînd: «Înțeles-ați acestea toate? Iar ei au zis Lui: Așa.» Deci «inima lor cugeta pricepere». Apoi, zi-

ce: «Deschide-voi în psaltire întrebarea mea», adică: După ce mi-am ascuţit înţelegerea întru priceperea mîntuitoarelor pilde, eu am înţeles judecata lor, iar celor ce, pentru pruncie, nu pot face acest lucru le voi deschide cele ascunse şi voi descoperi întrebările şi pildele. Şi voi face acestea prin «psaltirea» mea, adică prin organul meu cel trupesc (glasul), care – fiind organ al sufletului ce locuieşte în trup – se dă în loc de psaltire, spre a cînta laude lui Dumnezeu şi spre a înălţa fiecare simţire, mădular şi parte a trupului, mişcîndu-le cu ştiinţă."

După ce le-a povestit pe acestea ca întru o înainte-cuvîntare, începe de-aici sfătuirea:

5. Pentru ce mă tem în ziua cea rea? Fărădelegea călcîiului meu mă va înconjura pe mine.

Mă tem – zice – şi mă cutremur de ziua întru care Dreptul Judecător va răsplăti fiecăruia după lucrurile lui. „Şi, cunoscînd acest lucru voi înşivă, puneţi înaintea ochilor voştri temerea aceasta. Căci dacă eu – cel ce am putut să zic: «Gura mea va grăi înţelepciune şi cugetul inimii mele priceperi, pleca-voi spre pildă urechea mea» –, dacă eu sînt înfricat şi cutremurat, pentru ce nu şi voi? Iar dacă cineva ar întreba: «Pentru ce să mă tem?», să audă că este o zi rea, pentru care se glăsuiesc şi se strigă nenumărate cuvinte întru scripturile proroceşti." Iar pricinuitoarea fricii mele este viaţa mea fără de lege, pentru care m-am abătut din calea cea dreaptă. Că unii au numit „călcîi" calea vieţii, iar eu socotesc că înseamnează înşelăciunea, din metafora alergătorilor – după cum mai-nainte am zis – care îi surpă cu călcîiul pe împotrivă-nevoitori şi întrecători, punîndu-le piedică. Aceasta ne-a învăţat şi Isav, tînguindu-se: „După dreptate s-a numit numele tău «Iacov», că mi-ai pus piedică şi m-ai înşelat a doua oară, mi-ai luat şi întîietatea naşterii, şi acum – binecuvîntarea mea." Iar „zi rea" a numit-o pe cea a Judecăţii, după obiceiul nostru, că mulţi numesc „zi rea" pe aceea întru care se întîmplă a cădea în primejdii de scîrbă. „Deci după cuviinţă se numeşte aşa, căci este mustrătoare a răutăţii fiecăruia şi aduce pedepsele asupra celor necredincioşi, prin urgia ce rămîne peste ei. Pentru aceasta mă înfricoşez şi eu, cel ce grăiesc, căci «fărădelegea călcîiului meu mă va înconjura» întru ziua aceea rea. Iar «fărădelege a călcîiului» s-a zis că este abaterea căii pe care o străbatem în viaţa aceasta de acum, «abatere» însemnînd «înşelăciune»." Aşa numeşte ziua Judecăţii şi dumnezeiescul Apostol, zicînd: „După învîrtoşarea ta şi după nepocăinţa inimii îţi învistiereşti ţie urgie în ziua urgiei, şi a descoperirii şi a dreptei Judecăţi a lui Dumnezeu, Care va răsplăti fiecăruia după lucrurile lui."

6. Cei ce nădăjduiesc spre puterea lor întru mulţimea bogăţiei lor se fălesc.

Eu – zice – mă tem şi mă cutremur de ziua aşteptată, iar voi, cei ce sînteţi îndestulaţi de bogăţie, nu aveţi nici o grijă de aceea şi – mult fălindu-vă cu trufia bogăţiei – vă bizuiţi la cele ce curg ca la nişte statornice.

7. Fratele nu izbăvește, au izbăvi-va omul? Nu va da lui Dumnezeu îmblînzire pentru sine și prețul răscumpărării sufletului său.

Și se cădea să știți voi că nici fapta bună și buna-credință a strămoșilor, nici a fraților, nu-i folosește pe cei goi de acestea, și nici că este cu putință, după ducerea de aici, să dobîndiți mîntuirea cu bani. Căci bogăția bărbatului este izbăvire și răscumpărare a lui doar în viața de acum, după cum zice înțeleptul.

Aducînd sfătuirea aceasta celor ce folosesc rău bogăția, mută cuvîntul către lucrătorii faptei bune și zice:

8. Și s-a ostenit în veac

9. și va fi viu întru sfîrșit, nu va vedea stricăciune,

10. cînd va vedea pe cei înțelepți murind.

Că cel ce a răbdat sudorile pentru buna-credință și pentru dreptate și a primit asupră-și ostenelile pentru veșnicele bunătăți are rod al ostenelilor viața nepieritoare și nu se va împărtăși cu cei înțelepți ai lumii – pe care cuvîntul apostolesc îi numește „nebuni" – de veșnica stricăciune și de munca de-a pururea.

Împreună nebunul și cel fără de minte vor pieri

Că aceștia – zice – care se numesc „înțelepți", neaflînd nici un folos din înțelepciune, vor pătimi aceeași pieire împreună cu cei neînvățați. Că așa a tălmăcit Simmah: „Împreună vor pieri cel fără de minte și cel neînvățat." Și numește „fără de minte" pe cel ce se zice înțelept, dar nu voiește a pricepe cum se cuvine; și „neînvățat" – pe cel ce este nedeprins întru înțelepciune, dar trăiește întru răutate.

și vor lăsa străinilor bogăția lor.

11. Și mormînturile lor sînt casele lor în veac, locașuri ale lor în neam și în neam.

Și, lipsindu-se nu numai de înțelepciune, ci și de stăpînire și de toată bogăția, vor primi sfîrșitul vieții, trimițîndu-se din casele cele strălucite la mormînturi și fiind siliți a locui în veac întru acestea.

Numitu-și-au numele lor pe pămînturi.

Din numele lor – zice – s-au numit avuțiile lor: a cutăruia este casa, și a cutăruia este țarina și al cutăruia este robul. Dar, schimbîndu-se stăpînii, odată cu stăpînirea se schimbă și numirea. Și prin toate cuvîntul ne învață să nu nădăjduim la acestea de față, ci să purtăm grija de cele ce or să fie.

12. Și omul, în cinste fiind, nu a priceput, alăturatu-s-a cu dobitoacele cele fără de minte și s-a asemănat lor.

Pricina acestei nebunii – zice – este că noi nu voim să pricepem a noastră cinste și vrednicie, dată nouă de la Dumnezeu, ci am îmbrățișat viața dobitocească și fierească[1].

13. Această cale a lor sminteală este lor,

Și au căzut întru această necuvîntare, căci prea-rău au avut năravul dintru început și s-au abătut spre faptele cele rele – căci „cale" a numit faptele.

și după aceasta în gurile lor bine vor voi.

După ducerea de aici se vor căi, dar fără nici un folos dintru aceasta.

14. Ca niște oi în iad s-au pus, moartea îi va paște pe dînșii.

Simmah a tălmăcit acest stih mai luminat: „S-au rînduit pe sine ca niște oi ale iadului, moartea îi va paște pe dînșii." Că ei mai-nainte și-au pricinuit loru-și muncile și au ales mai mult moartea decît viața.

Și-i vor stăpîni pe ei cei drepți dimineața, și ajutorul lor se va învechi în iad. Din slava lor s-au scos.

Iar cei ce au fost nedreptățiți și defăimați de dînșii vor avea stăpînire asupra lor, nu după multă vreme, că se vor da morții, lipsiți de toată buna-norocire de mai-nainte. Și împreună-glăsuiește cu acestea și pilda Domnului, care îl arată pe Lazăr în sînurile lui Avraam, iar pe trufașul acela bogat – muncindu-se amar și făcîndu-se rugător al săracului. Așa, după ce a povestit sfîrșitul acelora, aduce rugăciune lui Dumnezeu și cere să nu pătimească aceeași săvîrșire. Și zice așa:

15. Însă Dumnezeu va izbăvi sufletul meu din mîna iadului, cînd mă va apuca.

Apoi, aduce învățătură și sfătuire celor ce viețuiesc cu sărăcie și se necăjesc pentru trufia bogaților:

16. Nu te teme cînd se va îmbogăți omul sau cînd se va înmulți slava casei lui!

17. Căci, cînd va muri el, nu va lua toate, nici se va pogorî cu dînsul slava lui.

Să nu socotești ceva mare – zice – buna-norocire de față, că bogăția cea vestită nu e statornică, și cei ce pentru aceasta ridică sprîncenele și umflă bucile obrazului se vor da la moarte puțin mai pe urmă, după ce le vor lăsa pe toate.

18. Că sufletul lui în viața lui se va blagoslovi.

Zice: Cît e viu, oarecari îl fericesc pe cel îndestulat de bogăție, dar după ce moare îl numesc de trei ori ticălos.

Mărturisi-se-va ție, cînd vei face bine lui.

[1] De fiară.

Simmah a zis mai luminat acest stih: „Lăuda-te-vor pe tine dacă le vei face bine." Că aceasta e adevărata laudă, ca – nu numai trăind, ci și după ce s-a săvîrșit – să fie de-a pururea pomenit și mult-vestit. Și vrednic de asemenea laude este cel ce și-a iconomisit bogăția spre al său folos, căci facerea de bine aleargă înapoi către însuși făcătorul de bine.

19. Intra-va pînă la neamul părinților săi, pînă în veac nu va vedea lumină.

În loc de „intra-va", cei trei au tălmăcit: „vei intra". Și zice: Vei vedea pe acesta de care am zis: „nu te teme cînd se va îmbogăți omul" că va suferi aceeași moarte cu părinții lui și se va lipsi nu numai de lumina de acum, ci și de cea veșnică.

20. Și omul, în cinste fiind, n-a priceput, alăturatu-s-a cu dobitoacele cele fără de minte și s-a asemănat lor.

Iar pricina acestora este viața dobitocească, pe care au ales-o cei mai mulți dintre oameni, după ce au lepădat cinstea dată de Dumnezeu. Căci, zicîndu-se și numindu-se cuvîntători, au iubit necuvîntarea și dobitocia.

TÎLCUIREA PSALMULUI 49

Psalmul lui Asaf.

Acesta este dascăl al altei cete de cîntăreți, după cum ne învață Istoria Paralipomenilor. Căci, de la al 41-lea încoace, Psalmii s-au încredințat spre cîntare fiilor lui Core, care erau verhovnici ai altei cete. Ei au încă și alți Psalmi cu deasupra-scrierea lor, pe care – dacă va da Dumnezeu – îi vom tîlcui. Iar Psalmul de față este împreună-glăsuitor cu cel rînduit înaintea lui, căci și el mai-nainte vestește Judecata ce va să fie și arătarea lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru. Mai-nainte vestește încă și *Așezămîntul cel Nou*, arătînd slujba *Legii Vechi* neplăcută lui Dumnezeu.

1. Dumnezeul dumnezeilor, Domnul, a grăit și a chemat pămîntul, de la răsăriturile soarelui pînă la apusuri.

Și Psalmul dinainte de acesta a chemat toți oamenii spre învățătură, la fel și acesta – toate marginile lumii, pentru că „de la răsăriturile soarelui pînă la apusuri" acest lucru arată. Iar pe acest „Dumnezeul dumnezeilor" cei trei l-au tălmăcit altfel: „Dumnezeul cel tare, grăind, a chemat pămîntul." Iar Cei 70 numesc „dumnezei" pe cei ce au luat sorți să stăpînească și li s-a încredințat să judece, lucru ce este osebit numai lui Dumnezeu. Aceasta ne învață Psalmul al 81-lea (deasupra-scris tot lui Asaf), care – după ce a zis: „Dumnezeu a stat întru adunare de dumnezei și în mijloc pe dumnezei va judeca" – a adăugat: „Pînă cînd judecați nedreptate și luați înainte fețele păcătoșilor? Judecați sărmanului și săracului, pe cel smerit și pe cel sărac îndreptați!" Iar acest lucru este osebit preoților și celorlalți cărora li s-a încredințat

judecata. Așa poruncește și *Legea*: „Pe dumnezei nu-i vei grăi de rău și pe stăpînitorul norodului tău nu-l vei vorbi de rău!" Iar cei ce s-au făcut după dumnezeiescul chip și au păzit icoana nestricată ar fi putut să se numească chiar „dumnezei" (după dar). Iar Dumnezeul acestora va aduna la judecată toată lumea.

2. Din Sion este buna cuviință a frumuseții Lui.

Acesta, Cel ce Și-a arătat în Sion a Sa bună-cuviință și frumusețe și a primit Patimile mîntuitoare, este numit în Psalmii tîlcuiți de noi mai-nainte „Cel frumos cu podoaba mai mult decît fiii oamenilor".

3. Dumnezeu va veni arătat, Dumnezeul nostru, și nu va tăcea.

Să nu socotiți că a doua venire a Lui se va face după cum a fost cea dintîi. Fiindcă atunci a acoperit marea Sa cuviință[1] cu prostimea[2] și cu sărăcia, iar acum va arăta tuturor stăpînirea și Împărăția vădit, nemaiavînd îndelungă-răbdare, ci judecînd cu dreptate – că aceasta a zis „nu va tăcea".

Foc înaintea Lui va arde și împrejurul Lui – vifor foarte.

Pe acestea le-a văzut Fericitul Daniil: „Rîu de foc – zice – trăgea pe dinaintea Lui, scaunul Lui – pară de foc, roțile Lui – foc arzînd."

4. Chema-va cerul de sus și pămîntul, ca să aleagă norodul Său.

Și cînd a făcut punerea de lege Dumnezeu i-a poruncit Fericitului Moisi să adune norodul și să pună martori cerul și pămîntul, și pe acestea le-a făcut început al cîntării, zicînd: „Ia aminte, cerule, și voi grăi, și să audă pămîntul graiurile gurii Mele!" Dar nu le cheamă pe acestea spre mărturie ca pe niște însuflețite, ci ca pe niște cuprinzătoare ale celorlalte făpturi, spre înfricoșarea celor ce aud. Așa le-a pus Fericitul Avraam spre mărturie pe cele șapte miele și a zis: „Al meu este puțul."[3] Așa au numit Iacov și Laban acel deal: „deal al mărturiei".[4]

---

[1] Slava Sa.

[2] Smerenia.

[3] „Și a luat Avraam oi și vite, și a dat lui Avimelec și au încheiat amîndoi legămînt. Apoi, Avraam a pus de o parte șapte mielușele. Iar Avimelec a zis către Avraam: Ce sînt aceste șapte mielușele pe care le-ai osebit? Răspuns-a Avraam: Aceste șapte mielușele să le iei de la mine, ca să-mi fie mărturie că eu am săpat fîntîna aceasta. De aceea s-a numit locul acela Beer-șeba, pentru că acolo au jurat ei amîndoi" (*Facerea* 19:27-31).

[4] Cînd a fost să se împace cu el, socrul Laban i-a zis lui Iacov: „Haidem dar acum să facem amîndoi, eu și tu, legămînt care să fie între mine și tine. Iar Iacov i-a zis: Iată, nu e nimeni cu noi, dar să știi că Dumnezeu este martor între mine și tine. Și a luat Iacov o piatră și a pus-o stîlp. Apoi, a zis Iacov către frații săi: Adunați pietrele. Și au adunat pietre și au făcut o movilă. Apoi, a zis Laban către dînsul: Movila aceasta este astăzi mărturie între mine și tine. Și Laban a numit-o în limba sa Iegar-Sahaduta, adică Movila Mărturiei, iar Iacov i-a dat același nume, însă pe limba sa, și i-a zis Galaad" (*Facerea* 31:44-47).

5. Adunați-l Lui pe cuvioșii Lui, pe cei ce așază Așezămîntul de lege al Lui pentru jertfe.

6. Și vor vesti cerurile dreptatea Lui, că Dumnezeu Judecător este.

Prin cele zise și prin cele de aici înainte, arată întîi Înfricoșata Lui Judecată, și apoi ne învață că nimic din jertfele *Legii* ce se aduceau nu este plăcut și primit lui Dumnezeu. Iar „cuvioși" numește pe Moisi, pe Aaron, pe Eleazar[1], pe Finees[2] și pe toți cei după dînșii care au preoțit după *Lege.* Și poruncește să fie adunați ei, nu ca să-i pedepsească pentru că ar fi cugetat împotrivnice – că a Lui este *Legea* și aceștia se plecau ei și aduceau jertfele – ci ca să-Și arate scopul Său și, oprind învățătura ce se potrivea pruncilor, să aducă legile cele desăvîrșite.[3] Și zice: Făcîndu-se acestea, se vor minuna cerurile de dreptatea hotărîrii. Iar prin „ceruri" a însemnat Puterile cerești.

7. Ascultă, norodul Meu, și voi grăi ție,

Și, arătînd către care norod vorbește, a adăugat:

Israile, și voi mărturisi ție:

Apoi, arată a Sa stăpînire:

Dumnezeu, Dumnezeul tău sînt Eu!

Zice: Eu sînt Cel ce te-am slobozit din robia egipteanească, Cel ce ți-am dăruit calea prin mare, Cel ce te-am hrănit în pustie și Cel ce ți-am dat *Legea.* Văzînd acum deosebirea *Noului Așezămînt*, să nu socotești că e alt legiuitor.

8. Nu pentru jertfele tale te voi mustra, iar arderile de tot ale tale înaintea Mea sînt pururea.

Nu îți voi cere socoteală – zice – pentru lenevirea despre jertfe, că pe acestea Mi le aduci totdeauna, ci îți poruncesc să nu hotărăști întru acestea dreptatea Mea.

9. Nu voi primi din casa ta viței, nici din turmele tale țapi.

10. Că ale Mele sînt toate fiarele țarinii, dobitoacele în munți și boii.

11. Cunoscut-am toate păsările cerului și frumusețea țarinii cu Mine este.

Zice: Sînt Făcător și Stăpîn al tuturor, al dobitoacelor de pe pămînt și al păsărilor umblătoare prin aer. Deci nu socoti că ele Îmi împlinesc a Mea trebuință, că Eu le-am dat a fi acestora și poruncesc a odrăsli roade din pămînt. Că „frumusețe a țarinii" zice roadele felurite ale pămîntului. Și – de vreme ce din jivinele pămîntești se aduceau: boi, țapi și oi; din cele zburătoare: porumbi și turturele; iar

[1] Fiu al lui Aaron.

[2] Fiu al lui Eleazar.

[3] Adică *Noul Testament.*

din roade: făină curată, vin și unt-de-lemn – de nevoie le-a pomenit pe toate, ca să oprească toată slujba de acest fel, și îndulcirile aburilor și fumului. Apoi, zice cu luare în rîs:

12. De voi flămînzi, nu-ți voi spune ție, că a Mea este lumea și plinirea ei.

Zice: Dacă Îmi va lipsi hrana, nu voi avea trebuință de a ta dăruire, că a toată împreună-zidirea sînt Făcător și Stăpîn. Apoi, îi învață nepătimirea firii Sale:

13. Au doară carne de tauri voi mînca, sau sînge de țapi voi bea?

Așa – după ce a arătat neînțelepciunea lor și după ce i-a învățat că pentru mintea lor pruncească le-a legiuit lor de demult a aduce jertfele acelea – mai-nainte deschide *Așezămîntul cel Nou* și legiuiește jertfa plăcută Lui:

14. Jertfește lui Dumnezeu jertfă de laudă și dă Celui Preaînalt rugăciunile tale!

15. Și Mă cheamă în ziua necazului tău, și te voi scoate și Mă vei proslăvi.

În bună vreme a descoperit cinstitul număr al Sfintei Treimi și l-a înjugat cu *Așezămîntul cel Nou*. Și a făcut despărțire, nu ca să despartă lucrările nedespărțitei și Sfintei Treimi, ci ca să-i învețe prorocește numărul Ei pe oamenii de pe urmă. Deci zice: „Jertfește lui Dumnezeu jertfă de laudă și dă Celui Preaînalt rugăciunile tale. Și Mă cheamă în ziua necazului tău." Dintru aceasta ne-am învățat trei Fețe, neînțelegînd însă că doar Dumnezeu dăruiește cererile, sau doar Cel Preaînalt sau Cel ce primește jertfa de laudă, ci fiecare osebire este și Dumnezeu, și Preaînalt, și Dăruitor al bunătăților. „Jertfă de laudă" numește laudele ce se cuvin drepților, iar „rugăciuni" – făgăduințele, că așa zice în Psalmul 21: „Rugăciunile mele voi da înaintea celor ce se tem de Dînsul." Apoi – de vreme ce a zis: „Nu pentru jertfele tale te voi mustra" – îi învață de aici înainte pentru ce i-a mustrat:

16. Iar păcătosului i-a zis Dumnezeu: Pentru ce povestești tu dreptățile Mele și iei Așezămîntul Meu prin gura ta?

17. Tu ai urît învățătura și ai lepădat cuvintele Mele înapoia ta.

Că – de vreme ce sînt unii care le cer socoteală și îi mustră pe cei ce greșesc pomenindu-le lor dumnezeieștile legi, dar ei înșiși călcîndu-le pe acelea – după cuviință Se întinde către ei, zicînd: Pentru ce oare – trufindu-vă pentru ale Mele dreptăți și vorbind în sus și în jos pentru *Legea* Mea – n-ați primit de aici folosul, ci vă aflați cu defăimare împrejurul cuvintelor Mele? Povestește încă și felurile lucrurilor îndrăznite de aceia:

18. De vedeai furul, alergai cu el, și cu cel prea-curvar partea ta puneai.

19. Gura ta a înmulțit răutate și limba ta a împletit vicleșuguri.

20. Șezînd, împotriva fratelui tău cleveteai și împotriva fiului maicii tale puneai sminteală.

Multe și felurite – zice – sînt fărădelegile îndrăznite de tine, că apostolește spun: Tu, cel ce zici să nu prea-curvească, prea-curvești și te faci ajutător și părtaș al celor ce îndrăznesc unele ca acestea. Și, lipsind gura ta de adevăr, ai umplut-o de minciună și de viclenie. Și vicleșugul îți ascute limba, pentru aceea o defaimi pe rudenia ta, și calci legile firii, și țeși pe ascuns pîndiri împotriva fraților tăi și petreci clevetindu-i cu cuvintele și vrăjmășindu-i cu faptele. Apoi, după ce a făcut povestirea nelegiuirii, arată îndelunga-răbdare pe care o are și mai-nainte spune pedeapsa pe care o va aduce asupră-le:

21. Acestea ai făcut, și am tăcut. Ai socotit fărădelegea că voi fi ție asemenea.

Văzînd îndrăznindu-se de tine acestea, Eu am tăcut și îți aștept pocăința cu îndelungă-răbdare. Iar tu ai luat pricină de păgînătate însăși îndelunga-răbdare, socotind că Mă bucur de nelegiuirea ta și nu voi aduce asupră-ți pedeapsa. Pentru care:

Mustra-te-voi și voi pune înaintea feței tale păcatele tale.

Că – de vreme ce nu te-ai tămăduit cu doctoriile cele blînde și dulci ale îndelungii-răbdări – voi găti ție altele mai iuți și-ți voi aduce fierul cel arzător al mustrărilor. Și acestea împreună-glăsuiesc cu apostoleștile glasuri: „Neștiind că bunătatea lui Dumnezeu te aduce la pocăință, după asprimea ta și după nepocăința inimii tale îți învistierești ție însuți urgie în ziua urgiei, a descoperirii și a dreptei judecăți a lui Dumnezeu, Care va răsplăti fiecăruia după lucrurile lui." Așa, după ce l-a îngrozit cu pedeapsa, Iubitorul de oameni a adus iarăși sfătuire:

22. Înțelegeți dar acestea, cei ce uitați pe Dumnezeu, ca nu cumva să vă răpească, și nu va fi cel ce izbăvește.

Zice: Voi, cei ce ați bolit cu uitarea de Dumnezeu – căci uitarea de Dumnezeu este pricinuitoare de păcat –, înțelegeți cu sîrguință cele zise și vindecați rănile voastre cu doctoriile pocăinței, mai-nainte de a vă răni moartea, care năpădește ca un leu asupra oamenilor, nimeni putînd a-i opri pornirea cea prea-iute. Apoi, ia punerea de lege cea nouă și cu aceasta împodobește sfîrșitul Psalmului:

23. Jertfa laudei Mă va slăvi, și acolo este cale întru care voi arăta lui mîntuirea Mea.

Iar Simmah a tălmăcit acest stih mai luminat: „Cel ce jertfește pentru laudă Mă va slăvi, și celui ce călătorește cu bună rînduială îi voi arăta mîntuirea lui Dumnezeu." Căci se cuvine celui credincios nu numai a lăuda pe Dumnezeu și a aduce Lui jertfele laudei, ci și a călători cu bună rînduială și a-și întocmi bine a sa viață. Numai așa va fi cu putință a dobîndi mîntuire de la Dumnezeu. Iar după Cei 70 înțelegem așa: „Mă îndulcesc – zice – de jertfa laudei, o socotesc slavă potrivită, și prin aceas-

ta voi arăta calea Mea celui ce Mi-o aduce, al cărei sfîrşit este mîntuirea lui Dumnezeu." Ni se cuvine a însemna că şi aici a făcut pomenire de două feţe: că – după ce a arătat a Sa faţă, zicînd: „jertfa Mă va slăvi pe Mine" – a adăugat: „Acolo este cale, întru care voi arăta lui mîntuirea lui Dumnezeu". Căci se cădea cu *Aşezămîntul cel Nou*, care învaţă cele desăvîrşite, să se unească şi învăţătura desăvîrşită a cunoştinţei de Dumnezeu.

TÎLCUIREA PSALMULUI 50

Întru sfîrşit, Psalmul lui David. Cînd a venit către dînsul Natan Prorocul, după ce intrase el la Vatşeva, femeia lui Urie.

Deasupra-scrierea ne arată vădit pricina Psalmului şi înseşi graiurile ne învaţă adîncul înţelegerii. Ni se cuvine a şti însă că Psalmul are şi prorocie a celor ce vor să fie: pentru aceea este deasupra-scris „întru sfîrşit", arătînd cuvîntul că prorocia va avea sfîrşit.

Şi nimeni să nu aibă îndoieli că în vremea pocăinţei marele David s-a învrednicit de darul prorocesc. Putem învăţa acest lucru prin ceilalţi Psalmi în care a făcut mărturisirea: aşa, întru al şaselea mai-nainte vesteşte Judecata ce va să fie, apoi zice: „Că nu este întru moarte cel ce Te pomeneşte pe Tine, iar în iad cine se va mărturisi Ţie?"; iar întru Psalmul 31 fericeşte pe cei ce capătă lăsare păcatelor fără osteneli, ceea ce numai darul Botezului poate să dăruiască. Şi întru Psalmul pus înainte ne-a învăţat arătat că nu se lipsise de darul Duhului, că zice: „Duhul Tău cel Sfînt nu-L lua de la mine!" Nu a cerut să i se dea lui darul Duhului, ci s-a rugat să nu se ia de la dînsul acesta.

Totdeodată, luminîndu-se de raza Duhului Sfînt şi mai-nainte văzînd cu ochi proroceşti, a arătat că şi norodul ce se împărăţea de dînsul va cădea întru fărădelegi, şi, ca pedeapsă, se va duce în robie şi va locui în Babilon. Deci a scris Psalmul de faţă şi pentru a tămădui ale sale răni, dar şi pentru a găti doctorie potrivită norodului şi nouă tuturor, căci, răniţi fiind, avem trebuinţă de tămăduire.

1. Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta şi după mulţimea îndurărilor Tale şterge fărădelegea mea!

Graiurile puse înainte se potrivesc şi prea-dumnezeiescului David, şi norodului robit, şi celor ce se află rău dintre noi. Pentru că rănile mari au trebuinţă de doctorii deopotrivă – şi cel ce a căzut în cumplită boală are trebuinţă de mai multă purtare de grijă, şi celui ce a greşit mari greşeli îi trebuie multă iubire de oameni – de aceea şi marele David se roagă ca toată mila să se verse asupra lui, să se deşerte tot izvorul îndurărilor peste rana păcatului, că într-alt fel n-ar fi fost cu putinţă să se şteargă urmele acestuia. Şi după cuviinţă numeşte greşeala „nelegiuire", că are îndoită călcare de lege.

2. Mai vîrtos mă spală de fărădelegea mea și de păcatul meu mă curățește!

Acum – zice – mi-ai dat lăsarea prin Natan Prorocul și mi-ai adus felurite primejdii, ca niște fiare arzătoare și tîrîtoare, dar încă am trebuință de curățenii, căci am primit în lăuntru multă putoare grea a păcatului. Deci iarăși spală-mă, Stăpîne, ca să ștergi toată întinăciunea, că, după Prorocul: „Spăla-va Domnul întinăciunea fiilor și a fiicelor Sionului cu duh de judecată și cu duh de ardere."

3. Că fărădelegea mea eu o cunosc, și păcatul meu înaintea mea este pururea.

Zice: Nici după iertarea dată de Tine n-am uitat de păcat, ci totdeauna văd icoanele răutăților mele, și fărădelegile îndrăznite de mine le văd noaptea în vis și le nălucesc în fiecare zi. Prin Isaia, Însuși Dumnezeu poruncește celor ce păcătuiesc să nu dea uitării greșelile lor: „Eu – zice – sînt Cel ce șterg fărădelegile tale, și nu voi pomeni nedreptățile tale. Iar tu pomenește-le, și să ne judecăm! Spune-ți întîi tu fărădelegile tale, ca să te îndreptezi." Împreună-glăsuire cu acesta a scris însuși Fericitul David în Psalmul 31: „Zis-am: Mărturisi-voi asupra mea fărădelegea mea Domnului, și Tu ai lăsat păgînătatea inimii mele."

4. Ție unuia am greșit și rău înaintea Ta am făcut,

Zice: Dobîndind de la Tine daruri multe și mari, am răsplătit Ție cu împotrivnice, îndrăznind a lucra cele oprite de *Lege*. Nu zice că nu l-a nedreptățit pe Urie – că l-a nedreptățit și pe acela, și pe muierea aceluia , ci spune că a îndrăznit fărădelegea cea prea-mare împotriva lui Dumnezeu Însuși, Care l-a ales pe dînsul, și l-a făcut împărat din cioban, și l-a ridicat deasupra vrăjmașilor și l-a îmbelșugat cu toate felurile de bunătăți. Și bine a adăugat acest „rău înaintea Ta am făcut", că și istoria îl pomenește: „S-a arătat – zice – lucrul cel rău făcut înaintea Domnului."

Iar zicîndu-se despre norodul robit, se cuvine a înțelege stihul acesta așa: Ție unuia am greșit, către darurile Tale am fost nemulțumitor, am călcat legile puse mie și, multe feluri de bunătăți dobîndind, m-am făcut nemulțumitor spre acestea; iar acum sînt nedreptățit de Babilonieni, nimic nedreptățindu-i pe aceia.

ca să Te îndreptezi întru cuvintele Tale și să biruiești cînd vei judeca Tu.

Mie însumi – zice – m-am făcut pricinuitor de rele, iar dreptatea Ta strălucește. Că – aducîndu-se în mijloc la judecată cele făcute de Tine mie, și alăturîndu-se și înfățișîndu-se alături cele îndrăznite de mine – Tu Te vei arăta drept și iubitor de oameni, iar eu mă voi vedea fără de lege și nemulțumitor. Deci „ca" nu este aici arătător de pricină: că nu pentru aceasta a păcătuit David, ori norodul, ca Dumnezeu să Se îndreptățească, ci dimpotrivă, chiar făcîndu-se păcatul de aceștia, se arată dreptatea lui Dumnezeu, Care are toată purtarea de grijă și pentru David, și pentru norod, și pentru toți oamenii.

5. Că, iată, întru fărădelegi m-am zămislit și în păcate m-a născut maica mea.

De demult, dintru începutul lumii – zice –, păcatul a stăpînit peste fire, căci călcarea poruncii a fost înainte de zămislirea Evei: Adam a cunoscut-o pe Eva ca muiere a lui după călcarea poruncii, și după dumnezeiasca hotărîre și după izgonirea din Rai, și, zămislind, a născut pe Cain. Deci voiește să spună că, stăpînind peste strămoșii noștri, păcatul a lucrat cale și drum prin neamul omenesc. Aceasta o zice și Fericitul Pavel: „Prin om a intrat păcatul în lume, și prin păcat – moartea, pentru care toți am păcătuit." Aceasta a zis-o și Dumnezeul tuturor către prea-minunatul Noe: „Se pleacă mintea omului cu sîrguință spre cele rele, din tinerețe, în toate zilele." Prin toate acestea ne învățăm că lucrarea păcatului nu este firească – fiindcă, dacă ar fi fost așa, apoi am fi slobozi de pedeapsă –, ci firea se pleacă spre a greși fiind supărată de patimi. Socoteala biruiește însă, cînd ia ajutătoare ostenelile.

Deci să nu prihănești nunta și să numești împărtășirea nunții nelegiuire, precum oarecari au socotit nebunește, așa înțelegînd ei pe acest „întru fărădelegi m-am zămislit și în păcate m-a născut maica mea". Căci aici vorbește de fărădelegea îndrăznită de strămoșii noștri de demult și zice că ea s-a făcut izvor al curgerilor acestora, adică: dacă aceia n-ar fi păcătuit, nu ar fi primit moartea ca certare a păcatului și, nefiind muritori, ar fi fost deasupra stricăciunii. Împreună cu nestricăciunea s-ar fi unit negreșit și nepătimirea, alături de care păcatul n-ar mai fi avut loc. De vreme ce au păcătuit însă, s-au dat stricăciunii și au născut copii stricăcioși, cărora le urmează poftele și fricile, îndulcirile și scîrbele, mînia și pizma. Împotriva acestora și a celor ce răsar dintru acestea se nevoiește gîndul și, dacă biruiește, se propovăduiește, este lăudat și se încununează cu cununi de biruință. Iar biruindu-se, se face de rușine și pătimește osînde. Iar în loc de „m-am zămislit" Simmah a pus: „m-am născut".

6. Că, iată, adevărul ai iubit.

Zice: Așa judeci: pe unii îi muncești, iar pe alții îi încununezi, fiindcă iubești adevărul. Deci Tu, Cel ce iubești adevărul și știi neputința firii, dă-le iertare celor ce cer doctoriile!

7. Cele nearătate și cele ascunse ale înțelepciunii Tale mi le-ai arătat mie.

Eu însă nu mă socotesc vrednic de nici o iertare, fiind nemulțumitor, după atîtea daruri: nu numai că m-ai așezat în scaunele împărătești, ci m-ai învrednicit de darul prorociei, mi-ai arătat cele ce or să fie după multă vreme, ca să-i învăț și pe alții înomenirea Fiului Tău cel Unul Născut, și mîntuitoarea Patimă, și Învierea, și mîntuirea lumii, și lăsarea păcatelor și darurile prea-cinstite și dumnezeiești ale Sfîntului Botez. După ce m-am învățat acestea toate de la Preasfîntul Tău Duh, Te rog să mă împărtășești de darul de care strig mai-nainte vestindu-l altora:

8. Stropi-mă-vei cu isop, și mă voi curăți; spăla-mă-vei, și mai mult decît zăpada mă voi albi.

Că numai singur darul Botezului poate să facă această curățire, pe care Domnul tuturor S-a făgăduit că o va da, zicînd și prin Isaia Proorocul: „Spălați-vă și vă curățiți, scoateți cele rele din inimile voastre." Și, după puțin: „Și, de vor fi păcatele voastre ca mohoriciunea, ca zăpada le voi albi." Însuși marele David mai-nainte vestește acestea în Psalmul 67: „Căci, cînd desparte Cel ceresc împărații, ca zăpada se vor albi în Selmon." Deci aceasta o zice și aici: Am trebuință de darul Botezului, ce va să se dea tuturor oamenilor, căci acela singur poate să mă spele cu de-adinsul și să-mi dea albeața zăpezii.

Iar că isopul nu dădea nici o lăsare a păcatelor e lesne a ne învăța din *Scripturile* lui Moisi. Că *Legea* nu îl curățea cu stropiri împrejur pe ucigașul de oameni, pe tîlhar și pe hoțul de nunți străine[1], ci îl supunea sub pedepsele cele mai de pe urmă. Deci isopul este închipuirea altor lucruri, amintind că în Egipt au stropit pe praguri sîngele oii cu mănunchi de isop, scăpînd din mîinile pierzătorului.[2] Iar acelea erau închipuire a mîntuitoarelor Patimi, întru care este și sînge, și lemn mîntuitor, și întru care se dăruiește mîntuire celor ce se apropie cu credință.

9. Auzului meu vei da bucurie și veselie, bucura-se-vor oasele cele smerite.

Umple – zice – de veselie urechile mele, fiindcă făgăduiești curățire desăvîrșită, ca să străbată îndulcirea prin toate părțile trupului, și oasele, smerite acum de reaua pătimire, să înflorească iarăși și să-și ia a loru-și vîrtute.

10. Întoarce fața Ta de către păcatele mele și toate fărădelegile mele șterge-le!

Să nu vezi – zice – fărădelegile îndrăznite de mine, ci pe mine, cel ce mă tînguiesc pentru acestea.

11. Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește întru cele din lăuntru ale mele!

Adică: De vreme ce am primit bătrînețele păcatului, înnoiește-mă cu a Ta iubire de oameni! Prin Iezechil Proorocul, Stăpînul a făgăduit acestea și celor porniți în Babilon: „Le voi da lor – zice – inimă nouă și duh nou." Iar „duh nou" nu Îl zice pe Cel Preasfînt, ci pornirea cuvîntătoare[3], adică: Deprinzîndu-vă și învățîndu-vă prin această pedeapsă îndelungată ce fel de roade odrăslește păcatul, vă voi face a alege fapta bună. Acest lucru a cerut aici și Fericitul David: să se înnoiască inima lui cea vătămată și să se întărească partea cuvîntătoare, ca iarăși să alerge pe calea dumnezeiască.

[1] Prea-curvarul.

[2] Atunci s-a așezat Sărbătoarea Paștilor, înainte de uciderea celor întîi-născuți ai Egiptenilor, cum citim: „Și – cînd vă vor zice copiii voștri: Ce înseamnă rînduiala aceasta? – să le spuneți: Aceasta este jertfa ce o aducem de Paști Domnului, Care în Egipt a trecut pe lîngă casele fiilor lui Israil, cînd a lovit Egiptul, iar casele noastre le-a izbăvit" (*Ieșirea* 12:26, 27).

[3] Rațiunea.

12. Nu mă lepăda pe mine de la fața Ta și Duhul Tău cel Sfînt nu-L lua de la mine!

Prin cuvintele acestea, ne-am învățat arătat că David nu fusese lipsit de darul Preasfîntului Duh: fiindcă nu se roagă a-l lua înapoi, ca unul ce s-a golit de dînsul, ci cere să nu se lipsească de acesta, nici să se facă departe de dumnezeiasca purtare de grijă. Căci „față" a numit aici dumnezeiasca purtare de grijă.

13. Dă-mi înapoi bucuria mîntuirii Tale și cu duh stăpînitor mă întărește!

Se ruga să aibă ceea ce nu pierduse, adică darul Duhului, iar acum se roagă a lua ceea ce lepădase. Și aceasta era veselia întru Dumnezeu: De toată veselia – zice – mă bucuram cînd aveam îndrăzneală către Tine, Stăpîne! – iar acum sînt lipsit de inimă bună, robia îndulcirii golindu-mă de aceasta. Încît Te rog ca mintea mea, care s-a robit de patimi, să ia din nou stăpînirea mai dinainte împotriva acestora. Că „duh stăpînitor" iarăși a numit aici gîndul de sine stăpînitor.

14. Învăța-voi pe cei fără de lege căile Tale, și cei necredincioși la Tine se vor întoarce.

Zice: Dobîndind iarăși a Ta iubire de oameni, voi fi întîi chip și pildă de pocăință celor ce îmbrățișează viața fără de lege. Voi fi propovăduitor al bunătății Tale, îndemnînd pe oamenii necredincioși și nelegiuiți să alerge a se ruga Ție.

15. Izbăvește-mă de sîngiuri, Dumnezeule, Dumnezeul mîntuirii mele!

Adeseori întoarce întru pomenire uciderea lui Urie. Acest lucru l-a arătat și la începutul Psalmului, zicînd: „Păcatul meu înaintea mea este pururea."

Bucura-se-va limba mea de dreptatea Ta.

Simmah a tălmăcit acest stih așa: „Grăi-va limba mea milostenia Ta." Și zice: După ce am dobîndit lăsarea, nu voi tăcea, ci Te voi lăuda și voi povesti darurile Tale.

16. Doamne, buzele mele vei deschide, și gura mea va vesti lauda Ta.

Păcatul are fire să lege limba, să închidă gura, să silească a se sugruma și a tăcea. Deci Prorocul se roagă să se împărtășească, prin lăsarea păcatului, de îndrăzneala mai dinainte și să-și pornească limba spre cîntarea de laudă.

17. Că, de ai fi voit jertfă, Ți-aș fi dat, arderile de tot nu le vei binevoi.

Împreună-glăsuiesc și acestea cu cele zise în Psalmul trecut, căci acolo am auzit pe Dumnezeul tuturor zicînd: „Nu voi primi din casa ta viței, nici din turmele tale țapi." După ce a auzit acest lucru de la dumnezeiescul glas, dumnezeiescul David a zis după cuviință: „De ai fi voit jertfă, Ți-aș fi dat, arderi de tot nu vei binevoi", căci Tu ai zis că nu-Ți sînt plăcute jertfele de dobitoace. De aceea, voi aduce lucrarea de cele sfințite, cea plăcută Ție:

18. Jertfa lui Dumnezeu este duhul umilit, inima înfrîntă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi.

Zice: Smerenia cugetului este jertfă primită Ție, Dumnezeul nostru. Pentru aceea – după ce am smerit inima mea foarte, ca și cum aș fi zdrobit-o și prea aș fi subțiat-o – voi aduce jertfa plăcută Ție. Cuvintele acestea le-au rostit și Fericiții Tineri în cuptor: „Cu inimă zdrobită – zice – și cu duh de smerenie să fim primiți înaintea Ta, ca niște arderi de tot de berbeci și de viței grași." Încît și de aici este arătat că Psalmul are prorocie a celor ce aveau să se întîmple în Babilon și învățătură care se potrivește acelora, că acei Tineri viteji au adus Stăpînului jertfa plăcută lui Dumnezeu după ce au învățat de aici smerirea cugetului și zdrobirea inimii.

19. Fă bine, Doamne, întru bună voirea Ta Sionului, și să se zidească zidurile Ierusalimului!

20. Atunci vei binevoi jertfa dreptății, prinosul și arderile de tot. Atunci vor pune pe altarul Tău viței.

De aici ne-am învățat mai luminat că Psalmul este plin de prorocie, pentru că graiurile acestea se potrivesc celor ce erau siliți să locuiască în Babilon, și doreau izbăvirea robiei și se tînguiau pentru pustiirea cetății. Căci se roagă ca cetatea să se învrednicească de milostivire și să-și ia înapoi buna soartă de mai-nainte, dregîndu-se zidurile și săvîrșindu-se slujba după *Lege*; și zice: Locuind acum în țară străină, nu putem aduce Ție jertfele hotărîte, *Legea* poruncindu-ne a jertfi numai întru singură cetatea Ierusalimului. Iar dacă vom dobîndi întoarcerea, și vom drege și vom îndrepta Biserica, atunci Îți vom aduce și jertfele legiuite. Și foarte li se potrivește lor acest „Doamne, buzele mele vei deschide, și gura mea va vesti lauda Ta", că al lor este glasul: „Cum vom cînta cîntarea Domnului în pămînt străin?"

Sfîrșitul Psalmului are încă și altă prorocie: că, după ce mai sus a arătat darurile Preasfîntului Duh și a spus că Dumnezeul tuturor nu Se împacă cu jertfele după *Lege*, aici se roagă să se arate noul Sion de sus, și să se cetățenească Ierusalimul ceresc pe pămînt și prea-foarte degrab să se dăruiască viețuirea cea nouă, care nu aduce junghieri necuvîntătoare, ci prinosul, și jertfa dreptății și arderi de tot cuvîntătoare și vii, pentru care Fericitul Pavel zice: „Vă rog pe voi, fraților, prin îndurările lui Dumnezeu să arătați trupurile voastre jertfă vie, sfîntă, bine-plăcută lui Dumnezeu, adică slujba voastră cea cuvîntătoare." Prea-dumnezeiescul David – știind, căci le învățase pe „cele nearătate și pe cele ascunse ale înțelepciunii lui Dumnezeu", că *Noul Așezămînt* are desăvîrșita iertare a păcatelor – zice aceasta dorind să dobîndească și el curățire prea-grabnică și desăvîrșită. Așa am găsit și într-un alt izvod: „Poftea darul Preasfîntului Duh care, pentru multa iubire de oameni, a venit peste Fericiții Apostoli în a cincizecea zi după Învierea și Înălțarea lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos și le-a dat lor ca neamurile, auzind întru a lor limbă măririle lui

Dumnezeu grăite de dînşii, să se minuneze şi să creadă Mîntuitorului, Care a dăruit un dar ca acesta celor ce nădăjduiesc spre Dînsul."

Deci şi eu, cel prea-mic, nădăjduindu-mă spre Dînsul şi urmînd darului Său, după ce am săvîrşit tîlcuirea acestor cincizeci de Psalmi ai Fericitului David, iată că voi să vin cu mintea către Psalmul întîi după cei cincizeci, şi vă rog pe voi toţi să vă rugaţi pentru mine, care voiesc să trec noianul acesta, să nu înceteze darul Său de la mine, ci să tîlcuiesc şi celelalte cîntări.

TÎLCUIREA PSALMULUI 51

Întru sfîrşit, al priceperii, al lui David.
Cînd a venit Doeg Idumeul, şi a vestit lui Saul şi i-a spus lui că a intrat David în casa lui Avimeleh.

Şi de aici este arătat că Avimeleh avea două nume: că Doeg, după cum ne învaţă *Istoria cea dintîi a Împăraţilor*, l-a pîrît lui Saul pe „Ahimelec", şi l-a înnebunit către uciderea preoţilor. Iar pe acesta îl numeşte „Avimeleh" şi aici, şi în Psalmul 33.

Deci dumnezeiescul David a scris Psalmul de faţă după ce s-a înştiinţat de clevetirea şi pîra făcută asupra preoţilor, îndemnîndu-i spre răbdare şi îngăduire pe cei nedreptăţiţi şi învăţîndu-i dreptatea dumnezeieştii hotărîri. Pentru aceasta a şi scris deasupra: „întru sfîrşit". Şi este scris „al priceperii", ca să aşteptăm sfîrşitul lucrurilor cu pricepere.

De asemenea, are şi prorocia nebuniei lui Rampsak, care, trăgîndu-se din Evrei, apoi fiind robit, a învăţat păgînătatea Asirienilor ce-l robiseră şi a rostit cuvinte hulitoare împotriva lui Dumnezeu, ispitindu-se cu graiuri înşelătoare să amăgească mulţimea Iudeilor. Această tîlcuire ne-a descoperit-o nouă scrierea-deasupra, dar însuşi Prorocul a zis-o mai luminat, începînd de aici aşa:

1. Ce te făleşti întru răutate, puternice fără de lege, toată ziua?

„Puternic" îl numeşte pe Doeg, care îi era foarte prieten lui Saul, şi pe Rampsak, cel ce avea încredinţată povăţuirea peste oşti. Şi închipuie cuvîntul întru întrebare, poruncind să nu laude răutatea, nici să cheltuiască toată vremea întru răutate. Pentru că aceasta, adică „toată ziua", Simmah a zis-o: „în fiecare zi".

2. Nedreptate a gîndit limba ta, ca un brici ascuţit ai făcut vicleşug.

Îţi întinezi limba – zice – cu mincinoase cuvinte – pentru că acest grai, „a gîndit", l-a pus în loc de „a grăit" – şi ca un brici ascuţit aduci (adică grăieşti) cuvîntul, meşteşugind pieire celor ce se pleacă lui.

3. Iubit-ai răutatea mai mult decît bunătatea, nedreptatea – mai mult decît a grăi dreptate.

Ai ales – zice – pe cele rele în locul celor bune, ai cinstit mai mult graiurile mincinoase decît pe cele adevărate și îmbrățișezi nedreptatea mai mult decît dreptatea.

4. Iubit-ai toate graiurile cufundării, limba cea vicleană.

„Graiuri ale cufundării" și „limbă vicleană" a numit minciuna care poate să piardă cu totul, din metafora celor ce îi îneacă în adîncul apelor pe cei cufundați de dînșii. Acest lucru l-a făcut Doeg, că a stricat cu totul cetatea preoților, născocind asupra lui Avimeleh cuvinte mincinoase. Acest lucru s-a apucat a-l face și Rampsak, aducînd făgăduințe mincinoase către cei ce stăteau pe ziduri, dar n-a nimerit vînatul.

5. Pentru aceasta, Dumnezeu te va surpa pînă în sfîrșit, te va smulge și te va muta din lăcașul tău, și rădăcina ta – din pămîntul celor vii.

Zice: Dacă ai ales răutatea, nu vei scăpa de hotărîrea Dumnezeului tuturor, că te va pierde pe tine prea-degrab, și de tot te va da stricăciunii, și te va despărți de catalogul celor vii și, smulgîndu-te din rădăcină, te va da morții. Și, văzînd pieirea acestora, de aici va răsări prea-mare cîștig celor ce se mîhnesc pentru buna-norocire a celor răi. Pentru că zice:

6. Vedea-vor drepții, și se vor teme, și de dînsul vor rîde și vor zice:

De cine? De cel nedrept, care nu numai că se nevoiește împotriva adevărului însuși, ci și asupra preoției se înnebunește. Pentru aceea zic cei ce sînt dăruiți lui Dumnezeu:

7. Iată omul care n-a pus pe Dumnezeu ajutor lui-și, ci a nădăjduit spre mulțimea bogăției sale și s-a întărit întru deșertăciunea sa.

Zice: Văzînd dreapta judecată a lui Dumnezeu, ceata drepților se va umple de mai multă evlavie și temere și, bucurîndu-se și veselindu-se, va rîde de nerodirea răutății și de cîștigul bunei-norociri de acum, adică de al lumii acesteia.

8. Iar eu – ca un măslin roditor în casa lui Dumnezeu. Nădăjduit-am spre mila lui Dumnezeu în veac și în veacul veacului.

Marele David zice acestea și pentru sine, și aduce învățătură și lui Iezechia, căci amîndoi au fost îndrăgitori și ucenici ai bunei-credințe. În Psalmul dintîi el l-a asemănat pe nevoitorul faptei bune pomului răsădit lîngă izvorul apelor, totdeauna înfrunzit, care aduce rod copt; iar aici l-a numit pe cel drept „măslin încărcat cu mult rod și răsădit în casa dumnezeiască", fiindcă are nădejdea tare și întemeiată către Dumnezeu, și pentru aceea suferă a se osteni și a aduce roadele ostenitoare ale faptei bune. „Deci, pentru acestea, intrînd în luptă, nimeni să nu îngenuncheze (adică să slăbească și să se împuținеze cu sufletul), ci să se nevoiască și să se împodobească cu acestea, așteptînd nu numai cununile ce se vor da lui pentru nevoință, ci și să vadă prinderea vrăjmașilor aici, adică în lumea aceasta."

9. Mărturisi-mă-voi Ție în veac că ai făcut aceasta și voi aștepta numele Tău, că bun este înaintea cuvioșilor Tăi.

„«Mărturisi-mă-voi Ție în veac» înseamnă «în veacul acesta», iar «ai făcut aceasta» zice: Ai făcut izbîndă celor ce nădăjduiesc spre Tine. Și «voi aștepta numele Tău» e în loc de: Voi stărui cu multă sîrguință întru luptele pentru Tine, căci bună, adică iubitoare de oameni, și fără de început și nesfîrșită ai Împărăția. Iar acest «înaintea cuvioșilor Tăi» zice: De față este ajutorul Tău, și vei păzi pe cei ce se nevoiesc pentru numele Tău." Și zice: După ce am dobîndit aceste faceri de bine, Te voi lăuda, Stăpîne, pururea dorind și așteptînd numele Tău, ce este vrednic de iubit celor ce Te cunosc pe Tine, și dobîndind de aici folosul. Căci numele lui Dumnezeu nu este bun și prea-dorit tuturor oamenilor, ci numai celor învredniciți de dumnezeiasca cunoștință.

TÎLCUIREA PSALMULUI 52

Întru sfîrșit, pentru maelet, al priceperii lui David.

Teodotion a tălmăcit acest „pentru maelet" zicînd: „pentru dănțuire", Simmah: „horă", iar Achila: „pentru dans". Psalmul are aceeași înțelegere cu cel trecut, de asemenea și cu cel de al 13-lea. Pricina lor este una: amîndouă mustră hulirea lui Senaherim și a lui Rampsak și mai-nainte vestesc pieirea ce s-a făcut necredincioșilor. De aceea a și avut deasupra-scrierea „de dănțuire", pe care cu adevărat au făcut-o cei ce s-au mîntuit și L-au lăudat pe Dumnezeu. Și este adăugat „întru sfîrșit" fiindcă prorocia a luat sfîrșit cîtăva vreme mai pe urmă. Și ascultați ce zice Prorocul:

1. Zis-a cel nebun întru inima sa: Nu este Dumnezeu!

Că hulitorul și-a pornit limba nu numai împotriva celor ce se numesc dumnezei, dar nu sînt, ci și împotriva Celui ce este cu adevărat, zicînd: „Au doară au putut dumnezeii neamurilor să-și izbăvească țara lor din mîna mea?" Arătat este că n-au putut, căci cum ar fi putut ei, fiind nimic? „Va izbăvi Domnul Ierusalimul?" Caută – o, prea-nelegiuitule! – spre cîtă înălțime ți-ai înălțat limba cuvîntului tău. Aspru îți va fi ție a azvîrli cu piciorul împotriva boldului. „Unde este dumnezeul lui Emat? Și unde – dumnezeul lui Arfad? Și unde este dumnezeul cetății Samaria?" Aceia ce se numesc dumnezei de către cei nebuni și fără de minte au dat și ei mai pe urmă oarecare pricină pierzătorului (Îngerului).

2. Stricatu-s-au și urîți s-au făcut întru fărădelegi,

Zice: Pricinuitoare a păgînătății este viața fără de lege, că – lucrînd fără frică toate răutățile – nelegiuiții nu voiesc a lua în minte pe Dumnezeu, Cel ce îi privește de sus, ci ei s-au încredințat pe sine că nimeni nu stă peste cîrmele zidirii.

nu este cel ce face bunătate.

Toți – zice – au iubit răutatea Asirienior „și se nebunesc a le crede pe ale acelora, ori în care locuri ar fi, sau vrednicii sau trepte, negîndind că":

3. Dumnezeu din cer a căutat peste fiii oamenilor, ca să vadă de este cel ce înțelege sau cel ce caută pe Dumnezeu.

Însă Dumnezeu – Cel ce este necrezut la dînșii, „Cel ce locuiește întru cele înalte și privește peste cele smerite" – a voit să facă cercare a celor ce se lucrează.

4 .Toți s-au abătut, împreună netrebnici s-au făcut,

Adică „toți cei ce se țin de socoteala cea întocmai și aceeași".

nu este cel ce face bunătate, nu este pînă la unul.

Pe toți – zice – i-a aflat abătîndu-se din calea cea dreaptă și îmbrățișînd tot felul de răutăți.

5. Au nu vor cunoaște toți cei ce lucrează fărădelegea,

„Ce vor cunoaște? Că Domnul Dumnezeu va izbîndi. Și cine sînt aceștia? I-a spus prin cele de aici înainte":

cei ce mănîncă pe norodul meu întru mîncare de pîine?

„Cei necredincioși adică. Și arată boala lor mai descoperit, căci a zis":

6. Pe Dumnezeu nu L-au chemat.

Dar cei ce se ispitesc a-l cheltui pe norodul meu ca pe pîine și Îl defaimă pe Dumnezeu purtătorul de grijă vor afla prin cercare paguba pricinuită din nedreptate.

Acolo s-au temut de frică, unde nu era frică.

Îi voi face pe dînșii – zice Domnul – să fie cutremurați și mîhniți de cei ce îi înfricoșează nearătîndu-se, aducîndu-se nevăzut asupra lor pedeapsa. Și prin aceasta însemnează rana adusă asupra lor de Înger.

Că Dumnezeu a risipit oasele celor ce plac oamenilor. Rușinatu-s-au, că Dumnezeu i-a defăimat pe dînșii.

Achila și Simmah au tălmăcit așa acest „a risipit oasele celor ce plac oamenilor": „Dumnezeu a risipit oasele celor ce s-au tăbărît împrejurul tău, că asupra lor a venit hotărîrea aducătoare de moarte și atot-pierzătoare și i-a pierdut pe toți într-o scurtă clipeală de vreme. Că asta înseamnă acest «rușinatu-s-au, că Dumnezeu i-a defăimat pe dînșii»." De aceea zicea: „Se vor teme de frică unde nu este frică", pentru că Dumnezeu, Cel hulit de dînșii cu nedreptate, i-a dat pierzării, văzîndu-i tăbărîți lîngă cetatea Lui; și, după ce i-a pus pe dînșii înainte spre mîncare păsărilor și fiarelor, a risipit și oasele lor.

Şi nu ar fi greşit cineva de l-ar fi numit linguşitor pe Rampsak, căci, deşi răsărise din Evrei, el a slobozit împotriva Dumnezeului tuturor cuvinte hulitoare, socotind cu aceasta că slujeşte şi face hatîr Asirienilor. „Precum şi oarecare, lăsînd pe Dumnezeu, de Dînsul s-a părăsit – ca Iulian Apostatul zic, lepădătorul de Dumnezeu, care a împărăţit în vremea noastră."[1]

7. Cine va da din Sion mîntuire lui Israil?

Zice: Cel ce ne-a dăruit această biruinţă să le dea mîntuire şi celor ce s-au făcut robi. Căci fuseseră robite şi strămutate cele zece seminţii şi, pe lîngă acestea, şi cetăţi multe de-ale Iudeii. Pentru aceea a şi adăugat:

Cînd va întoarce Dumnezeu robia norodului Său, bucura-se-va Iacov şi se va veseli Israil.

Atunci – zice – vom căpăta îndulcire şi veselie desăvîrşită, cînd îi vom vedea şi pe ceilalţi că au dobîndit întoarcerea din robie. Deci prin acestea ne învăţăm şi noi, după punerea de lege apostolească, a plînge cu cei ce plîng şi a ne bucura cu cei ce se bucură, şi aşa să cugetăm unii altora şi să socotim buna-norocire a aproapelui ca pe a noastră inimă bună.

TÎLCUIREA PSALMULUI 53

Întru sfîrşit, întru cîntări, al priceperii lui David. Cînd au venit Zifeii şi au zis lui Saul: Au nu s-a ascuns David la noi?

Pricina Psalmului este arătată: marele David laudă pe Dumnezeu, Care i-a ajutat şi l-a făcut a scăpa de cursele vrăjmaşilor. Pentru că Zifeii făţărniceau prietenie către David, dar lui Saul îi vesteau unde se ispitea acesta a se tăinui, „precum şi pînă acum îi vedem pe oarecari îmbrăcaţi cu acoperămîntul prieteniei, dar în lăuntru sînt plini mai vîrtos de făţărie". Şi, crezîndu-le acelora, Saul s-a ostăşit asupra lui David cu multe polcuri[2] de oaste. Apoi, vrînd să-l vîneze pe dînsul fără de veste, s-a împiedicat de năvălirea celor de altă seminţie, care s-au ridicat asupra ţării Iudeilor, silindu-l pe împărat să se întoarcă pentru a-i apăra pe aceştia. Atunci a adus marele David lauda aceasta lui Dumnezeu, Celui ce i-a primit rugăciunea şi a dezlegat primejdia cea aşteptată. „Şi le-a pus înainte Psalmul acesta mai ales celor ce li se dă război de la cei nedrepţi, ca învăţătură de obşte; pentru ca fiecare, asemenea lui David, să-l aducă cu toată umilinţa rugăciune lui Dumnezeu, Celui ce, ca pe Prorocul, poate să-l izbăvească din mîna vrăjmaşilor."

[1] Fericitul Teodorit aminteşte aici cumplita moarte a marelui vrăjmaş al lui Hristos, Iulian Paravatul („Apostatul") (361-363).

[2] Regimente.

1. Dumnezeule, întru numele Tău mîntuieşte-mă

Zice: Destulă-mi este mie chemarea numelui Tău spre întemeiere. Aşa săvîrşeau şi dumnezeieştii Apostoli minunile cele mari, zicînd: „Întru numele lui Iisus Hristos, scoală-te şi umblă!"

şi întru puterea Ta mă judecă!

Drept eşti – zice – şi izvor al dreptăţii, deci judecă mie şi celor ce îmi dau război cu nedreptate!

2. Dumnezeule, auzi rugăciunea mea,

Şi nu numai aceasta, ci şi:

ia în urechi graiurile gurii mele!

Adică: Primeşte rugăciunea mea cu multă milostivire. Pentru ce a zis aşa?

3. Că străinii s-au sculat asupra mea,

Şi nu numai aceasta, ci şi:

cei tari au căutat sufletul meu.

Am trebuinţă de ajutorul Tău – o, Stăpîne! – şi de sprijinire, fiind gonit de vrăjmaşi, care se nădăjduiesc la prea-multă putere omenească, ţinută şi stăpînită cu multa dumnezeire[1], şi doresc a mă da morţii. Şi îndrăznesc acestea asupra mea, căci nu ştiu a Ta purtare de grijă, iar mai vîrtos o şi defaimă pe dînsa. Că aceasta a adăugat, zicînd:

4. Şi n-au pus pe Dumnezeu înaintea lor.

Şi, după ce a cerut acestea rugîndu-se aşa, cunoscînd ajutorul ce nu era departe, strigă:

5. Că, iată, Dumnezeu îmi ajută mie şi Domnul este sprijinitorul sufletului meu.

6. Întoarce-va cele rele vrăjmaşilor mei.

În loc de: „Groapă au săpat, şi au deschis, şi vor cădea în groapa pe care au făcut-o." De aici, se roagă şi către Preasfîntul Duh al lui Dumnezeu, zicînd:

Întru adevărul Tău, pierde-i pe dînşii!

7. De bună voie voi jertfi Ţie,

Iar eu – zice – m-am învăţat de darul Tău că mă vei învrednici de purtarea de grijă, şi cu relele măiestrite asupra mea îi vei înfăşura pe cei ce le lucrează, aducînd asupra lor dreaptă hotărîre. Că aceasta zice acest „întru adevărul Tău pierde-i pe dîn-

[1] Mulţii dumnezei.

șii". Iar „de bună voie voi jertfi Ție" trebuie înțeles așa: Dobîndindu-le pe acestea, eu voi aduce Ție cu toată sîrguința jertfele cele plăcute și primite. Și a adăugat, învățîndu-ne felul lucrării de cele sfinte:

mărturisi-mă-voi numelui Tău, Doamne, că este bun.

8. Că din tot necazul m-ai izbăvit, și spre vrăjmașii mei a privit ochiul meu.

Zice: Voi aduce Ție jertfa de laudă, povestind facerile Tale de bine, că acest lucru îmi este de folos și mie, și tuturor celor ce se ajutorează de către Tine, și Ție dorit. Și este drept să fac acest lucru, după ce m-am izbăvit de primejdii de multe feluri și am văzut pieirea vrăjmașilor. Și Fericitul Pavel pomenește că aceasta e jertfa pe care o știe Stăpînul tuturor, luînd cu sine îndurările lui Dumnezeu și rugînd pe ucenicii darului așa: „Vă rog pe voi, pentru îndurările lui Dumnezeu, să arătați trupurile voastre jertfă vie, sfîntă, bine-plăcută lui Dumnezeu." Iar care este felul jertfei, a tîlcuit cînd a zis: „prin slujba voastră cea cuvîntătoare".

TÎLCUIREA PSALMULUI 54

Întru sfîrșit, întru cîntări, al priceperii lui David.

David a zis Psalmul acesta gonindu-se de Saul, cînd s-a strămutat și a fost silit a petrece în pustie. Dar el mai-nainte vestește vrăjmășiile Iudeilor asupra Mîntuitorului și mai-nainte zugrăvește Patimile Stăpînului. Căci David – care era prigonit de Saul, cel căruia îi făcea bine, și vîndut de cunoscuți – mai-nainte vedea cu ochii Duhului că Stăpînul va pătimi la fel și va fi vîndut și răstignit de cei ce primiseră facerile Lui de bine. Pentru aceasta, deasupra-scrierea trimite la sfîrșit pe cititor și îi poruncește a lua aminte cu pricepere la cele zise, fiindcă judecata prorocească este acoperită și va primi sfîrșitul după multă vreme. Psalmul s-a numărat și „întru cîntări", avînd o zugrăvire umbrită a Patimilor stăpînești, căci este drept a lăuda de-a pururea pe Cel ce a suferit a pătimi pentru mîntuirea oamenilor. Dar, luînd aminte la smerenia graiurilor, nimeni să nu le socotească nevrednice de înomenirea Mîntuitorului Hristos; ci să cugete că – dacă a suferit fiere, și oțet, și piroane, și spini, și scuipări, și pălmuiri, și toată ocara și batjocura, și mai pe urmă a primit și moartea – apoi nu S-ar fi lepădat nici de smerenia cuvintelor, pentru că graiurile se cuvine să fie potrivite lucrurilor. Și al Lui este glasul: „Învățați-vă de la Mine, că sînt blînd și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre"; și iarăși: „Poruncă am luat ce să zic și ce să grăiesc și nimic de la Sine-Mi nu fac"; și: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu! Pentru ce M-ai lăsat?" Unele ca acestea le grăia după omenire, arătînd firea omenească și zidind neputința Iudeilor.

Deci dumnezeiescul David ne învață aici nedreptatea făcută împotriva sa și mai-nainte zugrăvește umbrit ceea ce era să fie asupra Stăpînului Hristos, Dumnezeului nostru, fălindu-se cu împărtășirea pătimirilor și strigînd cu Pavel: „Eu – zice – port pe trupul meu rănile Domnului Iisus." Și nu numai Prorocul, ci și toți cîți se împărtășesc de Patimile Lui pentru numele Lui se vor proslăvi, după cum zice dumnezeiescul Pavel: „Fiindcă împreună pătimim, ca să ne și proslăvim." Aceasta este puterea scrierii-deasupra și, în scurt, a Psalmului de față. Și, începînd, Prorocul zice așa:

1. Auzi, Dumnezeule, rugăciunea mea și nu trece cu vederea cererea mea!

2. Ia aminte spre mine și mă ascultă!

Aduce multe feluri de rugăciuni, rugîndu-se să fie primite toate: Să nu mă treci cu vederea – zice – pe mine, cel ce mă rog cu jale, ia aminte spre mine cu milostivire și dă-mi ajutorul Tău!

3. Mîhnitu-m-am întru îngrijarea mea și m-am tulburat de către glasul vrăjmașului și de necazul păcătosului.

Zice: Pentru că – fiind ocărît, și supărat cu război de vrăjmașii ce mă nedreptățesc și gîndind multele lor vrăjmășii – m-am umplut de multă durere. Că „îngrijare" numește dumnezeiasca *Scriptură* necurmata cugetare. Și Simmah a tălmăcit tot așa acest stih: „M-am sitivit[1] întru sine-mi grăind, și m-am vărsat și m-am risipit de glasul vrăjmașului, de supărarea necredinciosului." „Vrăjmaș" și „necredincios" îl numește pe cel ce i s-a făcut bine, și el gătea uciderea făcătorului de bine.

Că a abătut asupra mea fărădelege și întru mînie a vrăjmășuit mie.

Simmah a zis mai luminat: „Au năvălit asupra mea întru păgînătate și cu mînie s-au împotrivit mie". Și zice: Chibzuind rea socoteală, ei măiestresc a mea moarte.

4. Inima mea s-a tulburat întru mine și frica morții a căzut asupra mea.

5. Temere și cutremur au venit asupra mea, și m-a acoperit întunericul.

Zice: Văzînd vrăjmășia lor și măiestriile bîntuielilor, mă înfricoșez, și mă tem și mi-aștept moartea. Și nu e nici un lucru minunat dacă David, priveghind și fiind gonit de mulți neprieteni, se temea de moarte, om fiind, și sub *Lege* petrecînd și văzînd de departe desăvîrșirea evanghelicească. Că și Însuși Stăpînul Hristos – măcar că de multe ori mai-nainte spusese, și însemnase Patima Sa Sfinților Apostoli și foarte greu îl certase pe dumnezeiescul Petru, cel ce se ruga să nu se întîmple Lui aceasta – în vremea Patimii, striga: „Acum sufletul Meu s-a tulburat." Atîta îngrijare a slobozit dumnezeiasca fire să ia firea cea omenească, încît să asude picături de sînge, dar

[1] „M-am destrămat".

să se întărească de către Înger și să biruiască temerea. Căci se cădea să se arate și întru aceasta firea ce primește patima. „Și, din multa îndelungă-răbdare pe care a avut-o către neamul omenesc, Iubitorul de oameni a primit patimă cu trupul, vrînd să neguțătorească și întru aceasta mîntuirea noastră. Deci zice toate aceste graiuri smerite, nu pentru temere – să nu fie! –, ci pentru iconomie."

6. Și am zis: Cine îmi va da mie aripi ca de porumb, ca să zbor și să mă odihnesc?

7. Iată, m-am depărtat fugind și m-am sălășluit în pustie.

Așa a făcut Fericitul David, căci – ascunzîndu-se de Saul și văzînd vrăjmășia celor de altă seminție care locuiau în Gat – a fugit în pustie, după cum ne învață *Întîia istorie a Împăraților*. La fel, Stăpînul Hristos S-a dus de multe ori în taină la munte, de multe ori în pustie, dîndu-Se în lături de pizma Iudeilor. Dar vrednic lucru este a ne minuna de marele David, care a voit a lua aripi de porumb, iar nu de altă pasăre, poftind darul duhovnicesc, care s-a arătat în chip de porumb.

8. Așteptat-am pe Dumnezeu, Cel ce mă mîntuiește de împuținarea sufletului și de vifor.

Zice: Că, înconjurîndu-mă cu atîtea valuri, și izbiri și vîrtejuri de vînturi, aștept ajutorul dumnezeiesc și mă mîngîi cu nădejdea lui.

9. Potopește-i, Doamne, și împarte limbile lor,

Fiindcă chibzuiesc rea întocmire, risipește-le, Stăpîne, a lor unire la un gînd!

că am văzut fărădelege și pricire în cetate!

10. Ziua și noaptea o va înconjura pe ea peste zidurile ei;

Acest lucru l-au făcut o dată Asirienii, altă dată Egiptenii și, multă vreme mai pe urmă, și stăpînirea Romanilor.

fărădelege și osteneală – în mijlocul ei, și nedreptate.

11. Și n-au lipsit din ulițele ei camăta și vicleșugul.

Nu mi se pare că graiurile acestea se potrivesc Fericitului David, că Ierusalimul nici nu se ținea de Iudei întru acea vreme, nici nu se socotea cetate împărătească. Ci se pare că mai-nainte vestește aici împreună-pricirea Ierusalimului și povestește felurile răutății ei: fărădelegea, nedreptatea, camăta și vicleșugul pe care le îmbrățișase, și nu primea legile folositoare ale Mîntuitorului. Și ni se cuvine a însemna că nu numai *Noul Testament*, ci și *Legea Veche* mustră camăta, înjugînd-o pe aceasta cu fărădelegea, cu nedreptatea și cu vicleșugul.

12. Că, de m-ar fi ocărît vrăjmașul, aș fi răbdat, și cel ce mă urăște de ar fi grăit mari asupra mea, m-aș fi ascuns de dînsul.

În loc de: Dacă aş fi cunoscut vicleşugul lui asupra mea, m-aş fi ascuns de dînsul. Dar cele făcute asupra mea le socotesc uşor de suferit și de purtat, căci se lucrează de vrăjmaşi și de neprieteni, și, de altfel, poate va fi cu putință a scăpa și de războiul cel arătat.

13. Iar tu, omule, cel întocmai la suflet, dregătorul meu și cunoscutul meu,

14. care împreună cu mine te-ai îndulcit în mîncări, în casa lui Dumnezeu am umblat cu un gînd.

Mai prea-pricinuitor de mîhnire decît toți mi se pare că este omul casnic și prieten, de un gînd și de o masă cu mine, împreună hrănit cu mine, care – după ce s-a împărtășit de lucruri dumnezeiești și omenești – lucrează lucrurile neprietenilor și ale vrăjmașilor. Prin graiurile acestea, darul prorocesc ni l-a zugrăvit nouă arătat pe Iuda vînzătorul, care s-a hirotonisit povățuitor de Împăratul Hristos – că zice: „Pune-vei pe dînșii boieri peste tot pămîntul" – și s-a împărtășit de o masă cu Dînsul și de cuvinte tainice, și s-a făcut unealtă vrăjmașilor lui Hristos. În loc de „povățuitorul meu", Simmah a tălmăcit: „prietenul meu". Iar acestea nu se potrivesc nicidecum Fericitului David – că nimeni dintre cei prea-iubiți ai lui nu l-a vîndut pe dînsul cînd era gonit de Saul, căci nici Doeg, nici Zifeii nu erau dintre prietenii lui adevărați –, ci se potrivesc istoriei prorocești a *Evangheliilor*: „Cel ce mănîncă – zice – cu Mine pîine a ridicat asupra Mea călcîiul său." Apoi, după ce a vestit mai-nainte vînzarea, proroceşte și moartea fără de veste și de năprasnă a ucenicului cel viclean.

„Și pînă acum este cu putință a vedea același vicleșug și ucidere înmulțindu-se la oarecari, după cum ne încredințează pe noi împlinirea lucrurilor. Că – împărtășindu-se nu numai de bucate și de toată altă hrană, ci încă părtași făcîndu-se dumnezeieștilor și negrăitelor Taine – vînd pe cei ce le dau lor acestea, și unii pe alții se vînd și moarte își gătesc, mijlocind între dînșii jurăminte. Iar Pavel nu încetează mărturisind întru toată lumea prin două lucruri nestrămutate, întru care este cu neputință să mintă Dumnezeu. Zic adică jurămîntul și credința, pe care oarecari nu știu cum să se ispitească a le strămuta, iar mai vîrtos le-au și strămutat, nepăzind scopul cel drept nici către făcătorii de bine, nici întru credință, nici spre Însuși Stăpînul tuturor." Pentru aceea dar Duhul cel prorocesc, hotărînd asupra lor, zice așa:

15. Să vină dar moartea peste dînșii și să se pogoare la iad de vii! –

Îi îngrozește pe dînșii cu hotărîrea aceasta, vrînd să oprească socoteala lor cea rea. Așa un sfîrșit al vieții a primit Iuda, pentru că, după ce și-a legat grumazul cu ștreang, degrabă a pătimit moarte. După Cruce, și Iudeii au căzut întru asemenea primejdii, dîndu-se războiului rîmlenesc[1], căci nu au ieșit din viață după legea firii, ci omorîndu-se cu arme de război. Iar de s-ar și părea că vreunul dintre cei răi își sfîr-

[1] Al Romanilor, cărora umaniștii noștri, începînd cu Miron Costin, le ziceau „Rîmleni"

şeşte viaţa cu moarte de obşte, după înviere va primi îndoită munca împotriva sa, că zice: Păcatele unora sînt arătate şi merg înainte la judecată, iar altora le urmează. Apoi, arată dreptatea pedepsei:

că vicleşug este, în pribegiile lor, în mijlocul lor.

Zice: Odrăslind „în mijloc", adică întru însăşi inima lor, vicleşugul aduce asupra lor hotărîrea pedepsei aducătoare de moarte. Iar „pribegie" numeşte viaţa de acum, întru care pribegim, iar nu locuim. Şi fericiţi sînt cei ce socotesc pribegie viaţa aceasta, şi nu locuire.

Apoi, după ce a zis cele lucrate de cei fără de lege, Prorocul îşi mută cuvîntul către cei nedreptăţiţi, dar nu părăsiţi de ajutorul de sus:

16. Eu către Dumnezeu am strigat, şi Domnul m-a auzit.

„Că nu numai pe Tatăl – zice Prorocul – m-am învăţat a-L ruga, ci încă şi pe Unul Născut Fiul Lui, Care, pentru multa iubire de oameni, va să primească puţin mai pe urmă iconomia după trup dintru mine. Deci, pentru aceea,"

17. Seara, şi dimineaţa şi amiază zi spune-voi şi voi vesti, şi va auzi glasul meu.

Şi, primindu-se acesta, iubitorul de oameni Dumnezeu

18. Izbăvi-va cu pace sufletul meu de cei ce se apropie de mine, că întru mulţi era cu mine.

Văzînd rugăciunea mea sîrguitoare – zice David – ce se aduce de mine noaptea şi ziua, mă va izbăvi de vrăjmaş şi îmi va dărui pace; şi nu numai mie, ci şi tuturor celor ce nădăjduiesc spre Dînsul. Iar acest „întru mulţi era cu mine" arată că vrăjmaşii erau mulţi. Aşa a tălmăcit şi Simmah: „mulţi au fost asupra mea".

19. Auzi-va Dumnezeu, şi-i va smeri pe dînşii

Căci – zice – este drept şi mă ştie Cel ce cearcă inimile şi rărunchii.

Cel ce este mai înainte de veci.

Şi, primind cererea mea, Dumnezeu, Cel ce este de-a pururea, îi va îmbrăca cu neputinţă pe cei ce mă vrăjmăşuiesc.

20. Că nu este lor schimbare, că nu s-au temut de Dumnezeu.

Simmah a tălmăcit acest stih aşa: „Nu se schimbă, nici nu se tem de Dumnezeu", adică nu-şi schimbă socoteala lor cea rea şi nu se tem de Dumnezeu. Pentru aceea, văzînd năravul lor nepocăit, Stăpînul îi va îmbrăca întru primejdiile zise mai-nainte.

Tins-a mîna sa spre răsplătire.

Ceilalţi trei tălmăcitori au zis aşa: „Tins-a mîna sa spre cei ce sînt în pace cu dînsul", că Saul nu gonea pe vreun neprieten, ci pe făcătorul de bine, şi pe casnicul şi

cunoscutul său. Nici Iuda n-a vîndut pe vrăjmașul său, ci pe Mîntuitorul și Dătătorul bunătăților. Deci acest „tins-a mîna spre răsplătire" se înțelege așa: Întinzîndu-și mîna să plătească răsplătirile, n-a adus nici un lucru bun, ci toate pline de răutate. „Iar Iuda și-a întins mîna nu numai spre a-L vinde, ci și ca să întoarcă acei treizeci de arginți, pe care, după spînzurarea lui, i-au aruncat în corban ucigătorii de Dumnezeu." Acest lucru îl arată cele adăugate:

21. Spurcat-au așezămîntul Lui,

Pentru că, poruncindu-le dumnezeiasca *Lege* să iubească pe aproapele ca pe sine, ei Îl goneau pe Făcătorul de bine ca pe un neprieten. Și nu numai, ci și cu Crucea L-au osîndit, pentru care a și adăugat:

împărțitu-s-au de mînia feței lor și s-au apropiat inimile lor.

Pentru că, slujind mîniei, unele grăiau, și altele se sfătuiau. Așa a tălmăcit Simmah: „Mai netede decît untul sînt gurile lor, dar bate război inima fiecăruia dintre dînșii." Și cu acesta împreună-glăsuiește și stihul adăugat:

Muiatu-s-au cuvintele lor mai mult decît untul-de-lemn, și acelea sînt săgeți.

Așa erau și graiurile lui Saul, și ale Iudei, căci Saul zicea către David: „Au tu ești, fiule David?", iar Iuda: „Au doară eu sînt, Rabi?" Mai tîrziu, Iuda zice iarăși același cuvînt: „Bucură-te, Rabi! Și L-a sărutat pe Dînsul." Și mulți, bolind la fel, zic către cei nedreptățiți de dînșii, ca și cum ar fi îmbrăcați cu prietenie: Au doară eu te-am nedreptățit? Graiurile acestea se aseamănă netezimii untului-de-lemn și a untului de vaci, iar sfătuirile – săgeților și sulițelor prea-ascuțite. Că mai vîrtos sulițe erau săgețile lor, după cum a tălmăcit Achila.

După ce a povestit ce i s-a întîmplat lui și după ce a adăugat vrăjmășiile și bîntuielile asupra Stăpînului nostru, dumnezeiescul David aduce sfătuire tuturor oamenilor, poruncindu-le a avea nădejdea spre Dumnezeu:

22. Aruncă spre Domnul grija ta, și El te va hrăni,

Nu numai că aici – zice – te va proslăvi, ci și întru învierea de-a doua te va învrednici de dumnezeiasca vedere. Drept aceea, să ai ocîrmuitor și hățuitor pe Dumnezeu, și spînzură cele ale tale de acea purtare de grijă, căci așa vei petrece neclătit și nemișcat. Pentru că zice:

nu va da în veac clătire dreptului!

Că, măcar de îl va și slobozi cîndva să cadă în vreo ispită, dar îi va da ajutor grabnic. Stihul se aseamănă foarte cu graiurile apostolești: „Credincios este Dumnezeu, Care nu vă va lăsa să vă ispitiți mai presus de ceea ce puteți, ci va face împreună cu ispita și împlinirea, ca să puteți a suferi."

23. Iar Tu, Dumnezeule, pogorî-vei pe dînșii în puțul stricăciunii.

Pentru că îi va da la pedeapsă necurmată pe cei ce îndrăznesc a vrăjmăşui pe cel drept. Că „puţ al stricăciunii" a numit munca nescăpată, fiindcă – precum cel ce a căzut în vreun puţ plin de tină şi de noroi este cu neputinţă a scăpa de pierzare din el – aşa şi cel ce se pedepseşte de Dumnezeu nu poate să afle mîntuire într-alt fel. Şi zice – o, ticăloşilor! –, ascultaţi:

24. Bărbaţii singiurilor şi ai vicleşugului nu-şi vor înjumătăţi zilele lor,

Pentru că Tu, Doamne, aduci grabnică moarte asupra celor ce voiesc a trăi cu ucideri şi cu vicleşug, nelăsîndu-i să trăiască vremea legiuită, iar eu – zice David – şi cîţi ca mine nădăjduim ajutorul de sus ne vom mîntui. Iar prin cele de aici înainte a tîlcuit mai luminat acest lucru, zicînd:

iar eu, Doamne, voi nădăjdui spre Tine.

Că, ştiind puterea şi dreapta Ta hotărîre, aştept ajutorul de la Tine.

TÎLCUIREA PSALMULUI 55

Întru sfîrşit, pentru norodul care se depărtase de la cele sfinte. Lui David, întru scrierea stîlpului, cînd l-au prins pe el cei de alt neam în Gat.

Scrierea-deasupra însemnează că înţelegerea Psalmului este îndoită, potrivindu-se şi lui David, şi norodului ce se robise şi fusese silit a locui în ţară străină, şi încă multora dintre cei de aici înainte. Căci acest „pentru norodul ascuns de la cele sfinte şi cuvioase" însemnează ori: „robit şi despărţit de sfînta cetate", care era Ierusalimul, ori: „cel ce se depărtează el însuşi de Dumnezeu, de la credinţa către Dînsul". Că foarte se aseamănă patimile lor, căci şi norodul Iudeilor slujea Babilonienilor de altă seminţie, şi David, fugind de Saul, s-a făcut nemernic[1] celor de altă seminţie. Se cuvine însă a şti că Prorocul a mers în Gat de două ori. Întîi, bănuindu-l aceia că este vrăjmaş şi primejduindu-se, a fost slobozit şi a scăpat făţărnicind nebunia şi ieşirea din minte; iar pe urmă, aflînd îndrăzneală, a petrecut acolo cu pace. Dar Psalmul acesta l-a scris după ce a pătimit primejdia dintîi.

1. Miluieşte-mă, Dumnezeule, că m-a călcat omul, toată ziua dîndu-mi război m-a necăjit.

2. Călcatu-m-au pe mine vrăjmaşii mei toată ziua,

Zice: Fiind gonit şi supărat cu război de vrăjmaşi feluriţi, aştept totdeauna a Ta iubire de oameni, o, Stăpîne! Iar pe acest „toată ziua" Simmah l-a tălmăcit: „în fiecare zi", adică „necurmat şi neîncetat".

[1] Venetic, străin.

că mulți sînt cei ce se luptă cu mine de la înălțime.

Nu mă tem – zice – de bunele-norociri ale oamenilor, în nădejdea cărora au pornit războiul împotriva noastră. Că „înălțime" a numit buna-norocire vremelnică de acum, pe cea de o zi, nestatornică, stricăcioasă, pe cea care curge nu după multă vreme. Apoi, ne învață de ce nu se cuvine a ne teme de cei ce se fălesc pentru bunele-norociri:

3. Ziua nu mă voi teme, și voi nădăjdui spre Tine.

Zice: Avînd al Tău ajutor, nu mă tem de buna-norocire vremelnică. Simmah a tălmăcit acest stih așa: „Ori în care zi m-aș fi temut, spre Tine am nădăjduit." Împotriva fricii – zice – pun cutezarea spre Tine. Deci bine a pus pe acest „iar eu voi nădăjdui spre Tine", în loc de: Nu este altcineva care să poată izbăvi pe cei supărați de cei ce-i vrăjmășesc, fără numai singură purtarea Ta de grijă, o, Stăpîne! Iar prin ce a zis mai departe a strălucit acest stih mai luminat:

4. Întru Dumnezeu voi lăuda cuvintele mele,

Lăudate – zice – sînt înaintea lui Dumnezeu rugăciunile întinse prin pocăință, pe care nu voi înceta aducîndu-le Lui.

spre Dumnezeu am nădăjduit, nu mă voi teme de ce-mi va face mie trupul.

„Trup" a numit pe oamenii ce au viața groasă și tîrîtoare pe jos, și zice: Grăind, împodobesc ale mele cuvinte cu pomenirea lui Dumnezeu și, dîndu-mi-se război, îi defaim pe neprieteni, bizuindu-mă purtării Tale de grijă.

5. Toată ziua cuvintele mele au urît, împotriva mea – toate gîndurile lor spre rău.

Zice: Tot gîndul ei îl pornesc spre vrăjmășiile împotriva mea, întorcîndu-se de la cuvintele mele ca de la niște mincinoase și lepădînd răspunsul meu. Și este cu putință a vedea pe mulți pătimind același lucru pînă în vremea de acum, de la oameni și de la draci.

6. Locui-vor și se vor ascunde, aceia călcîiul meu vor păzi, așteptînd sufletul meu.

Simmah a tălmăcit mai luminat acest stih: „Se adunau pe ascuns – zice – și urmele mele le pîndeau, așteptînd sufletul meu." Prin cele zise, a arătat puterile lor, pîndirile și bîntuielile.

7. Pentru nimic îi vei împinge pe dînșii,

Lesne Îți este Ție și foarte ușor – zice – a-i împinge pe dînșii, și a-i surpa și a-i da morții. Căci acest „pentru nimic" l-a pus în loc de: „fără osteneală, cu lesnire".

întru mînie noroade vei sfărîma.

Că nu numai pe aceștia, ci și pe toți cei ce voiesc și aleg a trăi întru fărădelege îi vei da la munca plină de urgie.

8. Dumnezeule, viața mea am spus Ție.

Zice: Toate ale mele Îți sînt arătate Ție: lucrurile, graiurile, gîndurile. Așa a tălmăcit și Simmah: „Cele din lăuntrul meu sînt numărate de Tine."

Pus-ai lacrimile mele înaintea Ta, ca și întru făgăduința Ta.

Ai căutat – zice – spre lacrimile mele, și ai împlinit făgăduințele: căci, legiuind, Tu Te-ai făgăduit să asculți și să auzi pe cei nedreptățiți ce suspină, după cum zice în *Lege*: „Va suspina către Mine, și îl voi auzi pe dînsul, că milostiv sînt."

9. Întoarce-se-vor vrăjmașii mei înapoi

Primind Tu a mea cerere, neprietenii vor fugi și vor înceta din semeție și dîrzenie.

ori în ce zi Te voi chema. Iată, am cunoscut că Dumnezeul meu ești Tu.

Că, primindu-mi Tu cererea, mă încredințez prin înseși lucrurile cîtă purtare de grijă ai pentru mine.

10. Întru Dumnezeu voi lăuda graiul, întru Dumnezeu voi lăuda cuvîntul. Spre Dumnezeu am nădăjduit, nu mă voi teme de ce-mi va face mie omul.

Bună este și aici judecata prorocească, ce aduce rugăciunea Preacuratei și de o ființă Treimi, și zice: Nu sufăr nici a grăi fără chemarea Ta, ci și un mic grai grăind, ori rostind cuvinte mai lungi, le voi împodobi cu a Ta numire și, nădăjduindu-mă Ție, voi defăima vrăjmășiile omenești.

11. Întru mine sînt, Dumnezeule, rugăciunile ce voi răsplăti laudei Tale.

Voi plăti făgăduințele – zice – cu bună cunoștință. Că „rugăciuni" numește făgăduințele către Dumnezeu. Așa și în alt loc: „Răsplăti-voi Ție rugăciunile mele, pe care le-au osebit buzele mele și le-a grăit gura mea întru necazul meu." Apoi, ne învață pentru ce sînt făgăduințele:

12. Că ai izbăvit sufletul meu din moarte, ochii mei de lacrimi și picioarele mele din alunecare.

După ce m-ai împlătoșat, și m-ai întemeiat și după ce m-ai încredințat că am nădăjduire întărită, întru acestea voi împlini și cîntarea mea de acum.

Bine voi plăcea înaintea Domnului în lumina celor vii.

Că, după ce am dobîndit atîtea faceri de bine și m-am ridicat deasupra multor bîntuieli, mă voi griji de a Ta slujbă și voi alege viețuirea care Ție Îți va fi plăcută, iar mie îmi va pricinui viață veșnică și lumina făgăduită celor ce petrec după *Lege*. Iar acestea – după cum am zis – se potrivesc și Fericitului David, și celor ce

erau robiți în Babilon. Se potrivesc încă și nouă, celor ce pătimim multe bîntuieli de la oameni și de la draci, dar scăpăm de vătămare prin dumnezeiasca purtare de grijă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 56

Întru sfîrșit, să nu strici, al lui David, întru scrierea stîlpului, cînd fugea el de la fața lui Saul în peșteră.

Scăpînd și de primejdia cea dintîi, și de cea de a doua, marele David a scris dumnezeiasca facere de bine ca într-un stîlp, întru pomenire. Încă și Psalmul de față, ca și cel dinainte, trimite pe cititor la „sfîrșit", fiindcă amîndouă prorocesc lucrurile ce vor să fie: acela a vestit mai-nainte cele pentru norod, iar acesta mai-nainte propovăduiește chemarea neamurilor. Și este adăugat acest grai: „să nu strici", care ne descoperă gîndul lui David. Fiindcă putea să-l ucidă pe Saul, și cu junghierea lui să strice războiul și să ia împărăția, dar nu a suferit să facă așa, zicînd către sine: Să nu strici fapta bună a nepomenirii de rău. Și istoria amintește cuvintele lui: „Să nu-mi dea mie Dumnezeu – zice – să-mi tind eu mîna spre Saul, că este unsul Domnului." Deci după cuviință a adăugat acest „să nu strici" lîngă scrierea-deasupra, învățîndu-ne ce fel de gînduri a avut ca să nu ucidă pe vrăjmaș.

1. Miluiește-mă, Dumnezeule, miluiește-mă, că spre Tine a nădăjduit sufletul meu! Și în umbra aripilor Tale voi nădăjdui, pînă ce va trece fărădelegea.

Fiind închis în peșteră și văzîndu-i pe neprieteni prinși în mîna lui, Prorocul vestește dumnezeiasca milă și arată nădejdea către Dumnezeu. Iar „umbră a aripilor" de multe ori am tîlcuit că numește dumnezeiasca purtare de grijă. Îndoirea milei, adică a lui „miluiește-mă", arată covîrșirea primejdiei. Iar pe acest „pînă ce va trece fărădelegea" Achila l-a tălmăcit mai luminat: „pînă ce va trece bîntuirea", iar Simmah: „pînă va trece supărătorul". Deci: Nu voi înceta – zice – rugîndu-mă, pînă ce nu mă voi izbăvi de cei ce mă bîntuiesc – că Cei 70 i-au numit „nelegiuire" pe bîntuitori, din faptele lor.

2. Striga-voi către Dumnezeul cel prea-înalt, Dumnezeul cel ce a făcut mie bine.

Zice: Avînd ca dascăl cercarea dumnezeiescului ajutor, mă rog după obicei a-l dobîndi pe acesta. Iar „strigare" numește sîrguința sufletului.

3. Trimis-a din cer și m-a mîntuit, dat-a spre ocară pe cei ce mă calcă pe mine.

Că, învrednicindu-mă – zice – de a Ta purtare de grijă, ai arătat vrednici de rîs pe neprietenii mei. Încă și istoria ne învață că, după ce Saul s-a sculat și s-a depărtat, David i-a urmat și i-a arătat facerea de bine din noaptea aceea, cum – prinzîndu-l în

mîna lui nu a adus asupră-i rana de moarte. Și acest lucru era ocară prea-mare celui mîntuit, ce gonea pe mîntuitorul său. Deci pentru aceea strigă, mulțumind:

4. Trimis-a Dumnezeu mila Sa și adevărul Său și a izbăvit sufletul meu din mijlocul puilor de lei.

Dobîndind – zice – dreapta iubire de oameni, m-am izbăvit de fierimea[1] războinicilor (adică de năravul ca de fiară), căci au năvălit ca niște lei, vrînd să mă rupă. Și a înjugat adevărul cu mila, arătînd dreptatea iubirii de oameni.

Adormit-am tulburat.

Teodotion a tălmăcit acest grai așa: „adormit-am împreună cu cei ce mă cheltuiau", Achila: „cu cei ce mă mîncau", iar Simmah: „cu cei ce mă ardeau", în loc de: Adormit-am cu gîndurile ce mă cheltuiau mai de tot, căci mă mușcau adînc, mai să-mi și ardă mintea de tot. Deci – zice – după cuviință mă tulburam, fiind silit a dormi între unii ca aceștia. Căci pe Saul și pe cei ce împreună îl cheltuiau i-a numit și „arzători", și „mîncători", și „pui de lei", tîlcuind socoteala lor fierească și năravul ucigaș. Și ne învață mai luminat acest lucru prin cele de aici înainte:

Fiii oamenilor: dinții lor – arme și săgeți, și limba lor – sabie ascuțită.

După ce i-a numit pe aceia „pui de lei", a pomenit și dinții, asemănîndu-i pe dînșii cu ascuțișurile și cu săgețile, și limba cu sabia ascuțită. Și prin toate însemnează sfaturile lor ucigașe.

5. Înalță-Te peste ceruri, Dumnezeule, și peste tot pămîntul – slava Ta!

Și vrednic lucru este a Te lăuda pe Tine pentru toate, Cel ce ești crezut că petreci în cer și umpli tot pămîntul de mărirea Ta. Și Fericitul Avacum a zis aceasta: „Acoperit-a cerurile bunătatea Ta, și de lauda Ta este plin pămîntul." Iar pe acest „înalță-Te" l-a pus în loc de: Arată-Ți tuturor oamenilor înălțimea Ta!

6. Cursă au gătit picioarelor mele și au împilat sufletul meu.

Și nu s-au îndestulat cu aceasta, ci și:

Săpat-au înaintea feței mele groapă, și au căzut într-însa.

Punîndu-mi curse și așezîndu-mi pîndiri, s-au vînat ei de noi și s-au prins întru cursele lor.

7. Gata este inima mea, Dumnezeule, gata este inima mea, cînta-voi și voi lăuda întru mărirea mea.

Simmah a tălmăcit acest stih așa: „Întemeiată este inima mea." Și zice: Văzînd arătată purtarea Ta de grijă, nu mă mai tem de feluritele măiestrii ale vrăjmașilor, ci sînt gata și sprinten a urma graiurilor Tale și a lăuda facerile Tale de bine.

[1] Cruzimea.

8. Deşteaptă-te, mărirea mea, deşteaptă-te, psaltire şi alăută!

De aici îşi porunceşte lui-şi a aduce dumnezeiasca laudă. Iar „slavă a sa" numeşte darul prorocesc, iar pe sine – „psaltire şi alăută", ca cel ce s-a făcut unealtă a Duhului.

Scula-mă-voi dimineaţă.

9. Mărturisi-mă-voi Ţie întru noroade, Doamne, cînta-voi Ţie întru neamuri.

Nu numai acum – zice – voi aduce Ţie această cîntare de laudă, ci şi după ce va răsări Lumina cea adevărată, şi va risipi noaptea lungă a neştiinţei şi va arăta zorile zilei aşteptate, prin venirea Lui către noi în trup şi prin baia naşterii şi a zidirii de a doua oară. Voi fi dascălul tuturor neamurilor şi noroadelor şi – folosind gurile lor ca pe nişte strune – voi cînta cîntare de mulţumire. Pentru ce – o, Prorocule? Spune-ne pricina şi chipul!

10. Că s-a mărit pînă la ceruri mila Ta şi pînă la nori adevărul Tău.

Că nu numai cerul şi Îngerii ce îşi au locuinţa întru acesta au cunoscut mila Ta, dar şi prin nori ai arătat adevărul Tău. Iar dumnezeiasca *Scriptură* numeşte „nori" pe cei învredniciţi de dumnezeiescul dar. Dumnezeul tuturor ne învaţă aceasta prin Isaia Prorocul, care – după ce a zis pentru Israil: „Voi părăsi via Mea, şi nu se va mai tăia, nici se va mai săpa" – a adăugat: „Şi norilor voi porunci să nu plouă peste dînsa." Că, precum norii primesc pricinile ploii de aiurea, aşa şi Prorocii şi Apostolii, învăţîndu-se de dumnezeiescul dar, au adus sufletelor oamenilor dumnezeiasca adăpare.

11. Înalţă-Te peste ceruri, Dumnezeule, şi peste tot pămîntul – slava Ta!

Că, arătîndu-se de sus adevărul prin norii cei duhovniceşti, adică prin Proroci şi Apostoli, prea-înalt S-a arătat Domnul tuturor, Făcătorul cerului şi al pămîntului, primind de la oameni laudă în tot pămîntul şi marea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 57

Întru sfîrşit, să nu strici. Al lui David, spre scrierea stîlpului.

De aceeaşi înţelegere se ţine şi Psalmul acesta, povestind răutatea lui Saul şi a celor ce ca dînsul au socoteala cumplită şi minţirea cuvintelor. Căci el, jurîndu-se de multe ori să strice vrajba, a călcat toate jurămintele. Şi iarăşi este adăugat acest „să nu strici", fiindcă, după ce l-a prins de două ori în mînă, David n-a voit a-l ucide pe Saul.

1. De grăiţi dreptate după adevăr, cele drepte judecaţi, fiii oamenilor!

Acestea le grăieşte către Saul, care se jurase că nu-l va mai goni, dar s-a ostăşit asupră-i, peste jurăminte. Şi zice: Tu fă-te judecător al acelora lucrate de tine şi scoate

hotărîrea bună și dreaptă. Iar dacă nu poți să cunoști a ta boală ori să te faci doctor al acesteia, cum vei găti altora doctoria adevărului? Nu vei putea zice.

2. Pentru că în inimă fărădelegi lucrați pe pămînt, nedreptate mîinile voastre împletesc.

Ale tale – zice – sînt și graiurile de pace, și sfaturile rele și măiestriile feluritelor bîntuieli; deci vezi dacă se potrivesc lucrurile tale cu cuvintele. Căci în zadar ți-am încredințat judecata mea ție, celui ce nu suferi a judeca cu dreptate.

3. Înstrăinatu-s-au păcătoșii din matcă, rătăcit-au din pîntece, grăit-au minciuni.

Zice: De mult v-ați depărtat pe sine-vă de la adevăr și ați îmbrățișat minciuna. Iar a zice minciuna și urîciunea către aproapele este de laudă mai vîrtos în vremea de acum, după cum s-a zis de noi mai sus.

Pe acest „din matcă și din pîntece" l-a adăugat fiindcă Dumnezeu a cunoscut lucrurile lor mai-nainte de plăsmuirea lor. Așa a zis și către Ieremia: „Mai-nainte de a te plăsmui Eu pe tine în pîntece te știu, și mai-nainte de a ieși tu din matcă te-am sfințit"; și, către Faraon: „Întru însuși acest lucru te-am ridicat Eu pe tine, ca să-Mi arăt Eu puterea Mea întru tine." Dar nu mai-nainte cunoștința lui Dumnezeu l-a făcut rău pe Faraon sau sfînt pe Ieremia, ci El mai-nainte a cunoscut lucrul ce va să fie, ca un Dumnezeu.[1]

4. Mînia lor este după asemănarea șarpelui,

Aduce aminte pomenirea de rău și vrăjmășia șarpelui.

ca a unei aspide surde, care își astupă urechile sale.

5. Care nu va auzi glasul descîntătorilor, al doctorului ce doctorește cu înțelepciune.

Și își astupă urechile ca aspida, căreia îi place să facă acest lucru pentru covîrșirea răutății, ca să nu se îndulcească de cîntări, nici să se supună doctoriei gătite de cel ce se numește „înțelept", adică descîntătorului fiarelor. (Nu-l numește cu adevărat înțelept pe acesta, ci socotit așa de către unii, precum zice și de cei înțelepți a face rău, care nu au cunoscut binele: „Unde este înțeleptul, unde – cărturarul?") Așadar, cu toate că Fericitul David a rostit multe cuvinte către Saul, numindu-se pe sine rob al lui, iar pe acela domn și împărat și arătîndu-i prin înseși lucrurile că nu-i voiește junghierea, acela nu s-a înduplecat să strice vrajba. Deci prea-potrivit l-a asemănat pe dînsul cu aspida, care nu este surdă după fire, ci își astupă urechile și leapădă răsunarea cîntării.

[1] Vrea să spună că nu există pre-destinare: omul este deplin liber să-și schimbe cursul vieții, dar Dumnezeu cunoaște dinainte drumul pe care îl va urma fiecare.

Iar pe acest „glasul descîntătorilor, al doctorului care doctorește cu înțelepciune" Simmah l-a tălmăcit așa: „se cîntă cu cîntece ale înțeleptului", încît arătat este că doctoria a numit-o cîntare, ca dintru aceasta să facă arătată uciderea lui Saul și a celor ca dînsul, „ori în ce fel de vrednicie, și treaptă sau loc ar fi", cum s-a zis de noi mai sus.

Bine ar fi înțeles cineva dacă ar fi socotit că acestea s-au zis și asupra ereticilor, asupra arienilor[1], și evnomienilor[2], și macedonienilor[3], și a celor ce bolesc cu dogme asemenea cu aceia. Pentru că și pe dînșii, cu dreptate i-ar fi numit cineva cîntători și descîntători, și maică ce într-o scurtă clipeală de vreme naște iar pe cei născuți a doua oară (botezați adică), arătat fiind că ei cunosc tainele: căci se obișnuiesc a boteza în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh și după ieșirea celor trei afundări. Cei ce v-ați învrednicit de punerea de fii știți ce zic. Ereticii aceștia predanisesc boală prea-cumplită celor așa-zis botezați de dînșii, iar mai bine să zic cufundați, unii zicînd: „slavă Tatălui, prin Fiul, întru Sfîntul Duh", iar alții: „slavă Tatălui și Fiului întru Sfîntul Duh". Astfel, pe închinata Dumnezeire cea nedespărțită Care de-a pururea Se află întru Tatăl, și în Fiul și în Sfîntul Duh – ei o iau și o înțeleg întru treime de dumnezei. Iar mai vîrtos predanisesc: „mare, și mic și mai mic", despărțind cu cumpănă a nepotrivirii, prin limbă bîrfitoare, dumnezeirea Preacuratei Treimi cea prea-necumpănită, și întru o Ființă, întru o Împărăție, întru o Domnie, întru o Dumnezeire, întru o putere și întru toate cîte se cuvin fericirii Acesteia. Ticăloșii către care mai ales s-a zis prorocia s-au obișnuit a numi cu obrăznicie pe Tatăl: „Dumnezeu și Împărat", pe Fiul: „Domn, și slujitor" al Aceluia și făptură făcută de Dînsul mai-nainte de celelalte făpturi; iar pe Duhul Sfînt: „rob și slujitor al Fiului". Că nu numai către Saul și către cei ca dînsul a zis Preasfîntul Duh, prin cinstită limba Prorocului:

6. Dumnezeu va zdrobi dinții lor în gura lor,

Dumnezeu, văzătorul tuturor, va arăta deșarte măiestriile lor împotriva noastră:

măselele leilor le-a sfărîmat Domnul.

În Psalmul dinainte i-a numit pe dînșii „pui de lei", iar aici: „lei"; de aceea a pomenit „dinți" și „măsele", numind „măsele" dinții cei mai din lăuntru, cu care mă-

[1] Ucenici ai marelui ereziarh și hulitor Arie, cel care nu recunoștea pe Hristos ca Dumnezeu, spunînd că Mîntuitorul este prima făptură zidită de Dumnezeu-Tatăl. Arienii, măcar că știau dogmele și se numeau „Creștini", îi mai botezau o dată pe cei deja creștinați, așa cum arată Fericitul Teodorit în continuare.

[2] Ucenici ai ereziarhului Evnomie. Evnomienii și macedonienii nu primeau Dumnezeirea ca Ființă Unică, Firea cea împreună a nedespărțitei și neamestecatei Treimi, lepădîndu-se cu alte cuvinte de Sfînta Treime.

[3] Vezi nota dinainte.

runțim hrana. Deci așa ne-am învățat că Dumnezeul tuturor va risipi feluritele lor vrăjmășii și clevetiri.

7. De nimic se vor face, ca apa ce trece.

Vor fi – zice – lesne defăimați, asemenea apei ce se risipește și care este cu totul netrebnică.

Întinde-va arcul Său pînă unde vor slăbi.

Că nu încetează îmbulzindu-i pe dînșii cu pedepsele, pînă cînd va risipi puterea lor, aducînd asupra lor topire și risipire:

8. Ca ceara ce se topește vor lipsi,

După ce îi va ajunge înfocatul vifor aducător de moarte și îi va apuca pe dînșii.

căzut-a foc peste dînșii, și n-au văzut soarele.

Ca niște ceară ce se apropie de foc și se topește, așa se vor risipi și se vor lipsi de viață, că aceasta a zis „și n-au văzut soarele", fiindcă cei ce mor nu pot să vadă razele soarelui.

9. Mai înainte de a cunoaște spinii voștri ramnul, ca pe niște vii, ca întru mînie îi va înghiți pe dînșii.

Simmah a tălmăcit stihul mai luminat: „Mai înainte de a ajunge spinii voștri să se facă ramn[1], furtuna îi va ridica încă de vii, ca pe unii cu totul uscați." *Dumnezeiasca Scriptură* numeşte „spin" tot păcatul, iar „ramnul" este spin, dar se face prea-mare, şi se aseamănă copacului, şi aruncă şi sloboade venin prea-cumplit. Deci prorocia îngrozeşte cu pedeapsă grabnică şi pe Saul, şi pe ajutătorii acestuia, zicînd: Mai-nainte de a creşte răutatea voastră – încît să se asemene ramnului, adică spinului celui prea-mare, care este răutatea cea prea-rea – vă va apuca pe voi rană slobozită de Dumnezeu şi vă va pierde. Că acest lucru a zis „îi va înghiți": că, precum hrana ce se macină, şi se mărunţeşte de măselele dinților, şi se înghite şi de aici se face nevăzută – aşa şi voi vă veţi da uitării. Care lucru s-a şi întîmplat cu adevărat, că – după puțină vreme –, primind rana întru războiul celor de altă seminție, Saul nu a mai crescut răutatea, ci nevrînd a oprit şi a dezlegat războiul împotriva lui David.

10. Veseli-se-va dreptul cînd va vedea izbîndă, mîinile sale își va spăla întru sîngele păcătosului.

Privind pe lucrătorul răutății muncindu-se, grijitorul faptei bune se veselește, dar nu batjocorindu-l pe acela, ci văzînd dumnezeiasca purtare de grijă care nu suferă a trece cu vederea pe cei nedreptățiți. Și își spală mîinile, nu roșindu-le și pîngărindu-le cu sînge, ci arătîndu-se pe sine nevinovat și despărțit de răutatea aceluia.

[1] Creangă vînjoasă pe care cresc spinii.

Nu şi le spală „întru sînge", după cum au socotit oarecari, ci „de sînge", fiindcă n-a avut cu acela nici o împărtăşire.

11. Şi va zice omul: Dacă este roadă dreptului cu adevărat, apoi negreşit este Dumnezeu judecîndu-i pe dînşii pe pămînt.

Acest „apoi negreşit" este pus aici întăritor şi adeveritor. Şi zice că, văzînd pe cel ce trăieşte cu păgînătate pedepsindu-se în viaţa aceasta, fiecare va mărturisi că este Dumnezeu, Care priveşte peste cele ce se fac, şi le ocîrmuieşte pe toate cu înţelepciune, şi drepţilor le va împărţi rodurile potrivite, iar pe cei ce le-au ales pe cele împotrivnice îi va pedepsi şi va aduce asupra lor pedepsele vrednice.

TÎLCUIREA PSALMULUI 58

Întru sfîrşit, să nu strici, al lui David, spre scriere stîlpului.
Cînd a trimis Saul şi l-a păzit pe el în casa lui, ca să-l omoare.

Fiind robit de zavistie, Saul măiestrea moartea lui David. Şi oarecînd, ospătîndu-se împreună cu dînsul, a voit să-l însuliţeze cu suliţa. Ferindu-se David şi scăpînd de moarte, Saul s-a ispitit iarăşi să-l prindă şi, trimiţînd pe oarecari, le-a poruncit a-i păzi casa, arătînd vădită vrăjmăşie. Dar soţia lui David (Micol, fiica lui Saul) i-a spus aceasta bărbatului său şi l-a făcut de a fugit pe fereastră. Iar ea, luînd haine (după cum ne învaţă istoria), a făcut patul, şi a alcătuit cu hainele un chip de bolnav şi l-a arătat de departe celor rînduiţi să păzească, zicînd că David este supărat de oarecare boală. Acestea s-au întîmplat noaptea, iar la ziuă meşteşugirea s-a făcut prea-arătată lui Saul şi ostaşilor săi. Deci întru acea vreme, scăpînd de pîndire, a scris Fericitul David Psalmul acesta. Dar zice puţine din cele făcute atunci, iar pe cele mai multe le proroceşte, primind raza dumnezeiescului Duh, mai-nainte văzînd turbarea Iudeilor asupra Mîntuitorului şi Dumnezeului nostru: pentru că, străjuind cu ostaşii mormîntul Stăpînului, şi Iudeii au aflat hainele după ce s-a făcut ziuă, dar nu L-au văzut pe mortul străjuit, Care înviase, dezlegînd şi stricînd stăpînirea morţii. Deci, văzînd ale sale pîndiri şi mai-nainte văzînd că Dumnezeul lui Israil – Ziditorul şi Stăpînul tuturor, Care avea să iasă dintr-însul după trup – va pătimi de la Iudei mai grele vrăjmăşii, Fericitul David mai-nainte vesteşte chemarea neamurilor şi risipirea Iudeilor.

1. Scoate-mă de la vrăjmaşii mei, Dumnezeule, şi de cei ce se scoală asupra mea izbăveşte-mă!

Dreaptă este cererea Proorocului, că s-a rugat a se izbăvi de cei ce îi dădeau război cu nedreptate. Apoi, povesteşte scopul acestora:

2. Izbăveşte-mă de cei ce lucrează fărădelegea şi de bărbaţii sîngiurilor mă mîntuieşte!

Zice: Ucigași sînt, și vrăjmași și nelegiuiți, cărora nu le-am adus nici o vătămare sau pagubă.

3. Că, iată, au vînat sufletul meu, pusu-s-au asupra mea cei tari.

Punînd la cale măiestrii de tot felul, se ispitesc a mă ucide, bizuindu-se pe a lor putere. Dar – zice – poate caută a mă pedepsi, fiind ei mai-nainte nedreptățiți de mine. Deci pentru aceea adaugă:

4. Nici fărădelegea mea, nici păcatul meu, Doamne,

Nici un lucru de mîhnire – zice – nu s-a făcut de la noi către dînșii, ci măiestresc moartea mea neavînd nimic să mă învinovățească:

fără de nelegiuire am alergat și m-am îndreptat,

Acestea se potrivesc mai adevărat nu lui David, ci Celui din David, Care este și Domn lui David. Singur Acela n-a făcut păcat, nici nu s-a aflat vicleșug în gura Lui: căci nimeni nu este fără de păcat, fără numai unul Dumnezeu, și Acesta este Însuși Cel ce, pentru multa iubire de oameni, S-a întrupat din David. Dar și Fericitul David zice acestea, ca întru închipuire, nemărturisind că e fără păcat, ci învățîndu-ne că pătimea pîndiri de tot felul fără a-l nedreptăți cu nimic pe Saul, ci făcîndu-i bine de multe ori. Așa a tălmăcit și Simmah: „Nefiind păcat, aleargă ca să-l bată."

5. scoală-Te întru întîmpinarea mea și vezi!

Zice: Pe Tine, Care pe toate le știi arătat, Te rog să Te faci judecător al acestui lucru.

Și Tu, Doamne Dumnezeul Puterilor, Dumnezeul lui Israil, ia aminte a cerceta toate neamurile!

Privind nepăcătuirea întru singur Cel născut după trup dintru dînsul și mai-nainte văzînd cu duhul nebunia Iudeilor asupra Lui, Îl roagă pe Domnul Puterilor și Dumnezeul lui Israil să lase negrijiți pe Iudei, și toată purtarea de grijă să o mute spre neamuri și să le strălucească cu lumina cunoștinței de Dumnezeu. Și, după ce le-a vestit pe acestea neamurilor, mai-nainte vestește și pedepsele Iudeilor:

Să nu Te milostivești spre toți cei ce lucrează fărădelegea!

Îngrețoșîndu-se de covîrșirea păgînătății – de vreme ce vedea Crucea cu ochi prorocești și i se părea că aude pe Domnul slavei zicînd: „Părinte, lasă-le lor păcatul, că nu știu ce fac!" – se roagă ca ei să nu dobîndească nici o iertare. Apoi, mai-nainte le vestește lipsa hranei celei duhovnicești, care va să fie:

6. Întoarce-se-vor către seară, și vor flămînzi ca un cîine și vor înconjura cetatea.

Zice: Precum cîinii obișnuiesc noaptea a înconjura ulițele cetăților, fiind siliți de lipsa pîntecelui, așa se vor face aceștia goi de toată purtarea de grijă duhovnicească,

şi nu vor dobîndi nici darul prorocesc şi se vor face pustii de tot de purtarea de grijă arhierească. Şi ca nişte cîini vor fi înconjurînd, neînvrednicindu-se a se împărtăşi nici măcar din fărîmiturile ce cad de la masa domnilor lor, după glasul evanghelicesc. Apoi, ne învaţă mai luminat pricina pedepsei:

7. Iată, aceia vor grăi cu gura lor, şi sabie – în buzele lor, că: Cine a auzit?

Cu limba – zice – lucrează uciderea, grăind cuvintele ca suliţă şi sabie ascuţită. Şi lucrurile mărturisesc cuvintelor acestora, căci cu limba L-au răstignit pe Stăpînul, strigînd: „Ridică-L, ridică-L, răstigneşte-L pe El! Sîngele Lui – asupra noastră şi asupra feciorilor noştri!" Şi, prin oastea lui Pilat, au pus lucrul deasupra cuvintelor, adică lucrul a urmat cuvintelor, şi L-au răstignit pe Mîntuitorul pe Cruce. Acest lucru l-a zis şi cuvîntul prorocesc: „Aceştia vor grăi cu gura lor, şi sabie – în buzele lor, că: Cine a auzit?" Adică folosesc cuvinte în loc de sabie şi lucrează ca şi cum n-ar fi nimeni să vadă, căci aşa se înţelege acest „cine a auzit?". Deci le îndrăznesc pe acestea ca şi cum nimeni n-ar privi, nici n-ar auzi cele ce se fac, şi ca şi cum nimeni nu i-ar pedepsi. Că această înţelegere a tălmăcit şi Simmah şi, în loc de „cine a auzit?", a pus: „ca şi cum nimeni n-ar auzi". Pentru care, mai-nainte văzînd înţelegerea aceasta a lor, David adaugă, zicînd:

8. Şi Tu, Doamne, Îţi vei rîde de dînşii,

Deci ei le îndrăznesc pe acelea, iar Tu auzi, şi vezi şi Îţi rîzi de deşertăciunea lor.

de nimic vei face toate neamurile.

Nu numai pe aceia, ci toate neamurile Îţi este lesne Ţie a le birui. Aşa a zis şi dumnezeiescul Isaia, sîrguindu-se a arăta covîrşirea dumnezeieştii puteri: „Dacă toate neamurile sînt ca o picătură din cadă şi ca o plecare de cumpănă, şi ca un scuipat s-au socotit şi se vor socoti, cui aţi asemănat pe Domnul şi cu ce asemănare L-aţi asemănat pe Dînsul?"

9. Puterea mea spre Tine voi păzi, că Tu, Dumnezeule, sprijinitorul meu eşti.

Pe Tine – zice – Te am sprijinitorul şi păzitorul puterii mele, căci a Ta purtare de grijă o dobîndesc.

10. Dumnezeul meu, mila Lui mă va întîmpina.

De-a pururea îmi întîmpini cererile – o, Stăpîne! – şi, pentru covîrşirea iubirii de oameni, nu aştepţi cereri şi rugăciuni.

Dumnezeul meu va arăta mie întru vrăjmaşii mei.

Prorocul socoteşte vrăjmaşi de obşte pe vrăjmaşii Mîntuitorului. Apoi, mai-nainte vesteşte şi pe cele ce vor fi, adică ce se va întîmpla acestora:

11. Să nu-i ucizi pe dînșii, ca nu cîndva să uite legea Ta!

Zice: Te rog să nu pătimească pierzare de tot, căci sînt între dînşii mulţi care se tămăduiesc cu doctoriile căinţei şi pocăinţei, „că nu este întru moarte cel ce Te pomeneşte pe Tine, şi în iad cine se va mărturisi Ţie?" Deci cu care pedeapsă voieşti să-i pedepsească pe dînşii?

Risipește-i pe dînșii întru puterea Ta și-i pogoară pe dînșii, scutitorul meu, Doamne!

Zice: În toată lumea risipeşte-i pe dînşii şi-i fă risipiţi şi pribegi, fiindcă rea împreună-glăsuire şi întocmire au avut asupra Ta. Şi ne învaţă care este această împreună-glăsuire:

12. Păcatul gurii lor – cuvintele buzelor lor.

Acestea sînt împreună-glăsuitoare cu cele tîlcuite mai înainte, cînd a zis: „Iată, aceştia vor grăi cu gura lor, şi sabie – în buzele lor." Şi aici mustră iarăşi păcatul gurii lor şi cuvintele buzelor lor, învăţîndu-ne prin toate că se vor pedepsi pentru graiul pe care l-au slobozit cu un glas, stricînd hotărîrea cea dreaptă a lui Pilat. Că acela voia să-L slobozească pe Mîntuitorul Hristos, fiind El nevinovat, dar aceştia au strigat: „Ridică-L, ridică-L, răstigneşte-L pe El! Sîngele Lui – asupra noastră şi asupra fiilor noştri!" Iar Simmah le-a tălmăcit pe acestea mai luminat: căci, în loc de: „risipeşte-i pe dînşii întru puterea Ta", a zis aşa: „Nestatorniceşte-i pe dînşii întru puterea Ta şi surpă-i pe dînşii, Doamne, sprijinitorul nostru, după păcatul gurii lor şi după cuvintele buzelor lor." Adică: Fă-i pe dînşii nestatornici şi arată-i robi în loc de slobozi, pentru păcatul gurii lor şi pentru cuvîntul buzelor lor. Aşa a stricat Dumnezeu împreună-glăsuirea cea rea şi la facerea turnului (Babilonului), şi a dezlegat-o prin neunire şi vătămătoarei boli a unirii la un gînd a adus doctoria lecuitoare, adică despărţirea limbilor.

Și să se prindă întru mîndria lor!

Să se pedepsească – zice – prin acelea pe care le-au îndrăznit. Şi – de vreme ce n-au vrut a sluji Mîntuitorului Hristos, ci au îmbrăţişat împărăţia Chesarului – se vor da robiţi Chesarului:

13. Și din blestem și minciună se vor vesti întru sfîrșit întru mînia sfîrșitului, și nu vor fi.

Simmah a tălmăcit stihul mai luminat: „Să se prindă cu mîndria lor, sfîrşeşte-i pe cei ce grăiesc blestem şi minciună, întru mînie cheltuieşte-i, ca să nu fie." Că – de vreme ce s-au folosit de clevetiri şi pîri, zicînd că El a poruncit să nu dea bir Chesarului (după ce Îl auziseră pe Dînsul poruncindu-le să dea cele ale Chesarului, Chesarului, şi cele ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu), şi L-au prihănit cu blesteme mul-

te și cu ocări - pentru blesteme, și pentru clevetiri și pentru păcatul gurii lor a zis că au pătimit ei sfîrșitul acesta. Iar „sfîrșit" nu numește pieirea de tot, ci arată că nu vor mai fi ei norod al lui Dumnezeu, căci – răspîndindu-se prin lume și fiind siliți a robi Romanilor – acum sînt lipsiți de slujba după *Lege*, petrec departe de mult-vestita mitropolie, s-au făcut pustii de purtarea de grijă împărătească, nu se îndulcesc de grijirea preoțească și s-au golit de darul proorocesc. Deci acest „nu vor fi" se înțelege așa: Nu vor mai viețui de sine ca alte noroade, singură Palestina locuind-o, și nu vor mai fi norod al lui Dumnezeu. Iar „sfîrșenii" numește feluritele pedepse, pentru că și în vremea lui Gaie[1], al patrulea Chesar, au pătimit primejdii prea-mari, și pe vremea lui Nero au căzut întru multe rele întîmplări. Apoi, Vespasian a înconjurat cele mai multe cetăți ale Iudeii, iar Tit[2], după ce a stăruit și a împrejurat cu oaste Ierusalimul, a surpat, și a prădat cetatea și pe cei ce au scăpat de moarte i-a dus întru robie. După acestea, au căzut de multe ori întru alte felurite întîmplări dureroase. Și acum de asemenea, cînd se face pricină oarecare întru cetățile în care nemernicesc, pătimesc răni nevindecate – osîndindu-se și fiind pedepsiți pentru blestemul, și pentru minciuna și pentru păcatul gurii lor – și prin înseși lucrurile se învață că Cel ce S-a răstignit este Domn și Stăpîn al tuturor. Că aceasta a zis și Prorocul:

Și vor cunoaște că Dumnezeu stăpînește pe Iacov și marginile pămîntului.

Cu adevărat acesta este lucrul prea-slăvit: mai-nainte de Cruce, Mîntuitorul nu era crezut nici de înșiși Iudeii, iar după patima aceea prea-de-ocară, Cel răstignit stăpînește toată lumea, unii închinîndu-se de voie, iar alții – necrezînd întru Dînsul – fiind siliți a se supune fricii.

14. Întoarce-se-vor către seară, și vor flămînzi ca niște cîini și vor înconjura cetatea.

Căci – de vreme ce o dată a zis: „întru mînia sfîrșitului, și nu vor fi", iar apoi: „risipește-i pe dînșii întru puterea Ta" – ca să nu socotească cineva că Prorocul a grăit împotrivă, s-a folosit după cuviință de aceeași cuvîntare, și zice că ei își vor petrece viața ca niște cîini ce se topesc de foame și înconjură cetatea noaptea, nedobîndind nici o hrană duhovnicească. Căci s-a făcut schimbare a lucrurilor: și Iudeii, cei ce erau fii de demult, pentru a lor răutate au dobîndit rînduiala și starea cîinilor; iar neamurile, asemănate de demult cîinilor, s-au învrednicit de cinstea fiilor.

15. Aceia se vor risipi să mănînce, iar de nu se vor sătura, vor cîrti.

---

[1] Gaius-Caesar IV, supranumit Caligula („Săndăluță"), împărat Roman (37-41), altul care, printre altele, s-a numit pe sine-și zeu.

[2] În anul 70 după Hristos, trupele lui Titus dărîmă Biserica din Ierusalim și întreaga cetate, arînd locul cu plugurile la care erau înjugați prizonierii Iudei. Așa s-a împlinit prorocia Mîntuitorului Hristos, Care, ieșind din Biserică, le-a spus ucenicilor: „Vedeți voi toate acestea? Adevărat grăiesc vouă: Nu va rămîne aici piatră pe piatră care să nu se risipească" (*Matei* 24:2)

Simmah a alăturat acest stih la cel mai dinainte și a zis așa: „Învîrtoșează-se către seară, să se tulbure ca niște cîini ce înconjură cetatea răspîndindu-se, ca să nu înnopteze nesăturați." „Că ziua toată – zice – le este lor nu numai seară, ci și noapte, zăcînd peste dînșii norul necredinței." Iar după Cei 70, se cuvine a înțelege așa: Răspîndindu-se prin lume ca niște cîini, aceștia caută hrana duhovnicească, dar – neaflînd-o, pentru că nu cred Celui propovăduit de toți Prorocii – se tulbură și cîrtesc, arătînd și întru aceasta nemulțumitoarea socoteală.

16. Iar eu voi lăuda puterea Ta și mă voi bucura dimineața de mila Ta.

Deci, îndrăznind a face acele nelegiuiri, ei vor pătimi atîtea primejdii, iar eu voi lăuda mila Ta. Și, răsărind lumina Ta cea gîndită și dăruind lumii dimineața, voi proslăvi nemăsurata milostivire a Ta întru toate bisericile.

Că Te-ai făcut sprijinitorul meu și scăparea mea în ziua necazului meu.

17. Ajutorul meu ești, Ție voi cînta. Că Tu, Dumnezeul meu, sprijinitorul meu ești, Dumnezeul meu, mila mea.

Zice: Am dobîndit pururea ajutorul Tău și pentru a Ta purtare de grijă am scăpat de primejdiile ce mi s-au întîmplat. Pentru care, numai pe Tine Te știu Dumnezeu și Te numesc izvor al milei și al iubirii de oameni. Și, văzîndu-le de departe cu ochi prorocești, Fericitul David mai-nainte a grăit primejdiile Iudeilor. Și s-a făgăduit că va lăuda de-a pururea pe Stăpînul, și își împlinește făgăduințele, aducînd cîntarea de laudă prin cei bine-credincioși, „că precum după noapte, răsărind soarele dimineața, se luminează toate cele de sub cer, așa și venirea Soarelui Dreptății a pierdut întunericul păcatului, și a dăruit lumina cunoștinței de Dumnezeu celor ce cred întru Dînsul, și nu încetează dăruind-o în toate zilele".

TÎLCUIREA PSALMULUI 59

Întru sfîrșit, celor ce se vor schimba, întru scrierea stîlpului, lui David, spre învățătură. Cînd a aprins Soval Mesopotamia Siriei și Siria, și s-a întors Ioav și a bătut pe Edom în Valea Sărilor, douăsprezece mii.

Acestea s-au scris întru *A Doua Carte a Împăraților*. Iar scrierea-deasupra, „întru sfîrșit", ne învață să înțelegem că s-a amestecat cu istoria și oarecare prorocie. Și este adăugat lîngă scrierea-deasupra: „celor ce se vor schimba", schimbarea însemnînd prefacere, și nu a lucrurilor făcute, ci a celor ce or să fie. Că n-a zis: „celor ce se schimbă", ci: „celor ce se vor schimba". Iar „scrisoarea stîlpului" este însemnătoare de biruință.

E nevoie însă a spune în scurt pricina prorociei. După ce a avut biruințele pe care le-am zis, Fericitul David a văzut mai-nainte cu ochii duhovnicești nelegiuirea no-

rodului ce avea să fie și robia ce avea să li se întîmple pentru dînsa. Mai-nainte a văzut încă și întoarcerea ce avea să se facă prin dumnezeiescul dar, și a socotit de nevoie să le scrie și pe cele de scîrbă, și pe cele de bucurie, spre folosul oamenilor care vor fi în vremea lucrurilor acelora.

1. Dumnezeule, lepădatu-ne-ai pe noi și ne-ai surpat.

Aici, mai-nainte zice robia, apoi dreptatea și iubirea de oameni ale lui Dumnezeu:

Mîniatu-Te-ai, și Te-ai milostivit spre noi.

Că Te-ai mîniat pentru nelegiuire, dar ne-ai miluit după pedeapsă.

2. Cutremurat-ai pămîntul și l-ai tulburat pe dînsul.

Prin acestea, a arătat năvălirile Asirienilor și ale Babilonienilor, căci – ca un cutremur – de tot le-a pierdut pe toate. Apoi, cere iubirea de oameni:

Vindecă sfărîmările lui, că s-a clătinat.

Și iarăși povestește cele făcute:

3. Arătat-ai norodului Tău cele silnice,

Care sînt acestea?

adăpatu-ne-ai pe noi cu vinul umilinței.

Cu mulțimea primejdiilor – zice – ne-ai îmbătat ca și cu un vin și ai umplut sufletele noastre de dureri și chinuri. Așa a tălmăcit și Achila: „adăpatu-ne-ai pe noi cu vin de îmbătare."

4. Dat-ai celor ce se tem de Tine semn, ca să fugă de la fața arcului,

Aceasta ne învață mai luminat Fericitul Iezechil Prorocul, care a zis că a văzut un Înger rînduit de Dumnezeul tuturor să înconjure toată cetatea și să pună semn pe frunțile celor ce suspină pentru fărădelegile norodului. Iar acelea erau închipuire a celor ale noastre, pentru că noi am luat semnul cel adevărat de la dumnezeiescul David, cu care, însemnîndu-ne, ne înălțăm deasupra săgetăturilor vrăjmașilor.

5. ca să se izbăvească cei iubiți ai Tăi.

Și cu semnul acesta – zice – îi păzești pe cei afierosiți Ție, care pentru a lor faptă bună s-au învrednicit de părinteasca dragoste, făcîndu-se nemuritori prin scăldătoarea nașterii de a doua oară. Deci bine a adăugat Prorocul:

Mîntuiește-mă cu dreapta Ta, și mă auzi!

Zice: Schimbă primejdiile puse asupra norodului Tău și, ca și cu o dreaptă, ridică-i cu a Ta purtare de grijă pe cei ce zac. Iar că „dreaptă" a lui Dumnezeu și Tatăl Se

numește Unul Născut Fiul Lui, nu se va îndoi nimeni dintre cei ce cred întru Dînsul. Așa, aducînd cererea, proroceasca minte primește răspunsul și nu suferă să-l ascundă, ci îi învață pe toți:

6. Dumnezeu a grăit întru Cel sfînt al Său:

Adică prin darul Preasfîntului Duh, care a avut ca unealtă limba Prorocului.

Bucura-Mă-voi, și voi împărți Sichemul, și Valea Corturilor voi măsura.

Sichemul este cetatea lăsată de Iacov și dăruită lui Iosif, întru care, după despărțirea semințiilor, și-a avut apoi împărăția Efraim. Iar „vale a corturilor" zice țara Israilitenilor, care fusese pustie și primise corturi păstorești. Deci Dumnezeul tuturor Se făgăduiește aici să-i întoarcă pe cei robiți și să le împartă pămîntul strămoșesc, umplîndu-l atît de mult de locuitori, încît oamenii să se prigonească pentru măsuri de împărțit pămîntul.

7. Al Meu este Galaad, și al Meu este Manasi, și Efraim – tăria capului Meu.

Galaad nu este nume al seminției, ci al locului, iar Manasi este numirea seminției care de demult luase cu sorți pămîntul Galaadului. Deci numește a Sa și seminția, și pămîntul acesteia, mai-nainte vestind întoarcerea și sălășluirea locurilor acelora. Încă și lui Efraim îi făgăduiește că îi va da tăria dinainte. Iar în loc de „capul Meu" Simmah a pus: „principatul Meu", adică: îl voi pune pe dînsul înainte-luptător, cum a fost de demult.

Iuda – împăratul Meu,

Că – de vreme ce semințiile au rămas nedespărțite după întoarcere, avîndu-l povățuitor și împărat pe Zorobabel, care se trăgea din Iuda – după cuviință l-a numit pe Efraim „întărire a capului" sau a „principatului", iar pe Iuda – „împărat". Iar „împărat al Meu" înseamnă „de Mine hirotonisit împărat și peste norodul Meu împărățind". Așa este și la Isaia: „Acestea zice Domnul: Unsului Meu Chir[1], adică celui de Mine uns și hirotonisit."

8. Moav – căldarea nădejdii mele.

Achila a tălmăcit așa: „Moav – căldarea scăldătoarei mele", iar *Sirianul*: „cada (adică tocitoarea) spălării mele". Că – de vreme ce întru niște vase ca acestea ne-am obișnuit a ne spăla picioarele și a curăți îmbrăcămintea întinată – prin „cada spălării" a arătat supunerea lui Moav. Însă în dumnezeiasca *Scriptură* „căldare" se ia și se înțelege spre pedeapsă. Așa ne învață și Fericitul Iezechil, căruia i-a fost poruncit să numească Ierusalimul „căldare", „cărnuri" pe cei ce locuiesc întru dînsul, „foc" pe Babilonianul și „zeamă" – hrana cea de nevoie, care, lipsind din „căldare", se ard

[1] Vezi nota tîlcuirii stihului 24, Psalmul 70.

„cărnurile".[1] Așa, a văzut și Fericitul Ieremia: „...căldare arzîndu-se dedesubt, fața ei – despre fața crivățului."[2]

Pe de altă parte, nu ar fi greșit cineva dacă ar fi văzut și ar fi numit „căldare" dumnezeiasca colimvitră (adică scăldătoare) care pedepsește, și arde de tot, și pierde păcatul cu dumnezeiescul Duh, și de a doua oară zidește și șterge puroaiele, adică întinăciunea greșelilor, care astfel se înnoiesc printr-însa.

Deci zice că Manasi își va lua pămîntul său, și Efraim își va cîștiga puterea dintîi, și Iuda se va vesti împărat al tuturor semințiilor și Moavitenii se vor supune lor, văzînd neluptata lor tărie. Și nu numai aceia, ci și Idumeii și cei de alte seminții:

Spre Idumeea voi întinde încălțămintea Mea, Mie Mi s-au supus cei de altă seminție.

„Spre Idumeea voi întinde încălțămintea Mea" e pus în loc de: Nu numai că voi umbla - zice Domnul slavei cel din David – spre Idumeea, ci prin dumnezeieștii Apostoli, ca prin niște încălțăminte ale Mele, voi propovădui *Evanghelia* darului întru toate neamurile. Că, afară de Moaviteni, îi voi robi și pe Idumei, iar pe cei de altă seminție îi voi sili a se supune. Iar *Sfînta Scriptură* numește „de altă seminție" pe Palestinieni, nu pentru că celelalte neamuri erau de o seminție cu Iudeii, ci pentru că acelea erau departe de Iudei și aveau țări osebite, iar Palestinienii nu erau doar vecini, ci și locuiau împreună cu Iudeii. Așa, Iebuseii au locuit multă vreme în Ierusalim, Gavaonenii în Gavao, și Gazenii încă, și Ascalonitenii și alții mulți locuiau aproape. *Istoriile Împăraților* ne învață acestea mai descoperit.

Apoi, după ce s-a învățat acestea de Dumnezeul tuturor, Prorocul voiește a vedea buna-norocire a norodului de după întoarcere, și zice:

9. Cine mă va duce la cetatea îngrădirii? Sau cine mă va povățui pînă la Idumeea?

10. Au nu Tu, Dumnezeule, Cel ce ne-ai lepădat pe noi?

Că nici nu era lucrul altuia să ne învrednicească pe noi de o așa purtare de grijă. Iar „cetate a îngrădirii" numește Ierusalimul. Pe aceasta, Simmah a tălmăcit-o „îngrădită". Că – de vreme ce fusese dărîmată și lipsită de ziduri, iar după întoarcere își luase ale sale ogrăzi – Prorocul voia să o vadă zidită, și să alerge pînă la Idumeea, ca un împărat, și să vadă pe vrăjmași siliți a robi de-a pururea. Deci zice: Pe acestea lucrează-le Tu, Doamne, Cel ce ne-ai lepădat pe noi și ne-ai dat silniciei Babilonienilor.

Așa, după ce mai-nainte le-a vestit pe cele bune, se roagă pentru cele de mîhnire:

Și nu vei ieși, Dumnezeule, întru puterile noastre?

[1] *Iezechil* 24.
[2] *Ieremia* 1:13.

Ne vezi pe noi – zice – dîndu-ni-se război atîta de amar, şi nu ne voievozeşti, nici nu faci vitejie după obicei. Deci pentru acestea:

11. Dă-ne nouă ajutor din necaz, şi deşartă este mîntuirea omului.

Schimbînd pe acest legător, „şi", Simmah a făcut tîlcuirea mai luminată, zicînd aşa: „Dă-ne nouă ajutor din necaz, că deşartă este mîntuirea omului." Deci zice: Izbîndeşte pentru cei ce se află rău, că Ţie unuia Îţi este cu putinţă a dezlega primejdiile, iar fără Tine ajutorul oamenilor este deşert. Pentru care, a adăugat după cuviinţă:

12. Întru Dumnezeu vom face putere,

În loc de: Să ne întoarcem către Dînsul şi, slujindu-I Lui, să-L hotărîm pe Dînsul purtător de grijă al nostru.

şi El va face de nimic pe cei ce ne necăjesc pe noi.

Să chemăm – zice – a Lui purtare de grijă şi să ne bizuim acesteia, că ea singură ajunge să dezlege cele grele şi cumplite şi să piardă puterea celor ce ne dau război.

TÎLCUIREA PSALMULUI 60

Întru sfîrşit, întru cîntări, lui David.

Înainte-cuvîntarea Psalmului acestuia urmează sfîrşitului aceluia dinainte. Că – după ce a zis: „Întru Dumnezeu vom face putere şi El va nimicnici pe cei ce ne necăjesc pe noi" – învaţă pe norodul din robie ce fel de rugăciune se cuvine să aducă lui Dumnezeu. Mai-nainte grăieşte încă şi iconomia pentru noi a Stăpînului şi Dumnezeului nostru Hristos şi întoarcerea norodului celui din neamuri.

1. Auzi, Dumnezeule, cererea mea, ia aminte rugăciunea mea!

Zice: O, Stăpîne, primeşte cererea mea şi auzi graiurile rugăciunii mele cu dragoste. Şi pe acestea este drept să le zică fiecare om cînd va cădea în primejdie, rugîndu-se să i se facă primită cererea şi să se învrednicească de purtarea de grijă.

Apoi, ne învaţă cine sînt cei ce se roagă:

2. De la marginile pămîntului către Tine am strigat.

De vreme ce Babilonul este depărtat de Palestina cu multe mile de loc, Prorocul socotea că cei robiţi sînt siliţi să locuiască tocmai pămîntul de la marginile lumii.

Cînd s-a mîhnit inima mea, pe piatră m-ai înălţat.

Şi Te rog să dobîndesc de la Tine mîngîierea, căci, chinuindu-mă şi tînguindu-mă pentru primejdiile ce stau asupră-mi, am dobîndit ajutorul Tău şi m-am înălţat deasupra vrăjmaşilor. Stihul s-a zis de către faţa celor robiţi în Babilon care au dobîn-

dit chemarea înapoi, dar se potrivește și fiecăruia ce își neguțătorește mîntuirea prin pocăință și nu mai umblă pe calea abătută, ci călătorește pe cea singură și neabătută. Aceasta este arătată și prin cele de aici înainte:

3. Povățuitu-m-ai, că ai fost nădejdea mea, turn de tărie de către fața vrăjmașului.

Nu m-am înșelat – zice – nădăjduind că mă voi împărtăși de a Ta purtare de grijă, căci Te-ai făcut al meu povățuitor și turn tare. Că, scăpînd prin purtarea Ta de grijă de pîndirile vrăjmașilor, voi dobîndi întoarcerea.

4. Locui-voi întru lăcașul Tău în veci, acoperi-mă-voi întru acoperămîntul aripilor Tale.

„Lăcaș al lui Dumnezeu" numește Ierusalimul, fiindcă acolo Își făcea El arătarea către dînșii. Deci zice: După ce voi dobîndi întoarcerea, voi stărui necurmat la biserica Ta și voi dobîndi purtarea Ta de grijă – pentru că „aripi" numește purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Iar pe acest „în veci" l-a pus în loc de: „totdeauna".

5. Că Tu, Dumnezeule, ai auzit rugăciunile mele, dat-ai moștenire celor ce se tem de numele Tău.

Iar eu – zice – Te laud totdeauna, căci – primind cererile noastre – ne-ai dat nouă, strănepoților, moștenirea făgăduită strămoșilor noștri. Și, zicînd acestea, ei se apucă îndată de cale.

Dar se cuvine a ști că graiurile puse înainte au însemnări umbrite ale adevăratei moșteniri, adică ale vieții veșnice, pentru care Stăpînul Hristos a zis mielușeilor de-a dreapta: „Veniți, blagosloviții Părintelui Meu, moșteniți Împărăția gătită vouă mai-nainte de întemeierea lumii!" Stăpînul S-a făgăduit că va da această moștenire celor ce se tem de Dînsul, însă și acestora (adică Israilitenilor) le-a dat, ca într-o închipuire.

6. Zile peste zile împăratului vei adăuga, anii Lui – pînă în ziua neamului și a neamului.

7. Rămîne-va în veac înaintea lui Dumnezeu.

După ce s-a rugat așa, și după ce a primit cererile și a mulțumit pentru acestea, roagă pe Dumnezeu să-l păzească pe împăratul dat lor după multă vreme. Într-acea vreme era împărat Zorobabel, dar nu i se potrivesc lui toate graiurile prorociei: pentru că acest „zile peste zile împăratului vei adăuga" se potrivește și aceluia, iar celelalte – nu, ci Celui ce dintru dînsul S-a făcut după trup, pentru multa iubire de oameni. Numai întru Dînsul se adeveresc graiurile prorociei: „Anii Lui – pînă la ziua neamului și a neamului, rămîne-va în veac înaintea lui Dumnezeu", căci n-a primit nici început al zilelor, nici nu va suferi sfîrșit. Și – măcar că a primit moartea, făcîn-

du-Se om pentru noi – anii Lui sînt pînă în ziua neamului și a neamului, căci „întru început era, și la Dumnezeu era și Dumnezeu era". Iar acest „înaintea lui Dumnezeu" e în loc de: „Care de-a pururea este împreună cu Tatăl", căci către Acela a zis Prorocul în Psalmul 101: „Iar Tu Același ești, și anii Tăi nu vor lipsi (adică nu se vor împuțina)." Vezi, Cel ce pentru noi a primit Crucea și moartea are și Împărăția fără de sfîrșit, fiind împreună cu Tatăl.

Însă Zorobabel era și închipuire a Stăpînului Hristos, căci – precum acela a întors robirea din Babilon la pămîntul părintesc – așa și Stăpînul Hristos a întors întru blagorodia[1] mai dinainte toată firea oamenilor, robită prin călcarea de poruncă a omului dintîi. Fiindcă – surpînd și pierzînd prin Cruce pe cel ce avea stăpînirea morții, adică pe diavolul – a dăruit iarăși viață celor ce erau supuși sub aceea. Că al Lui este glasul: „Eu sînt Viața și Învierea, și cel ce Mă mănîncă pe Mine va trăi întru Mine."

Mila și adevărul Lui cine le va căuta?

Cine este vrednic – zice – să învețe cu de-adinsul mila cea adevărată și dreaptă a lui Dumnezeu? Pentru că judecățile lui Dumnezeu sînt adînc mult.

8. Așa voi cînta numelui Tău în veci, ca să dau rugăciunile mele din zi în zi.

Pururea – zice – Te voi lăuda, în fiecare zi voi povesti darurile Tale și nu voi minți făgăduințele – căci „rugăciuni" numește făgăduințele.

TÎLCUIREA PSALMULUI 61

Întru sfîrșit, pentru Iditum, Psalmul lui David.

Iar Simmah a tălmăcit așa: „De biruință, prin Iditum, cîntare către David." Deci arată că Psalmul este al Fericitului David, dar s-a cîntat de Iditum, care – ca înainte-stătător al cetei – lăuda pe Dumnezeul tuturor în dumnezeiasca Biserică, după cum zice *Cartea Paralipomenilor*. Și Psalmul mai-nainte vestește ridicările-asupră machidonești și vrăjmășiile lui Antioh cel Vestit (Epifanie) împotriva Macabeilor și învață pe nevoitorii bunei-credințe ce fel de gînduri li se cuvine să aibă în vremea luptelor.

1. Au nu lui Dumnezeu se va supune sufletul meu?

Fiindcă erau siliți a călca dumnezeiasca *Lege*, și a jertfi idolilor și cărnuri de porc a mînca, ei deșteaptă al lor gînd și îl ascut către rîvna pentru buna-credință. Și zic: Au nu vei cinsti mai mult decît toate – o, suflete! – slujba lui Dumnezeu? Apoi, arată folosul care este de aici:

[1] Cinstea.

Că de la Dînsul este mîntuirea mea,

2. El este Dumnezeul meu și mîntuitorul meu, sprijinitorul meu, nu mă voi clăti mai mult.

Această slujbă îți dă mîntuire – o, suflete! –, căci Dumnezeu este dăruitorul bunătăților și Cel ce poate a-i întări pe cei ce se clatină; deci, chemînd a Lui mîntuire, mă voi izbăvi de cei ce se ispitesc a mă surpa. Așa, înfocînd ale lor gînduri către buna-credință, își mută limba către cei împotrivnici:

3. Pînă cînd vă puneți asupra omului? Ne ucideți toți ca pe un perete povîrnit și ca pe un gard surpat.

Mintea stihului acestuia este cu ipervaton și zice așa: Pînă cînd veți fi cruzi cu noi, nevăzînd neputința de obște a firii noastre? Ci, ca pe un perete povîrnit și gard care se primejduiește de vînt a cădea, vă sîrguiți a ne împinge și a ne surpa, avînd socoteală ucigașă. În loc de: Să nu vă ridicați prea-foarte asupra noastră ca asupra unor neputincioși, că avem ajutor pe Dumnezeul tuturor.

4. Însă prețul meu s-au sfătuit să-l lepede.

Zice: Un scop au: să mă golească de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, de la care am toată cinstea și buna laudă. Că cinste este celor bine-credincioși a sluji lui Dumnezeu. Pentru aceea, și dumnezeiescul Pavel se numește pe sine pretutindeni „rob al lui Hristos".

Alergat-au cu sete,

Și nu în treacăt, ci cu toată sîrguința fac ei acest lucru, însetînd a mă surpa în groapa păgînătății. Apoi, zice și ce pun la cale:

cu gura lor binecuvîntau, și cu inima lor blestemau.

Rostesc cuvinte blînde, ispitindu-se a mă amăgi, dar au ascunsă pieire. După ce a arătat pîndirile acelora, iarăși își poruncește să rabde și să aștepte dumnezeiescul ajutor:

5. Însă lui Dumnezeu te supune, suflete al meu, că de la Dînsul este răbdarea mea.

Să nu părăsești – o, suflete! – slujba lui Dumnezeu, ci – întărindu-te cu ajutorul dăruit de Dînsul – suferă năvălirile cele grele.

6. Că El este Dumnezeul meu și Mîntuitorul meu, sprijinitorul meu, nu mă voi strămuta.

Că, știindu-L pe Dînsul Dumnezeu adevărat și izvor al mîntuirii, nu voi suferi să-mi schimb slujirea și să alerg către altă stăpînire. Fiindcă, pe acest „nu mă voi

strămuta" l-a pus în loc de: „nu mă voi muta", adică: Nu mă voi muta și nu voi robi păgînătății.

7. Întru Dumnezeu este mîntuirea mea și slava mea, Dumnezeul ajutorului meu, și nădejdea mea este spre Dumnezeu.

Iată, proroceasca minte a Treimii celei nedespărțite și de lumină purtătoare iarăși ne-a arătat nouă mai descoperit Ipostasurile, nu trei dumnezei zicînd (să nu fie!), pentru că aceste nume: – adică Dumnezeu, și Domn, și Împărat, și Ziditor și Atotțiitor – se pun, și se grăiesc, și se înțeleg și se cred la cele trei Ipostasuri, după cum de multe ori s-a zis de noi. De aceea folosește aceleași cuvinte de multe ori, numindu-L pe Dumnezeul tuturor „Dumnezeu", și „Mîntuitor", „mărire" și „ajutor", ca să împingă și să gonească năvălirile păgînătății. Pentru care și pe toți ceilalți de o seminție îi deșteaptă către aceeași bună-credință, nesuferind să se numească doar ei purtători de biruință:

8. Nădăjduiți spre Dînsul, toată adunarea noroadelor, vărsați înaintea Lui inimile voastre, că Dumnezeu este ajutorul nostru.

Zice: Defăimîndu-i pe toți oamenii – o, voi, cei de o seminție! –, păstrați tare și întemeiată nădejdea spre Domnul și dăruiți Lui toată mintea voastră, așteptînd fără de îndoială ajutor de la Dînsul. Pentru că „vărsați înaintea Lui inimile voastre" acest lucru arată, în loc de: Afierosiți Lui toate gîndurile și să nu primiți în lăuntru nici o împerechere a lor, știind foarte bine că omul cu două cugete este nestatornic întru toate căile sale, căci „nimeni nu poate sluji la doi domni".

9. Deșerți sînt fiii oamenilor, mincinoși – fiii oamenilor, în cumpănă a face strîmbătate,

Teodotion a tălmăcit mai luminat acest stih: „Însă abur sînt fiii oamenilor, mincinoși – fiii bărbatului, ca într-o plecare de cumpănă." Zice: Nimic din cele omenești nu este statornic, ci se aseamănă aburului ce se înalță și îndată se risipește, și plecării de cumpănă, care uneori atîrnă în jos, iar alteori se ridică în sus și nu are nimic statornic și întemeiat. Încă și tălmăcirea Celor 70 așa se cuvine să o înțelegem: „Toate cele omenești sînt deșarte." Dar, cu toate acestea, cei mai mulți nădăjduiesc la cele ce curg ca la niște stătătoare, și defaimă potrivirea și țin cu nepotrivire cumpenele minții, și defaimă dreptatea și se bucură de nedreptate.

ei – deșertăciune împreună.

Dar de aici nu iau nici un cîștig, căci toate sînt deșarte și se schimbă prea-grabnic. Că așa a tălmăcit Simmah: „Ei se fac deșerți împreună." De aici, le aduce sfătuire celor împotrivnici, care se trufesc pentru bogăție:

10. Nu nădăjduiți spre nedreptate și spre răpire nu poftiți!

Să nu socotiți – zice – vrednică de iubit buna-norocire omenească ce se strînge din nedreptate.

Bogăția de ar curge, nu vă lipiți inima!

Zice: Văzînd voi bogăția curgînd ca un rîu în casele voastre, să nu faceți gîndul vostru rob acesteia. Și pentru ce oare ne sfătuiești acestea și ne dojenești?

11. O dată a grăit Dumnezeu și acestea două am auzit: că stăpînirea este a lui Dumnezeu și a Ta, Doamne, este mila, că Tu vei răsplăti fiecăruia după lucrurile lui.

Am auzit – zice – pe Dumnezeul tuturor, Cel ce hotăra că va fi judecată și răsplătire a celor bune și a celor rele. Iar pe acest „o dată" nu l-a pus în loc de număr, ci zicînd că „va fi negreșit". Dumnezeu a hotărît o dată – zice – și acest lucru este din cele cu neputință a nu fi. Și „două" zice pedeapsa asupra celor fără de lege și iubirea de oameni care se dăruiește celor bine-credincioși. Dumnezeu a făgăduit acestea punînd *Legea*: „Eu sînt – zice – Domnul Dumnezeul tău, Dumnezeu rîvnitor, Care răsplătește păcatul părinților asupra fiilor pînă la al treilea și al patrulea neam celor ce Mă urăsc pe Mine. Și fac milă la mii și la miriade[1] celor ce Mă iubesc pe Mine și păzesc poruncile Mele."

Pe cele asemenea le auzim și-n Evanghelii, cum că Domnul slavei, întru a doua venire a Lui din ceruri, va despărți precum păstorul și va pune oile de-a dreapta, iar caprele de-a stînga. Atunci va zice celor de-a dreapta: „Veniți, blagosloviții Părintelui Meu, moșteniți Împărăția gătită vouă mai-nainte de întemeierea lumii!" Apoi, celor de-a stînga: „Duceți-vă întru întunericul cel mai din afară, unde este plîngere și scrîșnire a dinților!" Deci pentru hotărîrea aceasta să se sîrguiască fiecare, ca – prin curățenia vieții, și prin singura credință adevărată și prin iubirea către aproapele – să dobîndească acelea „pe care ochiul nu le-a văzut, și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit", pe care le-a gătit Dumnezeu celor ce Îl iubesc pe El.

TÎLCUIREA PSALMULUI 62

Psalmul lui David, cînd era el în pustia Iudeii.

Fugind dumnezeiescul David de Saul, a venit către Avimeleh și de acolo către Achiș, care era împărat al Gatului. Apoi, căzînd iarăși în primejdie și scăpînd de aceasta, a venit iarăși în pustie, unde a scris Psalmul de față, descoperind dorul pe care îl avea către Dumnezeu și mai-nainte vestind pieirea lui Saul. Încă și tuturor oamenilor le-a dat pricină prin care sînt datori a ruga pe Dumnezeu și a aștepta ajutorul de la Dînsul.

[1] Zeci de mii

1. Dumnezeule, Dumnezeul meu, către Tine mînec[1], însetat-a de Tine sufletul meu,

Zice: Dorul către Tine, Stăpîne, îmi goneşte somnul şi mă deşteaptă către a Ta închinăciune.

cît de multe ori trupul meu –Ţie

Teodotion a tălmăcit: „de cîte ori", Achila: „s-a întins trupul meu Ţie", iar Simmah: „pofteşte". Şi am pus toate tălmăcirile, învăţînd că nu două părţi de cuvînt este acest „cît de multe ori", ca să se despartă „cît" de „de multe ori", ci că este o parte de cuvînt, care înseamnă întinderea dorului. Şi zice: Împreună-glăsuieşte trupul cu dorul sufletului şi nu se împotriveşte voilor aceluia. Ori: Şi sufletul, şi trupul meu Te voieşte şi Te doreşte pe Tine, precum cel ce însetează de apă prea-dulce şi prea-limpede.

în pămînt pustiu, şi neumblat şi fără de apă.

2. Aşa, întru cel sfînt m-am arătat Ţie,

Nici o vătămare – zice – n-am primit în lăuntru din pustietate, ci – ca şi cum aş fi stat lîngă însuşi Cortul Tău cel sfinţit – aşa aduc Ţie cîntarea de laudă. Pentru că acest „întru cel sfînt" zice Cortul, căci nu se zidise încă dumnezeiasca Biserică.

ca să văd puterea Ta şi slava Ta.

Zice: Stau înaintea Ta, nălucind negrăită puterea Ta, că – de vreme ce firea Ta este neajunsă – iau pricinile slavosloviei dintru lucrurile făcute de Tine. Şi norodul ce a crezut din neamuri ar putea să zică totdeauna: „Aşa, întru cel sfînt m-am arătat Ţie", adică în biserica întru care Te jertfeşti nejertfit, şi Te imparţi neîmpărţit şi Te cheltuieşti rămînînd necheltuit.

3. Că mai bună este mila Ta decît vieţile, buzele mele Te vor lăuda.

Decît toată viaţa bogaţilor, şi a silnicilor, şi cea fără de grijă, şi cea cu multe griji şi cea desfătată şi moleşită, aleg mila Ta şi pornesc buzele mele către a Ta cîntare de laudă.

4. Aşa bine Te voi cuvînta în viaţa mea şi în numele Tău voi ridica mîinile mele,

Şi voi face acest lucru toată viaţa mea, lăudîndu-Te cu limba, şi întinzînd mîinile şi cerînd a Ta iubire de oameni.

5. ca din seu şi din grăsime să se umple sufletul meu.

Eu socotesc cîntarea Ta de laudă grăsime a sufletului şi mi se pare că aceasta este îngrăşătoare şi bine-hrănitoare, căci cugetarea cuvintelor Tale este îndulcire statornică şi desfătare.

[1] „A mîneca" – a se scula şi a porni în zori.

Şi cu buze de bucurie Te va lăuda gura mea.

Îţi voi aduce laudă Ţie cu toată sîrguinţa, ştiind cîştigul de aici.

6. De mi-am adus aminte de Tine în aşternutul meu, în dimineţi am cugetat spre Tine.

7. Că ai fost ajutorul meu, şi întru acoperămîntul aripilor Tale mă voi bucura.

Iar Simmah a tălmăcit aşa: „Îmi aduc aminte de Tine pe aşternutul meu, în fiecare strajă cugetam de Tine şi, acoperindu-mă întru aripile Tale, bine Te cuvîntam." „Străji" le zice pe cele de noapte, că – despărţind vremea nopţii – străjerii se schimbă unii pe alţii. Unii o împart în trei străji, iar alţii în patru. Şi Domnul a venit între Sfinţiţii Apostoli întru a patra strajă a nopţii. Deci dumnezeiescul David zice: Şi, culcat fiind pe aşternut, somnul cel prea-dulce îl întîrziam, avînd a Ta cugetare în fiecare strajă. Şi răsplătesc cu laude facerile Tale de bine către mine, căci ca şi cu un acoperămînt de aripi mă străjuieşti cu purtarea de grijă cea nebiruită.

Încă şi norodul ce a crezut din neamuri pomeneşte cu adevărat acest lucru întru aşternut, lăudînd în fiecare dimineaţă pe Mîntuitorul tuturor, căci „Te-ai făcut ajutor, şi întru acoperămîntul aripilor Tale mă voi bucura". Iar norodul cel nou ar fi putut cu dreptate să numească „aripi" *Aşezămîntul cel Vechi* şi *Cel Nou* prin care, acoperindu-se, şi hrănindu-se şi bucurîndu-se, prin baia naşterii de a doua oară s-a crescut „întru bărbat desăvîrşit, întru măsura vîrstei plinirii lui Hristos".

8. Lipitu-s-a sufletul meu după Tine,

Zice: Nici pentru puţină vreme nu pot depărta gîndul meu de pomenirea Ta, ci, înfocîndu-mă cu dragoste fierbinte, ca şi cu o materie lipicioasă sînt legat cu pomenirea de dorirea Ta. Apoi, arată rodul doririi:

şi pe mine m-a sprijinit dreapta Ta.

Văzîndu-mă astfel, mă învredniceşti de a Ta purtare de grijă.

9. Iar ei în deşert au căutat sufletul meu,

Adică: Cei cărora nu le-am nedreptăţit nimic se sîrguiesc să mă ucidă.

intra-vor în cele mai de jos ale pămîntului,

Dar eu – zice – ştiu că se vor da morţii. Apoi, vesteşte şi chipul sfîrşitului lor:

da-se-vor în mîinile sabiei,

Vor pătimi acest lucru de la o dreaptă războinică.

partea vulpilor vor fi.

Zice: Acest lucru nu-l vor pătimi de la oarecare războinici puternici, ci de la vecinii de altă seminţie, care năvălesc uneori ca nişte vulpi, dar, gonindu-se, adeseori

fug. Și însemnează, după înțelegerea cea lesnicioasă și ușoară, că marea parte din cei ce vor cădea în război nu se va învrednici nici de îngropare, ci va zăcea de mîncare înaintea fiarelor.

10. Iar împăratul se va veseli de Dumnezeu,

Zice: Iar eu, cel ce am primit împărăția de la Tine, nu mă voi bucura de moartea acelora, ci de a Ta purtare de grijă, prin care am scăpat de feluritele pîndiri ale vrăjmașilor.

lăuda-se-va tot cel ce se jură întru el, că s-a astupat gura celor ce grăiesc nedreptăți.

Și – zice – de aici încolo, toți îl vor numi cu îndrăzneală împărat și se vor jura pe mîntuirea lui, nemaitemîndu-se de clevetitori și de pîrîși, a căror gură s-a astupat cu moartea. Că, trăind Saul, se temeau de vorbirea cu David, iar după ce acela s-a săvîrșit, toți îi dădeau împăratului cinstea cuvenită fără de temere și jurau pe mîntuirea lui, făcînd acest lucru iubire de cinste și pricină de dragoste.

TÎLCUIREA PSALMULUI 63

Întru sfîrșit, Psalmul lui David.

Și Psalmul pus înainte are aceeași pricină, povestind pîndirile lui Saul și mai-nainte grăind izbăvirea de acestea. Mai-nainte grăiește încă și rugăciunile prin care norodul cel din neamuri, întorcîndu-se, este dator să-L înduplece pe Mîntuitorul.

1. Auzi, Dumnezeule, glasul meu cînd mă rog către Tine, de la frica vrăjmașului scoate sufletul meu!

Zice: Primește – o, Stăpîne! – rugăciunea mea și îmi întărește mintea, ca să nu se teamă de năvălirile neprietenilor.

2. Acoperă-mă de adunarea celor ce viclenesc, de mulțimea celor ce lucrează nedreptate,

„Adunare" numește unirea la un gînd și tocmirea spre rău, deasupra căruia se roagă să se înalțe, îngrădindu-se împrejur cu dumnezeiasca purtare de grijă ca și cu un zid. Apoi, povestește feluritele lor măiestrii:

3. care și-au ascuțit ca o sabie limbile lor, întins-au în arcul lor lucru amar,

4. ca să săgeteze întru ascunsuri pe cel nevinovat.

Zice: Ei cos clevetiri întru războiul măiestrit asupra mea, fără ca eu să le fi dat vreo pricină, că „nevinovat" înseamnă aici „cel fără de prihană". Iar pe acest „lucru

amar" Achila l-a zis: „grai amar", Teodotion: „cuvînt amar", iar Simmah: „au umplut arcul lor de cuvinte amare". Pe „întru ascunsuri" Simmah l-a zis: „pe ascuns", adică: „folosindu-se de pîndiri și bîntuieli". Aceasta ne învață și cele adăugate:

5. Fără de veste îl vor săgeta pe el și nu se vor teme.

Pîndindu-l, îl vor năpădi de năprasnă, netemîndu-se de Dumnezeu, Cel ce îi privește de deasupra.

Întărit-au loru-și cuvînt viclean, vorbit-au ca să ascundă curse,

Simmah a zis mai luminat: „Întărit-au cuvînt rău, vorbitu-s-au ca să întindă curse." Și zice: Măiestrind moartea mea, vorbitu-s-au și s-au sfătuit ce fel de măiestrii se cade să folosească, și au întărit lucrul cu cuvintele. Și îndrăznesc ei acestea socotind că nimeni nu poartă grija de cele omenești. Cele adăugate arată acest lucru:

zis-au: Cine îi va vedea pe dînșii?

Ei socotesc – zice – că nu este nimeni judecător al celor ce se fac. Unii dintre aceștia erau cei din preajma lui Avesalom, și a lui Saul și a celorlalți; iar alții cei fără de lege după vremi, care uneltesc măiestrii și curse asupra bisericilor lui Dumnezeu. Și vezi ce zice prin cele de aici înainte:

6. Iscodit-au fărădelegi, stinsu-s-au iscodindu-le.

Zice: Au pornit tot gîndul, au izvodit toată măiestria asupra mea. Iar apoi, n-au lăsat nici un fel de pîndire, năvălind la arătare, năpădind pe ascuns, întrebuințînd iscoade, înconjurînd pustiurile, cercînd locurile pietroase, căutînd prin munți, și prin peșteri și prin găurile pămîntului pe nevoitorii bunei-credințe, pentru care zice dumnezeiescul Pavel: „de care lumea nu era vrednică".

7. Apropia-se-va omul și inima adîncă, și se va înălța Dumnezeu.

Teodotion a tălmăcit mai luminat acest stih: „Mintea bărbatului și inima adîncă o va săgeta Dumnezeu." Zice: Măcar de vor și ascunde meșteșugirile lor de nenumărate ori, arătate sînt acestea lui Dumnezeu, Celui ce le vede pe toate, Care arată a Sa înălțime muncindu-i pe unii ca aceștia.

8. Săgeată de prunci s-au făcut loviturile lor și au slăbit asupra lor limbile lor.

Cu toate acestea și avînd atîta măiestrie, au greșit de la scopul lor: că – precum săgețile copiilor foarte tineri nu aduc nici o vătămare asupra celor ce le primesc – așa limbile acestora nu i-au vătămat pe cei săgetați, și vătămarea s-a întors asupra săgetătorilor.

9. Tulburatu-s-au toți care i-au văzut pe dînșii,

Cei ce îi vedeau că au greșit de apucările lor se tulburau, se umpleau de frică și se minunau de dumnezeiasca Pronie. Asta arată cele următoare:

și s-a temut tot omul, și a povestit lucrurile lui Dumnezeu și faptele Lui le-a înțeles.

Întru cugetarea purtării de grijă a lui Dumnezeu, s-au temut de dumnezeiasca judecată.

10. Veseli-se-va cel drept întru Domnul, și va nădăjdui spre Dînsul

Cei ce se grijesc de dumnezeieștile legi, adică de *Testamentul cel Vechi* și *Cel Nou*, după ce se vor umple cu covîrșire de îndulcire și de bucurie, vor avea nădejdea spre Dumnezeu.

și se vor lăuda toți cei drepți la inimă.

Încă și buna laudă de la oameni vor dobîndi cei ce îndreptează gîndul lor spre Dumnezeu și nu suferă a umbla afară de calea cea dreaptă. Acest lucru l-a împlinit David, și cei asemenea aceluia, și purtătorii de nevoință Mucenici și nevoitorii bunei-credințe.

TÎLCUIREA PSALMULUI 64

Întru sfîrșit, Psalmul cîntării lui David, cîntarea lui Ieremia și a lui Iezechil, a nemerniciei norodului cînd voia să iasă din robie.

Însă întru unele dintre pre-scrieri (adică izvoade) este adăugat: „Cîntarea Ieremiei, și a lui Iezechil și a nemerniciei norodului cînd voia să se ducă din robia Babilonului." Iar pe acestea nu le are nici tălmăcirea evreiască, nici ceilalți tălmăcitori, nici Cei 70 în *Exapla*, ci – precum se vede – această deasupra-scriere a adăugat-o cineva care nici nu a luat aminte la înțelegerea Psalmului, nici n-a învățat istoria: Ieremia nu s-a împărtășit de robie, ci – luînd alegere și voie să petreacă unde voiește – a ales viețuirea în patrie. Drept aceea, Psalmul nu se potrivește nicidecum celor ce erau să se ducă în robie, ci celor ce petrec în robie: că – fiind ei departe de țară și dorind a lăuda pe Dumnezeu, dar fiind opriți de *Lege*, că al lor este glasul: „Cum vom cînta cîntarea Domnului în pămînt străin?" – ziceau în Babilon, rugînd pe Dumnezeu:

1. Ție se cuvine cîntare, Dumnezeule, în Sion, și Ție se va da rugăciune în Ierusalim.

2. Auzi rugăciunea mea, către Tine tot trupul va veni.

Toate graiurile Psalmului sînt potrivite celor ce petreceau în Babilon, care, dorind întoarcerea, aduceau această cîntare de laudă lui Dumnezeu, dar s-a amestecat întru mai-nainte grăirea pentru aceștia și prorocia pentru mîntuirea neamurilor. „Ție se cuvine cîntare, Dumnezeule, în Sion, și Ție se va da rugăciune în Ie-

rusalim" înseamnă: În cetatea aceea ai poruncit a-Ţi aduce cîntare, deci mă rog să ajung acolo; dar şi Fericitul Pavel a zis Bisericii neamurilor: „V-aţi apropiat la muntele Sionului şi la cetatea Dumnezeului celui viu, la Ierusalimul cel ceresc." Deci şi norodul robit din Ierusalim, şi cei ce se sîrguiau să fugă din robia idolilor aceasta strigă, rugîndu-se: „Auzi rugăciunea mea", primeşte cererea mea şi slobozeşte-mă din legăturile robiei! Iar prin cele de aici înainte a zis-o mai descoperit: „Către Tine tot trupul va veni." Aceasta are luminată prorocie de cunoştinţa de Dumnezeu a neamurilor, că zice: Acum noi ne rugăm să dobîndim întoarcerea şi să Îţi aducem cîntarea în Biserica afierosită Ţie, dar puţin mai pe urmă, izbăvindu-se de înşelăciunea multei dumnezeiri, toată firea oamenilor va alerga către Tine, adevăratul Dumnezeu.

3. Cuvintele celor fără de lege ne-au biruit pe noi,

Iar Simmah zice aşa: „Cuvintele celor fără de lege ne-au silnicit pe noi." Am fost siliţi a robi – zice – oamenilor rău-credincioşi şi celor ce trăiesc întru fărădelege. Apoi, ne învaţă şi pricina robiei:

şi păgînătăţile noastre Tu le vei curăţi.

Nu fără dreptate – zice – m-am osîndit să fiu rob, ci pentru păgînătatea îndrăznită de mine demult, de care mă rog a mă izbăvi prin iubirea Ta de oameni. De aici, ei fericesc petrecerea în ţara lor ca pe un dascăl şi pricinuitor de bună-credinţă:

4. Fericit este cel pe care l-ai ales şi l-ai primit, locui-va în curţile Tale. Umple-ne-vom de bunătăţile casei Tale.

Vrednic de rîvnit – zice – şi fericit este norodul ales din celelalte neamuri care s-a cinstit de Tine, pentru că, stăruind lîngă sfinţitele cărţi, dobîndeşte de acolo folosul şi blagoslovenia.

5. Sfîntă este Biserica Ta, minunată întru dreptate.

Pentru că Biserica Ta este plină de sfinţenie şi, prin cuvintele Tale, învaţă dreptatea Ta pe cei ce se apropie către Tine.

6. Auzi-ne pe noi, Dumnezeule, Mîntuitorul nostru, nădejdea tuturor marginilor pămîntului şi a celor de pe mare departe!

Aici, iarăşi mai-nainte vesteşte mîntuirea lumii şi pomeneşte mai-nainte grăirea Patriarhului Iacov, că al aceluia este glasul: „Nu va lipsi domn din Iuda şi povăţuitor din coapsele lui, pînă ce va veni Acela căruia Îi este gătit, şi El este aşteptarea neamurilor." Pe El L-au numit şi aici „nădejde a tuturor marginilor pămîntului şi a celor de pe mare departe". Prin acestea însemnează pe cei ce locuiesc prin ostroave, şi pe oamenii de pe uscaturile de lîngă mări şi pe cei ce au luat cu sorţi să locuiască marginile lumii. Şi zice: Auzi-ne pe noi, Cel ce puţin mai pe urmă vei străluci toată firea

oamenilor cu lumina cunoştinţei de Dumnezeu. Apoi, pe cît este cu putinţă, povesteşte puterea lui Dumnezeu:

7. Cel ce găteşti munţii întru tăria Ta, încins fiind cu putere, Cel ce tulburi adîncul mării, sunetele valurilor ei cine le va suferi?

Pe acest „Cel ce găteşti" Simmah l-a zis: „Cel ce întăreşti", iar pe „Cel ce tulburi" Teodotion l-a tălmăcit: „Cel ce îmblînzeşti". Şi zice: Tu întemeiezi munţii nemişcaţi, iar marea o porneşti cînd voieşti şi iarăşi o domoleşti, al căreia nici sunet nu rămîne auzitorilor. Aşa vei săvîrşi toate acestea, folosind putere negrăită şi nemăsurată, cu care Te încingi ca şi cu un brîu. Iar „brîu" a numit cu închipuire puterea lui Dumnezeu, căci cel încins e mai sprinten spre a lucra. De aici înainte, propovăduieşte isprăvile *Noului Aşezămînt*:

8. Tulbura-se-vor neamurile

Graiul arată propovăduirile Apostolilor, care au pornit îndată tulburare şi furtună întru oameni, după glasul Domnului, Cel ce a zis: „Am venit să despart pe om de aproapele lui, pe fiu de tatăl său, pe fiică de mama sa, pe noră de soacră-sa." Prorocind acestea, zice şi Avacum: „Adus-ai la mare caii Tăi, tulburînd ape multe", adică pe Apostoli, a căror călărie o zice în loc de: „învăţătură mîntuitoare". Iar apoi, Mîntuitorul a domolit furtuna şi a împărţit tuturor pacea, zicînd: „Pacea Mea o dau vouă, pacea Mea o las vouă."

şi se vor teme toţi cei ce locuiesc marginile de semnele Tale.

Că tulburarea a mers înainte, şi a urmat frica ce s-a făcut pentru mulţimea minunilor, şi i-a învăţat pe oameni buna-credinţă.

Ieşirile dimineţii şi ale serii le vei veseli.

Spăimîntîndu-se de frica minunilor, părăsind înşelăciunea mai dinainte şi cunoscîndu-L pe Cel ce este cu adevărat Dumnezeu, la începutul şi la sfîrşitul zilei oamenii aduc lui Dumnezeu cîntare de laudă veselitoare. Că aşa a arătat Simmah: „Ieşirile dimineţii şi ale serii le cîntă cu cuvîntări de laudă."

9. Cercetat-ai pămîntul şi l-ai îmbătat pe dînsul, înmulţit-ai a-l îmbogăţi pe el.

Iar Simmah a zis aşa: „cu multă rodire îl vei îmbogăţi pe el." Zice: Nu numai nouă singuri ne aduci adăparea cea duhovnicească, ci adăpi toată lumea pînă la saţiu: „înmulţit-ai a-l îmbogăţi pe el."

Rîul lui Dumnezeu s-a umplut de ape.

Iar Simmah a pus rugător aceste trei graiuri: „Să cercetezi pămîntul şi să-l adăpi. Cu multe roade îl vei îmbogăţi pe el, cu pîraiele lui Dumnezeu, pline de ape." Zice:

Lumea neroditoare de demult, Stăpînul a arătat-o bine-roditoare și mult-roditoare, aducînd adăparea prin dumnezeieștile pîraie. Iar „pîraie ale lui Dumnezeu, pline de ape", care ar fi fost altele decît dumnezeieștii Apostoli? Pentru care Stăpînul Hristos a zis: „Cel ce crede întru Mine, după cum a zis *Scriptura*, rîuri de apă vie vor curge din pîntecele lui"; și iarăși: „Cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va înseta în veac, ci va fi apa aceea izvor de apă vie ce saltă spre viața veșnică". Și iarăși, după Cei 70, „rîul lui Dumnezeu" este darul Duhului, care se desparte în pîraie, și întru unul toarnă cuvîntul înțelepciunii, altuia îi dăruiește cunoștință, altuia darul tămăduirii, altuia neamuri de limbi, și prin aceștia adapă lumea.

Gătit-ai hrană lor, că așa este gătirea Ta.

Iar Simmah zice așa: „Face-vei desăvîrșită toată semănătura lui, așa l-ai întărit pe dînsul." Și zice: Pentru că l-ai slobozit pe dînsul de înșelăciunea mai dinainte și l-ai întărit întru dogme bine-credincioase, îl vei face să aducă roadele faptei bune desăvîrșite, care pe Tine Te veselesc, iar pe cei ce le odrăslesc îi hrănesc. Că, după Cei 70, rodul este hrană a celor ce îl odrăslesc, căci zice: „Gătit-ai hrană lor, că așa este gătirea", adică: I-ai gătit să aducă rodul, ca să se hrănească cu acesta.

10. Brazdele lui îmbată-le,

De aici se vede arătat că e prorocie a celor ce vor să fie, iar nu povestire a celor făcute.

înmulțește rodurile lui,

Zice: Îngăduiește o, Stăpîne! – și adapă ca pe niște brazde gîndurile lor, deșteptîndu-le spre aducerea de roadă.

întru picăturile lui veseli-se-va răsărind.

Îl veselesc pe dînsul și îl gătesc a înflori picăturile ce se aduc după vreme de la dascăli.

11. Blagoslovi-vei cununa anului bunătății Tale,

„An al bunătății" este cel numit de Isaia „anul Domnului primit", că zice: „Duhul Domnului peste mine, pentru care m-a uns, m-a trimis a bine vesti săracilor, a vindeca pe cei zdrobiți cu inima, a propovădui robiților slobozenie și orbilor vedere, a numi anul Domnului primit." Deci „an al bunătății" numește vremea de după înomenirea Mîntuitorului nostru, ca pe ceea ce îi aduce roadă buna-credință. Acestei vremi îi roagă și îi dorește blagoslovenie prorocescul cuvînt.

și cîmpii Tăi se vor umple de grăsime.

12. Îngrășa-se-vor cele frumoase ale pustiei și cu bucurie dealurile se vor încinge.

Arătîndu-se această bunătate de sus, ceea ce de demult era pustie va da rod copt. Şi dealurile, ce se pîngăreau cu jerfele dracilor, primind pe cei ce laudă totdeauna pe Dumnezeu şi îmbrățişează viața îngerească, vor fi strălucite şi vestite. Şi lucrurile mărturisesc cuvintelor, că vedem pe toți alergînd către cei ce au apucat vîrfurile munților şi fac fapta cea prea-desăvîrşit bună.[1]

Îmbrăcatu-s-au berbecii oilor,

Şi Iezechil Prorocul îi numeşte „berbeci ai oilor" pe cei puternici, dar acela îi mustră, căci păşteau păşunea cea bună, şi pe cealaltă o călcau cu picioarele, şi beau apa cea curată, şi pe cealaltă o tulburau cu picioarele. Aici li se prorocesc bune şi „berbecilor", zicînd că se vor îmbrăca şi se vor împodobi. Iar firea îmbrăcămintei o zice dumnezeiescul Pavel: „Căci cîți întru Hristos v-ați botezat în Hristos v-ați îmbrăcat." Că – de vreme ce Stăpînul Hristos i-a ales întru început pe pescari şi pe lucrătorii cu mîinile, care trăiau cu sărăcie – aici mai-nainte vesteşte darul Duhului şi mîntuirea celor bogați şi a celor silnici, pentru care zice: „Îmbrăcatu-s-au berbecii oilor", că nu numai „oile", ci şi „berbecii" se vor apropia la Botezul cel mîntuitor.

şi văile vor înmulți grîul,

Însă şi cei ce au luat cu sorți să trăiască întru sărăcie şi voiesc să fie cu bună-credință vor aduce lui Dumnezeu rodul lor: „unul – treizeci, altul – şaizeci, iar altul – o sută."

striga-vor, pentru că vor cînta.

Şi toți cei mai-nainte zişi vor lăuda cu toată sîrguința pe Dumnezeu, Cel ce a dăruit firii oamenilor o schimbare ca aceasta.

Ştim că oarecari dintre scriitori, înțelegînd pe deasupra graiurile, au zis că toate acestea s-au făcut după întoarcerea din robie, dăruindu-se lor, pe lîngă slobozenie: îmbelşugare, şi bună fericire şi îndestulare a ploilor, cît şi Iordanul să se puhoiască (fiindcă pe dînsul l-au zis că se cheamă „rîul lui Dumnezeu"). Dar eu am învățat din istorie că nu s-a făcut nici un lucru ca acesta, căci au petrecut multă vreme întru multă sărăcie, după cum ne-a învățat Ezdra. Aflînd în Psalm încă şi prorocie arătată a mîntuirii neamurilor – căci a zis: „Către Tine va veni tot trupul" şi: „Auzi-ne pe noi, Dumnezeule, Mîntuitorul nostru, nădejdea tuturor marginilor pămîntului şi a celor de pe mare departe" – am socotit că această înțelegere este următoare graiurilor. Iar noi – lăsîndu-i a bîrfi că nu s-au făcut acestea pe cei ce se bucură de basme, şi nălucesc zidirea Ierusalimului şi tîlcuiesc gîndurile lor ca pe nişte vise – ne vom apuca de dumnezeieştile cuvinte, strigînd împreună cu David: „Făclie picioarelor mele este legea Ta, şi lumină cărărilor mele."

[1] E vorba de călugări.

TÎLCUIREA PSALMULUI 65

Întru sfîrşit, cîntarea Psalmului învierii.

Nici cea evreiască nu are această deasupra-scriere, nici ceilalţi tălmăcitori, nici Cei 70 în *Exapla*, ci şi pe aceasta – precum se vede – au adăugat-o oarecari. Dumnezeiescul David a scris şi Psalmul de faţă tot celor robiţi în Babilon, dar acelora care dobîndiseră acum întoarcerea şi se apucaseră de călătorie. Totodată, mai-nainte grăieşte încă şi mîntuirea neamurilor.

1. Strigaţi lui Dumnezeu, tot pămîntul, cîntaţi numelui Lui, daţi slavă laudei Lui!

Zice: Toţi oamenii, împărtăşindu-vă împreună cu noi de cîntarea de laudă, împreună cu noi trimiteţi şi cuvenita cinste lui Dumnezeu. Şi după cuviinţă cheamă toată firea oamenilor către o împărtăşire ca aceasta, întru dînşii zugrăvindu-se cele ale mîntuirii tuturor: căci, precum ei s-au izbăvit din robia Babilonienilor, tot aşa s-a slobozit omenirea, după înomenirea lui Dumnezeu şi Mîntuitorului, de amara tiranie a diavolului.

După aceea, îi învaţă şi chipul cîntării de laudă:

2. Ziceţi lui Dumnezeu: Cît sînt de înfricoşate lucrurile Tale! – întru mulţimea puterii Tale minţi-vor Ţie vrăjmaşii Tăi.

Minunaţi-vă – zice – după putere de minunile făcute de Dumnezeu, că atîtea sînt şi într-acest fel, încît nu se cred de cei rău-credincioşi. Acest „întru mulţimea puterii Tale minţi-vor Ţie vrăjmaşii Tăi" are încă şi altă înţelegere, mărturisită de adevăr, că zice: Dacă vei lumina lumea cu lumina cunoştinţei de Dumnezeu, schimbînd pe cei mulţi întru buna-credinţă, atunci şi cei ţinuţi cu întunericul necredinţei se vor făţărnici bunei-credinţe, lepădîndu-se de păgînătate. Şi acest lucru îl vedem făcîndu-se totdeauna, că mulţi, slujind înşelăciunii elineşti, nu îndrăznesc a mărturisi acest lucru la arătare. Încă şi Iudeii, strîmtorîndu-se, laudă biruinţa Crucii şi adevărul prorociei se arată de pretutindeni.

3. Tot pămîntul să se închine Ţie şi să cînte Ţie, să cînte adică numelui Tău, Preaînalte!

Simmah a zis stihul mai descoperit: „Toţi cei de pe pămînt se vor închina Ţie viersuind, vor cînta numele Tău." Şi acestea sînt prorocie a vremii de acum, întru care Se laudă Dumnezeul tuturor întru toate neamurile şi Stăpînul Hristos Se numeşte „Preaînalt" de către toţi.

4. Veniţi şi vedeţi lucrurile lui Dumnezeu, cît este de înfricoşat întru sfaturi, mai mult decît fiii oamenilor!

Zice: Puneți mintea voastră, și înțelegeți fiecare lucru din cele făcute de Dumnezeu și minunați-vă de negrăita Lui înțelepciune, prin care neamul oamenilor se povățuiește către buna-credință. Așa a înțeles și Teodotion: „înfricoșat întru sfaturi mai presus decît fiii oamenilor", adică: Înfricoșate și minunate măiestrii pune la cale pentru mîntuirea oamenilor. Apoi, povestește cele făcute de demult:

5. Cel ce va întoarce marea întru uscat, prin rîu vor trece cu piciorul.

Aici, s-a schimbat timpul, și pe cele trecute le-a zis ca pe cele ce vor să fie. Iar ceilalți tîlcuitori au păzit timpul, pentru că Simmah zice așa: „A schimbat marea întru uscat, rîul l-au trecut cu piciorul." Și zice: Acesta este Dumnezeu, Cel ce ne dăruiește nouă mîntuirea, Cel ce de demult a despărțit marea și rîul și le-a poruncit a trece pe strămoșii noștri fără de primejdie. Acesta e Dumnezeu, „Care și neamurilor le-a dăruit trecerea, prin baia nașterii de a doua, întru care se zidesc din nou: că – precum acolo a desfăcut Marea Roșie, prin mîna marelui Moisi – așa și aici, prin mîna preotului, înnoiește norodul ce crede întru Hristos, iar pe faraonul cel gîndit împreună că căruțele lui, adică pe diavolul cu poftele lui, îl cufundă. Cei învățați, știți taina ce o zic".

Acolo ne vom veseli de Dînsul,

Adică lîngă Iordan, „precum și cei din neamuri lîngă dumnezeiasca scăldătoare: pentru că și atunci, despărțindu-se ca să treacă norodul, și acum, primind pe Făcătorul și Ziditorul a toate, Iordanul lucrează mîntuirea oamenilor. Fiindcă baia – intrînd într-însa pentru noi Dumnezeu și Mîntuitorul nostru – ne-a născut de a doua oară pe toți, prin apă și prin Duh."

6. de Cel ce stăpînește întru puterea Sa veacul.

Are stăpînire nepieritoare – zice – și Împărăție nemărginită.

Ochii Lui peste neamuri privesc,

Și nu numai de noi Se grijește, ci poartă grijă de toată lumea și tuturor le va dărui mai pe urmă a Sa cunoștință. A prorocit arătat acest lucru, apoi, văzîndu-i cu ochii duhovnicești pe cei ce vor grăi împotriva propovăduirii, Prorocul mai-nainte vestește foarte luminat necredința acelora și trufia:

cei ce amărăsc să nu se înalțe întru sine.

Pe aceștia, Teodotion i-a numit: „cei ce se abat", Achila: „cei ce se depărtează", iar Simmah a zis mai luminat: „Cei nesupuși să nu se înalțe întru sine".

Vedem sfîrșitul prorociei: acei trei sau patru Elini care au rămas întru păgînătate se înalță întru sine cu gîndul că nu s-au dus împreună cu mulțimea, adică nu s-au supus propovăduirii. Acestora le poruncește cuvîntul prorocesc: „Cei ce amărăsc să nu se înalțe întru sine", că amărăsc asupra loru-și pe Dreptul Judecător și trag asu-

pră-le munca cea dreaptă. Apoi, după ce a arătat pedeapsa ce zăcea asupra acestora, prorocescul cuvînt se mută către altă față:

7. Binecuvîntați, neamuri, pe Dumnezeul nostru și auzit să faceți glasul laudei Lui,

Cuvîntul îngrădește neamurile, îndemnîndu-le să se depărteze de obiceiurile părintești, și să-L laude pe Dumnezeu și să-i învețe puterea Acestuia pe cei ce nu o știu. Că „auzit faceți" aceasta a zis, în loc de: „și învățați pe alții".

8. a Celui ce a pus sufletul meu întru viață și nu a dat spre clătinare picioarele mele.

Zice: Dîndu-mă pe mine oamenilor celor rău-credincioși și păgîni, nu m-a lăsat să mă abat și să părăsesc calea cea dreaptă. Ni se cuvine a însemna că acestea toate le povestește ceata celor cu bună-credință, fiindcă Dumnezeu a trimis în Babilon, împreună cu păcătoșii, și pe cei străluciți cu buna-credință, ca pe niște învățători de *Lege* și iscusitori, ca să-i îndemne, să-i lumineze și să-i povățuiască pe toți către buna-credință. Unii ca aceștia erau Daniil, Iezechil, Anania, Azaria și Misail. Lor și altora asemenea cu ei li se potrivea să zică cele puse înainte, pentru că despre fața lor le-a scris pe dînsele darul Duhului.

9. Că ne-ai cercat pe noi, Dumnezeule, cu foc ne-ai lămurit, precum se lămurește argintul.

Ne-ai slobozit – zice – să le pătimim pe acestea vrînd a arăta tuturor lămurirea bunei noastre credințe. Acestea s-au zis și de către fața purtătorilor de nevoință ce după vremi au pătimit sau pătimesc pentru Hristos.

10. Băgatu-ne-ai pe noi în cursă, pus-ai necazuri pe umărul nostru,

11. ridicat-ai oameni asupra capetelor noastre, trecut-am prin foc și prin apă; și ne-ai scos pe noi întru odihnă.

Așa era cuptorul întru care, suflînd, Duhul îi răcorea pe nevoitori. Iar „cursă" era groapa leilor, cursă nepăzită și nescăpată, dar cu toate acestea Prorocul a scăpat din ea, prin dumnezeiescul dar. Era cu putință să fie ei bătuți și munciți de cei ce îi robiseră, de aceea a zis și acest grai: „Pus-ai necazuri pe umărul nostru, ridicat-ai oameni asupra capetelor noastre", adică: Robi ne-am făcut în loc de slobozi, dar – izbăvindu-ne de toate acestea și dobîndind întoarcerea – vom aduce Ție jertfele legiuite. Că a adăugat:

12. Intra-voi în casa Ta cu arderi de tot, da-voi Ție rugăciunile mele

13. pe care le-au osebit buzele mele și le-a grăit gura mea întru necazul meu.

Zice: Cîte m-am făgăduit chinuindu-mă și rugîndu-mă, le voi plăti cu bună cunoștință.

14. Arderi de tot cu măduvă voi aduce Ție, cu tămîie și cu berbeci, aduce-Ți-voi boi și țapi.

Zice: Cîte se cuvin, le voi jertfi și le voi aduce Ție cu osîrdie. Iar „cu măduvă" le-a numit pe cele bine-hrănite și îngrășate. Așa a poruncit *Legea* să se aducă, și fără prihană și întregi; încă și Prorocul Maleahi blestemă pe cei ce au unele de acestea, dar le aduc pe cele vătămate, asemeni lui Cain, căruia păcatul acesta i s-a făcut începătură răutăților. De aici ne învățăm și noi să-L cinstim pe Dumnezeu cu cele mai cinstite din cele ce avem.

15. Veniți de auziți, și voi povesti vouă, toți cei ce vă temeți de Dumnezeu, cîte a făcut sufletului meu.

Nu în zadar – zice – mă făgăduiesc să aduc acestea, căci mari daruri am dobîndit de la Dînsul, pe care vă rog să le învățați și voi, cei ce Îl cinstiți pe Dumnezeu. La fel a zis și întru Psalmul 21: „Rugăciunile mele voi da înaintea celor ce se tem de Dînsul." Așa, ne învățăm a-i avea pe aceştia părtași și mai ales lor a le povesti cele dumnezeiești, că zice: „Nu dați cele sfinte cîinilor, nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor", ci „Tainele Mele – Mie și la ai Mei".

16. Către Dînsul cu gura mea am strigat, și m-am înălțat sub limba mea.

Iar Simmah zice așa: „L-am chemat pe Dînsul cu gura mea, și îndată s-a înălțat limba mea." Vrea să zică: Aducîndu-I rugăciunea mea, am primit cererea și, umplîndu-mă de veselie, am pornit limba spre cîntare de mulțumire.

17. Nedreptate de am văzut întru inima mea, să nu mă audă Domnul!

Iar Simmah zice așa: „Nedreptate de am văzut mai-nainte întru inima mea, să nu mă audă Domnul!" Zice: Dacă – rugîndu-mă să mă izbăvesc de robie și să dobîndesc întoarcerea – m-aș fi nălucit să fac vreo nedreptate după aceea, să nu dobîndesc dumnezeiasca milostivire! Iar că nu mint, lucrurile mărturisesc:

18. Pentru aceasta m-a auzit Dumnezeu, luat-a aminte la glasul rugăciunii mele.

Adică: Văzîndu-mă curățit de asemenea gînduri, m-a învrednicit bogat de ale Sale daruri. După ce le-a povestit pe acestea, ceata celor bine-credincioși încheie cuvintele întru laudă:

19. Bine este cuvîntat Dumnezeu, Care n-a depărtat rugăciunea mea și mila Sa de la mine.

Cu laude – zice – Îi răsplătesc Făcătorului de bine, Celui ce mi-a primit rugăciunea și mi-a dăruit mila Sa. Că nu încetează poruncind celor ce cred într-Însul a-L lăuda pe Acesta de-a pururea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 66

Întru sfîrșit, întru cîntări, Psalmul cîntării lui David.

Psalmul acesta are înțelegere luminată și nu trebuie multe cuvinte spre tîlcuire, căci mai-nainte proroceşte înomenirea Dumnezeu-Cuvîntului, mîntuitoarea arătare și mîntuirea tuturor neamurilor.

1. Dumnezeu să Se milostivească spre noi, și să ne blagoslovească pe noi, să-Și arate fața Sa peste noi și să ne miluiască pe noi!

Văzînd cu ochii cei duhovnicești mîntuirea ce avea să fie tuturor oamenilor prin dumnezeiasca arătare, Prorocul se roagă să li se dăruiască aceasta mai în grabă, ca să culeagă toți blagoslovenia ce răsare dintru dînsa. „Și zice să Se milostivească Dumnezeu spre noi și să ne blagoslovească. Și, cu adevărat, nu numai ne-a blagoslovit, ci ne-a și miluit, mîntuindu-ne prin venirea din Fecioară, că acest «să-Și arate peste noi fața Sa» înseamnă «să-L vedem pe Dînsul față către față». Și după ce S-a făcut om din Fecioară, fără schimbare, L-am văzut pe Însuși Dumnezeu-Cuvîntul, nu pe altul." Apoi, ne învață aceasta mai descoperit prin cele adăugate:

2. Ca să cunoaștem pe pămînt calea Ta,

Ca și cei ce locuiesc pe pămînt – zice – să se învețe calea care duce către Tine și către dînsa să se povățuiască. Și, ca să nu socotească cineva că acestea s-au zis pentru pămîntul Iudeilor, a adăugat după cuviință:

întru toate neamurile – mîntuirea Ta.

Te rog – zice – să-Ți arăți fața Ta, ca să strălucească și peste neamurile ce stau întru întuneric și să le tragă către mîntuire.

3. Mărturisească-se Ție noroadele, Dumnezeule, mărturisească-se Ție noroadele toate.

4. Veselească-se și să se bucure neamurile, că vei judeca noroadele întru dreptate și neamurile pe pămînt vei povățui.

Zice: Pentru aceasta dar se cuvine ca toate noroadele și neamurile din lume să se veselească, și să se bucure și să povestească facerile Tale de bine, fiindcă au cunoscut că nimic din cele ce sînt nu este trecut cu vederea de Tine și fără purtare de grijă, ci ești Judecător al tuturor, drepte scoțînd asupră-le hotărîrile, povățuind pe cei rătăciți către adevăr și muncindu-i pe cei ce nu voiesc a se pleca.

5. Mărturisească-se Ție noroadele, Dumnezeule, mărturisească-se Ție noroadele toate!

N-a pus așa prost aceeași cuvîntare, ci ca să-i facă mai sîrguitori pe auzitori, arătînd că El este Dumnezeu și Mîntuitor al tuturor.

6. Pămîntul și-a dat rodul său.

Căci, după Prorocul, au aflat toată calea științei și au cunoscut pe Dumnezeu ce este peste toate, Care S-a arătat pe pămînt și a petrecut împreună cu oamenii. De aceea, ei aduc Lui rodul prea-dulce al bunei-credințe.

7. Să ne blagoslovească pe noi Dumnezeu, Dumnezeul nostru să ne blagoslovească pe noi

Așadar, precum de două ori le-a deșteptat pe neamuri spre cîntarea de laudă, tot de două ori a cerut blagoslovenia pentru ele. Ni se cuvine însă a ști că, binecuvîntînd pe Dumnezeu, oamenii Îi aduc Lui doar cuvinte, dar nu pot a-I face bine cu lucrul; iar Dumnezeu, binecuvîntînd, întărește cuvintele cu lucrul și dăruiește celor bine-credincioși îndestulare de tot felul de bunătăți. Apoi, învață cum este cu putință a dobîndi dumnezeiasca binecuvîntare:

și să se teamă de Dînsul toate marginile pămîntului!

Că cel ce se află cu evlavie către legile dumnezeiești și se teme de Divanul ce va să fie cinstește pe Dumnezeu prin păzirea acestora, iar dumnezeiasca cinstire îi aduce binecuvîntarea. Deci sfîrșitul îi învață nu numai pe Iudei, ci pe toți oamenii, să aibă dumnezeiasca frică și îi iscusește[1] că Hristos este Dumnezeul nostru, Care a făcut mîntuirea credincioșilor. Rușinează-se dar ereticii cei rău-credincioși, care nu-L mărturisesc pe Dînsul Dumnezeu din Dumnezeu, adică pe Fiul Tatălui, Unul Născut mai-nainte de veci, Care în zilele cele mai de pe urmă S-a făcut Fiu al omului, fără de schimbare, după cum zicem, pentru mîntuirea oamenilor!

TÎLCUIREA PSALMULUI 67

Întru sfîrșit, Psalmul lui David.

Văzînd păgînătatea ce se urma între oameni și stăpînirea diavolului, și fiind învățat de Sfîntul Duh, dumnezeiescul David se roagă ca foarte degrab să se facă arătarea lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru. Și, primind descoperirea celor ce se vor face, se învață și propovăduiește mîntuirea firii oamenilor, pieirea vrăjmașilor și, în scurt, prea-slăvita schimbare a lucrurilor.

1. Să Se scoale Dumnezeu, și să se risipească vrăjmașii Lui și să fugă de la fața Lui cei ce-L urăsc pe Dînsul!

Zice: E vremea să Te scoli Tu, Stăpîne, și să lucrezi mîntuirea oamenilor, și numaidecît toată ceata neprietenilor se va întoarce în fugă, risipindu-se de strălucirea

[1] Îi învață.

arătării Tale. Tot așa, de multe ori și noi obișnuim a-i deștepta pe judecătorii cei blînzi spre ajutorul celor nedreptățiți, rugîndu-i să se scoale și să oprească semeția asupritorilor. Iar „sculare", după cum am zis de multe ori, nu numește numai încetarea îndelungii-răbdări, ci și Învierea Mîntuitorului lumii la trei zile după ce a primit de bună voie moartea pentru noi.

2. Precum lipsește fumul să lipsească; cum se topește ceara de fața focului, așa să piară păcătoșii de la fața lui Dumnezeu!

Adică: Precum bătaia vîntului risipește fumul, și ceara se topește cînd se învecinează cu focul, așa se vor face cu totul deșerți vrăjmașii odată cu venirea Ta – o, Stăpîne! Că aceia pe care Cei 70 i-au zis „păcătoși" sînt numiți de toți ceilalți tălmăcitori: „necredincioși". Și *Evreul*, și *Sirul* așa îi numește.

3. Și drepții să se veselească,

Zice: Făcîndu-se acest lucru, toată fața drepților se va umple de bucurie și îndulcire.

să se bucure înaintea lui Dumnezeu și să se desfăteze întru veselie.

Prin acestea, arată că nu asupra oamenilor a adus rugăciunea, ci împotriva dracilor ce dau război oamenilor, de a căror risipire și deșertare se bucură neamurile și Îl laudă pe Dumnezeu, Cel ce le-a mîntuit. Că zice:

4. Cîntați lui Dumnezeu, cîntați numelui Lui, cale faceți Celui ce S-a înălțat peste apusuri, Domnul este numele Lui, și vă bucurați înaintea Lui!

Aici, dumnezeiescul cuvînt le poruncește Sfinţiților Apostoli să alerge la neamuri cu dănțuire și cu cîntare de laudă și să gătească Împăratului tuturor calea. Acestea se aseamănă celor zise lor de Domnul: „Mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh." Prin învățătura aceasta și prin nașterea de a doua oară a Botezului, calea cea aspră s-a făcut netedă, gătindu-se lui Dumnezeu, Care era să locuiască și să umble întru dînșii, după Prorocul.

Și zice că „S-a înălțat El peste apusuri", arătînd întunericul vărsat peste sufletele oamenilor. Aceasta a tălmăcit-o Simmah: „Așterneți cale Celui ce Se poartă pe pămînt nelocuit." Iar nelocuită este pustia, și „pustie" dumnezeiasca *Scriptură* a numit de multe ori neamurile: „Veselește-te, pustie însetată!"; și iarăși: „Mai mulți sînt fiii pustiei (ai celei părăsite), decît ai celeia ce are bărbat." Deci zice: Peste această pustie nelocuită, și lipsită de lumină și numită pentru aceasta „apus", S-a înălțat Soarele Dreptății, și a gonit negura și a făcut-o pe cea nelocuită Biserică a Sa.

5. Tulbura-se-vor de fața Lui, a părintelui celor sărmani și a judecătorului văduvelor.

Că nu suferă ei arătarea Lui, știindu-L pe Dînsul drept judecător, căci prin purtarea de grijă pentru „văduve și sărmani" a arătat dreptatea Proniei Lui. Și dumne-

zeieştile *Evangheliii* ne învaţă tulburarea şi frica dracilor, că-i auzim pe dînşii zicînd: „Ce este nouă şi Ţie, Fiule al lui Dumnezeu? Ai venit mai-nainte de vreme să ne munceşti pe noi?"

Dumnezeu este în locul cel sfînt al Lui.

Fiindcă a zis: „Să se scoale Dumnezeu" şi: „Cale faceţi Celui ce S-a suit peste apusuri", după cuviinţă a adăugat acest cuvînt, ca nimeni să nu socotească cum că Dumnezeul tuturor face iconomiile Sale mutîndu-Se din loc. Într-acest fel este şi cuvîntul zis de Domnul: „Nimeni nu s-a suit în cer, fără numai Cel ce S-a pogorît din cer, Fiul Omului, Cel ce este în cer", care arată nescrierea împrejur a dumnezeieştii firi şi ne învaţă că S-a pogorît într-adevăr, petrecînd şi împreună-vieţuind jos cu oamenii, dar că era şi în cer şi nu S-a despărţit de Tatăl.

6. Dumnezeu aşază pe cei de un nărav în casă, scoate întru vitejie pe cei ferecaţi cu obezi, la fel pe cei amărîţi, pe cei ce locuiesc în mormînturi.

„De un nărav" numeşte pe cei ce au un scop, care sînt uniţi într-un gînd şi voiesc a se griji doar de fapta bună, iar nu pe cei ce voiesc acum unele, iar mai tîrziu altele. Pe aceştia zice că „îi face să locuiască în casa cea dumnezeiască". Iar „ferecaţi în obezi" îi numeşte pe cei înfăşuraţi cu legăturile păcatului, pe care îi dezleagă şi îi face viteji. Unul ca acesta a fost Matei, unul ca acesta a fost Iacov al lui Alfeu, unul ca acesta a fost Zaheu, care, izbăvindu-se de legăturile nedreptăţii, au primit asupră-le foarte cu bărbăţie războiul împotriva celui ce îi ferecase. Şi zice că nu numai pe cei ferecaţi îi face viteji, ci şi pe cei ce au ajuns la vîrful păgînătăţii şi locuiesc în trupurile lor ca întru nişte mormînturi împuţite, pe care îi învredniceşte de mîntuire împreună cu aceia.

7. Dumnezeule, cînd ieşeai Tu în mijlocul norodului Tău, cînd treceai Tu în pustie,

8. pămîntul s-a cutremurat, cerurile au picurat

Simmah a tălmăcit stihul aşa: „Dumnezeule, ieşind Tu înaintea norodului Tău, umblînd Tu prin cea nelocuită, pămîntul s-a clătinat şi cerul a picurat." Zice: Vrînd să treci în pustia aceea nelocuită, care nu primise încă raza luminii, Tu ai clătinat, şi ai cutremurat pămîntul şi din cer ai picat asupră-i picăturile darului. Şi primul lucru s-a făcut pe Cruce, că atunci s-a cutremurat pămîntul, şi pietrele s-au despicat şi tot ocolul pămîntului s-a clătinat, prin oarecare simţire văzîndu-L spînzurat pe Cruce pe Ziditorul a toate. Iar cealaltă – după Înălţarea Lui la ceruri: atunci a venit darul Duhului peste Apostoli, urmînd şi asemănîndu-se picăturilor de ploaie.

Apoi, învăţîndu-i pe Iudei că Dumnezeu este Cel ce a făcut toate acestea, a adăugat mai luminat:

de către faţa Dumnezeului Sinaiului, de către faţa Dumnezeului lui Israil.

Zice: Cel ce S-a arătat strămoşilor noştri în muntele Sinai, tot Acela a clătinat şi pămîntul în vremea Patimii, mustrînd nebunia noastră, şi apoi a dăruit darul Duhului.

9. Ploaie de bună voie vei osebi, Dumnezeule, moştenirii Tale.

Pe cele numite mai sus „picături", aici le-a numit „ploaie". Şi zice că ucenicilor li se dăruia darul dascălilor, după trebuinţă, căci „ploaie" arată adăparea didascaliei[1]. Şi a numit-o „de bună voie" pentru alegerea de sine şi voirea socotelii, că nu se adapă cineva de nevoie, ci doar cel ce se pleacă învăţăturii dobîndeşte darul.

Şi a slăbit, iar Tu ai desăvîrşit-o pe dînsa.

Nu ploaia a slăbit, ci „moştenirea", iar „slăbiciunea" sînt năpădirile celor rău-credincioşi. Aşa a zis Domnul şi către Pavel: „Destul îţi este ţie darul Meu, că puterea Mea se săvîrşeşte întru neputinţă." Deci zice: Şi în vremea năpădirii Tu întemeiezi şi întăreşti pe nevoitori, că pe aceştia îi ai moştenire, după prorocia ce zice: „Cere de la Mine şi Îţi voi da Ţie neamurile moştenirea Ta, şi biruinţa Ta – marginile pămîntului." Aşa a tălmăcit şi Simmah: „ai făcut-o şi ai întemeiat-o", iar Achila – mai descoperit: „şi pe cea ostenită Tu ai întărit-o", adică: Obosind ea întru goane, ai păzit-o necutremurată.

10. Dobitoacele Tale locuiesc într-însa.

„Dobitoace ale lui Dumnezeu" îi numeşte pe Sfinţiţii Apostoli, pe care încălecînd, a gonit înşelăciunea şi i-a întors pe oameni spre cunoştinţa de Dumnezeu, cum arată vorbind pentru Pavel: „Vas de alegere Îmi este Mie acesta, ca să poarte numele Meu înaintea neamurilor, şi a împăraţilor şi a fiilor lui Israil." Pe dînşii i-a numit „cai" dumnezeiescul Avacum, zicînd: „Ai adus la mare caii Tăi, tulburînd ape multe." De aceştia a prorocit proorocescul cuvînt că locuiesc întru moştenirea lui Dumnezeu, adică întru neamuri. Că locuiesc pînă în ziua de astăzi, nu numai sfinţind cu sicriele trupurilor pe cei ce se apropie, ci şi întorcînd sufletele oamenilor cu învăţătura *Scripturilor*.

Gătit-ai întru bunătatea Ta săracului, Dumnezeule.

Pe aceştia – zice – i-ai dăruit firii celei sărace a oamenilor, pentru bunătatea Ta.

11. Domnul va da cuvînt celor ce binevestesc, cu putere multă.

Pe care i-a numit mai sus „dobitoace", îi numeşte acum „bine-vestitori", că – de vreme ce erau pescari, şi vameşi şi croitori de piei, şi s-au hirotonisit dascăli ai filosofilor, ai sofiştilor, ai ritorilor şi ai celor ce se făleau pentru buna limbuţie – după cuviinţă ne învaţă de unde scot ei apele didascaliei cu care aduc adăparea.

[1] „Didascalie" – „lecţie", „învăţătură", cum am mai zis.

12. Împăratul Puterilor, celui iubit frumusețea casei Tale să împartă prăzi.

Iar Simmah a zis așa: „Domnul a dat graiuri celor ce bine-vestesc cu oaste multă. Împărații oștilor au fost cei iubiți și locuința casei va împărți prăzi." Aici, „oaste multă" numește pe cei ce au crezut. Așa zice și Apostolul, scriindu-i lui Timotei: „Luptă-te lupta cea bună. Și nimeni, oștindu-se, nu se împleticește cu neguțătoriile vieții, ca să-i fie plăcut voievodului." Iar „împărați ai oștirilor" i-a numit pe dascălii credincioșilor, care au fost iubiți de Dumnezeu. La fel îi numește pe dînșii și Domnul: „Voi sînteți cei iubiți ai Mei, nu vă voi mai numi pe voi robi, ci prieteni." Așa zice și dumnezeiescul Apostol: „Dragostea lui Dumnezeu ne ține pe noi"; și: „Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos?"

Iar „prăzi" îi numește pe cei ce își făcuseră mădularele roabe ale păcatului și ale diavolului. Și pe aceștia i-a împărțit Sfinților Apostoli: pe acesta punîndu-l dascăl peste Romani, pe acela peste Elini, pe unii arătîndu-i propovăduitori ai Indienilor, iar pe alții ai Egiptenilor. „Frumusețea casei le-a împărțit" Sfinților Apostoli „prăzile" acestea. „Casă a lui Dumnezeu", după dumnezeiescul Apostol, sînt cei ce au crezut, iar „frumusețe a casei" este darul Sfîntului Duh, care o înfrumusețează și o strălucește pe aceasta cu dăruirea felurită a darurilor. Prin cele adăugate, ne-a învățat aceasta mai descoperit:

13. De veți dormi între moșteniri, aripile porumbelului vor fi argintate, și între-umerele lui – cu străluciri de aur.

„Aripi ale porumbelului" numește darul Duhului, Care în acest chip a venit la curgerile Iordanului. Și a zis că aripile acestuia sînt „argintate", iar între-umerele lui împodobite cu aur, căci El aduce celor mai proști[1] pe cele mai proaste și mai lesnicioase, iar celor mai desăvîrșiți – pe cele mai adînci. Pentru că zice: „Tainele Mele – Mie și la ai Mei". Pe unii, ca pe niște nedesăvîrșiți, îi hrănește cu lapte, iar altora le aduce hrană vîrtoasă. Iar „moșteniri" numește cele două *Așezăminte*. Deci zice: Întru amîndouă didascaliile apropiați-vă și veți vedea darul felurit al Duhului. Dar nu așa prost le-a poruncit să se apropie, ci să stăruiască totdeauna: aceasta a numit prin „de ați dormi", fiindcă cel ce doarme rămîne nemișcat.

14. Cînd osebește Cel ceresc împărați peste țara Sa, ca zăpada se vor albi în Selmon.

Și mai sus i-a numit „împărați" pe Apostoli, ca pe niște moștenitori ai Împărăției cerurilor, după cum în Psalmul 44 i-a numit „boieri", zicînd: „Pune-vei pe dînșii boieri peste tot pămîntul." Iar aici mai-nainte spune pogorîrea Preasfîntului Duh, ce s-a făcut în ziua a cincizecea, întru care Apostolii au primit darul deosebirii limbilor. Și zice că atunci cînd va împărți lor împărăția lumii – poruncind unuia să fie

[1] „Proști – aici: „neînvățați", „neputincioși".

mai mare peste neamurile acestea, iar altuia peste acelea – îi va străluci pe dînșii și îi va arăta asemănați zăpezii. Mai-nainte spune încă și locul întru care se vor face acestea, „Selmon" numind Ierusalimul, căci acolo a dobîndit ceata Apostolilor darul Preasfîntului Duh.

15. Muntele lui Dumnezeu, munte gras, munte închegat, munte gras.

Pe cei numiți „dobitoace", „bine-vestitori", „împărați", îi numește și „munte". Așa a zis Domnul întru *Sfințitele Evanghelii*: „Nu poate cetatea să se ascundă stînd deasupra muntelui", așa strigă și Isaia: „Va fi arătat în zilele cele mai de pe urmă muntele Domnului." Și îl numește „gras și închegat" pentru că dă multă hrană cirezilor ce se pasc întru dînsul, primind multă grăsime de la dumnezeiescul dar.

16. Pentru ce rîvniți, munții cei închegați, muntele întru care bine a voit Dumnezeu a locui?

Iar Achila zice așa: „Pentru ce vă întreceți, munți înălțați, împotriva muntelui pe care a poftit să șadă Dumnezeu?" Cuvîntul prorocesc se întinde către Iudei și către adunările cele fără de lege ale ereticilor, care se numesc pe sine „biserici", și zice: Pentru ce oare vă trufiți că vă întreceți și vă potriviți cu muntele pe care Dumnezeu l-a hotărît lăcaș al Său?

Pentru că Domnul va locui pînă în sfîrșit.

Nu va petrece întru acest munte o vreme hotărîtă, după cum – o, Iudei! – a locuit la voi, ci acolo va avea veșnică sălășluire – că „pînă în sfîrșit" asta arată.

17. Carul lui Dumnezeu – cu zeci de mii înmulțit, mii din cei ce prisosesc.

Acum nu va mai avea doar puțini sfinți peste care să Se înalțe și întru care să locuiască, așa cum – o, Iudei! – a avut la voi, ci cu zeci de mii mai mulți vor fi cei vrednici de dumnezeiasca stăpînire. Moștenirea cea nouă are mii și zeci de mii din cei învredniciți de cununi care sînt întru belșug, și aduc roadă lui Dumnezeu buna-credință în dreptate și se sîrguiesc către daruri, urmînd chemării de sus.

Domnul întru dînșii, în Sinai, în cel sfînt.

Zice: Făcîndu-Se om, Cel ce S-a arătat strămoșilor noștri în Sinai îi va hățui și pe aceștia, că nu este unul Acela, și altul Acesta, ci El Însuși e Domnul tuturor, bogat fiind întru toți cei ce Îl cheamă pe Dînsul. Așa, după ce L-a arătat că S-a pogorît și a pierdut ceata vrăjmașilor, prorocescul cuvînt Îl arată pe Dînsul suindu-Se și dăruindu-le slobozenie celor robiți de demult:

18. Suitu-Te-ai la înălțime, robit-ai robime,

Suirea arată și pogorîrea, și martor este Apostolul, care zice: „Iar acest «S-a suit» ce este, fără numai că S-a și pogorît mai întîi la cele mai de jos părți ale pămîntului?" Deci zice: Cel ce S-a pogorît este și Cel ce S-a suit mai presus de toate cerurile

și „a robit robime", luîndu-i pe cei robiți de demult (de diavolul) și dăruindu-le slobozenie ca și cum i-ar fi robit încă o dată, pentru Sine.

luat-ai daruri întru oameni,

Apostolul a zis: „a dat". Și s-au făcut amîndouă, că – luînd credință de la cei ce se apropie către Dînsul – Domnul le dăruiește darul. Așa, crezînd că Mîntuitorul Hristos este Dumnezeu din Dumnezeu, ceata Apostolilor s-a arătat moștenitoare a Împărăției cerurilor. Așa, mărturisind pe Dumnezeu, s-au proslăvit zecile de mii ale purtătorilor de nevoință și ale celor ce au viețuit întru petrecere cu cinste.

pentru ca și cei ce nu se plecau să sălășluiască la Dumnezeu.

Achila a tălmăcit stihul mai descoperit: „măcar că neplecați sînt a se sălășlui". Și zice: Nu ai căutat la nesupunerea lor mai dinainte, ci – și văzîndu-i grăind împotrivă – ai stăruit făcîndu-le bine, pînă cînd i-ai arătat pe dînșii lăcaș al Tău.

19. Domnul Dumnezeu bine este cuvîntat, bine este cuvîntat Domnul din zi în zi.

După cuviință și-a pornit Prorocul limba spre cîntarea de laudă: De-a pururea – zice – este drept a Te lăuda, avînd Tu atîta iubire de oameni către noi.

Să sporească nouă calea Dumnezeul mîntuirilor noastre.

Cel ce a dăruit – zice – mîntuirea noastră ne va netezi calea, ca să nu ne greșim de la atîtea bunătăți.

20. Dumnezeul nostru este Dumnezeul mîntuirii

Și ne va dărui aceasta, fiind izvorul mîntuirii.

și ale Domnului, ale Domnului sînt ieșirile morții.

Că El ne-a deschis nouă temnița cea neumblată a morții, și a zdrobit porți de aramă și a frînt zăvoare de fier. Și a arătat acest lucru prin cele adăugate:

21. Însă Dumnezeu va sfărîma capetele vrăjmașilor Săi, creștetul părului celor ce umblă după greșalele lor.

Ne-a deschis nouă – zice – porțile morții, sfărîmînd capetele vrăjmașilor ce iscodeau greșelile oamenilor și nici perii capului nu sufereau să-i lase necercetați – căci prin „păr" arată greșeala cea prea-mică. Și ceea ce zice este așa: Dumnezeu a hotărît ca certarea celor ce păcătuiesc să fie moartea, iar diavolul, iscodind viața oamenilor ca un amar muncitor, nu suferă să treacă cu vederea nici păcatul cel prea-mic, ci trimite firea noastră la moarte. Deci, văzînd el pe Stăpînul Hristos îmbrăcat cu aceeași fire, s-a apropiat căutînd la Dînsul pricinile morții, după cum Însuși Domnul a zis întru *Sfințitele Evanghelii*: „Vine stăpînitorul lumii acesteia și nu va afla nimic întru Mine." Dar, chiar nimic aflînd, vrăjmașul L-a dat cu nedreptate la moarte. Nedrep-

tăţirea aceasta a pierdut stăpînirea prigonitorului şi a deschis oamenilor iadul, după cum s-a zis prin mai multe întru *Cuvintele pentru dumnezeiasca Pronie*[1]. Încă şi dumnezeiescul Apostol a zis că diavolul are stăpînirea morţii.

22. Zis-a Domnul: Din Vasan Mă voi întoarce, întoarce-Mă-voi întru adîncurile mării.

Iar Simmah a zis aşa: „Zis-a Domnul: Din Vasan Mă voi întoarce, dintru adîncurile mării." Tălmăcit, „Vasan" însemnează „ruşine", iar ruşinea este roadă a păcatului, deci dintru aceasta ne va întoarce pe noi Dumnezeul tuturor, şi „dintru adîncurile mării". Iar care este adîncul mării, însuşi Prorocul ne învaţă, strigînd: „Să mă izbăvesc de la cei ce mă urăsc şi din adîncurile apelor", în loc de: Să nu mă cufunde pe mine – zice – viforul apei, nici să mă înghită adîncul.

23. Pentru ca să se întingă piciorul Tău în sînge, limba cîinilor Tăi în sîngele vrăjmaşilor.

Iar Simmah zice aşa: „Ca să se afunde piciorul Tău în sînge şi să lingă limba cîinilor Tăi pe toţi vrăjmaşii Tăi." Aici arătîndu-L pe Dumnezeul tuturor biruindu-i pe vrăjmaşi ca un viteaz şi slobozindu-i pe cei robiţi cu nedreptate – zugrăveşte cu cuvîntul pîraie de sîngiuri, morţi călcaţi în picioare, zăcînd neîngropaţi şi aruncaţi spre mîncare cîinilor. Aşa strigă Domnul şi prin Isaia: „Jgheabul l-am călcat singur, şi din neamuri nimeni nu era cu Mine. Călcat-am pe dînşii întru mînia Mea, şi i-am zdrobit pe dînşii întru urgia Mea, şi am pogorît în pămînt sîngele lor şi s-au stropit de biruinţele asupra lor hainele Mele."

24. Văzutu-s-au umbletele Tale, Dumnezeule, umbletele Dumnezeului meu, ale Împăratului din cel sfînt.

„Umblete ale lui Dumnezeu" numeşte iconomiile, iar „cel sfînt" – Biserica luată din sămînţa lui David. Şi zice: Purtarea Ta de grijă s-a făcut arătată tuturor oamenilor şi toţi au cunoscut iconomiile Tale cele de multe feluri.

25. Mai înainte au apucat boierii, ţinîndu-se de cei ce cîntau, în mijlocul tinerelor cîntăreţe.

De aici, ne învaţă veselia bisericilor. Iar „boieri" numeşte pe Sfinţii Apostoli, ce au fost întîii meşteri ai acestora, iar „tinere cîntăreţe" – pe cele ce se nevoiesc întru feciorie şi aduc lui Dumnezeu cîntarea de laudă dumnezeiască. Apoi, le face mai luminate pe cele zise:

26. În biserici binecuvîntaţi pe Dumnezeu, pe Domnul, de la izvoarele lui Israil.

[1] Ale aceluiaşi Fericit Episcop Teodorit.

Prorocul arată încetarea *Așezămîntului cel Vechi*: căci biserica Iudeilor era una singură, iar aici mai-nainte vestește mulțimea bisericilor, întru care poruncește să fie lăudat Domnul tuturor din izvoarele israilitenești. Iar „izvoare ale lui Israil" ar fi putut să se numească după cuviință cărțile prorocești dintru care aducem cîntarea de laudă lui Dumnezeu. Și – de vreme ce lîngă izvoarele prorocești ne-au fost dăruite și acelea Apostolești – adaugă după cuviință:

27. Acolo, Veniamin, cel mai tînăr, întru uimire,

Achila zice: „Acolo, Veniamin cel mic, stăpînind peste dînșii", iar Teodotion: „dascăl al lor". „Veniamin, cel mai tînăr", este Fericitul Pavel, care a odrăslit din seminția lui Veniamin. Și e „mai tînăr" pentru că a fost chemat și numit în urma tuturor. De altfel, și *Istoria Faptelor* îl numește pe dînsul „tînăr". Acesta stăpînește Biserica, și o învață cele dumnezeiești și povățuiește pe cei ce voiesc către mîntuire. El s-a făcut încă și „întru uimire", învățîndu-se că Cel gonit și socotit mort de dînsul este în ceruri. Dar – de vreme ce nu numai Fericitul Pavel, ci toată ceata Apostolilor îi învață pe credincioși cele dumnezeiești – prorocescul cuvînt i-a pomenit după cuviință și pe aceștia:

boierii Iudei – povățuitorii lor, boierii Zavulonului, boierii Neftalimului.

Căci din semințiile acestea își trăgeau neamul ceilalți Apostoli: cei numiți „frați ai Domnului" aveau izvor seminția Iudei; Petru, Andrei, Iacov, Ioan și Filip erau din satul Betsaida; se istorisește că Matei și Iacov petreceau în Capernaum, iar Simon Zilotis s-a numit Hanaanit. Acestea toate sînt locuri ale Galileii și moștenirea aceea o avea seminția Zavulonului și a Neftalimului. Sînt doi martori ai acestui cuvînt: unul este Prorocul, iar altul Evanghelistul, acela mai-nainte zicînd, iar celălalt aducîndu-l mărturie. Și zic așa: „Pămîntul Zavulonului, și pămîntul Neftalimului și ceilalți care locuiesc pe lîngă mare și de ceea parte de Iordan, Galileea neamurilor, norodul ce ședea întru întuneric a văzut lumină mare."

28. Poruncește, Dumnezeule, puterii Tale, întărește, Dumnezeule, această lucrare pe care o ai făcut întru noi,

29. pentru Biserica Ta din Ierusalim.

Iar Simmah spune așa: „Poruncește, Dumnezeule, pentru vîrtutea Ta, întărește, Dumnezeule, lucrul pe care l-ai făcut întru noi, pentru Biserica Ta de deasupra Ierusalimului." Zice: Întărește, Stăpîne, darul pe care l-ai dăruit Bisericii Tale, pe care ai luat-o dintru noi și ai pus-o să șadă „deasupra a toată Începătoria, și Stăpînia, și Puterea și deasupra a tot numele ce se numește, nu numai în veacul acesta, ci și în cel ce va să fie". Căci „Ierusalim" numește cetatea de sus, pentru care Fericitul Pavel zice: „Iar Ierusalimul cel de sus slobod este, care este maică a noastră, a tuturor". Deci ei cer, pentru rudenia lor cu Biserica, să fie întărit darul ce s-a dat și, ei fiind pîrga, să

dobîndească același dar și frămîntătura (restul omenirii). De aici, mai-nainte zice și schimbarea împăraților:

Ție vor aduce împărații daruri.

Că, după ce vor înceta a-L goni, împărații Îi vor aduce cinstea cuvenită lui Dumnezeu; și – precum iau dajdie de la supuși – așa vor aduce și ei daruri Lui, ca niște robi și supuși. Martori ai acestui lucru sînt ochii care văd adevărul prorociei.

30. Ceartă fiarele trestiei,

Unele dintre pre-scrieri (adică izvoade) au: „dumbrăvi". Dar, ori „dumbrăvi", ori „trestie", tot nerodirea se însemnează prin aceasta, și acolo au lăcaș fiarele cele gîndite, pe care Prorocul ne-a învățat a le goni prin dumnezeiasca chemare asupră.

adunarea taurilor împotriva junicilor noroadelor, ca să se încuie cei ispitiți ca argintul.

„Tauri" numește mulțimea Iudeilor, pentru obișnuita lor semeție, iar „junici ale noroadelor" i-a numit pe cei din neamuri care au crezut chemarea cea nouă. Deci prorocescul cuvînt mai-nainte vestește ridicările Iudeilor, făcute întru începutul propovăduirii asupra celor bine-credincioși. Și ei – zice – lucrează aceasta, vrînd a-i încuia și a-i lipsi de buna-norocire pe cei care – lămurindu-se cu foc ca argintul – s-au arătat iscusiți[1] și lămuriți. Aceasta a zis pentru dînșii și Fericitul Pavel: „Ne rîvnesc nouă nu bine, ci voiesc să ne oprească." Și – de vreme ce și întru neamuri erau cei ce grăiau împotrivă și săvîrșeau junghieri de multe feluri ale Sfinților – după cuviință zice și pentru aceștia:

Risipește neamurile ce voiesc războaie!

Așa, după ce a prorocit pentru cei ce vor grăi împotrivă, își mută cuvîntul către cei ce au crezut:

31. Veni-vor soli de la Egipt,

Și a pomenit mai întîi Egiptul fiindcă de demult fusese încununat cu stăpînirea păgînătății. Îi pomenește pe Egipteni și *Istoria Faptelor*, povestind pentru cei adunați în ziua a cincizecea, întru care a venit peste Apostoli darul Preasfîntului Duh.

Etiopia mai-nainte va întinde mîna ei la Dumnezeu.

Și această prorocie a luat sfîrșit, și martor este dregătorul Candachiei, împărăteasa Etiopilor, famenul pe care l-a povățuit către adevăr Filip. Apoi, cheamă toate împărățiile din toată lumea:

32. Împărățiile pămîntului, cîntați lui Dumnezeu, cîntați Domnului!

---

[1] Cercați, probați.

Zice: Toți cei de prin lume, primiți lumina cunoștinței de Dumnezeu și aduceți cîntarea de laudă pentru buna-credință.

33. Celui ce S-a suit peste cerul cerului, spre răsărituri.

Pentru că Stăpînul Hristos S-a suit nu numai în cerul acesta văzut, ci și întru cel mai de sus, și a șezut de-a dreapta măririi, în foișorul înalt al răsăritului Său, trimițînd tuturor oamenilor razele Sale.

Iată, va da glasul Său, glas de putere.

Aici însemnează venirea Preasfîntului Duh, ce s-a făcut după Înălțarea Mîntuitorului nostru. Că și Domnul a numit-o pe aceasta „putere": „Ședeți – zice – în cetatea aceasta pînă cînd vă veți îmbrăca cu putere dintru înălțime." Încă și Fericitul Luca pomenește acest „glas", zicînd: „Și s-a făcut glas din cer, ca de o suflare ce vine repede, și a umplut casa unde erau șezînd."

34. Dați slavă lui Dumnezeu!

Acest cuvînt se aseamănă cu punerea de lege a Apostolului, care spune: „Proslăviți pe Dumnezeu în trupul vostru și în duhul vostru, care sînt ale Lui." Drept este ca cei ce au dobîndit atîtea daruri să-L proslăvească prin toate pe Făcătorul de bine.

Peste Israil este marea cuviință a Lui, și puterea Lui – în nori.

Trăgîndu-și neamul din Israil, Sfinții Apostoli au arătat marea lucrare a lui Dumnezeu prin minunile pe care le săvîrșeau. Iar cei ce au primit după aceea darul dăscălesc, scoțînd apă ca niște nori din marea Preasfîntului Duh, o aduc oamenilor spre adăpare.

35. Minunat este Dumnezeu întru Sfinții Săi,

Toți îndrăgitorii faptei bune îi gătesc pe oameni să-L laude pe Dumnezeu, după glasul Domnului, ce zice: „Să strălucească lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă lucrurile voastre bune și să slăvească pe Tatăl vostru din ceruri."

Dumnezeul lui Israil Însuși va da putere și întărire norodului Său,

Nu l-a pomenit nici aici prost pe Israil, căci – mai întîi temîndu-se de Isav, apoi învrednicindu-se de dumnezeiasca arătare – Iacov s-a întărit și a scos frica din minte. Și cuvîntul ne învață că Cel ce l-a dovedit tare pe Israil și l-a ridicat deasupra vrăjmașilor va întări și norodul Său cel nou și îl va face neluptat și nebiruit.

bine este cuvîntat Dumnezeu.

Însă auzind – o, prea-iubitorule de învățătură! – zicîndu-Se Dumnezeu de multe ori și „Domn", și „Mîntuitor", să nu socotești pe altul, că nu este, cu adevărat nu este altul, fără numai Tatăl, și Fiul și Sfîntul Duh. Însă nu trei dumnezei – să nu fie! –, după cum de multe ori s-a zis de noi, pentru că numele acestea: „Dumnezeu", și „Domn",

și „Împărat", și „Ziditor", și Atotțiitor, și cîte ca acestea, se dau nedespărțitei Treimi, adică se înțeleg, și se socotesc, și se zic și se cred. Iar sfîrșitul este potrivit Psalmului, căci se cădea ca povestirea atîtor bunătăți să se sfîrșească cu dumnezeiască laudă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 68

Întru sfîrșit, pentru cei ce se vor schimba, Psalmul lui David.

Psalmul de față însemnează schimbarea oarecăror lucruri, căci s-a zis pentru Iudeii mutați în Babilon, și s-a închipuit ca și cum aceia se roagă și cer izbăvire. Și mai-nainte vestește izbăvirea din robie, întoarcerea, zidirea Ierusalimului și, în scurt, buna-norocire mai dinainte a Iudeilor. Are încă și prorocie a stăpîneștilor Patimi ale Dumnezeului și Mîntuitorului nostru și a pierderii de tot care avea să-i apuce pe Iudei pentru acestea. Că – de vreme ce au îndrăznit asupra Făcătorului de bine și Mîntuitorului relele pe care le-au pătimit ei înșiși de la vrăjmași, pentru care i-au blestemat pe aceia – aceleași rele le-a hotărît asupra lor Dreptul Judecător.

1. Mîntuiește-mă, Dumnezeule, că au intrat ape pînă la sufletul meu!

Rugăciunea aceasta o aduce adunarea celor bine-credincioși, numind „ape" mulțimea primejdiilor. Și zice: Despre toate părțile sînt înconjurat cu cele de scîrbă.

2. Afundatu-m-am în noroiul adîncului, și nu este stare,

Iar Simmah zice: „Cufundatu-m-am întru cufundările cele nemărginite, și nu este stare", din metafora celor ce cad întru adîncul mării și a celor ce se pogoară prea mult în jos, ajungînd de aici la fund. Și arată prin acestea mărimea relelor ce s-au întîmplat celor robiți de Babilonieni.

venit-am întru adîncurile mării și viforul m-a cufundat.

Împistrează cuvîntul cu multe feluri de icoane, neaflînd icoană vrednică de întîmplările mîhnitoare care îl țineau.

3. Ostenit-am strigînd, amorțit-a gîtlejul meu,

Zice: Totdeauna strig jelindu-mă, încît au obosit și înseși organele glasului. Iar „strigare" numește întinderea rugăciunii din cuget.

slăbit-au ochii mei, nădăjduind eu spre Dumnezeul meu.

A pus stihul acesta din metafora celor ce așteaptă și îi ies în cale cuiva iubit care se întoarce din călătorie. Și zice: Am obosit așteptînd ajutorul Tău. Apoi, ne învață mai descoperit acelea pe care le-a pus mai sus cu închipuire:

4. Înmulțitu-s-au mai presus decît perii capului meu cei ce mă urăsc în zadar, întăritu-s-au vrăjmașii mei ce mă gonesc cu nedreptate.

Dar nimeni dintre cei iubitori de învățătură să nu socotească cum că acestea s-au zis de către fața lui Dumnezeu și Mîntuitorului, ci s-au zis – după cum s-a arătat de noi mai sus – numai despre fața celor robiți din Ierusalim în Babilon. Și zice: Vrăjmașii biruiesc numărul, și au mare putere și stăpînire, și se află cu vrăjmășie către mine neaducîndu-le eu pricină a urîciunii.

Cele ce n-am răpit, atunci le plăteam.

Mă osîndesc – zice norodul – și m-am dus în robie de dînșii pentru acelea cu care nu i-am nedreptățit.

5. Dumnezeule, Tu ai cunoscut nepriceperea mea, și greșalele mele de la Tine nu s-au ascuns.

Zice: Tu – o, Stăpîne! – le cunoști pe toate și nu s-a tăinuit de Tine nimic din cele făcute. Deci știi că n-am greșit nimic acelora, dar am călcat legile Tale. Acestui cuvînt se aseamănă acela: „Ție unuia am greșit și rău înaintea Ta am făcut."

6. Să nu se rușineze întru mine cei ce Te așteaptă pe Tine, Doamne, Doamne al Puterilor, nici să se înfrunteze întru mine cei ce Te caută pe Tine, Dumnezeul lui Israil!

Zice: Să nu mă fac chip de vătămare altora – așteptînd mîntuirea de la Tine, dar înșelîndu-mă de nădejdea către Tine –, ci aceia ce au a Ta cunoștință să se învețe prin cele făcute mie că ești rod de mîntuire, nu de rușine, cui nădăjduiește spre Tine.

7. Că pentru Tine am suferit ocară, acoperit-a rușinea obrazul meu.

M-am umplut de rușine primind ocări pentru Tine, că vrăjmașii mei mă grăiesc de rău adeseori, numind a mea robie neputință a Ta.

8. Înstrăinat am fost fraților mei și nemernic fiilor maicii mele.

Aici Îi numără pricinile întristării, deșteptînd spre milă pe iubitorul de oameni Dumnezeu. A pus mai întîi ocările celor rău-credincioși, apoi despărțirea rudeniilor și a prietenilor, căci, fiind siliți a robi, nu erau lăsați să petreacă împreună cu rudeniile.

9. Că rîvna casei Tale m-a mîncat și ocările celor ce Te ocărăsc pe Tine au căzut asupra mea.

Și nu mă mîhnește și nu mă chinuiește mai puțin pustiirea Sfintei Tale case și rîsul păgînilor, căci cele făcute asupra aceleia ei le socotesc urmare nu a greșelii mele, ci a neputinței Tale. De aceea mă împung cu hulele asupra Ta, fiindcă m-am făcut pricinuitor acestora. Însă pe acest „m-au mîncat" Simmah l-a zis: „m-au cheltuit".

10. Și am acoperit cu post sufletul meu, și s-a făcut mie spre ocară.

11. Și am pus îmbrăcămintea mea sac, și m-am făcut lor spre pildă.

Pentru acestea mă mîhnesc și îmi topesc trupul cu post, dar și acest lucru s-a făcut lor pricină de rîs. Și mă rod pe sine-mi și sînt îmbrăcat cu îmbrăcămintea de plîngere a sacului, iar cei fără de lege au luat și au socotit acest lucru pricină de veselie.

12. Asupra mea vorbeau cei ce ședeau în porți și asupra mea cîntau cei ce beau vin.

Întru adunări – zice – și întru ospețe, relele mele le vestesc și le batjocoresc. Căci de demult făceau soboarele înaintea porților.

13. Iar eu cu rugăciunea mea – către Tine, Doamne!

Simmah tălmăcește așa: „Iar a mea rugăciune – Ție, Doamne!" Și zice: Făcîndu-se acestea, cu către Tine îmi întind ochiul și aștept ajutorul de la Tine.

Vreme de bunăvoință este, Dumnezeule,

Simmah zice așa: „Vreme de împăcare este, Dumnezeule." Zice: Destulă este munca adusă asupra mea, e vremea a se dezlega aceasta și a se arăta iubirea Ta de oameni – căci „bunăvoință" numește voia cea bună a lui Dumnezeu.

întru mulțimea milei Tale auzi-mă, întru adevărul mîntuirii Tale.

Să nu-mi măsori pedeapsa cu greșelile mele, ci cu nemăsurata milă a iubirii Tale de oameni. Și adu adevărata și dreapta Ta hotărîre asupra celor ce îmi fac mie atîtea rele. Apoi, cu închipuire, iarăși numără primejdiile, ispitindu-se a porni mila cu povestirile:

14. Mîntuiește-mă de tină, ca să nu mă afund,

Zice: Mă asemăn celor ce cad în groapă tinoasă și așteaptă moartea, pentru aceea cer de la Tine mîntuire.

izbăvește-mă de cei ce mă urăsc și de adîncurile apelor!

Și cer să mă izbăvesc de vrăjmași și de relele lor – că „adînc de ape" a numit muncile aduse asupră-i de aceia.

15. Ca să nu mă cufunde viforul apei, nici să mă înghită adîncul,

Să nu fiu – zice – cufundat de mulțimea și de mărimea răutăților.

nici să-și închidă peste mine puțul gura sa.

Să nu oprești – o, Stăpîne! – mîntuirea mea, nici să-mi închizi ușa iubirii Tale de oameni. Căci cei ce cad în vreun puț, fiind deschisă gura puțului, au oarecare puțină nădejde de izbăvire, dar, închizîndu-se aceea, se deznădăjduiesc de mîntuire.

16. Auzi-mă, Doamne, că bună este mila Ta, după mulțimea îndurărilor Tale caută spre mine!

Trimite-mi izbăvire de relele pe care Ţi le-am vestit, pentru a Ta iubire de oameni, nu pentru vrednicia mea. Vezi-mă că sînt înconjurat de rele şi dezleagă-mi primejdiile, căci ajunge şi numai arătarea Ta să risipească norul celor de scîrbă.

17. Să nu întorci faţa Ta de la robul Tău,

Că aşa obişnuiesc a face cei mîniaţi, leapădă de la sine rugăciunile celor ce le-au greşit.

că mă necăjesc, degrab auzi-mă!

Dă-mi grabnică mîngîiere pentru covîrşirea chinuirii!

18. Ia aminte spre sufletul meu şi îl izbăveşte pe dînsul,

Căci şi cu singură vederea poţi să risipeşti cele de mîhnire.

pentru vrăjmaşii mei izbăveşte-mă!

Greşelile mele covîrşesc iertarea, dar vrăjmaşii sînt rău-credincioşi şi robiţi de răutate; deci, pentru ocările acelora, fă-mă părtaş al iubirii Tale de oameni, Stăpîne! A arătat aceasta şi prin cele adăugate:

19. Că Tu cunoşti ocara mea, şi ruşinea mea şi înfruntarea mea, înaintea Ta sînt toţi cei ce mă necăjesc.

Nimic nu s-a tăinuit de Tine din cele făcute, ci pe toate le vezi: şi ocările acelora, şi ruşinea mea, că intru în pămînt şi mă mîhnesc, fiind ocărît de ei.

20. Ocară a aşteptat sufletul meu şi ticăloşie. Şi am aşteptat pe cel ce s-ar mîhni cu mine, şi nu era, şi pe cel ce m-ar mîngîia, şi nu am aflat.

Fiind îmbulzit cu atîtea chinuiri despre toate părţile şi aşteptînd altele încă, mai mîhnitoare, nu am nici o mîngîiere: cei ce mă mîhnesc sînt mai presus de număr şi nu este cel ce m-ar mîngîia şi care, cu împărtăşirea scîrbei, ar face mîhnirea mai uşoară.

21. Şi au dat spre mîncarea mea fiere, şi întru setea mea m-au adăpat cu oţet.

Însăşi hrana – zice – mi-au făcut-o amară şi mîhnitoare, căci celor ce mănîncă cu chinuire şi cea mai dulce hrană le este fără dulceaţă.

22. Facă-se masa lor înaintea lor spre cursă, şi spre răsplătire şi spre sminteală!

Zice: Schimbă veselia lor întru primejdii, Stăpîne, şi să cadă întru acelea pe care le-au lucrat! Că „masă" a numit veselia, iar muncile: „cursă". Aşa a tălmăcit şi Simmah: „Să se facă masa lor înaintea lor spre cursă şi spre muncă, şi să se prindă."

23. Întunecă ochii lor, ca să nu vadă,

Adică: Adu asupra lor nor întunecos de primejdii

şi spinarea lor pururea o gîrboveşte!

Osîndeşte-i – o, Stăpîne! – cu robie pe dînşii, ca să cadă întru acelea pe care le fac, gîrbovindu-se de-a pururea întru lucrare dureroasă.

24. Varsă peste dînşii urgia Ta şi mînia urgiei Tale să-i cuprindă pe ei!

Zice: Sloboade asupra lor toată urgia pedepsei şi adu asupra lor grabnică şi îndelungată primejdie. Prin „mînie", a arătat iuţimea, căci aşa este mînia, iar prin „urgie" – statornicia, după cum este firea urgiei. Că mînia este iute şi pentru puţină vreme, iar urgia – mai zăbavnică, dar mai statornică. Deci „mînie a urgiei" a numit pedeapsa cea iute şi statornică totodată.

25. Facă-se curtea lor pustie, şi în lăcaşurile lor să nu fie cine să locuiască!

Şi prin toate cere dreapta hotărîre şi se roagă ca vrăjmaşii să fie supuşi sub acelea pe care le-au pricinuit altora. Aşadar – de vreme ce Haldeii pustiiseră Ierusalimul şi celelalte cetăţi ale Iudeii, prădîndu-le şi robindu-le – se roagă ca şi ţara lor să pătimească aceleaşi rele. Şi au dobîndit cererea lor, că pustiu s-a făcut şi a rămas Babilonul, pînă în ziua de astăzi.

Ni se cuvine a şti însă că acelea pe care au cerut Iudeii să le pătimească Babilonienii le-au pătimit şi ei înşişi, după ce s-au turbat asupra Făcătorului de bine şi Mîntuitorului. Căci Babilonienii le-au făcut lor hrana amară prin robia cea ostenitoare, dar nu le-au dat cu adevărat o hrană ca aceasta, iar Iudeii, nimic nedreptăţindu-se, ci primind toate felurile de faceri de bine, I-au adus într-adevăr fiere şi oţet Însuşi Făcătorului de bine, ca dintr-o vie vătămătoare. De aceea s-au supus sub aceleaşi pedepse şi „s-a făcut masa lor spre cursă, şi spre răsplătire şi spre sminteală", căci în locul bunei-norociri mai dinainte s-au osîndit iarăşi spre robie. Încă şi ochii lor s-au întunecat şi nu suferă a vedea lumina cea adevărată, şi spinarea lor este gîrbovită totdeauna de robie şi de sărăcie, Pentru cerbicea lor cea înaltă şi pentru grumazul lor cel vîrtos, curtea lor s-a făcut pustie şi nimeni dintre dînşii nu locuieşte întru lăcaşurile Ierusalimului. Aşadar s-au supus sub blestemele lor înşile, şi acelea cu care i-au blestemat pe Babilonieni, fiind nedreptăţiţi, pe acelea le-au pătimit după ce au nedreptăţit şi s-au făcut nemulţumitori către Făcătorul de bine. Pentru aceasta şi dumnezeieştii Apostoli au folosit mărturiile de aici, ştiind îndoita înţelegere a prorociei. Ci spre cele de aici înainte ale prorociei să călătorim.

26. Că pe care Tu l-ai bătut, ei l-au gonit, şi peste durerea ranelor mele au adăugat.

Zice: Osîndindu-mă pentru fărădelegea mea, Tu m-ai dat acestora ca unor muncitori, iar ei m-au înfăşurat cu mai multe rele decît ai poruncit şi mi-au crescut chinuirea pentru păcat. Şi Dumnezeul tuturor mustră cruzimea aceasta a lor, şi zice: „Eu ţi i-am dat în mîinile tale, dar tu nu ai arătat milostivire către dînşii: ai îngreuiat jugul celui mai bătrîn, şi pe cel mai tînăr nu l-ai miluit."

27. Adaugă fărădelege peste fărădelegea lor, și să nu intre întru dreptatea Ta!

Pedeapsa adusă asupră-le a numit-o „fărădelege", zicînd: Pune pedeapsă vrednică asupra celor ce viețuiesc fără de lege, ca să nu dobîndească bunătățile pe care obișnuiești a le împărți drepților.

28. Șteargă-se din cartea celor vii, și cu cei drepți să nu se scrie!

Acestora se aseamănă graiul care zice: „Nu vor învia necredincioșii la Judecată, nici păcătoșii în sfatul drepților." Iar „cărțile" le pomenește Daniil: „Judecătorul – zice – a șezut și cărțile s-au deschis." Însă ceea ce a zis este așa: Să nu se împărtășească ei de acelea pe care le dai celor ce șed cu Tine, nici să dobîndească chemarea înapoi, pe care noi, pentru iubirea Ta de oameni, o vom dobîndi.

29. Sărac și cu durere sînt eu, mîntuirea Ta, Dumnezeule, să mă sprijinească.

De aici-nainte, grăiește schimbarea lucrurilor, dezlegarea robiei și întoarcerea celor robiți. Pentru aceasta și este scris deasupra Psalmul „întru sfîrșit, celor ce se vor schimba", fiindcă au primit două schimbări împotrivnice: în Babilon, pocăindu-se, au luat slobozenia mai dinainte; iar după aceasta, turbîndu-se asupra Stăpînului, s-au osîndit cu robia cea desăvîrșită. Deci Psalmul mai-nainte le grăiește pe amîndouă.

Iar „sărac și cu durere sînt eu" însemnează aceasta: Văzîndu-mă întru sărăcie și cercat în multe chipuri, m-ai învrednicit de a Ta mîntuire. Pentru aceasta:

30. Lăuda-voi numele Dumnezeului meu cu cîntare, Îl voi mări pe El întru laudă.

Nu voi fi nemulțumitor, ci voi răsplăti darurile cu laude, prin povestirea facerilor de bine arătînd mărimea lui Dumnezeu celor ce nu o știu.

31. Și va plăcea Dumnezeului meu mai mult decît vițelul tînăr, ce-i răsar coarne și unghii.

Și jerfa laudei Îi va fi Lui mai plăcută decît vițelul tînăr și gras, căruia de-abia îi răsar coarnele și unghiile. Vrednică de plîns este nelegiuirea Iudeilor, care nu voiesc a vedea și a cunoaște pruncimea slujbei *Legii*, măcar că cei robiți în Babilon se făgăduiau a lăuda pe Dumnezeu după întoarcere fără jertfe sîngeroase și arderi de tot, fiindcă mai dulce și mai plăcută lui Dumnezeu este cîntarea de laudă. Dar să lăsăm de această dată mustrarea Iudeilor și să mergem spre tîlcuire:

32. Vadă săracii, și să se veselească!

Toți cei ce cad – zice – întru asemenea rele să ia de la noi pricină de bună nădejde.

Căutați pe Dumnezeu, și va fi viu sufletul vostru!

Lîngă acestea, îi sfătuiește să ia mîntuire prin nădejdea către Dumnezeu și prin rugăciune.

33. Că a auzit pe cei săraci Domnul, și pe cei în obezi ferecați ai Săi nu i-a defăimat.

Văzînd sărăcia, a primit cererea noastră și a dezlegat legăturile robiei celor „ferecați în obezi".

34. Laude-L pe Dînsul cerurile și pămîntul, marea și toate cîte se tîrăsc într-însa!

Zice: Chem toată zidirea spre împărtășirea cîntării de laudă, că nu ajunge limba omenească să povestească dumnezeieștile daruri.

35. Că Dumnezeu va mîntui Sionul, și se vor zidi cetățile Iudeii,

Și Îi aduc Lui laudă, mai-nainte văzînd Sionul strălucit și vestit, și cetățile Iudeii, acum pustii, luîndu-și buna-norocire dinainte. Așa, după înnoirea cetăților, mai-nainte vestește și mulțimea locuitorilor:

și vor locui acolo și-l vor moșteni pe dînsul.

Cei ce acum își dobîndesc întoarcerea – zice – își vor zidi cetățile și vor locui întru dînsele. Și nu numai ei singuri, ci și copiii lor și nepoții, că a adăugat:

36. Și sămînța robilor Tăi îl va stăpîni pe el,

Și, de vreme ce pentru nebunia asupra Mîntuitorului aveau să pătimească pierzarea cea cu totul desăvîrșită, după cuviință a pus într-acest fel sfîrșitul Psalmului:

și cei ce iubesc numele Tău vor locui într-însul.

Căci, după dumnezeiescul Apostol: „Nu toți cei ce sînt din Israil sînt Israil, nici fii ai lui Avraam pentru că sînt sămînță a lui." Și împreună-glăsuiesc cu acestea și graiurile proroceşti: „De ar fi numărul fiilor lui Israil ca nisipul mării, doar rămășița lui se va mîntui." Aceasta a zis-o și Fericitul David: „Cei ce iubesc numele Tău vor locui într-însul", că – după Cruce și după turbarea aceea – s-au izgonit ei ca niște cîini, iar cei ce Îl iubesc pe El s-au sălășluit în Sion, aducîndu-I jertfa laudei.

TÎLCUIREA PSALMULUI 69

Întru sfîrșit, lui David, spre aducerea aminte, ca să mă mîntuiască pe mine Domnul.

Însă întru unele izvoade nu am aflat-o pe aceasta, nici la *Evreu*, nici la ceilalți tălmăcitori, dar se potrivește cu înțelegerea Psalmului, că Prorocul cere mîntuire și izbăvire de cei ce îi dau război. Iar Fericitul David a zis Psalmul de față cînd era gonit de Avesalom, și cu cuviință a adăugat lîngă scrierea-deasupra pe acest „spre aducerea aminte", că pomenirea păcatului îl împungea pe dînsul mai cumplit decît vrăjmașii. Pentru aceea striga:

1. Dumnezeule, spre ajutorul meu ia aminte, Doamne, ca să-mi ajuți mie grăbește!

Sînt înconjurat – zice – cu multe primejdii de tot felul, pentru care cer să mi se dea grabnic ajutor.

2. Să se rușineze și să se înfrunteze cei ce caută sufletul meu!

Să greșească – zice – de la scopul lor cel fără de lege cei ce doresc a mea junghiere, și să dobîndească de aici rușinea.

Întoarcă-se înapoi și să se rușineze cei ce-mi voiesc mie rele!

În loc de: Nu numai că se vor da pămîntului, dar vor ieși din viața aceasta în taină, cu rușine, aceia care au măiestrit cele cumplite asupra unora ce viețuiesc cu bună-credință. Aceasta o zice și prin cele de aici înainte:

3. Întoarcă-se îndată, rușinîndu-se, cei ce-mi grăiesc mie: Bine, bine!

Afară de aceștia, să se întoarcă în fugă cu rușine și cei ce se bucură de relele mele, văzînd a mea schimbare.

4. Să se bucure și să se veselească de Tine toți cei ce Te caută pe Tine, Dumnezeule, și să zică pururea „Mărească-Se Domnul!" cei ce iubesc mîntuirea Ta.

Acest „Doamne" nu este pus în *Exapla*. Și zice: Umple pe îndrăgitorii Tăi de toată îndulcirea și veselia, ca să dănțuiască lăudînd facerile Tale de bine.

5. Iar eu sărac sînt și mișel, Dumnezeule, ajută-mi!

În loc de: Iar eu sînt lipsit de dreptatea celor ziși mai-nainte și trăiesc cu sărăcie, neavînd bogăția faptei bune.

6. Ajutorul meu și izbăvitorul meu ești Tu,

Că a Ta purtare de grijă am dobîndit.

Doamne, nu zăbovi!

Sîrguiește-Te în grabă și nu mai întîrzia cererea! Pentru aceasta nu se roagă numai David, ci și toată ceata Sfinților.

TÎLCUIREA PSALMULUI 70

Psalmul lui David, al fiilor lui Ionadav și al celor ce s-au robit mai întîi, nescris deasupra la Evrei.

Însuși cel ce a făcut scrierea-deasupra a mărturisit că nu a aflat-o pe aceasta la Evrei, ci că el a pus-o. Ni se cuvine a ști că nu fiii lui Ionadav au fost cei întîi robiți, căci Fericitului Ieremia i s-a poruncit de Dumnezeu să le aducă lor vin, spre mustra-

rea nelegiuirii Iudeilor, pe care aceia n-au vrut să-l bea, pentru poruncile strămoșilor. Și de aici Prorocul a mustrat nesupunerea Iudeilor, căci aceia au păzit porunci omenești, iar aceștia au călcat punerile de legi dumnezeiești. Deci Psalmul s-a zis de către fața celor ce erau mutați în Babilon și doreau izbăvirea de robie și întoarcerea. Fericitul David l-a scris potrivind cuvintele rînduielii cetei celor bine-credincioși dintre ei, dar mai vîrtos înainte-grăiește fiilor darului, celor ce cred lui Hristos Dumnezeu și primesc purtarea de grijă de la Dînsul, și le arată izbăvirea de urîcioasa slujire a idolilor.

1. Spre Tine, Doamne, am nădăjduit, să nu mă rușinez în veac.

Zice: Să nu mă înșel de nădejdea mea, căci aștept al Tău ajutor, nici să mă fac de ocară mai mult. Primii aduc rugăciunea aceasta pentru cei ce i-au robit pe dînșii, iar ceilalți – pentru dracii cei răi și vicleni.

2. Întru dreptatea Ta izbăvește-mă, și mă scoate,

Te rog – zice – să judeci între mine și Babilonieni și să scoți cu dreptate hotărîrea asupra acelora, că așa mă voi izbăvi de robia lor.

pleacă spre mine urechea Ta și mă mîntuiește!

3. Fii mie, Dumnezeule, scutitor și spre loc de scăpare, ca să mă mîntuiești, că întărirea mea și scăparea mea ești Tu.

Zice: Pe Tine Te am apărător, și cetate tare și turn întemeiat, primește cu milostivire rugăciunea mea! Și, precum am arătat mai sus, acestea s-au zis către amîndouă fețele, adică celor bine-credincioși și fiilor darului, încă și către cei ce de atunci și pînă în vremea de acum se abat de la rău și se lipesc de cele bune. Că aceasta voiește să zică prin cele de aici înainte:

4. Dumnezeul meu, izbăvește-mă din mîna păcătosului, din mîna călcătorului de lege și a celui ce face strîmbătate.

Te rog pe Tine – o, Stăpîne! – să mă slobozești de silnicia celor ce trăiesc întru răutate și păgînătate.

5. Că Tu ești așteptarea mea, Doamne Doamne, nădejdea mea din tinerețile mele.

Norodul cel dintîi numește „tinerețe" vremea din zilele marelui Moisi – cînd a dobîndit slobozenia, după ce robiseră prea-multă vreme Egiptenilor – și zice: De atunci am avut nădejdile spre Tine și aștept al Tău ajutor. Iar norodul cel nou zice „tinerețe" înnoirii pe care a dobîndit-o prin baia nașterii de a doua oară.

6. Întru Tine m-am întărit din pîntece, din mitrasul maicii mele Tu ești acoperitorul meu.

„Naştere" şi prăsire numeşte ieşirea din Egipt. Şi Dumnezeul tuturor ne învaţă aceasta, prin prea-dumnezeiescul Iezechil, cînd mustră păgînătatea Ierusalimului şi zice: „Tatăl tău este Amoreu, iar mumă-ta Heteancă", adăugînd: „În ziua în care te-ai născut, buricul tău nu s-a tăiat, şi cu sare nu te-ai sărat şi cu apă nu te-ai spălat spre mîntuire." Că – de vreme ce buricul este ca o rădăcină pruncului, că prin acela se creşte şi se hrăneşte, iar Israil avea sădită întru sine păgînătatea Egiptenilor şi după ieşirea din Egipt – după cuviinţă a zis: Nu ţi s-a tăiat buricul, căci tot din pîntecele maicii tragi hrana, şi petreci întru meşteşugirile mai dinainte. Deci, rugîndu-se lui Dumnezeu, ceata celor bine-credincioşi zice: De demult, dintru început am avut nădejdea către Tine.

7. Întru Tine este lauda mea pururea,

În loc de: Lăudîndu-Te şi slăvindu-Te totdeauna pe Tine, m-am făcut strălucit prin purtarea Ta de grijă.

ca o minune m-am făcut multora,

După acea strălucire, m-am schimbat mult, încît cele pentru mine au fost socotite de cei mulţi ca o minune şi semn.

şi Tu eşti ajutorul meu cel tare.

Iar eu aştept ajutorul Tău.

8. Să se umple gura mea de lauda Ta, ca să laud slava Ta, toată ziua mare cuviinţa Ta.

După ce ai schimbat reaua-norocire ce zăcea asupra mea, porneşte limba mea ca să pot aduce Ţie cîntarea de laudă totdeauna. Fiindcă pe acest „toată ziua" Simmah l-a zis: „în fiecare zi".

9. Să nu mă lepezi în vremea bătrîneţelor mele, cînd va lipsi vîrtutea mea să nu mă părăseşti pe mine.

Te rog – zice – să dobîndesc purtarea de grijă de care m-am îndulcit în tinereţe, şi să nu fiu lipsit de ea nici la bătrîneţe. Că – de vreme ce a numit „tinereţe" ieşirea din Egipt – numeşte „bătrîneţe" vremea robiei în Babilon, fiindcă multă vreme a trecut la mijloc.

10. Că au zis vrăjmaşii mei mie, şi cei ce păzeau sufletul meu s-au sfătuit împreună,

11. zicînd: Dumnezeu l-a părăsit pe dînsul, goniţi-l şi-l prindeţi pe el, că nu este Cel ce îl izbăveşte.

Zice: Văzîndu-mă gol de a Ta purtare de grijă, toţi vrăjmaşii mei se pun, şi saltă asupra primejdiilor mele şi mă înfăşoară cu rele de multe feluri, batjocorindu-mă că sînt trecut cu vederea de tot. Pentru care mă rog:

12. Dumnezeul meu, să nu Te depărtezi de la mine, Dumnezeul meu, spre ajutorul meu ia aminte!

Deci: Grabnic dă-mi ajutorul Tău și nu mă pune departe de a Ta purtare de grijă. Iar „a Se depărta de la dînsul" nu zice pentru ființa lui Dumnezeu, că El este de față pretutindeni și tuturor le stă de față, ci pentru purtarea de grijă și lucrarea ajutorului.

13. Să se rușineze și să lipsească cei ce clevetesc sufletul meu,

Iar Simmah a zis așa: „Să se rușineze și să se cheltuiască cei ce se pun împotriva sufletului meu." Adică: Să se greșească de ale lor apucări, și să culeagă de aici rușinea și să se facă deșerți cei ce măiestresc cu nedreptate pierzarea mea.

să se îmbrace cu rușine și cu înfruntare cei ce caută cele rele mie!

Prea-de ocară și cu totul de rîs să se facă cei ce mă înfășoară cu toate felurile de rele.

14. Iar eu pururea voi nădăjdui spre Tine

Pentru că, văzîndu-le pe acestea făcîndu-se, mă voi întări întru nădejde spre Tine.

și voi adăuga toată lauda Ta.

Și voi aduce Ție cu mult mai multă cîntare de laudă.

15. Gura mea va vesti dreptatea Ta, toată ziua – mîntuirea Ta,

Nu voi înceta povestind această dreaptă hotărîre a Ta, învățîndu-i pe toți cum, judecînd între mine și neprietenii mei, m-ai izbăvit de robia acelora.

că nu le-am cunoscut din cărți.

16. Intra-voi întru puterea Domnului.

Iar Simmah zice așa: „Că nu știu să le număr. Veni-voi întru puterea Domnului." Fiindcă făgăduise să povestească dreptatea lui Dumnezeu și mîntuirea făcută spre dînsul, dar făgăduința era mai mare decît puterea omului, după cuviință a adăugat: „Nu știu să le număr." Fericitul David a zis aceasta și în Psalmul 39, că – după: „Multe ai făcut Tu, Doamne Dumnezeul meu, minunile Tale, și gîndurilor Tale nu este cine să se asemene Ție" – a adăugat: „Vestit-am și am grăit, înmulțitu-s-au mai mult decît numărul." Deci aceasta zice și aici: Nu știu să le număr, pentru că firea mea nu a primit asemenea scripturi și învățături, dar voi intra întru puterea Domnului și, pe cît este cu putință firii omenești, voi aduce cîntarea de laudă.

17. Doamne, aduce-mi-voi aminte de dreptatea Ta numai.

18. Dumnezeul meu, învățatu-m-ai din tinerețile mele,

Văzînd dreptatea Ta spre mine, Te laud pe Tine – o, Stăpîne! – pomenind poruncile Tale, că pe acestea m-ai învățat din pruncie. Și de aici este arătat că numeș-

te „tinereţe" vremea din zilele marelui Moisi, că prin acela s-a dat *Legea*, precum peste noi, cei din neamuri, darul a venit prin iconomia Unuia Născut Fiului lui Dumnezeu.

şi pînă acum voi vesti minunile Tale.

19. Şi pînă la bătrîneţe şi cărunteţe, Dumnezeul meu, să nu mă părăseşti,

Eu voi învăţa – zice – facerile Tale de minuni pe cei ce nu le ştiu, iar Tu – Acela ce dintru început ai fost numit Dumnezeul meu – învredniceşte-mă de-a pururea de purtarea Ta de grijă.

pînă voi vesti braţul Tău la tot neamul ce vine,

David mai-nainte vesteşte cu prorocie cele ce vor să fie, şi numeşte „bătrîneţe" sfîrşitul *Legii*, care s-a făcut după venirea Stăpînului Hristos. Şi mai luminat ne învaţă aceasta Fericitul Pavel, vorbind pentru *Aşezămîntul cel Nou*, şi zice aşa: „Iar zicînd «nou», a învechit pe cel dintîi, şi cel învechit şi îmbătrînit este aproape de pierzare." Deci şi aici, cu prorocie, îi învaţă să zică pe cei din Babilon: „Pînă la bătrîneţe şi cărunteţe, Dumnezeul meu, să nu mă părăseşti." Apoi, arătînd ce numeşte „bătrîneţe", a adăugat: „Pînă ce voi vesti braţul Tău la tot neamul viitor."

puterea Ta şi dreptatea Ta, Dumnezeule.

Iar „neamul ce vine" este cel de după înomenirea Unuia Născut Fiului lui Dumnezeu, cînd s-a alcătuit Biserica neamurilor, care a primit propovăduitori din Iudei pe Sfinţiţii Apostoli. Pentru neamul acesta zice şi întru Psalmul 21: „Se va vesti Domnului neamul ce vine, şi vor vesti dreptatea Lui norodului ce se va naşte." Aşadar alt norod este acesta, afară de cel iudaic, de care Prorocul nu a zis: „s-a făcut", ci: „se va naşte". Deci zice şi aici: „Să nu mă părăseşti, pînă cînd voi vesti braţul Tău la tot neamul ce vine, puterea Ta şi dreptatea Ta." Acestea se aseamănă cu prorocia Patriarhului Iacov: „Nu va lipsi domn din Iuda, nici povăţuitor din coapsele lui, pînă cînd va veni Acela căruia Îi este gătit, şi El este aşteptarea neamurilor."

20. Dumnezeule, pînă la cele înalte sînt măririle pe care le-ai făcut mie.

Iar Achila şi Simmah au zis aşa: „Dumnezeule, pînă la înălţime sînt măririle pe care le-ai făcut", în loc de: Înalte şi mari sînt cele făcute de Tine – o, Stăpîne! – şi puternice să înduplece pe toţi să Te numească pe Tine „Preaînalt".

Dumnezeule, cine este asemenea Ţie?

Nimeni – zice – nu poate să se potrivească şi să se asemene Ţie, căci îi covîrşeşti pe toţi, şi cu firea, şi cu puterea şi cu toate bunătăţile. De aici încolo, mai-nainte vesteşte întoarcerea Iudeilor:

Cîte ai arătat mie, necazuri multe şi rele, şi, întorcîndu-Te, m-ai înviat

După ce m-ai dat – zice – la toate felurile de primejdii pentru nelegiuirile făcute de mine, m-ai întors iarăşi la viaţă.

şi din adîncurile pămîntului m-ai scos.

Mi se pare – zice – că m-am născut a doua oară, după ce m-am izbăvit de atîtea primejdii afară de socoteala omenească. Cineva ar fi putut zice că acestea s-au spus şi de către faţa firii omeneşti, căci din adîncurile pămîntului a scos-o pe dînsa Cel ce S-a pogorît în cele mai de jos părţi ale pămîntului, adică Dumnezeu din Dumnezeu, Cel ce pentru noi a voit să Se facă om. Aceasta a zis-o Dumnezeu şi prin Iezechil: „Voi deschide mormintele voastre şi vă voi aduce înapoi din Babilon", adică: Voi dezlega deznădăjduirea omenească şi vă voi dărui întoarcere, afară de nădejdile vrăjmaşilor.

21. Înmulţit-ai peste mine mărirea Ta, şi, întorcîndu-Te, m-ai mîngîiat şi din adîncurile pămîntului iarăşi m-ai scos.

Iar Simmah zice aşa: „Vei creşte mărirea mea şi mă vei înconjura cu mîngîierea...", iar celelalte le-a tălmăcit asemenea. Şi zice: Prin purtarea de grijă împrejurul meu, se va arăta bunătatea Ta.

22. Că eu mă voi mărturisi Ţie întru noroade, Doamne,

Zice: Nu voi înceta povestind darurile Tale, învăţîndu-i pe cei ce nu le ştiu. Şi ni se cuvine a însemna că aici a pomenit noroade multe, care – după înomenirea Mîntuitorului nostru – au dobîndit mîntuirea prin propovăduitorii Iudei.

întru unelte de cîntare – adevărul Tău. Dumnezeule, cînta-voi Ţie întru alăută, Sfîntul lui Israil.

Voi folosi încă şi obişnuitele organe, ţesînd cîntarea de laudă.

23. Bucura-se-vor buzele mele cînd voi cînta Ţie şi sufletul meu, pe care l-ai mîntuit.

24. Şi încă şi limba mea toată ziua va cugeta dreptatea Ta, cînd se vor ruşina şi se vor înfrunta cei ce caută mie cele rele.

Totdeodată, mai-nainte grăieşte pieirea Babilonului, ce s-a făcut de Chirus Persul[1], şi chemarea înapoi a Iudeilor. Şi zice: După ce se vor prăpădi aceia, eu voi dobîn-

[1] Cirus III Cel Mare (559-529), împărat Persan. Perşii cuceresc Babilonul în anul 539 înainte de întruparea Mîntuitorului Hristos, iar un an mai tîrziu Cirus îi liberează pe Iudei, îi ajută să se întoarcă acasă, înapoiază cele 5400 de obiecte de aur şi argint răpite de Nabucodonosor din Biserică şi porunceşte refacerea Bisericii lui Dumnezeu din Ierusalim (vezi *Cartea întîi a lui Ezdra* 1:1 4) Este unealtă a lui Dumnezeu, Care zice: „Eu Însumi îi spun lui Cirus «păstorul Meu»" (*Isaia* 44:28).

dı întoarcere şi voi dănţui, bucurîndu-mă şi veselindu-mă, lăudînd facerile Tale de bine şi cugetînd neîncetat la legile Tale.

TÎLCUIREA PSALMULUI 71

Despre Solomon.

Că Psalmul pus înainte nu i se potriveşte nicidecum lui Solomon socotesc că vor mărturisi şi Iudeii, dacă vor voi să zică adevărul, şi cu atît mai mult ucenicii credinţei noastre. Întîi, că Solomon n-a stăpînit „marginile pămîntului", nici n-a luat bir de la cei „de la apus" sau „de la răsărit". Apoi, om fiind şi trăindu-şi vremea măsurată cu firea, a primit sfîrşitul vieţii, şi nu bine-lăudat[1], iar Psalmul îl arată pe cel prorocit „mai vechi decît soarele şi decît luna", aşa cum ne va învăţa mai cu de-adinsul tîlcuirea graiurilor.

Dar deasupra-scrierea nu este totuşi nepotrivită, ci se potriveşte luminat Mîntuıtorului, că „solomon" se tîlcuieşte: „paşnic", după cum ne învaţă arătat Istoria Paralipomenilor, că zice Dumnezeu către David, prin Natan: „Solomon este numele lui şi pace voi da în zilele lui." Numirea aceasta o are şi Stăpînul Hristos, şi strigă Pavel, marele propovăduitor al adevărului: „El este pacea noastră, Care a făcut pe cele două una şi peretele din mijloc al gardului l-a stricat." Însuşi Domnul zice Sfinţiţilor Apostoli: „Pacea Mea o dau vouă, pacea Mea o las vouă." Deci Psalmul mai-nainte vesteşte Împărăţia Lui, şi pacea făcută de Dînsul şi mîntuirea neamurilor. Şi – de vreme ce este şi Dumnezeu, şi om, una fiind de-a pururea, iar cealaltă luînd-o la Sıne pentru noi prorocia ne învaţă pe amîndouă şi zice că El are stăpînirea peste toate ca Dumnezeu, iar ca om – de la Tatăl Său.

1. Dumnezeule, judecata Ta dă-o Împăratului, şi dreptatea Ta Fiului Împăratului!

Stăpînul Hristos este şi Împărat, şi Fiu de Împărat, pentru aceea Îl cheamă aşa prorocia pe Dînsul. Iar Patriarhul Iacov Îl numeşte „leu" şi „pui de leu": „Pui de leu, Iuda, din odrasla mea fiul meu te-ai suit. Culcîndu-te, ai adormit ca un leu şi ca un pui de leu. Cine îl va scula pe el?" El este nu numai Împărat, ci şi Fiu al Împăratului, pentru că S-a născut ca Dumnezeu din Dumnezeu-Împăratul a toate, iar ca om are strămoş pe Împăratul David. Deci Lui se roagă prorocescul cuvînt să I se dea dreptatea, învăţîndu-ne şi pricina:

[1] Măcar că a fost cel mai înţelept om al vremii sale, Împăratul Solomon a călcat legămîntul cu Dumnezeu şı a rıdıcat jertfelnice idolilor, de dragul multelor sale femei de alt neam. Dar, pentru buna-credinţă a tatălui său David, Dumnezeu nu a pierdut împărăţia lui Solomon în tımpul vieţii acestuıa, cı a fiuluı său, Ieroboam.

2. Să judece pe norodul Tău întru dreptate și pe săracii Tăi întru judecată.

Adică îi va slobozi de robia răului tiran pe cei ţinuţi cu sărăcia păcatului, judecîndu-i cu dreptate şi pe ei, şi pe acela.

3. Să ia munţii pace şi dealurile dreptate.

Aceasta este facere de faţă, arătînd schimbarea tuturor. Aşa a zis şi cînd povestea ieşirea norodului: „Munţii au săltat ca berbecii, şi dealurile – ca mieii oilor." Şi în toate acestea vedem schimbarea „munţilor" şi a „dealurilor", că – în locul păgînătăţii ce se urma întru dînsele de demult – cei ce au îmbrăţişat viaţa îngerească[1] rodesc dreptatea *Evangheliei* şi, solind pentru oameni, lucrează împăcările dumnezeieşti.

4. Judeca-va pe săracii norodului, şi va mîntui pe fiii săracilor şi va smeri pe cel clevetitor.

După cuviinţă s-a chemat diavolul „clevetitor", că şi pe Dumnezeu L-a clevetit, zicînd că pentru pizmă a oprit El împărtăşirea pomului. Şi asupra lui Iov a rostit aceleaşi cuvîntări mincinoase, zicînd: „Au doar în dar cinsteşte Iov pe Dumnezeu? Atinge-Te de toate pe care le are, şi Te va blestema în faţă." Pe acesta l-a numit Prorocul întru al optulea Psalm „vrăjmaş" şi „izbînditor", iar aici „clevetitor", şi pe acesta zice că l-a smerit şi l-a surpat Stăpînul, iar pe cei tiranisiţi de dînsul i-a învrednicit de slobozenie şi de mîntuire.

5. Şi va rămîne cu soarele şi mai-nainte de luna neamului neamurilor.

Cel ce le va face pe toate acestea nu are nici început de zile, nici sfîrşit al vieţii (ca să zicem apostoleşte), fiindcă zice – S-a născut din Tatăl mai-nainte de „luna neamului neamurilor", adică cu nenumărate neamuri mai-nainte de zidire, şi „va rămîne împreună cu soarele", în loc de: Va avea fiinţă pururea fiitoare. Căci, neaflînd altă icoană mai îndelung stătătoare, a alăturat cu soarele schimbarea lucrurilor de la întuneric către lumină, ştiindu-l vestit şi făptuitor al vremilor şi al zilelor, aşa cum Însuşi Stăpînul Hristos S-a numit „Soare al dreptăţii".

6. Pogorî-Se-va ca ploaia pe lînă şi ca picătura ce pică pe pămînt.

Prin aceasta ne-a arătat vădit naşterea omenească a Mîntuitorului, ce s-a făcut fără sunet şi foarte cu linişte şi cu taină. Că – precum lîna, primind ploaia, nu face nici un sunet, iar picăturile de rouă, căzînd pe pămînt, nu dau nici o simţire auzurilor – aşa s-a făcut şi zămislirea Stăpînului, nesimţind-o nici logodnicul[2] ce împreună-locuia; astfel încît, după zămislire, bănuind necuviinţă şi nerînduială, el a voit să o lase pe dînsa[3] în taină, dar s-a învăţat prin Înger că naşterea este duhovnicească, iar nu omenească.

[1] Iarăşi: monahii.

[2] Sfîntul Iosif.

[3] Pe Maica Domnului.

7. Răsări-va în zilele Lui dreptatea

Iar lucrurile mărturisesc cuvintelor, pentru că – izbăvindu-se firea oamenilor de păgînătatea dinainte – aceştia s-au învăţat buna-credinţă. Şi, chiar dacă oarecari dintre credincioşi nu petrec după legile evangheliceşti, sînt zeci de mii mai presus de număr – şi între ostaşi, şi între proşti[1], şi între cetăţeni[2], şi între ţărani – care fac multă purtare de grijă pentru fapta bună.

şi mulţimea păcii, pînă ce se va lua luna.

Că, de demult, toparhiile (adică stăpînirile pe alocuri) şi împărăţiile peste fiecare limbă şi neam nu puteau să dobîndească darul păcii, fiind despărţite şi ticăloşite cu desele războaie, pentru că totdeauna duceau viaţa într-armată şi purtătoare de arme. Pentru războaiele acestea au scris mulţi, şi dintre Romani, şi dintre Elini; încă şi Istoriile Împăraţilor şi ale Macabeilor ne învaţă cîte rele pricinuiau toparhiile. Apoi, după înomenirea lui Dumnezeu şi Mîntuitorului nostru, acelea au încetat să mai fie, şi lumea noastră e stăpînită de o singură împărăţie, prin care urmează pacea, dînd vîrtute dumnezeieştii propovăduiri.

Iar acest „pînă se va lua luna" e pus în loc de: „în toată vremea vieţii de acum", că este de prisos a vorbi pentru vremea ce va să fie, întru care va urma pacea adevărată.

8. Şi va domni de la mare pînă la mare

În loc de: Va domni peste toate marginile lumii. Că – de vreme ce margine a pămîntului sînt noianurile cele mari şi ne-înotate, care se numesc „atlantice", adică oceanul despre apus şi despre răsărit – după cuviinţă a arătat că stăpînirea lumii se înconjură de mările dinafară. Iar stihul următor a arătat acest lucru mai descoperit:

şi de la rîuri pînă la marginea lumii.

„Rîu numeşte Iordanul, întru care, botezîndu-Se, Stăpînul a fost mărturisit de Tatăl că El este Fiul Lui cel iubit, întru Care bine a voit. Şi de atunci – zice Evanghelistul – a început Iisus a propovădui şi a zice: «Pocăiţi-vă, că s-a apropiat Împărăţia cerurilor!» De aceea şi prorocia spune că «va stăpîni de la rîu pînă la marginile lumii»." Apoi, face arătat acest lucru şi într-alt chip:

9. Înaintea Lui vor cădea Etiopii, şi vrăjmaşii Lui ţărîna vor linge.

10. Împăraţii Tarsisului şi ostroavele daruri vor aduce, împăraţii Arabilor şi Savva daruri vor aduce.

Şi Fericitul Isaia, şi minunatul Iezechil pomenesc Tarsisul sau cetatea Carhidoniei, care este cea dintîi stătătoare şi port al Libiei. Iar Savva este neam etiopenesc. Libienii (care se numesc şi Africani) ţin părţile de apus ale lumii, Etiopii – pe cele de-

[1] „Proşti" – aici: „simpli", „umili".
[2] Orăşeni.

spre răsărit și miazăzi, Arabii – uscatul din mijloc, iar ostrovenii – uscaturile de prin mijlocul mării. De aceștia a zis că vor cădea înaintea Lui și Îi vor aduce închinăciune, ca unui Dumnezeu, și daruri, ca unui Împărat, iar vrăjmașii se vor supune sub blestemele făcute împotriva șarpelui: „Vei umbla pe pieptul tău și pe pîntece, și pămînt vei mînca întru toate zilele vieții tale." Iar vrăjmași ai Dumnezeului și Mîntuitorului nostru sînt prea-răii draci, asupra cărora ne-a dat stăpînire a călca, peste șerpi și peste scorpii. Și – de vreme ce a pomenit numai trei sau patru neamuri, arătînd umbrit și acoperit schimbarea tuturor neamurilor – acum face cuvîntul mai descoperit:

11. Și se vor închina Lui toți împărații pămîntului,

Unii – de bună voie, încă în viața de acum, iar toți ceilalți – după învierea de obște, că – după cum zice dumnezeiescul Apostol – „nu vedem încă pe toate supuse Lui, ci atunci se va pleca Lui tot genunchiul, al celor cerești, și al celor pămîntești și al celor de dedesubt".

toate neamurile vor sluji Lui.

Acestea se potrivesc prorociei Patriarhului Iacov, care zice că El este „așteptarea neamurilor". Și vedem sfîrșitul ei, că nu este vreun neam care să nu fi auzit propovăduirile evanghelicești, ci întru fiecare neam sînt cei ce au primit strălucirea cunoștinței de Dumnezeu.

12. Că a izbăvit pe săracul de la cel puternic și pe mișelul, căruia nu-i era lui ajutor.

13. Milă Îi va fi de sărac și de mișel, și sufletele săracilor va mîntui.

Și toți se vor închina Lui, izbăvindu-se de amara tiranie a diavolului, că pe acesta l-a numit „puternic"; iar „sărac" – firea omenească, ce era pustie de Dumnezeu. Iar într-alt fel, Dumnezeu îi împilă, și îi strînge pe cei silnici cu dumnezeieștile Sale legi, și îi spăimîntează cu îngrozirile gheenei și îi face să le fie milă de săraci. Că aceasta a și adăugat:

14. De camătă și de nedreptate va izbăvi sufletele lor,

„Camătă" a numit iubirea de argint, că așa o numește și *Legea Veche*: „camăta și lăcomia nu va lua". Deci zice: Va îndupleca pe cei ce se bucură de nedreptate și de lăcomie să aibă milostivire și iubire de oameni.

și cinstit va fi numele Lui înaintea lor.

Cinstit – zice – va fi la toți și slăvit.

Și va fi viu, și se va da Lui din aurul Arabiei,

În loc de „Arabiei", ceilalți tălmăcitori au pus: „Savvei". Însă și una, și alta, mai-nainte vestește darurile care se aduc Lui de la toți împărații și barbarii. Iar „va fi viu" înseamnă: De-a pururea va rămîne și va fi viu.

și se vor ruga pentru Dînsul totdeauna, toată ziua bine Îl vor cuvinta pe Dînsul.

Și neîncetat Îl vor lăuda pe Dînsul, vor lăuda și pe Tatăl Lui, printr-Însul luînd pricinile cîntării de laudă, pentru că acest „se vor ruga pentru Dînsul" se aseamănă cuvîntului apostolesc care zice: „Mulțumesc Dumnezeului meu prin Iisus Hristos, prin Care am dobîndit aducere către Tatăl." Deci, prin Hristos, toți se vor ruga Tatălui și Îl vor lăuda pe El pentru bunătățile făcute către dînșii de Fiul. Îl vor lăuda încă și pe Fiul, ca cei ce de la Dînsul au primit acestea.

15. Fi-va întărire pe pămînt peste vîrfurile munților.

El – zice – va întări, și va propti pe cei ce au crezut întru Dînsul și îi va arăta înalți și ridicați sus, ca cei ce stau întru vîrfurile munților. Încă și Domnul a zis aceasta ucenicilor Săi: „Nu poate cetatea să se ascundă stînd deasupra muntelui, nici nu aprind făclia și o pun pe dînsa sub obroc, ci în sfeșnic, ca să lumineze tuturor celor din casă."

16. Prea se va înălța mai presus decît Libanul rodul Lui.

Fiindcă a vorbit de munții cei înalți, după cuviință a adus în mijloc pomenirea Libanului, fiindcă este mai prea-înalt decît munții Palestinei. Și zice că învățătura Lui, și descoperitorii și propovăduitorii acesteia se vor face mai înalți și mai strălucitori decît Libanul.

Și vor înflori din cetate ca iarba pămîntului.

Deci credincioșii Lui vor odrăsli rodul acesta, iar Iudeii, ce n-au crezut, se vor asemăna ierbii ce răsare și îndată se strică și piere.

17. Fi-va numele Lui binecuvîntat în veci, mai-nainte de soare rămîne numele Lui.

Acest „binecuvîntat" nu se află la nici un tălmăcitor, nici în *Exapla*, nici la Evrei.

Prin prepoziția „mai-nainte" arată că El este mai de demult decît soarele și decît luna, dar nu așa prost „mai-nainte de soare rămîne", ci „mai-nainte de neamul neamurilor". Am văzut că pe acest „neamul neamurilor" l-a pus și la lună, și la soare, iar acestea sînt de o vreme, făcîndu-se deodată, după cum a zis Dumnezeu: „Facă-se luminători pe tăria cerului! Și a făcut Dumnezeu cei doi luminători mari." Așadar, dacă a fost „mai-nainte de luna neamului neamurilor", apoi cu adevărat a fost și mai-nainte de soare.

Și se vor blagoslovi întru El toate semințiile pămîntului,

Aici, a pomenit făgăduința către Avraam, și către Isaac și către Iacov, că acestor trei Patriarhi le-a făgăduit Dumnezeu că se vor blagoslovi „toate neamurile pămîntului" sau, alteori: „semințiile pămîntului". Aceasta a zis-o și Fericitul Pavel, tîlcuind: „Lui Avraam i s-au zis făgăduințele și sămînței lui. Nu zice: «sămînțelor lui»,

ca pentru mulți, ci ca pentru unul: «sămînței lui», care este Hristos." Încă și întru *Epistola către Evrei*: „Că nu a luat firea Îngerilor, cu adevărat...", și celelalte. Pentru acest lucru mai-nainte vestește și Psalmul acesta, zicînd că printr-Însul se vor blagoslovi toate semințiile.

toate neamurile Îl vor ferici pe El.

Prorocescul cuvînt le-a vorbit pe acelea ca pentru un om, iar pe acestea ca pentru Dumnezeu, că aflăm acest nume, „fericit", alăturat lui Dumnezeu: „Fericit este și singur Stăpînitor, Împăratul împăraților și Domnul domnilor, Cel ce singur are nemurirea, Care locuiește întru lumină neapropiată." Deci zice: Toate neamurile Îl vor ferici pe El și Îl vor numi vrednic de laudă.

Apoi, învățîndu-ne mai descoperit dumnezeirea Lui cea ascunsă, Prorocul a adăugat:

18. Bine este cuvîntat Domnul Dumnezeul lui Israil, Cel ce singur face minuni!

Acesta – zice – este Însuși Cel prorocit, Care va săvîrși facerile de minuni mai-nainte zise, Dumnezeul lui Israil și Stăpînul tuturor.

19. Bine este cuvîntat numele slavei Lui în veac și în veacul veacului!

De aceea se cuvine să fie lăudat El de toți, pentru că – deși nu cunoaștem firea Lui, ce este neajunsă – totuși am învățat mîntuitorul Lui nume.

Și se va umple de slava Lui tot pămîntul: Fie, fie!

Împlinindu-și prorocia, spune din nou ceea ce a prorocit de multe ori prin tot Psalmul, făcînd înainte-grăirea mai întemeiată: și zice că Hristos va fi arătat și cunoscut în tot pămîntul ca Dumnezeu și Stăpîn al tuturor, și va primi cinstea de la toți, strălucindu-i cu razele cunoștinței Sale de Dumnezeu. Și, după ce a învățat acest lucru prin darul Duhului și s-a înfocat cu dorirea, Prorocul se roagă să se petreacă toate și prorocia să ia sfîrșit. Pentru aceea, face și epilog, și zice: „Fie, fie!", ori, după Achila: „cu încredințare", în loc de: Cele zise sînt nemincinoase și adevărate și vor avea sfîrșit negreșit.

Sfîrșitu-s-au laudele lui David, fiul lui Iesei.

TÎLCUIREA PSALMULUI 72

Psalmul lui Asaf.

Cum ziceam mai sus, oarecari au spus că și acesta a fost scriitor de Psalmi, iar alții – „făcător de viersuiri" și dascăl al cetei cîntăreților. Alții au spus că tot David a zis și acești Psalmi, iar Asaf i-a scris. Eu, după cum am zis de multe ori, am înțeles că

Fericitul David i-a scris pe toți, pentru că așa este cuvîntul adevărului, ci pe acestea primească-le fiecare precum voiește, că nici o vătămare nu le va odrăsli celor ce le iau fie într-un chip, fie într-altul.

Iar noi, luminîndu-ne și povățuindu-ne darul, vom face arătată înțelegerea Psalmului. Așadar, fiind dus norodul robit în Babilon, era înconjurat și împresurat cu multe și felurite primejdii. Și – văzînd ei pe Babilonieni întru păgînătate și fărădelege, dar trăind întru bună-norocire și belșug, iar pe ei înșiși întru rea-norocire și întru rea pătimire – aveau gînduri de multe feluri pentru dumnezeiasca purtare de grijă, aducîndu-și aminte și gîndind pentru ce oare cei ce trăiesc cu totul întru păgînătate nu iau nici o cercare și gustare de cele de mîhnire, ci se îndulcesc de toată buna-norocire, mergîndu-le bine întru toate. Astfel, a scris Psalmul de față mai-nainte văzîndu-le pe acestea de departe cu darul Preasfîntului Duh, măiestrind folos acelora și tuturor oamenilor, vestind arătat gîndurile lor și aducînd dezlegare celor căutate. Deci se potrivește didascalia Psalmului tuturor celor ce gîndesc ori grăiesc unele ca acestea, dar s-a închipuit ca despre aceia care se întorseseră și își povesteau patima minții lor.

1. Cum este de bun Dumnezeul lui Israil

Pe acest „cum" nu l-a pus alăturător, ci ca să arate covîrșirea bunătății, zicînd că Dumnezeu are multă purtare de grijă pentru Israil.

celor drepți la inimă!

Dar acest lucru nu îl știu toți, ci cei ce au gînduri drepte și sănătoase. Apoi, după ce i-a lăudat pe aceia, face arătată furtuna gîndurilor sale:

2. Iar picioarele mele puțin de nu s-au clătinat,

Puțin a lipsit – zice – de nu m-am abătut din calea mea.

puțin de nu s-au vărsat pașii mei.

Iar Simmah zice așa: „Prea-puțin a fost de nu s-au risipit cele ce mă întăreau." Și zice: M-am primejduit să cad din gîndurile sănătoase care mă propteau și mă sprijineau, și am pătimit prea-mare alunecare. Acest lucru arată graiul „s-au vărsat", că un lucru ce se varsă se risipește și curge cu furișare, iar „picioare" și „pași" numește cu închipuire gîndurile. Apoi, zice și pricina:

3. Că am rîvnit asupra celor fără de lege, pacea păcătoșilor văzînd.

Zice: Ardeam, văzînd pe cei ce trăiesc întru păgînătate și întru fărădelegi aflîndu-se în pace și întru bună-norocire multă. Vedem încă și acum pe oarecari zicînd la fel asupra celor ce viețuiesc întru păgînătate și lăcomie și – după cum li se pare – stăpînesc cu bogăție și cu slavă.

4. Că nu este semn în sus întru moartea lor

Achila a zis așa: „Nu sînt grele pătimiri întru moartea lor", iar Simmah: „Nu își aduc aminte de moartea lor". Și zice: Nici în primejdii nu se opresc să se cerceteze și să se iscodească pe ei înșiși. Că arătarea în sus însemnează oprirea: cînd voim să oprim un lucru, obișnuim a ridica în sus capul.

și întărire întru bătaia lor.

Puțină vreme – zice – se apropie de dînșii cele de scîrbă.

5. Întru ostenelile oamenilor nu sînt și cu oamenii nu vor lua bătăi.

Lucrurile curg după pofta lor și ei nu se împresoară nici cu osteneli, nici cu rele pătimiri și ticăloșii, nici cu certări, asemeni celorlalți oameni.

6. Pentru aceasta i-a stăpînit pe ei mîndria pînă în sfîrșit, îmbrăcatu-s-au cu nedreptatea și cu păgînătatea lor.

De aici – zice – s-au ridicat întru mîndrie și îngîmfare, și – nepedepsindu-se pentru păcatele mai dinainte – s-au împins și au căzut întru mai mare nelegiuire. Pentru că acest „s-au îmbrăcat" a arătat mulțimea nedreptății, ca și cum i-ar fi înconjurat despre toate părțile.

7. Ieșit-a ca din seu nedreptatea lor,

După cum am zis de multe ori, „seu" însemnează buna pătimire și buna-norocire, deci: Au îndrăznit nedreptatea cu toată slobozenia, ca și cum ar fi fost întru atîta bună-norocire.

trecut-a întru așezămîntul inimii lor.

8. Gîndit-au și au grăit întru răutate, nedreptate spre înălțime au grăit.

9. Pus-au asupra cerului gura lor, și limba lor a trecut pe pămînt.

Zice: Nu le-a fost destulă nedreptatea adusă asupra oamenilor, ci au săgetat și cerul cu cuvinte și cu gînduri. Aici însemnează hulele lor împotriva lui Dumnezeu, ocările asupra norodului și batjocurile asupra dumnezeieștii Biserici, după cum a zis mai descoperit în Psalmul 41: „Făcutu-s-au lacrimile mele mie pîine ziua și noaptea, cînd mi se zicea în fiecare zi: Unde este Dumnezeul tău?"

10. Pentru aceasta se va întoarce norodul Meu aici și zilele pline se vor afla întru dînșii.

Prorocescul cuvînt le-a pus pe acestea ca și cum le-ar fi zis Dumnezeul tuturor, mîngîindu-i pe cei ce se mîhnesc. Și zice: Aruncînd aceia hule asupra lui Dumnezeu și supunîndu-ne sub rele pătimiri, Dumnezeul tuturor a hotărît lucruri bune pentru noi, făgăduind întoarcerea noastră și viața dată firii. Este arătat de aici că Psalmul se potrivește celor întorși, care povesteau ce li se întîmplase în Babilon, căci a zis: „Pen-

tru aceasta se va întoarce norodul Meu aici", adică în Iudeea, iar cei aflați în Babilon n-ar fi putut nicidecum să zică „aici". Iar „zile pline" a numit bătrînețele, în loc de: Și se vor întoarce și vor viețui pînă la bătrînețe.

Așa, după ce a arătat făgăduința lui Dumnezeu, s-a întors iarăși spre povestirea hulei Babilonienilor și a tulburării gîndurilor:

11. Și au zis: Cum a cunoscut Dumnezeu? Și: Este cunoștință întru Cel înalt?

Iar Simmah a spus stihul mai descoperit: „Cum a cunoscut Dumnezeu? Au doară este cunoștință întru Cel înalt?" Deci Dumnezeu – zice – S-a făgăduit acelea, iar ei gîndeau întru sine că Dumnezeu nici nu privește, nici nu știe ceva din cele făcute. Apoi, arătînd păgînătatea acelora, aduce în mijloc gîndurile sale:

12. Iată, aceștia, păcătoșii care se îndestulează în veac, au cuprins bogăție.

Zice: Întru fărădelege trăind, se îndulcesc cu îndestulare de bunătăți și au buna-norocire neschimbată. Căci „în veac" înseamnă aici: „întru această viață de acum". De multe ori numește „veac" viața omului, zicînd: „Veacul nostru – întru luminarea feței Tale."

13. Și am zis: Oare în deșert am îndreptat inima mea?

Iar eu, văzîndu-i pe dînșii ospătîndu-se și fălindu-se pentru bogăție, gîndeam: Au doară fără de folos îmi este mie avuția dreptății?

Și am spălat întru cei nevinovați mîinile mele.

Zice: Dar am cîștigat, căci m-am depărtat de cei ce trăiesc întru răutate. Pentru că acest „am spălat mîinile întru cei nevinovați" înseamnă: M-am păzit pe sine-mi nevinovat și nu m-am împărtășit cu cei răi.

14. Și am fost bătut toată ziua, și mustrarea mea – în dimineți.

Purtînd grijă de dreptate și fugind de împărtășirea răutăților, sînt muncit și ocărît în fiecare zi.

15. De am grăit, ziceam așa: Iată, ai defăimat tocmelile neamului fiilor Tăi.

Zice: Lăsînd celelalte gînduri, numai pe acesta îl gîndesc întru sine-mi: Au doară a stricat Dumnezeu tocmelile cu noi? – căci „ai defăimat tocmelile" asta însemnează. Iar „fii" se numesc pe sine, fiindcă Dumnezeu așa i-a numit pe dînșii: „Fiu întîi născut al Meu este Israil, fiu am născut și am înălțat."

16. Și am socotit că am cunoscut. Osteneală este înaintea mea,

17. pînă ce voi intra în jertfelnicul lui Dumnezeu și voi înțelege cele de apoi ale lor.

Zice: Părăsind gîndurile acelea, socoteam că Dumnezeu m-a însoțit și m-a însorțit cu osteneli și cu ticăloșii, osîndindu-mă pentru cele greșite de mine. Însă mă voi

întoarce, și voi vedea Biserica Lui cea sfințită și voi privi sfîrșitul cel rău al vrăjmașilor. Apoi, prin dumnezeiescul dar, se învață aceasta:

18. Însă pentru vicleșugurile lor le-ai pus lor rele, doborîtu-i-ai pe ei cînd s-au înălțat.

19. Cum s-au făcut întru pustiire! Fără de veste au lipsit, pierit-au pentru fărădelegea lor

20. ca visul celui ce se deșteaptă.

Acestea s-au întîmplat Babilonienilor în vremea lui Chir Persul, care i-a robit pe aceia și le-a dăruit întoarcere Iudeilor. Și după cuviință a asemănat buna lor norocire cu visul, căci priveliștea vieții de acum nu se deosebește cu nimic de vis. Astfel, cei ce se mîndreau și se trufeau cu puțin mai înainte, ca unii ce stăpîneau toată lumea, au pierdut de năprasnă stăpînirea și au schimbat-o întru robia cea mai de pe urmă.

Doamne, în cetatea Ta chipul lor de nimic îl vei face.

Ca floarea ce are icoană vremelnică, așa puțină vreme au stat stăpînirea și silnicia Babilonienilor. Și zice: Pe aceasta Tu de nimic o vei face, osîndindu-i pentru păgînătatea săvîrșită împotriva cetății Tale.

21. Că s-a aprins inima mea,

Zice: Gîndeam acestea arzîndu-mă de fărădelegea acelora ca de foc. Că a luat a doua oară înainte-cuvîntarea, adică: „am rîvnit asupra celor fără de lege", și ceea ce a numit acolo „rîvnă" a chemat aici „ardere a inimii".

și rărunchii mei s-au schimbat.

„Rărunchi", după cum am zis de multe ori, numește gîndurile, zicînd: Chiar avînd eu gînduri bine-credincioase, puțin de nu m-am abătut de trufia acelora.

22. Și eu am defăimat, și nu am cunoscut.

Simmah a zis mai descoperit acest cuvințel: „Și eu eram neștiind și necunoscînd." Și zice: Din neștiință am suferit această patimă, neștiind judecățile Tale.

23. Ca un dobitoc m-am făcut la Tine, și eu – de-a pururea cu Tine.

Dar – zice – nu voi mai pătimi aceasta, nici nu voi suferi să caut, nici să iscodesc ceva din cele iconomisite de înțelepciunea Ta, ci asemenea dobitocului voi urma îndrumării Tale, ca să nu mă despart de purtarea Ta de grijă. Că – precum dobitocul urmează celui ce îl poartă, neiscodind unde îl duce – așa, chivernisindu-mă de darul Tău, voi urma și eu, neiscodind purtarea Ta de grijă.

24. Ținutu-m-ai de mîna dreptei mele, și în sfatul Tău m-ai povățuit și cu slavă m-ai primit.

De aici încolo, le arată pe cele pentru întoarcere, zicînd: Precum tatăl cel blînd, aflînd copilul rătăcit, îl apucă de dreapta sa și îl întoarce acasă – așa m-ai întors pe mine la pămîntul strămoșesc, slobozindu-mă de robie, și dăruindu-mi trecere lesnicioasă printre neamuri și arătîndu-mă lăudat și slăvit.

25. Că ce-mi este mie în cer, și de la Tine ce am voit pe pămînt?

Iar Achila a tălmăcit mai luminat: „Ce-mi este mie în cer? Și cu Tine nu am voit pe pămînt." A pus stihul cu întrebare, în loc de: În cer îmi este nădejdea, Te-am așteptat și Te aștept să-mi fii mie milostiv în cer și pe pămînt. Că nici în cer n-am alt dumnezeu și purtător de grijă afară de Tine, nici pe pămînt nu rînduiesc pe altul împreună cu Tine și nu-l socotesc deopotrivă cu Tine, ci și în cer, și pe pămînt, pe Tine Te știu Dumnezeu. S-au zis însă acestea mai ales de către fața celor ce au crezut Mîntuitorului din neamuri, zicînd: Îmbrățișez a Ta stăpînire!

26. Lipsit-a inima mea și trupul meu,

Pentru aceasta, pe Tine Te doresc, și de Tine însetez și aștept ajutorul Tău cu sufletul și cu trupul.

Dumnezeul inimii mele și partea mea ești, Dumnezeule, în veac.

Că pe Tine Te am parte, și moștenire, și îndulcire și desfătare a bunătăților.

27. Că, iată, cei ce se depărtează pe sine de la Tine vor pieri, pierdut-ai de la Tine pe tot cel ce curvește.

Iar cei ce se depărtează de a Ta purtare de grijă și voiesc a sluji idolilor vor avea ca rod dintru depărtare pieirea. Căci „curvie" numește aici slujirea idolilor. Așa zice Dumnezeu și prin Ieremia: „A mers peste tot muntele cel înalt și sub tot lemnul pădurii, și a curvit acolo. Și i-am zis după ce a curvit ea cu acestea toate: Către Mine întoarce-te, și nu s-a întors." Și iarăși: „Și a prea-curvit cu lemnul și cu piatra", în loc de: Părăsindu-Mă pe Mine, Mirele ei, ea a slujit celor ce nu sînt dumnezei. Însă aceasta n-a zis-o pentru Babilonieni, ci pentru cei ce s-au făcut robiți pentru păgînătatea lor: avîndu-L Mire pe Dumnezeu, aceștia au prea-curvit îmbrățișînd robia dracilor. Ci, învățîndu-se a se face înțelepți din cercare, strigă:

28. Iar mie a mă lipi de Dumnezeu bine-mi este, a pune întru Domnul nădejdea mea,

Că, luînd cercare prin înseși lucrurile, voi fi nedespărțit de Dumnezeu, Care m-a mîntuit, și mă voi întări cu nădejdea întru Dînsul.

ca să vestesc eu toate laudele Tale în porțile fetei Sionului.

Și, prin nădejdea aceasta, am dobîndit întoarcerea și povestesc în Ierusalim facerile Tale de minuni. Că, precum pe oameni îi numește „fii ai oamenilor", așa numeș-

te Sionul „fată a Sionului", căci cetatea avea două nume, şi dumnezeiasca *Scriptură* o numeşte „Sion" şi „Ierusalim".

TÎLCUIREA PSALMULUI 73

Al priceperii, al lui Asaf.

Mai-nainte vestind pierzarea de tot a Ierusalimului, prorocescul cuvînt porunceşte celor ce vor citi să ia aminte şi să priceapă înțelegerea Psalmului. Iar oarecari au potrivit Psalmul acesta celor făcute de Antioh Epifanie, neluînd aminte la istorie, nici înțelegînd cu de-amănuntul prorocia. Pentru că Psalmul mai-nainte vesteşte arderea dumnezeieştii Biserici, stricarea caselor şi prădarea desăvîrşită a cetății, iar din istorie am învățat că acestea nu s-au făcut de Antioh. Dar nici înconjurarea Babilonienilor nu se potriveşte, căci pe atunci Iudeii aveau mulți Proroci – pe Ieremia, pe Urie al lui Sameu, pe Iezechil, pe Daniil – iar Psalmul zice: „Nu mai este Proroc şi pe noi nu ne va mai cunoaşte." Iar dacă nu se potriveşte nici Babilonienilor, nici Machedonienilor, este arătat că mai-nainte vesteşte desăvîrşita pierzare adusă asupra lor de Romani, după care n-au mai dobîndit nici o întoarcere înapoi, luîndu-şi osîndele pentru păgînătatea îndrăznită asupra Mîntuitorului. Şi vrednic lucru este a ne minuna de negrăita bunătate a Stăpînului, căci mai-nainte ştiind cu de-adinsul nesupunerea lor – El Se ispiteşte a le opri păgînătatea cu prorocia relelor ce or să fie. Şi chiar înainte-cuvîntarea Psalmului arată că aceasta e pricina prorociei:

1. Pentru ce, Dumnezeule, ne-ai lepădat pînă în sfîrşit?

Că nu ne-ai hotărît să petrecem nici în robia de şaptezeci de ani, precum în vremea Babilonienilor, nici – precum în vremea lui Antioh – cei şapte ani şi jumătate, după prorocia lui Daniil, ci „ne-ai lepădat pînă în sfîrşit" şi ne-ai osîndit cu desăvîrşita pierzare.

Aprinsu-s-a mînia Ta peste oile păşunii Tale.

Ai avut – zice – mîniere statornică asupra oilor Tale. Că – de vreme ce pe Păstorul ceresc, Care a păscut oarecînd pe strămoşii lor, L-au osîndit pe Cruce – pentru aceea a adus asupra lor dreapta pierzare desăvîrşită.

2. Adu-Ţi aminte de adunarea Ta, pe care o ai cîştigat dintru început!

Zice: De demult, dintru început, ai fost numit Dumnezeu al nostru, şi noi al Tău norod – o, Stăpîne!

Mîntuit-ai toiagul moştenirii Tale,

Că, dobîndind ajutorul Tău, ne-am izbăvit de robia Egiptenilor. Iar „moştenire" i-a numit pe dînşii şi Fericitul Moisi: „S-a făcut – zice – Iacov parte a Domnu-

lui, norodul Lui, și Israil – moștenirea Lui." Și „toiag" a numit sceptrul împărătesc, în loc de: Dintru început ne-am făcut parte a Ta, ne-am numit moștenire a Ta, am petrecut sub a Ta împărăție. Așa, și în Psalmul 44 a numit toiagul „schiptru împărătesc", zicînd: „Toiagul îndreptării este toiagul împărăției Tale."

muntele Sion acesta, întru care ai locuit.

Zice: După ce ne-ai slobozit de robia Egiptenilor, ne-ai băgat în pămîntul făgăduit părinților noștri, și muntele Sion Ți l-ai afierosit Ție Însuți, ca, locuind întru dînsul ca în niște palate împărătești, să ocîrmuiești norodul Tău. Iar acestea se proroceau nefiind încă zidită Biserica în Ierusalim, căci Solomon a zidit-o după David și după Asaf.

3. Ridică-Ți mîinile Tale peste mîndriile lor pînă în sfîrșit!

Pedepsește-i pe dînșii pentru mîndria lor – zice. Iar pe acest „ridică-Ți mîinile Tale peste mîndriile lor" l-a pus din metafora celor ce îi bat cu mîinile pe cei ce păcătuiesc. Și a zis aceasta darul cel prorocesc cunoscînd pe vrăjmașii păgîni, adică pe Romani, că nu au ridicat acel război rîvnind pentru Cel răstignit, ci ca să supună pe toată lumea sub dînșii. Și i-a folosit pe dînșii Dumnezeu ca pe niște muncitori, muncindu-i pe cei ce făcuseră păgînătate.

4. Cîte răutăți a făcut vrăjmașul întru cel sfînt al Tău,

Nici *Evreul*, nici ceilalți tălmăcitori, nici Cei 70 în *Exapla*, nu a pus în număr de mulți, adică: „întru sfinții Tăi", ci cu număr de unul: „întru sfîntul Tău", încît este arătat că le-a zis pentru Biserică, tînguindu-se și plîngînd pentru cele făcute asupra ei. Și cu acest scop împreună-glăsuiesc cele adăugate de aici înainte:

și s-au fălit cei ce Te urăsc pe Tine în mijlocul praznicului Tău.

Pentru că în Praznicul Paștelui, după ce s-a adunat tot norodul după *Lege*, Titus a așezat oastea aproape și a înconjurat Mitropolia Iudeilor. Așadar – de vreme ce în Praznicul Paștelui au pironit pe Cruce pe Mîntuitorul – aceia și-au luat pedeapsa păgînătății lor tot întru aceeași vreme.

5. Pus-au semnele lor semne, sfărîmat-au intrarea de sus.

Zice: Au ridicat deasupra porților noastre trofee, adică semne și arătări de biruință. Încă și Pilat a băgat în cetate semnele împărătești, împotriva *Legii*, iar împărații Romanilor au săpat în pietrele porții cap (sau chip) de porc[1]. Prin acestea toate, Iudeii învățau că se făcuseră pustii și goi de dumnezeiasca purtare de grijă. Iar Domnul

[1] Pentru a pîngări sfînta cetate și Biserica Domnului, știut fiind că în *Legea Veche* porcul era animal necurat. Tot așa, păgînii Romani și stăpînul lor, satana, ne-au predat obiceiul „închinării la porc" și nouă, pentru a spurca Sfîntul Post al Nașterii Domnului și pentru a batjocori praznicul Sfîntului Mucenic Ignatie Teoforul, prin *datina* tăierii porcului „de Ignat".

mai-nainte le-a zis în dumnezeieştile *Evanghelii*: „Cînd veți vedea – zice – urîciunea pustiirii stînd în locul cel sfînt – cel ce citeşte, înțeleagă! –, atunci cei din Iudeea să fugă în munți."

6. Ca întru o dumbravă de lemne, cu topoare au tăiat uşile ei deodată, cu secure şi cu bardă au surpat-o pe dînsa.

Folosind unelte dulghereşti tăietoare de lemne, stricau îngrădirile, tăiau uşile caselor, stricînd cele bune şi frumos dichisite ca pe nişte stejari.

7. Ars-au cu foc sfințitorul* Tău, în pămînt au spurcat locaşul numelui Tău.

Nu le-a ajuns lor prădarea şi stricarea celorlalte case, ci şi-au întins nebunia şi asupra Bisericii afierosite Ție, şi pe unele le-au dat focului, iar pe altele le-au stricat cu mîinile lor, întrebuințîndu-le pe cele sfinte ca pe nişte spurcate.

8. Zis-au întru inima lor, rudeniile lor dimpreună: Veniți şi să stingem toate praznicele lui Dumnezeu de pe pămînt.

9. Semnele n-am văzut, nu mai este Proroc, şi pe noi nu ne va mai cunoaşte.

Venind asupra noastră cu multă împreună-glăsuire şi învoire, vrăjmaşii au avut un singur scop: să strice *Legea* dată de Tine – căci prin „praznice" a arătat viețuirea după *Lege*. Şi – zice – aveau îndrăzneală pentru că noi nu am văzut nici facerile de minuni din vremea strămoşilor noştri, nici nu eram mustrați de vreun dar prorocesc, făcîndu-ne deodată pustii şi goi de toate acestea. Căci au avut mulți Proroci şi după întoarcerea din Babilon: pe Agheu, pe Zaharia, pe Maleahi. Este lesne a învăța din istorie că Prorocii mai-nainte spuneau norodului şi împăraților cele ce or să fie şi făceau arătate năvălirile războinicilor.

10. Pînă cînd, Dumnezeule, va ocărî vrăjmaşul, va întărîta cel potrivnic numele Tău pînă în sfîrşit?

În loc de: Pînă cînd ne dai pe noi la nelegiuirile acestora şi suferi cu îndelungă-răbdare glasurile lor cele hulitoare?

11. Pentru ce întorci mîna Ta şi dreapta Ta din mijlocul sînului Tău pînă în sfîrşit?

„Sîn al lui Dumnezeu" este vistieria bunătăților, iar „mînă" – lucrarea. Aşadar zice: Pentru ce oare nu ne dăruieşti bunătățile Tale, după obicei, şi-Ți ridici mîna din sîn? A pus acest stih din metafora celor ce au sînul plin, şi li se cere, dar nu voiesc a da şi îşi întorc mîna înapoi.

12. Iar Dumnezeu, Împăratul nostru, mai înainte de veac

---

* Jertfelnicul pentru animale şi prinoase.

Măcar că de demult, dintru început, Te ştim pe Tine Împărat, şi ca de la un împărat am dobîndit de-a pururea daruri.

a făcut mîntuire în mijlocul pămîntului.

Cu adevărat ai făcut arătată tuturor purtarea Ta de grijă pentru noi. Pentru că pe acest „în mijlocul pămîntului" l-a pus în loc de: „toţi privind".

13. Tu ai întărit întru puterea Ta marea,

Fugind noi de Egipteni şi împiedicîndu-ne de mare a trece, Tu ne-ai dăruit acea prea-slăvită şi străină călătorie, uscînd firea cea apoasă şi zidind cu valurile ziduri de amîndouă părţile.

14. Tu ai zdrobit capetele balaurilor în apă, Tu ai sfărîmat capul balaurului,

„Balauri" îi numeşte pe Egipteni, iar „capete ale balaurilor" – pe voievozii acelora, şi pe tribuni[1] şi pe polcovnici[2]. Iar „balaurul" numit cu număr de unu îl zice pe Faraon, ce era mai mare peste mulţi boieri. Tot aşa numeşte încă şi pe diavolul, pe care l-a legat cu obezi şi l-a surpat Purtătorul nostru de *Lege*, după ce a primit asupră-Şi moartea de bună voie. Pentru aceea a şi zis că are multe capete. Şi zice: Pe aceştia toţi i-a cufundat, şi marea – pe care la noi a ţinut-o şi a înfrînat-o – la aceia a dezlegat-o şi a slobozit-o, şi i-a cotropit cu valurile ei.

datu-l-ai pe el mîncare noroadelor arapilor.

Vecini şi răzeşi ai Egiptenilor sînt Etiopii, cu care aveau războaie dese. Dar, după ce Faraon s-a potopit în mare cu toată oastea, Egiptenii s-au făcut lesne prinşi şi robiţi Etiopilor, şi – precum cel flămînd mănîncă hrana cu lesnire – aşa şi pe dînşii foarte lesne îi biruiau aceia. Pentru aceea zice cuvîntul prorocesc: „Datu-l-ai pe dînsul mîncare noroadelor etiopeneşti", în loc de: I-ai arătat pe dînşii lesne prinşi, făcîndu-i să se cheltuiască de Etiopi cu uşurătate.

15. Tu ai rupt izvoare şi pîraie,

Iar *Evreul* şi ceilalţi tălmăcitori au zis „izvor", şi – ori de vom zice „izvor", ori „izvoare" – nu vom greşi din adevăr. Prorocescul cuvînt numeşte „izvor" apa ce curge din piatră, dar aceasta, despărţindu-se, face multe pîraie, pentru ca multele miriade să se îndulcească de apă cu lesnire. Şi aflăm că acest lucru s-a făcut nu o dată numai, ci de două ori: pentru unul ne învaţă *Ieşirea*, iar pentru celălalt – *Cartea Numerilor*. Deci „izvor" a numit după cuviinţă piatra ce izvorăşte curgerile apei, iar „pîraie" – despărţirile apei, ca pe cele ce nu au curs după fire, ci atunci au izbucnit: că – precum pîrîul nu este curgător de-a pururea, ci se alcătuieşte din apele ploilor – aşa a izbucnit apa aceea prin dumnezeiască poruncă.

[1] Comandant al unei legiuni romane.

[2] Rang ostăşesc (în armata rusă) ce corespunde colonelului de azi.

Tu ai uscat rîurile Itamului.

Iar Simmah a zis așa: „Tu ai uscat rîuri vechi", adică: Ai poruncit a izvorî în pustie acelea care nu erau și nu fuseseră dintru început, iar pe cele ce au fost și au avut călătorie și curgere veche de demult le-ai oprit a mai curge, căci așa ai voit. Aceasta o zice și într-un alt Psalm: „Pus-a rîuri în pustie și izvoare de apă întru sete, pămînt roditor întru sărătură, de răutatea celor ce locuiesc pe dînsul." Ai pus – zice – pustia întru iezere, și pămîntul fără de apă – întru izvoare și ai sălășluit acolo pe cei flămînzi. Că, pentru fărădelegile locuitorilor, a uscat rîurile Sodomenilor, și ale Gomorenilor și ale celorlalți de prin prejur, iar pămîntului fără de ape i-a dat izvoare din piatră, aducînd apă norodului însetat, căci Îi este Lui cu lesnire să abată cum voiește firea apelor într-altă parte. Însă acest stih arată și altceva: că – pentru fărădelegile lor – nu va aduce Iudeilor apele rîurilor proorocești, ci va adăpa cu izvoarele ieșite din piatră neamurile, ce erau pustii de demult. Iar „piatra", după cum zice dumnezeiescul Apostol, este Hristos.

Și toate cele zise de la „a lucrat mîntuire în mijlocul pămîntului" pînă aici cuprind închipuirea facerilor noastre de bine. Pentru că și acolo izbăvirea de robie a fost prin ape, și aici începutul slobozeniei este tot prin ape: acolo – capete de balauri zdrobite în ape, iar aici – stăpîniri ale dracilor pierdute și risipite prin darul Sfîntului Botez; după cufundarea în mare, Egiptenii s-au făcut supuși lesne Etiopilor, iar după Sfînta Scăldătoare, războitorii noștri s-au făcut lesne biruiți celor ce de demult aveau suflete negre. Și, celor ce voiesc a lua aminte, lesne le este a le privi și pe celelalte asemenea: acolo – toiag, aici – Cruce; acolo – Moisi, aici – Arhiereii; acolo – marea, aici – scăldătoarea; acolo – douăsprezece izvoare[1], aici – doisprezece Apostoli; acolo – șaptezeci de copaci de finic, aici – șaptezeci de ucenici. Însă noi să călătorim către necurmarea tîlcuirii de aici înainte:

16. A Ta este ziua și a Ta este noaptea, Tu ai făcut zorile și soarele.

17. Tu ai făcut toate cele frumoase (hotarele) ale pămîntului, vara și primăvara Tu le-ai zidit.

A mutat cuvîntul de la facerile de bine din parte la cele de obște, și ne învață că Dumnezeul tuturor este Ziditorul a toate, Făcător al zilei și al nopții, dătător al luminii, ziditor al soarelui și ocîrmuitor al vremii. Căci prin „primăvară" și prin „vară" a arătat schimbările vremilor. Iar în loc de: „Tu ai făcut toate hotarele pămîntului", Achila și Teodotion au zis: „le-ai stîlpit", iar Simmah: „le-ai pus". Și cuvîntul arată că El a dat ființă pămîntului și l-a împărțit în cîmpii, și în munți și în văi, iar în alte părți l-a scobit, spre primirea apelor iezerelor și ale mărilor.

[1] Pe cînd umblau prin pustie, Iudeii „au venit în Elim. Și erau acolo douăsprezece izvoare de apă și șaptezeci de pomi de finic. Și au tăbărît acolo lîngă apă" (*Ieșirea* 15:27).

18. Adu-Ţi aminte de aceasta.

Zice: După ce ai făcut acestea toate, Tu, Ziditorul făpturilor, adu-Ţi aminte de „aceasta", adică „de adunarea pe care ai cîştigat-o dintru început" – căci a întors pe „aceasta" către cea de mai sus.

19. Vrăjmaşul a ocărît pe Domnul şi norodul cel fără de minte a întărîtat numele Tău.

Zice: Nu la noi să cauţi, ci la hulele vrăjmaşilor noştri.

Să nu dai fiarelor sufletul ce se mărturiseşte Ţie,

Prorocescul cuvînt nu se roagă aşa prost, pentru toţi, ci celor ce mărturisesc dumnezeiescul nume le cere cele bune, celor ce mărturisesc pe Cel răstignit Dumnezeu din Dumnezeu, de o fiinţă cu Tatăl şi cu Duhul. Iar „fiare" numeşte nu numai cruzimea războinicilor, ci şi pe a celor ce se leapădă de Cel răstignit şi nu-L mărturisesc pe El Dumnezeu după cum s-a zis.

sufletele săracilor Tăi să nu le uiţi pînă în sfîrşit!

Încă şi săraci pot să fie cei cu cugetul smerit, că – după cum Însuşi Domnul zice în *Evanghelii*: „Fericiţi – cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăţia cerurilor!"

20. Caută spre aşezămîntul robilor Tăi, că s-au umplut cei întunecaţi ai pămîntului de casele fărădelegilor.

Că cei ce nu au dobîndit strălucirea Ta – ci Te hulesc împreună cu Iudeii că eşti doar om, şi nu Te mărturisesc pe Tine Soare al Dreptăţii şi au iubit întunericul necunoştinţei – au casele pline de nelegiuire şi de pedepsele ce odrăslesc de aici. În loc de: La toate felurile de rele s-au dat, pentru aceea au ales întunericul.

21. Să nu se întoarcă smeritul ruşinat,

Te rugăm să nu se greşească de rugăciune, nici să se trimită de la Tine cu ruşine.

săracul şi mişelul vor lăuda numele Tău.

Cei ce au trebuinţă de al Tău ajutor, şi îl dobîndesc pe acesta, obişnuiesc a-Ţi aduce Ţie laudă.

22. Scoală-Te, Dumnezeule, alege judecata Ta, adu-Ţi aminte de ocara Ta de la cel fără de minte toată ziua.

Foarte cu potrivire a schimbat pronumele „mea": n-a zis „judecata mea", ci „judecata Ta". Şi zice: Eu am pătimit acestea după dreptate, iar aceia au îndrăznit multe hule asupra Ta: unii cînd Te-au răstignit, iar alţii şi după Cruce şi după al lor Botez, cînd s-au lepădat de Tine.

23. Să nu uiţi glasul slugilor Tale, mîndria celor ce Te urăsc s-a înălţat pururea.

Și aici a înjugat mîndria războinicilor cu a loru-și față, și – nu pentru că ar avea dreptate, ci pentru mîndria și ura vrăjmașilor – se roagă să se învrednicească de oarecare cruțare.

TÎLCUIREA PSALMULUI 74

Întru sfîrșit, să nu strici. Psalmul cîntării lui Asaf.

Iar Simmah a zis: „de biruință, pentru nestricăciune, Psalmul lui Asaf", fiindcă Psalmul are prorocie a dreptei judecăți a lui Dumnezeu și mai-nainte vestește pieirea lucrătorilor răutății și vicleniei și răsplătirile cele bune ale îndrăgitorilor faptei bune. Prin deasupra-scriere, cuvîntul poruncește după cuviință să nu stricăm gîndurile bine-credincioase, ci să le păzim sănătoase, ca să moștenim nestricăciunea. Psalmul s-a zis încă și de către fața celor robiți în Babilon, care se făgăduiau a lăuda pe Domnul dacă vor dobîndi dumnezeiescul dar.

1. Mărturisi-ne-vom Ție, Dumnezeule, mărturisi-ne-vom Ție și vom chema numele Tău.

Și de aici este arătat că încă nu dobîndiseră întoarcerea. Și se făgăduiesc că vor lăuda pe Dumnezeu și se vor străluci cu prea-cinstitul Lui nume, pentru că „vom chema numele Tău" aceasta arată, zicînd: Iarăși ne vom numi cu numele Tău și vom fi norod al Tău.

2. Povesti-voi toate minunile Tale cînd voi lua vreme.

Iar Achila și Simmah zic așa: „cînd voi lua adunare". Cînd – zice – ne vom întoarce și ne vom aduna întru Sfințita Ta Biserică, atunci Te vom lăuda pe Tine după *Lege* și îi vom învăța facerile Tale de bine pe cei ce nu le știu. Iar acum strigăm: „Cum vom cînta cîntarea Domnului în pămînt străin?"

Așa, după ce i-a învățat ce se cuvenea să zică pe cei robiți în Babilon și după ce i-a povățuit pe cei ce se întorc la Mîntuitorul a toate, prorocescul cuvînt arată pe Dumnezeu răspunzînd făgăduințelor făcute și zicînd:

Eu dreptăți voi judeca.

Cu dreptate – zice – voi judeca între voi și Babilonieni.

3. Topitu-s-a pămîntul și toți cei ce locuiesc pe dînsul,

Că sînt Judecător a toată lumea și voi aduce pedepsele cele vrednice asupra tuturor.

Eu am întărit stîlpii lui.

Și țiitor al tuturor sînt, căci sînt Ziditorul tuturor. Eu am făcut pămîntul și l-am întemeiat, rezemîndu-l pe hotărîrile Mele ca pe niște stîlpi, căci am pus poruncă, și

nu o va trece. Pentru aceasta, fiind și Judecător, nu voiesc a-i munci pe cei ce greșesc, dar spun mai-nainte pedepsele, ca să-i fac mai înțelepți cu îngrozirea. Și îi dojenesc și îi sfătuiesc să urască toată nelegiuirea și să se grijească de dreptate și de smerita cugetare. Că acestea i-a învățat prin cele adăugate:

4. Zis-am celor fără de lege: Nu faceți fărădelege! – și celor ce greșesc: Nu vă înălțați cornul!

Această patimă este mai cumplită decît toate, că-i face nu numai să păcătuiască, ci să se și fălească pentru aceasta.

5. Nu vă ridicați la înălțime cornul vostru

Apoi, arată ce numește „înălțime":

și nu grăiți asupra lui Dumnezeu nedreptate!

Pentru că și dobitoacele purtătoare de coarne se fălesc foarte pentru dînsele. Și cuvîntul le poruncește să nu crească nelegiuirea prin mîndrie, nici să-și pornească limba asupra lui Dumnezeu.

6. Că – nici de la ieșiri, nici de la apusuri, nici de la munții pustii,

7. că Dumnezeu judecător este.

„Ieșiri" a numit răsăriturile; așa zice și *A Cincea* tălmăcire. Iar „munții pustii" sînt părțile crivățului și ale austrului, că acestea au rămas nelocuite cu totul, pentru desăvîrșita lor răceală și fierbințeală. Deci învață că a scăpa de judecata lui Dumnezeu este un lucru dintre cele cu neputință: măcar de s-ar și duce în părțile despre răsărituri, măcar de s-ar ispiti să fugă întru ale apusului, măcar întru cele despre miazăzi, măcar întru cele despre miazănoapte, tot este supus sub dumnezeiasca hotărîre. Apoi, ne învață că schimbările vieții se fac cu voia lui Dumnezeu:

Pe acesta smerește, și pe acesta înalță.

8. Că paharul este în mîna Domnului, cu vin neamestecat[1], plin de amestecătură, și a abătut din una în alta.

Și prorocia Ieremiei ne învață pentru paharul acesta, căci i se poruncește de la Dumnezeu să-l ia și să adape Ierusalimul, și pe boieri și neamurile megieșe. Iar „vin" numește pedeapsa, fiindcă ia puterea, asemenea beției, și slăbănogește încheieturile mădularelor. Deci prorocescul cuvînt zice că Dreptul Judecător va aduce pedeapsa uneori nouă, alteori altora, că acum îl înalță pe acesta, iar pe acela îl smerește, și iarăși mută înălțarea la alții, și schimbă primejdiile și preface bunele-norociri. Cei robiți în Babilon se învață să le zică pe acestea nu așa prost, ci mai-nainte deprinzîn-

[1] În lumea veche, vinul se bea numai amestecat cu apă, din pricina tăriei lui. Iar „amestecătura" sînt drojdiile. Deci „vinul" urgiei este și „tare", și „tulbure", doborîndu-l de tot pe cel ce îl bea.

du-se şi cu robia Babilonienilor, şi cu a lor slobozenie. Căci, nu după multă vreme, Chir Persul a răsturnat puterea acelora şi a dăruit acestora slobozenia mai dinainte.

Însă drojdiile lui nu s-au deşertat, bea-vor toţi păcătoşii pămîntului.

„Drojdii" a numit pedeapsa cea mai cumplită. Eu – zice – le-am băut pe cele mai limpezi, adică am fost supus sub cele mai mici rele, iar Babilonienii vor bea drojdiile cele mai de dedesubt, în loc de: Vor pătimi rele mai cumplite decît cele pe care le-au lucrat, fiindcă eu am dobîndit întoarcerea după şaptezeci de ani, dar ei se vor da robiei necurmate.

9. Iar eu mă voi bucura în veac, cînta-voi Dumnezeului lui Iacov.

Că – precum aceia săltau şi se bucurau pentru relele noastre, cînd beam noi paharul amărăciunii – aşa şi noi, văzînd pedeapsa lor, vom aduce lui Dumnezeu cîntare de laudă, nu punîndu-ne asupra acelora, ci făcîndu-ne mulţumitori şi bine-cunoscători către facerile de bine.

10. Şi toate coarnele păcătoşilor voi zdrobi, şi se va înălţa cornul dreptului.

Prin aceste cuvinte, mai-nainte s-au învăţat că îi vor birui şi pe războinicii ce s-au ostăşit asupra lor după întoarcere. Pentru aceasta a zis: „coarnele păcătoşilor", fiindcă erau adunaţi din multe feluri de neamuri. De aceştia face pomenire şi prorocia lui Iezechil, a lui Miheia şi a Zahariei. Iar „coarne ale dreptului" a numit cugetul lui cel bine-credincios, dar dacă cineva ar voi să înţeleagă că „drept" îl numeşte pe Zorobabel, pe care Dumnezeu l-a folosit ca slujitor pentru a săvîrşi acea biruinţă – nu va greşi din adevăr.

TÎLCUIREA PSALMULUI 75

Întru sfîrşit, întru cîntări, Psalmul lui Asaf, cîntarea către Asirianul.

Adăugirea „către Asirianul" nu am aflat-o în *Exapla*, ci întru unele dintre pre-scrieri (adică izvoade), însă Psalmul are această pricină, pentru că vesteşte cele de pe vremea lui Senaherim şi pedeapsa adusă asupra oştii sale.

1. Cunoscut este în Iudeea Dumnezeu, în Israil mare este numele Lui.

Fiindcă într-o noapte atîtea zeci de mii de Asirieni au primit prin Înger rana purtătoare de moarte, Dumnezeul a toate S-a făcut arătat tuturor în Iudeea, grijindu-Se foarte pentru Israil.

2. Şi s-a făcut în pace locul Lui şi lăcaşul Lui în Sion.

Că, după ce s-a ucis acea mulţime, cei rămaşi au fugit, făcîndu-se vestitori ai dumnezeieştii puteri, căci pentru aceasta nu au fost ucişi împreună cu ceilalţi. De

aici, cetatea a dobîndit pace și toți au socotit că Dumnezeu a binevoit a locui în Sion cu adevărat. Apoi, ne învață cum este cunoscut Dumnezeu în Iudeea:

3. Acolo a zdrobit tăriile arcelor, arma, și sabia și războiul.

Zice: Ucigîndu-i înaintea zidurilor cetății pe cei într-armați, pe arcași și pe pavezeri, Domnul a arătat cu totul netrebnice armele acestora.

4. Luminezi Tu minunat din munții cei veșnici.

Iar Simmah a zis așa: „Ești arătat prea-mare din munții vînatului", adică: Dîndu-i vînătoarei morții în munții noștri pe neprieteni, Te-ai arătat prea-mare și strălucit la toți, căci luminezi cu minunea pe cei ce nu Te știu și îi înveți Cine ești.

5. Tulburatu-s-au toți cei nepricepuți cu inima, adormit-au cu somnul lor, și n-au aflat nimic

Că, înălțîndu-se și fălindu-se asupra Ta cu mare trufie, au pătimit năprasnică tulburare pentru neînțelepția sufletului lor: și – socotind că vor dormi fără de temere – s-au scăpat de nădejde, pentru că somnului i-a urmat moartea. Aceasta ne învață și istoria: sculîndu-se dimineața din somn, (Iudeii) au aflat toate trupurile moarte.

toți bărbații bogăției cu mîinile lor.

Iar Simmah zice așa: „toți bărbații cei tari cu mîinile lor". Și zice: Nimic nu i-a folosit pe dînșii vîrtutea mîinilor lor, prin care au nădăjduit că vor răpi bogăția tuturor.

Și, învățîndu-i de ce n-au cîștigat nimic de aici, a adăugat:

6. De certarea Ta, Dumnezeul lui Iacov, dormitat-au cei ce încălecaseră pe cai.

Zice: Ai făcut semn, și numaidecît au căzut cei ce se mîndreau că știu meșteșugul călăriei. Iar prin acest „dormitat-au" a arătat lesniciunea morții, că – precum cel ce dormitează lesne adoarme – așa și aceia au primit grabnic sfîrșitul vieții.

7. Tu înfricoșat ești, și cine va sta împotrivă Ție?

Că cine este destoinic să se pună împotriva Ta și să scape de pedeapsa adusă asupră-i de Tine?

De atunci este mînia Ta.

Îndată după ce ai auzit hula, puteai să-i pedepsești pe pîngăriții aceia, dar ai răbdat îndelung, așteptînd schimbarea lor.

8. Din cer auzită ai făcut judecata.

De sus – zice – scoți și aduci hotărîrile asupra cui voiești. Iar acest grai, „auzită ai făcut", Simmah l-a zis: „auzită o vei face".

9. Pămîntul s-a temut și s-a alinat cînd S-a sculat la judecată Dumnezeu, ca să mîntuiască pe toți blînzii pămîntului.

Zice: Toți s-au umplut de frică și au încetat năvălirea asupra noastră după ce Te-au văzut pe Tine scoțînd hotărîre asupra lor ca un judecător și dînd mîntuire celor ce au avut gînduri drepte și au vestit ajutorul Tău.

10. Că gîndirea omului se va mărturisi Ție și rămășița gîndului va prăznui Ție.

Dobîndind bunătățile acestea, dăruim gîndurile noastre spre cîntarea de laudă, nefolosind nici o părticică a lor întru altă grijă.

11. Rugați-vă și răsplătiți Domnului Dumnezeului nostru!

Își poruncesc unii altora să făgăduiască daruri și să împlinească făgăduința, fiindcă urît lucru este ca toți vecinii să facă acest lucru de frică, iar cei ce au dobîndit facerea de bine să bolească cu nemulțumirea. Aceasta a arătat prin cele adăugate:

12. Toți cei dimprejurul Lui vor aduce daruri Celui înfricoșat și Celui ce ia duhurile boierilor, Celui înfricoșat înaintea împăraților pămîntului.

Și Îi vor aduce daruri, după ce s-au îngrozit de minunile făcute și s-au învățat prin lucruri că Acesta este Dumnezeu cu adevărat, Care aduce moartea asupra stăpînitorilor și a celor ce socotesc că sînt împărați ai pămîntului.

TÎLCUIREA PSALMULUI 76

Întru sfîrșit, pentru Iditum, Psalmul lui Asaf.

Iar Simmah a zis: „prin Iditum". Și acestuia i se încredințase o ceată a celor ce lăudau pe Dumnezeu Deci ori el, ori Asaf a zis Psalmul și a slujit prorociei lui David, că a hotărî pentru lucruri îndoielnice nu este fără de primejdie. Iar Psalmul mai-nainte le zice pe ale Israilitenilor ce erau siliți să robească în Babilon: și împerecherile gîndurilor[1], și chinuirile ce odrăsleau de aici. Îi învață încă și ce fel de rugăciune li se cuvine să aducă lui Dumnezeu cînd cer izbăvirea de cele rele. Și a închipuit Psalmul ca și cum după întoarcere le-ar povesti pe acestea și ar lăuda pe Dumnezeu.

1. Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu către Dumnezeu, și a luat aminte spre mine.

Cu sîrguință – zice – am adus rugăciunea, și degrab am luat cererea. Apoi, arată vremea acestor lucruri:

[1] Am mai spus: „șovăială", „îndoială a minții".

2. În ziua necazului meu, pe Dumnezeu L-am căutat,

Că – zice – fiind împresurat cu chinuiri, cu sîrguinţă am căutat dumnezeiescul ajutor, pentru că acest „L-am căutat" însemnează rugăciunea sîrguitoare. Apoi, arată chipul rugăciunii:

cu mîinile mele noaptea – înaintea Lui, și nu m-am amăgit.

Iar Simmah: „Mîna mea noaptea se întindea totdeauna." Zice: Avînd liniște, noaptea întindeam mîinile rugîndu-mă să dobîndesc iubirea de oameni, și nu m-am greșit de nădejde. Că aceasta însemnează acest „nu m-am amăgit", în loc de: Nu am privegheat în zadar, ci am secerat rodul rugăciunii.

Lepădatu-s-a a se mîngîia sufletul meu.

3. Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu, și m-am veselit.

Am lepădat toată pricina mîngîierii, și aveam mîngîiere doar pomenirea lui Dumnezeu.

Gîndit-am, și a slăbit duhul meu.

Iar Simmah zice așa: „Grăiam cu sine-mi şi adeseori leșinam vorbind cu sine-mi; gîndind la relele ce mă ţineau, mă deznădăjduiam de izbăvirea acestora şi primeam boldurile mîhniciunii celei amare."

4. Mai-nainte au apucat străji ochii mei.

„Străji" numeşte despărţirile nopţii, întru care strājerii dau unii altora în mînă străjuirea, și prin acestea arată privegherea de toată noaptea.

Tulburatu-m-am, și n-am grăit.

Pe aceasta a zis-o și în Psalmul 41: „Întru sine-mi sufletul meu s-a tulburat", că – zice – nu suferеam să arăt altora gîndurile mele.

5. Gîndit-am la zilele cele de demult, și de anii cei veșnici mi-am adus aminte și am cugetat.

Zice: Înnoiam pomenirea facerilor Tale de bine mai dinainte și îmi aminteam cîte au dobîndit de la Tine strămoșii noștri: în ce chip s-au slobozit de robia Egiptenilor, în ce chip au trecut prin Marea Roșie, în ce chip au dobîndit pămîntul făgăduit părinţilor lor.

6. Noaptea cu inima mea cugetam, și cerca duhul meu.

Pe acest „cerca" Teodotion l-a zis: „a iscodit", iar Achila: „a săpat". Zice: Gîndind așa întru sine-mi, iscodeam de ce oare a făcut atîta purtare de grijă pentru strămoșii noștri, iar pe noi, cei ce ne aflăm întru rele-norociri şi întîmplări, ne trece cu vederea. Lîngă acelea, le gîndeam și pe acestea:

7. Au doară în veci mă va lepăda Domnul și nu va adăuga a binevoi?

8. Au pînă în sfîrșit mila Sa o va tăia?

Zice: Au n-a oprit cu totul pe cele ale noastre, și oare nu ne-a arătat pe noi străini de a Sa purtare de grijă?

Sfîrșit-a grai din neam în neam.

Iar Simmah zice așa: „Săvîrșit-a zicere pentru fiecare neam." Mă temeam – zice – și de aceasta: cum că mai-nainte cunoscînd de demult cele pentru fiecare neam, așa scoate hotărîrile pentru fiecare.

9. Au doară va uita a Se milostivi Dumnezeu, sau va ține întru urgia Sa îndurările Sale?

Dar iarăși mă mîngîiam pe sine-mi, gîndind că Dumnezeu cel iubitor de îndurări nu va suferi să le dea uitării pe cele ale noastre, oprind cu urgia, ca și cu un zid, izvoarele milei.

10. Și am zis: Acum am început, aceasta este schimbarea dreptei Celui Preaînalt.

Eu am pricinuit – zice – schimbarea aceasta, eu am născut pedeapsa prin păcat, iar acum am început a fi pedepsit de dreapta Celui Preaînalt, Care, în locul facerilor de bine dinainte, aduce asupră-mi pedepsele cele de-a stînga. Că „schimbare a dreptei lui Dumnezeu" a numit pedeapsa, fiindcă dreapta Celui Preaînalt obișnuiește a le da pe cele bune. Dar – zice – nici cu aceste gînduri nu m-am îndestulat, ci mi-am adus aminte și de bunătatea Stăpînului:

11. Adusu-mi-am aminte de lucrurile Domnului, și-mi voi aduce aminte de minunile Tale din început.

12. Și voi cugeta întru toate lucrurile Tale, și întru ispràvile Tale mă voi deprinde.

Că voi arăta toate minunile Tale făcute către noi dintru început și, întru dînsele cugetînd totdeauna, nu voi lepăda nădejdile cele bune.

13. Dumnezeule, întru cel sfînt este calea Ta.

Iar Simmah zice: „Dumnezeule, întru sfințenie este calea Ta"; iar Achila: „întru cel sfințit". Zice: Sfînt ești, și întru cel sfînt Te odihnești, și întru acesta locuiești și umbli.

Cine este Dumnezeu mare ca Dumnezeul nostru?

14. Tu ești Dumnezeu, Care faci minuni Însuți.

Pe toți îi covîrșești, Stăpîne, că Tu singur, pe acelea care voiești, le și lucrezi cu minunile.

Cunoscută ai făcut întru noroade puterea Ta.

15. Mîntuit-ai cu brațul Tău pe norodul Tău, pe fiii lui Iacov și ai lui Iosif.

Tuturor oamenilor le-ai arătat stăpînirea Ta slobozind din robia Egiptenilor norodul ce a fost al Tău, care a avut strămoş pe Iacov, dar s-a arătat strălucit din înrudirea cu Iosif.

16. Văzutu-Te-au apele, Dumnezeule, văzutu-Te-au și s-au temut, tulburatu-s-au adîncurile.

Stăpîne, prin toate ai arătat puterea Ta: pe Egipteni i-ai bătut, pe norodul Tău l-ai slobozit, mării Te-ai arătat, şi noianul s-a despărţit şi firea apoasă a stat ca nişte ziduri de amîndouă părţile.

17. Glas au dat norii că săgețile Tale trec,

18. glasul tunetului Tău în roată.

Iar Simmah: „Glas a dat văzduhul." Că austrul, după cum zice istoria, silnic suflînd, a despărţit noianul, căci aerul, învîrtindu-se și învăluindu-se, şi norii, strîngîndu-se şi ridicîndu-se, nasc vîntul. Iar pedepsele Tale – zice – mergeau ca nişte săgeţi asupra războinicilor, şi ai împiedicat roatele carelor Egiptenilor cu huietul tunetului. Încă și istoria ne învață că s-a făcut acest lucru, în straja nopții cea de dimineață, cînd a căutat Domnul spre tabăra Egiptenilor, şi le-a împiedicat osiile căruţelor şi îi ducea pe dînșii cu silă.

Luminat-au fulgerele Tale lumea,

Pentru că lumina facerii Tale de minuni a străbătut ca un fulger în toată lumea.

clătitu-s-a și s-a cutremurat pămîntul.

Toţi s-au umplut de frică după ce au auzit puterea Ta. Aceasta a zis şi Raav curva către iscoade: „Frica voastră şi cutremurul vostru au căzut peste noi, că am auzit cum a despărţit Domnul Dumnezeul vostru Marea Roșie dinaintea feţei voastre."[1]

19. În mare – calea Ta, și cărările Tale în ape multe; și urmele Tale nu se vor cunoaște.

Lesne Îţi este Ţie să desfaci marea şi să Te porţi peste ape multe, dar urmă să nu lași, căci ai firea fără de trup. Şi acestea s-au adăugat la cele de mai sus: că, povăţuind nevăzut norodul, nu ne-ai arătat nici urmă de a Ta călătorie.

20. Povățuit-ai ca pe niște oi norodul Tău, cu mîna lui Moisi și a lui Aaron.

[1] Raav a ascuns iscoadele trimise de Iisus Navi în Ierihon înainte de a nimici oraşul. Credința femeii aceleia curve în Dumnezeul lui Israil a mîntuit-o pe ea și pe ai ei, în vreme ce blestemata cetate a fost nimicită cu desăvîrșire (vezi *Cartea lui Iisus Navi*, capitolele 2 și 6).

Că, folosindu-Te de acei slujitori și grăind prin ei, ai povățuit norodul Tău și l-ai învățat *Legea* Ta. Și au făcut pomenire pentru toate acestea deșteptîndu-L spre milă pe Dumnezeul tuturor și rugîndu-se ca să dobîndească aceeași purtare de grijă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 77

Al priceperii lui Asaf.

După ce a dat *Legea Veche* fiilor lui Israil, Dumnezeul tuturor le-a poruncit să o deprindă, să-i învețe și pe fiii lor totdeauna și să arate fiilor și strănepoților pricinile praznicelor. Că, dacă ar fi învățat dumnezeieștile faceri de bine, ar fi fost mulțumitori și recunoscători către Cel ce le dăruise, fiindcă zice: „Vei învăța acestea pe fiii tăi și pe fiii fiilor tăi, și vor păzi poruncile Domnului Dumnezeu, ca să le fie lor bine." Și prorocescul dar a făcut acest lucru, prin Psalmul pus înainte aducînd aminte norodului și strănepoților lor de bunătățile făcute de Dumnezeu, de cele dăruite și de nemulțumitoarea socoteală a celor ce le-au primit.

1. Ia aminte, norodul meu, la legea mea,

Vă poruncesc să auziți cu de-adinsul cele zise, căci aduc vouă ca pe o lege sfătuirea ce zace înainte.

plecați urechea voastră la graiurile gurii mele!

Auziți cu sîrguință cele zise de mine!

2. Deschide-voi în pilde gura mea, grăi-voi cele ce au fost dintru început.

Că – de vreme ce prihănea pe părinții lor, spre folosul copiilor – „pildă" a numit o povestire umbrită care, acoperit, aduce folosul. A mai zis că grăiește vechi întîmplări și, arătînd în ce chip le-a învățat, a adăugat:

3. Cîte am auzit, și am cunoscut

Apoi, i-a arătat și pe dascălii acestora:

și părinții noștri ne-au povestit nouă

4. nu s-au ascuns de la ochii lor din neam în neam, vestind laudele Domnului, și puterile Lui și minunile Lui pe care le-a făcut.

Zice: De demult, dintru început, înșiși văzătorii minunilor i-au învățat acestea pe copii, și copiii au predat dăscălia fiilor lor. Și – zice – făceau acest lucru plecîndu-se dumnezeieștii *Legi* – că a adăugat:

5. Și a ridicat mărturie întru Iacov, și lege a pus întru Israil

„Mărturie" numește cortul înfipt în pustie, fiindcă avea lespezile mărturiei[1]. Căci, după cum mai-nainte am zis, *Legea* o mai numește și „porunci", și „mărturii", și „judecăți", și „dreptăți". În Psalmul 18 ne-a zis aceasta mai descoperit.

cîte a poruncit părinților noștri, ca să le facă cunoscute pe ele fiilor lor,

Zice: Prin punerea de lege de atunci a poruncit ca părinții să dea strănepoților lor povestirea minunilor ca pe o moștenire.

6. ca să le cunoască neamul următor, fiii ce se vor naște, și se vor scula și le vor vesti fiilor lor.

Iar aceștia, învățîndu-se de la părinții lor, aduceau aceeași învățătură celor dintru dînșii, și pomenirea ei se păzea neuitată. Și care este rodul învățăturii?

7. Ca să-și pună întru Dumnezeu nădejdea lor, și să nu uite lucrurile Lui și poruncile Lui să le caute.

Că, învățîndu-se puterea lui Dumnezeu și cît de lesne Îi este Lui a le face pe toate cele bune, vor cîștiga nădejde întemeiată spre El și vor urma legilor puse de El.

8. Ca să nu se facă precum părinții lor, neam îndărătnic și amărîtor,

Că – învățîndu-se socoteala cea nemulțumitoare a părinților lor și cum, prin călcarea *Legii*, L-au pornit de multe ori pe Dumnezeu spre urgie – se vor feri de urmarea acelora.

neam care nu și-a îndreptat inima lui și nu și-a încredințat cu Dumnezeu duhul lui.

Aceia n-au cîștigat credința întărită întru Dumnezeu și n-au voit să călătorească pe calea cea dreaptă, ci au avut socoteală împotrivnică dumnezeieștilor așezăminte.

9. Fiii lui Efraim, încordînd și săgetînd cu arcele, s-au întors în ziua războiului.

Prihănește cu covîrșire seminția lui Efraim, fiindcă aceea prețuia mult slujba idolilor. Și *Istoria Judecătorilor*, și *Cartea a treia a Împăraților* ne învață acest lucru, că ei au așezat junicile[2] și pe cele nouă seminții le-au depărtat de la slujba *Legii*. Văzînd acest lucru mai dinainte, darul Duhului prihănește păcatul ce încă nu se făcuse, aducînd lor sfătuirea potrivită. Și – știind că nu vor primi sfătuirea, dar învățîndu-ne tăria lor și știința arcului, și aducînd folosul cuvenit – le mustră temerea, că „s-au întors în ziua războiului", adică: Fălindu-se cu iscusința armelor, atunci cînd s-a arătat războiul, ei s-au întors în fugă.

10. N-au păzit așezămîntul lui Dumnezeu și în legea Lui n-au voit să umble.

[1] Tablele *Legii*.

[2] Idolii, la care Iudeii se întorceau deseori.

Bine a arătat alegerea socotelii de sine: Că n-au voit – zice – să viețuiască după *Lege*, nici să îmbrățișeze petrecerea legiuită.

11. Și au uitat facerile de bine ale Lui și minunile Lui pe care le-a arătat lor,

Și, arătînd cînd le-a făcut pe acestea, a adăugat:

12. minunile pe care le-a făcut înaintea părinților lor

Apoi, ne învață vremea și locul:

în pămîntul Egiptului, în cîmpul Taneos.

Toți au scos din pomenire aceste faceri de minuni ale lui Dumnezeu săvîrșite în Egipt, ale cărora văzători s-au făcut părinții lor.

13. Desfăcut-a marea și i-a trecut pe dînșii, pus-a înaintea lor apele ca un foale.

Face în scurt povestirea minunilor, și a rînduit-o înainte pe cea mai mare decît celelalte: că mai presus de fire este minunea mării și călătoria dăruită prin aceasta, Dumnezeul tuturor oprind despre amîndouă părțile apa, ce are fire a curge înainte, și închizînd-o cu cuvîntul ca într-un foale. Și, de vreme ce foalele pot ține cu de-adinsul firea cea umedă, după cuviință a pus icoana aceasta pentru marea ce s-a despărțit, arătînd puterea cuvîntului dumnezeiesc.

14. Și i-a povățuit pe dînșii, ziua în nor, și noaptea întru lumină de foc.

Pentru că același nor îi ferea ziua de strălucirea (și arderea) razei, iar noaptea le da trebuința focului.

15. Desfăcut-a piatra în pustie, și i-a adăpat pe dînșii ca întru un adînc mult.

Că nu mică umezeală le-a scos, ci izvor care le-a ajuns acelor multe zeci de mii. Prin cele adăugate, ne-a învățat acest lucru mai descoperit:

16. Și le-a scos apă din piatră, și a pogorît ca niște rîuri ape.

Apa izvorîtă s-a despărțit întru multe rîuri, ușor și îndestulat dînd celor însetați darul.

17. Și au adăugat încă a greși Lui, amărît-au pe Cel Preaînalt în loc sec.

18. Și au ispitit pe Dumnezeu întru inimile lor ca să ceară bucate sufletelor lor.

Dar, după ce l-au dobîndit de la Dînsul, nici acest lucru n-a scos răutatea din mintea lor, ci au rămas cuprinși de boala nemulțumirii: căci, după atîtea faceri de bine, au voit să ia cercare a dumnezeieștii puteri și, avînd trebuință de hrană, n-au cerut pentru a-și lua trebuința, ci pentru a-L prihăni pe Dumnezeu ca pe un neputincios:

19. Și au grăit asupra lui Dumnezeu și au zis: Au va putea Dumnezeu să gătească masă în pustie?

20. Fiindcă a lovit piatra, și au curs ape și pîraiele s-au puhoit. Au doară și pîine poate să dea sau să gătească masă norodului Său?

Scoaterea apelor din piatră – zice – a fost ușoară și lesnicioasă, pentru că apa, ascunsă în sînurile pămîntului, a izbucnit. Dar cum va putea să ne dea nouă degrab hrana de pîine, care se seamănă și odrăslește cu curgere de vreme, gonind foametea ce stă asupră-ne?

21. Pentru aceasta, a auzit Domnul, și a îngăduit; și foc s-a aprins întru Iacov și urgie s-a suit peste Israil.

Zice: Pentru care, mîniindu-Se, Domnul tuturor a îngăduit a le da pămîntul făgăduit părinților lor, dar le-a dat și multe feluri de pedepse; și nu a adus asupra lor pieirea cea grabnică, așteptînd să crească copiii acelora. De pedeapsa prin foc fac pomenire și *Scripturile* Fericitului Moisi. Și – zice – au pătimit rana aceasta:

22. Că n-au crezut întru Dumnezeu, nici n-au nădăjduit spre mîntuirea Lui.

Dar și celor ce erau într-acest fel le-a dat hrana cea nefăcută de pămînt, că acest lucru ne învață cele adăugate:

23. Și a poruncit norilor de deasupra, și ușile cerului s-au deschis

24. și le-a plouat lor mană să mănînce.

Că norii nu și-au dat obișnuitele nașteri, ci – în locul ploii, ce are fire să adape semințele semănate – au născut hrana aceea minunată. Iar „uși deschise ale cerului" a numit dăruirea de sus, că – de vreme ce punem uși la cămări, pe care le deschidem cînd voim a scoate ceva – pentru aceea arată prorocescul cuvînt că Dumnezeul tuturor dăruiește mana ca dintru niște cămări.

Și pîine cerească le-a dat lor,

25. pîine îngerească a mîncat omul,

O numește „pîine îngerească" fiindcă s-a dat prin Îngeri, căci, după cum ne-am învățat de *Dumnezeiasca Scriptură*, Îngerii slujesc dumnezeieștii bune-voiri. Și zice așa dumnezeiescul Apostol: „Au nu sînt toți duhuri slujitoare, care se trimit spre slujbă pentru cei ce vor să moștenească mîntuirea?" Și iarăși: „Că, dacă cuvîntul grăit prin Înger a fost adevărat, atunci și cele de aici înainte." Iar „pîine cerească" o numește ca pe ceea ce s-a pogorît de sus, că și pe păsările zburătoare prin aer *Dumnezeiasca Scriptură* le numește „păsări ale cerului".

bucate le-a trimis lor întru săturare.

Zice: Întru sațiu a dat lor hrana aceasta. Apoi, povestește și dăruirea cărnurilor:

26. Ridicat-a austru din cer și a adus întru puterea Sa pe Libianul.

27. Şi a plouat peste dînşii ca pulberea cărnuri, şi ca nisipul mării păsări zburătoare.

Gonind prin vînturi neamul păsărilor acelora despre toate părţile, le-a poruncit să zboare lîngă corturi, dăruindu-le lor vînat.

28. Şi au căzut în mijlocul taberei lor, împrejurul corturilor lor.

29. Şi au mîncat, şi s-au săturat foarte. Şi pofta lor le-a adus lor.

30. Nu s-au lipsit de pofta lor.

S-au îndulcit – zice – de acelea pe care le-au poftit şi au umplut lăcomia pîntecelui. Dar, pentru nesaţiu, au plătit osîndele:

31. Că, încă mîncarea fiind în gura lor, urgia lui Dumnezeu s-a suit peste dînşii, şi a ucis pe cei mai mulţi ai lor, şi pe cei aleşi ai lui Israil i-a împiedicat.

Că – de vreme ce nici după ce luaseră multă cercare a dumnezeieştii puteri nu au crezut că Dumnezeu poate să le dăruiască hrană – pentru aceea a adus asupră-le certarea, învăţîndu-i că este vrednic să le facă pe amîndouă, adică şi să le dăruiască pe cele bune, şi să aducă asupră-le pedepsele. Dar, cu toate acestea, ei au rămas nepăcătuind cu nimic mai puţin, că aceasta a adăugat:

32. Întru toate acestea au păcătuit încă, şi n-au crezut întru minunile Lui.

33. Şi au lipsit întru deşertăciune zilele lor şi anii lor cu grăbnicie.

Zice: Au ieşit din viaţă păcătuind, şi greşind şi nici o purtare de grijă făcînd de cele ce puteau să-i folosească, dar înfigîndu-se la meşteşugurile şi sîrguinţele cele deşarte şi necîştigătoare şi lucrîndu-le pe acestea cu toată sîrguinţa.

34. Cînd îi ucidea pe dînşii, atunci Îl căutau pe El, şi se întorceau şi mînecau la Dumnezeu.

35. Şi şi-au adus aminte că Dumnezeu este ajutorul lor, şi Dumnezeul cel prea-înalt izbăvitorul lor este.

Şi nu în zadar a adus asupra lor rănile Stăpînul iubitor de oameni, că nu mic folos căpătau de aici: căci, dobîndind bunătăţile, nu simţeau, dar, muncindu-se, se apropiau cerînd dumnezeiasca iubire de oameni.

36. Şi L-au iubit pe Dînsul cu gura lor, şi cu limba lor au minţit Lui.

37. Iar inima lor nu era dreaptă cu Dînsul, nici nu s-a încredinţat întru aşezămîntul de lege al Lui.

Şi se făgăduiau că Îl iubesc pe Dînsul rostind cuvinte mincinoase, că gîndul lor grăia împotriva cuvintelor lor, se sfătuia împotriva dumnezeieştilor legi şi nu suferea a crede dumnezeieştilor cuvinte.

38. Iar El este îndurat, și va curăți păcatele lor și nu va strica.

Dar El, întru a Sa bunătate, nu suferea să-i dea pe dînșii desăvîrșitei stricăciuni.

Și va înmulți a întoarce mînia Sa, și nu va aprinde toată urgia Sa.

Iar Simmah zice așa: „Foarte mult Și-a întors urgia Sa și nu Și-a aprins toată mînia Sa." Nu a adus – zice – asupra lor pedeapsa vrednică de greșelile lor.

39. Și Și-a adus aminte că trup sînt, duh ce trece și nu se întoarce.

Că știa neputința firii lor și că vor primi sfîrșitul vieții nu după multă vreme.

40. De cîte ori L-au amărît pe El în pustie; întărîtatu-L-au pe El în pămînt fără de apă.

41. Și s-au întors, și au ispitit pe Dumnezeu și pe Cel Sfînt al lui Israil L-au întărîtat.

Prin toate acestea, ne învață dumnezeiasca îndelungă-răbdare, dar din istorie este cu putință a le învăța mai cu de-amănuntul: că uneori l-au făcut dumnezeu pe vițel[1]; alteori, au jertfit lui Belfegor[2]; alteori, au cugetat tiranie asupra marelui Moisi[3]; îndulcindu-se de hrana manei, s-au făcut nemulțumitori; poruncindu-li-se a-și lua pămîntul făgăduit, puneau înainte frica. Și altele nenumărate au lucrat lîngă acestea, pe care, nevrînd a lungi cuvîntul, le vom lăsa.[4]

42. Nu și-au adus aminte de mîna Lui în ziua întru care i-a izbăvit pe dînșii din mîna celui ce îi necăjea.

N-au voit să ia în cuget facerile de bine mai dinainte, nici să gîndească tăria lui Dumnezeu, prin care s-au izbăvit din robia Egiptenilor. Apoi, povestește minunile făcute acolo:

43. Cum a pus în Egipt semnele Sale și minunile Sale în cîmpul Taneos;

În Taneos erau palatele lui Faraon, și acolo a adus marele Moisi pedepsele asupra Egiptenilor.

44. și a întors în sînge rîurile lor și sternele lor, ca să nu bea.

Că, mai întîi, nu numai apele rîurilor, ci și pe cele adunate din ploi le-a prefăcut în firea sîngelui, tescuind cu setea pe grăitorii împotrivă.

---

[1] Vițelui de aur, vezi *Ieșirea* 32:1.

[2] Sau Baal-Peor, unul dintre chipurile satanei la care se închinau Moaviții. Curvind cu fetele acelora, Iudeii au căzut, firesc, și în idolatrie față de acel drac. Pentru aceasta, Domnul a hotărît să nimicească desăvîrșit norodul cel curvar și îndărătnic. Dar (după pieirea a 24 de mii de Iudei) pedeapsa a încetat pentru fapta bună săvîrșită de Finees, fiul lui Eleazar, fiul lui Aaron (vezi *Numeru* 25:1). Despre Belfegor și Finees vezi și la tîlcuirea Psalmului 105, stihurile 28-31.

[3] Cum se va vedea în nota tîlcuirii stihului 6, Psalmul 98.

[4] Pentru toate aceste lepădări de Dumnezeu și de Prorocul Său, vezi cărțile lui Moisi.

45. Trimis-a asupra lor muște câinești, și i-au mâncat pe dânșii; și broaște, și i-au stricat pe dânșii.

46. Și a dat păliciunii rodurile lor, și ostenelile lor lăcustelor.

Și, folosind ca slujitori ai urgiei Sale muștele câinești și broaștele, a adus asupra lor dureri amare, iar cu păliciunea și cu lăcustele a stricat roadele pămîntului.

47. Ucis-a cu grindină viile lor, și sicaminii lor cu brumă.

Cu păliciunea și cu lăcustele a cheltuit rodul lor, iar cu grindina și bruma a omorît înseși rădăcinile pomilor. Iar pe „sicamini", ceilalți tălmăcitori i-au tălmăcit: „sicomori".

48. Și a dat grindinei dobitoacele lor, și averea lor focului.

Iar Simmah zice: „...dînd la foamete dobitoacele lor, și averile lor păsărilor" – că, de năprasnă primindu-și sfîrșitul, s-au făcut hrană păsărilor mîncătoare de trupuri.

49. Trimis-a întru dînșii urgia mîniei Sale; mînie, și urgie și necaz trimis-a prin Îngerii cei răi.

„Mînie", și „urgie" și „necaz" a numit muncile cele amare; iar „Îngeri răi" – pe slujitorii mîniei, numind „răutate" nu răutatea firii, nici a voirii, ci pedeapsa muncii. Așa, numește „zi rea" ziua pedepsei. Încă și Simmah a arătat aceasta, că, în loc de „Îngeri răi", a zis: „Îngeri ce fac rău".

50. Cale a făcut mîniei Sale,

În loc de: Iubirea de oameni nu a oprit pedeapsa, ci a dat loc dreptei certări. A arătat aceasta și prin cele adăugate:

n-a cruțat din moarte sufletele lor și dobitoacele lor în moarte le-a închis.

51. Și a bătut pe tot întîiul născut în pămîntul Egiptului, pîrga a toată osteneala lor, în lăcașurile lui Ham.

După ce a văzut socoteala lor cea vîrtoasă, a adus pedepsele asupra lor fără cruțare: mai întîi – pierzare dobitoacelor, apoi – moarte neașteptată asupra celor întîi-născuți. Iar „lăcașuri ale lui Ham" a numit Egiptul, fiindcă Misrem a fost fiu al lui Ham, și „Misrem" este Egiptul.

52. Și a ridicat ca pe niște oi norodul Său și i-a dus pe ei ca pe o turmă în pustie.

După ce i-a pedepsit așa pe aceia, a dus norodul Său în pustie, asemănîndu-Se păstorului care povățuiește înaintea turmei.

53. Și i-a povățuit pe dînșii spre nădejde, și nu s-au înfricoșat.

Dîndu-le multe chezășuiri ale puterii Sale, le-a poruncit a se bizui Lui și a nu se teme, că acest lucru s-a făcut de la Dumnezeul tuturor. Iar aceia n-au voit a nădăjdui la puterea lui Dumnezeu.

Şi pe vrăjmaşii lor i-a acoperit marea.

Pentru că aceeaşi mare unora le-a dat cale, iar pe ceilalţi i-a îngropat cu valurile.

54. Şi i-a băgat pe dînşii în muntele sfinţeniei Sale, muntele acesta pe care l-a cîştigat dreapta Lui.

Deci: Slobozindu-i de acolo, le-a dat pămîntul făgăduit – că prin „muntele Sionului" a arătat întreg pămîntul făgăduinţei.

Şi a scos de la faţa lor neamuri, şi le-a dat lor pămîntul cu sorţi, cu funie de împărţire.

Slobozind pămîntul acela de locuitorii cei vechi, le-a dat acestora stăpînirea lui, după făgăduinţe. Asta arată graiul „cu funie de împărţire", pentru că cei ce îl au obişnuiesc a măsura pămîntul. Iar scriptura lui Iisus Navi ne învaţă mai cu de-amănuntul pentru sorţi şi împărţiri.

55. Şi a sălăşluit întru lăcaşurile lor seminţiile lui Israil.

Că – zice – a împărţit pămîntul după seminţii. Apoi, după ce ne-a învăţat necredinţa pe care au avut-o în pustie, ne povesteşte şi nelegiuirile făptuite în pămîntul făgăduinţei:

56. Şi au ispitit, şi au amărît pe Dumnezeul cel prea-înalt şi mărturiile Lui nu le-au păzit.

După atîtea faceri de bine, au rămas făcînd nelegiuire şi călcînd dumnezeieştile porunci.

57. Şi s-au întors şi s-au lepădat ca şi părinţii lor,

Au urmat răutatea părinţilor lor şi, văzînd pedeapsa acelora, nimic n-au învăţat de aici.

Întorsu-s-au întru arc strîmb.

Arcul făcut cu meşteşug trimite la ţintă săgeţile slobozite, dar dacă ar suferi oarecare strîmbare, nu mai poate îndrepta săgeţile. Deci zice: Stricînd îndreptarea minţii, nici aceia nu foloseau spre trebuinţă facerile de bine dumnezeieşti şi arătau pricinile folosului pricini de vătămare.

58. Şi L-au mîniat pe El în dealurile lor, şi întru cele cioplite ale lor L-au întărîtat.

Primind de la Dumnezeul tuturor bunătăţile, slujeau idolilor neînsufleţiţi.

59. Auzit-a Dumnezeu, şi a trecut cu vederea.

Zice: Cînd se rugau, nu îi învrednicea de a Sa purtare de grijă. Iar Istoria Judecătorilor ne învaţă acestea mai descoperit: că uneori i-a dat pe dînşii Amanitenilor,

alteori Moavitenilor, iar alteori Madianiţilor şi celor de alte seminţii, osîndindu-i pentru păgînătate.

Şi a defăimat foarte pe Israil.

Că pe norodul acela mult-vestit – care s-a izbăvit cu prea-slăvire din robia Egiptului, pe care marea l-a văzut şi a fugit, înaintea căruia Iordanul s-a întors – îl biruiau cu lesnire vrăjmaşii cei megieşi.

60. Şi a lepădat Cortul Silomului (Şilo), lăcaşul întru care a locuit printre oameni.

Acestea ne învaţă începutul Istoriei Împărăţiilor, făcînd pomenire de Eli arhiereul şi de nelegiuirile copiilor lui.[1]

61. Şi a dat în robie tăria lor, şi frumuseţea lor în mîinile vrăjmaşilor.

„Tărie a lor" şi „frumuseţe" numeşte Chivotul. Şi scoţîndu-l pe acesta spre ajutorul celor de o seminţie cu dînşii, Ofni şi Finees au plătit osîndele nelegiuirii lor, iar Chivotul a fost luat de cei de altă seminţie, care l-au afierosit ca pe o pîrgă lui Dagon, un idol cinstit de ei în locul lui Dumnezeu.

62. Şi a dat sabiei norodul Său, şi moştenirea Sa a trecut-o cu vederea.

Că, pentru covîrşirea nelegiuirii, i-a dat în mîinile neprietenilor. Şi i-a numit pe dînşii „moştenire", căci prea-multă purtare de grijă au cîştigat de la Dînsul de-a pururea. Aşa i-a numit încă şi marele Moisi, că zice: „S-au făcut parte a Domnului, Iacov – norodul Lui, Israil – funia moştenirii Lui." Apoi, numără felurile pedepsei:

63. Pe tinerii lor i-a mîncat focul, şi fecioarele lor nu s-au jelit.

64. Preoţii lor în sabie au căzut, şi văduvele lor nu vor plînge.

Că pe aceia i-a dat focului, şi nu s-a făcut obişnuitul plîns pentru dînşii, fiecare îndeletnicindu-se întru relele sale. Iar Ofni şi Finees, preoţii care purtau cu ei Chivotul, au primit junghiere, cei ce trăiesc întru fărădelege învăţîndu-se prin înseşi lucrurile să nu se bizuie pe dumnezeiasca purtare de grijă.

65. Şi S-a deşteptat ca cel ce doarme Domnul,

[1] „Însă fiii lui Eli erau oameni netrebnici. Ei nu ştiau de Domnul, nici de datoria preoţească faţă de popor. Cînd aducea cineva jertfă, feciorul preotului venea în timpul cînd se fierbea carnea cu o furculiţă în mînă, o vîra în căldare, sau în blid, sau în tavă, sau în oală, şi ce prindea furculiţa, aceea lua feciorul preotului. Aşa făceau ei cu toţi Israiliţii care veneau acolo în Şilo. Şi păcatul acestor tineri era foarte mare înaintea Domnului, căci ei depărtau lumea de a mai aduce jertfă Domnului" (*Cartea întîi a Împăraţilor*, capitolul 2). Drept urmare, Eli şi fiii lui, Ofni şi Finees, au fost ucişi de Dumnezeu în timpul războiului cu Filistenii, cînd aceştia au răpit şi Chivotul (vezi *Cartea întîi a Împăraţilor*, capitolele 2 şi 3). Despre aceste întîmplări face pomenire Fericitul Todorit urmîndu-şi tîlcuirea.

Dar, supunîndu-i pe dînșii sub pedepsele acestea, i-a învățat și pe neprietenii lor pricinile celor făcute:

ca un puternic amețit de vin.

66. Și a lovit pe vrăjmașii lor la cele dinapoi, ocară veșnică le-a dat lor.

Că, scuturînd de la Sine îndelunga-răbdare ca pe un somn, a adus rana aceea asupra celor de altă seminție, pentru care s-au făcut de ocară la toți. Și zice patima șezutului, pentru care ne învață Istoria. Pe aceasta încă și prorocia a arătat-o, că a zis: „Și a lovit pe vrăjmașii lor la cele dinapoi", mai cu cinste numind partea aceea ce a primit patima.

Iar „somn" a numit îndelunga-răbdare; și „amețeală din vin" – mînierea, căci ca ceva adus din afară este asupra lui Dumnezeu dreapta pedeapsă a celor păcătoși[1].

67. Și a lepădat lăcașul lui Iosif, și seminția lui Efraim n-a ales.

Iarăși, lăsînd celelalte seminții, o pomenește doar pe a lui Efraim, mai-nainte văzînd tirania ce avea să fie: că, trăgîndu-se dintru Efraim, Ieroboam[2] a rupt cele zece seminții de la împărăția lui David. Iar Iosif și Efraim zice aceeași seminție, că Efraim a fost fiu al lui Iosif. Și zice că „s-a lepădat" aceasta, pentru că n-a rămas Cortul în Șilo și darul dumnezeiescului Chivot s-a mutat în Ierusalim, întru care și Solomon a zidit după aceea dumnezeiasca Biserică.

68. Și a ales seminția Iudei, muntele Sion, pe care l-a iubit.

A ales seminția Iudei pentru toiagul lui Iesei[3], ce se aștepta să înflorească. Și Patriarhul Iacov mai-nainte a vestit odrasla aceasta, blagoslovind pe Iuda. Face pomenire de dînsa încă și dumnezeiescul Pavel, zicînd așa: „Și arătat este că din Iuda a răsărit Domnul nostru Iisus Hristos." Deci pentru aceasta a ales seminția Iudei mai mult decît pe celelalte. Și, de vreme ce taina aceasta nu era știută de cei mulți, a adăugat foarte luminat: „Muntele Sionului, pe care l-a iubit", ca să stingă zavistia ce-

[1] Fiindcă Dumnezeu este nepătimitor și nesfîrșit de bun, El nu Se mînie în înțelesul omenesc al cuvîntului. De aceea, atunci cînd săvîrșește înfricoșata Sa judecată, El pare că Își „iese din Sine".

[2] Ieroboam, dregător al lui Solomon, a răsculat cele zece seminții de la miazănoapte: Ruben, Simeon, Levi, Isahar, Zabulon, Dan, Iosif, Neftali, Gad și Așer, înființînd împărăția Israilului osebită de cea a Iudeei, care a rămas alcătuită doar din Iuda și Veniamin. Vina a fost a lui Roboam, fiul lui Solomon, care s-a trufit în fața norodului, făgăduindu-i că îl va împila fără cruțare. Urmarea a fost ruperea împărăției cea una așezată de bine-credinciosul împărat David, cum citim în *Cartea a treia a Împăraților* și în *Cartea întîi a Cronicilor*, capitolul 10: „Cînd tot Israilul a văzut că regele (Roboam) nu-l ascultă, atunci poporul a răspuns regelui, zicînd: Ce parte mai avem noi cu David? Nu mai avem nimic cu fiul lui Iesei. La corturi, Israile! Davide, vezi de casa ta! Și s-au împrăștiat toți Israiliții pe la corturile lor." Așa s-au împlinit înainte-grăirile Domnului, făcute lui Solomon pentru păcatele sale.

[3] Mîntuitorul Hristos.

lorlalte seminții, zicînd: Nici o pricină de pizmă să nu primiți în lăuntru, că pentru muntele Sionului am ales seminția Iudei. Și, de altfel, voiește să arate muntele cinstit pentru Biserica ce avea să se zidească întru dînsul.

69. Și a zidit ca a inorogilor sfințenia Sa,

Se zice că inorogul este într-armat cu un singur corn, iar Legea ne-a învățat a ne închina unului Dumnezeu, deci după cuviință a asemănat inorogului singura Biserică afierosită lui Dumnezeu.

pe pămînt a întemeiat-o în veac.

Iar Simmah zice așa: „ca pămîntul, pe care l-ai întemeiat în veac"; încă și ceilalți tălmăcitori au tălmăcit aceeași înțelegere. Deci zice: Precum a zidit un singur pămînt, așa a poruncit Iudeilor să zidească o singură Biserică.

70. Și a ales pe David robul Său și l-a luat pe dînsul de la turmele oilor.

Prin acestea a arătat deodată și fapta bună a lui David, numindu-l „rob al lui Dumnezeu", și marea dăruire a lui Dumnezeu, căci l-a făcut împărat pe cioban.

71. Din urma celor fătătoare l-a luat pe el,

Iar Simmah zice: „Pe cel ce umbla după cele fătate l-a adus." Și aceasta este o arătare a marii dăruiri, că nici păstor nu era, ci slujitor al păstorului, care urma oilor fătate.

ca să pască pe Iacov, robul Lui, și pe Israil, moștenirea Lui. Și i-a păscut pe dînșii întru nerăutatea inimii sale, și întru priceperile mîinilor sale i-a povățuit.

Încă și acest lucru arată covîrșirea purtării de grijă: că nu peste orice fel de oameni a pus mai mare pe ciobanul oilor, ci peste strănepoții lui Israil, care au primit numirea strămoșului lor, și peste cei ce se îndulceau de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, pe care i-a dat lui ca pe o moștenire. Iar el, amestecînd priceperea cu prostimea[1], i-a povățuit după legile dumnezeiești. Acestora se aseamănă și punerea de lege a Domnului: „Faceți-vă înțelepți ca șerpii și proști ca porumbeii." Că, dintru amîndoi izgonind răutatea – dintru primii scoțînd reaua lucrare, iar dintru ceilalți nepriceperea –, a amestecat fapta bună cea lăudată. Pe aceasta și noi se cuvine a o iscusi întru sine. Zic noi – cei care ne-am chemat asemenea Fericitului David, și chiar pentru lucruri mai mari, că ni s-a încredințat slujbă de mai mari lucruri – să umblăm după vrednicia chemării, după punerea de lege a dumnezeiescului Pavel.

---

[1] Prostime – aici, „simplitate", „nevinovăție". La fel, mai jos, „proști" înseamnă „nevinovați", „simpli și blînzi".

TÎLCUIREA PSALMULUI 78

Psalmul lui Asaf.

Prorocescul cuvînt mai-nainte vestește nebunia lui Antioh cel poreclit Epifanie asupra Iudeilor. Și închipuie prorocia întru rugăciune, adusă de cei bine-credincioși ce aveau să fie întru acea vreme, care nu biruiseră încă, ci mai erau înconjurați de primejdii:

1. Dumnezeule, venit-au neamurile întru moștenirea Ta, spurcat-au Biserica Ta cea sfintă.

E vădit că darul Duhului i-a învățat să înceapă rugăciunea pe cei ce se luptau cu primejdiile acelea cumplite, că nu au povestit patimile lor, ci păgînătatea îndrăznită asupra dumnezeieștii Biserici, fiindcă Biserica nu greșise nimic împotriva Legii. Și zice: Neamuri care trăiesc cu păgînătate și cu nelegiuire au stăpînit moștenirea Ta, că au îndrăznit a intra întru cele neintrate ale Bisericii Tale și nu numai că au pîngărit cele sfinte ale Tale cu jertfelnice și cu jertfe ale dracilor, ci și:

2. Au pus Ierusalimul ca o păzitoare de poame.

Prădînd și stricînd toată cetatea din temelie, au arătat Ierusalimul cel mult-vestit asemeni colibei făcute spre păzirea poamelor.

Pus-au stîrvurile robilor Tăi mîncare păsărilor cerului, trupurile cuvioșilor Tăi fiarelor pămîntului.

Atîta sălbăticie și nebunie au avut împotriva slujitorilor Tăi, încît fiarelor și păsărilor mîncătoare de trupuri le-au pus înainte trupurile acestora spre hrană.

3. Vărsat-au sîngele lor ca apa împrejurul Ierusalimului, și nu era cine să-i îngroape.

Și, avînd socoteală ucigașă, au ucis pe cei ce viețuiau cu buna-credință; și făceau a curge pe pămînt pîraie de sîngiuri, și nu-i lăsau a se învrednici de îngropare pe cei junghiați.

4. Făcutu-ne-am ocară vecinilor noștri, batjocură și rîs celor din prejurul nostru.

Acestea ne-au făcut de ocară neamurilor megieșe, pentru acestea ne-am făcut bucurie celor din eparhiile[1] de aproape. Iar „vecini" îi numește pe cei de altă seminție, adică pe Idumei, pe Amaniteni, pe Moaviți și pe celelalte neamuri megieșe, care de-a pururea le erau lor împotrivă-luptătoare și vrăjmașe.

5. Pînă cînd, Doamne, Te vei mînia pînă în sfîrșit? Se va aprinde ca focul rîvna Ta?

[1] Unități administrative în împărăția grecească.

Legiuind, Dumnezeu a poruncit ca Lui singur să-I slujească și să nu se închine altuia ce se numește dumnezeu, că zice: „Eu sînt Domnul Dumnezeul tău, Dumnezeu rîvnitor, foc ce mistuiește." Aceasta a pomenit și aici prorocescul cuvînt, că „Se va aprinde ca focul rîvna Ta?" zice: O, Stăpîne, să nu Te mînii mai mult pentru greșelile noastre, nici să aprinzi ca focul rîvna asupra noastră!

„Dar (după cum de multe ori s-a zis de noi) nimeni, auzind aceasta, să nu socotească un Dumnezeu monarhie (adică singură stăpînire), căci aici e numită Ființa necuprinsă cu mintea și Care de-a pururea este închinată întru Tatăl și întru Fiul și întru Sfîntul Duh. Iar cum că legiuiește Dumnezeu-Cuvîntul, Care este Iisus Hristos Mîntuitorul nostru, nu se va îndoi nimeni din cei mai iubitori de învățătură."

6. Varsă urgia Ta peste neamurile care nu Te cunosc și peste împărățiile care numele Tău nu l-au chemat!

De vreme ce îi pedepsești pe oameni pentru păcate, Te rog să muți urgia asupra acelora care nicidecum nu voiesc a cunoaște numele Tău, ci robesc și slujesc prea-desăvîrșitei păgînătăți.

7. Că au mîncat pe Iacov, și locul lui l-au pustiit.

Și acest semn al nelegiuirii acelora este arătat: că, nepătimind de la noi nici un rău, ne-au cheltuit cu junghierile, iar țara noastră au prădat-o și cetățile le-au surpat. Iar pe acest „locul lui" Achila l-a tălmăcit: „frumosul lui", Simmah: „frumusețea lui", iar Teodotion: „buna-cuviință a lui", prin care au arătat mai mult casa dumnezeiască. Și bine l-au numit pe norod „Iacov", prin pomenirea strămoșului ridicîndu-L spre milă pe Dumnezeu.

8. Să nu pomenești fărădelegile noastre cele de demult!

Cei ce aduc rugăciunea aceasta erau bine-credincioși, care primiseră asupră-le multă rîvnă pentru buna-credință, căci fapta bună a Macabeilor este de-a pururea pomenită și lăudată. Deci după cuviință se roagă ca norodul să nu se pedepsească pentru păcatele dinainte, dar nu au adăugat ca Dumnezeu să vadă bună-credința lor. Mai ales acest lucru arată marea lor faptă bună: și-au pomenit păcatele dinainte, dar buna-credință de față au ascuns-o.

Degrab să ne întîmpine pe noi îndurările Tale, Doamne, că am sărăcit foarte!

9. Ajută-ne nouă, Dumnezeule, mîntuitorul nostru!

Zice: Tinde-ne foarte degrab nebiruitul Tău ajutor, că de toată purtarea Ta de grijă ne-am făcut pustii și numai pe Tine Te avem ajutor și mîntuitor.

Pentru mărirea numelui Tău, Doamne, izbăvește-ne pe noi; și curățește păcatele noastre pentru numele Tău!

Nicăieri nu-şi pomenesc fapta lor bună, ci se roagă să dobîndească dumnezeiescul ajutor pentru dumnezeiescul nume, că zice: Cînd noi pătimim rele, asupra numelui Tău vine hula; deci ne rugăm să treci cu vederea greşelile noastre, şi să prefaci primejdiile şi să arăţi puterea Ta celor ce nu o cunosc.

10. Ca nu cîndva să zică neamurile: Unde este Dumnezeul lor?

Iar ceilalţi tălmăcitori au închipuit stihul ca şi cum lucrul ar fi fost făcut: „Pentru ce zic neamurile: Unde este Dumnezeul lor?" Aceasta – zice – mă mîhneşte şi mă împunge mai ascuţit decît tot acul, ca de la neamuri să se îndrăznească hula asupra Ta şi, batjocorind, să zică: Unde este Dumnezeul vostru, Care ziceţi că a bătut Egiptul, şi a despărţit marea, şi v-a dăruit vouă trecerea şi a făcut toate celelalte lucruri mari şi mult-vestite?

Şi să se cunoască întru neamuri înaintea ochilor noştri izbînda sîngelui vărsat al robilor Tăi.

Deci ne rugăm ca aceştia să-şi ia pedeapsa pentru ucidere, iar ceilalţi toţi să vadă întru noi dreapta Ta hotărîre şi urgia pornită asupra lor pentru robii Tăi cei ucişi.

11. Să intre înaintea Ta suspinul celor ferecaţi. După mărirea braţului Tău păzeşte pe fiii celor omorîţi.

Te rog – zice – să cauţi şi spre cei ce sînt în viaţă, dar înfăşuraţi cu legături, şi aşteaptă moartea. Şi să nu osîndeşti neamul nostru cu pierzare de tot, ci pe copiii celor ucişi să-i păzeşti şi tinereţe multă să faci dintru dînşii.

12. Răsplăteşte vecinilor noştri de şapte ori în sînul lor ocara cu care Te-au ocărît, Dumnezeule!

Pentru hulă – zice – adu asupra megieşilor noştri pedeapsă de multe ori înmulţită. Că prin cele zise nu a arătat număr hotărît, ci a cerut să se aducă asupra lor pedeapsă prea-mare. La fel este şi aceea: „stearpa a născut şapte", în loc de: „mulţi". Iar „sînul" l-a zis din metafora celor ce poartă vreun lucru în sîn şi cu de-adinsul ţin ca să nu cadă nimic dintru acel lucru, în loc de: Umple-i pe dînşii de primejdiile ce zac totdeauna asupra lor!

13. Iar noi, norodul Tău şi oile păşunii Tale, împotrivă ne vom mărturisi Ţie, Dumnezeule, în veac; în neam şi în neam vom vesti lauda Ta.

Iar noi, care am fost norod al Tău şi sîntem numiţi turmă a Ta, Te vom lăuda totdeauna şi necurmat, şi Îţi vom trimite mulţumiri pentru facerile de bine; şi, făcîndu-le pe acestea în scris, vom aduce povestirea lor oamenilor ce vor fi mai apoi. Iar acest „împotrivă ne vom mărturisi" l-a zis în loc de: „mărturisi-ne-vom", şi numele acesta arată mulţumirea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 79

Întru sfîrșit, întru cîntări; pentru cei ce se vor schimba.
Mărturie lui Asaf. Psalmul pentru Asirianul.

Psalmul de față mai-nainte vestește schimbarea oarecăror lucruri; de aceea și este adăugat acest nume, adică „mărturie". Și darul Duhului mai-nainte vestește robia Iudeilor în Babilon, Psalmul fiind închipuit întru rugăciune ce se aduce Dumnezeului tuturor ca despre aceia. Că darul cel prorocesc îi învață cu ce fel de graiuri li se cade să-L îmblînzească pe Dumnezeu și să-L ridice către milă. Totodată, mai-nainte grăiește și mîntuirea ce urma să fie tuturor oamenilor prin Stăpînul Hristos.

1. Cela ce paști pe Israil, ia aminte!

Pe Tine, Stăpîne, Cel ce porți de grijă pentru norod ca un păstor, Te rog să primești rugăciunea mea.

Cela ce povățuiești ca pe o oaie pe Iosif,

Pe cel ce întru frați căzuse ca între niște lupi, din mîinile acelora izbăvindu-l, l-ai povățuit în Egipt și l-ai arătat mai înalt decît cei ce au vrăjmășuit. Așa, după ce a povestit purtarea de grijă făcută spre dînșii, s-a mutat către stăpînirea mai cuprinzătoare:

Cel ce șezi pe Heruvimi, arată-Te

Că – de vreme ce marele Moisi a pus oarecari închipuiri ale acestora întru Sfintele Sfinților, și între ele a pus curățitorul[1], și prin acela se făcea arhiereilor arătarea dumnezeiască – după cuviință i-a pomenit aici pe Heruvimi și L-a rugat să Se arate pe Cel ce șade pe ei.

2. înaintea lui Efraim, și a lui Veniamin și a lui Manasi!

Te rog – zice – să Te arăți norodului Tău! – că prin semințiile zise a arătat tot norodul. Și i-a pomenit pe aceștia fiindcă amintise de Iosif, iar Efraim și Manasi sînt feciori ai lui Iosif, și Veniamin frate de o mamă.

Deșteaptă puterea Ta, și vino să ne mîntuiești!

Ca pe cel ce îndelung rabdă și se liniștește Îl scoală pe Dumnezeu, și zice: Pornește toată puterea Ta ca să faci a noastră mîntuire! Așa se roagă norodul robit atunci de Asiriani[2], după cum s-a zis de noi mai sus, dar mai tîrziu și neamurile, ca Făcătorul de bine să facă purtare de grijă pentru mîntuirea lor. Că aceasta va să zică prorocească minte și prin cele de aici înainte:

---

[1] Jertfelnicul de tămîie, ce se afla în Sfînta Sfintelor. Afară se găsea jertfelnicul pentru animale și prinoase, numit în alte locuri ale cărții acesteia „sfințitor".

[2] Fericitul Teodorit nu face deosebire între Asirieni și Babilonieni. De fapt, aici e vorba de cei din urmă.

3. Dumnezeul Puterilor, întoarce-ne pe noi,

Slobozeşte-ne din robie şi dăruieşte-ne întoarcere! Acela se roagă adică pentru întoarcerea din Babilon, iar acestea pentru cea de la idoli. Apoi, ne învaţă lesnirea lucrului:

şi arată-Ţi faţa Ta, şi ne vom mîntui!

Că ajunge numai arătarea Ta ca să dezlegi primejdiile.

4. Doamne Dumnezeul Puterilor, pînă cînd Te mînii spre ruga robilor Tăi?

O, Stăpîne, pînă cînd alungi de la Tine litaniile mele şi Te mînii pentru greşelile mele? Iar „robi" numeşte norodul, pentru că ceilalţi tălmăcitori, în loc de: „robilor Tăi", au pus: „spre ruga norodului Tău".

5. Hrăni-vei pe noi cu pîine de lacrimi şi ne vei adăpa cu lacrimi întru măsură.

Aici s-a schimbat timpul, pentru că ceilalţi le-au zis pe acestea ca şi cum s-ar fi făcut, adică: „Hrănitu-ne-ai cu pîine de lacrimi şi ne-ai adăpat cu lacrimi întru măsură." Şi zice: Ai amestecat cu lacrimi hrana şi băutura noastră, că ne împărtăşim de ele tînguindu-ne şi suspinînd. Iar aceasta ai făcut-o măsurîndu-ne pedeapsa deopotrivă cu păcatele noastre. Şi Domnul a zis la fel: „Cu ce măsură măsuraţi, împotrivă se va măsura vouă." Şi Zaharia Prorocul, cînd mai-nainte vesteşte pieirea Babilonului, zice că vede două muieri cu aripi de pupăză purtînd o măsură pe care li s-a poruncit să o aducă Babilonului. Iar prin acestea ne învăţăm dreptatea dumnezeieştii hotărîri.

6. Pusu-ne-ai pe noi întru prigonire vecinilor noştri, şi vrăjmaşii noştri ne-au batjocorit pe noi.

Ne-am făcut de ocară neamurilor ce se învecinează cu noi, care ne vrăjmăşesc de-a pururea. Cu toate acestea, nu ne-am depărtat de Tine, că aceasta au zis prin cele de aici înainte:

7. Doamne Dumnezeul Puterilor, întoarce-ne pe noi, şi arată-Ţi faţa Ta şi ne vom mîntui!

Deci: Cu arătarea Ta, risipeşte norul cel întunecos al primejdiilor şi dăruieşte-ne întoarcerea! Aceasta se roagă norodul Iudeilor, dar pe aceasta o cer încă şi neamurile, „arătare" însemnînd venirea în trup, că zice: Eşti puternic şi Domnul Puterilor, nevăzut chemîndu-i atunci înapoi din robie pe aceia, iar pe neamuri mîntuindu-le prin iconomia Ta. Apoi, povesteşte facerile de bine cele vechi, rugîndu-se a dobîndi aceeaşi purtare de grijă:

8. Via din Egipt ai mutat-o, scos-ai neamuri şi ai răsădit-o pe dînsa.

9. Cale ai făcut înaintea ei, şi ai sădit rădăcinile ei, şi au umplut pămîntul.

O, Stăpîne, Tu ai pierdut nedreapta silnicie a Egiptenilor, Tu ai dat desăvîrșitei pierzări neamul Hananeilor și, mutînd din Egipt norodul Tău ca pe o vie și dăruindu-i pe cale toată lesnirea, l-ai răsădit pe dînsul în pămîntul Hananeilor.

10. Acoperit-a munții umbra ei și mlădițele ei cedrii lui Dumnezeu.

11. Întinsu-și-a curpenii săi pînă la mare, și pînă la rîuri odraslele sale.

După ce a numit norodul „vie", cu închipuire, a zăbovit întru aceasta: și „munți" numește tăria neamurilor vecine, iar „umbră" ce le acoperă e puterea lui Israil care s-a pus asupra lor; „cedrii ai lui Dumnezeu" sînt boierii cei înalți, care au luat de la Dumnezeu să stăpînească peste norod, iar „mlădițe" care acoperă cedrii a numit împărăția Israilitenilor, care s-a făcut mai strălucită decît acelea. Și am învățat că s-a făcut acest lucru în zilele Fericitului David și ale lui Solomon: că marele David nu lua dajdie de bir numai de la cei de altă seminție – de la Idumei, de la Amaniteni și de la Moaviți –, ci și de la amîndouă Siriile; iar către Solomon a alergat și împărăteasa Etiopilor, atît de vestit se făcuse la toți. Iar „curpeni ai viei" numește mulțimea norodului; „odrasle" – pe nemernicii care au venit către dînșii din neamuri, primind dumnezeiasca cunoștință. Și prin toate a arătat buna-norocire mai dinainte a norodului.

12. Pentru ce ai surpat gardul ei, și o culeg pe dînsa toți cei ce trec pe cale?

Pentru ce oare ai lipsit-o pe dînsa de a Ta purtare de grijă și ai făcut-o lesne prinsă și supusă celor ce voiesc a o nedreptăți? Și „gard" a numit întemeierea: că, ceea ce este viei gardul, aceasta e purtarea de grijă a lui Dumnezeu celor învredniciți de dînsa; iar „trecători pe cale" sînt războinicii. Că, precum călătorii culeg fără frică via neîngrădită și nepăzită și jefuiesc rodul acesteia, așa și cel dezgolit de dumnezeiasca purtare de grijă se face lesne biruit celor ce voiesc să-l nedreptățească.

13. A stricat-o pe dînsa porcul din pădure, și vierul sălbatic a păscut-o pe dînsa.

Aici a arătat multele năvăliri ale Asirienilor: Pentru că Salmanasar[1] și Senahirim au prădat celelalte seminții și cetăți, iar Nabucodonosor[2], după ce a înconjurat Ierusalimul, i-a robit pe cei ce scăpaseră de moarte. Și, de vreme ce a numit Ierusalimul „vie", după cuviință le-a zis „porci mistreți" războinicilor săi, fiindcă mai cu seamă fiarele acestea sînt bîntuitoare ale viilor. Iar „vier sălbatic" e porcul ce petrece singur deosebi, care este mai sălbatic decît toți, întorcîndu-se și fugind și de împărtășirea cu ceilalți porci. Deci, de vreme ce și Nabucodonosor era mai sălbatic decît ceilalți împărați, după cuviință pe dînsul l-a numit „vier sălbatic".

---

[1] Cinci regi Asirieni au purtat acest nume. Aici e vorba de Salmanasar al V-lea, care primea bir de la Osea, împăratul din Israil, pe care de altfel l-a și luat rob (vezi *Cartea a doua a Împăraților*, capitolul 17).

[2] Cum ziceam, Fericitul Teodorit nu deosebește între Asirieni și Babilonieni.

14. Dumnezeul Puterilor, întoarce-Te dar, și caută din cer, și vezi, și cercetează via aceasta

15. și o săvîrșește pe dînsa, pe care a sădit-o dreapta Ta,

Deci: Te rog pe Tine, Stăpînul cel puternic, să vezi de sus vătămarea viei acesteia și să-i învredniceşti de tămăduire patima, că a Ta purtare de grijă i-a dat ei buna-norocire mai dinainte. Iar „dreaptă" numeşte purtarea de grijă.

și pe Fiul omului, pe Care L-ai întărit Ţie!

Aici, ne învață odrăslirea Stăpînului Hristos: că se roagă ca via să se învrednicească de grijire pentru Biserica ce avea să se ia dintru dînsa, pe care arătat a numit-o „Fiu al omului". Aşa, întru Sfinţitele Evanghelii, şi Domnul Se numeşte pe Sine „Fiu al omului" – măcar de era împreună Dumnezeu şi om –, punînd numirea de la firea cea văzută. Deci cuvîntul cel prorocesc învață pe cei robiţi să roage pe Dumnezeul tuturor să facă milă cu via pentru mîntuitoarea rădăcină ce avea să răsară din ea. Că așa Se numește și Domnul pe Sine, zicînd: „Eu sînt via cea adevărată, iar voi mlădițele, și Tatăl Meu este lucrătorul." Căci, ca om, este vie; iar ca Dumnezeu, și lucrător care seamănă sămînță bună în țarina sa. Că, odrăslind dintru via aceasta ce ajunsese netrebnică şi aducea lucrătorului spini în loc de struguri, El S-a făcut vie adevărată și a odrăslit mlădițe prea-mari: mulţimea celor ce au crezut întru Dînsul. Via aceasta cu adevărat „şi-a întins viţele sale pînă la mare, şi pînă la rîuri odraslele sale", că nu este loc sub cer întru care să nu se fi întemeiat dumnezeieștile ei teascuri. Pentru ea se roagă şi aceia să dobîndească milostivire, şi povestesc patimile ei cele de multe feluri:

16. Arsă a fost cu foc și săpată afară,

De aici, mai virtos este arătat că Psalmul mai-nainte vesteşte cele pentru Babilonianul, iar nu cele pentru Antioh, după cum li s-a părut oarecărora. Că Babilonianul a ars Biserica şi a dat focului cea mai mare parte a cetăţii; aşa, şi aici zice că nu s-au dus culegînd doar rodul, ci şi via au săpat-o afară, şi din rădăcină au smuls-o şi cu foc au cheltuit-o.

dar de certarea feței Tale ei vor pieri.

Însă, arătîndu-Te şi pornindu-Te Tu, se vor face de tot deşerţi şi vor pieri cu totul.

17. Să fie mîna Ta peste bărbatul dreptei Tale și peste Fiul omului pe Care L-ai întărit Ţie.

Deci: Vom dobîndi a Ta purtare de grijă, fiindcă, biruindu-Te de iubirea de oameni, Te vei întrupa dintru noi. Iar „Fiu al omului" Îl numeşte pe Domnul slavei, pentru Care zice Pavel: „Dacă ar fi cunoscut, nu ar fi răstignit pe Însuşi Domnul slavei."

18. Şi nu ne vom depărta de la Tine,

Că eşti nemincinos a-Ţi împlini făgăduinţele: că, luîndu-se dintru noi pîrga aceasta, toată firea oamenilor Îl va cunoaşte pe adevăratul Dumnezeu şi va lăuda iubirea Sa de oameni.

via-ne-vei şi numele Tău vom chema.

Şi aşa se va dezlega stăpînirea morţii, şi noi vom dobîndi viaţa veşnică, închinîndu-ne Ţie, Dumnezeului şi Mîntuitorului nostru.

Doamne Dumnezeul Puterilor, întoarce-ne pe noi, arată faţa Ta şi ne vom mîntui!

Deci: Pentru acestea toate şi pentru mîntuirea ce va să fie prin noi tuturor oamenilor, slobozeşte-ne de cele mîhnicioase şi ne dăruieşte întoarcerea! Că, dacă numai Te vei arăta, vom dobîndi mîntuirea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 80

Întru sfîrşit, pentru teascuri, Psalmul lui Asaf.

Psalmul mai-nainte vesteşte aducerea înapoi a Iudeilor, şi înstrăinarea lor de Dumnezeu, după care s-a făcut chemarea neamurilor, şi rodul bunei-credinţe, care se aduce lui Dumnezeu întru sfintele biserici ca întru nişte teascuri. Şi începutul Psalmului s-a închipuit ca şi cum cei ce aduc rugăciunea se întorseseră acum, şi dănţuiau şi îşi porunceau unii altora să laude pe Dumnezeu, Cel ce i-a mîntuit pe dînşii.

1. Bucuraţi-vă lui Dumnezeu, ajutorului nostru,

Iar Simmah a zis: „binecuvîntaţi", şi Achila: „lăudaţi". Zice: Aduceţi laudă de mulţumire lui Dumnezeu, Celui ce ne-a împărtăşit de a Sa purtare de grijă.

strigaţi Dumnezeului lui Iacov!

Strigarea este de biruinţă, după cum am zis de multe ori, deci îşi poruncesc unii altora să aducă cîntarea de laudă lui Dumnezeu, Celui ce le-a dăruit biruinţa.

2. Cîntaţi Psalmi şi bateţi în timpane, cîntaţi din psaltire veselitoare şi din alăută!

Cîntau dumnezeiasca viersuire folosind multe feluri de organe. Şi Istoria Paralipomenilor ne învaţă acest lucru. Deci cuvîntul cel prorocesc porunceşte cetelor acelora ca unii altora să împartă prea-potrivitul glas al organelor, şi unii cu lire, alţii cu timpane, iar alţii cu alăute să laude pe Dumnezeu. Că psaltirea, Simmah a numit-o „liră".

3. Trîmbiţaţi în lună nouă cu trîmbiţă, în ziua cea bine-vestită a sărbătorii voastre!

Dumnezeu a poruncit preoților să folosească trîmbițe, acestea aducînd aminte norodului de trîmbițele ce sunaseră în muntele Sinai. Pentru că, vorbind în muntele Sinaiului, Dumnezeul tuturor a glăsuit glas mare de trîmbiţe; deci, întrebuințînd trîmbițele, preoții aduceau aminte norodului de arătarea aceea a lui Dumnezeu. Deci și aceștia porunceau celor ce dobîndiseră întoarcerea și cîștigaseră dumnezeiescul ajutor să folosească, împreună cu alte organe, și trîmbițele, după cuviință.

4. Că porunca pentru Israil este, și judecata Dumnezeului lui Iacov.

5. Mărturie întru Iosif a pus-o pe dînsa, cînd a ieșit el din pămîntul Egiptului

„Iosif" numește aici tot norodul, că, de vreme ce Iosif s-a făcut lor pricinuitor al întăririi în Egipt, dintru dînsul a numit norodul. Și zice că a dat norodului punerea de lege după ce l-a slobozit din Egipt. Apoi, povestește facerile de bine către dînsul:

și a auzit limba pe care n-o știa.

Că, neprimind vreodată glas dumnezeiesc, l-au auzit în pustie pe acesta, cînd au primit Legea.

6. Scos-a de sub sarcină spinarea lui; că mîinile lui la coșniță au robit.

Aici, a arătat ostenelile din Egipt: amara robie și facerea de cărămizi, pentru că erau siliți poate să aducă tina cu umerii, și spinările simţeau cu covîrşire niște osteneli ca acestea. De aici înainte, aduce în mijloc fața lui Dumnezeu care vorbește: și întîi le amintește facerile de bine către dînșii, apoi aduce în lăuntru dojenire și sfătuire. După acestea, mai-nainte vestește nesupunerea și pedeapsa nesupunerii.

7. Întru necaz M-ai chemat, și te-am izbăvit.

Ai suspinat în Egipt, fiind ticăloșit și obosit cu ostenelile, și numaidecît te-am învrednicit de iubirea Mea de oameni. Aceasta ne învață și istoria, că zice: „Au suspinat fiii lui Israil pentru lucrurile cele aspre, și s-a suit strigarea lor către Dumnezeu."

Auzitu-te-am întru ascundere de vifor,

Iar Simmah zice așa: „Auzitu-te-am pe tine, ascuns prin tunet"; încă și ceilalți tălmăcitori au pus de asemenea „tunet". Și arată prin acestea că: Deși sînt nearătat și am firea nevăzută, am făcut prea-arătată mîntuirea ta, cu ranele Egiptenilor, ca și cu un tunet, însemnînd tuturor cîtă purtare de grijă am pentru tine.

cercatu-te-am la apa prigonirii.

Venind la Mara și aflînd apa amară, au strigat asupra lui Moisi și au cîrtit asupra lui Dumnezeu. Deci locul a primit numele din lucru.[1] De aceea zice: Te-am mustrat

[1] Vezi *Ieșirea*, capitolul 15.

acolo pentru socoteala ta cea nemulțumitoare, și lesne am schimbat gustul apei și am arătat-o dulce pe cea amară.

8. Ascultă, norodul Meu, și Mă voi mărturisi ție:

Deci: După ce ai luat cercare a puterii Mele, primește cu osîrdie punerile de lege aduse ție de la Mine, că „mărturie" este ceea ce mai-nainte îți grăiește pedeapsa nesupunerii și folosul bunei-supuneri.

9. Israile, de Mă vei asculta pe Mine, nu va fi întru tine dumnezeu nou, nici te vei închina la dumnezeu străin.

Și mai descoperit Se arată pe Sine, zicînd:

10. Eu sînt Domnul Dumnezeul tău, Cel ce te-am adus din pămîntul Egiptului.

Pe acestea le are și înainte-cuvîntarea Legii: „Eu sînt – zice – Domnul Dumnezeul tău, Cel ce te-am scos din pămîntul Egiptului; nu vor fi ție alți dumnezei afară de Mine." Deci și aici le poruncește să nu se închine la dumnezeu străin și nou, ci la Cel ce le-a dăruit slobozenia.

Acestea mustră totodată și nebunia lui Arie și a lui Evnomie.[1] Că, dacă Cel Unul Născut nu ar fi fost de o ființă cu Tatăl, apoi după cuviință S-ar fi numit „străin"; și, de ar fi fost o vreme în care să nu fi fost El, Dumnezeu-Cuvîntul ar fi fost nou și proaspăt, iar nu de-a pururea vecuitor. Deci ei, ticăloșii, calcă vădit dumnezeiasca Lege, și mai ales cei ce le dogmatisesc pe ale rău-credinciosului Nestorie, care se închină la dumnezeu străin și nou. Dar nu este vreme pentru a le mustra trăsnirea, că ajung și acestea spre mustrarea fărădelegii lor.

Lărgește-ți gura ta, și o voi umple pe ea.

Zice: Fă-te bine-supus, și vei primi belșugul bunătăților. De aici înainte, mută cuvîntul spre prihănire:

11. Și n-a ascultat norodul Meu glasul Meu, și Israil n-a luat aminte la Mine.

Deci eu am adus lui sfătuirea aceasta, iar el n-a suferit nici a auzi, nici a lua aminte la cele grăite de Mine.

12. Și i-am slobozit pe dînșii după meșteșugurile inimilor lor; merge-vor întru meșteșugurile lor.

Iar Simmah zice așa: „Deci i-am lăsat pe dînșii după plăcerea inimii lor, ca să umble întru sfaturile lor." Așa încă și Achila: „Și i-a slobozit pe dînșii întru răzvrătirea inimii lor; merge-vor întru sfaturile lor." Că – zice – văzîndu-l pe Israil nesupus, l-am lipsit de purtarea Mea de grijă și l-am lăsat să se poarte de ale sale gînduri, ca o

[1] Fericitul Teodorit folosește orice prilej pentru a lupta împotriva ereticilor, dintre care Nestorie, ce va fi pomenit numaidecît, îi fusese prieten.

corabie necîrmuită. Şi adevărul prorociei stă pus înainte spre privire celor ce voiesc să-l vadă: că, ajungînd pustii de ajutorul lui Dumnezeu, Iudeii s-au risipit peste tot pămîntul şi marea, şi s-au făcut robi în loc de slobozi şi trăiesc întru toată păgînătatea, folosindu-se de vrăji şi farmece drăceşti, nevrînd a se închina lui Dumnezeu, Celui ce i-a mîntuit.

13. De M-ar fi ascultat norodul Meu, Israil în căile Mele de ar fi umblat,

14. întru nimic pe vrăjmaşii lor i-aş fi smerit, şi peste cei ce îi necăjeau pe dînşii aş fi pus mîna Mea.

Şi, dacă ar fi suferit sfătuirile Mele şi ar fi urmat poruncilor Mele, cu lesnire aş fi pierdut pe vrăjmaşii lor. Pentru că acest „întru nimic" arată lesnirea, în loc de: Fără de trudă, fără de osteneală şi întru o cirtă de vreme puteam să aduc pieirea asupra acelora.

15. Vrăjmaşii Domnului au minţit Lui,

Iar Achila zice aşa: „Făcătorii de urîciune se vor lepăda de Domnul." Fiindcă, prin lepădarea de Stăpînul Hristos, şi-au gătit urîciune asupra lor şi vrăjmaşi ai Domnului s-au aşezat pe sine, minţind Acestuia şi călcînd tocmelile făcute cu Dînsul. Că, după punerea de lege, norodul a răspuns: „Toate cîte a zis Domnul Dumnezeu le vom face şi le vom asculta!" Acestea sînt făgăduinţele, iar faptele – fără de îndoială împotrivnice, că L-au răstignit pe Stăpînul lor cel ce S-a arătat, şi au primit certare a păgînătăţii lor veşnica pieire. Şi nu numai ei, ci şi Arie, şi Evnomie, şi Nestorie şi cei ce cred dogmele lor. Aceasta a arătat şi prorocia:

şi va fi vremea lor în veac.

Iar Simmah a zis mai descoperit, că a adăugat „şi va fi vremea lor în veac" după: „Urîţi sînt Domnului cei ce au minţit Lui". Iar „vreme" numeşte primejdiile, că aşa obişnuiesc a le numi Sirienii şi Evreii, încă şi mulţi dintre ai noştri. Deci zice că Iudeii vor cădea întru acestea nu întru o vreme hotărîtă, ci în veac vor fi lipsiţi de dumnezeiasca purtare de grijă. Şi cuvîntul acesta se aseamănă cu primul stih al Psalmului 73: „Pentru ce, Dumnezeule, ne-ai lepădat pînă în sfîrşit?" – fiindcă şi acolo mai-nainte a vestit desăvîrşita lepădare a Iudeilor.

16. Şi i-a hrănit pe dînşii din grăsimea grîului, şi cu miere din piatră i-a săturat pe dînşii.

Zice: Bolind cu multă nemulţumire, nu şi-au adus aminte de bunătăţile date lor de demult. Că, în pustie, le-a scos apa cea prea-dulce din piatră, care, fiind însetaţi, li s-a părut că seamănă cu dulceaţa mierii; şi, după ce au intrat în pămîntul făgăduinţei, le-a dăruit cu îndestulare roadele pămîntului. Că din parte a arătat întregul, şi prin „grîu" a însemnat şi dăruirea celorlalte roade.

TÎLCUIREA PSALMULUI 81

Psalmul lui Asaf.

După ce în Psalmul dinainte a zis lepădarea Iudeilor, aici spune mai descoperit și pricinile pentru care Dumnezeu îi lepăda pe dînșii, învățîndu-ne că, dacă îi vom urma pe aceia, vom cădea cu adevărat întru aceleași sau chiar mai rele.

1. Dumnezeu a stat întru adunare de dumnezei, și în mijloc pe dumnezei va judeca.

„Dumnezei" i-a numit pe boierii Iudeilor, ca pe unii cărora li se încredințase judecata norodului; așa îi numește pe ei și Legea: „Pe dumnezei – zice – nu îi vei cuvînta de rău, și pe boierul norodului tău nu îl vei grăi de rău!" Că – de vreme ce judecător cu adevărat este Dumnezeu, și s-a dat și oamenilor să judece – de aceea s-au numit „dumnezei" și cei cărora li s-a încredințat aceasta, fiindcă Îl urmează pe Dumnezeu întru acest lucru. Însă aici Dreptul Judecător îi mustră pe cei ce nu judecă cu dreptate, nici nu țin cumpenele judecății fără plecare și fără atîrnare mai mult una decît alta, și mai-nainte vestește dreapta judecată ce va să se facă de Dînsul.

2. Pînă cînd judecați nedreptate și fețele păcătoșilor le luați înainte?

Pînă cînd – zice – nu scoateți hotărîre nemitarnică, ci vă lepădați a mustra nedreptatea celor puternici și nelegiuiți și treceți cu vederea pe cei ce trăiesc cu sărăcie, care se nedreptățesc de aceștia?

3. Judecați sărmanului și săracului, pe cel smerit și pe cel sărac îndreptați-l.

Că fiecare dintru aceștia are trebuință de ajutor.

4. Scoateți pe săracul și pe scăpătatul, din mîna păcătoșilor izbăviți-l pe dînsul.

Să nu se facă lesne prins săracul celor ce îl nedreptățesc, de vreme ce vi s-a încredințat judecata și aveți stăpînirea.

5. N-au cunoscut, nici au priceput, întru întuneric umblă.

Ci dintru acestea nici una n-au voit să cunoască, nici cu lumina cuvintelor Mele să se strălucească; de aceea, petrec ca și cum ar trăi în noapte și în întuneric.

Clătească-se-vor toate temeliile pămîntului.

Din pricina aceasta, s-a umplut viața de tulburare și de furtună, și de relele grămădite unele peste altele se clătește pămîntul.

6. Eu am zis: Dumnezei sînteți și fii ai Celui Preaînalt toți.

Deci Eu v-am cinstit pe voi, și dintru a Mea numire v-am împărtășit și fii ai Mei v-am numit.

7. Iar voi ca niște oameni muriți și ca unul din boieri cădeți.

Simmah zice așa: „Iar voi ca niște oameni veți muri și ca unul din boieri veți cădea." Zice: Pentru că, necunoscînd a voastră cinste, le-ați pătimit pe aceleași cu diavolul, care – de la Mine avînd încredințată stăpînire, dar nevrînd a folosi spre trebuință cele date – a căzut din cinste. Și încă veți pătimi aceeași moarte cu ceilalți oameni, neavînd nici o laudă după moarte. Așa, după ce i-a mustrat pe judecătorii nedrepți, cuvîntul prorocesc Îl roagă pe adevăratul și dreptul Judecător să facă judecata lumii:

8. Scoală-Te, Dumnezeule, judecă pămîntul, că Tu vei moșteni întru toate neamurile!

Iar acestea arată descoperit Judecata Stăpînului Hristos, căci către Dînsul, după firea cea omenească, a zis Tatăl: „Cere de la Mine, și Îți voi da Ție neamurile – moștenirea Ta, și biruința Ta – marginile pămîntului." Deci Prorocul se roagă ca Acesta să Se arate degrab, și să judece cu dreptate, și să-i oprească pe judecătorii cei nedrepți, și să părăsească moștenirea Iudeilor, luînd-o în loc pe cea a neamurilor, și mai vîrtos pe aceasta să o înconjure și tuturor oamenilor să le dăruiască mîntuire prin iconomia Sa cea necuprinsă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 82

Cîntarea Psalmului lui Asaf.

După întoarcerea din Babilon, văzînd înnoirea dumnezeieștii Biserici și slava și strălucirea Iudeilor, megieșii s-au adunat deodată și, împreună strîngîndu-se cu alte neamuri barbare, au ridicat război asupra acelora. Și pe acestea mai-nainte le grăiesc prea-dumnezeieștii Ioil și Iezechil, mai-nainte le grăiește și Miheia, și Zaharia, minunații Proroci. Dar, voievozindu-i Zorobabel, Iudeii i-au biruit pe toți, căci Dumnezeu a bătut război împreună cu dînșii de sus, pierzînd și risipind semeția războinicilor vrăjmași. Pe acestea mai-nainte le vestește Psalmul. Și prorocia s-a închipuit întru rugăciune, dumnezeiescul Duh învățîndu-i pe cei ce li se da război cum se cuvine a-L milostivi pe Dumnezeu.

1. Dumnezeule, cine se va asemăna Ție?

Nici toată firea Îngerilor și a oamenilor adunate împreună nu vor putea a se alătura puterii Tale, că ai stăpînire neasemuită. Iar pe acest „cine" l-a pus în loc de: „nimeni".

Să nu taci, nici să Te îmblînzești, Dumnezeule!

Rugămu-Te pe Tine, Stăpîne, să nu mai folosești obișnuita îndelungă-răbdare. Pentru că acest „să nu Te îmblînzești" asta arată. Așa a tălmăcit și Simmah: „să nu Te liniștești". Apoi, ne învață și pricina rugăciunii:

2. Că, iată, vrăjmașii Tăi au sunat și cei ce Te urăsc au ridicat capul.

Ca marea – zice – au răsunat și se învăluiesc, ridicîndu-se cu trufie și cu semeție, cei ce pentru vrăjmășia către Tine au pornit războiul împotriva noastră. Căci, vrăjmășuind asupra Ta, înconjură pe norodul cel afierosit Ție:

3. Asupra norodului Tău au meșteșugit sfat rău și au vrăjmășuit asupra Sfinților Tăi.

Iar Simmah, în loc de: „asupra Sfinților Tăi", zice: „asupra Ascunsului Tău"; iar Achila: „împotriva Celui ascuns de Tine". Așa a tălmăcit și Teodotion. Că – de vreme ce dintru dînșii avea să odrăslească Stăpînul Hristos după trup, iar neamurile se adunaseră vrînd să smulgă neamul Iudeilor din rădăcină – Preasfîntul Duh îi învață pe dînșii să aducă această rugăciune, zicînd: Că nu numai pe noi ne viclenesc și ne năpădesc, ci și pe Cel Ascuns al Tău, Care întru noi este acoperit și Care mai-nainte a vestit că va înflori din seminția Iudei. Pentru că, tăindu-se rădăcina, de unde va odrăsli rodul? Dumnezeul tuturor a arătat aceasta și prin Isaia: „Ca atunci – zice – cînd găsești broboana în strugur și zici: Să nu-l vatămi pe dînsul, că blagoslovenia Domnului este întru dînsul! – așa voi face pentru cei ce Îmi slujesc. Pentru aceasta nu voi pierde pe toți, și voi scoate sămînța din Iacov și din Iuda, și atunci îi voi da pe ceilalți la pierzarea cea de tot." Deci, pentru broboana aceea una, tot strugurul a dobîndit purtare de grijă, iar mai vîrtos toată via; iar după ce s-a luat aceea și împreună cu ea s-a cules și restul rodului, via s-a dat fiarelor, „și o strică pe dînsa vierul din pădure, și porcul sălbatic o paște și toți cei ce trec pe cale o calcă precum voiesc".

Aceasta dar o zic și aici, rugîndu-se: Că nu numai asupra noastră, ci și asupra Ascunsului Tău îndrăznesc turbarea – pentru că acel „Ridică-L, ridică-L, răstignește-L!" i-a vădit pe dînșii, căci ca niște cîini erau turbați. Și cu acestea sînt împreună-glăsuitoare și cele adăugate:

4. Zis-au: Veniți și să-i pierdem pe dînșii din neam! Și să nu se mai pomenească numele lui Israil încă.

Pierzare desăvîrșită voiesc să aducă asupra noastră, și să dea uitării pe mult-vestitul Israil. Apoi, numără pe megieși, care i-au chemat și i-au adunat și pe ceilalți:

5. Că s-au sfătuit întru o unire, dimpreună împotriva Ta așezămînt au pus

Iar cei ce au ridicat războiul asupra Ta cu împreună-glăsuire sînt aceștia:

6. lăcașurile Idumeilor și Ismailitenii,

Idumeii își trăgeau neamul din Isav, că Isav s-a numit Edom. Iar Ismailitenii sînt strănepoți ai lui Ismail.

Moav și Agarenii,

Moav a fost fiu al lui Lot, și dintru acesta s-a alcătuit neam și s-a făcut mare. Iar Agarenii sînt altă seminție a lui Ismail, care de la Agar s-au numit, iar aceasta a fost maică a lui Ismail.

7. Gheval, și Amon și Amalic,

Amalic a fost și el nepot al lui Isav, și neam mare s-a făcut și dintru acesta. Iar Amon – fiu al lui Lot. Și parte sînt și aceștia a Arabiei, iar Ghevalenii sînt vecini ai Idumeii.

cei de altă seminție, cu cei ce locuiesc în Tir.

Ceilalți tălmăcitori îi numesc „de altă seminție" pe Filisteni, pe care noi îi numim Palestinieni; că aceștia singuri fiind rămași din neamul lui Hanaan și locuind lîngă Israil, după cuviință s-au numit cu covîrșire „de altă seminție".

8. Că și Asur împreună cu dînșii a venit,

Asirii întru acea vreme nu împărățeau, deci cuvîntul însemnează pe Samarineni, care erau colonie a Asirienilor și, după robirea celor zece seminții, se sălășluiseră întru cetățile acelora.

făcutu-s-a spre ajutorul fiilor lui Lot.

Cuvîntul arată pe Moaviteni și pe Amoniteni, că s-au sculat cu covîrșire asupra norodului și le-au adunat pe celelalte neamuri.

9. Fă-le lor ca lui Madiam și Sisarie, ca lui Iavim la pîrîul Chișon!

10. Pierit-au în Endor,

Pomenesc facerile de bine mai dinainte ca niște bine-recunoscători și mulțumitori, cerînd același ajutor. Iar pe aceștia și pe voievozii lor i-au pierdut Barac și Proorocița Debora[1].

făcutu-s-au ca gunoiul pămîntului.

Că, rămînînd neîngropați, s-au risipit și ca gunoiul s-au amestecat cu pămîntul.

11. Pune pe boierii lor ca pe Oriv, și Zif, și Zevel și Salamana,

12. pe toți boierii lor,

Pe aceștia îi pomenește Istoria Judecătorilor; și i-a ucis pe dînșii Ghedeon, făcîndu-se voievod de către dumnezeiescul dar. Asemenea lor se roagă să se prăpădească și războinicii acelora, și ne învață pricina:

care au zis: Să moștenim nouă înșine jertfelnicul lui Dumnezeu!

Că se dîrjesc și se semețesc să apuce sub stăpînirea lor și Biserica cea sfințită și dăruită Ție – fiindcă „jertfelnic al lui Dumnezeu" a numit Biserica. Iar Simmah a pus

[1] Pentru Barac și Debora, vezi *Cartea Judecătorilor*, capitolele 4 și 5.

în loc de „jertfelnic": „lăcaş". De aici s-a făcut arătată toată pricina Psalmului: că – de vreme ce, întorcîndu-se, au zidit Biserica de a doua oară şi toată slujba Legii se săvîrşea printr-însa, iar megieşii vrăjmăşuiau pe Iudei pentru petrecerea după Lege – pentru aceasta au făcut toată pornirea asupra Bisericii: ca, împreună cu aceasta, să sfîrşească şi neamul Iudeilor, şi slujba după Lege.

13. Dumnezeul meu, pune-i pe dînşii ca o roată!

În loc de: Porunceşte să se învîrtească în primejdii de multe feluri şi înfăşoară-i cu rele grămădite unele peste altele!

Ca trestia înaintea feţei vîntului,

Risipeşte-i pe dînşii ca pe trestia ce se vîntură de vînt!

14. ca focul care arde pădurea, ca văpaia care arde munţii,

15. aşa îi vei goni pe dînşii întru viforul Tău, şi întru urgia Ta îi vei tulbura.

În păduri, de sine-şi se aprinde văpaie, copacii mişcîndu-se de vînt mare şi silnic, şi frecîndu-se unii cu alţii, şi prin frecare lucrînd fierbinţeală şi unii de alţii aprinzîndu-se cîte puţin. Deci se roagă ca şi aceştia să se cheltuiască unii de alţii asemenea şi să se dea fărădelegilor lor, după prorocia ce zice: „Mergeţi întru lumina focului vostru şi întru văpaia pe care aţi aprins-o."

16. Umple feţele lor de ocară, şi vor căuta numele Tău, Doamne!

Că, greşindu-se de acelea pe care le voiesc şi umplîndu-se de ruşine, vor cunoaşte puterea Ta.

17. Să se ruşineze, şi să se tulbure în veacul veacului, şi să se înfrunteze şi să piară!

18. Şi să cunoască ei că numele Îţi este Domnul, Tu singur prea-înalt peste tot pămîntul.

Lucruri bune cer pentru vrăjmaşii lor, chiar dîndu-li-se război de către dînşii: că se roagă ca ei să se îmbrace cu ruşine în loc de dîrjie, şi prin ruşine să rodească dumnezeiasca cunoştinţă, şi să se izbăvească de înşelăciunea idolilor şi să se înveţe prin cercare că El este singur Dumnezeu şi Stăpîn, Care întru cele înalte locuieşte, şi spre cele smerite priveşte, şi toată zidirea o chiverniseşte şi o cîrmuieşte, a căreia mîntuire a săvîrşit-o Dumnezeul cel din Dumnezeu, Fiul cel unul născut, după înomenirea Sa cea necuprinsă şi neajunsă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 83

Pentru teascuri. Fiilor lui Core.

Îndoită este prorocia Psalmului acestuia, că mai-nainte vestește nu numai chemarea înapoi a Iudeilor, ci și mîntuirea a toată lumea. Iar „teascuri", după cum și mai-nainte am zis, numește bisericile, că întru acestea își aduce rodul său via cea dumnezeiască, iar noi gătim vinul cel mîntuitor, care veselește inimile credincioșilor cu adevărat.

1. Cît sînt de iubite lăcașurile Tale, Doamne!

2. Dorește și se sfîrșește sufletul meu în curțile Domnului.

Pe acestea s-au învățat să le zică și cei ce petreceau în Babilon, ca să dorească întoarcerea și slujba cea după Lege, și noi, cei ce am dobîndit mîntuirea și căpătăm folosul din dumnezeieștile biserici. Însă mai cu covîrșire nouă ni se cuvine prorocia, ce zice că vor fi multe lăcașuri: că numește multe „teascuri", și de asemenea pomenește multe „altare", iar Iudeii aveau doar o singură biserică și un singur altar. Și fiecare zicere aprinde mintea spre dragoste dumnezeiască, spunînd că lăcașurile lui Dumnezeu sînt „iubite" și vrednice de îndrăgit. Și nu așa prost zice că le dorește, ci că „se sfîrșește" spre curțile Domnului. Și împreună-răsunătoare cu acestea sînt și cele ce urmează:

Inima mea și trupul meu s-au bucurat de Dumnezeul cel viu.

Și nu doar sufletul saltă și se bucură, ci și trupul s-a împărtășit de dulceață primind nădejdea învierii – că aceasta însemnează cuvîntul. Pentru aceasta L-a și numit „viu" pe Dumnezeu, ca pe Cel ce este dătător al vieții. Că, de vreme ce dumnezeii Babilonienilor și cei ai strămoșilor noștri erau neînsuflețiți și nesimțitori cu totul, prea după cuviință cei ce s-au izbăvit de aceia Îl numesc „viu" pe Dumnezeul cel adevărat, că al Lui este glasul: „Eu sînt Viața și învierea. Și cel ce Mă mănîncă pe Mine va trăi întru Mine."

3. Că pasărea și-a aflat ei-și casă, și turtureaua cuib ei-și, unde își va pune puii săi:

Iar Achila zice așa: „Că zburătoarea și-a aflat ei-și casă, și pasărea cuib ei-și, unde și-a pus puii săi." Că – precum vrăbiile, turturelele și celelalte zburătoare se rătăcesc neavînd cuib, iar după ce și l-au făcut se obișnuiesc a petrece întru dînsul și acolo îi hrănesc pe ai lor pui – așa ne rătăceam și noi de demult; iar acum, fiind chemați de darul Tău și aflînd lăcașurile Tale, lîngă altarele Tale îi învățăm pe ai noștri pui, la Tine slujim și stăruim împreună cu copiii noștri, și de la Tine primim hrana cea duhovnicească.

altarele Tale, Doamne al Puterilor, Împăratul meu și Dumnezeul meu!

Că sfintele Tale altare sînt a noastră cușcă, și cuib și desfătare a bunătăților, căci, către acelea căscînd gurile ca niște pui, primim de la Tine dumnezeiasca și mîntuitoarea hrană.

4. Fericiți – toți care locuiesc în casa Ta, în vecii vecilor Te vor lăuda.

Celor din Babilon acestea se potrivesc cu închipuire, iar nouă ni se cuvin după însuși adevărul. Pentru că aceia, departe fiind de dumnezeiasca Biserică, îi fericesc pe cei ce dobîndeau purtarea de grijă de acolo; iar noi, după ce am gustat dumnezeiasca dulceață, numim fericiți pe cei ce stăruie totdeauna lîngă Dumnezeu și se desfătează întru dumnezeieștile bunătăți.

5. Fericit – bărbatul al căruia ajutorul lui este de la Tine, suișuri în inima sa a pus

Cuvîntul fericește pe cel ce pururea dobîndește dumnezeiasca Pronie și își luminează mintea cu dumnezeiescul dar, pururea învîrtind întru dînsa gîndurile cele bine-credincioase. Că prorocescul cuvînt a numit „suișuri ale lui Dumnezeu" care se fac în inimă gîndurile cele bine-credincioase pentru Dumnezeu.

6. în valea plîngerii, în locul care i-a fost pus. Că blagoslovenie va da Cel ce pune lege.

Pentru că cel ce primește suișurile lui Dumnezeu întru inima sa și a învățat blagosloveniile Puitorului de lege nu se dă pe sine la rîs și la desfătare, ci la plîns și la lacrimi, de aici dorind izbăvirea. Că a auzit pe Dumnezeu zicînd: „Fericiți – cei ce plîng, că aceia se vor mîngîia." Și: „Fericiți – cei ce plîng acum, că aceia vor rîde." Deci, făcînd aceste tocmeli, așteaptă blagoslovenia Puitorului de lege.

Iar „vale a plîngerii" zice cu închipuire locul întru care, arătîndu-se, Îngerul a mustrat fărădelegea norodului și a pornit mulțimea spre plîngere.[1] Că dintru acea pricină s-a numit așa locul acela, dar chiar cu adevărat vale a plîngerii este viața aceasta de acum, în care Adam își mînca pîinea întru sudoarea feței și Eva își năștea întru scîrbe copiii. Și nu numai cei ce păcătuiesc, ci și Sfinții suspină, și unul zice că

[1] „Atunci, s-a suit un Înger al Domnului din Ghilgal către Bochim, către Betel și către casa lui Israil, și le-a zis: Așa grăiește Domnul: Eu v-am scos din Egipt și v-am băgat în țara pentru care M-am jurat părinților voștri să v-o dau și am zis: Nu voi rupe în veac legămîntul Meu cu voi; voi însă să nu intrați în legătură cu locuitorii țării acesteia; dumnezeilor lor să nu vă închinați, idolii lor să-i sfărîmați și jertfelnicele lor să le dărîmați. Dar voi n-ați ascultat glasul Meu. Pentru ce ați făcut aceasta? De aceea vă zic: Nu Mă voi apuca să strămut pe locuitorii aceștia pe care Eu am voit să-i alung, nu-i voi izgoni de la voi și ei vă vor fi laț, iar dumnezeii lor vor fi pentru voi mreajă. Cînd a spus Îngerul Domnului cuvintele acestea tuturor fiilor lui Israil, atunci poporul a ridicat strigare mare și a plîns. De aceea s-a și numit locul acela Bochim. Și au adus ei acolo jertfă Domnului" (*Judecători* 2:1-5).

pînă la moarte s-a scîrbit, iar altul strigă: Ia sufletul meu! – și că: Mai bine este mie a muri, decît a trăi. Încă și marele propovăduitor al adevărului zice: „Și noi, avînd pîrga Duhului, întru noi înșine suspinăm." Este cu putință a vedea și pe Sfinți nevoindu-se într-acest chip și pururea vărsînd lacrimi, și din asta primind veselia. Deci, în valea aceasta a plîngerii, cei ce au primit suișurile varsă lacrimi, și îmbrățișează viața cea ostenicioasă și așteaptă blagoslovenia Puitorului de lege.

7. Merge-vor din putere în putere.

Că vor crește în fiecare zi vîrtutea și, cu adăugarea faptei bune, vor dobîndi multă putere. Așa, cei ce îmbrățișează viața pustnicească merg de la rugăciune către cîntarea de laudă, de la cîntarea de laudă spre cerere, de la aceea către citirea dumnezeieștilor cuvinte, iar de aici – către sfătuirea celor mai nedesăvîrșiți și către dojenire; și, mutîndu-se din putere în putere, în fiecare zi sporesc a lor bogăție.

Arăta-Se-va Dumnezeul dumnezeilor în Sion.

Iar schimbarea aceasta a lucrurilor – zice – a săvîrșit-o Dumnezeu-Cuvîntul după ce S-a făcut om și S-a arătat în trup omenesc. Și mai întîi în Sion a făcut a Sa arătare.

8. Doamne Dumnezeul Puterilor, auzi rugăciunea mea, ascult-o, Dumnezeul lui Iacov, scutitorul nostru!

9. Vezi, Dumnezeule, și caută la fața Unsului Tău!

Prorocul se roagă acestea văzînd de departe mîntuirea oamenilor, și cere Dumnezeului a toate ca, primind rugăciunea, de-a pururea să învrednicească de a Sa Pronie norodul cel mîntuit. Că pe acesta l-a numit „față a Unsului", că așa l-a numit pe dînsul și dumnezeiescul Apostol: „Că voi sînteți trupul lui Hristos și mădulare din parte." Și iarăși: „Nu poate ochiul să zică mîinii: N-am trebuință de tine. Sau, iarăși, capul – picioarelor: Trebuință de voi nu am."

10. Că mai bună este o zi în curțile Tale decît mii.

Dobîndind a Ta Pronie, norodul Tău stăruie pururea lîngă Biserica Ta, mult folos de aici cîștigînd, că cele secerate de aici într-o zi nu pot fi adunate din altă parte, chiar de ai cheltui multe mii de zile. Acestea li se potrivesc să le zică încă și celor robiți în Babilon, care erau siliți a viețui împreună cu oamenii păgîni și nici un cîștig nu dobîndeau de acolo, ci gîndeau la folosul cel de demult pe care îl căpătau din dumnezeiasca Biserică.

Ales-am a fi lepădat în casa Dumnezeului meu, mai vîrtos decît a locui în lăcașurile păcătoșilor.

Și atît îmi este de dragă casa dumnezeiască, încît aleg să fiu aruncat pe pămînt lîngă ea și să mă tăvălesc înaintea ușilor ei, decît să petrec în casele mari și strălucite

ale celor ce trăiesc întru nelegiuire. De asemenea, şi acestea sînt potrivite atît celor robiţi în Babilon, cît şi nouă: pentru că pe aceia darul Duhului îi învaţă să nu treacă cu vederea pustiirea dumnezeieştii case, iar noi ne învăţăm a dori de-a pururea casele afierosite lui Dumnezeu, mai ales cînd înainte-stătătorii acestora ar fi neprinşi în vreo prihănire şi străluciţi cu credinţa şi cu viaţa[1].

11. Că mila şi adevărul iubeşte Domnul Dumnezeu,

Că nimic nu este aşa de iubit lui Dumnezeu ca milostenia şi adevărul, tovarăşul aceleia.

dar şi mărire va da Domnul.

12. Nu va face lipsiţi de bunătăţi pe cei ce umblă întru nerăutate.

Iar cei ce au acest aşezămînt către Dumnezeu vor dobîndi toate bunătăţile zise, că din dumnezeieştile lăcaşuri izvorăşte milă şi de acolo multă şi îndestulată este dăruirea adevărului. De acolo primim didascalia dogmelor celor bune, şi scoatem darul dumnezeiesc din fîntînile Preasfîntului Duh şi ne facem străluciţi şi foarte vestiţi; şi, în scurt să zic, primim toată cîştigarea bunătăţilor, izbăvindu-ne de răutate şi de viclenie, şi voim a trăi cu prostime şi cu adevăr.

Doamne Dumnezeul Puterilor, fericit este omul ce nădăjduieşte întru Tine!

Potrivit întregului Psalm a făcut sfîrşitul, că fericeşte şi îl numeşte vrednic de rîvnit pe cel ce defaimă toată buna-norocire lumească şi se bizuie numai la singură nădejdea spre Dumnezeu, culegînd mîntuirea ce răsare de acolo.

TÎLCUIREA PSALMULUI 84

Întru sfîrşit, Psalmul fiilor lui Core.

Psalmul acesta mai-nainte vesteşte şi umbra, şi adevărul. Că, prin cele întîmplate lui Israil, Dumnezeul tuturor a zugrăvit umbros mîntuirea tuturor oamenilor: pentru că şi pe aceia i-a slobozit uneori de la Egipteni, iar alteori din robia Babilonienilor, dar şi firea tuturor oamenilor a izbăvit-o de tirania diavolului, ce o stăpînise, şi de stricăciune. Deci Psalmul mai-nainte grăieşte atît întoarcerea Iudeilor din Babilon, cît şi mîntuirea a toată lumea.

1. Bune ai socotit, Doamne, pămîntului Tău.

Acest „bune ai socotit" este: „bun lucru ai voit". Deci – de vreme ce, pentru nelegiuirea locuitorilor, Dumnezeu a hotărît pustiirea Iudeii, iar asupra lui Adam, după păcat, a adus ca pedeapsă blestemul pămîntului, zicînd că „spini şi ciulini va răsări

[1] Episcopii deci.

ție" – pentru aceea prorocescul cuvînt a arătat lepădarea celor de scîrbă prin buna socotire și înnoirea de a doua oară a toată firea.

Întors-ai robimea lui Iacov.

2. Lăsat-ai fărădelegile norodului Tău, acoperit-ai toate păcatele lor.

Ai dezlegat legăturile robiei celei de scîrbă și ai dăruit slobozenie celor robiți, greșelile voind a le trece cu vederea. Iar cum că și toată firea oamenilor era robită și a primit slobozenie de la Mîntuitorul nostru Dumnezeu, martor este Însuși El, strigînd prin Isaia: „Duhul Domnului peste Mine, pentru care M-a uns, M-a trimis a binevesti săracilor, a vindeca pe cei zdrobiți cu inima, a propovădui robiților slobozenie și orbilor vedere." Că, citind în sinagogă prorocia aceasta, Stăpînul a zis către Iudeii ce erau acolo: „Astăzi scriptura aceasta s-a plinit întru urechile voastre."

3. Potolit-ai toată urgia Ta, întorsu-Te-ai de către urgia mîniei Tale.

Dezlegat-ai mînierea avută împotriva noastră și ai arătat milostivirea.

4. Întoarce-ne pe noi, Dumnezeul mîntuirilor noastre, și-Ți întoarce mînia Ta de la noi!

Se vede că și aceștia primiseră bunele-vestiri ale slobozeniei, dar nu o căpătaseră încă. De aceea, se roagă să dobîndească desăvîrșita iubire de oameni.

5. Au doar în veci Te vei mînia asupra noastră sau vei tinde urgia Ta din neam în neam?

Și celor izbăviți de primejdii li se cuvine să grăiască acestea, și să nu se nădăjduiască la iertarea păcatelor, ci să se teamă și să-L îmblînzească pe Judecătorul. Deci și aceștia se roagă să nu se întindă aceeași urgie cît să ajungă și la alt neam, ci să se dezlege degrabă.

6. Dumnezeule, întorcîndu-Te, Tu ne vei învia și norodul Tău se va veseli de Tine.

Știm, Stăpîne, iubirea Ta de oameni și credem că ne vei dărui întoarcerea și viața. Iar noi, după ce le vom dobîndi pe acestea, Îți vom aduce laudă cu veselie.

7. Arată nouă, Doamne, mila Ta, și mîntuirea Ta o dă nouă!

După ce Chir, împăratul Perșilor, le dăduse stăpînire și voie a se întoarce, împlinind prorocia Isaiei, se sîrguiseră să vină înapoi în patrie. Deci pentru aceasta Îl roagă pe Dumnezeu ca, prin iubirea Sa de oameni, să le dea grabnică mîntuire. Zice: Prea-degrab – o, Stăpîne! – arată nouă bunătatea Ta, și de aici să dobîndim mîntuirea și izbăvirea. Așa, aducînd rugăciunea ca despre aceia, Prorocul primește răspunsul lui Dumnezeu, și zice:

8. Auzi-voi ce va grăi întru mine Domnul Dumnezeu; că va grăi pace peste norodul Său, și peste cei cuvioși ai Săi și peste cei ce își întorc inima spre Dînsul.

Zice: Stăpînul cel iubitor de oameni a auzit rugăciunea, și a scos hotărîrea păcii și a dăruit-o celor ce se căiesc, și și-au deprins gîndul și l-au iscusit a căuta către Dumnezeu. Că întoarcerea inimii către Dumnezeu este izbăvire de a greși și începătură a dreptății. „S-a zis încă aceasta și de către fața fericiților Apostoli și a celor ce au crezut prin trimișii Mîntuitorului. Și zice: Auzi-voi ce va grăi întru mine Domnul Dumnezeu, că va grăi pace peste norodul Său, pe care a dăruit-o ucenicilor darului prin Apostoli. Că aceasta o zice prin cele adăugate: «și peste cuvioșii Săi și peste cei ce își întorc inima spre Dînsul». Și cînd a dăruit-o pe aceasta? Cînd, din muntele Eleonului, Cel ce pretutindeni este nedespărțit de Tatăl Se înălța acolo de unde S-a și pogorît. «Pacea Mea dau vouă, pacea Mea las vouă», că aceasta este începătura dreptății." Cu acestea împreună-glăsuiesc și cele adăugate:

9. Însă aproape este de cei ce se tem de Dînsul mîntuirea lor, ca să se sălășluiască mărirea în pămîntul nostru.

Mîntuirea se învecinează cu cei ce se tem de Dumnezeu, și pe aceasta o dobîndesc cei ce voiesc să împlinească dumnezeieștile legi. Și zice: Astfel, schimbarea aceasta ne-a dăruit și nouă întoarcerea, pe care o vom face cu bună laudă, ajungînd a vedea strălucirea și slava cea mai dinainte a patriei.

10. Mila și adevărul s-au întîmpinat, dreptatea și pacea s-au sărutat.

Izvoarele iubirii de oameni dăruiesc milă celor ce păcătuiesc și se pocăiesc, și toarnă apele milei peste cei ce îmbrățișează adevărul. Pentru aceasta a zis: „mila și adevărul s-au întîmpinat": că Iudeii și toată firea oamenilor au adus lui Dumnezeu cunoștința adevărului, iar Iubitorul de oameni a dat împotrivă mila. Tot așa, aducînd aceștia dreptatea, le-a dăruit lor înapoi pacea și a încetat vrajba mai dinainte. Și a alergat pacea întru întîmpinarea dreptății, iar întru întîmpinarea adevărului – mila. „Și, vedeți, mila și adevărul s-au întîmpinat: că Cel milostiv, Care le poartă pe toate, Se purta de Fecioara și Maica, iar Dreptul Ioan sălta în pîntecele Elisavetei. Deci aceea – purtînd dreptatea, adică pe Ioan – a sărutat pe ceea ce purta pacea, că El este, după cum zice Apostolul, «pacea noastră, care a făcut cele două una»." Și prin cele adăugate a arătat mai descoperit acest lucru:

11. Adevărul din pămînt a răsărit,

Și nimeni nu poate să zică cît de curată era Născătoarea de Dumnezeu, dar era însă din Adam[1], din Avraam, din David, și dintru dînsa a răsărit Adevărul cel adevărat.

și dreptatea din cer a privit.

[1] Din pămînt așadar.

„Dreapta mărturie despre Fiul cel unul născut este a Tatălui, Care zice: «Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit.»" Că, îmbrățișînd oamenii adevărul, Dumnezeul tuturor a făcut dreaptă purtare de grijă pentru ei, și l-a scos din tirănie pe diavol și a zdrobit boldurile morții. Că aceasta zice prin cele de aici înainte:

12. Că Domnul va da bunătate, și pămîntul nostru își va da rodul său.

Iarăși a arătat aceeași înjugare, zicînd că Dumnezeu va lucra cu milostivire și iubire de oameni, iar ei Îi vor aduce Lui rod potrivit. Că prin acesta nu a arătat îndestularea, ci nașterea de roadă a faptei bune.

13. Dreptatea înaintea Lui va merge

Adică Ioan. Că de aceea zice Prorocul Avacum: „Înaintea feței Lui va merge cuvîntul și va ieși spre învățătură înaintea picioarelor Lui." La fel și Zaharia, către copilul său: „Și tu, pruncule, Proroc al Celui Preaînalt te vei chema, că vei merge înaintea feței Domnului ca să gătești căile Lui." Deci bine are înțelegerea cea proorocească a Psalmului prorocia amîndorura, că pentru Ioan a zis: „Dreptatea înaintea Lui va merge, și va pune în cale pașii Săi", în loc de: Domnul este Dumnezeu-Cuvîntul, Cel ce S-a înomenit. Că al lui Ioan este glasul acesta: „Cel ce vine în urma mea mai înainte de mine a fost, că mai întîi decît mine era"; și, ca să zic în scurt: „Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii!"

și va pune în cale pașii Săi.

Cu osebire sfîrșitul Psalmului ne învață arătat că prorocia pusă înainte mai-nainte vestește mîntuirea de obște a tuturor oamenilor. Că zice cum, folosindu-Se de dreptate, Stăpînul povățuiește înainte ca un îndrumător al călătoriei noastre, bătătorind calea faptei bune și cu ale Sale urme făcînd-o arătată nouă pe aceasta. Și Însuși Stăpînul adeverează cuvîntul, zicînd către Ioan: „Lasă acum, că așa se cade, a plini toată dreptatea." Și, iarăși, către ai Săi ucenici: „Învățați-vă de la Mine, că sînt blînd și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre." Iar altă dată, după ce le-a spălat picioarele, le-a zis și acestea: „Eu, Domnul și Dascălul, am spălat picioarele voastre, că pildă am dat vouă ca, precum fac Eu, și voi să faceți." Deci El mai întîi a călătorit pe calea dreptății, și „a schimbat pe cele strîmbe în drepte, și pe cea aspră în căi netede" și S-a făcut nouă cale, după cum zice Însuși Stăpînul: „Eu sînt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine către Tatăl, fără numai prin Mine."

TÎLCUIREA PSALMULUI 85

Rugăciunea lui David.

După scrierea-deasupra, Fericitul David a adus rugăciune Stăpînului Dumnezeu, rugîndu-se pentru ajutor. Dar Psalmul mai-nainte vestește și năvălirea Asirienilor asupra Ierusalimului și nădejdea Iezechiei către Dumnezeu. Mai-nainte vestește încă și chemarea tuturor neamurilor și mîntuirea.

1. Pleacă, Doamne, urechea Ta și mă auzi, că scăpătat și sărac sînt eu!

Începerea rugăciunii este a cugetului smerit, pentru că – avînd bogăția dreptății amîndoi: și dumnezeiescul David, și minunatul Iezechia – ei nu o vedeau pe aceasta, ci către sărăcia firii căutau, și Îl rugau pe Dumnezeu să Se milostivească spre aceasta. Iar acest „Pleacă, Doamne, urechea Ta!" l-a pus din metafora oarecăruia bolnav, care, de slăbicune, nu poate să grăiască deslușit, și îl silește pe doctor a-și pleca urechea la gura lui.

2. Păzește sufletul meu, căci cuvios sînt!

Numindu-se „scăpătat" și „cuvios" totodată, Prorocul nu a grăit lucruri împotrivnice. Ci de vreme ce și acesta, și acela avea războinici nedrepți și nelegiuiți, care nimic de la ei nu se nedreptățiseră, dar le doreau junghierea cea nedreaptă – „cuvios" a numit pe sine-și și pe Iezechia, ca cei ce nici o pricină nu au dat vrăjmașilor. Iar ceea ce zice este într-acest fel: Scăpătat sînt și sărac, cît, prin sine-mi judecîndu-mă, nici o avuție de faptă bună nu am; însă, alăturîndu-mă cu vrăjmașii, mă voi arăta ca fiind cuvios: că aceia sînt păgîni și nelegiuiți, iar eu am a Ta cunoștință; și ei au năvălit asupta mea cu nedreptate, iar eu aștept nedreapta năvălire. „Și acestea ar fi putut să le zică și pînă în vremea aceasta de acum dreptul căruia i se dă război fără voia lui de la cei ce voiesc a-l nedreptăți.

Deci, bine aflîndu-se, prin cele de aici înainte a zis":

Mîntuiește pe robul Tău, Dumnezeul meu, pe cel ce nădăjduiește spre Tine!

Eu am nădăjduit spre Tine, Stăpîne, mîntuiește-mă, nădejdii mîntuirii dă-i răsplătirea!

3. Miluiește-mă, Doamne, căci către Tine voi striga toată ziua!

Dăruiește-mi a Ta iubire de oameni – o, Stăpîne! –, că totdeauna vestesc mila Ta. Pentru că pe acest „toată ziua" Simmah l-a zis: „în fiecare zi".

4. Veselește sufletul robului Tău,

Și zice pentru ce să-l veselească:

căci către Tine am ridicat sufletul meu!

Dezleagă-mi mîhnirea mie, celui ce a îmbrățișat a Ta robie, și dăruiește veselie sufletului celui ce caută către Tine și așteaptă mila Ta.

5. Că Tu, Doamne, ești bun, și blînd și mult-milostiv tuturor celor ce Te cheamă pe Tine.

Că din fire ești bun și iubitor de oameni și dăruiești izvoarele milei Tale celor ce au trebuință. Iar pe acest „blînd" Achila și Teodotion l-au zis: „lesne împăcat", deci blîndețea însemnează și îndelunga-răbdare.

6. Ascultă, Dumnezeule, rugăciunea mea și ia aminte la glasul cererii mele!

Deci, avînd atîta bunătate, primește-mi cererea cu milostivire. Și, prin cele de aici înainte, a însemnat totodată și vremea întru care se ruga să-i fie primită cererea:

7. În ziua necazului meu, am strigat către Tine, că m-ai auzit.

Îmi aduc rugăciunea avînd cercare a blîndeții Tale, că și acum mi-ai dat cererea mie, celui ce Te-am rugat.

8. Nu este asemenea Ție întru dumnezei, Doamne, nu este după lucrările Tale!

Fiindcă Rampsak, rău-credinciosul, avea să grăiască cuvintele acelea trufașe – „Au doar au putut dumnezeii neamurilor să-și izbăvească țara lor din mîna mea? Va izbăvi Domnul Ierusalimul din mîna mea?" – prorocia îl învață pe Iezechia să strige: „Nu este asemenea Ție întru dumnezei, Doamne, nu este după lucrările Tale!" Că aceia au numele (de dumnezeu) gol de lucrare, și pe acesta încă jefuindu-l l-au luat, iar Tu ai numirea potrivită cu lucrarea. Și foarte potrivit a înjugat lucrările cu dumnezeiasca numire: „Nu este asemenea Ție întru dumnezei, Doamne, nu este după lucrările Tale" – că aceia sînt cu totul neînsuflețiți, neputînd a-și izbîndi nici loru-și, iar marea Ta cuviință biruiește toate limbile oamenilor.

9. Toate neamurile cîte ai făcut vor veni și se vor închina înaintea Ta, Doamne,

Iar acest lucru ne-am învățat că nu s-a făcut nicidecum în vremea Fericitului David; iar într-a lui Iezechia, poate să fi alergat cineva către Dumnezeu, spăimîntîndu-se de uciderea și de surparea Asirienilor. Însă adevărul prorociei l-a arătat vremea de după înomenirea lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru, că, după mîntuitoarea Patimă, s-a trimis în toată lumea dumnezeiasca ceată a Apostolilor, zicînd către dînșii Stăpînul: „Mergînd, învățați toate neamurile!" Și le-au învățat după cum li s-a poruncit și, risipind norul necunoștinței, i-au făcut pe cei credincioși a vedea Soarele Dreptății și a se închina lui Dumnezeu, Celui ce i-a mîntuit. Aceasta ne învață și cele adăugate:

și vor slăvi numele Tău.

10. Că mare ești Tu și Cel ce faci minuni, Tu ești Dumnezeu Însuți.

Și vor aduce Ție laudă, după ce se vor învăța că numai Tu singur ești Dumnezeu, pentru că marea lucrare a minunilor Tale le va da lor cunoștința aceasta. Și vezi cum, prin cele de aici înainte, a pus acest lucru mai descoperit, zicînd:

11. Povățuiește-mă, Doamne, în calea Ta, și voi merge întru adevărul Tău.

După ce a mai-nainte vestit neamurilor izbăvirea de înșelăciune ce avea să se facă, se roagă să dobîndească și el povățuirea aceasta și să călătorească pe calea adevărului. Și vezi ce zice prin cele de aici înainte:

Veselească-se inima mea, ca să se teamă de numele Tău.

Cel ce are evlavie către Dumnezeu îmbrățișează petrecerea după Lege, și o asemenea viață este maica veseliei. Deci după cuviință s-a rugat Prorocul să i se veselească inima de frica cea dumnezeiască. Fiindcă așa zice și aiurea: „Veselească-se inima celor ce caută pe Domnul." Și iarăși: „Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu, și m-am veselit."

12. Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne Dumnezeul meu, cu toată inima mea, și voi slăvi numele Tău în veac.

13. Că mila Ta mare este spre mine

Știu – zice – că îmi vei împlini cererea, și îmi vei dezlega cele de mîhnire și mă vei face să-Ți aduc cîntarea de laudă cea mulțumitoare pentru iubirea de oameni ce ai avut către mine.

și a izbăvit sufletul meu din iadul cel mai de jos.

Prin acestea a arătat mărimea primejdiilor. Pentru că dumnezeiescul David a pătimit de multe ori asemenea primejdii, cînd îi da război Saul și cînd era gonit de Avesalom. Încă și năvălirea Asirienilor era pieire arătată. De aceea a numit asemenea primejdii „moarte mai de pe urmă" și „iad mai de jos". „Iar mai vîrtos și Ziditorul a toate, adică Dumnezeu-Cuvîntul, după ce S-a întrupat din Fecioară și a primit Crucea și moartea, S-a pogorît întru cele mai de jos părți ale pămîntului, ca pe cei ținuți din veci de stricăciune nu numai să-i scoale, ci și să-i umple de nemurire." Apoi, zice:

14. Dumnezeule, cei fără de lege s-au sculat asupra mea și adunarea celor tari a căutat sufletul meu.

Și vrăjmașii lui David trăiau întru nelegiuire, și Asirienii erau lucrători ai păgînătății și ai răutății. Că, împreunînd amîndouă părțile, i-a numit „adunare tare", după starea și așezarea lor de atunci, și unii, și alții avînd putere care ajuta socotelii lor celei rele și lucra împreună cu dînsa, și de aici le pricinuia îndoită frică celor pe care îi nedreptățeau. Pentru aceea, scapă către Dumnezeu și cer ajutorul Lui.

Și nu Te-au pus pe Tine înaintea lor.

Nu au luat în minte – zice – a Ta purtare de grijă.

15. Și Tu, Doamne Dumnezeul meu, ești îndurat și milostiv, îndelung-răbdător și mult milostiv și adevărat.

16. Caută spre mine, și mă miluiește!

Fiindcă ești izvor al iubirii de oameni și al îndurării, și izvorăști apele milei, și adevărul este lîngă Tine și judeci pe cei ce trăiesc cu răutate – împărtășește-mă de picăturile bunătății Tale și mai înalt decît vrăjmașii arată-mă.

Dă tăria Ta slugii Tale și mîntuiește pe fiul slujnicei Tale!

Că eu sînt rob al Tău și fiu al slujnicei Tale – în loc de: De demult, de la strămoși, sînt sub stăpînirea Ta; pentru aceea, cer mîntuirea ca un rob de la stăpîn.

17. Fă cu mine semn spre bine!

Din semne, unele sînt de pedeapsă, precum la Egipteni, iar altele de mîntuire, precum la Evrei. De aceea a făcut și Prorocul osebirea, și nu așa prost a cerut semn, ci semn bun, în loc de: Fă-mi semn care îmi aduce mîntuirea și, prin facerea de minune, îmi neguțătorește dobînda bunătăților. Zice încă și de ce se roagă să i se dea semnul acesta:

Și să vadă cei ce mă urăsc, și să se rușineze, că Tu, Doamne, mi-ai ajutat mie și m-ai mîngîiat.

Pentru că, văzînd purtarea de grijă către mine, vrăjmașii se vor umple de rușine și se vor face de ocară la toți. „Însă Dumnezeu cel din Dumnezeu chiar a dăruit semn bun neamurilor: Crucea, prin care l-a surpat pe vrăjmașul cel de obște și a înfipt semn de biruință împotriva dracilor și a patimilor. Amin."

TÎLCUIREA PSALMULUI 86

Fiilor lui Core. Psalmul cîntării.

Și Psalmul acesta mai-nainte vestește mîntuirea neamurilor și mai-nainte grăiește petrecerea cea cu bună-credință pe care a învățat-o Stăpînul Hristos după ce S-a făcut om.

1. Temeliile Lui – în munții cei sfinți.

„Temelii" ale bunei-credințe sînt dumnezeieștile învățături și porunci, iar „munți sfinți" peste care s-au înfipt temeliile acestea sînt Apostolii Mîntuitorului nostru. Că pentru aceștia a zis Fericitul Pavel: „...zidiți fiind pe temelia Apostolilor și a Pro-

rocilor, piatra din capul unghiului fiind Însuşi Iisus Hristos"; şi iarăşi: „...Petru, şi Iacov şi Ioan, cei ce par că sînt stîlpi." Şi Domnul   lui Petru, după acea adevărată şi dumnezeiască mărturisire: „Tu eşti Petru, şi pe piatra aceasta voi zidi Biserica Mea, şi porţile iadului nu o vor birui pe dînsa"; şi iarăşi: „Voi sînteţi lumina lumii: nu poate cetatea să se ascundă, deasupra muntelui stînd." Deci pe aceşti munţi sfinţi a înfipt Stăpînul Hristos temeliile bunei-credinţe.

2. Iubeşte Domnul porţile Sionului mai mult decît toate sălaşele lui Iacov.

Iar care este Sionul acesta, să ne tîlcuiască dumnezeiescul Pavel: „V-aţi apropiat la muntele Sionului şi la cetatea Dumnezeului celui viu, la Ierusalimul cel ceresc şi la zecile de mii ale Îngerilor, la praznicul şi la Biserica celor întîi-născuţi, ce sînt scrişi în ceruri." Şi iarăşi: „Iar Ierusalimul cel de sus slobod este, care este maica noastră." Şi întru Epistola către Evrei, vorbind pentru Patriarhul Avraam, le-a adăugat şi pe acestea: „...aştepta cetatea ce avea temeiuri ale cărora meşter şi ziditor este Dumnezeu." Şi iarăşi, pentru ceilalţi Sfinţi: „Cei ce ziceau unele ca acestea arată că patria o caută." Şi, dacă ar fi pomenit cetatea dintru care au ieşit, ar fi avut vreme iarăşi să se întoarcă, dar acum o poftesc pe cea mai bună, adică pe cea cerească. Deci ne învăţăm că este o cetate cerească, ce se numeşte Ierusalim, care nu are turnuri şi ogrăzi şi care nu e strălucită cu strălucire de pietre scumpe, ci este luminată cu cetele Sfinţilor şi înfrumuseţată cu petrecere îngerească. Nu ar fi greşit cineva de ar fi numit „porţi" ale cetăţii acesteia bisericile de pe pămînt, că prin ele este cu putinţă a intra într-însa: că, pedepsindu-ne şi mai-nainte iscusindu-ne, întru biserici deprindem petrecerea cetăţii cereşti. Porţile acestea a zis cuvîntul cel prorocesc că sînt prea-iubite Dumnezeului tuturor şi mai cinstite decît lăcaşurile iudeeşti.

3. Prea-slăvite s-au grăit pentru tine, cetatea lui Dumnezeu.

Minunate şi prea-slăvite sînt prorociile pentru tine, şi covîrşesc toată omeneasca aşteptare. Şi cum că cele zise nu se potrivesc nicidecum Sionului acestuia de jos, mărturisesc cele adăugate:

4. Aduce-mi-voi aminte de Raav, şi de Babilon şi de cei ce mă cunosc pe mine.

Şi, iată, cei de altă seminţie, şi Tirul şi norodul Etiopilor, aceştia s-au născut acolo.

Zice: Acestea s-au grăit pentru tine – o, dumnezeiască cetate! – pentru ca cei ce de demult trăiau întru păgînătate şi erau ţinuţi de întunericul necunoştinţei să se învrednicească de sălăşluirea întru tine şi să se împărtăşească de petrecerea ta. Şi a pomenit neamurile cele mai sus zise ca pe nişte prea-nelegiuite care erau încoronate cu stăpînirea păgînătăţii, ca prin acestea să-i arate şi pe ceilalţi. Că Raav era Hananiancă şi curvă, Babilonul – împărăţie fierească şi păgînă, iar cei de altă seminţie, adică Filistenii, am arătat mai înainte cine erau. Iar a Tirului păgînătate, şi neastîmpărare, şi rea-credinţă şi nelegiuire le-a povestit Prorocul Iezechil. Iar cu-

vîntul cel prorocesc i-a numit „norod al Etiopilor" nu numai pe înșiși Etiopi, ale cărora suflete au urmat vopseala trupurilor, ci și pe toți cei negri cu sufletul. Pentru că și în Cîntarea Cîntărilor mireasa strigă: „Neagră sînt, și frumoasă – o, fiice ale Ierusalimului!" Neagră – că sînt amăgită și întinată cu jertfele de dobitoace necuvîntătoare; iar frumoasă – căci aștept pe Stăpînul din ceruri să vină pentru a mea mîntuire. Și a arătat deodată și întunericul păgînătății, și frumusețea dăruită ei de Dumnezeu.

Deci neamurile acestea n-au intrat niciodată în Ierusalim în vremea Iudeilor, nici n-au iubit petrecerea după Legea cea Veche, iar după înomenirea Mîntuitorului nostru locuiesc în Ierusalimul acesta, umplu bisericile de prin lume, se mută în Sionul cel de sus și dobîndesc acea fericită petrecere. „Că din care neamuri nu au crezut Mîntuitorului, și care dintru acestea nu aleargă la Ierusalimul acesta de jos, ca să se închine prea-vestitelor și cinstitelor locuri, întru care Dumnezeu cel din Dumnezeu, pentru iubirea de oameni, nu numai că S-a întrupat, ci și cu picioarele a umblat. Deci prin cele de aici înainte a zis că acestea bine se află":

5. Maică, Sionului va zice omul,

Și tot omul va numi Sionul „mamă". Așa zice și Fericitul Pavel: „Iar Ierusalimul cel de sus slobod este, care este maica noastră a tuturor."

și Om S-a născut întru dînsul,

Cu acest „va zice omul" a împreunat și stihul acesta, că cel ce numește Sionul „maică" va mărturisi și nașterea Omului ce S-a născut întru dînsul. Și, ca să nu-L socotească cineva doar om pe Acesta, a adăugat:

și Însuși Cel Preaînalt l-a întemeiat pe dînsul.

Că Omul acesta Care întru dînsul S-a născut este și Făcător, și Ziditor, și Preaînalt și Dumnezeu.

6. Domnul va povesti întru cartea noroadelor și a boierilor acestora ce au fost întru dînsul.

Iar Simmah, așa: „Domnul va număra, scriind noroade. Acesta S-a născut acolo." Pentru că Cel ce a învrednicit de cartea Lui[1] noroadele care petreceau în Sion S-a născut după omenie[2] întru dînsul, Domn fiind și Dumnezeu. Această numărare încă și Domnul nostru a învățat-o, zicînd către Sfinții Apostoli: „Iar ai voștri și perii capului sînt numărați." Încă și scrierea aceasta a arătat-o ucenicilor Săi, zicînd: „Nu vă bucurați că dracii se supun vouă, ci că numele voastre s-au scris în ceruri."

7. Că lăcașul tuturor celor ce se veselesc este la Tine.

[1] Cartea Vieții.

[2] Firea cea omenească.

Pentru că petrecerea cea din ceruri, care este despărțită de toată mîhniciunea, are veselia cea lămurită și curată și bucuria. Și întru aceasta ucenicii bunei-credințe nu vor nemernici[1], ci în veac vor locui.

TÎLCUIREA PSALMULUI 87

Cîntarea Psalmului fiilor lui Core. Întru sfîrșit, pentru maelet, ca să răspundă. Al priceperii lui Eman Israiliteanul.

Iar Simmah, în loc de: „pentru maelet", a zis: „prin ceată"; iar Achila: „peste ceată". Încă și Eman era începător al oarecăreia cete a celor ce cîntau și Îl lăudau pe Dumnezeu. Iar „răspunsul" însemnează rînduielile cetelor ce răspundeau împotrivă.

Deci prorocia mai-nainte vestește primejdiile Iudeilor și robia din Babilon. Totodată, ne învață încă și chinuirile ce i s-au întîmplat întregii firi omenești după păcat. Și prorocia Psalmului s-a închipuit întru rugăciune, care și de Iudei, și de toți de obște se aduce iubitorului de oameni Dumnezeu. Și rugăciunea se potrivește celor bine-credincioși.

1. Doamne Dumnezeul mîntuirii mele, ziua am strigat și noaptea înaintea Ta.

2. Să intre înaintea Ta rugăciunea mea.

Pe Tine, Stăpîne, Te știu Domn al mîntuirii mele. Pentru aceasta, noaptea și ziua Te rog să primești a mea rugăciune. Că aceasta o zice prin cele de aici înainte:

Pleacă urechea Ta spre ruga mea,

Iar mai departe zice și pentru care pricină se roagă:

3. că s-a umplut de rele sufletul meu și viața mea de iad s-a apropiat!

Văzînd mulțimea relelor ce împrejur mă îmbulzesc, Te rog: Gonește-le și împinge-le în laturi, că sînt lîngă moartea însăși și am trebuință de al Tău ajutor, de care golit fiind, m-am făcut rob păcatului. Că aceasta o zice:

4. Asemănatu-m-am cu cei ce se pogoară în groapă,

Întru nescăpate primejdii am căzut, și nici o izbăvire nu aflu, ci sînt asemenea celor ce cad în groapă și nu pot ieși.

făcutu-m-am ca un om neajutorat,

De toată Pronia și purtarea de grijă m-am golit.

5. întru cei morți slobod.

[1] Nu vor pribegi.

Și, nepătimind încă sfîrșitul, nici sub robia morții făcîndu-mă supus, mă număr pe sine-mi întru cei morți.

Ca răniții ce dorm în mormînt, de care nu Ți-ai mai adus aminte și de la mîna Ta s-au lepădat.

Cu graiul „făcutu-m-am", s-au împreunat și acestea, adică: Făcutu-m-am ca un om neajutorat, între cei morți slobod, și, încă nefiind supus sub robia morții, sînt ca un rănit ce e străpuns în război și se dă îngropării. Că așa a zis acest stih Simmah: „Ca cei pătrunși și străpunși care zac în mormînt, pe care nu-i vei mai pomeni, care s-au tăiat și s-au curmat de la mîna Ta." Că zice: Aceia s-au tăiat de la a Ta purtare de grijă, iar pe mine mă va întîmpina ajutorul Tău, ca să nu cad și eu întru aceeași groapă.

6. Pusu-m-au în groapa cea mai dedesubt, întru cele întunecate și în umbra morții.

Graiurile acestea se potrivesc și celor ce erau siliți a petrece în Babilon, dar și întregii firi omenești: că și aceia, robind la oameni răi, trăiau viață chinuită, dar și oamenii toți au căzut după păcat în primejdii de tot felul. Că, după călcarea poruncii, au urmat: moartea, plînsul, lacrimile, bocetele, tînguirile, văduvele, sărmanele, săracele, relele-norociri și celelalte nenumărate și greu de povestit care aduc întuneric asupra celor vii. Vedeți ce mare rău este neascultarea, încît nu numai că Dumnezeu S-a depărtat de la noi, ci și cu atîtea rele sîntem împresurați!

7. Peste mine s-a întărit mînia Ta, și toate valurile Tale le-ai adus peste mine.

Iar Simmah, așa: „Asupra mea a căzut mînia Ta, și cu viforele Tale m-ai necăjit." Zice: Tu stărui pedepsindu-mă, aducînd asupră-mi năvăliri de tot felul de primejdii – din metafora celor ce se îneacă cu corabia și primesc multe năpădiri de valuri și izbiri de vînturi.

8. Depărtat-ai pe cunoscuții mei de la mine.

Zice: Pustiu sînt de prieteni și de rudenii. Pentru că cei robiți în Babilon, primind jugul robiei, risipiți fiind și lipsiți de împreunarea prietenilor și a rudeniilor, nu aveau mîngîierea cea de aici. La fel, nici omenirea, care trăia întru păgînătate, nu dobîndea purtarea de grijă de la Îngeri.[1]

Pusu-m-au urîciune loru-și.

Adică vrăjmașii.

Datu-m-am și n-am ieșit.

Nu aflu nici o izbăvire de relele ce sînt puse asupră-mi.

9. Ochii mei au slăbit de sărăcie.

[1] Neamurile adică, înainte de întruparea Mîntuitorului Hristos.

Iar Simmah, așa: „Ochiul meu a curs din ticăloșie", că întru lacrimi am cheltuit de tot ochii mei, de chinuire fiind silit a plînge.

Strigat-am către Tine, Doamne, toată ziua întins-am către Tine mîinile mele.

Deci: Dă-mi o cale a izbăvirii de cele grele, adică pe a Ta purtare de grijă – o, Stăpîne! –, că, întinzîndu-mi mîinile, Te rog pe Tine pururea. Iar forma aceasta de cuvînt arată amara chinuire a sufletului, pentru că, fiind silit de trebuință, cineva se roagă mai cu sîrguință celui ce poate a-i da cererea.

10. Au doară morților vei face minuni, sau doctorii îi vor învia, și se vor mărturisi Ție?

Zice: Mie, celui ce încă sînt viu, arată-mi facerea Ta de minuni! Că, dacă voi muri, nu le voi vedea pe acestea, neaflîndu-se doctor care să poată izbăvi de moarte. Căci care doctorie are puterea aceasta?

11. Au doară va povesti cineva în mormînt mila Ta, și adevărul Tău întru pierzare?

Adică: Nimeni nu va povesti, nici se va mărturisi Ție după ducerea de aici.

12. Au cunoaște-se-vor întru întuneric minunile Tale, și dreptatea Ta în pămînt uitat?

Zice: Au doară este cu putință ca morții – care s-au risipit, și s-au prefăcut în praf, și petrec în mormîntul morții și s-au dat uitării – să simtă a Ta iubire de oameni și să se facă privitori ai minunilor Tale?

13. Și eu către Tine, Doamne, am strigat, și dimineața rugăciunea mea Te va întîmpina.

Iar Simmah, așa: „Iar tînguirea mea este către Tine, Doamne, și în dimineți Te va întîmpina rugăciunea mea." Că, dorind să mă izbăvesc de relele ce zac asupră-mi, mă tînguiesc chinuindu-mă și dimineața o întîmpin cu rugăciunea.

14. Pentru ce, Doamne, lepezi sufletul meu și întorci fața Ta de la mine?

Deci, pentru ce mă gonești oare, Stăpîne, și nu mă împărtășești de a Ta milostivire?

15. Sărac sînt eu și întru osteneli din tinerețile mele;

Tinerețea lui Israil este ieșirea din Egipt, iar a tuturor oamenilor: viața de după călcarea poruncii, afară din Rai. Că și aceștia, și aceia, în tot acest răstimp au petrecut ticăloșindu-se.

și, înălțîndu-mă, m-am smerit și m-am nedumerit.

Că, după acea strălucire, și Iudeii au căzut în robie, și firea oamenilor – făcută după chipul cel dumnezeiesc și învrednicindu-se de viața din Rai, dar mai mari vrednicii dorind – a căzut și din cele dăruite.

16. Peste mine au trecut mîniile Tale, înfricoșările Tale m-au tulburat.

17. Înconjuratu-m-au ca apa,

Zice: Toată urgia ai pornit-o asupra mea, și m-ai tulburat cu prea-înfricoșate pedepse și întru acestea m-ai cufundat ca întru niște ape.

toată ziua m-au cuprins împreună.

De acestea mă cotropesc în fiecare zi.

18. Depărtat-ai de la mine pe prietenul, și pe vecinul și pe cunoscuții mei din ticăloșie.

Și, luptîndu-mă cu atîtea primejdii, nu am nici mîngîierea de la prieteni, pentru ticăloșia robiei făcîndu-mă pustiu de împreunarea acestora. Și acestea se potriveau a le zice nu numai Iudeilor și tuturor oamenilor, mai-nainte de arătarea Mîntuitorului, ci rugăciunea le este cuviincioasă și potrivită și acum celor ce pătimesc cele asemenea. Căci „cîte mai-nainte s-au scris – după dumnezeiescul Apostol spre învățătura noastră s-au scris, ca, prin răbdare și prin mîngîierea *Scripturilor*, să avem nădejde."

TÎLCUIREA PSALMULUI 88

Al priceperii lui Etam Israiliteanul.

Fericitul David – văzînd pe mincinoșii dumnezei cinstiți cu biserici, și numai pe singur Chivotul adevăratului Dumnezeu necinstit petrecînd – s-a făgăduit să zidească dumnezeiasca Biserică. Primind această socoteală a lui, Dumnezeu îi răsplătește făgăduindu-i că din coapsele lui Își va găti Lui-Și cuvîntătoare Biserică, și prin Aceasta va lucra mîntuirea tuturor oamenilor și Îi va dărui împărăția fără sfîrșit. Și aceste făgăduințe le-a făcut prin Prorocul Natan, cum ne învață arătat Istoria Paralipomenilor. Și încă întru a doua Carte a Împăraților Natan a zis către David: „Și-ți va vesti ție Domnul cînd Își va zidi Lui-Și casa." Pomenește de acestea încă și istoria Faptelor, că Fericitul Petru, făcînd cuvînt de învățătură între Iudei, lîngă altele multe, a spus și acestea: „Că – Proroc fiind, și știind că Dumnezeu S-a jurat lui cu jurămînt că din rodul coapselor lui va ridica pe Hristos după trup, și mai-nainte văzînd că Îl va pune pe scaunul lui – David a grăit pentru învierea Lui, că «nu se va lăsa în iad sufletul Lui, nici trupul Lui nu va vedea stricăciune»", al Celui ce este fără de păcat. Și nu este cineva între oameni fără de păcat, fără numai Iisus Hristos, Dumnezeu-Cuvîntul, Cel ce din David S-a întrupat. Și către Patriarhul Avraam a făcut aceste făgăduințe, că a zis către dînsul: „Întru sămînța ta se vor blagoslovi toate neamurile pămîntului." Și, tîlcuind acest grai, dumnezeiescul Pavel a zis așa: „Și

lui Avraam s-au zis făgăduințele, și sămînței lui. Nu zice «întru sămînțe», ca pentru multe, ci ca pentru unul: «întru sămînța», care este Hristos."

Privind către aceste făgăduințe, și văzîndu-se robiți, și siliți a locui în țară străină, și cetatea lor împărătească pustie, iar împărăția stinsă, strănepoții acestora aduc aminte Dumnezeului tuturor făgăduințele. Și uneori îl aduc în mijloc pe Patriarhul Avraam, și pe fiul aceluia, și pe nepotul, amintindu-I lui Dumnezeu tocmelile și făgăduințele; iar alteori – pe Fericitul David și făgăduințele făcute către dînsul. Tot așa, Fericiții Mucenici Anania, Azaria și Misail, rugîndu-se lui Dumnezeu în cuptor, au făcut pomenire de Avraam, și de Isaac și de Israil. Deci prorocescul dar mai-nainte a scris Psalmul acesta tot spre folosul acelora, învățîndu-i cum se cuvine să-L îmblînzească pe Dumnezeu și să cîștige iubirea Lui de oameni. Pentru aceasta s-a și scris deasupra: „al priceperii", că de aceasta este trebuință cu covîrșire celor ce, jeluindu-se, se învață să nu zică nimic neglăsuit și nepotrivit, ci să aștepte dumnezeiasca milă. Iar lui Etam i se încredințase și lui ceată de cîntăreți în Biserică, care Îl lăuda pe Dumnezeu. Că Psalmul nu este al lui Etam, după cum au spus oarecari, ci el era mai-mare peste ceata cîntăreților, așa cum am zis, și l-a luat de la prea-dumnezeiescul David să-l cînte împreună cu ceilalți.

1. Milele Tale, Doamne, în veac le voi cînta, în neam și în neam voi vesti adevărul Tău în gura mea.

Cerînd dumnezeiasca milă, ei laudă mila și, dorind să vadă adevărul făgăduințelor făcute lui David, se făgăduiesc că vor învăța fiecare neam[1].

2. Că ai zis că în veac mila se va zidi, și în ceruri se va găti adevărul Tău.

Acesta e cuvîntul lui Dumnezeu rostit către David, că va păzi în veac mila seminției lui. Deci făgăduința aceasta o pomenesc, zicînd: Tu ai zis că vei crește, și nu vei micșora mila. Pentru că pe acest „se va zidi" l-a pus în loc de: „se va crește și va lua adăugire". Iar Simmah a zis: „Se va întemeia." Te-ai făgăduit – zice – să întărești cu lucrul adevărul cuvintelor.

3. Pus-am așezămînt celor aleși ai Mei,

Acestea s-au zis de către fața lui Dumnezeu și Tatălui, împreună cu cele de aici înainte:

juratu-M-am lui David, robului Meu:

4. Pînă în veac voi găti sămînța ta, și voi zidi în neam și în neam scaunul tău.

Cu acel grai, „ai zis"[2], s-au împreunat și acestea, adică: „pus-am așezămînt celor aleși ai Mei". Iar „aleși" numește pe Avraam, pe Isaac și pe Israil. Și, pe lîngă aceștia,

---

[1] Adică leat, generație.
[2] Din stihul al doilea.

a zis că S-a jurat și lui David că-i va păzi sămînța nepieritoare și că scaunul lui va înflori întru tot neamul.

Așa, povestind făgăduințele lui Dumnezeu, și nevăzînd împlinirea lucrurilor, totuși primejdia nu-i face să zică nimic nepotrivit și de îngreuiere, ci cu laude cinstesc pe Ocîrmuitorul tuturor:

5. Mărturisi-vor cerurile minunile Tale, Doamne, și adevărul Tău întru adunarea Sfinților.

Iar Teodotion: „și credința Ta întru adunarea Sfinților", în loc de: Toți cei ce au nădejde întru Tine vor păzi credința Ta. Că se cade ca Tu să fii lăudat de toți, iar mai vîrtos de cei ce locuiesc în ceruri, și privesc mai cu de-amănuntul minunile Tale și știu adeverirea făgăduințelor. De adunarea aceasta cerească face pomenire și Fericitul Pavel, zicînd: „V-ați apropiat la muntele Sion, la cetatea lui Dumnezeu, la Ierusalimul cel ceresc și la Biserica celor întîi-născuți scriși în ceruri."

6. Că cine în nori se va potivi cu Domnul, și cine se va asemăna Domnului întru fiii lui Dumnezeu?

Iar Simmah, așa: „Că cine în văzduh se va face deopotrivă cu Domnul și se va întocmi cu Domnul întru fiii dumnezeilor?" „Fii ai lui Dumnezeu" îi numește pe dumnezei, ca „fiii oamenilor" pe oameni. Și le zice „dumnezei" nu pentru că ar fi cu adevărat, ci ca pe unii ce sînt socotiți astfel de către necredincioși. Deci zice: Ești mai înalt decît cei cerești și cu nepotrivire mai presus decît toți, și nimeni din cei ce sînt nu va putea să se alăture Ție, că se vădește minciuna celor făcuți dumnezei de către oameni, iar puterea Ta este totdeauna statornică și nepieritoare. Asemenea cuvinte a folosit și în altă parte, zicînd: „Și Domnul nostru – peste toți dumnezeii." Iar Prorocii fac această alăturare nu neștiind covîrșirea deosebirii, ci aducînd învățătură măsurată cu neputința necredincioșilor.

7. Dumnezeu, Cel ce Se proslăvește în sfatul Sfinților, mare și înfricoșat este peste toți cei de prin prejurul Lui.

Fiindcă i-a pomenit pe cei ce nu sînt dumnezei, adevăratul Dumnezeu nefiind știut și cunoscut de păgîni, după cuviință i-a adus în mijloc pe Sfinți, de care Se laudă Dumnezeu, cărora le este și înfricoșat, ca cei ce se învecinează (adică sînt aproape) cu Dînsul și cunosc negrăita Lui putere. Iar „sfat al Sfinților" a numit aici adunarea Sfinților.

8. Doamne Dumnezeul Puterilor, cine este asemenea Ție? Puternic ești, Doamne, și adevărul Tău – împrejurul Tău.

Adeseori pomenesc de adevăr, dorind să vadă nemințirea făgăduințelor, și zic către Dînsul: O, Stăpîne! – cine din cei ce sînt poate să se potrivească cu Tine? Ești

Domn și Dumnezeu al Puterilor, așadar ai putere împreună-alergătoare cu voirea, toate fiind la Tine adevărate și întemeiate. Apoi, povestesc și semnele puterii Lui:

9. Tu stăpînești puterea mării, și pornirea valurilor ei Tu o potolești.

10. Tu ai smerit ca pe un rănit pe cel mîndru, întru brațul puterii Tale ai risipit pe vrăjmașii Tăi.

Tu – zice – ești al tuturor Ziditor și Stăpîn, și lesne-Ți este Ție să ridici și să tulburi marea, și liniștită să o faci. Și, pomenind marea, le pomenește și pe cele ce s-au făcut întru dînsa: că „trufaș" îl numește pe Faraon, și „vrăjmași" pe Egipteni, pe care i-a înecat în mare, și a mîntuit norodul Său. Totodată, mai-nainte grăiește și pieirea trufiei dracilor: că și pe aceștia, împreună cu oastea lor cea rea, îi pierde întru Preasfîntul Botez, precum acolo prin Moisi, așa aici prin preot.

11. Ale Tale sînt cerurile și al Tău este pămîntul, lumea și plinirea ei Tu o ai întemeiat.

Tu ești Făcător și Ziditor nu numai al mării, ci și al pămîntului tot și al celor ce sînt mai presus de ceruri, că al Tău lucru este nu numai cerul văzut, ci și cel mai înalt și mai presus decît acesta.

12. Miazănoaptea și marea Tu o ai zidit.

Iar Teodotion, așa: „Tu ai zidit crivățul și austrul." Iar pe austru îl numește „mare" fiindcă el tulbură mai mult albia și fundul ei. Și zice: Vînturile și înseși porțile lumii ale Tale zidiri sînt. Și nu așa prost a pomenit aceste două părți, că în partea despre miazăzi a Ierusalimului sînt Egiptenii, iar în cea despre crivăț Asirienii; și, de vreme ce le dăruise lor slobozenia surpînd semeția acelora, zic acum: Lesne-Ți este Ție a pierde și pe Babilonieni ca pe aceia. Care lucru făcîndu-se,

Taborul și Ermonul întru numele Tău se vor bucura.

Și prin ei a arătat tot pămîntul făgăduinței, căci aceștia sînt munții acelui pămînt. Iar acest grai: „se vor bucura", Achila l-a zis: „vor lăuda", iar Simmah: „vor binecuvînta". Însă nu a zis că vor face acest lucru munții, ci oamenii ce locuiesc în munții aceștia sau pe lîngă ei.

13. Brațul Tău este cu putere,

Osebirea Ta este ca să le lucrezi pe toate cu putere. Pentru că „brațul" însemnează lucrarea, iar „puterea" – vîrtutea. Că și Achila, în loc de: „putere", a pus: „vîrtute".

să se întărească mîna Ta, înalță-se dreapta Ta!

Iar Simmah, așa: „Nebiruită este mîna Ta, înaltă este dreapta Ta." De multe ori am zis că prin „mînă" arată lucrarea, iar prin „dreaptă" – lucrarea cea bună. Deci le-a pomenit pe amîndouă, avînd trebuință de îndoită lucrare: pentru că doresc să-i va-

dă surpați pe războinici și să dobîndească mîntuirea, și de aceea numesc mîna: „nebiruită", și dreapta: „înaltă", ca pe ceea ce poate să-i muncească pe aceia, iar pe aceștia să-i slobozească. Și arată aceasta și prin cele adăugate:

14. Dreptatea și judecata sînt gătirea scaunului Tău, mila și adevărul vor merge înaintea feței Tale.

Că, cerînd să judece Dumnezeu între dînșii și Babilonieni, se roagă să scoată dreaptă hotărîre asupra acelora, iar lor să le dăruiască mila, arătînd astfel adevărul făgăduinței. Pentru aceasta a zis că scaunul Lui de judecată se împodobește cu dreptatea și cu judecata. Iar mila și adevărul călătoresc înaintea lui Dumnezeu fiindcă făgăduința s-a făcut cu multe neamuri mai-nainte.

15. Fericit este norodul care știe strigarea.

„Strigare", precum de multe ori am zis, este glas al celor ce au biruit. Deci, de vreme ce se făcuseră robiți, îi fericesc pe biruitori. Însă cuvîntul mai-nainte vestește și norodul ce în tot pămîntul și marea aduce lui Dumnezeu tainica strigare și cîntă lauda de biruință.

Și cu această înțelegere împreună-glăsuiesc și cele adăugate:

Doamne, întru lumina feței Tale vor merge,

16. și întru numele Tău se vor bucura toată ziua și întru dreptatea Ta se vor înălța.

Strigă și cîntă asupra vrăjmașilor cîntare de biruință, și Ție, Făcătorului de biruință, Îți aduc lauda de biruință cei ce se strălucesc cu arătarea Ta, și primesc de la Tine lumina prin baia nașterii de a doua oară, și dobîndesc totdeauna veselie, și isprăvesc dreptatea cea legiuită și de aici se fac înalți și străluciți.

17. Că lauda puterii lor Tu ești,

Zice: Se fălesc pentru puterea Ta, că de la Tine au primit-o pe aceasta.

și întru dreptatea Ta se va înălța cornul nostru.

Încă și noi – zice – avem nădejdea aceasta și așteptăm al Tău ajutor, prin acesta înălțîndu-ne deasupra vrăjmașilor. Căci „corn" a numit tăria și stăpînirea, din metafora dobitoacelor într-armate cu coarne, care le folosesc pe acestea împotriva celor ce vin asupră-le.

18. Că a Domnului este sprijinirea și a Sfîntului lui Israil, Împăratul nostru.

Și cu această nădejde ne vom hrăni, pe Tine avîndu-Te Împărat și sub a Ta purtare de grijă fiind.

19. Atunci ai grăit în vedenie fiilor Tăi

Iar Simmah, așa: „Atunci ai grăit prin vedenie fiilor Tăi." Și zice: Știm făgăduințele Tale făcute prin Proroci – că de aceștia a zis că privesc și văd[1].

și ai zis: Pus-am ajutor întru cel tare, înălțat-am pe cel ales din norodul Meu.

20. Aflat-am pe David robul Meu, cu unt-de-lemnul sfînt al Meu l-am uns pe dînsul.

Zice: Mărturisindu-l slugă a Ta și aflîndu-l puternic întru isprăvile faptei bune, Tu l-ai învrednicit pe David de al Tău ajutor, și l-ai ales, și l-ai uns și l-ai hirotonisit împărat.

21. Pentru că mîna Mea va ajuta lui și brațul Meu îl va întări pe dînsul,

Și ai zis că îi vei da lui tărie și îl vei împărtăși de purtarea Ta de grijă.

22. nu va folosi vrăjmașul întru dînsul, și fiul fărădelegii nu va adăuga a-i face lui rău.

Și Te-ai făgăduit că vei arăta deșarte năpădirile vrăjmașilor lui, și că-l vei înălța deasupra celor ce se ispitesc a-l vătăma.

23. Și voi tăia de la fața lui pe vrăjmașii lui, și pe cei ce îl urăsc pe dînsul îi voi înfrînge.

24. Și adevărul Meu și mila Mea – cu dînsul, și întru numele Meu se va înălța cornul lui.

Și Te-ai făgăduit că vei pierde pe vrăjmașii lui, și că-i vei dărui lui a Ta iubire de oameni întemeiată și că îl vei face strălucit și vestit.

25. Și voi pune în mare mîna lui, și în rîuri dreapta lui.

Și îi voi da lui – zice – stăpînirea mării și a uscatului. Pentru că prin „rîuri" a arătat uscatul.

26. El pe Mine Mă va chema: Tatăl Meu ești Tu, Dumnezeul Meu și sprijinitorul mîntuirii Mele.

Tată – ca purtător de grijă adică, iar Dumnezeu – ca Ziditor. De aici, prorocia cuvîntului face mutare: că, după ce a zis de David și de cele făcute de David, s-a mutat către altă față, graiurile acestea potrivindu-se mai mult lui Hristos, cînd zicea: „Părinte, de este cu putință, treacă de la Mine paharul acesta!", și cînd zicea El iarăși Apostolilor: „Mă duc către Tatăl Meu și Dumnezeul Meu și al vostru."

27. Și Eu întîi-născut voi pune pe El, înalt mai mult decît împărații pămîntului.

Iar acestea nu au dobîndit împlinire nici în vremea lui David, nici întru a mult-vestitului Solomon. Că nici Solomon, nici David n-a stăpînit marea, nici „în-

[1] Insuflați de darul Preasfîntului Duh, ei văd cele ce au fost, sînt și vor fi.

tîi-născut al lui Dumnezeu" nu s-a numit, nici nu a luat stăpînirea tuturor împăraților. Că așa a tălmăcit și Achila: „înalt înaintea împăraților pămîntului", și Simmah: „prea-deasupra tuturor împăraților pămîntului". Iar dacă nici lui David, nici lui Solomon nu i se potrivesc graiurile acestea, și făgăduința lui Dumnezeu este nemincinoasă, atunci sînt orbi Iudeii, că nu voiesc să se închine Celui ce S-a născut după trup din David, Care are și stăpînirea pămîntului, și a mării, și este mai înalt decît toți împărații, pe unii avîndu-i închinători de voie, iar celor ce îndrăznesc a-I grăi împotrivă vădindu-le neputința: căci, chiar de ar întrebuința nenumărate măiestrii, tot nu pot birui legile puse de Dînsul.

Iar „întîi-născut" Îl numește pe Dînsul și Fericitul Pavel: „Ca să fie El întîi-născut între mulți frați, întîi-născut din morți și întîi-născut mai-nainte de toată zidirea." Încă și Însuși Stăpînul a zis Mariei după Înviere: „Mergînd, spune fraților Mei că merg către Tatăl Meu și Tatăl vostru, și Dumnezeul Meu și Dumnezeul vostru." Că – precum este Unul-născut ca Dumnezeu, că singur din Tatăl S-a născut; și întîi-născut, ca om, căci, ca om, are frați pe cei credincioși – așa, ca Dumnezeu, Îl numește pe Dumnezeu „Tată al Său", iar ca om Îl numește „Dumnezeu al Său". Sau, și într-alt fel: precum, ca Dumnezeu, este Unul-născut – că singur din Tatăl S-a născut mai-nainte de toți vecii, fără de curgere, fără de mijlocire, ca o înțelepciune, și putere și Cuvînt enipostatic[1] , tot așa, pentru multa iubire de oameni, S-a întrupat întîi-născut și din Fecioară, precum știe doar El. Că din veac nu s-a auzit că vreo fecioară, născînd, a rămas fecioară, fără numai Preasfînta Maria, încăpîndu-L și născîndu-L pe Cel neîncăput. Și e întîi-născut între cei morți, căci, cînd a primit pentru noi moarte de bună voie, El singur S-a pogorît întru cele mai de jos părți ale pămîntului, ca să învie pe Sfinții cei adormiți din veac. Deci la Dînsul a primit sfîrșit prorocia, și mărturisesc acest lucru și cele adăugate:

28. În veac voi păzi Lui mila Mea, și așezămîntul Meu credinciosului.

Iar „așezămîntul" este acela pe care l-a așezat Dumnezeu-Tatăl cu părinții lor, cînd le-a făgăduit că va ridica din sămînța lor pe Domnul, după cum am zis.

29. Și voi pune în veacul veacului sămînța Lui, și scaunul Lui ca zilele cerului.

„Sămînță a Lui" sînt ucenicii darului și împărăția pe care El a dăruit-o lor, pentru care Însuși Domnul a zis către cei ce au crezut întru Dînsul: „Veniți, blagosloviții Părintelui Meu, moșteniți împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii!"

Deci să arate Iudeii că scaunul cel împărătesc al lui David, pe care Dumnezeu S-a făgăduit că îl va păzi în veac, a ajuns și a ținut pînă în ziua de astăzi! Să arate încă și sămînța aceluia împodobită cu împărăția! Iar dacă nu pot să dovedească nici una

[1] „Întru-ipostas" – cuvîntul arată că Dumnezeu-Cuvîntul întrupat nu e alcătuit din două persoane, precum ziceau oarecari eretici, ci că firea omenească este *întru* ipostasul dumnezeiesc.

dintre acestea, mai ales că sînt foarte fără de ruşine, atunci lipseşte din două una: ori să numească mincinoasă făgăduinţa lui Dumnezeu, ori să primească mărturia lucrurilor, mărturisind adevărată făgăduinţa: pentru că Hristos, Cel ce a răsărit din David după trup, a şezut de-a dreapta măririi întru cele înalte, făcîndu-Se cu atît mai bun decît Îngerii, cu cît a moştenit nume mai deosebit şi mai înalt decît dînşii. Căci căruia din Îngeri i-a zis Dumnezeu-Tatăl vreodată: „Fiul Meu eşti Tu, Eu astăzi Te-am născut"? Pentru aceasta a zis şi Fericitul David: „Şezi de-a dreapta Mea, pînă ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale." Deci Stăpînul Hristos, sămînţa lui David, a rămas în veac, şi scaunul Lui are rămînerea de-a pururea. Aşa a prorocit şi Fericitul Isaia: căci – după ce a zis: „Prunc S-a născut nouă, Fiul, şi S-a dat nouă, a Cărui stăpînire este peste umărul Lui" – ca să nu socotească cineva că Pruncul este doar om, iar nu Dumnezeu, prin cele de aici înainte a arătat mai descoperit, zicînd: „Şi se cheamă numele Lui: Înger de mare sfat, Sfetnic minunat, Dumnezeu tare, Stăpînitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie"; şi, după puţin, a adăugat: „Va împărăţi pe scaunul şi peste împărăţia lui David, ca s-o îndrepteze pe dînsa de acum şi pînă-n veac." Aşa, după ce mai-nainte le-a vestit pe cele pentru Stăpînul Hristos, cuvîntul povesteşte şi pentru împăraţii ce aveau să se facă între timp:

30. Dacă vor părăsi fiii lui legea Mea şi după judecăţile Mele nu vor umbla,

31. dacă dreptăţile Mele vor spurca şi poruncile Mele nu le vor păzi,

32. cerceta-voi cu toiag fărădelegile lor şi cu bătăi strîmbătăţile lor,

33. iar mila Mea nu o voi risipi de la dînsul, nici nu voi face strîmbătate întru adevărul Meu,

Zice; Măcar de vor şi lucra nenumărate nelegiuiri cei ce se trag din neamul lui David, îi voi supune pe dînşii sub pedepse, dar voi păzi întemeiată făgăduinţa Mea către David: căci „mila Mea nu o voi risipi de la dînsul – adică de la David –, nici nu voi face nedreptate întru adevărul Meu". Iar acest grai: „nu voi face strîmbătate", Simmah l-a zis: „nu-l voi trece, nu-l voi călca", şi Achila: „nu-l voi face mincinos, nici voi face nedreptate", în loc de: Nu-l voi trece alăturea, nici nu voi face mincinoasă făgăduinţa Mea.

34. nici nu voi spurca aşezămîntul Meu, şi cele ce ies prin buzele Mele nu le voi lepăda.

Nu voi face mincinoase făgăduinţele Mele, nu voi trece alături tocmelile, ci voi arăta adevărul făgăduinţelor, cînd Fiul Meu, Cel împreună cu Mine fără de început şi împreună-vecuitor, Se va întrupa din David. Că acest lucru zice prin cele de aici înainte:

35. O dată M-am jurat întru cel sfînt al Meu, au minţi-voi lui David?

Că, făcînd întemeiată făgăduința către dînsul, voi pune sfîrșit acesteia. Pentru că acest grai: „M-am jurat", l-a pus pentru adeverire, cei ce făgăduiesc obișnuind a întări făgăduințele cu jurămînt.

36. Sămînța Lui în veac va rămîne, și scaunul Lui ca soarele înaintea Mea,

37. și ca luna săvîrșită în veac. Și Martorul credincios e în cer.

În loc de „martor", Simmah a pus: „cel ce mărturisește". Fericitul David a prorocit pentru Stăpînul Hristos și în Psalmul 71: „Mai-nainte de soare rămîne numele Lui, și va rămîne cu soarele, și mai-nainte de luna neamului neamurilor." Că, de vreme ce soarele face să se măsoare vremea răsărind și apunînd, noapte și zi făcînd, prin soare a voit să arate neîncetarea scaunului. Și S-a făgăduit că în veac va păzi „sămînța", iar „sămînță" a Dumnezeu-Cuvîntului sînt toți cei ce au crezut întru Dînsul. Iar Cel ce le făgăduiește și le mărturisește pe acestea este în ceruri și rostește cuvinte adevărate și credincioase, ca Cel ce singur este nemincinos.

Așa, după ce au povestit făgăduințele făcute către David, tînguiesc primejdiile ce s-au întîmplat lor:

38. Iar Tu ai lepădat, și ai defăimat, zăbovit-ai pe unsul Tău,

39. surpat-ai așezămîntul robului Tău,

Iar Simmah, așa: „Iar Tu l-ai aruncat și l-ai netrebnicit, mîniatu-Te-ai asupra unsului Tău, întru blestem ai dat așezămîntul robului Tău." Iar Tu, Cel ce Însuți Te-ai făgăduit că le vei da pe acelea, ai lepădat pe strănepoții lui David, și i-ai arătat netrebnici, și în robie i-ai vîndut, și împărăția acestuia (a lui David) ai încetat-o și tocmelile făcute cu robul Tău le-ai risipit. Că „uns" îl numește aici pe împărat, și doi strănepoți ai lui David s-au dus robiți: Iehonia și Sedechia, la aceștia încetînd împărăția lui David. Că Zorobabel, cel ce a stăpînit după întoarcerea din robie, era demagog (adică povățuitor de norod), iar nu împărat.

spurcat-ai în pămînt sfințenia lui.

„Sfințenie" numește Biserica, pe care voia să o zidească David, dar a zidit-o Solomon, după David. Aceasta zice că s-a spurcat de năvălirea Babilonienilor și s-a făcut asemenea cu iarba ce înflorește: că, după ce s-a surpat, s-a prefăcut în țărînă, era asemenea cu țelina[1].

40. Surpat-ai toate gardurile lui[2],

De toată întemeierea l-ai dezgolit pe dînsul.

pus-ai țăriilor lui frică.

[1] Pămînt înțelenit.

[2] Ale lui Israil.

Pentru că, bizuindu-se pe ogrăzile cetăților de demult, a căzut din bizuire și este înfășurat cu frica.

41. Jefuitu-l-au pe el toți cei ce treceau pe cale,

Moavitenii, și Amonitenii, cei de altă seminție, Idumeii și Sirienii, Asirienii, Babilonienii.

făcutu-s-a ocară vecinilor săi.

De rîs și de ocară s-au făcut megieșilor celor de prin prejurul hotarului lor.

42. Înălțat-ai dreapta celor ce îl necăjesc pe dînsul,

Pe neprietenii lui i-ai arătat mai tari decît dînsul.

veselit-ai pe toți vrăjmașii lui.

L-ai făcut de batjocură vrăjmașilor lui.

43. Întors-ai ajutorul sabiei lui, și nu l-ai apărat pe el în război.

Netrebnice i s-au făcut lui armele după ce s-a dezgolit de a Ta purtare de grijă.

44. Stricatu-l-ai din curățenia lui,

Iar Simmah, așa: „Încetat-ai curățirea lui." Că nu poate să se mai curățească cu stropirile împrejur, robit fiind și petrecînd departe de Biserica Ta.

scaunul lui în pămînt l-ai surpat.

Ai stricat de tot împărăția lui.

45. Micșorat-ai zilele vremii lui,

Măcar că îi făgăduiseși că în veac îi vei păzi împărăția, întru puțină vreme pe aceasta ai hotărît-o[1].

vărsat-ai peste dînșii rușine.

De ocară s-au făcut, și s-au umplut de rușine: că Sedechia, după ce i s-au scos ochii, s-a rînduit să robească la moară tot restul vieții lui; iar Iehonia robea și el și toate îi erau pline de rușine și de ocară. Așa, după ce a povestit primejdiile, proorocescul cuvînt le poruncește să se jeluiască și să se roage:

46. Pînă cînd, Doamne, Te întorci? Pînă în sfîrșit se va aprinde ca focul urgia Ta?

Iar Simmah așa: „Pînă cînd, Doamne, Te vei ascunde? Pînă în sfîrșit va arde ca focul mînia Ta?" Zice: Pînă cînd – o, Stăpîne! – nu voiești să vezi chinurile noastre, nici să Te arăți și să dezlegi primejdiile noastre? – ci ca focul aprinzi urgia Ta prin pomenirea păcatelor noastre.

[1] Să scurteze zilele vieții lui Israil.

47. Adu-Ţi aminte care e statul meu,

Făcător și Ziditor ești și cunoști măsurile puterii mele.

au doară în deșert ai zidit pe toți fiii oamenilor?

Nu în deșert, nici în zadar i-ai zidit pe oameni, ci înaintea zidirii a povățuit bunătatea, că doar din bunătate ne-ai zidit. Deci să nu ne treci cu vederea pe noi, cei împresurați de atîtea rele.

48. Cine este omul care va fi viu, și nu va vedea moarte și va izbăvi sufletul său din mîna iadului?

Sfîrșitul fiecărui om este moartea, că a birui noi moartea este din cele cu neputință. Deci celor vii tinde-le iubirea Ta de oameni! Apoi, Îi aduce iarăși aminte de făgăduințe:

49. Unde sînt, Doamne, milele Tale cele de demult, cu care Te-ai jurat lui David întru adevărul Tău?

Și bine aduce mărturia adevărului pretutindeni, deșteptînd pe făgăduitor spre adeverirea făgăduințelor. Încă și începutul Psalmului de la milă l-a închipuit, și la sfîrșit pomenește iarăși mila, că de aceasta aveau trebuință mai vîrtos.

50. Adu-Ţi aminte, Doamne, de ocara robilor Tăi, pe care am ținut-o în sînul meu de la multe neamuri,

Iar Simmah, așa: „și am purtat-o în sînul meu, a prea-multor neamuri". Să nu mă treci cu vederea – zice – ocărît fiind nu de un neam, ci de nenumărate. Că nu numai Asirienii și Babilonienii mă batjocoresc, ci și toți cei de prin prejur, care au avut de-a pururea vrăjmășie către mine. Și nu numai că se bucură de mine, dar și împotriva Ta își pornesc limba și grăiesc cuvinte hulitoare, robia mea socotind-o neputință a Ta. Că aceasta a arătat prin cele ce urmează:

51. cu care au ocărît vrăjmașii Tăi, Doamne, cu care au ocărît schimbarea Unsului Tău.

Iar Simmah și Teodotion, așa: „au ocărît urmele Unsului Tău". Iar „urme ale Unsului" i-a numit pe împărații prin care a călătorit cuvîntul ce vestea împărăția lui Hristos. Iar Cei 70 i-au numit pe dînșii „schimbare", ca pe cei ce s-au făcut strămoși ai Lui după trup și ca întru un întuneric îndreptau împărăția. Deci: Pentru Hristosul Tău, ale Căruia urme și schimbare sînt aceștia, încetează, Stăpîne, ocările noastre!

52. Bine este cuvîntat Domnul în veac, fie, fie!

A nădejdii celei bune este cîntarea de laudă, și cei ce au crezut că vor primi cererile au adus lui Dumnezeu lauda aceasta. Și aceeași înțelegere o arată și Achila, mai cu de-amănuntul tălmăcindu-l pe acest „fie, fie" (amin, amin), că a zis: „adevărat și

încredinţat", în loc de: Adevărat eşti şi foarte adevărat, deci bine eşti cuvîntat în veci, că Îţi întăreşti şi Îţi adeverezi prin lucruri făgăduinţele.

TÎLCUIREA PSALMULUI 89

Rugăciunea lui Moisi, omul lui Dumnezeu.

Unii dintre scriitori au zis că rugăciunea aceasta ar fi făcut-o marele Moisi, iar alţii că scriitorul ei e Fericitul David, care a alăturat-o dumnezeiescului Moisi. Şi cu adevărat şi Psalmul de faţă s-a scris de Fericitul David, după cum şi ceilalţi toţi. Şi are îndoită prorocie, că mai-nainte vesteşte nu numai primejdiile Iudeilor, ci ne învaţă şi stricăciunea şi curgerea întregii firi omeneşti. Mai-nainte zice încă şi schimbarea în bine şi a acestora, şi a acelora.

1. Doamne, scăpare Te-ai făcut nouă în neam şi în neam.

Că scăparea Iudeilor s-a făcut nu numai în Egipt, ci şi în pustie, şi în vremea lui Iisus Navi, şi în vremea lui Ghedeon, şi a lui Barac, şi a lui Eftae, şi a lui Samson, şi a lui Samuil şi a lui David. Şi, prin Prorocii Săi, Dumnezeul tuturor i-a învrednicit pe dînşii de toată purtarea de grijă, iar cînd aveau împăraţi i-a împărtăşit de tot ajutorul.

Şi toţi oamenii rostesc cuvintele acestea, aducînd aminte lui Dumnezeu feluritele faceri de bine: cum l-a mutat pe Enoh; cum, cînd toţi îmbrăţişaseră viaţa cea fierească, l-a păzit pe dumnezeiescul Noe să fie scînteie a neamului omenesc[1]; cum, după ce l-a ales pe Patriarhul Avraam, printr-însul le-a făgăduit tuturor neamurilor blagoslovenia. Că nu e după cum îndrăznesc să zică oarecari dintre cei necredincioşi, că Domnul tuturor a venit spre facerea de bine a neamurilor din căinţă[2], ci El a purtat grijă pentru toţi oamenii de-a pururea, mai-nainte de necuprinsa Lui înomenire. Şi prorocia ne-a învăţat să zicem aceasta: „Doamne, scăpare Te-ai făcut nouă în neam şi în neam", că de-a pururea am dobîndit nădejdea cea către Tine, Stăpîne!

2. Mai-nainte de a se face munţii şi de a se zidi pămîntul şi lumea, din veac şi pînă în veac Tu eşti.

Că eşti mai înainte decît toate cele făcute: şi decît munţii, şi decît pămîntul, şi decît toată lumea. Că veşnic eşti şi fără de început şi sfîrşit, nefiind hotărît împrejur cu nici o margine – pentru că acest „Tu eşti" se cuvine să se împreune şi să se înjuge cu „mai-nainte de a se face munţii".

---

[1] Dumnezeu a vrut mai întîi să stingă de tot omenirea, pentru covîrşirea răutăţii ei. Dacă nu a făcut-o, asta se datorează dreptului Noe, prin care Ziditorul a toate a pus încă o dată începătură neamului omenesc.

[2] Din părere de rău, din „remuşcare" pentru că ar fi lipsit omenirea de ajutor şi îndrumare

3. Să nu întorci pe om întru smerenie!

Deci Te rog pe Tine, Cel ce ești de-a pururea vecuitor, Cel veșnic, Cel ce Te-ai făcut scăpare nouă de-a pururea, să nu ne treci cu vederea cu totul pe noi, care sîntem împresurați cu atîtea rele. Că – de vreme ce El a hotărît asupra lui Adam sudori și osteneli, zicînd: „Întru sudoarea feței tale vei mînca pîinea ta, pînă cînd te vei întoarce în pămîntul dintru care te-ai luat, că pămînt ești și în pămînt te vei duce" – pentru aceasta prorocescul cuvînt potrivit ne învață a ne ruga să nu ne întoarcem nicidecum întru smerenie și întru ticăloșia cea însortită nouă. Încă și Iudeii, fiind siliți a robi, aduc rugăciunea aceasta, tînguind prădarea și robia.

Și ai zis: Întoarceți-vă, fiii oamenilor!

Iar Achila, așa: „Și vei zice: Să vă întoarceți, fiii oamenilor!" Nu în zadar – zice – ne rugăm, ci știind arătat că vei primi rugăciunile noastre și vei face nouă schimbare a relelor acestea de față, sfătuindu-ne să ne întoarcem și să părăsim răutatea de mai-nainte.

4. Că o mie de ani – înaintea ochilor Tăi, Doamne, ca ziua cea de ieri care a trecut și ca straja în noapte.

Înțelegerea graiurilor este împletită, că a împreunat acest stih cu al doilea dinainte, vrînd să zică așa: „Să nu întorci pe om întru smerenie, că o mie de ani – înaintea ochilor Tăi, Doamne, ca ziua de ieri care a trecut și ca straja în noapte"; iar acest „Și ai zis: Întoarceți-vă, fiii oamenilor!" este adăugat cu vîrîre în mijloc (adică parenteji[1]). Și zice că viața oamenilor este puțină și dureroasă foarte, iar la Tine, Cel de-a pururea vecuitor și veșnic, și numărul cel de o mie de ani se aseamănă cu o zi, iar mai vîrtos cu cea mai mică parte a nopții. Că „strajă de noapte" a numit a patra parte a nopții, cei ce li se încredința a străjui despărțind-o pe aceasta în patru. Și întru a patra strajă a venit și Domnul către Apostoli.

5. Nimicnicie vor fi socotiți anii lor.

Zice: Întru prea-îndelungată vreme i-ai înjugat pe dînșii cu ticăloșia aceasta. Și însemnează lepădarea Iudeilor de după Patima Mîntuitorului nostru și lipsirea de dumnezeiasca Pronie, zicînd că nu va fi după puțină vreme, ci după multă.

Dimineața ca iarba va trece.

6. Dimineața va înflori și va trece, seara va cădea, învîrtoșa-se-va și se va usca.

Că Iudeii – după ce s-au învrednicit de dumnezeiasca grijire, și au înflorit, și au odrăslit și au dobîndit multă strălucire –, nevrînd a-i da rod copt lucrătorului de pămînt, ci învîrtoșînd inima, s-au uscat îndată desăvîrșit, fiindcă nu s-au mai împărtășit de adăparea mai dinainte. Iar „dimineață" numește începutul grijirii Iudeilor, iar

[1] „Adăugare", din elinescul „parathesis".

„seară" încetarea dumnezeieştii purtări de grijă, de care s-au dezgolit după Cruce, că împotriva lui Dumnezeu şi Mîntuitorului au ridicat Crucea. Şi acest lucru îl zice prin cele de aici înainte:

7. Că am lipsit întru urgia Ta, şi întru mînia Ta ne-am tulburat.

Acestea sînt potrivite atît Iudeilor, cît şi tuturor oamenilor: pentru că şi firea oamenilor, plătind osînde pentru nelegiuire, s-a supus sub primejdii şi se împresoară cu întreite valuri de multe feluri; şi Iudeii, pentru răutate, au căzut din socoteala cea slobodă, precum mulţi dintre oameni şi-au săpat loru-şi groapă prin necredinţă, că zice: „Groapă au săpat şi au deschis, şi vor cădea în groapa pe care au făcut-o."

8. Pus-ai fărădelegile noastre înaintea Ta, veacul nostru – întru luminarea feţei Tale.

Iar Simmah, aşa: „Pus-ai fărădelegile noastre împotriva Ta, ca lenevirile noastre să se arate feţei Tale." Şi zice: Ne-ai dat pe noi la aceste pedepse după ce ai văzut că ne-am lenevit de legile Tale şi am ales să trăim întru nelegiuire.

9. Că toate zilele noastre au lipsit, şi întru urgia Ta ne-am stins.

Păcatul – zice – a pornit asupra noastră urgia, şi urgia a adus asupră-ne pedeapsa, şi pedeapsa a pus asupră-ne chinuri, că întru chinuri am săvîrşit puţina noastră viaţă.

10. Anii noştri ca pînza de păianjen s-au socotit.

Zice: Firea noastră omenească nu are nimic întemeiat, nici statornic, ci se rupe ca pînza păianjenului de lesne.

Zilele anilor noştri întru dînşii – şaptezeci de ani, iar de vor fi în putere, optzeci de ani, şi ce este mai mult decît aceştia – osteneală şi durere.

Sînt însă care trăiesc şi mai mult decît vremea zisă, dar aceea se întîmplă la puţini, iar aici ne învaţă rînduiala de obşte, care stăpîneşte de mai multe ori. Că, precum nu i-a pomenit pe cei ce au primit sfîrşitul mai-nainte de vreme, aşa a lăsat nepomenită şi viaţa cea lungă a celor foarte bătrîni. Şi se aseamănă acestea cu cele zise de Patriarhul Iacov: „Zilele mele sînt puţine şi rele, nu au ajuns la zilele părinţilor mei." Zice: Însă şi vremea aceasta puţină este dureroasă şi plină de osteneli. Precum şi celor robiţi din Ierusalim le-a fost prea-dureroasă şi foarte chinuită vremea de şaptezeci de ani întru care au slujit celor ce-i robiseră.

Că a venit blîndeţe peste noi, şi ne vom pedepsi.

Că iată cu cîte rele sîntem împresuraţi pentru puţina Ta urgie – că „blîndeţe" venită peste dînşii a numit pedeapsa cea măsurată.

11. Cine cunoaşte puterea urgiei Tale şi, din frica Ta, mînia Ta?

Iar Simmah, aşa: „Cine ştie tăria mîniei Tale şi, după frica Ta, urgia Ta?" Zice: Dacă mînierea Ta cea măsurată a adus asupra noastră atîta pedeapsă, cine este destoinic să vadă cazna adusă nouă din urgia Ta? Şi cuvîntul însemnează munca cea veşnică.

12. Să o socotească dreapta Ta, aşa o fă cunoscută mie, şi pe cei ferecaţi în obezi – cu inima întru înţelepciune.

Te rog – zice – să dobîndesc a Ta facere de bine, şi să număr şi să povestesc darurile dreptei Tale, şi să urmez pe cei înţelepţiţi de darul Tău, care îi povăţuiesc pe alţii către a Ta cunoştinţă.

13. Întoarce-Te, Doamne, pînă cînd? Şi Te umileşte spre robii Tăi!

O, Stăpîne! – să nu ne treci cu vederea mai multă vreme pe noi, care sîntem chinuiţi, ci primeşte-ne rugăciunea şi învredniceşte-i pe robii Tăi de iubirea Ta de oameni.

14. Umplutu-ne-am dimineaţa de mila Ta, şi ne-am bucurat şi ne-am veselit întru toate zilele noastre.

Timpul s-a schimbat la Cei 70, că Achila şi ceilalţi au zis aşa: „Umple-ne pe noi dimineaţa de mila Ta, şi vom lăuda şi ne vom veseli întru toate zilele noastre." „Dimineaţă" numeşte schimbarea primejdiilor. Şi se roagă să se risipească acel întuneric, şi să le răsară lor lumina nu pentru a lor bunătate, ci pentru dumnezeiasca milă. Că – zice – dacă va fi acest lucru, de toată veselia şi dulceaţa săturîndu-ne, Îţi vom aduce cîntarea de laudă cea cuviincioasă.

15. Veselitu-ne-am pentru zilele întru care ne-ai smerit pe noi, pentru anii în care am văzut rele.

Şi aici, de asemenea, s-a schimbat timpul, că Simmah şi ceilalţi au zis: „veseleşte-ne pe noi". Dă-ne – zice – inimă bună în locul mîhnirii şi dăruieşte-ne schimbarea relei-normociri ce zace asupra noastră.

16. Şi caută spre robii Tăi şi spre lucrurile Tale

Şi de aici este arătat că nu le-a prorocit pe acestea ca pe nişte făcute, ci ca pe unele ce aveau să fie, că nu a zis: „căutat-ai spre robii Tăi şi spre lucrurile Tale". Şi zice: Noi sîntem ale Tale făpturi şi robi ai stăpînirii Tale, şi pentru aceea ne rugăm să dobîndim a Ta purtare de grijă.

şi povăţuieşte pe fiii lor.

Adică pe ai robilor Tăi. Că cei ce aduc rugăciune în Babilon se roagă lui Dumnezeu să-i întoarcă pe fiii robilor Lui născuţi acolo, iar firea omenească Îl roagă să-i povăţuiască spre adevăr pe oamenii ce aveau să se afle întru arătarea Mîntuitorului nostru.

17. Şi fie strălucirea Domnului Dumnezeului nostru peste noi,

„Strălucire" numeşte înomenirea Dumnezeu-Cuvîntului, care ne-a arătat străluciţi şi luminaţi cu lumina cunoştinţei de Dumnezeu. Că pentru lumina aceasta a zis Fiul Tunetului[1]: „Şi lumina întru întuneric luminează." Tot aşa, după întoarcere, Iudeii s-au făcut iarăşi vestiţi.

şi lucrul mîinilor noastre îndreptează-l spre noi.

Bună este adăugirea lui „spre noi", că al nostru este cîştigul dreptăţii, fiindcă Dumnezeu doar ajută îndrăgitorilor faptei bune şi isprăveşte lucrurile acesteia, iar semănătorii seceră rodul acestora. Căci El nu are nici o lipsă[2], dar Se bucură de buna soartă şi de buna-norocire a oamenilor, cînd ei se aduc pe sine-şi jertfă Lui, după cum ne învaţă Pavel: „Şi vă rog pe voi, prin îndurările lui Dumnezeu, să puneţi înainte trupurile voastre jertfă vie, sfîntă, bine-plăcută lui Dumnezeu, adică pe slujba cea cuvîntătoare a voastră. Amin."

TÎLCUIREA PSALMULUI 90

Lauda cîntării lui David. Nescris deasupra la Evrei.

Psalmul acesta este nescris deasupra, dar înţelegem că ne învaţă nebiruirea nădejdii spre Dumnezeu. Că Fericitul David, văzînd de departe cu ochi duhovniceşti cele pentru Fericitul Iezechia – cum, nădăjduind spre Dumnezeu, el a stricat oastea Asirienilor , a zis Psalmul acesta învăţîndu-i pe toţi oamenii cîtă dobîndă de bunătăţi au a nădăjdui spre Dumnezeu; pe care, povăţuindu-se prin cîntarea aceasta, fiecare se roagă a o dobîndi, întemeind a sa viaţă pe nădejdea către Mîntuitorul.

1. Cel ce locuieşte întru ajutorul Celui Preaînalt întru acoperămîntul Dumnezeului cerului se va sălăşlui.

Cel ce – zice – se bizuie dumnezeieştii Pronii va dobîndi păzirea de la Dumnezeul cerului, şi pe Acesta Îl va avea cetate tare şi întemeiere nejefuită. Şi cînd, purtînd pavăza aceasta a ajutorului dumnezeiesc, se va păzi nerănit, atunci va zice:

2. Zice-va lui Dumnezeu: Sprijinitorul meu eşti şi scăparea mea, Dumnezeul meu, şi voi nădăjdui spre Dînsul.

Că, avînd întemeiată nădejdea întru Dînsul, Îl va numi ocrotitor, şi purtător de grijă şi cetate nesurpată.

3. Că El te va izbăvi din cursa vînătorilor şi de cuvîntul tulburător.

[1] Sfîntul Apostol şi Evanghelist Ioan.

[2] Adică nu are nevoie de faptele bune săvîrşite de noi.

De aici dar rostește cuvintele către însuși cel ce a crezut, și îi dă cutezare, zicînd că Dumnezeu îl va arăta pe dînsul mai înalt nu numai decît vrăjmașii cei vădiți, ci și decît bîntuitorii și decît cei care măiestresc pe ascuns năpădirea. Că prin „cursă" a arătat pîndirile cele ascunse, iar pe „cuvîntul tulburător" Simmah l-a zis: „cuvînt de defăimare". Și unii ca aceștia sînt cei ce cos minciuni și clevetiri, însă prin nădejdea în Dumnezeu mulți s-au făcut mai înalți decît ei: așa a scăpat de cursele acestea marele Iosif, răbdînd clevetirea prea-curviei; așa a dobîndit ajutorul de sus minunata Susana. Și nu numai atunci, ci pînă în vremea de acum am auzit și am cunoscut că s-au mîntuit miriade[1] nenumărate.

4. Cu spatele Său te va umbri pe tine, și sub aripile Lui vei nădăjdui.

Că Dumnezeu Se va face înainte-luptător al tău și te va acoperi de cel ce îți dă război. Și a pus acest stih din metafora celor ce stau în frunte la război și acoperă cu spatele pe cei din urmă. Iar „aripi" numește lucrările purtării de grijă, și a pus cuvîntul folosind asemănarea păsărilor, pentru că și acelea îi acoperă pe pui cu aripile lor. Așa a numit Fericitul Moisi purtarea de grijă a lui Dumnezeu: „I-a păzit pe dînșii – zice – ca lumina ochiului, cum își acoperă vulturul cuibul său și puii săi." Așadar: Întinzîndu-Și aripile, i-a primit pe dînșii și i-a ridicat pe umerii Săi. Aceasta a zis și Stăpînul către Ierusalim: „De cîte ori am voit să adun puii tăi, în ce chip găina își adună puii, și nu ați vrut!"

5. Cu armă te va înconjura adevărul Lui,

Fiindcă mai sus a pomenit cuvînt tulburător și mincinos, după cuviință a făgăduit aici că adevărul se va face într-armarea lui.

nu te vei teme de frica de noapte, de săgeata ce zboară ziua,

6. de lucrul ce umblă întru întuneric, de întîmplare și de dracul cel de amiază.

Prin dumnezeiasca nădejde îi vei birui nu numai pe vrăjmașii cei simțiți, ci și pe cei gîndiți, și vei scăpa de pîndirile ce năvălesc asupră-ți noaptea și de năpădirile de fiecare zi ale vrăjmașilor. Și, avînd îndrăzneală, ca unul ce ești păzit de Dumnezeu, vei scăpa de grijă, și nici întru amiază te vei îngrija, ci vei fugi de pîndirile dracilor, dobîndind ajutorul cel de sus. Iar pe „drac de amiază" l-a pus după socoteala celor mulți, și este cu putință ca pînditorii și bîntuitorii oamenilor[2], după ce aceștia au mîncat și s-au săturat[3], să alerge asupra lor ca spre un vînat gata și să-i biruiască cu lesnire pe cei lipsiți de purtarea de grijă de sus.

7. Cădea-va despre latura ta o mie, și zece mii de-a dreapta ta, și spre tine nu se vor apropia.

---

[1] Zeci de mii, mulțime, cum am mai zis.

[2] Dracii

[3] Deci după ce s-au îngreunat și au prins a moțăi.

8. Însă cu ochii tăi vei căuta, și răsplătirea păcătoșilor vei vedea.

În loc de „latura ta", Simmah și Achila au pus: „marginea ta". Și zice că: De ar ieși mulțimi nenumărate din dreapta și din stînga ta, nu vei avea nici o vătămare, dar pe aceia îi vei vedea surpîndu-se de dumnezeiasca rană. Acest lucru s-a făcut și în vremea Iezechiei, că 18 miriade și 5 mii[1] de Asirieni au fost omorîți fără unelte de război. Așa s-a întîmplat și în vremea lui Ghedeon, așa – în vremea lui Ionatan, și în vremea lui Iosafat și în vremea Proorocului Elisei.

9. Că – Tu, Doamne, nădejdea mea: Pe Cel Preaînalt ai pus scăpare ție.

Zice: Și vei dobîndi această purtare de grijă dacă vei nădăjdui spre Dumnezeu și Îl vei face scăpare pe Dînsul. Și lipsește alcătuirii cuvîntului acest „ai zis Tu, (Doamne, nădejdea mea)", că aceasta este osebirea scripturii celei proorocești, iar mai mult a Psalmilor. Dar, cu toate acestea, urmarea face arătată noima cea îndoielnică: Fiindcă, de vreme ce nădăjduiești – zice spre Dumnezeu, și pe Dînsul Îl chemi spre ajutor și de la Dînsul dobîndești purtarea de grijă:

10. Nu vor veni către tine rele, și bătaie nu se va apropia întru lăcașul tău,

Vei fi mai înalt decît năpădirile diavolești și nu vei primi vătămare de acolo. Așa a îngrădit împrejur dumnezeiescul dar casa lui Iov, și martor este vrăjmașul, care strigă: „Au nu Tu i-ai îngrădit împrejur cele din lăuntru și cele din afară ale casei lui?" Și, de vreme ce l-a slobozit și acela și-a arătat răutatea, și Dreptul Judecător l-a încununat pe purtătorul de biruință nevoitor.

11. că Îngerilor Săi va porunci pentru tine, ca să te păzească întru toate căile tale.

Aceasta a zis-o și în Psalmul 33: „Tăbărî-va Îngerul Domnului împrejurul celor ce se tem de Dînsul și-i va izbăvi pe dînșii." Am auzit încă și pe Patriarhul Iacov zicînd: „Îngerul ce m-a izbăvit pe mine din toate relele." Și marele Avraam, încurajînd pe robul său, a zis: „Dumnezeu va trimite pe Îngerul Său înaintea feței tale, și vei lua muiere fiului meu, lui Isaac, de acolo." Deci de pretutindeni ne învățăm că prin Înger îi păzește Dumnezeul tuturor pe cei ce nădăjduiesc întru Dînsul.

12. Pe mîini te vor ridica, ca nu cîndva să împiedici de piatră piciorul tău.

Vei dobîndi de la dînșii toată purtarea de grijă, ca să nu ți se întîmple nici o mică vătămare de undeva. Pentru că, prin pomenirea pietrei, a arătat micimea vătămării. Iar acest „pe mîini te vor ridica" e în loc de: Te vor duce de mînă, te vor povățui, îți vor aduce tot felul de ajutor.

13. Vei călca pe aspidă și pe vasilisc, și vei încăleca peste leu și peste balaur.

[1] 185000

Vrînd să arate stăpînirea asupra a tot felul de răutate, a pomenit fiarele cele prea-puternice și prea-amare. Astfel, prin „leu" și „balaur" a însemnat tăria, că fiarele acestea sînt puternice foarte; iar prin „aspidă" și „vasilisc" a arătat răutatea cea desăvîrșită, că aceea sloboade în lăuntru venin purtător de moarte, iar acela vatămă și cu vederea[1]. Și totuși, mulți dintre cei ce au crezut lui Dumnezeu au biruit fiarele acestea: așa, minunatul Daniil a legat gurile leilor; așa, dumnezeiescul Pavel nu a fost vătămat de viperă; și, ca să zic în scurt, să alergăm înapoi către cele vechi: așa, Noe, petrecînd împreună cu fiarele, s-a păzit nevătămat; așa, nenumărați alții, îmbrățișînd viața cea pustnicească și viețuind cu fiarele împreună, au biruit vătămarea acestora prin nădejdea în Dumnezeu.

14. Că spre Mine a nădăjduit, și-l voi izbăvi pe el, acoperi-l-voi pe el, că a cunoscut numele Meu.

15. Striga-va către Mine, și îl voi auzi pe el.

Dumnezeul tuturor a zis acestea învățîndu-ne care este rodul nădejdii, că zice: Fiind el îngrădit cu nădejdea în Mine, îl voi izbăvi de pînditorii cei văzuți și nevăzuți. Pentru aceasta îl voi păzi pe dînsul, și-l voi acoperi, și, grăind el, îi voi auzi și-i voi primi rugăciunea.

Cu dînsul sînt în necaz,

Măcar de ar și cădea în vreo ispită, voi fi împreună cu dînsul și-i voi aduce îndestulata mîngîiere.

scoate-l-voi pe dînsul și îl voi proslăvi.

Și nu numai că îl voi slobozi pe dînsul de cele de scîrbă, ci îl voi și face vestit.

16. Cu lungime de zile îl voi umple pe el și-i voi arăta lui mîntuirea Mea.

Și îi voi dărui lui să ajungă întru adînci bătrîneți, și mai-nainte îi voi arăta mîntuirea ce îl așteaptă în viața viitoare. Pe acestea le-a dobîndit și Fericitul Iezechia, și foarte mult se potrivește lui acest „Scoate-l-voi pe dînsul, și-l voi proslăvi pe el și-i voi arăta lui mîntuirea Mea": că, cerînd adăogire de viață, a primit 15 ani, iar din pierderea Asirienilor a cîștigat multă strălucire. Încă și toți cei ce nădăjduiesc întru Dumnezeu vor dobîndi tot felul de bunătăți, după cum ne învață istoriile vechi și după cum mărturisesc cele văzute acum.

[1] Se spune că dihania numită „vasilisc" are și privirea înveninată.

TÎLCUIREA PSALMULUI 91

Psalmul cîntării în ziua sîmbetei.

Sîmbăta legiuia nelucrare, dar nu pe toată, căci sporea mult lucrarea duhovnicească, porunca fiind să zăbovească întru rugăciuni și întru laude și să-I aducă îndoite jertfe lui Dumnezeu. Așadar Legea poruncea pentru sîmbătă încetarea de ostenelile trupești. Tot așa, fiindcă e slobodă de grijile acestea, și viața ce va să fie s-a numit după cuviință „odihnă". Pentru aceasta strigă și Fericitul Pavel: „Să ne sîrguim a intra în odihna Lui!", și iarăși: „Apoi, de lipsă este sîmbetirea norodului lui Dumnezeu." Și – de vreme ce Psalmul mai-nainte grăiește cinstea drepților și pedeapsa nedrepților, iar acestea se vor face întru încetarea aceea[1] – după cuviință a primit această scriere-deasupra.

1. Bine este a ne mărturisi Domnului și a cînta numelui Tău, Preaînalte,

2. a vesti de dimineață mila Ta și adevărul Tău în toată noaptea,

Zice: Folositor și cîștigător lucru este a Te lăuda noaptea și în fiecare zi pe Tine, Făcătorul de bine, și a povesti ale Tale faceri de bine, și iubirea de oameni ce o ai către noi și adevărul îndreptat asupra celor nedrepți. Că, folosind adevărul, îi muncești pe aceia după dreptate, iar pe noi, cei ce avem a Ta cunoștință, ne învrednicești de purtare de grijă.

3. în psaltire cu zece strune, cu cîntare din alăută.

Cu asemenea unelte de cîntare obișnuiau a cînta lui Dumnezeu. Deci zice că: Lovind întru organele legiuite și făcînd cîntarea de laudă a limbii, cu dreptate este a-Ți aduce Ție laudă de mulțumită.

4. Că m-ai veselit, Doamne, întru făptura Ta, și întru lucrurile mîinilor Tale mă voi bucura.

Că, văzînd zidirile Tale și negrăitele iconomii, mă bucur, și mă veselesc și, de dulceața sufletului, îmi pornesc limba spre cîntarea de laudă.

5. Cît s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, foarte s-au adîncit gîndurile Tale!

Iar Simmah, așa: „foarte adînci sînt gîndurile Tale", iar Achila și Teodotion: „s-au adîncit". Pentru că lucrurile Tale – zice – sînt mari și minunate (că pe acest „cît" l-a pus întinzător), iar înțelepciunea Ta are adînc neajuns, căci care minte este putincioasă să cerceteze pricinile Proniei Tale? Însă noi îi învățăm aceasta pe cei ce nu știu, iar cei lipsiți de minte și care au pierdut cuvîntarea nici nu voiesc a o ști, nici nu suferă a se învăța de la alții. Că acestea adaugă:

---

[1] A lucrării trupești.

6. Bărbatul nebun nu va cunoaște, și cel nepriceput nu va pricepe acestea,

Pe acestea le-a zis cu deosebire: că cel ce bolește la minte și este lipsit de pricepere nu cunoaște nimic dintru acestea, dar nici nu voiește să audă ceva despre ele.

7. cînd au răsărit păcătoșii ca iarba și s-au ivit toți cei ce lucrează fărădelege, ca să piară în veacul veacului.

Pe acest „s-au ivit" Achila l-a zis: „au înflorit". așa încă și Simmah. Și zice: Cei fără de minte nu au voit să priceapă că lucrătorii nelegiuirii s-au ivit din pămînt, și au înflorit asemenea ierbii și, după buna-norocire de acum, vor lua pieirea cea veșnică. Că, chemîndu-se doriți și fericiți pe sine-și, vor vedea degrabă al loru-și sfîrșit cel de trei ori ticălos.

8. Iar Tu prea-înalt ești în veac, Doamne.

9. Că, iată, vrăjmașii Tăi, Doamne, vor pieri, și se vor risipi toți cei ce lucrează fărădelegea.

Că aceia se vor veșteji și se vor strica asemenea ierbii, iar Tu ai stăpînirea asupra tuturor, ca Cel ce ești mai înalt decît toți, și supui sub pedepse pe cei ce sînt ținuți de nebunie.

10. Și se va înălța ca al inorogului cornul meu

Iar noi, cei ce avem a Ta cunoștință, văzînd pierzarea vrăjmașilor Tăi, ne vom făli întru Tine, ca cei ce ne-am izbăvit de înșelăciunea multor dumnezei și, primind arma Crucii ca un „corn" asupra patimilor și a dracilor, ne închinăm Ție, Celui ce ești Dumnezeu cu adevărat. Pentru că aici iarăși l-a adus în mijloc pe inorog, ca, printr-un singur corn, să arate un singur Dumnezeu: că, precum jivina aceea a luat de la fire un corn numai, așa și ucenicii bunei-credințe se închină doar unei Dumnezeiri.

și bătrînețele mele – în unt-de-lemn gras.

Iar Simmah, așa: „învechirea mea, ca un măslin bine înfrunzit." Că – zice – voi înflori și voi lepăda bătrînețele, asemănîndu-mă cu măslinul cel înflorit. Și, după Cei 70: „Ca de niște unt-de-lemn mă voi îngrășa de dulceață."

11. Și a privit ochiul meu întru vrăjmașii mei, și întru cei vicleni ce se scoală asupra mea va auzi urechea mea.

Pe acest „a privit", și Simmah, și Teodotion, și Evreul l-au zis: „va privi", fiindcă cele zise sînt prorocii ale celor ce aveau să fie. Dar, după obicei, Cei 70 le-au tălmăcit ca pe niște făcute, arătînd și în acest chip negrăirea împotrivă și adeverirea prorociei. Că, precum este cu neputință ca cele făcute să nu fie făcute, așa este cu neputință ca prorocia Duhului să rămînă neîmplinită. Deci zice: Voi vedea sfîrșitul cel chinuit al celor nedrepți și-i voi auzi pe toți vestindu-l. Și, minunîndu-se de dreptatea pedepsei, desparte așa: „și întru cei vicleni ce se scoală asupra mea". Aici se cade a pune so-

roc, apoi a adăuga: „va auzi urechea mea", adică: Pe mulți voi auzi povestind pieirea celor ce trăiesc întru fărădelege și îmi măiestresc nenumărate rele.

12. Dreptul ca finicul va înflori, și ca cedrul din Liban se va înmulți.

Deci: După ce au înflorit asemenea ierbii, păcătoșii s-au stins degrabă și s-au stricat, iar dreptul va urma desimea, fierbințeala și hrănirea cedrului, și a finicului înălțime și rodire. Și amîndoi acești copaci trăiesc și rămîn prea-mult, avînd trebuință de vreme spre creștere. La fel se întîmplă și cu fapta bună, care răsare cu multă osteneală și cu multă vreme, dar, după ce se ridică la înălțime, aduce rod copt și prea-dulce, și celui ce o are îi dăruiește destul acoperămînt și-l răsădește în casa lui Dumnezeu ca întru un Rai dumnezeiesc. Că aceasta o zice mai descoperit prin cele de aici înainte, grăind:

13. Răsădiți fiind în casa Domnului, în curțile Dumnezeului nostru vor înflori.

Și – zice – cei care s-au asemănat unor asemenea copaci au săditor pe Dumnezeu, iar Rai   dumnezeiasca Biserică.

14. Încă se vor înmulți întru bătrînețe unse și bine pătimind vor fi,

15. ca să vestească cum că drept este Domnul Dumnezeul nostru, și nu este nedreptate întru Dînsul.

Iar Simmah, așa: „Chiar bătrîni fiind, vor aduce roadă. Grași și bine înfrunziți vor fi, vestind că: Drept este Domnul, Cel ce mă îngrădește pe mine, și nu este nedreptate întru Dînsul." Că, primind desăvîrșirea făgăduită în viața ce va să fie, mai mult rod și gras Îi vor aduce lui Dumnezeu, lăudînd dreapta Lui hotărîre. Pentru că, văzînd arătată atunci iconomia ascunsă acum, se vor minuna de înțelepciunea lui Dumnezeu și-I vor lăuda dreptatea. Că „bătrînețe" a numit desăvîrșirea, cum și noi îl numim desăvîrșit pe cel îmbătrînit, iar nesăvîrșit pe cel tînăr. Deci prin „bătrînețe" a arătat desăvîrșirea ce va să fie, întru care rodul dreptății va rodi mult înmulțit, și dreptatea lui Dumnezeu se va face arătată tuturor.

TÎLCUIREA PSALMULUI 92

Laudă cîntării lui David. Nescris deasupra la Evrei.

Acest „nescris-deasupra la Evrei" nu este în *Exapla*, nici la Evsevie. Și Psalmul mai-nainte vestește schimbarea oamenilor, că Dumnezeu este neprefăcut și neschimbat, aflîndu-Se de-a pururea tot așa și într-același chip: căci nu împărățește pentru o vreme, iar mai tîrziu nu are împărăția, ci din fire este de-a pururea Împărat. Dar acest lucru nu s-a arătat oamenilor dintotdeauna și, necunoscîndu-L pe Dînsul

prea multă vreme, cei mai mulți aduceau idolilor slujba cuvenită lui Dumnezeu. Iar după înomenirea lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru, cunoștința de Dumnezeu a strălucit ca o lumină în toată lumea, că „El este lumina cea adevărată care luminează pe tot omul ce vine în lume". Deci pentru aceasta zice mintea cea prorocească, mai-nainte văzînd:

1. Domnul S-a împărățit, întru podoabă S-a îmbrăcat.

Că – de vreme ce Patima Lui s-a arătat lucru de întristare celor ce știau rodul care avea să răsară dintr-însa, după cum strigă Prorocul: „Și L-am văzut pe El, și nu avea chip, nici frumusețe, ci chipul Îi era ne-cinstit, lipsind mai mult decît al fiilor oamenilor", iar după Nașterea din Fecioară, și după Crucea suferită de bună voie și după Înălțarea la ceruri, a slobozit razele cele cuvenite lui Dumnezeu – după cuviință strigă Prorocul: „Domnul S-a împărățit, întru podoabă S-a îmbrăcat." Că nu le-a luat pe cele pe care nu le-a avut, ci le-a arătat pe acelea pe care le avea. Așa zice și către Tatăl Său: „Părinte, proslăvește-Mă cu slava pe care o aveam la Tine mai-nainte de a se face lumea", nu pentru că ar fi fost neslăvit după înomenire, ci ca să se mărturisească acest cuvînt, adică: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit, pe Dînsul ascultați-L!"

Îmbrăcatu-S-a Domnul întru putere și S-a încins,

Dumnezeiescul Pavel ne-a învățat arătat că Hristos este Puterea lui Dumnezeu și Înțelepciunea lui Dumnezeu. Deci zice că nu de altundeva a primit puterea, pe care mai-nainte nu ar fi avut-o, ci că a folosit a Sa putere asupra războinicilor. Și cuvîntul cel proroceesc Îl închipuie pe Dînsul ca pe un împărat care se îmbracă cu într-armare împărătească, și încinge brîu și se luptă împotriva războinicilor. Apoi, arată isprăvile făcute de aici încolo:

că a întărit lumea, care nu se va clăti.

Zice: A arătat lumea întemeiată, și întărită de adevărul dumnezeieștii cunoștințe de Dumnezeu și izbăvită de înșelăciunea minciunii. Că oamenii nu se mai închină acum unor dumnezei, iar mai tîrziu altora, ci aduc cinstea închinăciunii adevăratului Dumnezeu.

2. Gata este scaunul Tău de atunci, din veac ești Tu.

Zice: Nu acum ai primit hirotonia împărăției, ci pururea-vecuitoare ai stăpînirea și veșnică împărăția. Și pentru împărăție a zis și în Psalmul 44: „Scaunul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului"; iar neschimbarea și neprefacerea Lui ne-a învățat în Psalmul 101, în care zice: „Tu același ești, și anii Tăi nu se vor împuțina." Că, deși Te-ai făcut om, nu Te-ai lipsit de dumnezeire, nici nu Te-ai despărțit de Tatăl sau de Preasfîntul Duh, că o Ființă este a Preacuratei Treimi, o Împărăție și o Domnie. Iar Fericitul Pavel a potrivit amîndouă mărturiile acestea la Stăpînul Hristos.

3. Ridicat-au rîurile, Doamne, ridicat-au rîurile glasurile lor, ridica-vor rîurile frecările lor.

„Rîuri" îi numeşte pe dumnezeieştii Apostoli şi pe cei ce au primit propovedania după aceea, că aceştia au adus oamenilor toată adăparea, ca nişte rîuri. Aşa i-a numit pe dînşii şi Fericitul Avacum: „De rîuri se va desface pămîntul", adică se va despărţi şi va primi adăparea. Aşa a zis şi Domnul: „Cel ce crede întru Mine, rîuri de apă vie vor curge din pîntecele lui, după cum a zis Scriptura." Deci „rîurile" acestea şi-au ridicat glasurile, propovăduind dumnezeieştile dogme în vremea călătoriilor lor. Şi „frecări" a numit cărările: că, de vreme ce apele au fire să frece pămîntul supus lor, lucrîndu-şi astfel calea, după cuviinţă frecare a rîurilor a numit călătoria. Că cei ce au crezut întîi propovedania au gătit calea celor următori şi au făcut lor învăţătura neostenicioasă şi fără de trudă.

4. De glasuri de ape multe, minunate sînt înălţările mării.

Căci – cînd rîurile cele mari intră în mare şi opresc năvălirea valurilor asupra nisipurilor, mai mult se umflă valurile din lovirea curgerilor rîurilor – tot aşa, şi cînd dulcea şi buna de băut învăţătură a Apostolilor s-a vărsat în marea cea sărată şi amară a lumii, s-a făcut furtună şi undele s-au ridicat unele peste altele. Aceasta o proroceşte şi Fericitul Avacum, că – după ce a zis: „De rîuri se va desface pămîntul, vedea-Te-vor pe Tine şi se vor chinui noroadele, risipind apele călătoriei" – a adăugat: „Dat-a adîncul glasul său, înălţimea nălucirile sale". De o asemenea furtună s-a umplut toată cetatea, că al Însuşi Domnului este glasul: „N-am venit să aduc pace în lume, ci sabie, ca să despart pe om de vecinul lui, pe fiu de tatăl lui, pe fiică de mumă-sa, pe noră de soacră-sa." Ci începutul propovedaniei era tulburat, iar acum Stăpînul mării a certat viforul, şi ea a stat întru linişte, şi s-au domolit undele ei şi s-a făcut alinare mare.

Minunat este întru cele înalte Domnul.

Iar Achila, aşa: „Prea-mare este întru înălţime Domnul." Şi foarte cu potrivire a adăugat stihul lîngă cele zise, arătînd vîrtutea Celui ce face acestea: că prea-mare este, şi prea-înalt, şi Domn şi Care are putere nici măsurată cu limba, nici ajunsă de minte. Iar „înalţi" numeşte pe Patriarhii cei mari, şi pe Proroci, şi pe Sfinţiţii Apostoli şi pe toţi cei asemenea acestora.

5. Mărturiile Tale s-au încredinţat foarte.

Pe acestea toate, de demult le-ai mai-nainte vestit şi mai-nainte le-ai propovăduit prin Sfinţii Tăi Proroci, şi adevărul s-a arătat prin mărturia lucrurilor. Bună este încă şi adăugirea lui „foarte", în loc de: Nici cît de puţin nu e cu putinţă a vedea minciună întru prorocii, ci toate cele acum văzute s-au mai-nainte grăit cu de-amănuntul.

Casei Tale se cuvine sfințenie, Doamne, întru lungime de zile.

Iar lucrul mai mare decît orice și mai bun decît toate bunătățile e că desfătarea celor dăruite nu este vremelnică, nici cu oarecare vremi hotărîtă, ca slujba Iudeilor, ci netrecătoare, și statornică și veșnică, fiindcă acestea sînt potrivite și cuviincioase „casei", adică Bisericii Tale. Iar dumnezeiescul Pavel a numit „casă a lui Dumnezeu" adunarea credincioșilor, căreia Prorocul a zis că i se cuvine sfințenia. Deci ni se cuvine nouă, după sfătuirea apostolească, a ne curăți de toată întinăciunea trupului și a duhului și a săvîrși sfințenia întru frica lui Dumnezeu, ca, făcîndu-ne casă vrednică a lui Dumnezeu, să-L primim înlăuntrul nostru pe Locuitorul cel veșnic.

TÎLCUIREA PSALMULUI 93

Psalmul lui David, întru o a patra a sîmbetei. Nescris deasupra la Evrei.

Este arătat că alții au pus scrierea-deasupra, iar nu Prorocul, și nici cei ce l-au tălmăcit pe acesta dintru început. Iar pricina Psalmului este aceasta: mulți dintre Iudei – și boieri, și împărați – au iubit nelegiuirea, și scoteau hotărîrea judecînd cu nedreptate și îndrăzneau ucideri, vînzînd sîngele celor nevinovați pentru daruri. Pe aceștia i-a prihănit și Fericitul Isaia, zicînd: „Ascultați, domnii Sodomei...", și iarăși: „Boierii tăi sînt nesupuși, iubind darurile, căutînd răsplătire, nejudecîndu-i pe sărmani și neluînd aminte la judecata văduvelor." Și nu i-a prihănit numai, ci i-a și sfătuit: „Judecați sărmanului și faceți dreptate văduvei!" Și Fericitul Avacum a făcut această prihănire și, aducîndu-I rugăciune lui Dumnezeu, zicea: „Vei face pe oameni ca pe peștii mării și ca pe niște tîrîtoare ce nu au povățuitor, și cel necredincios mănîncă de tot pe cel drept." Tot așa prihănește nedreptatea acestora și minunatul Eremia, și încă și ceilalți Proroci. Mai-nainte văzîndu-le pe acestea de departe cu ochii prorocești, dumnezeiescul David a scris Psalmul ca oamenii din vremile acelea să dobîndească folosul prin cîntarea de laudă ce se făcea în dumnezeiasca Biserică. Și ne învață purtarea de grijă a lui Dumnezeu și pedeapsa celor ce trăiesc întru răutate. Și închipuie Psalmul despre fața celor ce s-au hrănit și s-au crescut întru buna-credință care le-au pătimit pe acestea de la nedrepții aceia.

1. Dumnezeul izbîndirilor, Domnul, Dumnezeul izbîndirilor cu îndrăzneală a stătut.

Iar în loc de acest „cu îndrăzneală a stătut", Achila a zis: „arată-Te". Așa încă și ceilalți tălmăcitori. Și zice: Te rog pe Tine, Dumnezeul tuturor, și Stăpînul și Cel ce ocîrmuiești zidirea și aduci pedeapsa cea vrednică asupra celor nedrepți, să mă auzi și să-mi primești rugăciunea.

2. Înalță-Te, Cel ce judeci pămîntul, răsplătește răsplătirea celor mîndri!

Arată tuturor înălţimea stăpînirii Tale şi surpă sprînceana celor trufaşi, învăţîndu-i prin lucru că Tu eşti al lumii Judecător.

3. Pînă cînd păcătoşii, Doamne, pînă cînd păcătoşii se vor făli?

4. Pînă cînd vor spune şi vor grăi nedreptate toţi cei ce lucrează fărădelege?

Nu se roagă ca cei fără de lege să pătimească pierzare, ci să nu stăpînească, pentru ca stăpînirea să nu le fie îndemn către nedreptate.

5. Pe norodul Tău, Doamne, l-au împilat, şi moştenirea Ta au necăjit.

6. Pe văduvă şi pe sărman au ucis, şi pe nemernic l-au omorît.

Tot felul de nedreptăţi se îndrăznesc de dînşii – o, Stăpîne! – şi pentru stăpînire se trufesc şi folosesc cuvinte nedrepte. Iar lucrările lor sînt mai grele decît cuvintele, că cele lipsite de soţi şi cei ce tînguiesc sărmănia părinţilor lor zac înaintea lor ca un vînat gata, iar cei ce din neamuri s-au apropiat la Legea lui Dumnezeu şi au dorit să petreacă după legile Tale pătimesc de la dînşii junghierea cea nedreaptă. Că pe aceştia i-a numit „nemernici".

7. Şi au zis: Nu va vedea omul, nici va pricepe Dumnezeul lui Iacov!

Zice: Iată întinderea păgînătăţii, căci le îndrăznesc pe acestea nesocotind că-i priveşti şi că porţi grijă de lucrurile omeneşti. Şi nu aşa prost este adăugat acest „Dumnezeul lui Iacov", ci spre creşterea mustrării, că – cunoscînd multă purtare de grijă a lui Dumnezeu împrejurul norodului: cea prin Proroci, cea prin Preoţi, cea în război, cea în vreme de pace – nu se înfricoşează de Dumnezeul tuturor ca de Cel ce îi vede.

De aici înainte, le aduce lor sfătuire şi dojenire, nu numai celor ce într-acea vreme boleau cu unele ca acestea, ci şi celor ce pînă acum stăpînesc într-acest fel:

8. Înţelegeţi dar, cei fără de minte întru norod! Şi, cei nebuni, înţelepţiţi-vă vreodată!

Deci: O, nebuni! – tîrziu cîndva voiţi a cunoaşte şi a vă învăţa firea lucrurilor! Că asemenea pînzei de păianjen este starea vieţii de acum.

9. Cel ce a zidit urechea au nu aude? Sau Cel ce a zidit ochiul au nu priveşte?

Foarte cu siloghism[1] a adus lor învăţătura, că zice: Cel ce a zidit ochiul din tină şi i-a dăruit lui lucrarea cea văzătoare; şi, de asemenea, a făcut urechile şi le-a dăruit simţirea cea auzitoare, nu vede El, nici nu aude? Oare Ziditorul acestora este lipsit de lucrarea pe care o dăruieşte altora?

[1] Raţionament deductiv compus din trei părţi, în urma căruia cea de a treia judecată (concluzia) se deduce din prima (premisa majoră), prin mijlocirea celei de a doua (premisa minoră). Deci: dacă ochiul este pentru vedere, şi dacă a fost zidit de Dumnezeu, atunci negreşit că Dumnezeu este înzestrat cu vedere.

10. Cel ce pedepsește neamurile nu va mustra?

Zice: Adică supune sub pedepse neamurile – care nu au primit nici Lege, nici nu s-au îndulcit de învățătură prorocească – și nu va mustra nelegiuirea voastră?

11. Cel ce învață pe om cunoștința,

Și apoi, El a zidit cuvîntătoare[1] firea oamenilor, iar prin cele ce se văd în zidire și prin cele ce se fac în fiecare zi dă încă mai multă cunoștință.

Domnul, cunoaște gîndurile oamenilor că sînt deșarte.

Nu numai că vede și aude, ci știe încă și gîndurile noastre, cele ce cugetă lucruri mincinoase pentru Pronia Lui.

Așa, dîndu-le acelora tămăduirea potrivită, aduce celor nedreptățiți îndestulată mîngîiere, și închipuie cuvintele într-acest chip, ca mai adevărat să o lucreze pe dînsa.

12. Fericit este omul pe care îl vei certa, Doamne, și din legea Ta îl vei învăța pe el.

Că mulți s-au obișnuit a-i numi ticăloși pe cei ce îmbrățișează buna-credință și se depărtează de nedreptate. Iar eu îi numesc pe dînșii doriți și fericiți, ca pe unii ce se iscusesc întru învățătură și culeg folosul dumnezeieștii Legi.

13. Ca să-l îmblînzești pe el în zilele cele rele,

Că cel ce primește puțină certare în viața aceasta de acum va avea mai blînd divanul[2] ce va să fie. Că „zi rea" a numit munca cea veșnică.

pînă ce se va săpa păcătosului groapă.

Că cei ce au îmbrățișat nelegiuirea se vor da pedepsei celei necurmate: că, precum celui căzut în groapă adîncă îi este cu neputință a ieși dacă nu-l ajută nimeni, așa este cu neputință a scăpa de munca cea veșnică, de nu ar vrea aceasta dumnezeiasca iubire de oameni.

14. Că nu va lepăda Domnul norodul Său, și moștenirea Sa nu o va părăsi,

„Moștenire" l-a numit nu numai pe Israil, ci mai ales pe norodul cel din neamuri. Că pentru acela a zis Fericitul Moisi: „Și s-a făcut partea Domnului norodul lui Iacov, Israil – funia moștenirii Lui"; iar pe norodul cel nou, pe care Dumnezeul cel din Dumnezeu L-a cîștigat Lui-Și prin moartea Sa de bună voie, dumnezeiescul Apostol îl numește „împreună-moștenitor", că El hotărăște nou așezămînt și parte adevărată pe aceia pe care i-a zidit prin baia celei de-a doua nașteri. Încă și în viața aceasta de acum dumnezeiescul norod va dobîndi cuviincioasa purtare de grijă, ca cel ce s-a făcut moștenire și norod al Lui.

---

[1] „Rațională"; în elinește, „logos" înseamnă și „cuvînt", și „rațiune".

[2] Judecata lui Dumnezeu, cum am mai zis.

15. pînă ce dreptatea se va întoarce la judecată.

Va dobîndi această purtare de grijă pînă ce se va arăta dreptatea lui Dumnezeu făcînd judecata tuturor oamenilor. Și cuvîntul însemnează înomenirea lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru și lepădarea Iudeilor. Fiindcă „dreptate" L-a numit pe Însuși Stăpînul Hristos, că El S-a numit și Soare al dreptății, și pentru Dînsul a zis Fericitul Pavel: „S-a dat nouă înțelepciune de la Dumnezeu, dreptate, și sfințenie și izbăvire." Deci – pomenind purtarea de grijă a lui Dumnezeu, și zicînd că „Domnul nu va lepăda pe norodul Său și nu va părăsi moștenirea Sa", dar văzînd lepădarea lor de Dînsul ce avea să fie – a adăugat după cuviință: „pînă cînd dreptatea se va întoarce la judecată". Că, pînă cînd nu se vor lepăda de arătarea dreptății, tot vor dobîndi purtarea de grijă cea de sus.

Și cei ce se țin de dînsa sînt toți cei drepți cu inima.

Iar Achila și Teodotion: „și, în urma ei, toți cei drepți la inimă". Că mîntuirii acesteia, pe care a numit-o „dreptate", vor urma cei ce au mintea curată de necredință și gîndesc gînduri drepte. Iar acestor zise se potrivesc și graiurile Domnului: că, văzînd pe Petru și pe Andrei aruncîndu-și năvodul în mare, le-a zis lor: „Veniți după Mine, și vă voi face pe voi pescari de oameni!"; iar celui ce a zis: „Dă-mi voie să mă duc să-l îngrop pe tatăl meu", Domnul i-a zis: „Lasă pe morți să-și îngroape morții lor, iar tu, venind, urmează-Mi Mie!" Deci pentru Iudei – zice – va face purtare de grijă pînă la lepădarea lor, iar pe cei drepți la inimă îi va avea următori, urmîndu-I Lui, și ținîndu-se de Dînsul și nicidecum suferind a-L părăsi pe Dînsul.

16. Cine se va scula cu mine asupra celor ce viclenesc, sau cine va sta împreună cu mine împotriva celor ce lucrează fărădelege?

Iar Simmah, mai descoperit: „Cine se va scula pentru mine împotriva celor lucrători de rele, sau cine va sta pentru mine împotriva celor ce lucrează nedreptăți?" De tot ajutorul omenesc – zice – sînt pustiu, dar am marele ajutor care poate a risipi cu lesnire ceata celor împotrivnici. Că aceasta a arătat prin cele adăugate:

17. De nu mi-ar fi ajutat mie Domnul, puțin de nu s-ar fi sălășluit în iad sufletul meu.

Că, de nu aș fi dobîndit purtarea de grijă de la Dînsul, m-ar fi dat negreșit la moarte.

18. De am zis: S-a clătit piciorul meu – mila Ta, Doamne, mi-a ajutat mie.

Căci, chemînd a Ta purtare de grijă și învățînd a mea neputință, îndată am dobîndit iubirea Ta de oameni.

19. După mulțimea durerilor mele în inima mea au veselit sufletul meu mîngîierile Tale.

Și deopotrivă cu durerile am primit mîngîierea de la bunătatea Ta. Așa a zis și Fericitul Pavel: „Precum prisosesc pătimirile lui Hristos întru noi, așa prisosește prin Hristos și mîngîierea noastră." Și iarăși: „Întru toate necăjindu-ne, dar nu strîmtorîndu-ne; lipsindu-ne, dar nu deznădăjduindu-ne; goniți, dar nu părăsiți; lepădați, dar nu pieriți."

20. Să nu fie împreună cu Tine scaunul fărădelegii, cel ce zidește osteneală peste poruncă!

Iar Simmah, mai descoperit: „Au doar se va împreuna cu Tine scaunul nedreptăţirii, cel ce închipuie ticăloșie împotriva poruncii?" Nu vei suferi – zice – să Te împărtășești de nedreptate cu cei ce judecă fărădelegea, care scot hotărîre împotrivnică celor hotărîte de Tine și trag asupra loru-și ticăloșia ce răsare de aici. Că „scaun al nedreptății și al nelegiuirii" i-a numit pe judecătorii cei nedrepți, care drept roadă a nedreptății seceră osteneală și ticăloșie.

21. Vîna-vor asupra sufletului dreptului, și sînge nevinovat vor osîndi.

Că lucrul nelegiuirilor acestor judecători este să folosească toată măiestria asupra drepților și să hotărască asupra celor nevinovați și fără prihană moarte și celelalte pedepse, adică: înfricoșări, și surghiuniri și cele asemenea acestora.

22. Și S-a făcut mie Domnul spre scăpare, și Dumnezeul meu – spre ajutorul nădejdii mele.

Iar eu am dobîndit purtarea de grijă de la Stăpînul, și pe Dînsul L-am avut cetate tare.

23. Și le va răsplăti lor Domnul fărădelegea lor, și după răutatea lor îi va pierde pe dînșii Domnul Dumnezeu.

Iar aceia își vor culege roadele ostenelilor lor și vor primi simbriile vrednice răutății lor. Acestea s-au scris nu numai acelora, ci și tuturor oamenilor, că Dumnezeu, purtînd de grijă pentru toți, le aduce potrivită tămăduire tuturor.

TÎLCUIREA PSALMULUI 94

Lauda cîntării lui David, nescrisă deasupra la Evrei.

Iosia[1], împăratul Iudeilor, a fost foarte bine-credincios. Acesta, după ce a văzut că cea mai mare parte a norodului a îmbrățișat slujba idolilor, a poruncit ca toți preoții idolilor să se junghie, și capiștile lor să se surpe din temelii. Și, săpînd mormin-

[1] Pentru Iosia și cele povestite mai departe despre el de Fericitul Teodorit, vezi *Cartea a patra a Împăraților*, capitolele 22 și 23, și *Cartea a doua a Cronicilor*, capitolele 34 și 35.

tele preoţilor idoleşti, a ars de tot şi oasele acestora, împreună cu capiştile dracilor. Apoi, aducînd tot norodul, l-a dojenit să se pocăiască, şi pe Dumnezeu să-L milostivească, şi în acest chip să scape de desăvîrşita pierzare ce se îngrozise asupra lui, că Olda Prorociţa prorocise la tot norodul grele şi cumplite pedepse. Deci, mai-nainte văzîndu-le pe acestea de departe cu ochii cei proroceşti, Fericitul David a scris Psalmul spre folosul acelora şi spre învăţătura tuturor oamenilor. Şi s-a închipuit Psalmul despre faţa lui Iosia şi a preoţilor lui Dumnezeu.

1. Veniţi să ne bucurăm Domnului, să strigăm lui Dumnezeu, Mîntuitorului nostru!

Înainte-cuvîntarea este a celor ce dănţuiau şi se bucurau pentru izbăvirea de păgînătate. Şi zice: Cu toţii să trimitem cîntarea de biruinţă sus, lui Dumnezeu. Că strigarea este glasul celor ce biruiesc. Şi, biruind ceata bine-credincioşilor pe a celor rău-credincioşi, după cuviinţă aduce lui Dumnezeu cîntarea de biruinţă. „Şi mai vîrtos face aceasta ceata Apostolilor şi a Mucenicilor. Şi, într-alt fel, toţi cei ca dînşii ar fi putut să înţeleagă că şi lor li s-a zis acest «Veniţi să ne bucurăm Domnului, să strigăm lui Dumnezeu, Mîntuitorului nostru!», Celui ce a săvîrşit mîntuirea noastră prin Patimile Sale ca să ne învrednicească nepătimirii pe noi, pe toţi, Celui ce a voit a Se pogorî pînă la iad ca să ne suie pe noi la ceruri."

2. Să întîmpinăm faţa Lui întru mărturisire, şi în Psalmi să strigăm Lui.

Zice: Mai-nainte de vremea pedepsei să ne pocăim, şi mai-nainte de a se scoate hotărîrea asupra noastră să-L îmblînzim pe Stăpînul şi să-I aducem cuviincioasa cîntare de laudă.

Apoi, ne învaţă biruinţa lui Dumnezeu şi biruirea idolilor:

3. Că Dumnezeu este mare Domn şi Împărat mare peste tot pămîntul;

Că negrăită este puterea Stăpînului nostru: Acesta este Dumnezeu adevărat, Acesta are stăpînirea asupra tuturor şi mustră mincinoasa numire a celor ce se numesc (dar nu sînt) dumnezei. Apoi, pe cît e cu putinţă firii omeneşti, arată semnele dumnezeieştii puteri:

4. că în mîna Lui sînt marginile pămîntului, şi înălţările munţilor ale Lui sînt;

5. că a Lui este marea şi El a făcut-o pe dînsa, şi uscatul mîinile Lui l-au zidit.

Al tuturor este Făcător, al tuturor Stăpîn, El pe toate le chiverniseşte, în mîna Lui cuprinde zidirea. El a zidit cu cuvîntul fiinţa cea umedă şi uscatul, ale Lui sînt şi vîrfurile munţilor, chiar dacă dracii ar îndupleca de nenumărate ori pe oamenii cei fără de minte să le zidească acolo capişti[1].

[1] E vorba de capiştile de pe înălţimi, aşa-zisele „sanctuare", pe care Iosia şi alţi împăraţi bine-credincioşi s-au străduit să le nimicească.

6. Veniți să ne închinăm, și să cădem la Dînsul și să plîngem înaintea Domnului, Celui ce ne-a făcut pe noi!

Deci să alergăm împreună cu osîrdie, și să-I aducem Lui cinste și închinăciune cuviincioasă și, tînguindu-ne și lăcrimînd, să cerem milă, că El este Făcătorul nostru și Stăpînul. Și istoria ne învață lacrimile Iosiei și ale norodului, pe care le-au vărsat după citirea Legii[1].

7. Că El este Dumnezeul nostru, și noi – norodul pășunii Lui și oile mîinii Lui.

Din fire El este stăpîn al nostru și cu covîrșire este Dumnezeu al nostru, că ne numește „norod al Său" și face purtare de grijă de noi ca pentru niște oi ale Sale. Încă și Însuși Domnul zice, după înomenirea Sa cea necuprinsă: „Oile Mele glasul Meu îl aud." Și iarăși: „Eu sînt Păstorul cel bun, și sufletul Meu Îmi pun pentru oi", și celelalte. Apoi, de aici îngrozește cu pedeapsă pe cei ce nu se pleacă și nu cred, înfricoșîndu-i cu pomenirea părinților și, prin prihănirea aceea, neguțătorind folosul.

8. Astăzi glasul Lui de ați auzi: Să nu vă învîrtoșați inimile voastre întru întărîtare,

Fiindcă, pentru a Sa iubire de oameni, Stăpînul a trecut cu vederea păgînătatea voastră mai dinainte, acum dar, cînd vă sfătuiește și vă aduce mîntuitoarea învățătură, ascultați-L pe Dînsul și nu urmați nestatornica și împotrivitoarea socoteală a părinților voștri. Că „întărîtare" a numit împotrivă-grăirea ce s-a făcut de multe ori în pustie. Așa a zis și întru alt Psalm: „De cîte ori L-au amărît pe El în pustie, mîniatu-L-au pe Dînsul în pămînt fără de apă." Și a arătat și socoteala lor cea de sine-și aleasă, că nu așa prost a zis „să nu vă învîrtoșați", ci: „Să nu învîrtoșați inimile voastre", învățîndu-i că sînt ziditori ai unei inimi ca aceasta. Apoi, pomenește mai descoperit nesupunerea părinților:

precum în ziua ispitirii în pustie, unde M-au ispitit părinții voștri, ispititu-M-au și au văzut lucrurile Mele.

9. Patruzeci de ani

Că – de vreme ce n-au voit a intra în pămîntul făgăduit, ci, cuprinși de frică și temere necuvîntătoare, au grăit împotrivă lui Dumnezeu celui ce le poruncea, zicînd cum că vor fi uciși, iar copiii lor robiți – i-a făcut să petreacă în pustie vreme de 40 de ani, pînă ce s-au cheltuit, adică au murit.

am urît neamul acela, și am zis: Pururea rătăcesc cu inima!

[1] Împăratul a plîns și și-a sfîșiat hainele fiindcă *Legea* fusese uitată de mult și mînia lui Dumnezeu era asupra lor (vezi *Cartea a doua a Cronicilor* 34:18, 19).

Iar Achila şi Simmah, în loc de „am urît", au pus: „neplăcut Mi s-a făcut". Pentru aceasta – zice – am urît neamul acesta, văzînd uşurătatea şi spulberarea minţii lor.

10. Şi ei n-au cunoscut căile Mele, că M-am jurat întru mînia Mea: Nu vor intra întru încetarea Mea!

Dar cei ce n-au voit a lua aminte la îngrozirile cele întărite cu jurămînt n-au vrut nici să dezlege îngrozirea prin căinţă, şi de aceea n-au dobîndit pămîntul făgăduit părinţilor lor, că pămîntul acela l-a numit „încetarea" Lui, ori, după ceilalţi tălmăcitori, „odihna". Că – de vreme ce, călătorind în pustie, făceau dese mutări, Cortul întru care socoteau că locuieşte Dumnezeu povăţuind înainte, iar în pămîntul făgăduinţei au încetat din călătorie şi Cortul s-a aşezat în locurile afierosite lui – după cuviinţă a numit pămîntul făgăduinţei „încetare". Iar „căi ale lui Dumnezeu" a numit iconomiile.

TÎLCUIREA PSALMULUI 95

Cîntarea lui David, cînd se zidise casa după robie. Nescrisă deasupra la Evrei.

Nici Fericitul David n-a scris această scriere-deasupra, nici cei ce au tălmăcit prorocia dintru început, ci, după cum se pare, altul oarecare a pus-o, văzînd înţelegerea cea de deasupra[1] a Psalmului. Căci, într-adevăr, înţelegerea pe deasupra a slovei se potriveşte şi celor ce se întorseseră din Babilon şi zidiseră dumnezeiasca Biserică, fiindcă întru dînşii s-a zugrăvit umbrit mîntuirea tuturor oamenilor. Însă prorocia mai-nainte vesteşte cea dintîi şi cea de a doua arătare a lui Dumnezeu şi Mîntuitorului nostru, şi Judecata ce va să fie şi mîntuirea ce s-a dat neamurilor.

1. Cîntaţi Domnului cîntare nouă,

Că, pentru lucruri noi, este trebuinţă şi de noi cîntări de laudă.

cîntaţi Domnului, tot pămîntul!

Cum se potrivesc acestea Iudeilor, cărora li se da război de la toţi oamenii? Că cei ce au văzut slobozenia lor nu s-au bucurat, ci, dimpotrivă, s-au îngreuiat şi s-au ispitit a-i împresura cu multe feluri de rele, iar prorocescul cuvînt cheamă pe toată lumea spre dănţuire.

2. Cîntaţi Domnului, bine-cîntaţi numele Lui, binevestiţi din zi în zi mîntuirea Lui!

Zice: În fiecare zi vestiţi facerea Lui de bine. Apoi, învaţă şi cui se cuvine a aduce vestirea:

[1] Înţelesul literei.

3. Vestiți întru neamuri mărirea Lui, întru toate noroadele minunile Lui!

Îndulcească-se tot neamul oamenilor de învățătura aceasta și să învețe dumnezeieștile faceri de minuni.

4. Că mare este Domnul și lăudat foarte. Înfricoșat este mai presus decît toți dumnezeii.

Că Domnul tuturor are negrăită mărime, și a arătat puterea Sa asupra dumnezeilor mincinoși, vădind înșelăciunea lor. Și a arătat acest lucru prin cele adăugate:

5. Că toți dumnezeii neamurilor sînt draci, iar Domnul cerurile a făcut.

Pentru Dînsul zice și Fericitul Pavel: „De-ar fi cunoscut, nu ar fi răstignit pe Însuși Domnul slavei." Că cei ce se numeau „dumnezei" s-au arătat draci răi, iar Dumnezeul nostru S-a arătat făcător al cerurilor: căci, în vremea Patimii Lui celei de voie, nu numai că soarele s-a întunecat, și pietrele s-au despicat și catapeteasma Bisericii s-a sfîșiat, ci și Puterile cerurilor s-au clătinat. Și, în scurt să zic, toate acestea îngrozeau cu desființarea, văzînd pe Cel ce poartă toate spînzurat pe Cruce.

6. Mărturisire și frumusețe – înaintea Lui; sfințenie și mare cuviință – întru sfințirea Lui.

Că și după ce a luat asupră-Și firea omenească și S-a arătat oamenilor prin aceasta sloboade strălucirile marii Sale cuviințe și pe toți îi trage spre închinăciune. Că „sfințenie a Lui" a numit Biserica pe care a luat-o asupră-Și. Iar „frumusețea" a pomenit-o și în Psalmul 44, cînd a zis: „...frumos cu podoaba mai mult decît fiii oamenilor."

7. Aduceți Domnului strămoșiile neamurilor, aduceți Domnului mărire și cinste!

8. Aduceți Domnului mărire numelui Lui!

Deci: Alergați, toți oamenii, către Stăpînul ce voiește să vă mîntuiască și Lui aduceți închinăciunea cea cuviincioasă. Și, nevăzîndu-L pe Făcătorul de bine cu ochii trupului, numelui Lui aduceți cîntarea de laudă!

Ridicați jertfe și intrați în curțile Lui!

9. Închinați-vă Domnului în curtea cea sfîntă a Lui!

„Jertfe" le numește pe cele cuvîntătoare, pe care le vedem aducîndu-se și jertfindu-se totdeauna de preoți. Iar prin mulțimea „curților" însemnează bisericile. Și, de altfel, nu a poruncit aceasta Iudeilor, ca cineva să creadă că e vorba de jertfele Legii celei vechi, ci „strămoșiilor neamurilor", care aduc în biserici jertfele Noului Așezămînt. Dumnezeu a mai-nainte vestit pentru acestea și prin alt Proroc, vorbind către Iudei: „Nu este voia Mea întru voi și jertfă nu voi primi din mîinile voastre. Că, de

la răsăriturile soarelui pînă la apusuri, mare este numele Meu întru neamuri, și în tot locul se aduce numelui Meu tămîie și jertfă curată."

Să se clatine de fața Lui tot pământul!

Iar Achila: „Chinuiți de naștere de la fața Lui, tot pămîntul!" Așa încă și Simmah. Și se aseamănă acestea cu cele zise de Prorocul Isaia: „Pentru frica Ta, Doamne, în pîntece am luat, și am chinuit și am născut duhul mîntuirii Tale, pe care l-am făcut pe pămînt." Deci și aici prorocescul cuvînt poruncește neamurilor ce au primit mîntuitoarele semințe să chinuiască, și să nască buna-credință, să se clatine din starea mai dintîi, și să se proptească și să se înfigă întru dumnezeieștile legi.

10. Spuneți întru neamuri că Domnul S-a împărățit, pentru că a întărit lumea, care nu se va clăti.

Deci: Propovăduiți împărăția Dumnezeului tuturor, Care a schimbat lumea cea rătăcită și a arătat-o întemeiată pe ceea ce se purta ici și colo. Așa zice încă și Simmah: „Domnul S-a împărățit, și a întemeiat lumea nestrămutată." Deci se vădește că împărăția lui Dumnezeu e veșnică, dar atunci s-a arătat, prin schimbarea lucrurilor.

Judeca-va noroade cu îndreptare.

Fiindcă L-a arătat Împărat pe Dumnezeu, după cuviință pomenește și Judecata, înalt-propovăduind îndreptarea acesteia și dreptatea.

11. Veselească-se cerurile și să se bucure pământul,

Zice: Cu oamenii, împărtășească-se toată zidirea de veselie, cele cerești și cele pămîntești să se sature de dulceață! Că, dacă Îngerii se bucură pentru un păcătos ce se pocăiește, cu adevărat au mai mare veselie pentru schimbarea tuturor oamenilor.

clătească-se marea și plinirea ei!

Iar Teodotion și Simmah, așa: „Răsuna-va marea împreună cu plinirea ei." Că toată viața oamenilor, care seamănă cu furtuna mării, va primi răsunarea dumnezeieștilor propovedanii. Totodată prorocește și sculările celor necredincioși asupra propovăduitorilor adevărului, după cum am arătat și întru alți Psalmi.

12. Bucura-se-vor cîmpii și toate cele dintru dînșii,

Iar Simmah, așa: „Făli-se-va țarina și toate cele dintru dînsa." Tîlcuind pilda neghinelor, și Domnul a numit lumea „țarină". Deci zice că toate se vor umple de bucurie și de inimă bună.

atunci se vor bucura toate lemnele pădurii

Iar Achila: „Atunci vor lăuda toate lemnele pădurii." Acelea cu covîrșire vor aduce lauda lui Dumnezeu, că dintru dînsele este lemnul cel mîntuitor pe care s-a pironit trupul Mîntuitorului, prin care a odrăslit oamenilor cele bune. Însă ni se cuvine

a ști că cuvîntul cel prorocesc a folosit aici o prosopopie[1] (adică facere de față), că nici cerul, nici pămîntul, nici marea, nici cîmpii, nici lemnele nu sînt cuvîntătoare și însuflețite, ci oamenii ce sînt întru acestea aduc lui Dumnezeu cîntarea de laudă. Pentru că marea o locuiesc ostrovenii, pămîntul – pămîntenii, cerul – Îngerii, iar cei ce văd pădurile izbăvite de slujba idolilor Îi aduc lauda lui Dumnezeu. Tot așa, învățîndu-i călătoria fiilor lui Israil din Egipt, Prorocul s-a folosit iarăși de o prosopopie: „Marea a văzut, și a fugit, Iordanul s-a întors înapoi, munții au săltat ca berbecii, și dealurile ca mieii oilor."

13. de fața Domnului, că vine, că vine să judece pămîntul.

Și bine a pus amîndouă graiurile: „că vine" și „că vine", că arătarea cea dintîi a dat oamenilor dumnezeiasca cunoștință, iar cea de a doua va face judecată și deslușire lucrurilor.

Judeca-va lumea întru dreptate și noroadele întru adevărul Său.

Că atunci zice – va face dreapta judecată, nemaifolosind îndelunga-răbdare dintîi, ci cerînd adevărul lucrurilor și scoțînd dreaptă hotărîre asupra tuturor.

TÎLCUIREA PSALMULUI 96

Psalmul lui David, cînd s-a așezat pămîntul lui. Nescris deasupra la Evrei.

Însuși cel ce a pus această scriere-deasupra a mărturisit că nu a aflat-o pe dînsa la Evrei, ci că el a pus-o. Ca urmare, aceasta nu e prorocească, fiindcă nu se potrivește minții Psalmului, că Prorocul vorbește de așezarea a tot pămîntul, iar nu doar a celui iudaicesc. Se poate ca prin „pămînt al Prorocului" cel ce a pus scrierea-deasupra să înțeleagă și el lumea întreagă, fiindcă toți oamenii s-au folosit de viersuirea acestuia, dar Psalmul mai-nainte vestește cea dintîi și cea de a doua arătare a lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru, și cunoștința de Dumnezeu a neamurilor și judecata ce va să fie.

1. Domnul S-a împărățit, să se bucure pămîntul, veselească-se ostroave multe!

Prin acestea, mai-nainte grăiește cea dintîi arătare a Mîntuitorului, pentru care i-a ridicat spre dănțuire și veselie atît pe cei de uscat, cît și pe ostroveni, că și unii, și alții se bucură mîngîindu-se cu nădejdea celor ce aveau să fie. Și a zis că „va împărăți" Domnul nu pentru că atunci ar fi primit El împărăția, ci pentru că atunci a arătat-o oamenilor. Și, ca să nu grăim tot aceleași, rugăm pe cei ce voiesc a învăța să citească aceasta mai cu de-amănuntul întru cele tîlcuite de noi.

---

[1] „Personificare", de la elinescul „prosopon" – „față".

2. Nor și negură – împrejurul Lui, dreptatea și judecata sînt îndreptarea scaunului Lui.

Prin „negură" și prin „nor" a învățat nevederea dumnezeieștii Firi: că, precum nu poate fi văzut cel ce e acoperit cu nor și cu negură, așa e cu totul cu neputință a vedea Firea cea nevăzută. Însă prorocia aduce aminte că Dumnezeu-Cuvîntul este Cel ce S-a arătat în muntele Sinaiului prin nor și prin negură. Și ne învață că, deși nu este cu putință a vedea dumnezeiasca Fire, totuși putem vedea puterea Acesteia prin lucrarea ei: că i-a învățat pe oameni dreptatea, și pe cei ce le lucrează pe toate fără de socoteală i-a deprins să petreacă cu judecată dreaptă. Pe acestea le-au săvîrșit „scaunul" și „împărăția" Lui.

3. Foc înaintea Lui se va aprinde și va arde împrejur pe vrăjmașii Lui.

Acestea sînt prorociile celei de-a doua arătări. Pe acestea le-a văzut și dumnezeiescul Daniil: „Scaunul Lui – zice – pară de foc, roatele lui – foc arzător, rîu de foc curgînd trăgea pe dinaintea lui. Mii de mii Îi slujeau Lui și miriade de miriade stăteau înaintea Lui. Divanul s-a așezat și cărțile s-au deschis."

4. Strălucit-au fulgerele Lui lumii;

Două sînt lucrările focului: că are nu numai arderea, ci și luminarea; și pe aceasta din urmă o dobîndește ceata Sfinților, iar pe cealaltă cei ce au trăit întru fărădelege. Și Însuși Stăpînul a asemănat venirea Sa cu fulgerul, și a zis așa: „Precum fulgerul iese de la răsărituri și se arată pînă la apusuri, așa va fi și venirea Fiului Omului."

văzut-a și s-a clătit pămîntul.

Că cine nu se teme de acel înfricoșat divan?

5. Munții ca ceara s-au topit de la fața Domnului, de la fața Domnului a tot pămîntul.

Că nu numai cei stăpîniți, ci și înșiși silnicii[1] și împărații se vor topi de frică, precum ceara cînd se învecinează cu focul. Că, cu cît li s-a încredințat iconomia mai multor lucruri, cu atîta se supun sub mai multe vămi; și, cu cît mai multă este datoria, cu atît mai mare e și temerea.

6. Vestit-au cerurile dreptatea Lui și au văzut toate noroadele slava Lui.

Acest lucru s-a și făcut, și se va mai face. Căci, cînd S-a născut Stăpînul Hristos, ceată de Îngeri, arătîndu-se, I-a adus laudă lui Dumnezeu pentru mîntuirea oamenilor și, lăudîndu-L, strigau: „Mărire – întru cele prea-înalte lui Dumnezeu, și pe pămînt – pace, întru oameni – bunăvoire!" Deci „ceruri" a numit Puterile cerești, precum de multe ori îi numește „pămînt" pe cei ce locuiesc pe pămînt. Iar prin a loru-și schimbare, încă și noroadele de prin lume au văzut puterea lui Dumnezeu și

[1] Cei puternici, stăpînitorii.

Mîntuitorului nostru, însă a doua venire îi va învăţa arătat pe toţi oamenii împărăţia Stăpînului, şi toţi vom auzi atunci cîntarea de laudă a Îngerilor.

7. Să se ruşineze toţi cei ce se închină celor scobiţi, cei ce se fălesc întru idolii lor!

Deci, răsărind Lumina cea adevărată, să se dea în laturi întunericul şi să se ascundă cei ce slujesc rătăcirii, să se acopere cei ce se închină idolilor!

Închinaţi-vă Lui, toţi Îngerii Lui!

Iar Fericitul Pavel a potrivit şi prorocia aceasta Mîntuitorului, şi zice aşa întru epistolia lui către Evrei şi iarăşi cînd Îl propovăduieşte în lume pe Cel întîi-născut: „Să se închine Lui toţi Îngerii lui Dumnezeu!" Şi în bună şi potrivită vreme a pus Prorocul acest stih: că, arătîndu-i pe închinătorii idolilor acoperiţi de ruşine, arată şi zecile de mii nenumărate ale Îngerilor închinîndu-se Dumnezeului nostru.

8. Auzit-a, şi s-a veselit Sionul şi s-au bucurat fiicele Iudeii pentru judecăţile Tale, Doamne.

„Sion" numeşte şi aici petrecerea cea bine-credincioasă, iar „fiice ale Iudeii" – bisericile de prin lume, că din Iudei îşi trăgeau neamul Apostolii Mîntuitorului, care le-au sădit şi le-au născut pe acestea. Iar martor este dumnezeiescul Pavel, trimiţînd epistolă Corintenilor şi grăind arătat că: „Întru Hristos Iisus, prin Evanghelie, v-am născut eu pe voi." Deci – de vreme ce Biserica Mîntuitorului este şi una, că întru un trup sînt toţi credincioşii, şi încă iarăşi multe, că multe sînt mădularele trupului – prin „Sion" a numit adunarea cea de obşte a credincioşilor, iar prin „fiicele Iudeii" - adunările celor ce au crezut, cele de prin cetăţi, cele de prin oraşe, de prin ţarini şi cele de prin sate. Şi zice că şi unii, şi alţii s-au umplut de veselie pentru dreptele judecăţi ale Judecătorului.

9. Că Tu, Domnul cel Preaînalt, peste tot pămîntul foarte Te-ai prea-înălţat, mai presus de toţi dumnezeii.

Şi toţi se bucură şi se veselesc primind cunoştinţa adevăratului Dumnezeu şi Împăratului şi văzînd mustrarea celor ce nu sînt dumnezei: că deşertăciunea acelora s-a mustrat, iar a Ta înălţime s-a arătat. Dar, de vreme ce nu avem noi trebuinţă doar de credinţă, ci şi de fapte bune, Prorocul e silit a aduce şi sfătuirea aceasta:

10. Cei ce iubiţi pe Domnul, urîţi răutatea!

Dacă vă place ce e bun, îngreţoşaţi-vă de cel împotrivnic, că „ce împărtăşire are lumina cu întunericul?" Iar prin ura către „răutate" a oprit toate felurile răutăţii.

Păzeşte Domnul sufletul cuvioşilor Săi, din mîna păcătosului va izbăvi pe dînşii.

Întorcîndu-vă de la răutate și grijindu-vă de petrecerea cea bună și dreaptă, veți avea purtător de grijă și păzitor pe Domnul tuturor și vă veți face mai înalți decît vrăjmașii ce se scoală asupra voastră.

11. Lumină a răsărit dreptului, și celor drepți cu inima – veselie.

Că nu toți oamenii au voit să dobîndească lumină, nici toți au primit veselia cea din credință: că Soarele Dreptății Și-a trimis tuturor razele mîntuirii, dar sînt și din cei ce au mijit cu ochii și n-au voit a vedea lumina.

12. Veseliți-vă, drepților, întru Domnul, și mărturisiți pomenirea sfințeniei Lui!

Deci, toți cei ce ați dobîndit lumina și ați îmbrățișat soarta faptei bune, bucurați-vă și lăudați-L pe Dumnezeu, povestind mulțimea facerilor de bine. Că „mărturisire" a numit aici mulțumirea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 97

Psalmul lui David.

Și Psalmul acesta are aceeași înțelegere, că mai-nainte vestește amîndouă arătările Mîntuitorului. Însă mai multe povestește pentru cea dintîi.

1. Cîntați Domnului cîntare nouă,

Fiindcă propovăduiește schimbarea lucrurilor celor vechi și mai-nainte vestește oarecare petrecere nouă, după cuviință poruncește să aducă lui Dumnezeu și cîntare nouă.

că lucruri minunate a făcut Domnul!

Că cele făcute de Dumnezeul tuturor sînt peste fire și prea-slăvite.

Mîntuitu-l-a pe el dreapta Lui și brațul cel sfînt al Lui.

De multe ori am zis că „mînă" numește lucrarea, iar „dreaptă" – lucrarea cea bună. Și zice că mîntuirea oamenilor este lucrarea puterii Lui. Și, avînd nemăsurată iubire de oameni, socotește viața oamenilor al Său cîștig, pentru că, slobozindu-i pe dînșii de înșelăciunea idolilor și arătîndu-le înălțimea împărăției Sale, i-a împărtășit de mîntuire. Și a arătat mai descoperit acest lucru prin cele adăugate:

2. Cunoscută a făcut Domnul mîntuirea Sa, înaintea neamurilor a descoperit dreptatea Sa.

Tuturor oamenilor a adus apele cele mîntuitoare și a arătat împărăția Sa cea dreaptă neamurilor.

3. Pomenit-a mila Sa lui Iacov, și adevărul Său casei lui Israil. Văzut-au toate marginile pămîntului mîntuirea Dumnezeului nostru.

Foarte se aseamănă acestea cu prorociile Prorocului Isaia: că, prin acela, Dumnezeul tuturor a zis către Stăpînul Hristos: „Datu-Te-am pe Tine spre așezămînt neamului și spre lumină limbilor, ca să fii Tu spre mîntuire pînă la marginea pămîntului." Că – de vreme ce Dumnezeul tuturor le-a făgăduit minunaților Patriarhi: lui Avraam, și lui Isaac, și lui Iacov și dumnezeiescului David, că din sămînța lor Îl va ridica după trup pe Hristos și că va dărui mîntuire printr-Însul tuturor oamenilor – a numit „așezămînt" făgăduința făcută către părinți. (Iar ceilalți tălmăcitori au zis așezămîntului „tocmeală".) Iar „neam" al Lui l-a numit pe Israil, fiindcă din Iudei este Hristos după trup, după cum zice Apostolul: „Deci Te-am dat pe Tine spre așezămînt al neamului, ca să împlinești tocmelile și făgăduințele făcute către Iudei." Iar „spre lumină" – nu încă Iudeilor, ci neamurilor, că acestea au dobîndit mîntuirea prin credință, fiindcă L-au mărturisit și Îl mărturisesc pe El Dumnezeu din Dumnezeu, iar Iudeii au iubit întunericul necredinței. Aceasta a zis aici și Fericitul David: „Pomenit-a mila Sa lui Iacov, și adevărul Său casei lui Israil", pentru că a împlinit făgăduințele făcute către aceia. Pentru aceea, „toate marginile pămîntului văzut-au mîntuirea Dumnezeului nostru", că nu numai Iudeilor, ci tuturor oamenilor le-a răsărit lumina adevărului.

4. Strigați Domnului, tot pămîntul, cîntați, și vă bucurați și cîntați!

Deci, de vreme ce toți v-ați slobozit de amara tiranie a diavolului, aduceți lauda de biruință lui Dumnezeu, Celui ce v-a mîntuit! Și, fiindcă strigarea este glasul celor ce biruiesc, împlinim ceea ce ni s-a poruncit, că ne-am obișnuit a aduce lui Dumnezeu lauda aceasta în vremea cea de taină, strigînd și cîntînd, cîntînd și lăudîndu-L și cu toată inima bună dănțuind.

5. Cîntați Domnului în alăută și cu glas de Psalm.

Și este cu putință a vedea legea aceasta împlinindu-se totdeauna în biserici, pentru că întru duhovniceasca alăută cîntăm dumnezeiasca laudă. Încă și din trupurile noastre facem alăute cuvîntătoare: și folosim dinții în loc de strune și buzele în loc de aramă, iar limba, pornindu-se mai iute decît orice arcuș, săvîrșește glasul cel tocmit al măsurilor cîntecului, iar pe limbă o pornește mintea, făcînd mutarea și schimbarea acesteia ca un cîntăreț cu știință. Alăuta aceasta este mai dulce și mai plăcută lui Dumnezeu decît cea neînsuflețită, și martor este Însuși Dumnezeu, strigînd către Iudei prin Prorocul: „Depărtează-ți de la Mine răsunarea cîntărilor tale, căci glasul organului tău nu-l voi auzi!"

6. Cu trîmbițe ferecate și cu glas de trîmbiță de corn

Dumnezeiasca *Scriptură* numeşte de multe ori „trîmbiță" strigarea. Aşa, Domnul zice întru Sfințitele Evanghelii: „Cînd faci milostenie, să nu trîmbițezi înaintea ta, precum fac fățarnicii", în loc de: Să nu o propovăduieşti, nici să o faci arătată tuturor, ca să nu vatămi rodul iubirii de oameni prin mărirea deşartă. Deci „trîmbiță" numeşte aici învățătura prin care ne învățăm facerile de bine către noi şi deprindem legile aducătoare de folos.

Şi „trîmbițe ferecate" le zice pe cele de aramă, iar „de corn" – pe cele făcute din coarne de dobitoace. Şi pe acestea le foloseau Iudeii, căci ei urmau umbra obiceiurilor noastre: adică – precum aceia jertfeau mielul cel necuvîntător, iar noi pe Cel mîntuitor, pe Dumnezeul cel din Dumnezeu, pe Cel ce ridică păcatul lumii – tot aşa, aceia foloseau trîmbițele cele neînsuflețite, iar noi pe cele însuflețite şi cuvîntătoare. Deci trîmbițe ale noastre sînt dumnezeieştii Apostoli, şi dumnezeieştii Proroci şi cei ce au dobîndit darul cel dăscălesc după aceia.

strigați înaintea Împăratului, Domnului!

Aduceți lauda de biruință Împăratului şi Stăpînului tuturor!

7. Clătească-se marea şi plinirea ei, lumea şi toți cei ce locuiesc într-însa!

Iar Simmah, aşa: „Să răsune marea împreună cu plinirea ei, lumea şi toți cei ce o locuiesc pe dînsa!" Şi sfîrşitul prorociei se poate vedea cu covîrşire în cetățile cu mulți oameni, că mulțimea noroadelor celor bine-credincioase din biserici se aseamănă mării ce se învăluieşte; la fel este încă şi glasul celor ce cîntă. Iar după Cei 70, prorocescul cuvînt a arătat pornirea şi schimbarea celor ce locuiesc marea şi pămîntul, că se clatină cel ce se porneşte, şi se porneşte cel ce se schimbă şi se strămută.

8. Rîurile vor bate din palme deodată,

„Rîuri" i-a numit pe cei ce au dobîndit darul dăscălesc, care revarsă dumnezeieştile ape ca nişte rîuri. Şi a zis că bat din palme şi Îl laudă pe Dumnezeu fiindcă bătaia în palme este şi ea a celor ce biruiesc.

9. munții se vor bucura de fața Domnului, că vine, că vine să judece pămîntul!

„Munți" i-a numit aici pe cei ce au cugetul înalt, peste care s-a zidit cetatea lui Dumnezeu, că zice: „Nu poate cetatea să se ascundă, deasupra muntelui stînd"; şi: „Temeliile Lui – în munții cei sfinți." Aceştia a zis că se bucură şi se veselesc, învățîndu-se arătarea lui Dumnezeu şi Mîntuitorului nostru: că, aşteptînd răsplătirile ostenelilor, se bucură, ştiind dreptatea Judecătorului.

Judeca-va lumea întru dreptate, şi noroadele cu îndreptare.

Că arătarea cea dintîi avea multă milă, iar cea de a doua va avea dreptatea, că zice Apostolul: „Toți vom sta înaintea judecății lui Hristos, ca să-şi ia fiecare cele ce a făcut prin trup, după acelea pe care le-a lucrat, ori bine, ori rău." Încă şi Prorocul

a zis aceasta: „O dată a grăit Dumnezeu, acestea două am auzit: că stăpînirea este a lui Dumnezeu și că a Ta, Doamne, este mila, că Tu vei răsplăti fiecăruia după lucrurile lui."

TÎLCUIREA PSALMULUI 98

Psalmul lui David. Nescris deasupra la Evrei.

Psalmul acesta proroceşte întoarcerea Iudeilor din Babilon, dar mai-nainte vesteşte şi arătarea Mîntuitorului nostru şi necredinţa Iudeilor.

1. Domnul S-a împărăţit, să se mînie noroadele!

Şi Iudeii, şi Elinii înnebunesc şi turbează auzind de Împărăţia Stăpînului Hristos. Încă şi cînd au dobîndit Iudeii slobozenia, crăpau toţi megieşii de prin laturile de aproape, văzînd prea-slăvita lor întoarcere, care arăta puterea Celui închinat de dînşii.

Cel ce şezi pe Heruvimi, clătească-se pămîntul!

Zice: Acesta pe Care Îl propovăduim e Dumnezeu şi Domn al Puterilor celor de sus. Iar pe acest „Cel ce şezi" l-a zis vorbind ca despre oameni, căci de care şedere are trebuinţă Firea cea fără de trup, cea necuprinsă şi nescrisă împrejur, Care ţine ocolul pămîntului şi pe cei ce locuiesc pe dînsul ca nişte lăcuste? Dar, cu toate acestea, cuvîntul închipuie că Dumnezeul tuturor Se poartă peste Heruvimi împărăteşte, spăimîntînd şi înfricoşînd pe cei ce aud.

2. Domnul în Sion mare şi înalt este peste toate noroadele.

Şi cînd s-au întors Iudeii, şi cînd au zidit dumnezeiasca Biserică s-a arătat tuturor puterea lui Dumnezeu, dar Cel ce a răbdat Crucea S-a dovedit Stăpîn a toată lumea cu covîrşire şi mai ales cînd Sfinţiţii Apostoli au adus neamurilor mîntuitoarea propovedanie.

3. Mărturisească-se numelui Tău celui mare, că înfricoşat şi sfînt este!

Deci: Se cuvine ca toţi să Te laude, şi să povestească facerile Tale de bine şi să nu iscodească firea Ta cea negrăită, ci să aducă cinste numelui Tău, celui ce este înfricoşat şi prea-sfînt, că sfinţeşte pe cei credincioşi şi îngrozeşte pe cei necredincioşi.

4. Şi cinstea Împăratului iubeşte dreptatea.

Şi ni se cuvine să ne temem de Dînsul ca de un Împărat şi ca de Cel ce unelteşte dreptatea. Că lucrul osebit al adevăratei împărăţii este să-i ocîrmuiască pe supuşi cu dreptate, deci „cinstea Împăratului iubeşte dreptatea", adică: Faptul că iubeşte dreptatea îl face cinstit pe Împărat. Şi aceasta arată şi stihul adăugat:

Tu ai gătit îndreptările, judecata și dreptatea întru Iacov Tu ai făcut-o.

Căci, ca un împărat drept, ai scos bună și dreaptă hotărîre, și l-ai slobozit pe Israil de silnicia celor ce-l robiseră și pe neamuri din robia diavolului. Iar după cealaltă prorocie se cuvine să înțelegem așa: Ai arătat adevărul făgăduinței Tale, împlinind făgăduințele făcute către strămoșii lui Israil și dăruind mîntuirea prin sămînța lui Avraam.

5. Înălțați pe Domnul Dumnezeul nostru și vă închinați așternutului picioarelor Lui, că sfînt este!

Deci: Răsplătiți Făcătorului de bine cu ceea ce puteți, aducîndu-I Lui cinstea cuviincioasă! Iar acest „înălțați" e în loc de: Propovăduiți înălțimea Lui! Iar „așternut al picioarelor Lui" fusese legiuită de demult Biserica din Ierusalim, iar acum bisericile de peste tot pămîntul și marea, întru care Îi aducem închinăciunea Preasfîntului Dumnezeu.

6. Moisi și Aaron, între preoții Lui, și Samuil, întru cei ce cheamă numele Lui,

Lăsîndu-i deoparte pe ceilalți Proroci, nu așa prost i-a pomenit doar pe aceștia, ci învățîndu-ne turbarea și tirania Iudeilor asupra lor. Pentru că, în vremea lui Moisi și a lui Aaron, s-au ispitit să răpească preoția[1], iar în vremea lui Samuil, necinstind dumnezeiasca împărăție, au iubit-o pe cea omenească[2]. Deci cuvîntul cel prorocesc ne învață că, turbîndu-se asupra Mîntuitorului și neprimind mîntuitoarea Lui împărăție[3], Iudeii nu săvîrșesc nimic nou, căci nebunia le era obișnuită lor de demult.

chemat-au pe Domnul, și El i-a auzit pe dînșii.

7. În stîlp de nor grăia către dînșii,

---

[1] „Atunci Core, fiul lui Ițhar, fiul lui Cahat, fiul lui Levi, cu Datan și cu Abiron, fiii lui Eliab, cu On, fiul lui Felet, din seminția lui Ruben, s-au sculat împotriva lui Moisi împreună cu două sute cincizeci de bărbați, căpetenii ale obștii fiilor lui Israil, oameni însemnați, care erau chemați la adunare. Adunîndu-se aceștia împotriva lui Moisi și Aaron, le-au zis: Destul! Toată obștea și toți cei ce o alcătuiesc sînt sfinți și Domnul este între ei. Pentru ce vă socotiți voi mai presus de adunarea Domnului?" (*Numerii* 23:1-3). Răzvrătiții erau din leviți, de care Fericitul Teodorit va pomeni și mai tîrziu.

[2] E vorba de întemeierea primei împărății, cîrmuite de Saul, cînd Iudeii au lepădat ocîrmuirea dumnezeiască, vrînd a fi asemeni neamurilor. Pînă atunci, ei fuseseră povățuiți de Însuși Stăpînul a toate, prin mijlocirea Sfinților Săi Proroci Patriarhi, iar mai tîrziu prin Prorocii numiți „Judecători", care erau de fapt ocîrmuitori ai întregului Israil. Ultimul dintre ei a fost Samuil. (Vezi *Cartea Judecătorilor* și *Cartea întîi a Împăraților*).

[3] „Și era Vinerea Paștilor, cam la al șaselea ceas, și a zis Pilat Iudeilor: Iată Împăratul vostru! Deci au strigat aceia: Ia-L! Ia-L! Răstignește-L! Pilat le-a zis: Să răstignesc pe Împăratul vostru? Arhiereii au răspuns: Nu avem împărat decît pe Cezarul" (*Ioan* 19:14-16).

Zice: Aveau multă îndrăzneală către Dumnezeu, că aceia Îl rugau, iar El îi auzea, și le da cererile și vorbea cu dînșii în priveliștea tuturor, arătîndu-Se prin nor. Apoi, ne învață că nu i-a împărtășit cu nedreptate de acest dar:

că păzeau mărturiile Lui și poruncile Lui pe care le-a dat lor.

Că, petrecînd ei după Lege și viețuind după poruncile Lui, le-a dăruit lor darul acesta.

8. Doamne Dumnezeul nostru, Tu i-ai auzit pe ei; Dumnezeule, Tu milostiv Te-ai făcut lor

Zice: Tu ești – o, Stăpîne! – Cel propovăduit de noi, Cel ce i-ai împărtășit pe aceia de atîta îndrăzneală și i-ai învrednicit de multă milostivire.

și izbîndind spre toate izvodirile lor.

Iar Simmah, așa: „Și izbăvitor ai fost pentru asupririle ce li se făceau lor." Că pe cei ce s-au sculat cu tiranie împotriva marelui Moisi i-a dat focului, iar pe cei ce au scăpat de văpaie i-a trimis în mormînt de vii, poruncind să se desfacă pămîntul.[1] Și, pentru tirania lor, a arătat locul acela mormînt de sine-și făcut, și i-a cufundat în pămînt cu valuri prea-slăvite pe cei ce călătoriseră prin mare și pedestriseră[2] adîncul acela[3]. Iar pe cei ce s-au sculat împotriva lui Samuil Prorocul i-a dat silniciei lui Saul și i-a împresurat cu multe feluri de primejdii.[4]

9. Înălțați pe Domnul Dumnezeul nostru și vă închinați în muntele cel sfînt al Lui, că sfînt este Domnul Dumnezeul nostru!

Deci, urmînd buna-credință a acestor minunați bărbați, aduceți cuviincioasa cinste lui Dumnezeu! Iar „munte sfînt", de demult se numea Sinaiul, iar acum – înălțimea cunoștinței de Dumnezeu. Că așa a prorocit și Isaia, și Miheia: „În zilele cele de pe urmă, va fi arătat muntele Domnului", adică va fi arătată tuturor cunoștința de Dumnezeu. Și dumnezeiescul Apostol îl știe pe Sion munte gîndit, că zice: „V-ați apropiat la muntele Sion și la cetatea Dumnezeului celui viu, la Ierusalimul cel ceresc." Deci, după cunoștința dată nouă de Dumnezeu, ni s-a poruncit să aducem Lui închinăciune „și să-L mărturisim pe Cel ce S-a făcut om pentru noi Dumnezeu din Dumnezeu și Unul Născut Fiu al Tatălui. Amin."

---

[1] „Cum a încetat el (Moisi) să spună toate cuvintele acestea, s-a desfăcut pămîntul sub aceia, și și-a deschis pămîntul gura sa și i-a înghițit pe ei și casele lor, pe toți oamenii lui Core și toată averea; și s-au pogorît ei cu toate cîte aveau de vii în locuința morților, i-a acoperit pămîntul și au pierit din mijlocul obștii. Și tot Israilul care era împrejurul lor a fugit la strigătele lor, că ziceau: Să nu ne înghită și pe noi pămîntul! A ieșit apoi foc de la Domnul și a mistuit pe cei două sute cincizeci de bărbați care au adus tămîie" (*Numerii* 23:31, 35). Înfricoșata pedeapsă a fost urmarea răzvrătirii leviților, pe care am amintit-o mai sus.

[2] Umblaseră pe jos, pedestru.

[3] Adică marea s-a desfăcut ca să nu-i înece, iar pămîntul tocmai dimpotrivă, pentru a-i cufunda.

[4] Vezi *Cartea întîi a Împăraților*.

TÎLCUIREA PSALMULUI 99

Psalmul lui David, spre mărturisire. Nescris deasupra la Evrei.

Aici, Prorocul îi cheamă pe toți oamenii spre cîntarea de laudă, poruncindu-le să cinstească prin toate pe Dumnezeu Mîntuitorul.

1. Strigați Domnului, tot pămîntul,

Toți oamenii, aduceți lui Dumnezeu lauda de biruință! Că „pămînt" îi numește pe oamenii ce locuiesc pe pămînt.

slujiți Domnului întru veselie,

Că împărăția lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru nu e ca tirania cea amară a diavolului, ci stăpînia Lui este blîndă și iubitoare de oameni. Deci apropiați-vă la slujba Lui bucurîndu-vă!

intrați înaintea Lui întru bucurie!

Iar Simmah a zis: „cu bună cuvîntare", și Achila: „întru laudă", că lauda este a acelora ce se bucură și se veselesc.

2. Cunoașteți că El este Dumnezeul nostru,

Că, deși a voit a Se face om, Iubitorul de oameni a rămas de-a pururea Dumnezeu. Și zice: Prin înseși lucrurile învățați-vă că Cel ce este Stăpînul nostru este Dumnezeul tuturor! Și sfințita ceată a Apostolilor aducea neamurilor aceste învățături, după cum ne-a învățat istoria Faptelor.

El ne-a făcut pe noi, și nu noi.

Că nu ne-am făcut ziditori ai noștri noi înșine, ci de Dînsul ne-am zidit. Așa i-a învățat Fericitul Pavel pe Atenieni: „Dumnezeu, Cel ce a făcut lumea și toate cele dintru dînsa, Acesta fiind Domn al cerului și al pămîntului, nu locuiește în biserici făcute de mîini, nici nu Se slujește de mîini omenești ca și cum ar avea trebuință de ceva, că El a dat tuturor viață, și suflare și toate, și a făcut dintr-un sînge tot neamul omenesc, ca să locuiască peste toată fața pămîntului." Aceasta ne învață și Prorocul aici: „El ne-a făcut pe noi, și nu noi." Iar Simmah, așa: „El ne-a făcut pe noi, cei ce nu eram."

Iar noi – norodul Lui și oile pășunii Lui.

Prin acestea a arătat nu numai stăpînirea, ci și purtarea de grijă, că nu este numai Stăpînul nostru, ci și Păstorul care ne aduce buna pășune, iar noi sîntem „norodul Lui" ca al unui împărat, și „oi" ca ale unui păstor.

3. Intrați în porțile Lui întru mărturisire, în curțile Lui întru laude!

„Porţi ale Lui" şi „curţi ale Lui" numeşte bisericile, că acestea ne-au dat intrarea către Dînsul, întru care se cuvine a povesti dumnezeieștile şi mîntuitoarele Lui lucrări şi a-I aduce cîntarea de mulţumită ca pe un dar.

4. Mărturisiţi-vă Lui, lăudaţi numele Lui! Că este bun Domnul, în veac este mila Lui, şi pînă în neam şi în neam adevărul Lui!

Căci cum nu este cu dreptate a-L lăuda pe Cel ce a avut negrăită iubire de oameni şi a pus sfîrșit făgăduinţelor celor bune? Că cele ce s-au făgăduit în vremile neamului strămoşilor noştri, pe acestea le-a împlinit în vremea neamului nostru, „prin Cruce şi prin moarte făcînd mîntuirea noastră. Amin."

TÎLCUIREA PSALMULUI 100

Psalmul lui David.

Unele dintre pre-scrieri au aşa: „întru a patra a Sîmbetelor", dar nici la Evreu, nici la ceilalţi tălmăcitori, nici la Cei 70 nu am aflat această adăugire. Iar Psalmul are pricina că Iosia împăratul a surpat din temelii toate capiştile idoleşti, i-a ucis pe popii acestora şi a povăţuit norodul către buna-credinţă mai dinainte. Şi nu s-a grijit numai de sănătatea dogmelor, ci s-a sîrguit şi pentru isprăvile faptei bune, judecînd cu dreptate, cinstind dreptatea, izbîndind celor nedreptăţiţi, muncindu-i pe asupritori, purtînd grijă de folosul celor ce împreună-locuiau. Văzîndu-le pe acestea de departe, Fericitul David a scris Psalmul de faţă povestind fapta bună a aceluia şi înainte-punînd tuturor oamenilor chipurile desăvîrşirii.

1. Milă şi judecată voi cînta Ţie, Doamne.

Că – de vreme ce pe cei nedreptăţiţi îi miluia, iar pe cei ce făceau nedreptăţi îi pedepsea – minunatul Iosia a numit povestirea acelor fapte laudă a milei şi a judecăţii.

2. Cînta-voi şi voi merge cu pricepere în cale fără prihană.

Iar Simmah, aşa: „Viersui-voi şi pricepe-voi calea cea fără de prihană." Calea fără prihană şi plăcută lui Dumnezeu, pe care am văzut-o prin darul Duhului, pe aceasta o voi spori acum prin cîntarea de laudă.

Cînd vei veni către mine?

Că atîta curăţie a cîştigat bărbatul acesta minunat, cît a strigat către Dumnezeu cu îndrăzneală: „Cînd vei veni către mine?", în loc de: „Ţi-am gătit cum se cuvine palaturile împărăteşti, doresc de venirea Ta – o, Stăpîne! Voiesc arătarea Ta, dă-mi dară lucrul cel dorit!

Umblat-am întru nerăutatea inimii mele în mijlocul casei mele.

Cu prostime am trăit, nu am fost fățarnic, nu mă arătam altul cu cei din afară, iar în casă să le fac pe cele împotrivnice, ci cele ascunse ale mele se uneau și se potriveau cu cele arătate.

3. Nu am pus înaintea ochilor mei lucru fără de lege,

Nu uram numai faptele cele nelegiuite, ci lepădam și aducerile lor în minte, mai înainte de toate gîndul meu tocmindu-l și îndreptîndu-l.

pe cei ce făceau călcări de lege i-am urît.

Mă întorceam încă și de la cei ce defăimau dumnezeieștile Tale legi.

4. Nu s-a lipit de mine inima îndărătnică,

Prieteni îmi erau cei ce cinsteau dreptatea, iar pe cei ce voiau cele împotrivnice și nu voiau să aibă gîndul cel drept, îi țineam departe de adunările mele.

pe cel ce se abate de la mine, pe cel rău, nu-l cunoșteam.

Și – dacă cineva dintre cei ce erau împreună cu mine, care săvîrșea răutatea, ar fi voit să se depărteze de împreunarea mea – nu socoteam despărțire o astfel de despărțire, așa de lesne era foarte defăimat mie cel ce alegea răutatea.

5. Pe cel ce clevetea pe ascuns pe vecinul său, pe acesta îl goneam.

Și pîrile făcute în taină nu le primeam, ci îi goneam pe cei ce se ispiteau a unelti acest lucru.

Cu cel mîndru cu ochiul și cu cel nesățios la inimă, cu acesta nu mîncam.

Nici pe cei mîndri și lacomi nu îi făceam împreună-meseni.

6. Ochii mei – peste credincioșii pămîntului, ca să șadă ei împreună cu mine.

Și de soboarele mele și de sfatul meu se împărtășeau cei ce erau împodobiți cu credința și care demult le socoteau vrednice pe cele dumnezeiești.

Cel ce umbla în cale fără prihană, acesta îmi slujea.

Făceam multă purtare de grijă nu numai de prieteni și de sfetnici, ci și de slujitorii mei, că foloseam slujitori pe cei ce se îngrijeau de fapta bună și erau izbăviți de răutate.

7. Nu va locui în mijlocul casei mele cel ce face mîndrie,

Și nu voiam a-l avea împreună-locuitor în casa mea pe nici unul dintre cei ce foloseau trecerea cu vederea și nebăgarea de seamă.

cel ce grăia nedreptăți nu s-a îndreptat înaintea ochilor mei.

Și, dacă cineva m-ar fi sfătuit sau ar fi cerut lucruri nedrepte, se ducea împiedicîndu-se de al său scop, că aveam sîrguință a-mi astupa urechile de către cei ce voiau să clevetească.

8. În dimineți am ucis pe toți păcătoșii pămîntului, ca să pierd din cetatea Domnului pe toți cei ce lucrează fărădelege.

Ne-am învățat arătat acest lucru din istorie, că i-a dat la moarte pe toți popii rău-credincioși și a curățat cetatea cea sfințită. Iar „dimineață" numește începutul împărăției lui, căci ca o dimineață a răsărit el cu dreptatea cuvenită și care lumina. Iar cel ce voiește cu de-adinsul să știe fapta bună a bărbatului o va afla pe aceasta întru A doua istorie a Paralipomenilor și întru A patra a Împăraților. „Deci sîrguiască-se fiecare a se face următor al bărbatului acestuia, ca să se împărtășească de îndrăzneala sa înaintea lui Hristos. Amin."

TÎLCUIREA PSALMULUI 101

Rugăciunea săracului cînd se va mîhni și înaintea Domnului își va vărsa rugăciunea sa.

Psalmul acesta are prorocii ale ticăloșiei norodului Iudeilor în Babilon și ale întoarcerii de acolo, dar totodată mai-nainte vestește chemarea și mîntuirea neamurilor. Și se potrivește încă oricui se luptă cu oarecari primejdii și se roagă a dobîndi dumnezeiescul ajutor, că „sărac" numește pe cel ce are trebuință de dumnezeiasca purtare de grijă.

1. Doamne, auzi rugăciunea mea, și strigarea mea la Tine să fie!

Primește rugăciunea mea – o, Stăpîne! – și dă-i ajutorul Tău celui ce se roagă cu jale! Pentru că Simmah a numit „strigarea" „tînguire".

2. Să nu întorci fața Ta de la mine,

Milostiv fă-Te mie, și dezleagă și lasă mînierea cea de asupra mea!

ori în ce zi mă necăjesc, pleacă urechea Ta către mine, ori în ce zi Te voi chema, degrabă auzi-mă!

Și graiurile acestea ale Psalmului arată că prorocia este povestirea lucrurilor ce aveau să fie, iar nu a celor făcute. Că – de vreme ce norodul era întru multă bună-norocire și strălucire întru împărăția dumnezeiescului David – după cuviință Prorocul aduce rugăciunea folosind fața acelora, și se roagă a dobîndi dumnezeiasca Pronie cînd ar fi venit vremea acestui lucru.

3. Că au lipsit ca fumul zilele mele, și oasele mele ca o uscăciune s-au uscat.

De aici, povestește ca pe niște făcute primejdiile ce aveau să fie, după a lor osebire, și zice că vremea vieții lui s-a cheltuit precum fumul și trupul lui s-a făcut tăciune uscat de mîhnire, ars ca de oarecare năpădire a focului. Că așa a tălmăcit și Achila: „Și oasele mele s-au ars și s-au pîrlit ca o ardere."

4. Rănitu-m-am ca iarba și s-a uscat inima mea,

Că încă și asemenea ierbii m-am stins și am pierdut floarea mai dinainte.

că am uitat a mînca pîinea mea.

5. De glasul suspinului meu, s-a lipit osul meu de carnea mea.

Că am lepădat pofta a toată hrana și m-am golit desăvîrșit de buna pătimire mai dinainte, fiindcă, topindu-se de mîhnire, trupul meu s-a cheltuit de tot și pe oasele goale am numai pielea singură. „Iar pîinea sufletului nostru este cuvîntul lui Dumnezeu: că, precum pîinea materialnică hrănește trupul, așa și cuvîntul cel din cer ființa sufletului. Și aceasta este pîinea de care Hristos, dînd rugăciunea Apostolilor, zicea: «Pîinea noastră cea de-a pururea dă-ne-o nouă astăzi!» Deci această pîine a uitat a o mînca, adică a o lucra, că mîncarea pîinii celei gîndite este totodată lucrarea ei. Și Domnul arată aceasta, cînd zice Apostolilor Săi: «Lucrați nu mîncarea care piere, ci care rămîne întru viața veșnică!» Inima celui ce nu mănîncă această pîine se usucă, rănindu-se ca iarba. Și cum se rănește și se usucă iarba? Cînd ploaia nu se sloboade peste dînsa. La fel și inima, cînd va boli cu lipsa cuvîntului lui Dumnezeu, atunci se rănește și se usucă, neputînd să odrăslească floarea faptei bune."

6. Asemănatu-m-am cu pelicanul de pustie, făcutu-m-am ca și corbul de noapte în casă nelocuită.

7. Privegheat-am și m-am făcut ca o pasăre ce stă singură pe casă.

Vrînd să arate primejdiile, folosește multe asemănări potrivite, și prin păsările zise arată frica și pustiirea de Purtătorul de grijă. Că pasărea, de îngrijire, gonește de la dînsa somnul, iar corbul de noapte, fugind de casele locuite, aleargă către cele pustii și părăsite. Căci, în loc de „case nelocuite", Simmah a zis: „surpături". Tot așa, și pelicanul petrece în pustietăți.

8. Toată ziua mă ocărau vrăjmașii mei, și cei ce mă lăudau asupra mea se jurau.

Cu totul de rîs m-am făcut vrăjmașilor mei. Și eu, cel ce oarecînd eram dorit și strălucit, acum m-am făcut jurămînt celor ce altădată mă lăudau, că asupra primejdiilor mele se jurau, zicînd: „Să nu pătimesc cele cumplite pe care le-a pătimit acela!"

9. Că cenușa ca pîinea am mîncat-o, și băutura mea cu plîngere am mestecat-o

10. din pricina urgiei Tale și a mîniei Tale.

Pe acestea le-a zis și Psalmul 79: „Ne vei hrăni pe noi cu pîine de lacrimi și ne vei adăpa cu lacrimi întru măsură." Iar prin acestea arată covîrșirea chinuirii, că, dacă vremea hranei era plină de chin, cu atît mai mult cealaltă vreme nu era slobodă de acesta. Și – zice – sînt împresurat cu relele acestea, căci Tu – o, Stăpîne! – Ți-ai pornit urgia asupra mea.

Că, înălțîndu-mă, m-ai surpat.

Că, înalt și strălucit arătîndu-mă pe mine înaintea tuturor, de năprasnă m-ai lepădat. Fiindcă pe acest „m-ai surpat" l-a pus din metafora celor ce se ridică la oarece înălțime și se trîntesc de pămînt.

11. Zilele mele ca umbra s-au plecat, și eu ca iarba m-am uscat.

Mă aflu – zice – chiar lîngă apusurile vieții, și mă asemăn umbrei ce se pleacă și de aici se sfîrșește, și am urmat uscăciunea ierbii, care cheamă mîinile secerătorilor.

12. Iar Tu, Doamne, în veac rămîi, și pomenirea Ta în neam și în neam.

Ci eu am și firea într-acest fel, și încă m-am înjugat cu atîtea primejdii, iar Tu, fiind de-a pururea vecuitor și veșnic, mi-ai fi dat cu lesnire oarecare schimbare a relelor de față. Că aceasta o și adaugă:

13. Tu, sculîndu-Te, vei milui Sionul, că vremea este a Te milostivi spre dînsul, că a venit vremea.

Zice: Dă primejdiei schimbarea spre bine, că vremea cere mila! Și însemnează prin aceasta sfîrșitul pedepsei hotărîte întru șaptezeci de ani. Așa se roagă și minunatul Daniil, după ce numără vremea robiei. Cu acestea împreună-glăsuiesc și graiurile cîntării de laudă celei duhovnicești, „că vremea este a Te milostivi spre dînsul, că a venit vremea".

14. Că bine au voit robii Tăi, de pietrele lui și de țărîna lui le va fi milă.

Că Sionul ne este nouă întreit dorit, măcar de este și foarte pustiu, și vrednice de iubit ne sînt și pietrele cele risipite, iar pomenirea țărînei celei făcute din surpare trezește întru noi milostivirea,

15. Și se vor teme neamurile de numele Domnului, și toți împărații pămîntului de mărirea Ta.

Că, văzînd întoarcerea noastră și zidirea cetății, cei ce au văzut primejdiile noastre mai dinainte – și împărații, și stăpînitorii, și supușii – se vor minuna toți de puterea Ta și, temîndu-se, vor crede că numai Tu ești Dumnezeu. Însă acest lucru s-a făcut cu adevărat doar după înomenirea lui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru. Că, după chemarea înapoi a Iudeilor din Babilon, locuitorii de prin prejur s-au minunat,

ce-i drept, de lucrul făcut, dar erau atît de departe de a crede Dumnezeului tuturor, că au ridicat deodată războiul asupra lor. Ci aici cuvîntul mai-nainte vestește schimbarea tuturor neamurilor și a împăraților, dintru care, pe unele le vedem făcute, iar pe altele le nădăjduim că vor fi, fiindcă zice dumnezeiescul Apostol că „încă nu le vedem pe toate supuse Lui", învățîndu-ne totodată că „Lui se va pleca tot genunchiul, și al celor cerești, și al celor pămîntești, și al celor dedesubt".

16. Că va zidi Domnul Sionul și Se va arăta întru mărirea Sa.

Că – de vreme ce aceia care nu cunoșteau dumnezeieștile iconomii socoteau robia Iudeilor și pustiirea Ierusalimului neputință a lui Dumnezeu – după cuviință a numit înnoirea cetății „mărire a lui Dumnezeu", în loc de: După ce va zidi iarăși Sionul, toți vor vedea pe Dumnezeul tuturor întru slava dinainte.

17. Căutat-a spre rugăciunea celor smeriți, și n-a defăimat cererea lor.

Că nu i-a defăimat ca pe niște robi și supuși, ci le-a primit rugăciunea și le-a dat slobozenia.

18. Să se scrie aceasta întru neamul ce vine, și norodul ce se zidește va lăuda pe Domnul.

Zice: Vom scrie în carte și această facere de bine, întru de-a pururea pomenire, ca și cei ce vor fi să învețe a Ta iubire de oameni. Iar „norod ce se zidește" îl numește pe cel adunat din neamuri, pentru care zice și Fericitul Pavel: „...de este întru Hristos oarecare zidire nouă." Încă și însuși dumnezeiescul David a zis în Psalmul 21: „Vesti-se-va Domnului neamul ce vine, și vor vesti dreptatea Lui norodului ce se va naște, pe care l-a făcut Domnul." Norodul acesta, care este învățat și cele vechi, și cele noi, trimite Mîntuitorului Dumnezeu lauda cea cuviincioasă.

19. Că a privit dintru înălțimea cea sfîntă a Lui Domnul, din cer pe pămînt a căutat,

20. să audă suspinul celor ferecați și să dezlege pe fiii celor omorîți,

21. ca să vestească în Sion numele Domnului și lauda Lui în Ierusalim,

Că, privindu-le și ocîrmuindu-le pe toate, Dumnezeul tuturor i-a auzit pe cei ce se tînguiau, și a scos și a dat hotărîrea slobozeniei, poruncind să-i întoarcă pe cei ferecați în locul celor uciși, ca să zidească cetatea strămoșească și întru aceea să aducă lui Dumnezeu slujba Legii, după obicei.

22. cînd se vor aduna noroadele împreună și împărații ca să slujească Domnului.

23. Zis-am Lui în calea tăriei Lui: Împuținarea zilelor mele vestește-o mie, să nu mă iei întru înjumătățirea zilelor mele;

Cînd – zice – vom dobîndi întoarcerea, se vor aduna noroade și împărați, minunîndu-se de puterea Ta. Deci atunci vom avea atîta veselie, cît vom ruga bunătatea Ta să ne dăruiești adăugire de ani și să nu ne dăm morții înjumătățindu-se vremea noastră. Iar „cale a tăriei" numește întoarcerea dăruită prin puterea lui Dumnezeu.

în neamul neamurilor – anii Tăi.

Că Tu ai ființă nemărginită, și lesne Îți este să le dai și altora viață îndelungată.

24. Întru început Tu, Doamne, pămîntul ai întemeiat, și lucrurile mîinilor Tale sînt cerurile.

25. Acelea vor pieri, iar Tu rămîi.

Că ce-Ți este Ție cu neputință, Ziditorului tuturor? Tu i-ai dat pămîntului pe „a fi"; nefiind cerurile, Tu le-ai făcut; și, cînd acestea se vor schimba, Tu vei avea firea neschimbată. Însă, pomenind stihiile cele cuprinzătoare, L-a arătat pe El făcător și al tuturor celorlalte.

Și toate ca o haină se vor învechi, și ca o îmbrăcăminte le vei înfășura, și se vor schimba,

Iar Simmah, așa: „Și toate ca o haină se vor învechi, și ca o îmbrăcăminte le vei schimba, și se vor preface." Că toate cele văzute vor îmbătrîni și vor urma învechirea hainelor, iar Tu le vei schimba, și le vei înnoi pe dînsele și le vei face nestricăcioase în loc de stricăcioase. Aceasta a zis-o și dumnezeiescul Apostol: „Însăși zidirea se va slobozi din robia stricăciunii spre slobozenia slavei fiilor lui Dumnezeu."

26. iar Tu tot același ești, și anii Tăi nu se vor împuțina.

Deci – o, Stăpîne! – precum voiești strămuți zidirea, iar Tu ai firea neschimbată și mai presus decît strămutarea. Întru *Epistola către Evrei*, dumnezeiescul Apostol le-a spus pe acestea vorbind despre osebirea Fiului, însă întru Fiul vedem pe Tatăl: că, cele pe care le face Acela, și Fiul le face de asemenea și întru amîndoi se cunoaște aceeașimea[1] firii, că una știm a fi lucrarea Treimii.

27. Fiii robilor Tăi îl vor locui, și sămînța lor în veac se va îndrepta.

Iar Simmah a pus: „va rămîne". Și însemnează că cei ce s-au izbăvit de robie vor locui Ierusalimul, iar sămînța dintru dînșii va rămîne în veac. Pentru sămînța aceasta a zis și dumnezeiescul Apostol: „...pînă cînd va veni sămînța care s-a făgăduit. Iar făgăduințele s-au zis lui Avraam și sămînței lui. Nu zice «și sămînțelor lui», ca pentru multe, ci ca pentru una: «și sămînței tale», care este Hristos." Sămînța aceasta va rămîne în veac, căci are pe „a fi"[2] unit împreună cu Dumnezeu-Cuvîntul și ne-

---

[1] „Identitatea".

[2] Fericitul Teodorit arată încă o dată, împotriva ereticilor monofiziți, că Mîntuitorul S-a înălțat la cer și stă pe Scaunul slavei cu trupul Său cel omenesc, dar prefăcut prin Înviere, trup pe

pieritor, dăruind viață celor ce cred, după însuși glasul Domnului: „Cel ce mănîncă trupul Meu și bea sîngele Meu va fi viu în veac."

TÎLCUIREA PSALMULUI 102

Psalmul lui David.

Se pare că Psalmul acesta e următor celui mai dinainte, avînd aceeași pricină. Că întru acela, tînguind primejdiile din Babilon, Îl rugau pe Dumnezeu să le dăruiască întoarcerea; iar aici, dobîndind cele cerute, laudă pe Făcătorul de bine. Iar eu socotesc că tuturor oamenilor li se potrivește cîntarea aceasta de laudă, fiindcă au fost izbăviți de o mai amară robie și învredniciți de o mai mare slobozenie. Iar înțelegerea graiurilor va arăta că mai vîrtos pricina aceasta e mai adevărată decît cea dintîi.

1. Binecuvîntează, suflete al meu, pe Domnul și, toate cele din lăuntrul meu, numele cel sfînt al Lui!

Cei ce se află cu bună cunoștință și cu mulțumită către dumnezeieștile daruri se deșteaptă către cîntarea de laudă, răsplătindu-I Făcătorului de bine cu cele după putere; și pururea este cu putință a-L lăuda și a purta neuitate întru pomenire facerile de bine. Aceștia curăță „toate cele din lăuntru" și tot gîndul îl pornesc spre dumnezeiasca laudă. Că „cele din lăuntru" a numit gîndurile, și aducerile aminte și toate mișcările sufletului.

2. Binecuvîntează, suflete al meu, pe Domnul și nu uita toate răsplătirile Lui!

Sufletul se învață iarăși pe sine a se deștepta, și a goni norul uitării și a înnoi pomenirea facerilor de bine, căci, în loc de „răsplătiri", Simmah a zis: „faceri de bine". Apoi, le povestește pe acestea cu de-amănuntul:

3. Pe Cel ce curățește toate fărădelegile tale, pe Cel ce vindecă toate bolile tale;

Că Acesta ți-a dăruit lăsarea păcatelor tale, Acesta ți-a hărăzit vindecarea patimilor tale. Pe acestea le-a dobîndit slăbănogul, că a auzit deodată: „Lasă-ți-se păcatele tale, și ridică-ți patul tău și te du în casa ta!" Așa a dobîndit lăsarea păcatelor muierea cea păcătoasă; așa, tîlharul; așa, vameșii; așa, toți cei ce au crezut.

4. pe Cel ce izbăvește din stricăciune viața ta;

Pe cei duși în Babilon i-a slobozit de robie, dar nu i-a izbăvit de viața cea stricăcioasă, iar nouă ne-a dăruit nădejdile învierii, și ne-a dat arvuna Duhului și ne-a îmbrăcat cu haina nestricăciunii.

---

care l-a arătat Apostolilor și pe care Toma chiar l-a atins cu mîna, trup pe care îl aduce ca jertfă la fiecare Sfîntă Liturghie.

pe Cel ce te încununează cu milă și cu îndurări;

„Cu darul sînteți mîntuiți – după cum zice dumnezeiescul Apostol –, și acest lucru nu de la noi: al lui Dumnezeu este darul, ca să nu se fălească cineva." Și iarăși: „Hristos Iisus a venit în lume ca să-i mîntuiască pe păcătoși, dintru care cel dintîi sînt eu, și pentru aceasta m-a miluit, ca întru mine întîi să-Și arate Hristos Iisus toată îndelunga-răbdare a Sa, spre închipuirea celor ce vor vrea să creadă întru Dînsul întru viața cea veșnică." Deci a darului și a iubirii de oameni este cununa. Așa strigă și dumnezeiescul Isaia de către fața miresei: „Să se bucure sufletul meu de Domnul, că m-a îmbrăcat în haina mîntuirii și m-a înfășurat cu veșmîntul veseliei, ca unui mire mi-a pus mie coroană și ca pe o mireasă m-a împodobit cu podoabă." Și, după puține: „Și vei fi cunună a frumuseții în mîna Domnului, și coroana împărăției în mîna Dumnezeului tău." Și acestea toate sînt zestre și daruri ale mirelui, că mireasa a adus numai credința[1].

5. pe Cel ce umple de bunătăți pofta ta.

Bine a adăugat pe acest „de bunătăți", fiindcă este și poftă mincinoasă, pe care dumnezeiasca Lege o oprește, iar poftele cele bune Stăpînul le împlinește, că zice: „Cereți, și se va da vouă; căutați, și veți afla; bateți, și se va deschide vouă! Că tot cel ce cere va lua, și cel ce caută va afla și celui ce bate i se va deschide." Și: „Căutați împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și acestea toate cu prisosință se vor adăuga vouă."

Înnoi-se-vor ca ale vulturului tinerețile tale.

Stăpînul ne-a dăruit această înnoire prin Preasfîntul Botez și, răzuind bătrînețele păcatului, ne-a făcut iarăși tineri. Împreună-glăsuiesc cu acestea și cele zise de Dumnezeu prin Isaia Prorocul: „Iar cei ce Mă așteaptă pe Mine vor înnoi vîrtutea lor, înaripa-se-vor ca vulturii." Că – de vreme ce, zidindu-ne, am primit dumnezeieștile și împărăteștile însușiri, pe care apoi le-am înnegrit și le-am stricat cu meșteșugirile de tot felul ale păcatului – prorocescul cuvînt ne făgăduiește cîștigarea împărăției de a doua oară. Că vulturul este pasăre împărătească și lui îi este încredințată împărăția zburătoarelor. Ne învață pe noi încă și chipul dumnezeiescului belșug:

6. Cel ce face milostenie, Domnul, și judecată tuturor celor ce li se face strîmbătate

Că nu ne-a mîntuit pentru dreptățile pe care le-am făcut – după cum zice Apostolul –, ci după multă mila Lui, prin baia nașterii de a doua oară și prin înnoirea Duhului Sfînt. Și, văzîndu-ne pe noi nedreptățiți de vrăjmașul adevărului, ne-a deschis izvoarele milostivirii, iar asupra aceluia a scos hotărîrea cea dreaptă.

[1] „Mirele" și „mireasa": Hristos și sufletul omului.

7. cunoscute a făcut căile Sale lui Moisi, fiilor lui Israil – voile Sale.

Şi nu a săvîrşit mîntuirea aceasta din căinţă, ci de demult mai-nainte le-a vestit pe acestea prin Proroci şi, prin dumnezeiescul Moisi, a zugrăvit umbrit mîntuirea noastră: marea a primit închipuirea Preasfîntului Botez, piatra s-a arătat umbră a izvoarelor celor nemuritoare, iar mana era icoană a hranei celei cereşti. Şi celelalte încă, pentru ca să nu le povestesc pe fiecare, este cu putinţă a le afla la aceia.

8. Îndurat şi milostiv este Domnul, îndelung-răbdător şi mult-milostiv.

Iar pricina bunătăţilor acestora – zice – este adîncul dumnezeieştii bunătăţi, mila cea nemăsurată, noianul iubirii de oameni.

9. Nu pînă în sfîrşit Se va iuţi, nici în veac Se va mînia.

10. Nu după păcatele noastre ne-a făcut nouă, nici după fărădelegile noastre ne-a răsplătit nouă,

Nu a răbdat să măsoare pedeapsa cu păcatele noastre, nici să-Şi întindă mînierea asupra noastră mai multă vreme.

11. că după înălţimea cerului de la pămînt a întărit Domnul mila Sa spre cei ce se tem de Dînsul.

12. Pe cît sînt de departe răsăriturile de apusuri depărtat-a de la noi fărădelegile noastre.

De ar fi aflat depărtări încă şi mai lungi decît acestea, le-ar fi adus negreşit şi pe ele în mijloc, sîrguindu-se a arăta nemărginirea dumnezeieştii bunătăţi. Dar gîndul omenesc n-a aflat nici măsură mai înaltă decît cerul, nici depărtare mai lungă decît mijlocul serii şi al răsăritului.

13. În ce chip miluieşte tatăl pe fii a miluit Domnul pe cei ce se tem de Dînsul,

Ziditor şi Făcător fiind, a urmat bunătatea tatălui şi a arătat împrejurul robilor aceeaşi dragoste pe care o are tatăl pentru copii.

14. că El a cunoscut zidirea noastră, adusu-Şi-a aminte că ţărînă sîntem.

Că Ziditorul ştie neputinţa firii noastre, ştie şi de unde ne-am zidit, şi unde ne vom duce iarăşi.

15. Omul – ca iarba, zilele lui – ca floarea cîmpului, aşa va înflori.

Nu ne-am deosebit cu nimic de iarbă şi de floarea care în vremea verii a înflorit, iar după puţin se veştejeşte şi piere.

16. Că duh a trecut într-însul, şi nu va mai fi şi nu se va mai cunoaşte încă locul său.

Iar Simmah, așa: „Că duh a trecut printr-însul, apoi n-a mai fost." „Duh" numește sufletul, care, fiind de față, trupul viază și lucrează; iar zburînd sufletul, trupul se stinge și se strică, încît nici chipurile mai dinainte nu se cunosc, nici se cunoaște că acest trup a fost al cutăruia, iar acela al cutăruia. Și, dacă s-ar pleca în mormînt, cineva ar putea vedea mai cu de-amănuntul acest lucru, că toate asemenea se fac cheltuire a stricăciunii și nu păzesc chipurile mai dinainte.

17. Iar mila Domnului – din veac și pînă în veac spre cei ce se tem de Dînsul, și dreptatea Lui spre fiii fiilor,

18. spre cei ce păzesc așezămîntul Lui și își aduc aminte de poruncile Lui, ca să le facă pe ele.

Deci așa de stricăcioasă este firea, iar dumnezeiasca iubire de oameni îi dăruiește să trăiască veacul cel lung, și păzește pînă la strănepoți răsplătirea dreptății datorată strămoșilor. Așa, lui Iehu[1] i-a păzit împărăția pînă la al patrulea neam, măcar că el n-a păzit buna-credință desăvîrșită, ci numai întru începutul împărăției a arătat rîvna. Așa, a păzit nestinsă scînteia neamului dumnezeiescului David, și mai ales cînd odrăslise multe păgînătăți. Și – zice – mila aceasta o va dărui celor ce păzesc așezămîntul Lui, și nu așa prost celor ce își aduc aminte de poruncile Lui, ci acelora care adaugă lîngă cuvinte și lucrurile și își îndreptează a loru-și viață împlinindu-le.

19. Domnul în cer a gătit scaunul Său, și împărăția Lui pe toți stăpînește.

Acest stih se aseamănă celor zise întru alt Psalm: „Cel ce întru cele înalte locuiește, și peste cele smerite privește." Că și aici cuvîntul prorocesc ne învață că Dumnezeul tuturor are scaunul Său în cer, dar privește și ocîrmuiește zidirea, ca Cel ce este Ziditor, și Împărat și Stăpîn al tuturor.

20. Binecuvîntați pe Domnul, toți Îngerii Lui, cei puternici la vîrtute, care faceți cuvîntul Lui, ca să audă glasul cuvintelor Lui!

După cuviință a chemat Puterile nevăzute spre împărtășirea cîntării de laudă, că firea omenească nu ajunge să Te laude după vrednicie pe Tine, Făcătorul de bine, iar firile cele fără de trupuri și sfinte, avînd viața slobodă de patimi, sînt puternice a împlini dumnezeieștile porunci.

21. Binecuvîntați pe Domnul, toate Puterile Lui, slujitorii Lui, care faceți voia Lui!

Multe și felurite sînt cetele și rînduielile celor cerești: că sînt Începătorii, și Stăpînii, și Scaune, și Domnii, și Serafimi, și Heruvimi și alte nume nouă necunoscute, după cum zice dumnezeiescul Apostol. Însă proroceseul cuvînt le-a cuprins pe toate prin aceste două nume: că „Îngeri" i-a numit ca pe cei ce slujesc dumnezeieștilor po-

[1] Vezi *Cartea a patra a Împăraților*, capitolul 10:30, 31.

runci şi petrec dumnezeieştile cuvinte către oameni, iar „Puteri" – ca pe cele ce sînt puternice să facă lucrul poruncit, luîndu-şi vîrtutea în fire de la Cel ce le-a făcut.

22. Binecuvîntaţi pe Domnul, toate lucrurile Lui, în tot locul stăpînirii Lui,

Nici acest stih nu se potriveşte Iudeilor: că aceia, poruncindu-li-se de către cei ce-i luaseră în robie a cînta din cîntările Sionului, au zis, după Lege: „Cum vom cînta cîntarea Domnului în pămînt străin?"; iar nouă, dumnezeiescul Apostol ne porunceşte să ridicăm mîini cuvioase rugîndu-ne în tot locul. Aceasta a zis şi Stăpînul Hristos către Samarineanca: „Amin. Amin. Zic ţie – o, muiere! – că vine ceasul, şi acum este, cînd nici în locul acesta, nici în Ierusalim nu se vor închina Tatălui, că duh este Dumnezeu, şi cei ce se închină Lui se cuvine să se închine cu duhul şi cu adevărul."

binecuvîntează, suflete al meu, pe Domnul!

Sfîrşitul împreună-glăsuieşte cu începutul: că, după ce a chemat spre împărtăşirea cîntării de laudă fiinţele cele gîndite, ne învaţă şi pe noi că e cu putinţă a-L cinsti pe Făcătorul şi a-I aduce lauda de mulţumită deopotrivă măsurată cu puterea noastră.

TÎLCUIREA PSALMULUI 103

Psalmul lui David.

Darul Preasfîntului Duh aduce oamenilor nu numai învăţătură morală şi dogmatică, ci îi învaţă cu de-adinsul şi cum se cuvine a lăuda pe Făcătorul. Pentru aceasta a scris Psalmul acesta, folosindu-l ca slujitor pe Fericitul David, ca toţi să ne învăţăm cu ce laude se cuvine a-I răsplăti Făcătorului de bine. Iar aici povesteşte facerile de bine cele de obşte şi-L arată pe Dumnezeul tuturor Făcător şi Ocîrmuitor al tuturor.

1. Binecuvîntează, suflete al meu, pe Domnul!

Pe fiecare ucenic al bunei-credinţe îl învaţă să laude pe Făcătorul de bine Dumnezeu.

Doamne Dumnezeul meu, cum Te-ai mărit foarte!

Şi aici, acest „cum" este al întinderii, iar acest „Te-ai mărit" nu este arătător de creştere, ci însemnător al nemăsuratei mărimi, că aşa l-a tălmăcit şi Simmah: „Dumnezeul meu, mare eşti foarte!" Că nu S-a mărit fiind mic, ci, fiind mare din fire, a arătat mărimea aceasta celor bine-credincioşi; şi nu toată mărimea, ci cîtă o încape firea oamenilor.

2. Întru mărturisire şi întru mare cuviinţă Te-ai îmbrăcat,

Iar Simmah, așa: „Întru laudă și întru bună-slavă Te-ai îmbrăcat." Că cei ce au dobîndit ale Tale faceri de bine au ajuns să Te cunoască, și nu mai aduc a Ta cinste idolilor, ci pe Tine Te laudă și Ție-Ți întind datoria slavosloviei.

Cel ce Te îmbraci cu lumina ca și cu o haină;

Și Apostolul a zis lucruri împreună-glăsuitoare cu acestea: „...Cel ce singur are nemurirea și întru lumina neapropiată locuiește." Că atîta este de mare și de multă lumina aceea, cît nimeni nu îndrăznește să se apropie, că îi întunecă vederile covîrșirea ei. Că, dacă soarele cel simțit silește a face aceasta pe cei ce se ispitesc a-l privi cu nesaț, cine va fi vrednic și putincios întru privirea acelei neapropiate lumini? Deci El este lumină adevărată, dar Se și îmbracă cu lumina ca și cu o haină și locuiește întru lumină neapropiată; iar împrejurul Lui este nor și negură, și ascunderea Lui a pus întuneric. Și acestea nu sînt împotrivnice unele altora, pentru că lumina cea neapropiată este același lucru cu negura și cu întunericul pentru cei ce nu pot să o privească. Că nu este cu putință a le vedea pe cele din negură și întuneric, prin care înțelegem că dumnezeiasca fire e cu neputință de văzut.

Cel ce întinzi cerul ca o piele;

Prin acestea ne-a învățat lesnirea zidirii: că, precum omului îi este lesne să întindă piele și să facă cort, așa și Dumnezeul tuturor a întins boltele cele mari ale cerurilor numai zicînd cu cuvîntul.

3. Cel ce acoperi cu ape cele mai de deasupra ale lui;

Aceasta ne-a învățat și Fericitul Moisi, zicînd că a zis Dumnezeu: „Facă-se tărie între apă și să fie despărțind între apa cea de deasupra tăriei și apa cea dedesubtul tăriei!"

Cel ce pui norii suirea Ta, Cel ce umbli peste aripile vînturilor;

Prin acestea a arătat purtarea de grijă ce străbate pretutindeni. Că El – zice – stă peste vînturi și peste nori, și le ocîrmuiește, și le chivernisește și dă în bună vreme trebuința ce răsare de aici. Și ne învață totodată că dumnezeiasca fire este pretutindeni de față și zboară peste toți: că – de vreme ce firea vînturilor este mai prea-iute decît toate cele simțite, că aleargă într-o clipeală de la apus către răsărit și de la răsărit către apus – neaflînd între cele simțite altă icoană a iuțimii făcută mai cu de-amănuntul, a zis că Dumnezeu Se poartă peste aripile vînturilor, arătînd prin acestea că El este de față pretutindeni. Totodată aflăm că Dumnezeul tuturor S-a arătat în nor și fiilor lui Israil, că prin nor a făcut a Sa arătare în Cort, și în nor a acoperit casa cînd o tîrnosea[1] Solomon. Și Stăpînul Hristos, în munte, le-a arătat celor trei Apostoli nor luminat împrejurul Său, iar cînd S-a înălțat, un nor luminos L-a luat de la ochii lor pe dedesubt.

[1] Biserica din Ierusalim.

4. Cel ce faci pe Îngerii Tăi duhuri, și pe slujitorii Tăi foc arzînd;

L-a arătat pe El că este ziditor nu numai al celor văzute, ci și al celor nevăzute. Iar „duhuri" și „foc" i-a numit pe aceiași, prin amîndouă învățîndu-ne vîrtutea și grăbnicia lor, că iute este firea duhului și tare lucrarea focului. Și, folosindu-i pe Îngeri ca slujitori, Dumnezeul tuturor face bine celor vrednici, și muncește pe cei împotrivnici. Pentru aceasta a și pomenit focul, însemnînd lucrarea cea mîntuitoare.

5. Cel ce întemeiezi pămîntul peste întărirea lui,

Iar Achila și Simmah: „peste șederea lui".

și nu se va pleca în veacul veacului.

Pentru că, întemeindu-l pe dînsul peste sine însuși, i-a dat lui nemișcarea, și așa va rămîne cîtă vreme va voi El. Așa zice și aiurea: „Cel ce spînzuri pămîntul pe nimic."

6. Adîncul ca o haină este îmbrăcămintea lui.

Pe acest „lui" nu îl pune la altcineva, ci la pămînt, că așa a tălmăcit și Achila, și Teodotion: „Cu adîncul ca și cu o îmbrăcăminte l-ai îmbrăcat (adică pămîntul)." Iar dumnezeiasca *Scriptură* numește „adînc" firea cea umedă. Așa a zis și Fericitul Moisi întru începutul zidirii: „Iar pămîntul era nevăzut și negătit, și întuneric era deasupra adîncului." Deci – de vreme ce pămîntul este înconjurat cu ape de pretutindeni, și noianurile cele mari și neînotate îi sînt margini, iar prin mijloc sînt altele mai multe care îl taie – după cuviință a zis că adîncul este ca o haină asupra pămîntului.

Peste munți vor sta ape.

7. De certarea Ta vor fugi, de glasul tunetului Tău se vor înfricoșa.

8. Se suie munții și se pogoară cîmpii în locul întru care i-ai întemeiat pe dînșii.

Prin toate, ne învață purtarea de grijă a lui Dumnezeu care ocîrmuiește zidirea: că pentru aceasta marea, cu valuri precum vîrfurile munților, nu năvălește peste uscat și, precum noi ne îngrozim de tunet, așa se teme aceea de hotarul pus ei. Iar acest „peste munți vor sta ape" e în loc de: „ca un munte a stătut"; iar „se suie munții", în loc de: „ca niște munți".

9. Hotar ai pus pe care nu-l vor trece, nici se vor întoarce să acopere pămîntul.

Marea se rușinează de nisip, și – turbîndu-se pînă la acela, dar oprindu-se cu dumnezeiescul hotar ca și cu un frîu – se trage iarăși înapoi și îndărăt se duce.

10. Cel ce trimiți izvoare în văi, prin mijlocul munților vor trece ape;

Apoi, arată trebuința acestora:

11. adăpa-se-vor toate fiarele țarinii, aștepta-vor colunii[1] întru setea lor.

[1] Colun – măgar sălbatic.

12. Peste acestea, păsările cerului se vor sălășlui, din mijlocul pietrelor vor da glas.

Și acesta este prea-mare semn al dumnezeieștii Pronii, ca să împlinească nu numai trebuința oamenilor, ci și a dobitoacelor. Pentru aceasta, tăind munții, a meșteșugit treceri apelor, ca nu numai oamenii să aibă cu îndestulare apele izvoarelor, ci și neamurile jivinelor pămîntești și ale celor zburătoare prin aer. Iar pe acest „aștepta-vor colunii întru setea lor" Simmah l-a tălmăcit așa: „Răcori-se-va colunul întru setea lui."

13. Cel ce adăpi munții din cele mai de deasupra ale Tale, din rodul lucrurilor Tale se va sătura pămîntul.

Că nu numai dedesubt izvorăște și gătește firea apelor, ci și de sus aduce adăparea prin nori. Apoi, arată folosul care se ivește de aici:

14. Cel ce răsari iarbă dobitoacelor și pășune spre slujba oamenilor, ca să scoată pîine din pămînt.

Că răsare iarbă și hrănește dobitoacele ce sînt făcute spre slujba oamenilor. Se hrănesc însă și roadele prin ploi, și se coc și se aduc oamenilor. Aceasta a zis și întru alt Psalm: „Oamenii și dobitoacele vei mîntui, Doamne!" Deci, pentru trebuința oamenilor, și dobitoacele dobîndesc această purtare de grijă.

15. Și vinul veselește inima omului, ca să veselească fața cu unt-de-lemn, și pîinea inima omului o întărește.

Iar Simmah a zis mai descoperit: „Cel ce odrăslește iarbă dobitoacelor și pășune spre slujba oamenilor, ca să răsară hrană din pămînt: și vinul să veselească inima omului, să strălucească fața lui cu unt-de-lemn, și pîinea să întărească inima omului." Că – zice – spre aceasta Dumnezeul tuturor îi dă pămîntului ploi totdeauna, ca să odrăslească roduri de tot felul, și cu pîine să întărească și să hrănească firea oamenilor, cu vin să-i veselească și mai dulce să le facă viața, iar cu unt-de-lemn să-i hrănească nu numai din lăuntru, ci să le strălucească trupurile și pe dinafară.

16. Sătura-se-vor lemnele cîmpului,

Iar Evreul și ceilalți au pus: „lemnele Domnului". Că, după ce a vorbit pentru lemnele cele roditoare, de nevoie le pomenește și pe cele neroditoare, ca pe unele ce împlinesc și ele trebuințele oamenilor. Pentru aceasta le-a și numit „ale Domnului", ca pe unele răsărite de la sine, iar nu lucrate și răsădite cu mîna, ci odrăslite cu dumnezeiescul cuvînt. Pentru aceea a și adăugat:

cedrii Libanului, pe care i-ai răsădit.

Că săditori ai acestora nu au fost niscareva grijitori de păduri, ci dumnezeiescul cuvînt a împodobit vîrfurile munților cu desișuri. Însă, pomenind Libanul și cedrii săi ca pe un vestit, prin aceștia a arătat și ceilalți munți și lemne.

17. Acolo păsările se vor încuiba, lăcașul erodiului[1] le povățuiește pe ele.

Iar Achila, așa: „Acolo păsările își vor face cuiburi, brazii sînt casă erodiului"; iar Simmah: „Acolo păsările vor face cuiburi, coruiului[2] bradul îi este locuința." Pentru că lemnele acestea dau altă trebuință oamenilor, și alta păsărilor: că oamenilor le folosesc spre facere de case, iar sălășluirile păsărilor chiar ele le primesc.

18. Munții cei înalți – cerbilor, piatra – scăparea iepurilor.

Purtarea Ta de grijă – zice – nu trece cu vederea nici o jivină, ci cerbilor le-ai dat petrecere prin vîrfurile munților, iar celor mai mici dintre jivine – ascunzătorile și peșterile pietrelor.

19. Făcut-ai luna spre vremi,

După ce a vorbit pentru toate cele de pe pămînt, și după ce a arătat zidirea firilor celor nevăzute și facerea cerurilor, face pomenire și pentru luminători, care s-au făcut în ziua a patra. Și zice că luna a fost zidită pentru învățătura și cunoașterea vremilor, pentru că schimbările ei fac să se măsoare timpul, ea crescînd și micșorîndu-se întru același număr de zile.

soarele și-a cunoscut apusul său.

Nefiind însuflețit, nici vorbind, ci călătorind după dumnezeiescul hotar, soarele face ziua arătîndu-se, și face noaptea ascunzîndu-se, și are de-a pururea același drum și păzește măsurile.

20. Pus-ai întuneric, și s-a făcut noapte,

De nevoie este și trebuința acesteia, care se alcătuiește prin lipsirea și ducerea luminii și dăruiește oamenilor odihnă.

întru dînsa vor ieși toate fiarele pădurii,

21. puii leilor răcnind ca să răpească și să caute de la Dumnezeu mîncare loru-și.

Că noaptea le face oamenilor odihnă, iar fiarelor le dăruiește slobozenie să-și sature pîntecele lor cele flămînde. Iar acest „să caute de la Dumnezeu mîncare loru-și" e în loc de: Dumnezeiasca Pronie le dă cele de trebuință și acestora. Că a cere de la Dumnezeu este al celor cuvîntătoare, iar a căuta – al celor necuvîntătoare, dar și acestora tot Dumnezeu le dăruiește hrana cea de nevoie.

22. Răsărit-a soarele, și s-au adunat și în culcușurile lor vor zăcea;

23. ieși-va omul la lucrul său și la lucrarea sa pînă seara.

[1] Erodiu – egretă.

[2] Corot, șoim.

Și, răsărind soarele, se duc întru ale lor ascunzători, iar oamenii, uitînd osteneala zilei dinainte, iarăși vor stărui cu sîrguință întru lucru toată ziua.

24. Cît s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, toate întru înțelepciune le-ai făcut!

În mijlocul povestirii, gîndind cele zise și cunoscînd multa purtare de grijă a lui Dumnezeu, Prorocul a trimis laudă lui Dumnezeu, zicînd că toate făpturile Lui sînt minunate, și foarte vrednice de mirare și pline de înțelepciune: căci a aflat că și noaptea, prihănită de oarecari rău-credincioși, este prea-foarte de trebuință, și că lemnele neroditoare aduc altă trebuință, și că neamurile fiarelor sînt foarte trebuincioase oamenilor.

Umplutu-s-a pămîntul de zidirea Ta.

Iar pe acest „de zidirea Ta" ceilalți tălmăcitori l-au pus în loc de: L-ai umplut pe dînsul de tot felul de bunătăți. Și, de la pămînt, se mută și către vecina lui, marea, și zice:

25. Marea aceasta este mare și largă, că acolo sînt tîrîtoare cărora nu este număr, jivine mici și mari.

Încă și acesta este semn al dumnezeieștii purtări de grijă: ca neamurile cele mici să petreacă împreună cu cele mari, și să nu se cheltuiască cu totul desăvîrșit de acelea.

26. Acolo corăbiile umblă;

Și aceasta este trebuință prea-mare a oamenilor: că, prin meșteșugul corăbieresc și prin știința cîrmirii, ne aducem unii altora cele trebuincioase, dînd acelora rodul ce odrăslește la noi și primindu-l pe cel ce se face la ei.

balaurul acesta pe care l-ai zidit a se juca într-însul.

Prin „balaur", a arătat chiții[1] cei mari, care întru noianurile cele mari încap și petrec. Iar acesta se juca „într-însul", în loc de: „într-însa", adică întru însăși marea, căci Evreul și Sirul o numesc pe dînsa cu neam[2] bărbătesc. Astfel, zice că marea cuprinde întru sine-și nenumărate neamuri de pești, și chiții cei prea-mari înoată fără frică întru dînsa.

Iar dacă oarecari voiesc să-l înțeleagă pe „balaur" alegoric – pentru că și întru Isaia zice că: „Sabia cea mare, și sfîntă și puternică asupra balaurului năvălește", adică a șarpelui celui încolăcit care locuiește în mare[3] –, nici noi nu ne vom lepăda de asemenea înțelegere, fiindcă și la Iov aflăm jivina aceasta batjocorindu-se de dumnezeieștii Îngeri. Și Domnul a dat stăpînire ucenicilor Săi să calce „peste șerpi, și peste scorpii" și peste toată puterea vrăjmașului.

---

[1] Balenele.

[2] Gen.

[3] Satana.

27. Toate către Tine așteaptă să le dai lor hrană în bună vreme.

De la Tine – zice – își iau trebuința toate, în vreme trebuincioasă. Pentru că cele necuvîntătoare caută hrana, dar o primesc de la Făcătorul, fără să știe Cine le-o dăruiește.

28. Dîndu-le Tu lor, vor aduna.

Dăruindu-le Tu îndestularea, fiecare dintru acestea își dobîndește trebuințele potrivite sie-și.

Și, deschizînd Tu mîna Ta, toate se vor umple de bunătate;

Prin acestea, a arătat lesnirea dăruirii bunătăților: că, precum este lucru ușor a întinde degetele strînse în lăuntru, așa lesne Îi este lui Dumnezeu să dăruiască îndestularea tuturor bunătăților.

29. iar întorcîndu-Ți Tu fața Ta, se vor tulbura.

Și – precum saturi de toată dulceața și veselia pe cei ce se îndulcesc de bunătățile Tale, cînd le dăruiești pe acestea cu milostivire – tot așa, întorcîndu-Te Tu, toate se umplu de tulburare și de frică.

Lua-vei duhul lor, și se vor sfîrși și în țărîna lor se vor întoarce.

Că, voind Tu, se face despărțirea sufletului de trup, după care trupul se dă stricăciunii și se risipește întru țărîna care îi este strămoașă. Iar „duh" a numit sufletul.

30. Trimite-vei Duhul Tău, și se vor zidi, și vei înnoi fața pămîntului.

Aici, ne-a propovăduit arătat învierea de obște și întoarcerea la viața ce se va face prin Preasfîntul Duh. Așa a făcut și Ilie cel mare, cînd a suflat de trei ori peste copilul văduvei și l-a întors la viață prin darul duhovnicesc ce locuia întru dînsul[1]; așa l-a înviat și Elisei pe copilul Șunamitencei, întrebuințînd duhovniceasca insuflare și dîndu-i viață prin Duhul de viață făcător[2].

Așa, după ce a arătat și lucrarea aceasta a dumnezeieștii puteri, își mută limba spre cîntarea de laudă:

31. Fie mărirea Domnului în veci!

De-a pururea – zice – este cu dreptate și cu cale să fie lăudat El de toți.

Veseli-Se-va Domnul de lucrurile Sale,

Prin acestea, a vestit cunoștința de Dumnezeu ce avea să fie. Pentru că, izbăvindu-se oamenii de înșelăciunea de mai înainte și primind cunoștința lui Dumnezeu, (Psalmistul) vrea ca El să Se veselească, nu pentru închinăciunea lor, ci pentru că (Dumnezeu) îi vede pe dînșii mîntuindu-se.

---

[1] Negrăită minune, înfățișată în *Cartea a treia a Împăraților*, capitolul 17

[2] Minunea e povestită în *Cartea a patra a Împăraților*, capitolul 4.

32. Cel ce caută spre pămînt, și îl face pe el de se cutremură; Cel ce Se atinge de munți, și fumegă.

După cuviință le-a adăugat pe acestea, învățîndu-ne că dumnezeiasca fire nu are lipsă de nimic: că nu Se veselește pentru că ar avea trebuință de închinăciune, ci pentru că, vrînd să-i mîntuiască pe oameni, le arată adevărul și, putînd a-i munci, nu aduce munca asupră-le, măcar de și clătește pămîntul și umple munții de foc și de fum numai cu arătarea Sa. Și acest lucru l-a făcut și în Muntele Sinaiului: că, arătîndu-Se, tot muntele a fumegat.

33. Cînta-voi Domnului în viața mea, cînta-voi Dumnezeului meu pînă ce voi fi.

Și pe acestea le-a adăugat după cuviință, că „nu este întru moarte cel ce Îl pomenește pe Dînsul, și în iad cine se va mărturisi Lui?" Așa s-a încuiat ușa cămării de nuntă fecioarelor nebune, care au cheltuit vremea purtării de făclii întru cumpărarea untului-de-lemn.

34. Îndulcească-se Lui cuvîntarea mea,

În loc de „cuvîntare", Simmah a zis: „vorbă", iar Achila: „voroavă". Și mă rog – zice – ca această cîntare de laudă a mea să se arate prea-dulce și prea-veselitoare înaintea Lui.

și eu mă voi veseli de Domnul.

Zice: Făcîndu-se acest lucru, eu voi dobîndi de aici veselia.

35. Lipsi-ar păcătoșii de pe pămînt și cei fără de lege, ca să nu fie ei!

După ce a povestit, cît era cu putință firii omenești, dumnezeiasca frumusețe și negrăita bogăție, dorește ca toți oamenii să dobîndească aceeași cunoștință și se roagă ca adunarea păcătoșilor să lipsească cu totul, nu rugîndu-se să piară aceia, ci cerînd ca ei să se schimbe și să înceteze ceata lor, mutîndu-se în partea celor credincioși și învățînd cele dumnezeiești. Iar dacă cineva voiește să înțeleagă în alt fel graiurile acestea, cum că Prorocul i-ar supune sub blestem pe cei ce trăiesc întru păgînătate, și așa va afla prorocia potrivindu-se cu învățătura apostolească: pentru că, trimițîndu-le scrisoare Corintenilor, și Fericitul Pavel a pus un asemenea sfîrșit: „Dacă cineva nu iubește pe Domnul Iisus, să fie anatema!" – că osebit lucru este acesta celor ce Îl iubesc fierbinte.

Binecuvintează, suflete al meu, pe Domnul!

Deci cei ce nu voiesc a lăuda pe Dăruitorul atîtor bunătăți, pătimească-le pe acelea, iar tu – o, suflete al meu! – necurmat și cu sîrguință laudă-L pe Ziditorul și Mîntuitorul tău!

TÎLCUIREA PSALMULUI 104

Aliluia.

Şi Psalmul acesta porunceşte a lăuda pe Dumnezeul tuturor, lucru arătat şi de scrierea-deasupra, căci acest „aliluia" se tălmăceşte „lăudaţi pe Domnul". Şi pomeneşte făgăduinţele făcute de Dumnezeu către Patriarhi şi bunătăţile dăruite de Dînsul, pentru ei, strănepoţilor lor, că pomenirea tuturor acestora ar fi putut să-i zădărască şi să-i ascută spre rîvna faptei bune a strămoşilor pe cei ce au dobîndit atîtea faceri de bine. Şi totodată arată norodului cel nou[1] că nu fără dreptate a golit de a Sa purtare de grijă acel norod nemulţumitor[2]: că – de vreme ce erau norod al lui Dumnezeu şi dobîndeau vădit dumnezeiasca purtare de grijă, iar mai pe urmă s-au făcut cu totul pustii de aceasta – prin Psalmul pus înainte arată cu cîte şi în ce fel le-a făcut bine lor, şi în ce chip s-au făcut nemulţumitori ei către acelea, ca toţi să poată învăţa dreptatea hotărîrii scoase şi aduse asupra acelora şi, văzînd osîndele pentru nemulţumire, să nu călătorească pe aceeaşi cale cu ei, ci să umble pe cea dreaptă.

1. Mărturisiţi-vă Domnului şi chemaţi numele Lui,

Iar pe acest „chemaţi", Simmah l-a zis: „propovăduiţi". Şi cuvîntul porunceşte să aducă cîntarea de laudă şi de mulţumire şi să povestească dumnezeieştile faceri de bine.

vestiţi întru neamuri lucrurile Lui!

Arătat şi luminat este că neguţătoreşte nu numai folosul Iudeilor, ci şi al tuturor neamurilor.

2. Cîntaţi-I Lui şi-L lăudaţi pe Dînsul, povestiţi toate minunile Lui!

Răsplătiţi-I Lui cu laude şi cu cîntări de viersuire şi învăţaţi minunile făcute de Dînsul pe cei ce nu le ştiu.

3. Lăudaţi-vă întru numele cel sfînt al Lui,

Iar în loc de „lăudaţi-vă", Achila a pus: „făliţi-vă". Şi cuvîntul porunceşte să cugete mare nu pentru bogăţie, nu pentru tărie, nu pentru stăpînire, ci întru cunoştinţa şi purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Aceasta a poruncit-o şi dumnezeiescul Apostol: „Că cel ce se făleşte în Domnul fălească-se!" Acestea sfătuieşte şi preaînţeleapta Ana: „Să nu se fălească cel înţelept întru înţelepciunea sa, şi să nu se fălească cel puternic întru puterea sa şi să nu se fălească cel bogat întru bogăţia sa, ci întru aceasta fălească-se cel ce se făleşte: întru a înţelege, şi a cunoaşte pe Domnul şi întru a face judecată şi dreptate pe pămînt."[3]

---

[1] Al Creştinilor.

[2] Al Iudeilor.

[3] Bucata e din *Cîntarea Anei*, din *Prima carte a Împăraţilor* 2:19.

veselească-se inima celor ce caută pe Domnul!

Pentru că veselia este rod al nădejdii spre Dumnezeu.

4. Căutați pe Domnul și întăriți-vă,

Și, învățîndu-i cum se cade a face acest lucru, a adăugat:

căutați fața Lui totdeauna!

Că nu o dată sau de două ori, ci toată viața se cuvine a căuta ajutorul cel de sus, cîștigînd folosul, că cei ce caută așa vor fi neluptați și nebiruiți. Aceasta a făgăduit și Domnul, legiuind: „Cereți, și se va da vouă; căutați, și veți afla; bateți, și se va deschide vouă. Că tot cel ce cere va lua, și cel ce caută va afla și celui ce bate i se va deschide."

5. Aduceți-vă aminte de minunile Lui pe care le-a făcut, de semnele Lui și de judecățile gurii Lui.

Nu dați uitării negrăitele faceri de bine pe care le-a săvîrșit Stăpînul, împodobindu-le cu dreaptă judecată. Căci „judecăți" a numit aici minunile făcute cu dreptate de Dumnezeu: că, de vreme ce povestește pentru cele făcute în Egipt, mai-nainte învață dreptatea pedepsei Egiptenilor.

6. Sămînța lui Avraam – robii lui, fiii lui Iacov – aleșii Lui.

Pe aceiași îi numește cu amîndouă numele, fiindcă unii au fost strămoși, iar ceilalți – fii. Iar „aleși" i-a numit ca pe cei ce s-au chemat „norod al lui Dumnezeu" mai mult decît toate neamurile. Și a arătat aceasta și prin cele adăugate:

7. El este Domnul Dumnezeul nostru, în tot pămîntul – judecățile Lui.

Că pe aceștia i-a numit „norod al Său" Cel ce este Dumnezeu și Domn al tuturor și stăpînește toată lumea.

8. Adusu-Și-a aminte în veac de așezămîntul Său, de cuvîntul ce a poruncit întru o mie de neamuri,

Prin acestea ne învață îndelungarea și statornicia făgăduințelor făcute către Avraam, căci cuvîntul nu este covîrșitor[1], după cum au socotit oarecari, ci adevărat și dumnezeiesc. Și Dumnezeul tuturor S-a făgăduit că întru sămînța lui Avraam se vor blagoslovi toate neamurile, iar sămînța lui după trup este Stăpînul Hristos, Care are stăpînirea veșnică și împărăția nepieritoare. Aceasta arată încă și pomenirea celor „o mie de neamuri", căci cuvîntul nu înseamnă număr de ani, ci îndelungarea și veșnicia.

9. pe care l-a așezat lui Avraam, și de jurămîntul Său lui Isaac.

10. Și l-a pus pe el lui Iacov spre poruncă, și lui Israil spre așezămînt veșnic,

[1] „Exagerat", cum ne franțuzim noi.

Și dumnezeiescul Moisi a pomenit jurămintele acestea, că a zis – zice – Dumnezeu către Avraam: „Asupra Mea Însumi M-am jurat că, blagoslovind, te voi blagoslovi cu adevărat; și, înmulțind, voi înmulți sămînța ta ca stelele cerului cu mulțimea. Și se vor blagoslovi întru sămînța ta toate semințiile pămîntului." Și aduce aminte acest jurămînt lui Isaac, iar cu Iacov întărește tocmelile și le împlinește: prin Moisi slobozindu-i pe strănepoții acelora din robia Egiptenilor, prin Iisus Navi dîndu-le pămîntul făgăduit lor, iar prin Stăpînul Hristos încheind sfîrșitul făgăduinței.

11. zicînd: Ție voi da pămîntul Hanaan, funia moștenirii voastre.

„Funie" a numit stăpînia pămîntului, pentru că osebirea celor ce au moșie este ca să supuie pămîntul sub măsură.

12. Cînd erau ei la număr puțini, împuținați și nemernici întru dînsul,

Și acestea – zice – s-au făgăduit părinților noștri, ce erau puțini și foarte lesne de numărat. Și prin aceasta arată puterea Celui ce S-a făgăduit: că, deși erau așa de puțini, a putut să le dea stăpînirea unui pămînt atît de mare.

13. și au trecut din neam în neam și de la o împărăție la alt norod,

Că Patriarhii petreceau nemernicind și nu erau întemeiați și statorniciți nici într-un loc, ci uneori aici, iar alteori acolo își mutau corturile.

14. n-a lăsat om să le facă lor strîmbătate.

I-a arătat mai înalți decît cei ce se ispiteau să le facă strîmbătate.

Și a certat pentru dînșii împărați:

15. Nu vă atingeți de unșii Mei și întru Prorocii Mei nu vicleniți!

Așa, l-a certat cu mari certări pe Faraon și l-a înfricoșat pentru Sarra[1], muierea lui Avraam; așa, l-a îngrozit noaptea pe Avimeleh, zicînd: „Iată, tu mori pentru Sarra, muierea lui Avraam, și aceasta este însoțită cu bărbatul!"; așa, l-a arătat cinstit pe Isaac celor ce atunci locuiau Palestina; așa, lui Laban, cel ce îngrozea să-l ucidă pe ginerele său, i-a zis: „Vezi să nu grăiești cuvinte aspre și grele asupra robului Meu Iacov!" Iar „unși" îi numește pe dînșii nu ca pe niște unși cu unt-de-lemn, ci ca pe niște aleși. Iar „Proroc" l-a numit pe Avraam Însuși Dumnezeu, că a zis: „Dă înapoi muierea omului, că Proroc este, și se va ruga pentru tine și te vei mîntui."

16. Și a chemat foamete pe pămînt,

Păcatul trage asupră-i certarea, certarea mustră viața cea fierească, iar mustrarea lucrează schimbarea vieții. Drept aceea, pentru viața cea fără de lege a oamenilor de atunci, a adus asupră-le foamete, dar cu toate acestea S-a grijit și așa de robii Săi.[2]

[1] Am mai zis, Sarra a fost răpită de două ori: în Egipt de Faraon, și în Gherara de Avimeleh.

[2] E vorba de acea foamete de șapte ani din pricina căreia au călătorit în Egipt frații lui Iosif, iar mai apoi s-a strămutat acolo tot Israilul (vezi *Facerea*, capitolul 41 și următoarele.

toată întărirea pîinii a sfărîmat-o.

În loc de: A făcut să se rărească toată roada ce putea să hrănească, nu numai grîul: ci și orzul, și semințele și celelalte cu care trăiesc oamenii.

17. Trimis-a înaintea lor om, rob s-a vîndut Iosif.

De o dată le-a arătat pe amîndouă împreună: și răutatea fraților, și înțelepciunea lui Dumnezeu. Că nu El i-a silit pe dînșii să-și vîndă fratele, ci după năravul lor cel rău s-a făcut pogorămînt, iar El, folosindu-l pe acesta spre trebuință, l-a arătat împărat pe rob, și neamului lor a iconomisit pogorîrea în Egipt. Căci se cădea ca cei ce aveau să fie norod al lui Dumnezeu să ajungă străluciți și slăviți prin minunile făcute pentru dînșii, fiindcă purtarea de grijă făcută cu dînșii Îl propovăduia pe Dumnezeul lor și îi strălucea cu lumina cunoștinței de Dumnezeu pe cei ce auzeau.

18. Smerit-a în obezi picioarele lui, prin fier a trecut sufletul lui.

Că, după clevetirea de prea-curvie, a locuit în temniță, și îndată au pus împrejurul lui legături de fier. Însă Simmah a zis acest stih așa: „către fier a trecut sufletul lui", în loc de: Pînă la junghiere s-a primejduit.

19. Pînă ce a venit cuvîntul Lui, cuvîntul Domnului l-a înfocat pe el.

Și a pătimit toate acestea lămurindu-se ca aurul, nu ca lămurirea faptei bune a lui Iosif să o știe Dumnezeul tuturor, Cel ce le cunoaște pe toate mai-nainte de facerea lor, ci ca să arate celorlalți oameni filosofia aceluia și să-l pună înainte drept întîi chip și asemănare a adevărului[1].

20. Trimis-a împăratul, și l-a slobozit pe el boierul norodului și l-a lăsat pe el.

21. Pusu-l-a pe el domn peste casa lui și boier peste toată avuția lui,

Și, arătînd folosul cel din iconomie, a adăugat:

22. ca să învețe pe boierii lui ca pe sine-și, și pe cei bătrîni ai lui să-i înțelepțească.

Că, după ce s-a făcut vestit împăratului prin tîlcuirea viselor și a luat stăpînirea, povățuia pe ceilalți spre cunoștința de Dumnezeu, sfătuindu-i nu numai cu cuvintele, ci și cu lucrul trăgîndu-i spre aceeași bună-credință.

23. Și a intrat Israil în Egipt, și Iacov a nemernicit în pămîntul lui Ham.

Aceasta – zice – a fost pricina de s-a pogorît Patriarhul Iacov în Egipt. Iar „pămînt al lui Ham" numește Egiptul, fiindcă Mesrem a fost al doilea fiu al lui Ham, că zice: „Ham a născut pe Hus întîi-născut și pe Mesrem fratele lui." Iar dumnezeiasca *Scriptură* numește „Hus" Etiopia, și „Misrem" Egiptul. Iar „Iacov" și „Israil" îl nu-

[1] Care este Mîntuitorul Hristos.

mesc pe același: primul nume l-a dobîndit de la părinți, iar pe celălalt i l-a pus Dumnezeu, arătînd prin numire dumnezeiasca arătare făcută lui.

24. Și a crescut pe norodul Său foarte și l-a întărit pe el mai mult decît pe vrăjmașii lui.

Aceasta ne învață și istoria Ieșirii. Că – zice – cu cît îi necăjeau pe dînșii Egiptenii, cu atît se făceau mai mulți și îi înmulțea pe dînșii pămîntul.

25. Întors-a inima lor, ca să urască pe norodul Lui,

Nu prefăcînd El socoteala Egiptenilor, ci dînd loc stăpînirii de sine-și și neoprind vrăjmășiile, dar arătîndu-i pe cei vrăjmășiți mai înalți decît cei ce îi vrăjmășeau.

ca să viclenească întru robii Lui.

Uneori, Egiptenii le-au rînduit moașelor să omoare partea bărbătească a Evreilor, iar alteori au poruncit să-i arunce pe aceștia în rîu, dar și așa neamul a scăpat de măiestriile morții.

26. Trimis-a pe Moisi, robul Său, și pe Aaron, pe care l-a ales Lui-Și.

27. Pus-a întru dînșii cuvintele semnelor Sale și ale minunilor Sale în pămîntul lui Ham.

Că, punîndu-i înainte pe dînșii slujitori și diaconi ai slobozeniei celor de o seminție, le-a dat în mîini puterea facerilor de minuni.

28. Trimis-a întuneric și i-a întunecat, căci au amărît cuvintele Lui.

Că fericiții slujitori nu grăiau-împotrivă dumnezeieștilor porunci, ci lucrau cele poruncite, și Moisi a adus asupra lor (a Egiptenilor) noaptea cea prea-lungă de trei zile. Iar mai vîrtos și decît noaptea era mai înnegurat întunericul, că noaptea, măcar de ar fi și fără lună, dar se amestecă cu strălucirea stelelor, iar întunericul acela dumnezeiasca *Scriptură* îl numește „pipăit”.[1]

29. Întors-a apele lor în sînge și a omorît peștii lor.

Că nu a prefăcut numai vopseala apelor, ci și însuși felul gustului lor, cît toate neamurile de pești au pierit.[2]

30. Scos-a pămîntul lor broaște în cămările împăraților lor.

Că, de vreme ce Egiptenii i-au aruncat pe pruncii Evreilor în rîu, a schimbat apa rîului în sînge, mustrînd și pedepsind uciderea făcută întru dînsul, și a făcut a izvo-

[1] „Atunci, a zis Domnul către Moisi: Întinde mîna ta spre cer și se va face întuneric în pămîntul Egiptului, încît să-l pipăi cu mîna. Și și-a întins Moisi mîna sa spre cer și s-a făcut întuneric beznă trei zile în tot pămîntul Egiptului, de nu se vedea om cu om, și nimeni nu s-a urnit de la locul său trei zile. Iar la fiii lui Israil a fost lumină peste tot în locuințele lor” (*Ieșirea* 10:21-22).

[2] Vezi *Ieșirea* 7:19-21.

rî de acolo broaște, care se tîrau asemenea pruncilor uciși, și năvăleau asupra caselor lor și ajungeau pînă la înseși cămările împăratului și intrau.[1]

31. Zis-a, și au venit muște cîinești și viespi întru toate hotarele lor.

Că lucrurile au urmat cuvintelor zise: și îndată – Dumnezeu poruncind, iar Moisi doar grăind – muștele cele cîinești și viespile umpleau pămîntul, netrecînd peste hotarele egiptenești, nici aducînd vătămare asupra altor oameni, ci aducînd certarea asupra împotrivitorilor lui Dumnezeu.[2] Că asta înseamnează acest „în toate hotarele lor", în loc de: Era cu putință a vedea că nici un lucru ca acesta nu se făcea afară de hotarele Egiptenilor.

32. Pus-a în ploile lor grindină, foc de tot arzînd în pămîntul lor.

33. Și a bătut viile lor și smochinii lor, și a sfărîmat tot lemnul hotarului lor.

Pentru că norii au schimbat obișnuitele lor chinuiri de nașteri, și în loc de ploi au născut grindină și trăsnete; și împreună cu grindina se aduceau și cădeau săgeți. Și firi împotrivnice una alteia, apă și foc, una pe alta nu vătăma: că nici focul nu topea apa cea înghețată a grindinei, nici apa nu stingea văpaia, ci, lepădînd fireasca luptă, împreună-glăsuită și unită aduceau pedeapsa asupra Egiptenilor și mustrau fierimea acelora, că, oameni fiind, nu se cucerniceau de fire, ci amar îi sileau să robească pe cei de o fire cu dînșii. Și pentru aceasta viile, și smochinii lor și celelalte neamuri de saduri se stricau cu totul de dînsele.[3]

34. Zis-a, și a venit lăcustă și omidă cărora nu era număr,

35. și au mîncat de tot toată iarba în pămîntul lor și au mîncat tot rodul pămîntului lor.

Prin grindină și prin foc, a stricat pomii, iar cu lăcustele și cu omidele – bălțile, livezile, țarinile, că nu numai rodul, ci și iarba lor au cheltuit-o.[4]

36. Și a bătut pe tot cel întîi-născut în pămîntul lor, pîrga a toată osteneala lor.

Rana aceasta a adus-o mai pe urmă asupra Egiptenilor, după care aceia i-au silit pe Iudei să iasă, că toată casa se umpluse de plîngeri și de tînguiri după ce toți cei întîi-născuți au primit moarte grabnică.[5] Pentru că a adus rana asupra celor mai doriți, cu mai amare chinuiri împungînd pe cei ce se aflau fără de durere și de simțire către ranele mai dinainte.

[1] Vezi *Ieșirea* 8:1-7.
[2] Vezi *Ieșirea* 8:16-24.
[3] Vezi *Ieșirea* 9:18-25.
[4] Vezi *Ieșirea* 10:4-15.
[5] Vezi *Ieșirea*, capitolele 11 și 12.

37. Și i-a scos pe dînșii cu argint și cu aur,

Că, de vreme ce Egiptenii nu le dădeau voie Evreilor a-și lua averile, lîngă acestea ei au luat și bogăția Egiptenilor, luînd aurul și argintul ca pe oarecare plată pentru acea cumplită robie.[1] Că Dumnezeu nu a poruncit să se facă acest lucru cu nedreptate, ci pedepsindu-i pe asupritori și mîngîindu-i pe cei asupriți.

și nu era întru semințiile lor bolnav.

Pentru că nu erau ispitiți și supărați de rănile și bătăile aduse asupra Egiptenilor.

38. Veselitu-s-a Egiptul întru ieșirea lor, căci căzuse frica lor peste dînșii.

Și așa s-au înfricoșat cu feluritele pedepse, încît au socotit slobozenia Evreilor drept facere de bine a lor.

39. Întins-a nor spre acoperire lor, și foc ca să lumineze lor noaptea.

Pentru că, ziua, norul acesta se făcea lor cort și oprea supărarea razelor soarelui, iar noaptea, făcîndu-se lor în chipul focului, le dăruia trebuința luminii.

40. Cerut-au, și au venit cîrstei[2], și cu pîine cerească i-a săturat pe dînșii.

Că, de vreme ce au poftit cărnuri, le-a dat lor vînat de păsări; și, avînd trebuință de pîini, din cer le-a dat lor pe acestea, nu ploaie dăruind prin nori, ci însăși hrana.

41. Desfăcut-a piatra, și au curs ape, și au curs rîuri în locurile cele fără de ape.

Iar setea lor a vindecat-o cu prea-slăvite nașteri și izbucniri ale pietrei, că a poruncit să izvorască rîuri în pămînt fără de apă și lipsit de umezeală. Iar „rîuri" numește izvoarele apelor ce au izbucnit din piatră.

42. Că Și-a adus aminte de cuvîntul cel sfînt al Său, cel către Avraam robul Său.

43. Și a scos pe norodul Său întru bucurie, și pe cei aleși ai Săi întru veselie.

Și i-a împărtășit pe dînșii de toate acestea împlinindu-Și făgăduințele făcute către Avraam.

44. Și le-a dat lor țările neamurilor, și ostenelile noroadelor le-au moștenit,

Nu numai că i-a slobozit din robia Egiptenilor, ci le-a dăruit lor și pămîntul Hanaaneilor și i-a arătat stăpîni ai ostenelilor străine, muncindu-i pe aceia cu dreptate și totodată adeverind ale Sale făgăduințe. Iar cum că nu i-a scos cu nedreptate pe locuitorii dinainte ai Palestinei ne învață prin cele legiuite Iudeilor, poruncindu-le să fugă de urmarea petrecerii acelora. Încă și cînd face făgăduințele către Avraam ne

[1] Vezi *Ieșirea* 12:35-36.
[2] Soi de pasăre picioroangă.

învață pentru ce nu-i dă lui stăpînirea pămîntului aceluia îndată, ci îl lasă multă vreme să nemernicească, zicînd: „Încă nu s-au împlinit păcatele Amoreilor pînă acum", în loc de: Încă nu au îndrăznit pînă acum să lucreze cele vrednice de pieirea cea de tot, și nu este cu dreptate a aduce pedeapsa asupra lor, nici a scoate hotărîrea pedepsei mai-naintea cunoștinței păcatului celui mare, ci a aștepta sfîrșitul lucrurilor. Că folosesc măsură, și cîrmuiesc cumpănă și la Mine nu este nimic necumpănit; pentru aceasta aștept înconjurare de patru sute de ani. Așa, și pe aceia i-a scos, și acestora le-a dat făgăduințele.

45. ca să păzească dreptățile Lui și legea Lui să o caute.

Și le-a dat lor pămîntul făgăduit dîndu-le Lege și poruncindu-le a viețui după dînsa.

TÎLCUIREA PSALMULUI 105

Aliluia.

În Psalmul 104, prorocescul cuvînt a povestit dumnezeieștile faceri de bine, iar întru acesta le pomenește iarăși, și prihănește nemulțumirea primitorilor acestora și ne învață feluritele pedepse aduse asupra lor. Și s-a închipuit ca despre fața celor bine-credincioși, care tînguiesc primejdiile de obște și se roagă a dobîndi cruțare.

1. Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui!

Lăudați-L pe Stăpînul pentru facerile de bine mai dinainte și așteptați nădejdile cele bune, că bun și iubitor de oameni este Stăpînul și pururea arată a Sa milă! Apoi, învață că povestirea dumnezeieștilor minuni covîrșește firea oamenilor:

2. Cine va grăi puterile Domnului, cine va face auzite toate laudele Lui?

Nici un cuvînt nu ajunge spre cîntarea de laudă a Dumnezeului tuturor.

3. Fericiți – cei ce păzesc judecata și fac dreptate în toată vremea.

Fericirea faptei bune intră sub simțirea păcatului, că cel ce pătimește osîndele pentru păcat fericește pe cei izbăviți de acesta, ce și-au împodobit viața lor cu dreptate. Și fericește nu pe cel ce a lucrat dreptatea o dată, ci pe cel ce urmează pururea și necurmat urmelor ei.

4. Adu-Ți aminte de noi, Doamne, întru bunăvoirea norodului Tău, cercetează-ne pe noi întru mîntuirea Ta,

Aici, însemnează norodul cel nou și Biserica cea din neamuri, pe care a învrednicit-o de mîntuire, a căreia împărtășire învață a o răpi mulțimea Iudeilor. Și împreună-glăsuiesc cu înțelegerea aceasta și cele adăugate:

5. ca să vedem bunătatea aleșilor Tăi, să ne veselim cu veselia neamului Tău, să ne lăudăm cu moștenirea Ta.

Ne rugăm – zice – să ne împărtășim de veselia neamului Tău celui nou și să ne facem părtași ai bunătății dăruite acelora.

6. Greșit-am cu părinții noștri, nelegiuit-am, nedreptățit-am.

Că – zice – de la părinți am primit călcarea legilor Tale, ca pe o moștenire. Iar „părinții" numește nu pe Sfinții Patriarhi, ci pe cei ce au fost după dînșii. Că prin cele adăugate aceasta a arătat:

7. Părinții noștri în Egipt n-au înțeles minunile Tale, și nu și-au adus aminte de mulțimea milei Tale

Că, atîtea minuni făcîndu-se pentru dînșii în Egipt, n-au voit a cunoaște a Ta putere.

și Te-au amărît suindu-se la Marea Roșie.

Că, după ce au văzut pe Egipteni gonindu-i și marea oprindu-le fuga, n-au voit a aștepta ajutorul de la Tine, ci strigau asupra marelui Moisi, zicînd: „Ne-ai scos să ne ucizi în pustia aceasta, ca și cînd nu era mormîntul în Egipt!" Dar, cu toate acestea și arătîndu-se atîta de nemulțumitori, i-a învrednicit de mîntuire. Că aceasta a adăugat:

8. Și i-a mîntuit pe dînșii pentru numele Său, ca să cunoască puterea Lui.

9. Și a certat Marea Roșie, și s-a secat, și i-a povățuit pe dînșii prin adînc ca în pustie;

10. și i-a mîntuit pe dînșii din mîna celor ce îi urau și i-a izbăvit din mîna vrăjmașului lor.

Că, golind cu cuvîntul fundul mării, adîncul cel mult l-a arătat cîmpie pustie, umblată de cai și de care. Că – de vreme ce în pustietăți este multă lesnire și neîmpiedicare celor ce aleargă, nici copaci fiind, nici garduri împiedicîndu-i – a arătat lesnirea trecerii prin pilda și asemănarea pustiei.

11. Acoperit-a apa pe cei ce îi necăjeau pe dînșii, nici unul dintr-înșii n-a rămas.

Că i-a cufundat pe toți Egiptenii, și aceeași mare le-a adus Evreilor mîntuire, iar Egiptenilor pedeapsă.

12. Și au crezut cuvîntului Lui, și au cîntat lauda Lui.

Pentru că povățuitor al bărbaților ce lăudau era marele Moisi, iar al cetei muierilor – Mariam Proorocița. Și este scrisă și cîntarea.

13. Sîrguit-au, uitat-au lucrurile Lui, n-au suferit sfatul Lui;

14. și au poftit poftă în pustie și au ispitit pe Dumnezeu în loc fără de apă.

Că, avînd atîtea și astfel de încredințări ale dumnezeieștii puteri, n-au cerut să-și ia cele de trebuință, nici n-au așteptat dumnezeiasca dăruire, ci îndată s-au pornit cu ocări asupra dumnezeieștilor slujitori.

15. Și le-a dat cererea lor, săturat-a sufletele lor.

„Cerere" a numit pofta, că nu au cerut, ci au grăit de rău. Dar, cu toate acestea, le-a dat lor și îndestulare de cărnuri, și pîine nefăcută de mîini, și apă prea-dulce și cu îndestulare.

16. Și au mîniat pe Moisi în tabără, și pe Aaron, sfîntul Domnului.

Căci Core și adunarea acestuia s-au ispitit să răpească preoția, iar Datan și Aviron au cugetat altă tiranie.

17. S-a deschis pămîntul, și a înghițit pe Datan și a acoperit întru adunare pe Aviron.

18. Și s-a aprins foc întru adunarea lor, văpaie de tot a ars pe păcătoși.

Datan și Aviron s-au cufundat împreună cu toată familia lor, iar Core și cei împreună cu dînsul s-au ars de tot cu foc slobozit de Dumnezeu.[1] Iar Dumnezeu a adus pedepse asupra lor pentru a-i sili pe ceilalți să se înțelepțească, dar nu au voit a lua de aici nici un folos. Și acest lucru îl arată povestirea celor îndrăznite de dînșii:

19. Și au făcut vițel în Horib,

Nu așa prost a pomenit muntele, ci arătînd covîrșirea păgînătății: că întru acesta S-a arătat Domnul tuturor, întru acesta i-a umplut de groază pe dînșii, arătîndu-Se cu mulțime de foc, folosind trîmbițe, și lovind cu trăsnete urechile lor și aducînd cu atîta frică punerea de lege. Întru acesta au îndrăznit păgînătatea,

și s-au închinat celui cioplit

Acest lucru este prihănirea altei nebunii, că au adus cinstea cea dumnezeiască lucrului pe care îl vedeau că și-a primit chipul prin meșteșug omenesc.

20. și au schimbat mărirea Lui întru asemănare de vițel ce mănîncă iarbă.

Foarte potrivit a povestit cu jale nebunia lor: că – în loc de a Celui ce atîtea minuni a făcut, și a dăruit mîntuirea aceea prea-slăvită și atîtea a putut a lucra – au cinstit icoană de vițel, al căreia întîi chip[2] are trebuință de hrană. Și hrană a vițelului nu este pîinea ce se aduce celor cuvîntători, ci buruieni și iarbă. Iar a vițelului – celui ce

[1] Ceea ce am povestit și mai sus.

[2] „Proto-tip", „model", cum spunem acum.

firea îi este necuvîntătoare, şi hrana îi este iarba, şi slujba lui este dăruită oamenilor – icoana este cu mult mai proastă, că nu e numai necuvîntătoare, ci şi neînsufleţită, şi nu poate nici a lucra, nici a mugi şi a zbiera, nici a mînca. Dar ei au ispitit-o pe cea neputincioasă mai mult decît pe Dumnezeul tuturor.

21. Şi au uitat pe Dumnezeu, Cel ce i-a mîntuit pe dînşii, Cel ce a făcut lucruri mari în Egipt,

22. minunate în pămîntul lui Ham, înfricoşate în Marea Roşie.

Că nu şi-au adus aminte nici de a loru-şi mîntuire, nici de pedeapsa Egiptenilor, nici de minunea cea mare a mării, ci toate au zburat de la dînşii de năprasnă.

23. Şi a zis ca să-i piardă pe dînşii, de nu ar fi stătut Moisi cel ales al Lui întru zdrobire înaintea Lui, ca să întoarcă mînia Lui, ca să nu-i piardă pe dînşii.

Pentru că – după ce a zis Dumnezeul tuturor: „Lasă-Mă! Şi, fiindcă M-am mîniat, cu urgie îi voi zdrobi pe dînşii, şi te voi face pe tine întru neam mare" – Fericitul Moisi a zis: „De le vei lăsa lor păcatul, lasă-l! Iar de nu, şterge-mă şi pe mine din cartea întru care m-ai scris!"

24. Şi au defăimat pămîntul cel dorit, n-au crezut cuvîntului Lui

25. şi au cîrtit întru sălaşele lor, n-au ascultat glasul Domnului.

Face pomenire de altă nesupunere: pentru că, poruncindu-le Dumnezeu să intre în pămîntul făgăduit, ei se împotriveau arătat, primind în lăuntru patima fricii şi zicînd că Hanaaneii sînt mai viteji decît dînşii, iar ei nu au putere din destul spre a se pune împotriva acelora. Şi acesta era semn vădit de necredinţă, pentru că era drept ca cei ce fuseseră înşişi văzători ai atîtor minuni ca acestea să se încreadă întru toate în puterea Celui ce i-a mîntuit.

26. Atunci a ridicat mîna Sa asupra lor, ca să-i surpe pe ei în pustie,

27. şi ca să surpe sămînţa lor întru neamuri şi să-i risipească pe dînşii prin ţări.

Şi a voit să pună pedeapsa potrivită asupra necredinţei lor şi să aducă pieirea asupra tuturor deodată, dar, folosind obişnuita iubire de oameni, a adus asupra lor oarecare muncă din parte.

28. Şi au jertfit lui Belfegor, şi au mîncat jertfele morţilor

29. şi L-au întărîtat pe El întru izvodirile lor,

Alunecînd iarăşi întru desfrînare şi amestecîndu-se cu muieri Moavitence, au deprins păgînătatea acelora. Iar „Belfegor" este un idol care era cinstit la aceia: Fegor se numea locul idolului, iar Baal – idolul. Şi se zice că în limba elinească acesta se

numea Cronos[1]. Iar „jertfe ale morților" numește pe cele ce la Elini se cheamă „turnări", pe care obișnuiau a le aduce morților, dar nu ar fi greșit cineva de i-ar fi numit „morți" și pe cei ce se numesc „dumnezei".

și s-a înmulțit intru dînșii căderea.

Că iarăși a adus asupra lor altă moarte.

30. Și a stătut Fineas și L-a îmblînzit, și a încetat zdrobirea.

31. Și s-a socotit lui intru dreptate în neam și în neam pînă în veac.

În loc de „sfărîmare", Simmah a zis „rană". Și istoria ne învață și aceasta, fiindcă pe Zambri, cel ce a suferit a prea-curvi la arătare cu o oarecare Madianiteancă, Fineas[2] l-a ucis cu sulița, împreună cu muierea. Primind rîvna acestuia, Dumnezeu l-a lăudat și a oprit pedeapsa adusă asupra celorlalți.

32. Și L-au mîniat pe El la apa împotrivă-grăirii, și s-a supărat Moisi pentru dînșii,

33. că au amărît duhul lui, și a deosebit întru buzele sale.

Pentru că, atunci cînd plîngea el pentru sora sa, au cerut cele de trebuință apropiindu-se la dînsul cu multă nerînduială; iar el, fiind îmbulzit de mîhnirea plînsului, și văzînd desfrînarea lor și fiind impresurat de mînie și de scîrbă, nu a slujit dumnezeieștii porunci cu obișnuita bună-potrivire, ci a lovit piatra și a scos apă amestecînd cu cuvintele oarecare îndoire. Că asta arată acest „a deosebit întru buzele sale", în loc de: Nu fără de îndoire a rostit cuvintele. Că zice: „A zis Moisi către dînșii: Au doară din piatra aceasta voi scoate vouă apă?" Pentru aceasta, Dumnezeul tuturor nu i-a dat nici lui pămîntul făgăduit părinților, ci i-a poruncit să-și primească sfîrșitul vieții, iar făgăduința a împlinit-o prin Iisus Navi. Și Ocîrmuitorul tuturor a pus asupra lui această pedeapsă, dar a făcut-o altele iconomisind. Întîi că, știind nebunia Iudeilor, nu a lăsat ca toată făgăduința să ia sfîrșit printr-însul, ca să nu-l socotească pe dînsul dumnezeu; căci cei ce făcuseră dumnezeu chipul vițelului, ce feluri de cinste nu ar fi adus celui ce fusese slujitor al atîtor minuni? Pentru aceasta Dumnezeu a și făcut să fie tăinuit mormîntul lui. Lîngă aceasta, a voit să arate și vremelnicia punerii de lege, dintru cele întîmplate însuși puitorului de lege: că, dacă puitorul de lege nu a dobîndit pămîntul făgăduit, de aici era lesne a cunoaște că nici ei nu vor dobîndi această purtare de grijă prea multă vreme.

Așa, după ce le-a povestit pe cele din pustie, mustră nelegiuirea lor din pămîntul făgăduinței:

---

[1] Kronos („timpul"), tatăl lui Zeus, unul dintre tartorii cei mai însemnați care bîntuie basmele mitologice ale Elinilor cei vechi, insuflate de satana însuși.

[2] Vezi *Numerii* 25:1.

34. N-au pierdut neamurile pentru care a zis Domnul lor,

35. și s-au amestecat între neamuri, și au deprins lucrurile lor,

36. și au slujit celor cioplIți ai lor și s-au smintit.

Pentru că, pentru împărtășirea păgînătății, a oprit împreunarea cu muieri de alte seminții, împreună cu începătura ridicînd din mijloc sfîrșitul, și pierzînd rodul împreună cu rădăcina și mai-nainte oprind cu răul cel mai mic pe cel mai mare. Dar ei, călcînd și întru aceasta dumnezeiasca Lege, nici neamurile cele păgîne nu le-au pierdut de tot, nici nu au fugit de împărtășirea cu dînsele, ci au rîvnit petrecerea lor cea rea.

37. Și au jertfit pe fiii lor și pe fiicele lor dracilor.

38. Și au vărsat sînge nevinovat, sîngele fiilor lor și al fiicelor pe care i-au jertfit celor cioplIți ai lui Hanaan, și s-a omorît pămîntul întru sîngiuri.

39. Și s-au spurcat întru lucrurile lor

Au lăsat în urmă vîrful păgînătății, căci care covîrșire a păgînătății lasă să se pîngărească pămîntul cu sîngiuri de fii și de fiice și să se aducă jertfele acestora dracilor celor mîncători de sîngiuri? Că lui Dumnezeu nu le aduceau nici pe cele legiuite, iar idolilor – și junghierile copiilor.

și au curvit întru izvodirile lor.

Aici, „curvie" nu numește numai înverșunarea, ci și slujba idolilor. Că - de vreme ce, uniți fiind cu Dumnezeu, au iubit slujba acelora – după cuviință a numit „curvie" cinstirea dracilor.

40. Și S-a mîniat cu iuțime Domnul asupra norodului Său, și a urît moștenirea Sa.

41. Și i-a dat pe dînșii în mîinile vrăjmașilor lor, și i-au stăpînit pe ei cei ce-i urau pe ei.

42. Și i-au necăjit pe dînșii vrăjmașii lor și i-au împilat sub mîinile lor.

Acestea ne învață încă și Istoria Judecătorilor și Scriptura Împărățiilor: că, neguțătorind folosul lor, i-a dat prin pedeapsă uneori Moavitenilor, alteori Amanitenilor, iar alteori Amaleciților, și Madianiților și celor de altă seminție.

43. De multe ori i-a izbăvit pe dînșii, iar ei L-au amărît pe El întru sfatul lor, și s-au împilat întru fărădelegea lor.

Că, după ce aducea asupră-le certarea, iarăși îi împărtășea de iubirea de oameni, iar ei Îi răsplăteau Lui cu cele împotrivă.

44. Și a văzut Domnul cînd se necăjeau ei, a auzit rugăciunea lor.

Și istoriile ne învață acestea: cum că s-au rugat lui Dumnezeu, fiind îmbulziți de nevoie, și au fost auziți.

45. Și Și-a adus aminte de așezămîntul Lui, și S-a căit după mulțimea milei Lui

Că le-a dăruit milostivirea pentru făgăduințele către părinții lor. Iar „căință" numește încetarea pedepsei, fiindcă Dumnezeu nu are patima căinței, nici nu Se împacă acum cu unele, iar apoi cu altele, ci, ocîrmuindu-le pe toate cu înțelepciune, aduce asupră pedepse și dăruiește iubirea de oameni.

46. și i-a dat pe dînșii spre milostivire înaintea tuturor celor ce-i robiseră.

Așa l-a îndulcit pe Chir, și l-a înduplecat spre milă și l-a făcut a da slobozenie celor robiți.

47. Mîntuiește-ne pe noi, Doamne Dumnezeul nostru, și ne adună de prin neamuri, ca să ne mărturisim numelui Tău celui sfînt, ca să ne fălim întru lauda Ta!

Și acestea arată că prorocescul cuvînt îi învață cum se cade să-L milostivească pe Dumnezeu și să dobîndească de la Dînsul purtarea de grijă. Încă și dumnezeiescul Apostol mai-nainte a vestit mîntuirea ce va să fie Iudeilor prin Ilie Tesviteanul: „Veni-va - zice din Sion izbăvitorul, și va întoarce păgînătatea de la Iacov. Și acesta este lor așezămîntul de la Mine, cînd voi lăsa păcatele lor."[1] Deci, după Preasfîntul Botez, nu zidirea Ierusalimului se cuvine a o aștepta ei, după basmele celor nebuni și fără de minte, și slujba Legii, și jertfele cele necuvîntătoare, și tăierea împrejur, și sîmbăta și stropirile împrejur, că acestea sînt bîrfiri de basme băbești, ci chemarea, și cunoștința adevărului, și credința întru Stăpînul Hristos și petrecerea Noului Așezămînt.[2]

48. Bine este cuvîntat Domnul Dumnezeul lui Israil din veac și pînă în veac, și va zice tot norodul: Fie, fie!

Că Domnul tuturor este lăudat în toate, Cel ce a fost Dumnezeul lui Israil, Cel ce a făcut atîtea pentru mîntuirea oamenilor. Și se cuvine ca tot norodul să adauge pe „amin" lîngă glasul celor ce laudă, pentru că Evreul numește „amin și amin" pe acest „fie, fie". De unde a rămas și obiceiul Bisericii ca, prin „amin", norodul să se unească și să se alcătuiască cu slavoslovia preotului, și de aici să aducă împărtășirea și să ia blagoslovenia.

[1] În zilele Antihristului, înainte de a doua venire a Mîntuitorului Hristos și deci de sfîrșitul acestei lumi, Prorocul Ilie va fi trimis pe pămînt pentru a creștina rămășița lui Israil. Atunci, va încuia din nou ploaia și va fi ucis de Antihristul, fiind lăsat să zacă trei zile pe ulițele Ierusalimului, spre marea bucurie a norodului.

[2] „Basmele celor nebuni și fără de minte" se împlinesc acum, sub ochii noștri, căci Iudeii, pentru păcatele noastre, cu ajutorul tatălui lor satana și cu îngăduința lui Dumnezeu, sînt pe cale a zidi Templul, capiștea în care va fi încoronat Antihristul ca împărat al lumii.

TÎLCUIREA PSALMULUI 106

Aliluia.

De multe ori am arătat că Așezămîntul cel Vechi este umbră a celui nou, dar și din Psalmul de față este cu lesnire a ne învăța aceasta, pentru că proroceşte atît slobozenia Iudeilor, cît și mîntuirea tuturor oamenilor. Și are multă asemănare cu cei doi rînduiți și trecuți mai-nainte: că cel al o sută patrulea are povestirea făgăduințelor făcute de Dumnezeu către Patriarhi și a darurilor date strănepoților acelora; iar cel de după acela ne-a învățat, pe lîngă facerile de bine, nemulțumirea Iudeilor și pedepsele aduse asupra lor pentru aceea; iar acesta mai-nainte vestește izbăvirea de robie, făcută pentru negrăita iubire de oameni a lui Dumnezeu. Dar, fiindcă întru aceia s-au zugrăvit umbrit cele ale noastre și vedem și întru Psalmul acesta prorocile mîntuirii noastre, cea mai mare parte a prorociei ni se potrivește mai mult nouă decît acelora.

1. Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui!

Prorocescul cuvînt poruncește iarăși a-L lăuda pe Dumnezeu, Făcătorul de bine, și zice că pricina cîntării de laudă este iubirea Lui de oameni.

2. Să zică cei izbăviți de Domnul, pe care i-a izbăvit din mîna vrăjmașului.

Se cădea ca și Iudeii să-L laude pe Dumnezeu după ce s-au slobozit din robia Babilonienilor, și noi, care ne-am izbăvit de tirania diavolului, se cuvine să facem aceasta pururea.

3. Și din țări i-a adunat pe dînșii: de la răsărituri, și de la apusuri, și de la miazănoapte și de la mare.

Nu ne-am învățat să se fi făcut acest lucru la Iudei, că prin toată lumea petrec risipiți, ci a chemat și a adunat Biserica din neamuri, care întru toate părțile lumii se află: și întru ale răsăritului, și întru ale apusului, și întru ale amiezii zilei, și întru ale amiezii nopții. Și este cu putință a vedea asemenea adunări pretutindeni peste tot pămîntul și marea. Iar în vremea Iudeilor acest lucru s-a făcut umbrit, fiindcă întru acea vreme unii s-au întors din Babilon, și puțini oarecari s-au adunat din Egipt și din neamurile de prin laturile de aproape.

4. Rătăcit-au în pustie fără de apă,

Și Babilonul era pustie fără de apă, că era pustiu de Dumnezeu; robind aceluia, mulțimea Iudeilor era lipsită de adăparea cea duhovnicească. Iar cei ce crezuseră din neamuri petreceau de asemenea în pustie și în loc fără de apă, neavînd nădejde și fiind fără de Dumnezeu, după cum zice dumnezeiescul Apostol.

calea cetății de locuit n-au aflat.

Că nici Iudeii nu puteau a scăpa de cei ce îi robiseră și a dobîndi a lor patrie, nici cei ce au crezut din neamuri, mai-nainte de înomenirea Mîntuitorului, nu aflau calea ce îi aducea către dumnezeiasca cetate. Iar „cetate", aici, se cuvine a înțelege petrecerea cu bună-credință.

5. Flămînzind și însetînd, sufletul lor întru dînșii se sfîrșea.

Foamea dumnezeieștii învățături îi tescuia și pe aceștia, și pe aceia: că Iudeii, robind în Babilon, erau lipsiți de preoți și nu puteau împlini slujba Legii, iar neamurile iarăși nu primeau Legea dumnezeiască și nu se îndulceau de duhovniceasca învățătură, prin care se hrănesc sufletele. Deci cu această foamete i-a îngrozit Dumnezeu pe Iudei, că: „Voi aduce Eu foamete pe pămînt, nu foamete de pîine, nici sete de apă, ci foamete de a auzi cuvîntul Domnului."

6. Și au strigat ei către Domnul cînd se necăjeau, și de nevoile lor i-a izbăvit pe dînșii.

Cei bine-credincioși lui Dumnezeu din Iudei aduceau rugăciunea. Și acest lucru ne învață și prorocia lui Daniil, pentru că și el, și Anania, și Azaria și Misail au căutat dumnezeiasca milostivire, jelindu-se pentru toți. Iar neamurile, luptîndu-se cu primejdiile de tot felul, suspinau cu tînguiri și plîngeri nemîngîiate, căci nu aveau nădejdea învierii și nu căutau dezlegarea de la Dumnezeul tuturor a relelor ce le țineau. Dar Iubitorul de oameni i-a văzut suspinînd, și le-a dăruit milostivirea.

7. Și i-a povățuit pe dînșii la cale dreaptă, ca să meargă la cetatea de locuit.

Că Iudeilor le-a dăruit întoarcerea, prin Chir Persul, iar pe neamuri le-a povățuit prin Sfinții Apostoli și le-a arătat cetatea cea de sus, care are temeliile în munții cei sfinți, al căreia meșter și ziditor este Dumnezeu.

8. Mărturisească-se Domnului milele Lui, și minunile Lui fiilor oamenilor.

Iar Simmah, așa: „și semnele către fiii oamenilor". Însă nu mila aduce lui Dumnezeu lauda de mulțumire, nici minunile, ci cei ce au dobîndit atîtea bunătăți: că slobozenia Iudeilor este minunată și vrednică de mirare, dar mult mai minunată și mai vrednică de mirare este mîntuirea lumii, și schimbarea spre binele cel mai mare, și încetarea înșelăciunii și cunoștința adevărului. Iar a tuturor acestora este pricinuitoare dumnezeiasca milă, „că nu pentru dreptățile noastre pe care le-am făcut – după cum zice dumnezeiescul Apostol –, ci după multă mila Lui ne-a mîntuit pe noi prin baia nașterii de a doua oară și prin înnoirea Duhului Sfînt, pe Care L-a vărsat peste noi din destul".

9. C-a săturat suflet deșert, și suflet flămînd a umplut de bunătăți,

10. pe cei ce ședeau întru întuneric și în umbra morții, pe cei ferecați cu sărăcie și cu fier.

Atît pe Iudeii ce robeau, și erau înjugați cu reaua pătimire și topiți de foamete i-a slobozit de relele ce îi țineau, cît și întreaga fire a oamenilor a hrănit-o cu dumnezeieștile învățături, și a slobozit-o de întunericul neștiinței, și a strălucit-o cu lumina cunoștinței de Dumnezeu, și a risipit umbra morții ce îi zăcea asupră, dîndu-i nădejdea învierii, și legăturile cele tari ale păcatului le-a rupt, că zice: „Fiecare se strînge cu lanțurile păcatelor sale, și vai de cei ce își trag păcatele lor ca și cu o funie lungă, și fărădelegile lor ca și cu o curea de jug de junci!"

11. Că au amărît cuvintele lui Dumnezeu, și sfatul Celui Preaînalt l-au întărîtat.

12. Și s-a împilat întru ostenele inima lor, slăbit-a, și nu era cine să le ajute.

Iar pricinuitor al durerilor acestora ale Iudeilor și ale tuturor oamenilor este păcatul: că și aceia s-au dat în robia Babilonienilor ca să se pedepsească, și omenirea, după călcarea poruncii, s-a supus sub ticăloșia ostenelilor, că după aceasta a auzit Adam: „Blestemat va fi pămîntul întru lucrurile tale, mărăcini și spini va răsări ție, întru scîrbe vei mînca dintru dînsul întru toate zilele vieții tale. Întru sudoarea feței tale vei mînca pîinea ta, pînă ce te vei întoarce în pămîntul dintru care te-ai luat, că pămînt ești și în pămînt te vei întoarce." Cu atîtea primejdii îmbulzindu-se, nu au aflat nici o dezlegare de relele ce le zăceau asupră, ci Cel ce i-a însoțit pe dînșii cu acestea, tot El a dăruit și izbăvirea de dînsele, că zice:

13. Și au strigat către Domnul cînd se necăjeau, și din nevoile lor i-a mîntuit pe ei.

14. Și i-a scos pe dînșii dintru întuneric și din umbra morții, și legăturile lor le-a rupt.

Că – milostivindu-Se și spre unii, și spre alții – pe aceia i-a izbăvit de primejdiile ce zăceau asupră-le, iar pe aceștia i-a izbăvit din întunericul necunoștinței, și a rupt legăturile robiei.

15. Mărturisească-se Domnului milele Lui, și minunile Lui fiilor oamenilor!

16. Că a sfărîmat porți de aramă, și zăvoare de fier a frînt,

„Porți de aramă" și „zăvoare de fier" a numit nescăparea de cele rele: că, precum celui ce este închis în lăuntrul unor uși și zăvoare îi este cu neputință a scăpa, așa le era cu neputință Iudeilor să fugă de robia Babilonienilor, și tuturor oamenilor de silnicia morții. Și numai dumnezeiasca milă a putut să risipească atît stăpînia acelora, cît și a acesteia, și să dăruiască dezlegarea celor mîhnicioase.

17. sprijinitu-i-a pe dînșii din calea fărădelegii lor, că pentru fărădelegile lor s-au împilat.

Nici Iudeii, nici toată firea oamenilor n-au căzut cu nedreptate întru cele mîhnicioase, ci și aceștia, și aceia plătesc osînde pentru acelea pe care le-au greșit. Dar și pe unii, și pe alții, care se tăvăleau întru atîtea rele, i-a învrednicit de mîntuire.

18. Toată mîncarea o a urît sufletul lor, și s-au apropiat pînă la porțile morții.

Că Iudeii, fiind ținuți cu mulțimea relelor, se întorceau chiar și de la hrană, cum a zis Prorocul și într-un alt Psalm, vorbind ca despre aceia: „Că mi-am uitat a mînca pîinea mea." Iar neamurile nu voiau a lua aminte nici la învățăturile filosofilor lor, pentru care unii au hotărît moarte asupra lui Socrat, alții l-au dat pe Anaxarh la străină și neobișnuită pedeapsă[1], iar alții, amar căznindu-i pe ucenicii lui Pitagora[2], au adus asupra lor moarte fără de vreme. Dar Dumnezeul tuturor a făcut să se dea cu împărtășire hrana cea nemuritoare și acestora, și le-a plecat a alerga cu toată sîrguința către aceasta și le-a slobozit din porțile morții.

19. Și au strigat ei către Domnul cînd se necăjeau, și din nevoile lor i-a mîntuit pe dînșii.

Apoi, ne învață chipul mîntuirii:

20. Trimis-a cuvîntul Lui, și i-a vindecat pe dînșii și i-a izbăvit pe dînșii dintru stricăciunile lor.

Că Dumnezeu-Cuvîntul – înomenindu-Se și ca om trimițîndu-Se (căci ca Dumnezeu este nescris împrejur, și stă pretutindeni de față și pe toate le cuprinde) – a vindecat rănile cele de multe feluri ale sufletelor și a însănătoșit gîndurile cele stricate. Așa, a vindecat-o pe acea muiere păcătoasă și i-a poruncit a îndrăzni; așa, l-a întărit pe slăbănogul, zicînd: „Lasă-ți-se ție păcatele tale!"; așa, a deschis tîlharului Raiul; așa, i-a arătat dascăli ai lumii pe vameși; așa, îi înnoiește, și îi curățește și îi izbăvește de rănile păcatului pe cei ce se apropie la Preasfîntul Botez.

21. Mărturisească-se Domnului milele Lui, și minunile Lui fiilor oamenilor!

22. Și să jertfească Lui jertfă de laudă și să vestească lucrurile Lui întru bucurie!

Deci – zice – pentru toate acestea, este drept a lăuda pe iubitorul de oameni Dumnezeu, Care a avut atîta milă și ne-a dăruit prea-slăvita mîntuire. Și se cuvine

[1] Precum știe toată lumea, Socrate a fost silit să bea cucută, dar stoicul Anaxarh a pătimit mult mai cumplit, căci Nicocreon, tiranul Ciprului, vîrîndu-l într-o pivă, l-a zdrobit cu pisăloage de fier. Mai-nainte însă, a vrut să-i taie limba, dar nu a apucat, fiindcă filosoful și-a rupt-o singur cu dinții și i-a scuipat-o în față.

[2] Pytagoras, fîrtatul Elin al lui Buddha într-ale idolatriei gnostic-panteiste, așadar întemeietorul ocultismului european, nu a urmărit doar dobîndirea unor puteri „spirituale", ci și a acelei politice, pe care a și avut-o o vreme așa-zisa „Ligă Crotoniană" întemeiată de ucenicii săi. Așa stînd lucrurile, era cît se poate de firesc ca pitagoreii să fie prigoniți de către stăpînirea „laică"

nu numai a ști singuri dumnezeieștile faceri de minuni, ci și a-i învăța pe cei ce nu le știu și a-i deștepta pe toți spre cîntarea de laudă. Ni se cade însă a însemna că și aici a poruncit a aduce lui Dumnezeu „jertfă de laudă", iar nu junghierile cele necuvîntătoare: drept aceea, și aici scoate afară slujba Legii. Însă pe acest „jertfă de laudă" Achila l-a numit „jertfă de mulțumire".

23. Cei ce se pogoară la mare în corăbii, cei ce fac lucrare în ape multe,

24. aceștia au văzut lucrurile Domnului și minunile Lui întru adînc.

Prorocul le-a pus pe acestea cu pildă, și zice că – precum cei ce corăbieresc și trec noianurile cele mari, căzînd în furtuni cumplite și dobîndind mîntuirea afară de toată omeneasca nădejde, văd cu deosebire dumnezeieștile și marile lucrări – așa și Iudeii, căzînd în primejdiile acelea și cîștigînd mîntuirea, au cunoscut dumnezeiasca putere. Încă și oamenii toți – văzînd schimbarea cea străină a lucrurilor, și încetarea înșelăciunii mai dinainte, și alinarea sufletelor și limanul învierii – Îl laudă pe Dăruitorul acestora.

25. Zis-a, și a stătut duhul viforului, și s-au înălțat valurile mării.

26. Se suie pînă la ceruri și se pogoară pînă în adîncuri.

Și prin acestea ne-a învățat că la semnul Lui se fac cele scîrbicioase și se întîmplă cele mîngîietoare.

Sufletul lor întru cele rele se topea.

27. Tulburatu-s-au, și s-au clătit ca cel ce se îmbată, și toată înțelepciunea lor s-a înghițit.

A stăruit întru asemănare. Și pare că zice pentru cei ce corăbieresc, dar prin acestea însemnează feluritele primejdii ale firii, pe care nimeni nu este harnic să le dezlege folosind înțelepciunea omenească. Căci, cînd ar fi furtună, nici cîrmacii, de ar aduce în lăuntru tot meșteșugul, nu pot să biruiască primejdiile cele grele, purtîndu-se ici și colo împrejur ca aceia ce se îmbată.

28. Și au strigat ei către Domnul cînd se necăjeau, și din nevoile lor i-a scos pe dînșii.

29. Și a poruncit viforului, și a stătut întru liniște și s-au domolit valurile mării.

30. Și s-au veselit, căci s-au alinat.

Și acelora cărora înoată pe mare și Îl cheamă le dă al Său ajutor: poruncește, și îndată viforul se preface întru alinare blîndă, și noianul se izbăvește de furtună; la fel, și cei ce se luptă cu cele de scîrbă află prin darul Lui schimbare de cele rele. Așa s-au slobozit și Iudeii de acea amară robie.

Şi i-a povăţuit pe dînşii la limanul voii Lui.

Că, îndată ce a voit, s-a făcut dezlegarea de cele rele, şi în locul viscolului s-a arătat limanul. Iar acest stih ne este potrivit încă mai vîrtos nouă decît acelora, că pe noi ne-a îndreptat la limanul voii Lui, dăruindu-ne dumnezeiasca Sa cunoştinţă.

31. Mărturisească-se Domnului milele Lui, şi minunile Lui fiilor oamenilor!

32. Să-L înalţe pe Dînsul întru adunarea norodului, şi în scaunul bătrînilor să-L laude pe Dînsul!

Şi totdeauna este cu putinţă a vedea făcîndu-se acest lucru de cei ce au crezut din neamuri. Că, înainte-povăţuind sfinţita adunare întru toate bisericile de prin lume, tot norodul Îl laudă pe Făcătorul de bine, povestind facerile de minuni ale dumnezeieştii iubiri de oameni.

33. Prefăcut-a rîurile lor întru pustiire, şi izvoarele apelor întru sete,

34. pămîntul cel roditor întru sărătură, de răutatea celor ce locuiesc pe dînsul.

Şi cei ce au dobîndit mîntuirea Îl laudă pe Dînsul văzînd străina schimbare: că cei ce se adăpau de demult cu multe rîuri proroceşti şi aduceau lui Dumnezeu rodul copt nu dobîndesc nici o mică umezeală acum, ci, pentru a lor răutate, s-au făcut cu totul pustii de adăparea mai dinainte.

35. Pus-a pustia întru iezere de apă, şi pămîntul cel fără de apă întru izvoare de apă.

Iar neamurile, pustii de demult şi care nu aveau nici puţină adăpare, primind curgerile cele cuvîntătoare, se revarsă cu apele învăţăturii mai mult decît trebuinţa.

36. Şi a sălăşluit acolo pe cei flămînzi, şi au aşezat cetăţi de locuit.

Că, pe cei topiţi de demult cu foamea şi lipsiţi de hrana cea duhovnicească, i-a sălăşluit între rîurile acelea şi a aşezat petrecerea cea cu bună-credinţă.

37. Şi au semănat ţarini, şi au sădit vii şi au făcut rod de sămînţă.

Iar Prorocul a zis toate acestea cu închipuire. Şi Domnul a folosit pilde ca acestea, şi uneori i-a numit pe Apostoli „secerători", iar alteori pe Sine Însuşi „semănător" şi „lucrător de pămînt", şi „pămînt bun" pe cei ce primesc seminţele cuvîntului cu bună-supunere. Şi încă Apostolul zice: „Eu am sădit, Apollo a udat, iar Dumnezeu a crescut." Şi iarăşi: „A lui Dumnezeu lucrare de pămînt sînteţi, a lui Dumnezeu zidire." Deci Apostolii au semănat mîntuitoarele propovăduiri, şi au răsădit lui Dumnezeu grădinile cele cuvîntătoare şi au adus lui Dumnezeu rodul cel copt al dreptăţii. Încă şi toţi cei cărora li s-a încredinţat după aceea dăscălia lucrează acest lucru.

38. Şi i-a blagoslovit pe dînşii, şi s-au înmulţit foarte, şi dobitoacele lor nu le-a împuţinat.

Că „cel ce seamănă întru blagoslovenie va şi secera întru blagoslovenie", după dumnezeiescul Apostol. Iar „dobitoace" numeşte pe aceia care se pasc de dînşii, pe care i-au crescut dăruindu-le puterea lucrării de minuni. Şi martor este Fericitul Luca, zicînd în Fapte: „Iar Domnul în fiecare zi adăuga la Biserică pe cei ce se mîntuiesc." Încă şi Însuşi Domnul îi numeşte „oi" pe cei credincioşi: „Că oile Mele – zice – glasul Meu îl aud, şi Eu le cunosc pe ele, şi ele Îmi urmează Mie şi viaţa veşnică le dau lor." De aici, iarăşi mai-nainte vesteşte relele ce aveau să se întîmple Iudeilor:

39. Şi s-au împuţinat şi s-au împilat de necazul relelor şi de durere.

Deci – zice – cei ce de demult locuiau pustia şi locul cel fără de apă au dobîndit atîta blagoslovenie şi belşug după ce au crezut; iar cei ce de demult s-au îndulcit de adăparea proroceştilor rîuri, făcîndu-se lipsiţi de aceasta pentru răutatea socotelii şi rămînînd cu totul pustii şi neroditori, au căzut în multe primejdii de tot felul şi s-au risipit în toată lumea, încît mitropolia lor, ce era îndestulată de oameni, de puţini se locuieşte acum.

40. Vărsatu-s-a defăimare peste boierii lor,

Şi înseşi lucrurile mărturisesc prorociei: pentru că cei ce par că sînt boieri şi dascăli ai lor s-au făcut nevrednici de vreun cuvînt, iar cei ce erau de demult străluciţi şi vestiţi sînt cu totul nevestiţi şi defăimaţi de ei înşişi.[1]

şi i-a rătăcit pe dînşii în loc neumblat şi fără de cale.

Iar Simmah, aşa: „Şi îi va rătăci pe dînşii întru deşertarea minţii lor." Dumnezeu nu aduce rătăcire asupra cuiva, ci opreşte rătăcirea, însă pe cei ce nu se pleacă şi nu cred Lui îi lasă nechivernisiţi, iar ei – fiind neocîrmuiţi, purtîndu-se ici şi colo împrejur – se rătăcesc. Aceasta au pătimit-o şi Iudeii, pentru că, părăsind calea cea dumnezeiască, urmează gîndurilor lor.

41. Şi a ajutat săracului dintru sărăcie,

Pentru că neamurile cele sărăcite de demult au dobîndit dumnezeiescul ajutor şi au cîştigat bogăţia cea duhovnicească.

şi i-a pus pe ei ca pe nişte oi de moştenire.

Iar Achila, aşa: „Şi va ridica pe săracul din sărăcie şi îl va pune ca pe o turmă a rudeniei." Căci Se grijeşte de ei ca de nişte oi ale Sale, şi poartă grijă şi le chiverniseşte ca pe nişte rudenii după trup.

42. Vedea-vor drepţii, şi se vor veseli şi toată fărădelegea îşi va astupa gura sa.

[1] E vorba de rabini şi de căpetenii.

Că, văzînd acestea, cei ce doresc îndreptarea gîndurilor se umplu de bucurie, iar cei ce voiesc a trăi întru păgînătate şi nelegiuire sînt siliţi a se pleca în pămînt şi a tăcea, înfrînîndu-se de dreapta hotărîre.

43. Cine este înţelept va păzi acestea şi va pricepe milele Domnului.

Că nu este al oricui nici a înţelege, nici a cunoaşte iconomiile cele iubitoare de oameni ale Mîntuitorului, nici a păzi dumnezeieştile puneri de legi, ci numai a celui ce-şi foloseşte înţelepciunea şi priceperea şi a celui ce strigă către Stăpînul: „Descoperă ochii mei, şi voi cunoaşte minunile din Legea Ta!"

TÎLCUIREA PSALMULUI 107

Cîntarea Psalmului lui David.

De asemenea, şi Psalmul acesta proroceşte întoarcerea Iudeilor şi mai-nainte vesteşte mîntuirea neamurilor, avînd multă asemănare cu Psalmul 56 şi cu al 59-lea.

1. Gata este inima mea, Dumnezeule, gata este inima mea, cînta-voi şi voi lăuda întru mărirea mea.

Şi, cum am zis mai sus, Prorocul numeşte „mărire a sa" darul cel prorocesc, şi zice: Folosind cîntarea de laudă a prorociei, zic Ţie, Stăpînului, că inima mea e desfătată şi gata spre primirea dumnezeiescului Tău dar.

2. Deşteaptă-te, mărirea mea! Deşteaptă-te, psaltire şi alăută! Deştepta-mă-voi dimineaţa,

3. mărturisi-mă-voi Ţie întru noroade, Doamne! Cînta-voi Ţie întru neamuri,

„Psaltire şi alăută" se numeşte Prorocul pe sine-şi, căci darul Duhului răsuna întru dînsul cîntarea de laudă cea prorocească precum întru un organ muzicesc. Deci, deşteptîndu-se pe sine-şi spre cîntarea de laudă a Stăpînului, iarăşi răspunde şi se făgăduieşte că va face aceasta „dimineaţa", fiindcă atunci nu numai el singur va aduce lauda, ci va face cîntarea dumnezeiască împreună cu nenumărate neamuri şi noroade. Iar „dimineaţă" numeşte înomenirea Dumnezeului şi Mîntuitorului nostru: că dintru Acela a răsărit lumina adevărului, dintru Acela Fericitul David, prin gurile tuturor oamenilor, cîntă în toată lumea şi laudă dumnezeieştile faceri de bine.

4. că mare este deasupra cerurilor mila Ta, şi pînă la nori – adevărul Tău.

Mărimea milei Tale biruieşte boltele cerurilor, razele adevărului Tău au străbătut pretutindeni. Şi iar am zis mai-nainte că „nori" îi numeşte pe Proroci, şi pe Apostoli şi pe cei ce au dobîndit darul cel dăscălesc, că prin aceştia, ca prin nişte nori,

aduce oamenilor adăparea cea duhovnicească, şi printr-înşii am învăţat dogmele cele adevărate.

5. Înalţă-Te peste ceruri, Dumnezeule, şi peste tot pămîntul mărirea Ta,

Şi Fericitul Avacum a zis aceasta: „Acoperit-a cerurile bunătatea Lui, şi de lauda Lui este plin pămîntul." Aceasta a zis şi Fericitul David în Psalmul 8: „Doamne Domnul nostru, cît este de minunat numele Tău în tot pămîntul! Că s-a ridicat mare cuviinţa Ta mai presus de ceruri." Deci acest „înalţă-Te" e în loc de: Arată-Te înalt şi mai presus decît toţi, şi tot pămîntul învaţă-se mărirea Ta!

6. ca să se izbăvească cei iubiţi ai Tăi. Mîntuieşte-mă cu dreapta Ta şi mă auzi!

Mîntuirea celor ce s-au învrednicit de prietenia Ta va arăta tuturor oamenilor puterea Ta, deci primeşte rugăciunea mea şi tinde-mi dreapta Ta! Iar „dreaptă" numeşte lucrarea cea bună.

7. Dumnezeu a grăit întru Cel Sfînt al Său:

În loc de: „prin darul Sfîntului Duh".[1]

Înălţa-Mă-voi şi voi împărţi Sichima, şi Valea Lăcaşurilor o voi măsura.

Prorocul a dobîndit ceea ce a cerut, fiindcă a zis: „Înalţă-Te peste ceruri, Dumnezeule!", Stăpînul răspunde, zicînd: „Înălţa-Mă-voi!" Apoi, arată şi chipul: „Împărţi-voi Sichima." Iar aceasta este cetatea care i-a fost dată lui Iosif pe deasupra, ca un dar. Încă - zice – de iznoavă[2] voi umple de locuitori şi valea ce era pustie şi a primit de demult corturile păstorilor, şi voi face a fi împărţită de cei ce s-au întors.

8. Al Meu este Galaad, şi al Meu este Manasi, şi Efraim – sprijinirea capului Meu, Iuda – împăratul Meu,

Zice: Mi-l voi sineşi[3] Mie nu numai pe Manasi, ci şi ţara aceluia. Că Galaad este nume al locului, iar Manasi – numire a seminţiei. Încă – zice – îi voi da lui Efraim puterea mai dinainte, iar pe Iuda îl voi face să împărăţească peste toate seminţiile. Că, după întoarcere, seminţiile au rămas nedespărţite, şi Zorobabel (care era din neamul lui Iuda) îi povăţuia pe toţi. Iar peste toată zidirea împărăţeşte cu adevărat Stăpînul Hristos, Cel ce din Iuda a odrăslit după trup.

9. Moav – căldarea nădejdii Mele. Spre Idumeea voi tinde încălţămintea Mea. Mie cei de altă seminţie s-au supus.

---

[1] Deci „Cel Sfînt al Său" numeşte pe Sfîntul Duh. Dacă punem „cel sfînt al Său", atunci e vorba de Proroc, şi avem aceeaşi înţelegere, căci Prorocul nu este decît organ prin care vorbeşte Sfîntul Duh.

[2] Iarăşi, din nou.

[3] Adică: „Mi-l voi însuşi".

Şi atîta vîrtute voi da norodului Meu, încît va stăpîni pe cei de alte seminţii şi îi va lua supuşi pe Moaviteni şi pe Idumei. Însă pe acestea le-am tîlcuit mai cu de-amănuntul în Psalmul 59.

10. Cine mă va duce la cetatea îngrădirii? Sau cine mă va povăţui pînă la Idumeea?

11. Au nu Tu, Dumnezeule, Cel ce ne-ai lepădat pe noi?

Umplîndu-se de dulceaţă prin mai-nainte grăirea bunătăţilor, Prorocul doreşte să vadă zidită cetatea cea risipită şi pe Idumei slujind Iudeilor. Însă pe acestea – zice – nimeni altul nu este harnic a le da, decît Tu singur, Cel ce ne-ai lepădat acum şi ai poruncit a fi robi.

Şi nu vei ieşi, Dumnezeule, întru puterile noastre?

Iar Simmah, aşa: „şi neieşind Tu, Dumnezeule, înaintea oştilor noastre". Că niciodată n-am fost biruiţi cînd Tu ne-ai fost voievod şi ne-ai povăţuit tabăra.

12. Dă-ne nouă ajutor din necaz, că deşartă este mîntuirea omului!

Deci încetează cele mîhnicioase şi dă-ne ajutorul Tău, că de nicăieri de aiurea nu este cu putinţă a-l dobîndi pe acesta, că, neajutîndu-ne Tu, toată ajutorarea de la oameni este deşartă şi netrebnică.

13. Întru Dumnezeu vom birui, şi El va nimicnici pe vrăjmaşii noştri!

De aceea, chemăm a Ta Pronie, că numai prin ea singură vom putea birui pe neprieteni.

TÎLCUIREA PSALMULUI 108

Întru sfîrşit, Psalmul lui David.

Psalmul acesta mai-nainte vesteşte mîntuitoarea Patimă, nebunia Iudeilor şi vînzarea Iudei. Şi către înţelegerea aceasta ne povăţuieşte şi marele Petru, grăind în norod şi prihănind vînzarea Iudei, şi de aici făcînd dovada prorociei. Şi nimeni, auzind pe Domnul legiuind a binecuvînta pe cei ce ne prigonesc, să nu socotească prorocia împotrivnică Puitorului de lege. Că nici aici proroceseul cuvînt nu vorbeşte blestemînd, ci mai-nainte vestind pedepsele ce aveau să se întîmple Iudeilor şi Iudei. Şi prorocia aceasta s-a închipuit în chip de rugăciune, după cum prea-mult obicei este pretutindeni dumnezeieştii *Scripturi*.

1. Dumnezeule, lauda Mea să nu o taci, că gura păcătosului şi gura vicleanului asupra Mea s-au deschis!

Stăpînul Hristos zice acestea omenește, căci Se roagă ca om, împlinind măsurile firii omenești; iar ca Dumnezeu primește rugăciunile celor ce se roagă curat. Iar „laudă" numește Patima, pentru că și întru dumnezeieștile Evanghelii o numește „slavă": „Că a venit – zice – ceasul să Se proslăvească Fiul Omului." Iar „gură a păcătosului" și „gură a vicleanului" l-a numit pe Iuda, că acesta a făcut cu Iudeii tocmelile vînzării pe ascuns.

2. Grăit-au asupra Mea cu limbă vicleană, și cu cuvinte de urîciune M-au înconjurat.

De la Iuda, a mutat cuvîntul către tot soborul Iudeilor, că aceștia, fiind robiți de zavistie, au măiestrit moartea cea nedreaptă.

Și s-au luptat cu Mine în zadar.

3. În loc să Mă iubească, ei Mă cleveteau,

Nu numai că nu s-au supărat cu vreun rău de la Mine, ci au dobîndit nenumărate bunătăți, pentru care, fiind datori a Mă iubi, ei au lucrat cele ale neprietenilor.

iar Eu Mă rugam.

Și a acestui lucru este martoră istoria sfințitelor Evanghelii: că, fiind pironit pe Cruce, striga: „Părinte, lasă-le lor, că nu știu ce fac!"

4. Și au pus asupra Mea rele în loc de bune, și urîciune în locul iubirii Mele.

Deci Eu i-am împresurat pe dînșii cu faceri de bine, iar ei Mi-au răsplătit cu cele împotrivnice.

5. Pune peste dînsul pe cel păcătos, și diavolul să stea de-a dreapta lui.

Acest „pune peste dînsul" e în loc de: „vei pune", iar acest „să stea" – în loc de: „va sta". Și dumnezeiescul Evanghelist ne-a învățat aceasta arătat, că dumnezeiescul Ioan întreba cine ar fi vînzătorul, iar Domnul i-a zis lui: „Acela căruia Eu, întingînd, îi voi da pîine, acela este. Și, întingînd-o pe dînsa – zice –, i-a dat-o Iudei. Și după pîine a intrat întru dînsul satana", aflînd intrările gătite. Că, ducîndu-se către Iudei de voia sa, a făcut tocmelile vînzării și, împresurîndu-se după acestea cu multe faceri de bine, a rămas nemulțumitor. Deci de voie a primit împreună-locuitor pe neprietenul.

6. Cînd se va judeca el, să iasă osîndit,

În loc de: „va ieși".

și rugăciunea lui facă-se întru păcat!

În loc de: „se va face". Că vînzătorul a rămas pustiu de tot răspunsul; pentru aceea, judecîndu-se, se osîndește, și rugăciunea adusă de dînsul crește prihănirea. Fiindcă nu numai știa pe Făcătorul de bine, ci s-a și îndulcit de dumnezeieștile cuvinte;

și s-a făcut nu numai văzător de prea-mari minuni, ci și însuși lucrător al lor, de la Dînsul luînd stăpînirea.

7. Facă-se zilele lui puține, și episcopia lui să o ia altul!

Și prorocia aceasta a luat sfîrșit, că el îndată a suferit moartea prin spînzurare și, rînduindu-se în locul lui, Matia a împlinit numărul Apostolilor.

8. Să fie fiii lui sărmani și muierea lui văduvă!

Acestea s-au întîmplat nu numai Iudei, ci și tuturor Iudeilor celor necredincioși: că, trecînd puțini ani după Cruce, tot neamul lor s-a făcut nestatornicit, și aceia s-au ucis, iar muierile lor s-au robit împreună cu copiii lor. Aceasta s-a rugat și prorocescul cuvînt:

9. Mișcîndu-se, să se strămute fiii lui și să se scoată din curțile casei lui!

Ori, după ceilalți: „din surpăturile lor". Că, arzîndu-se casele și curțile caselor, ori surpîndu-se, unii dintre locuitori s-au ucis, iar alții s-au dus robiți.

10. Să scurme datornicul toate averile lui

Iar Simmah, așa: „să scuture zapciul toate averile lui". Iar zapcii sînt și împărații Romanilor, care scoteau birul pus asupra lor. Aceștia au răpit toate averile Iudeilor, după ce au căutat cu de-adinsul, încît au aflat și comorile ascunse și le-au făcut ale lor.

și să răpească străinii ostenelile lui!

11. Să nu-i fie lui sprijinitor, nici să-i fie milostivitor spre sărmanii lui!

Și făcîndu-se acestea și războinicii, adică Romanii, împărțindu-le averile – nimeni nu-i va ajuta, nici copiii lor nu se vor învrednici de milostivire.

12. Să fie feciorii lui întru pierzare, într-un neam să se stingă numele lui!

Că, încă netrecînd 40 de ani, norodul Iudeilor a pătimit pieirea cea de tot. Și nu mai petrec ei singuri deosebi, nici nu mai au pe ai lor împărați și boieri, nici mitropolia aceea mult-vestită, nici nu mai săvîrșesc slujba cea după Lege, ci toate acelea au rămas deșarte: și sicriul[1], și lespezile[2], și închipuirile Heruvimilor, și jertfelnicul, și sfeșnicul, și altarul, și podoaba cea arhierească și celelalte toate cîte au fost date și vestite de Dumnezeu la dînșii.

13. Pomenească-se fărădelegea părinților lui înaintea Domnului, și păcatul maicii lui să nu se șteargă!

Fapta bună a părinților i-a folosit de multe ori pe copiii păcătoși, precum pe Iudei credința lui Avraam, precum pe Solomon buna-credință a lui David; iar răuta-

[1] Chivotul

[2] Tablele *Legii.*

tea părinţilor creşte pedeapsa copiilor ce păcătuiesc, că nici o pricină de cruţare nu se află de nicăieri. Deci aceasta a zis şi prorocescul cuvînt: că Iudeii, pătimind desăvîrşita pieire, pe lîngă păgînătăţile lor, se vor arăta mai urîţi, pentru îngreţoşare, şi cu pomenirea răutăţilor părinteşti. Iar „părinţi" ai lor îi numeşte pe cei ce au săvîrşit păgînătatea în pustie, pe cei din zilele Judecătorilor, pe cei din vremile Împăraţilor, pe cei de după întoarcerea din Babilon care au trăit întru nelegiuire. Iar „maică" a numit Ierusalimul, întru care s-a îndrăznit asupra Stăpînului Hristos urîciunea uciderii. Că aceasta a zis şi Domnul întru Evanghelie: „Ca să vină peste neamul acesta tot sîngele cel nevinovat care s-a vărsat pe pămînt, de la sîngele lui Avel cel drept, pînă la sîngele Zahariei, pe care l-au ucis între Biserică şi altar." Că vor lua osîndele pentru toate deodată.

14. Să fie înaintea Domnului totdeauna, şi să piară de pe pămînt pomenirea lor!

Că Dumnezeu, văzînd pururea toate nelegiuirile îndrăznite de dînşii, nu-i va învrednici de nici o cruţare, ci îi va da pierzării celei desăvîrşite. Încă şi de aici este arătat că le-a vorbit pe acestea nu pentru Iuda singur, ci pentru toţi necredincioşii: că a mutat cuvîntul de la faţa cea de unul către cea de mulţi[1], şi nu a mai zis „al lui", ci „al lor".

15. Pentru că nu şi-au adus aminte să facă milă

16. şi au gonit pe Omul sărac, şi scăpătat şi umilit cu inima, ca să-L omoare.

Şi – zice - le vor pătimi pe acestea, căci au făcut uciderea cu cruzime şi cu sălbăticie, gonindu-L pînă la moarte pe Cel ce a petrecut întru toată smerenia şi blîndeţele. Cuvintelor acestora mărturiseşte şi Apostolul, şi Însuşi Stăpînul, Apostolul strigînd: „...Care pentru noi a sărăcit, bogat fiind, ca noi cu sărăcia Lui să ne îmbogăţim"; şi iarăşi: „...Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o răpire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci pe Sine-Şi S-a deşertat, cînd a luat chip de rob." Iar Domnul zice: „Învăţaţi-vă de la Mine, că sînt blînd şi smerit cu inima, şi veţi afla odihnă sufletelor voastre." Şi iarăşi: „Vulpile au vizuini, şi păsările cerului cuiburi, iar Fiul Omului nu are unde să-Şi plece capul."

17. Şi a iubit blestemul, şi-i va veni lui; şi n-a voit blagoslovenia, şi se va depărta de la dînsul.

Aici a schimbat vădit forma cea rugătoare şi le-a pus pe amîndouă cu prorocie: că vor lua blestemul pe care l-au iubit şi se vor lipsi de blagoslovenia pe care n-au voit a o lua.

Şi s-a îmbrăcat cu blestemul ca cu o haină,

---

[1] „De la singular la plural", zicem noi azi.

În loc de: S-au îmbulzit cu acesta despre toate părțile.

și a intrat ca apa întru cele din lăuntru ale lui

Că nu numai pe dinafară, ci și pe dinăuntru sînt înconjurați de cele rele și se împresoară de acestea ca de apă. Apoi – fiindcă apa adapă trupul și îl răcorește, dar nu are umezeală statornică – a adăugat:

și ca untul-de-lemn în oasele lui.

Pentru că untul-de-lemn rămîne în trup mai multă vreme. Iar ceea ce zice este întru acest fel: Se va aduce asupră-le îmbelșugare de rele, care urmează iuțimea apei și statornicia untului-de-lemn.

18. Să-i fie lui ca o haină cu care se îmbracă și ca un brîu cu care pururea se încinge!

Zice: Cu relele mai-nainte zise să se acopere ca și cu o haină și să se strîngă ca și cu o cingătoare despre toate părțile.

19. Acesta este lucrul celor ce Mă clevetesc pe Mine la Domnul

Iar ceilalți tălmăcitori au tălmăcit „al celor împotrivnici".

și al celor ce grăiesc rele asupra sufletului Meu.

Aceste roade zice vor culege cei ce au arătat către Mine urîciunea și vînzătorul ce a slujit acestora. Că, de vreme ce Îl numeau pe Dînsul împotrivnic lui Dumnezeu și fără de lege, după cuviință a zis: „al celor ce Mă clevetesc pe Mine la Domnul".

20. Și Tu, Doamne Doamne, fă cu Mine milă pentru numele Tău, că bună este mila Ta!

Și pe acestea le-a zis omenește Stăpînul Hristos, pentru că pe toate cele omenești le-a împlinit, afară de păcat: că S-a născut și după legea firii, și mai presus de legea firii, pentru că a se naște din muiere este a firii omenești, iară din fecioară este mai presus de fire; a primit scutece, și tăiere împrejur și hrana cea din lapte; și a adus jertfe, a postit și a flămînzit; a însetat și S-a ostenit; iar întru sfințitele Evanghelii este scris că totdeauna Se ruga. Deci și aici, ca un om cheamă dumnezeiescul ajutor.

21. Izbăvește-Mă, că scăpătat sînt Eu și sărac, și inima Mea s-a tulburat în lăuntrul Meu!

Aceasta aflăm că s-a zis de Dînsul și întru sfințitele Evanghelii, că, vrînd să Se apropie la Patimă, a zis: „Acum sufletul Meu s-a tulburat, și ce să zic: Părinte, mîntuiește-Mă de ceasul acesta?! Ci pentru aceasta am venit, către ceasul acesta."

22. Ca umbra cînd se abate M-am luat în lături, scuturatu-M-am ca lăcustele.

Prin acestea a arătat moartea, că zice: Am primit sfîrşitul vieţii asemenea umbrei ce se abate şi lipseşte. Încă am fost şi ca lăcustele cînd se vîntură de vînt şi se poartă ici şi colo împrejur, neavînd cetate, nici sat, nici casă, ci stînd uneori întru cetatea aceasta, alteori întru aceea, iar alte dăţi mutîndu-Mă în munte şi alergînd în pustie.

23. Genunchele Mele au slăbit de post, şi trupul Meu s-a schimbat pentru untul-de-lemn.

Că – zice – nu am vieţuit viaţă moleşită şi desfătată, ci neprisosită, şi aspră şi sărăcească. Şi martori sînt cei ce s-au învrednicit de sfinţita Lui ucenicie, şi pîinile de orz pe care le purtau ca merinde cu sine-şi şi spicele pe care le smulgeau şi le frecau cu mîinile din pricina foamei. Iar pe acest „trupul Meu s-a schimbat pentru untul-de-lemn" Simmah l-a tălmăcit aşa: „şi trupul Meu s-a schimbat pentru neungere."

24. Şi Eu M-am făcut ocară lor, văzutu-M-au, clătit-au cu capetele lor.

Şi această prorocie a luat sfîrşit cînd L-au văzut pe El pe cruce, şi au clătit cu capetele şi au zis: „Ua! (ori: Ha, ha, ha!) Cela ce strici Biserica aceasta şi în trei zile o ridici, pogoară-Te de pe cruce!"; iar alţii ziceau: „Pe alţii i-a mîntuit, pe Sine-Şi nu Se poate mîntui."

25. Ajută Mie, Doamne Dumnezeul Meu, şi Mă mîntuieşte pentru mila Ta!

26. Şi să cunoască ei că mîna Ta este aceasta, şi Tu, Doamne, ai făcut-o pe dînsa.

Înveţe-se – zice – că nu M-au dat la Cruce nevrînd Eu, ci că acesta este lucrul iconomiei Tale, că prin Patima Mea ai voit să le dăruieşti oamenilor nepătimire. Iar „mînă" numeşte lucrarea lui Dumnezeu.

27. Blestema-vor ei, şi Tu vei blagoslovi.

Pînă în ziua de astăzi au rămas Iudeii bîrfind hulele asupra Mîntuitorului; ci, hulindu-L aceia, propovedania se face mai strălucită în fiecare zi.

Cei ce se scoală asupra Mea să se ruşineze, iar Robul Tău Se va veseli!

Nici graiul acesta nu ne sileşte a lua Psalmul de faţă la altă pricină, că-l auzim şi pe dumnezeiescul Pavel zicînd că „pe Sine-Şi S-a deşertat, luînd chip de rob". Încă şi El Însuşi, strigînd prin Isaia, zice aşa: „...Cel ce M-ai zidit în pîntece pe Mine rob Ţie-Ţi." Şi, după puţine: „Pusu-Te-am pe Tine spre aşezămînt al neamului, spre lumină neamurilor, ca să le fii Tu spre mîntuire pînă la marginile pămîntului." Şi întru sfinţitele Evanghelii a zis că „Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci ca să slujească şi să-Şi dea sufletul Său izbăvire pentru mulţi". Deci „robul" este numele firii luate, nu că este roabă aceea – căci cum ar fi roabă ceea ce s-a unit cu Dumnezeu-Cuvîntul şi a primit stăpînia peste toate? –, ci ca să arate osebirea

firii înseşi. Deci numele acesta, adică „robul", nu este aici arătător al vredniciei, ci al firii.*

28. Îmbrace-se cei ce Mă clevetesc pe Mine întru înfruntare şi să se învelească cu ruşinea lor ca şi cu un veşmînt!

Iarăşi, pe acest „cei ce Mă clevetesc", ceilalţi tălmăcitori l-au tălmăcit prin „împotrivnici". Şi lucrurile mărturisesc prorociei acesteia, că aceia sînt întru ruşine necurmată şi se îmbracă cu aceasta ca şi cu un veşmînt.

29. Mărturisi-Mă-voi Domnului foarte cu gura Mea şi în mijlocul multora Îl voi lăuda pe El.

Stăpînul Hristos Se numeşte „Cap" al Bisericii şi adunarea Bisericii este trup al Lui, iar „laudă" a Sa numeşte lauda acesteia.

30. Că a stătut de-a dreapta Săracului, ca să mîntuiască sufletul Meu de la cei ce-l gonesc.

Aceasta a zis şi în Psalmul 15: „Mai-nainte vedeam pe Domnul înaintea Mea totdeauna, că de-a dreapta Mea este, ca să nu Mă clătesc." Că, după ce a făcut unirea nedespărţită, dumnezeiasca Fire era de faţă firii celei omeneşti, dar o lăsa să pătimească, lucrînd spre mîntuirea oamenilor. Că lesne Îi era Lui să facă fără de moarte firea luată asupră-Şi, dar, de vreme ce Patima era mîntuire a lumii, a slobozit să se facă Patimă, şi după Patimă a împărtăşit-o de nemurire şi de nestricăciune. El nu a primit nici o vătămare din patimile acestea, iar pe dînsa a umplut-o de a Sa slavă, şi împreună cu dînsa împărăţeşte şi stăpîneşte peste toate. Iar cînd avea firea aceasta stricăcioasă, a slobozit-o să le pătimească şi să le grăiască pe toate omeneşte, afară de păcat.

TÎLCUIREA PSALMULUI 109

Psalmul lui David.

După ce în Psalmul trecut a mai-nainte vestit cele pentru mîntuitoarea Patimă, aici mai-nainte propovăduieşte şi Înălţarea Mîntuitorului de după Patimă.

Şi pentru înainte-cuvîntarea Psalmului acestuia face pomenire şi prea-dumnezeiescul Petru în Fapte, şi zice aşa: „Că David nu s-a suit la cer, dar el a zis: «Zis-a Domnul Domnului meu: Şezi de-a dreapta Mea, pînă ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale.»" Încă şi Domnul Însuşi, văzînd pe farisei avînd multe socoteli pentru Hristos, le-a pus înainte această întrebare: „Ce vi se pare vouă pen-

* Nu trebuie înţeles aşadar că Mîntuitorul Hristos ar fi fost rob, lipsit de libertate, ci că firea omenească – pe care El Şi-a însuşit-o întru totul, afară de păcat – este roabă a lui Dumnezeu.

tru Hristos, al cui fiu este?" Şi, după ce au zis aceia: „Al lui David", a răspuns: „Dar cum de Îl numeşte David întru Duhul pe Dînsul Domn? – zicînd: «Zis-a Domnul Domnului Meu: Şezi de-a dreapta Mea!»?" Apoi, face siloghismul: „Deci, dacă David Îl numeşte pe Dînsul întru Duhul Domn, cum este fiu al lui?" Şi aceasta a zis-o netăgăduind că Hristos e fiu al lui David, ci adăugînd lîngă cea mărturisită pe cea necunoscută: pentru că fariseii mărturiseau că Hristosul este fiu al lui David, dar nu ştiau nicidecum că era şi Domn al lui David. Deci o adaugă pe ceea ce lipseşte, şi nu o surpă pe cea mărturisită, învăţîndu-i că Acelaşi este şi fiu al lui după trup, şi Domn al lui, ca Dumnezeu şi Ziditor. Deci Fericitul David propovăduieşte arătat dumnezeirea Stăpînului Hristos, şi zice:

1. Zis-a Domnul Domnului meu: Şezi de-a dreapta Mea,

Dacă Împăratul David – şi împărat bine-credincios, care s-a învrednicit şi de prorocescul dar – Îl numeşte pe Stăpînul Hristos „Domn" al său, apoi El nu este numai om, după nebunia Iudeilor, ci şi Dumnezeu, ca Cel ce e Ziditor şi Domn al lui David. Şi alăturarea numelor arată că e vorba de aceeaşi fiinţă, că „Domnul zice Domnului: Şezi de-a dreapta Mea!", iar nu „Domnul zidirii", nici „Domnul – făpturii". Mare cu adevărat este şi aceasta şi nu doar mai presus de firea omenească, ci şi mai presus decît toată zidirea. Însă şi aceasta s-a zis omeneşte, căci Fiul are scaunul veşnic ca Dumnezeu, că zice: „Scaunul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului." Că nu S-a învrednicit de această cinste după Cruce şi după Patimă ca Dumnezeu, ci ca om a luat ceea ce a avut ca Dumnezeu.[1] Că nu S-a înălţat fiind smerit, ci, fiind înalt şi în chipul lui Dumnezeu, S-a smerit pe Sine-Şi, luînd chip de rob. Pentru aceea strigă şi Evanghelistul: „Fiul cel unul născut, Care este în sînul Tatălui, Acela a vestit." Încă şi Domnul zice: „Eu – întru Tatăl, şi Tatăl – întru Mine." Şi aiurea: „Proslăveşte-Mă Tu, Părinte, cu slava pe care am avut-o la Tine mai-nainte de a se face lumea." Deci ca om aude: „Şezi de-a dreapta Mea!", iar ca Dumnezeu are stăpînie veşnică.

pînă ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale.

„Vrăjmaşi" sînt cu deosebire diavolul şi dracii slujitori acestuia, dar lîngă aceştia şi împotrivnicii propovăduirii Lui dumnezeieşti: Iudeii şi Elinii. Iar acest „pînă" nu este însemnător de vreme, ci osebire a dumnezeieştii *Scripturi*. Pentru că aşa zice Dumnezeu şi prin Prorocul: „Eu sînt, Eu sînt, şi pînă ce veţi îmbătrîni Eu sînt." Şi este arătat că fiinţa lui Dumnezeu nu se hotărăşte împrejur cu bătrîneţile oamenilor, că – dacă Prorocul zice pentru cer şi pentru pămînt: „Acelea vor pieri, iar Tu rămîi", şi iarăşi: „Iar Tu acelaşi eşti, şi anii Tăi nu vor lipsi" – apoi cu mult mai vîrtos rămîne Stăpînul tuturor îmbătrînind şi murind oamenii. Acest grai se aseamănă graiului

[1] Adică a suit însăşi firea omenească pe scaunul slavei, prin El omul ajungînd cu adevărat dumnezeu.

Apostolesc că se cade să împărățească „pînă ce va pune pe toți vrăjmașii Săi sub picioarele Lui". Că nici aici acest „pînă ce" nu este însemnător de vreme, căci ce socoteală poate să aibă aceasta, că El adică împărățește pînă cînd se împotrivesc oarecari, iar după supunerea tuturor I se va lua împărăția? La fel, cum și cu cine vor împreună-împărăți Sfinții, dacă Acela care le făgăduiește împărăția o lasă pe dînsa? Și Daniil Prorocul a zis după pierzarea fiarelor că El va împărăți în veci și cum că împărăției Lui nu va fi sfîrșit. Drept aceea, acest „pînă" nu este însemnător de vreme, ci este pus după osebirea dumnezeieștii *Scripturi*.

2. Toiagul puterii va trimite Ție Domnul din Sion,

Toiagul este cel din Iesei din Vitleem, că zice: „Ieși-va toiag din rădăcina lui Iesei, și floare din rădăcina lui se va ridica, și va odihni peste Dînsul Duhul lui Dumnezeu." Iar cele de aici înainte arată stăpînia toiagului mîntuitoarei Cruci, că prin aceea a supus toată tabăra împotrivă-luptătorilor, și aceasta s-a înfipt în Sion.

și domnește în mijlocul vrăjmașilor Tăi!

Că propovăduitorii dumnezeieștii Evanghelii nu se purtau cu vînturi potrivite, ci, înconjurîndu-se de Elini și de barbari și împresurîndu-se cu curgerile păgînătății, îi stăpîneau pe neprieteni, și pe cei mai mulți îi prefăceau, și ca pe niște robiți îi aduceau Împăratului și îi făceau să îmbrățișeze slujba Acestuia.

3. Cu Tine este începătura în ziua puterii Tale, întru strălucirile Sfinților Tăi.

Nepieritoare ai stăpînia, dar mai cu covîrșire o vei arăta pe aceasta în ziua Judecății, întru care îi vei arăta pe Sfinți străluciți și luminați. Pentru că „zi a puterii" a numit a doua arătare a Mîntuitorului, întru care va veni împreună cu Îngerii întru slava Tatălui. Atunci, și Sfinții vor străluci ca soarele, după însuși glasul Domnului.

Din pîntece mai-nainte de Luceafăr Te-am născut.

Aici a descoperit marea cuviință a dumnezeirii Lui, căci Domnul, Cel ce I-a zis: „Șezi de-a dreapta Mea", Îi mărturisește deoființa și propovăduiește nedespărțirea firii. Pentru că acest „mai-nainte de Luceafăr" Îl arată pe El a fi mai-nainte de vremi și mai-nainte de veci, iar acest „din pîntece" ne învață nedespărțirea ființei: Că – zice – nu Te-ai născut de aiurea de altundeva, ci din firea Mea – „pîntecele" adică înțelegîndu-se cu pildă, că zice: Precum din pîntece nasc oamenii, și pruncii născuți au aceeași fire cu cei ce i-au născut, așa Te-ai născut Tu dintru Mine și arăți întru Sine-Ți ființa Mea, a Celui ce Te-am născut.

4. Juratu-S-a Domnul, și nu Se va căi: Tu ești Preot în veac, după rînduiala lui Melhisedec.

Întru Epistola către Evrei, dumnezeiescul Apostol le-a tîlcuit pe acestea cu de-amănuntul și a arătat nemărginirea arhieriei acesteia[1], căci preoția levitică nu a primit făgăduințele cu jurămînt, iar aceasta s-a întărit cu jurămînt. Deci de aceea l-a adăugat pe acest „nu Se va căi", fiindcă, multe iconomisind, Dumnezeul tuturor le-a lăsat adeseori pe acestea a cădea în schimbări și strămutări: așa, a făcut preoția Iudeilor, dar a și încetat-o; așa, a așezat împărăția acelora, dar a și stricat-o; așa, a îngăduit a se face împărăția Asirianilor, și a Babilonienilor și a Machidonienilor, dar a și poruncit a se desface. Și, vrînd ca preoția aceasta să fie veșnică, zice că „S-a jurat, și nu Se va căi". Aceasta a zis-o însă omenește, pentru că Dumnezeu este neîmpărtășit de patimă, căința fiind și ea patimă.

Iar Melhisedec nu a fost preot al Iudeilor, ci al neamurilor. La fel, și Stăpînul Hristos S-a adus pe Sine-Și lui Dumnezeu nu numai pentru Iudei, ci pentru toți oamenii. Și a făcut începătură a preoției în noaptea întru care a suferit Patima, cînd, luînd pîine și mulțumind, a frînt și a zis: „Luați, mîncați dintru dînsa, acesta este trupul Meu!" Așijderea și paharul umplîndu-l, a dat ucenicilor Săi, zicînd: „Beți dintru acesta toți, că acesta este sîngele Meu, al Legii celei Noi, care pentru mulți se varsă întru iertarea păcatelor." Și aflăm că Melhisedec era și preot, și împărat, fiind închipuire a adevăratului Preot și Împărat, și că nu a adus lui Dumnezeu junghieri de dobitoace necuvîntătoare, ci pîini și vin. Că pe acestea i le-a adus și lui Avraam, mai-nainte văzînd duhovnicește Întîiul Chip al arhieriei sale în coapsele Patriarhului.[2] Deci – dacă Hristos este după trup din David, și David din Iuda, iar Hristos a luat arhieria după rînduiala lui Melhisedec – atunci a încetat preoția levitică și blagoslovenia preoției celei mari s-a mutat seminției Iudei. Și acum preoțește Hristos, Cel ce a odrăslit după trup din Iuda, nu aducînd ceva El Însuși, ci fiind cap al celor ce aduc. Că numește Biserica „trup" al Său, și prin aceasta preoțește ca om, dar primește cele aduse ca Dumnezeu. Iar Biserica Îi aduce semnele trupului și ale sîngelui Său și prin pîrga aceasta sfințește toată frămîntătura.

5. Domnul este de-a dreapta Ta, sfărîmat-a în ziua urgiei Sale împărați.

Iar pe stăpînitorii și pe împărații ce se împotrivesc și se îndîrjesc acum, îi va da muncii în ziua Judecății. Iar acest „Domnul este de-a dreapta Ta" se aseamănă cu cea zisă în Psalmul 15: „Mai-nainte vedeam pe Domnul înaintea Mea totdeauna, că de-a dreapta Mea este ca să nu Mă clătesc", pentru că și acolo a grăit acest cuvînt omenește și a arătat nedespărțirea firii omenești unite cu dumnezeirea Lui. Iar aici le

[1] A Mîntuitorului Hristos.

[2] „Iar Melhisedec, regele Salemului, i-a adus pîine și vin. Melhisedec acesta era preotul Dumnezeului celui Preaînalt. Și a binecuvîntat Melhisedec pe Avram și a zis: Binecuvîntat să fie Avram de Dumnezeu cel Preaînalt, Ziditorul cerului și al pămîntului. Și binecuvîntat să fie Dumnezeul cel Preaînalt, Care a dat pe vrăjmașii tăi în mîinile tale! Și Avram i a dat lui Melhi sedec zeciuială din toate" (*Facerea* 14:18-20).

zice împreună și pe cele dumnezeiești, și pe cele omenești: că acel „șezi de-a dreapta Mea" este potrivit firii omenești, iar acel „din pîntece mai-nainte de Luceafăr Te-am născut" este arătător al dumnezeirii, iar acel „Tu ești Preot în veac" s-a zis iarăși ca și către un om. Așijderea încă și acest „Domnul este de-a dreapta Ta" e în loc de: Nedespărțită ai dumnezeirea cea unită cu omenirea Ta.

6. Judeca-va între neamuri, împlini-va căderile. Zdrobi-va capete pe pămînt ale multora.

Aici, a arătat mai descoperit Judecata și cum că în ziua aceea va da la tot felul de pedepse pe cei ce au trăit întru păgînătate. Încă și în viața de acum i-a supus adeseori pe dînșii sub multe pedepse, învățîndu-i a Sa putere pe cei ce nu o știu.

7. Din pîrîu în cale va bea; pentru aceasta va înălța capul.

Zice: Multă prostime[1] va arăta după ce Se va înomeni, încît și cu apele ce se vor afla în cale Își va răcori setea. Însă mie mi se pare că prorocia are și altă înțelegere mai adîncă. Obiceiul Lui e să numească Patima „pahar", că zice: „Părinte, de este cu putință, să treacă de la Mine paharul acesta!", iar „pîrîu" îi numește pe Iudei, care au dobîndit darul dumnezeiesc, dar nu s-au îndulcit de-a pururea de acesta. Că – precum pîrîul nu are apele sale de-a pururea curgătoare, ci se alcătuiește din ploile ce se nasc din nori – așa și Iudeii au avut vremelnic darul Legii, care se dăruia lor de Proroci ca de niște nori. Iar după acestea – arătîndu-se vara, după glasul Domnului, Care zice: „Ridicați ochii voștri și căutați la holde, că albe sînt, gata către seceriș!" – pîrîul a rămas deșert de îmbelșugarea mai dinainte și se vede uscat, lipsit de toată umezeala. Deci de vreme ce Iudeii au teslărit Crucea, iar Domnul numește Patima „pahar" – după cuviință Prorocul, mai-nainte văzîndu-le pe acestea, a zis: „Din pîrîu în cale va bea." Iar „cale" numește viața. Și minții acesteia[2] mărturisesc și cele adăugate: „pentru aceasta va înălța capul". Și pentru acest cuvînt a zis asemenea și Apostolul Pavel: „Smeritu-S-a pe Sine pînă la moarte, și încă moarte de cruce. Pentru aceea, și Dumnezeu L-a prea-înălțat pe El." Deci e vădit că omenește a pus și acest stih: căci, ca Dumnezeu, S-a înălțat nefiind smerit; și, înalt fiind, S-a smerit pe Sine-Și și a luat ca om ceea ce nu avea.

[1] Aici, înseamnă „umilință" și „simplitate".
[2] Înțelesului acesta.

TÎLCUIREA PSALMULUI 110

Aliluia.

Cîndva de demult, Amonitenii, şi Moavitenii şi Idumeii, adunînd mulţime foarte multă, s-au ostăşit asupra seminţiei Iudei. Şi împărăţea atunci peste aceasta Iosafat, bărbat mărturisit întru buna-credinţă, din cei din David. Acesta, înştiinţîndu-se de mulţimea războinicilor, a venit la Dumnezeu împreună cu tot norodul, cerînd nebiruitul ajutor. Şi a luat cererea cu adevărat, că Dumnezeul tuturor le-a poruncit să îndrăznească asupra vrăjmaşilor, fiindcă El Însuşi îi va povăţui. Deci a doua zi războinicii[1] s-au pornit unii asupra altora şi s-au stricat pe sine-şi ca nişte împotrivnici, încît nici unul n-a scăpat de pierzarea aceea. Văzînd acest lucru dintru oarecare loc înalt, oastea Iudeilor a alergat ca şi către un vînat gata, şi au prădat pe războinici, şi s-au întors cu multă avuţie şi, după cum ne învaţă Istoria Paralipomenilor, au intrat în dumnezeiasca Biserică cu organe muziceşti, lăudîndu-L pe Dăruitorul biruinţei. Mai-nainte văzîndu-le pe acestea, Prorocul a scris Psalmul de faţă ca pe o laudă ce ar fi fost adusă de bine-credinciosul Iosafat. Şi de laudă este şi scrierea-deasupra, pentru că „aliluia", precum am tîlcuit şi mai înainte, în limba evreiască zice: „Lăudaţi pe Domnul!", că acest „alilu" însemnează „lăudaţi", iar acest „ia": „pe Domnul" ori „pe Cel ce este".

1. Mărturisi-mă-voi Ţie, Doamne, cu toată inima mea,

Din toată mintea Îţi aduc laudă de mulţumire Ţie, Stăpîne!

în sfatul celor drepţi şi în adunare.

Şi nu numai eu singur, ci împreună cu mine şi adunarea celor bine-credincioşi. Că întru acea vreme norodul se slobozise de rătăcirea idolilor, fiindcă împăratul îi învăţa pe toţi buna-credinţă. Deci „sfat al celor drepţi" numeşte adunarea bine-credincioşilor.

2. Mari sînt lucrurile Domnului,

Căci cu adevărat minunate şi vrednice de mirare sînt cele lucrate de puterea Lui.

căutate întru toate voile Lui.

Face cîte voieşte, dar fiecare lucru din cele făcute este plin de înţelepciune şi de la toţi trage laudă către Sine-Şi.

3. Mărturisire şi mare cuviinţă este lucrul Lui,

Toate cele făcute de Dînsul, şi zidirea, şi iconomia, sînt de mare cuviinţă, şi mai presus de fire şi vrednice de cîntarea de laudă de la toţi oamenii. Că „mărturisire" numeşte aici mulţumirea.

[1] Adică cei ce le dădeau război, „războitorii", cum am mai spus.

și dreptatea Lui rămîne în veacul veacului.

Nici un lucru din cele făcute nu este nedrept, ci toate sînt împodobite cu dreptatea, că pe toate le ocîrmuiește folosind-o pururea pe aceasta.

4. Pomenire a făcut minunilor Sale.

Fiindcă a săvîrșit vădit pierzarea războinicilor – făcînd același lucru și în vremea strămoșilor: uneori acoperindu-i cu marea pe Egipteni, iar alteori ucigîndu-i pe Amaleciți prin întinderea mîinilor lui Moisi, și pe Hanaanei, și pe Hetei și pe celelalte neamuri pierzîndu-le prin Iisus Navi – pentru aceasta a numit pedeapsa războinicilor „pomenire a minunilor", în loc de: Cu această nouă facere de minune ai arătat adevărate facerile de minuni cele mult-vestite, care sînt socotite neadevărate de cei necredincioși, și ne-ai adus aminte de cele lucrate în vremea strămoșilor noștri.

Milostiv și îndurat este Domnul.

5. Hrană a dat celor ce se tem de Dînsul,

Pe „hrană", ceilalți tălmăcitori au zis-o „vînat". Și adevărate sînt amîndouă, căci au alergat către bogăția războinicilor ca spre un vînat gata și au dobîndit destulă hrană de acolo.

aduce-Și-va aminte în veac de așezămîntul Său.

Iar Simmah, așa: „Vînat a dat celor ce se tem de Dînsul, aducîndu-Și aminte de veșnicul Său așezămînt." Pentru că are neuitată pomenire a făgăduințelor făcute către părinți și pentru aceea ne împărtășește de bunătățile Sale.

6. Tăria lucrurilor Sale a vestit-o norodului Său,

7. ca să le dea lor moștenirea neamurilor.

Dăruindu-ne bogăția vrăjmașilor, mai vîrtos ne-a arătat nouă luminat a Sa putere, căci nu numai că ne-a slobozit de vătămarea de la ei, ci a și mutat bogăția lor în casele noastre.

Lucrul mîinilor Sale sînt adevărul și judecata.

Și – zice – nu cu nedreptate, ci foarte cu dreptate a făcut acestea: că, neavînd ei a ne prihăni cu ceva, s-au ispitit a ne prăpădi cu totul. Deci adevărată și dreaptă a scos hotărîrea asupra lor.

8. Credincioase sînt toate poruncile Lui, întărite în veacul veacului, făcute întru adevăr și întru îndreptare.

Punînd Legea, Dumnezeu a făgăduit milostivirea Sa celor ce Îi păzesc Legea. Asta zice și aici: Făgăduințele pentru păzirea poruncilor sînt nemincinoase, și cei ce voiesc a le împlini dobîndesc totdeauna purtarea Lui de grijă; pentru că și noi, ru-

gîndu-L pe Dînsul curat, ne-am arătat mai înalţi decît neprietenii. Că aceasta a arătat prin cele adăugate:

9. Izbăvire a trimis Domnul norodului Său, poruncit-a în veac aşezămîntul Său;

Pentru că făgăduinţele lui Dumnezeu au nu numai nemințire, ci și statornicie şi îndelungare.

sfînt şi înfricoşat este numele Lui.

Că sfînt le este celor ce cred, şi prea-dorit şi izvorînd îmbelşugarea bunătăţilor, iar pe cei ce nu-L cred şi trăiesc întru nelegiuire îi căzneşte şi îi pedepseşte.

10. Începătura înţelepciunii este frica Domnului,

Deci de nevoie lucru este a ne teme de Dînsul şi a ne cutremura, pentru că aceasta este întîia literă a dumnezeieştii didascalii[1], că „înţelepciune" nu numeşte buna-limbuţie, ci cunoştinţa celor dumnezeieşti. Deci la cei noi începătura este frica, iar a acelora desăvîrşiţi – avuţia dragostei.

şi înţelegere bună este tuturor celor ce o fac pe dînsa.

Că nu ajunge spre desăvîrşire cunoştinţa, ci privirea are trebuinţă de faptă, şi se cuvine ca acela ce s-a învrednicit de dumnezeiasca înţelegere să împodobească cunoştinţa cu lucrurile, şi prin aceasta să-L mulţumească pe Dătătorul înţelegerii.

Lauda Lui rămîne în veacul veacului.

Drept urmare, a adăugat şi acest stih, învăţîndu-ne că îndrăgitorul faptei bune dobîndeşte de aici însuşi cîştigul. Că Dumnezeu, măcar de n-ar şi voi nimeni să-L laude, are lauda veşnică şi de-a pururea petrecătoare.

TÎLCUIREA PSALMULUI 111

Aliluia.

Scrierea-deasupra numeşte laudă şi Psalmul acesta, însă celor ce voiesc le aduce învăţătură de bună-credinţă.

1. Fericit – bărbatul ce se teme de Domnul, întru poruncile Lui va voi foarte.

Cel ce e împodobit cu această cucernicie şi e îmbrăcat cu dumnezeiasca temere îşi mută tot sfatul lui întru împlinirea dumnezeieştilor cuvinte şi se sîrguieşte cu toată osîrdia a le împlini pe acestea. Apoi, arată şi rodul unor asemenea sămînţe:

2. Puternică pe pămînt va fi sămînţa lui;

[1] Dumnezeieştii învăţături.

Că, de vreme ce acest lucru părea vrednic de iubit oamenilor de atunci, Se făgăduieşte că va da darul acesta celor ce păzesc poruncile. Şi cu adevărat l-a şi dat: pentru Avraam, lui Israil; pentru David, celor dintru dînsul; iar pentru Israil, strănepoţilor, măcar de au şi fost nelegiuiţi.

neamul drepţilor se va blagoslovi.

Că cei ce se grijesc de cuvioşie şi de dreptate vor secera roadele dumnezeieştii blagoslovenii.

3. Mărire şi bogăţie – în casa lui,

Şi făgăduinţele acestea le face ca şi către cei încă nedesăvîrşiţi[1], care nu le pot auzi pe cele mai desăvîrşite. Pentru că pe cei desăvîrşiţi Stăpînul Hristos îi învaţă cele împotrivnice, zicînd: „Să nu cîştigaţi aur, nici argint, nici aramă la brîiele voastre; nu traistă pe cale, nu încălţăminte, nu toiag." Şi iarăşi: „Dacă cineva nu se va lepăda de toate averile sale, nu poate fi ucenicul Meu." Şi: „De voieşti să fii desăvîrşit, vinde-ţi averile tale şi le dă săracilor!" Dar, legiuindu-le pe acestea, celor nedesăvîrşiţi le făgăduieşte şi le dă pe acelea: aşa, lui Solomon i-a adăugat bogăţie şi slavă; aşa, fiilor lui Israil le-a dăruit bogăţia Egiptenilor.

şi dreptatea lui rămîne în veacul veacului.

Că Dumnezeu are pomenirea neuitată şi păzeşte lauda lui de-a pururea pomenită.

4. Răsărit-a întru întuneric lumină drepţilor

„Întuneric" numeşte uneori neştiinţa, iar alteori primejdiile; încă şi „lumină" numeşte o dată cunoştinţa, iar altă dată izbăvirea de cele rele. Deci zice că le va arăta adevărul celor ce nu-l ştiu şi, întru năpădirea celor scîrbicioase, le va dărui al Său ajutor. Aşa, l-a răpit pe Iosif de la uciderea cea pîngărită a fraţilor; aşa, l-a arătat pe dînsul mai înalt decît clevetirea Egiptencei; aşa, răpindu-se Sarra, a dăruit lui Avraam ajutorul Său; aşa, l-a îngrozit pe Laban şi l-a arătat pe cel ce fugea[2] mai puternic decît cel ce îl gonea. Deci şi acesta e semn al dumnezeieştii puteri: a lăsa să năpădească asupra drepţilor cele de scîrbă, pentru iscusirea lor, dar apoi a risipi norul acestora şi a le dărui curată înseninare.

Cel milostiv, şi îndurat şi drept.

Şi pe acestea le ocîrmuieşte cu dreptatea, cu milostivirea şi cu bunătatea, că Se grijeşte ca un iubitor de oameni: şi, voind a încununa pe cei drepţi, sloboade luptele, dar, pentru nemăsurata bunătate, le dezleagă prea-degrab pe acestea.

5. Bun este bărbatul care se îndură şi miluieşte, tocmi-şi-va cuvintele sale cu judecată,

---

[1] Următorii *Legii celei Vechi*, care nu aveau cunoştinţa mîntuirii.

[2] Iacov.

Iar Simmah, așa: „Bun este cel darnic și care miluiește, iconomisindu-și lucrurile sale cu judecată." Că cel ce Îl urmează pe al Său Stăpîn caută și grijește cu mînă slobodă pe cei împreună robi, îndurîndu-se ca un părtaș de aceeași fire și miluindu-i ca cel ce așteaptă răsplătire de la Stăpînul de obște. Și unul ca acesta nu lucrează nimic fără socoteală, ci, gîndind drept, împodobește și cuvintele, și lucrurile.

6. că în veac nu se va clăti.

Că unul ca acesta are socoteala întemeiată, nici o schimbare primind întru nelesnirile și greutățile vremilor.

7. Întru pomenire veșnică va fi dreptul,

Mult-vestit va fi unul ca acesta și la toți pomenit de-a pururea, și va lăsa totdeauna laudă neuitată.

de auzul relelor nu se va teme.

Și nu se va teme nici de îngroziri, nici de vestiri care ar putea să-i pricinuiască frică.

Gata este inima lui a nădăjdui spre Domnul.

Iar Simmah „iarăși întemeiată" a tălmăcit-o pe cea gătită. Și zice: Întemeiată și statornică are nădejdea întru Dumnezeu, și pentru aceasta defaimă asemenea gîlcevi.

8. Întăritu-s-a inima lui, nu se va teme, pînă ce va privi asupra vrăjmașilor săi.

Nu numai că nu se teme de neprieteni, ci și așteaptă biruirea acelora pentru nădejdea spre Dumnezeu.

9. Risipit-a, dat-a săracilor; dreptatea lui rămîne în veacul veacului.

Fiecare dintru acestea le aduce învățătură de faptă bună celor ce voiesc. Și zice că cel ce este împodobit cu evlavia și cu dumnezeiasca frică nu întinde așa prost milostenia celor lipsiți, ci face aceasta cu multă slobozenie, urmînd celor ce seamănă și risipesc semințele fără crutare, pentru nădejdea spicelor. Că la fel așteaptă și acesta cîștigul dreptății.

Cornul lui se va înălța întru mărire.

„Corn" numește tăria, din metafora dobitoacelor într-armate cu coarne, care cu acestea izbîndesc celor ce vin asupră-le. Deci zice că puternic și vestit va fi cel ce are bogăția faptei bune.

10. Păcătosul va vedea, și se va mînia, cu dinții săi va scrîșni, și se va topi, pofta păcătosului va pieri.

Iar cei ce voiesc să trăiască întru răutate, văzînd strălucirea drepţilor, se vor topi de zavistie şi vor măiestri măiestrii de spurcată ucidere, dar vor greşi din sfaturile lor şi nu-şi vor dobîndi pofta, că nedreaptă este aceasta şi foarte urîtă lui Dumnezeu.

TÎLCUIREA PSALMULUI 112

Aliluia.

Şi aceasta este altă laudă scrisă spre folos, care-i ridică pe oameni spre cîntarea de laudă a Făcătorului de bine.

1. Lăudaţi, copii, pe Domnul,

„Copii", aici, nu îi numeşte pe cei tineri, după cum au socotit oarecari, ci pe robi, că aşa a tălmăcit şi Achila, şi Simmah, şi Teodotion. La fel zice şi Evreul Avdi, aşa încă şi Sirul. Iar pe acest „lăudaţi" Evreul l-a zis „aliluia", încît este arătat că „aliluia" se tîlcuieşte: „Lăudaţi pe Domnul!"

lăudaţi numele Domnului!

2. Să fie numele Domnului binecuvîntat de acum şi pînă în veac!

Se cuvine – zice – ca voi, care sînteţi robi şi de la Dumnezeu aţi luat pe a fi, să lăudaţi numele Domnului, măcar de şi nu ştiţi firea Lui, că fără de început şi nebiruită are binecuvîntarea şi lauda că „din veac şi pînă în veac" aceasta arată. Se cuvine dar ca şi noi să-I aducem lauda de mulţumire, ca unui adevărat Făcător.

3. De la răsăriturile soarelui pînă la apusuri, lăudat este numele Domnului.

Psalmul acesta a mai-nainte vestit cunoştinţa de Dumnezeu dăruită neamurilor după înomenirea Unuia Născut. Căci de demult Dumnezeul tuturor nu era lăudat nici măcar de toţi Iudeii, ci de puţinii ce trăiau cu bună-credinţă; iar după naşterea cea din Fecioară şi după mîntuitoarea Patimă, vestea propovăduitorilor adevărului „a ieşit în tot pămîntul, şi la marginile lumii – graiurile lor", şi tot pămîntul s-a umplut de cunoaştinţa lui Dumnezeu, cît, ca o apă multă, a întrecut mările. Dumnezeul tuturor a zis aceasta şi prin alt Proroc: „Nu este voia Mea întru voi, şi jertfă nu voi mai primi din mîinile voastre: că, de la răsăriturile soarelui pînă la apusuri, mare este numele Meu întru neamuri şi în tot locul tămîie şi jertfă curată se aduce numelui Meu întru neamuri." Şi împreună-glăsuitoare cu acestea porunceşte şi cîntarea de laudă dumnezeiască:

4. Înalt este peste toate neamurile Domnul, peste ceruri este mărirea Lui!

Căci toate neamurile s-au învăţat că El este şi înalt, şi Dumnezeu, şi a toate Ziditor, şi lăudat de Îngerii din ceruri.

5. Cine este ca Domnul Dumnezeul nostru?

Dumnezeiasca *Scriptură* zice aceasta de multe ori, precum prin Fericitul Moisi: „Cine este asemenea Ție între dumnezei, Doamne? Cine este asemenea Ție proslăvit întru Sfinți?" Și Fericitul David: „Cine în nori se va face deopotrivă cu Domnul? Sau cine se va asemăna Domnului întru fiii lui Dumnezeu?" Și iarăși: „Că cine este Dumnezeu, afară de Domnul? Sau cine este Dumnezeu, afară de Dumnezeul nostru?" Și prin toate acestea învață neasemănarea Dumnezeului tuturor și cum că nimic din cele ce sînt nu poate a se asemăna cu firea, sau cu puterea sau cu lucrarea lui Dumnezeu.

Cel ce întru cele înalte locuiește,

6. și peste cele smerite privește, în cer și pe pămînt;

Că Cel ce pare că petrece în ceruri privește peste toate și nu lasă negrijit nimic din cele ce sînt.

7. Cel ce ridică de la pămînt pe cel scăpătat și din gunoi înalță pe cel sărac,

8. ca să-l așeze pe el cu boierii, cu boierii norodului Său;

Pe acestea le-a zis și Fericita Ana, țesînd lauda de mulțumire lui Dumnezeu. Și le vedem făcîndu-se totdeauna de Dumnezeul tuturor: așa, pe Fericitul David, păstor fiind, l-a făcut împărat; așa, pe Iosif, care căzuse în robie, l-a așezat pe scaunul împărătesc; așa, pe Moisi, după ce a fost cioban, l-a arătat povățuitor al norodului și l-a hirotonisit dumnezeu[1] al lui Faraon; așa, a învrednicit de bunătățile dăruite lui Israil neamurile ce slujeau sărăciei păgînătății și ședeau pe gunoiul păcatelor; așa, a luat asupră-Și firea omenească ce căzuse întru însuși fundul morții, și a înălțat-o „și a așezat-o deasupra a toată Începătoria, și Stăpînia și Domnia, și deasupra a tot numele ce se numește, nu numai întru veacul acesta, ci și întru cel ce va să fie".

9. Cel ce face a locui cea stearpă în casă, maică ce se veselește de feciori.

Putem vedea că acest lucru se întîmplă și la oameni: pentru că, sterpe fiind, le-a arătat maici de copii și pe Sarra, și pe Revecca, și pe Rahila, și pe Ana, și pe muma lui Samson, și pe Elisaveta. Dar mai vădit și mai adevărat putem vedea acest lucru la Biserică: pentru că, fiind aceasta stearpă și fără copii de demult, maică a făcut-o, care se veselește de copii nenumărați, după prorocia ce zice: „Veselește-te, stearpo, ceea ce nu naști! Rupe și strigă, ceea ce nu chinuiai, că mai mulți sînt fiii celei pustii decît ai celei ce are bărbat."

[1] Adică judecător, cum s-a tîlcuit și în alte locuri despre „dumnezei".

TÎLCUIREA PSALMULUI 113

Aliluia.

Şi aceasta este laudă care pomeneşte facerile de bine date de Dumnezeu Iudeilor, şi povesteşte puterea lui Dumnezeu şi rîde de neputinţa idolilor. Şi lauda aceasta se potriveşte şi celor ce au crezut din neamuri şi s-au izbăvit de înşelăciunea idolilor, căci se învaţă cîtă este depărtarea dintre cei ce nu sînt dumnezei şi Cel ce este cu adevărat Dumnezeu.

1. Întru ieşirea lui Israil din Egipt, a casei lui Iacov din norod barbar,

2. făcutu-s-a Iudeea sfinţenia Lui, Israil – stăpînirea Lui.

Zice: Slobozindu-l Stăpînul pe Israil din Egipt şi izbăvindu-l de robia barbarilor de alte seminţii, l-a arătat pe acesta norod al Său şi a zidit Biserica Sa în Iudeea – că pe aceasta a numit-o „sfinţenie".

3. Marea a văzut, şi a fugit, Iordanul s-a întors înapoi.

4. Munţii au săltat ca berbecii, şi dealurile ca mieii oilor.

Le feţuieşte[1] pe cele zise, şi celor neînsufleţite le pune împrejur simţire cu cuvîntul, propovăduind puterea lui Dumnezeu. Şi zice: Povăţuind Tu înaintea norodului, marea, temîndu-se, s-a depărtat într-o parte şi-ntr-alta şi a dat călătorie neoprită; şi rîul s-a întors înapoi şi a oprit pornirea curgerilor sale, nălucind în Chivot a Ta putere, ca un cuvîntător[2]; iar dealurile şi munţii s-au pornit şi păreau că dănţuiesc, fiindcă L-au primit pe Stăpînul cerurilor. Şi zice de muntele Sinaiului şi de Horib, că întru acelea S-a arătat pe Sine Dumnezeu. Apoi, aduce şi întrebare celor mai-nainte zise:

5. Ce-ţi este ţie, mare, că ai fugit? Şi ţie, Iordane, că te-ai întors înapoi?

6. Munţilor, că aţi săltat ca berbecii şi dealurile ca mieii oilor?

Şi, fiindcă acelea erau necuvîntătoare şi neînsufleţite, însuşi[3] face răspuns pentru dînsele:

7. De la faţa Domnului s-a clătit pămîntul, de la faţa Dumnezeului lui Iacov,

8. a Celui ce a schimbat piatra în iezere de ape, şi pe cea vîrtoasă întru izvoare de ape.

Fiecare dintru acestea – zice – s-a făcut pentru Domnul, Care S-a arătat. Această pricină are clătirea pămîntului şi despărţirea mării. Că El şi piatra cea neroditoare –

[1] Le dă faţă, le personifică.

[2] Ca o fiinţă raţională, care ar fi ştiut ce se găseşte în Chivotul ce mergea înaintea norodului.

[3] Psalmistul.

cea lipsită de toată umezeala și care nu suferă nici tăiere, pentru învîrtoșare – a puhoit-o cu vărsarea apelor, poruncind a izbucni de acolo izvoare cu îndestulare. Deci – zice – nu s-a făcut nici un lucru de mirare, că a poruncit Făcătorul, și s-a despărțit noianul, și piatra cea vîrtoasă a izvorît, cerul a dăruit mană, vînturile i-au adunat pe cîrstei și celelalte toate s-au făcut fiindcă El le-a poruncit.

9. Nu nouă, Doamne, nu nouă, ci numelui Tău dă-i mărire,

10. pentru mila Ta și adevărul Tău, ca nu cîndva să zică neamurile: Unde este Dumnezeul lor?

Acestea se potrivea să le zică de demult cei dintru tăierea împrejur, care cereau dumnezeiescul ajutor și aminteau darurile mai dinainte: Să nu cauți la noi – o, Stăpîne! –, nici să ne treci cu vederea pentru greșelile noastre cele multe, că cei ce nu știu dreptatea pedepsei vor prepune că robia noastră este a Ta neputință, și vor zice: „Unde este Dumnezeul lor?"

11. Iar Dumnezeul nostru, în cer și pe pămînt, toate cîte a vrut a făcut.

Aceia zic: Unde este Dumnezeul lor? – iar noi știm că Tu ești Dumnezeu, Făcătorul tuturor, Care locuiești în cer și ai puterea împreună-măsurată cu voirea.

Apoi, prin alăturare și potrivire, face mustrarea idolilor:

12. Idolii neamurilor – argint și aur, lucruri de mîini omenești.

Că Tu faci cîte voiești, iar idolii cei închinați de neamuri nu zidesc, ci se zidesc; și au cinstea din materie, că se fac din aur, din argint și din vopsele; și dobîndesc frumusețea din meșteșug, că argintarii, zlătarii și zugravii le dau forma. Deci din materie și din meșteșug își culeg ființa. Apoi, jelește neputința lor prin mai multe cuvinte, zicînd:

13. Gură au, și nu vor grăi; ochi au, și nu vor vedea;

14. urechi au, și nu vor auzi; nări au, și nu vor mirosi;

15. mîini au, și nu vor pipăi; picioare au, și nu vor umbla;

Zice: Sînt împodobiți cu icoane ale simțirilor, dar sînt lipsiți de lucrarea lor. Deci sînt mai proști nu numai decît cei ce îi fac, ci și decît jivinele cele prea-mici: că muștele, și țînțarii și cele mai mici decît acestea au lucrarea simțurilor – că văd, și aud, și zboară și umblă –, iar cei ce sînt închinați ca niște dumnezei nu au nici lucrarea jivinelor celor subțiri și prea-mici.

16. nu vor glăsui cu gîtlejul lor.

Că – de vreme ce dracii ce lucrau printr-înșii și săvîrșeau vrăjile cele mincinoase nu le aduceau pe acestea prin idolii cei neînsuflețiți, ci prin oamenii cei cuvîntători ori prin oarecare semne vesteau ceva – după cuviință a zis: „nu vor glăsui cu gîtlejul lor", că idolii sînt cu totul nemișcați și neînsuflețiți.

17. Asemenea lor să fie cei ce îi fac pe dînșii și toți cei ce se nădăjduiesc spre dînșii!

Și acelora să se asemene și cei ce se închină lor, și cei ce-i fac pe dînșii, că e drept ca cei ce s-au cinstit cu cuvîntarea[1], dar au căzut întru atîta necuvîntare, să ia nesimțirea celor închinați de dînșii.

18. Casa lui Israil a nădăjduit spre Domnul, ajutorul și scutitorul lor este.

19. Casa lui Aaron a nădăjduit spre Domnul, ajutorul și scutitorul lor este.

Aceia au secerat pagubă, iar nu dobîndă din închinăciunea acestora, iar casa lui Israil, avînd nădejdea întru Cel ce este cu adevărat Dumnezeu, dobîndește totdeauna purtarea de grijă de la Dînsul. Și a făcut pomenirea prin despărțire, cinstind cu aceasta preoția și învățînd pe cei de atunci cîtă era deosebirea preoților de către ceilalți.

20. Cei ce se tem de Domnul au nădăjduit spre Domnul, ajutorul și scutitorul lor este.

Altă ceată este aceasta, afară de cea mai dinainte. Și cuvîntul ne învață că – chiar dacă cineva nu are vrednicia preoției și nici nu este împărtășit de rudenia israilitenească, dar, fiind împodobit cu frica dumnezeiască, se grijește de fapta bună - va dobîndi și el aceeași purtare de grijă de la Dumnezeul tuturor. Încă și de demult au fost mulți ca aceștia la Iudei, care nu odrăsliseră din rădăcina avrămească, ci veniseră din alte neamuri, care se numeau nemernici și aveau multă cinste și evlavie către cele dumnezeiești. Și acum încă, neamurile nu au rudenia cea după trup a lui Avraam, dar, dobîndind credința lui Avraam, sînt fii ai lui Avraam.

21. Domnul, pomenindu-ne pe noi, ne-a blagoslovit: blagoslovit-a casa lui Israil, blagoslovit-a casa lui Aaron,

22. blagoslovit-a pe cei ce se tem de Domnul,

Și aici a făcut aceeași despărțire și a arătat rodul nădejdii: că a înjugat nădejdea cu blagoslovenia și a zis că va împărtăși de aceasta nu numai casa lui Israil și casa lui Aaron, ci și pe cei ce se tem de Dînsul. Apoi, iarăși face despărțirea vîrstelor și a vredniciilor:

pe cei mici împreună cu cei mari.

Că nu îi învrednicește de blagoslovenie numai pe cei tineri, ci și pe cei îmbătrîniți; nici numai pe cei îndestulați de bogăție, ci și pe cei ce trăiesc întru sărăcie; nici numai pe cei împodobiți cu slobozenia, ci și pe cei ce sînt siliți a trage jugul robiei.

23. Sporească-vă Domnul pe voi, pe voi și pe fiii voștri!

[1] Oamenii păgîni, ce au fost zidiți „cuvîntători”, adică raționali, și au lepădat acest dar, făcîndu-se asemenea firii necuvîntătoare.

Celor ce au dumnezeiasca nădejde, prorocescul cuvînt le roagă creștere și înmulțire.

24. Blagosloviți sînteți voi Domnului, Celui ce a făcut cerul și pămîntul.

Și – zice – o veți dobîndi pe aceasta negreșit, fiindcă ați primit blagoslovenie de la Făcătorul tuturor.

25. Cerul cerului – Domnului, iar pămîntul l-a dat fiilor oamenilor.

Că El are petrecerea în cer, nu întru acesta ce se vede, ci întru cel mai presus de acesta, pe care cel ce se vede îl are acoperămînt, precum noi îl avem pe acesta. Și Domnul tuturor petrece în cer neavînd firea scrisă împrejur, ci făcînd bucurie cetelor Sfinților Îngeri care petrec acolo. Iar pămîntul l-a dat neamului omenesc, deci nu Se grijește numai de Iudei, ci de toți oamenii, cărora le-a și dat spre sălășluire pămîntul.

26. Nu cei morți Te vor lăuda, Doamne, nici cei ce se pogoară în iad,

27. ci noi, cei vii, bine vom cuvînta pe Domnul, de acum și pînă în veac!

„Morți" a numit pe cei ce au slujit idolilor celor neînsuflețiți, că ce e mai nesimțitor decît aceia? Iar „vii" – pe cei ce se închină Dumnezeului celui viu, cărora le-a împărțit cu sorți dumnezeiasca laudă. Și lîngă aceasta ne învață că celor ce-L slujesc pe Dumnezeu li se cade să-L laude pe Dînsul cu toată sîrguința pînă sînt încă vii, fiindcă moartea îi oprește de a face aceasta. Pentru aceasta zice și întru alt Psalm: „Cînta-voi Domnului în viața mea, cînta-voi Dumnezeului meu pînă ce voi fi!"

TÎLCUIREA PSALMULUI 114

Aliluia.

Cu multe și felurite primejdii i-a împresurat pe Iudei Antioh al lui Seleuc, cel poreclit Epifanie. Și pe cei ce trăiau întru trîndăvie i-a făcut a călca dumnezeiasca Lege, iar îndrăgitorii bunei-credințe, primind pentru aceasta luptele asupra lor cu osîrdie, au dobîndit cununile bunelor biruințe. Cîntarea de viersuire de față mai-nainte vestește această bărbăție a lor și totodată povestește năvălirile celor dureroase și ajutorul dat lor de Dumnezeul a toate.

1. Iubit-am pe Domnul, că va auzi glasul cererii mele,

2. că a plecat urechea Sa mie.

Prorocia ne învață că ei zic acestea: Cele dumnezeiești îmi sînt mie mai dulci decît toate, și a sluji lui Dumnezeu îmi este mai vrednic de iubit decît celelalte, că primește cererile mele și mă învrednicește de ajutorul Său.

Şi în zilele mele Îl voi chema pe El.

Pentru care, în toată viaţa mea Îl voi lăuda şi voi cere ajutorul de la Dînsul. Apoi, povesteşte mulţimea celor dureroase:

3. Cuprinsu-m-au chinuirile morţii, primejdiile iadului m-au aflat,

Chiar „chinuiri" se numesc durerile aceleia ce naşte, aşadar din metafora aceasta se numesc „chinuiri" ale iadului primejdiile ce duc către moarte. Deci zice: Sînt împresurat cu multe şi felurite primejdii grele, cît lîngă însăşi moartea m-am apropiat şi la înseşi porţile iadului am ajuns.

necaz şi durere am aflat.

4. Şi numele Domnului am chemat:

Dar, după ce am căzut întru acestea, nu m-am dat pe sine-mi la odihnă şi la trîndăvie, nici nu m-am adus pe sine-mi la alte mîngîieri ale vieţii acesteia, ci, vărsînd plîngeri şi lacrimi şi totdeauna jelindu-mă, ceream dumnezeiescul ajutor. Şi putem învăţa aceasta mai cu de-amănuntul din Istoria Macabeilor: pentru că, fugind în pustie şi topindu-se cu foame şi cu sete, ucenicii bunei-credinţe L-au rugat pe Dumnezeu, şi au dobîndit ajutorul de la Dînsul.

Doamne, izbăveşte sufletul meu!

Zice: Jelindu-mă, acestea ziceam: Ajută-mi – o, Stăpîne! – şi slobozeşte sufletele noastre de relele ce sînt puse asupră-ne. Şi, rugîndu-mă, eu ştiam că voi dobîndi cererea, că am deprins prin cercare multa Lui iubire de oameni. Că aceasta a adăugat:

5. Milostiv este Domnul şi drept, şi Dumnezeul nostru miluieşte.

Pentru că revarsă oamenilor izvoarele milei. Are încă şi dreptate, şi îi munceşte pe cei ce nedreptăţesc şi nu voiesc să se pocăiască. Însă, pomenind de două ori mila, de dreptate a făcut pomenire o singură dată, că iubirea de oameni a lui Dumnezeu biruieşte hotărîrea dreptăţii.

6. Cel ce păzeşte pe prunci, Domnul.

Că face atîta purtare de grijă pentru toţi oamenii, încît şi pe prunci îi învredniceşte de toată grija. Şi nu Se grijeşte numai de cei născuţi, ci şi pe cei ce sînt ascunşi întru însuşi pîntecele maicilor, şi în ape împuţite înoată şi sînt închişi în loc întunecat şi strîmt îi păzeşte, şi îi mîntuieşte, şi îi săvîrşeşte, şi la lumină îi scoate, şi le dăruieşte izvoarele laptelui, şi îi slobozeşte de dracii ce îi vrăjmăşesc şi, în scurt să zic, îi împărtăşeşte de părintească Pronie. Şi nu aşa prost a făcut pomenirea acestora prorocescul cuvînt, ci învăţîndu-ne că Dumnezeul tuturor nu răsplăteşte numai roadele drepţilor, ci şi începe facerea de bine, şi zideşte pe cei ce nu sînt, şi îi grijeşte după ce i-a plăsmuit, iar după vîrsta cea desăvîrşită aşteaptă rodurile dreptăţii, şi atunci iarăşi îi înconjură pe cei buni cu facerile de bine.

Smeritu-m-am, și m-a mîntuit.

Iar Simmah, așa: „Obosit-am, și m-a mîntuit." Că, dacă pruncii ce nu au primit încă cunoștința Lui dobîndesc atîta purtare de grijă de la Dînsul, cu mult mai vîrtos îi împărtășește de mîntuire pe cei ce Îl cheamă pe Dînsul curat. Deci, îndată ce ne-a văzut smeriți de primejdii, ne și învrednicește de al Său ajutor.

7. Întoarce-te, suflete al meu, la odihna ta, că Domnul bine a făcut ție:

Se îmbărbătează pe sine-și și se ascut către bărbăție, arătînd mulțimea dumnezeieștilor faceri de bine și învățîndu-se pe sine-și că, măcar de vor primi și moartea pentru buna-credință, se vor muta la viața cea veselitoare și fără de scîrbă, că pe aceea a numit-o „odihnă". Și arată aceasta și cele adăugate:

8. că a scos sufletul meu din moarte, ochii mei din lacrimi și picioarele mele din alunecare.

9. Bine voi plăcea înaintea Domnului, în latura celor vii.

Iar „latură a viilor" nu numește viața aceasta de acum – întru care sînt plîngeri, și tînguiri, și boli, și morți, și păcate și primejdii , ci viața izbăvită de toate acestea, întru care fără de trudă este avuția faptei bune și bogăția dreptății se dobîndește fără osteneli. Că cei ce voiesc să o adune cu osteneli pe aceasta aici, acolo o vor mult-înmulți fără de osteneli. Deci aduc lauda de mulțumire fiindcă ochii lor s-au izbăvit de a lăcrima, și picioarele lor au scăpat de viața cea alunecoasă, iar sufletul lor a putut să fugă de moartea păcatului. Și se învață pe sine-și să sufere vitejește năpădirile ispitelor celor scîrbicioase, și să defaime moartea, fiindcă morții îi urmează viața cea fără de scîrbă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 115

Aliluia.

Evreul, și ceilalți tălmăcitori și încă și Sirul împreunează Psalmul acesta cu cel mai-nainte rînduit, pentru că se ține de aceeași înțelegere; și, despărțindu-l în doi pe cel de-al 9-lea, cu împreunarea Psalmilor acestora păzesc întocmai numărul de 150 al Psalmilor. Și acesta are aceeași pricină, că cei ce au pomenit acolo de „latura celor vii" și au pus-o pe aceasta ca sfîrșit al Psalmului, începînd aici, zic așa:

1. Crezut-am, pentru aceea am grăit.

Că nu cu ochii trupului am văzut țara aceea[1], ci credința mi-a făcut-o arătată.

Iar eu m-am smerit foarte,

[1] „Latura celor vii".

2. eu am zis întru uimirea mea: Tot omul este mincinos!

Și Achila, așa: „Eu am zis, cînd m-am spăimîntat: Tot omul este mincinos!", iar Teodotion: „tot omul lipsește", iar Simmah: „Și am zis, mîhnindu-mă: Tot omul minte!" Și nu așa prost am pus toate tălmăcirile, ci vrînd să arăt că numește minciună buna-norocire omenească, fiindcă curge prea-degrab și nu are nimic statornic. Că zice: Văzînd această grabnică schimbare, și aducîndu-mi aminte de buna-norocire a noastră mai dinainte, și văzînd primejdiile grămădite unele peste altele și mîhnindu-mă, am zis că nimic nu este întemeiat, nici statornic, iar cel ce nădăjduiește acestora de față ca unor lucruri statornice rămîne mincinos și se înșală de nădejde. Aceasta a zis-o încă și în Psalmul 38: „Însă toate sînt deșertăciune, tot omul ce viază." Și înțeleptul Solomon – după ce le-a învățat pe acestea, măcar de a și călătorit prin toată buna-norocire, dar s-a atins de fiziologia[1] lucrurilor omenești – a pus această înainte-cuvîntare: „Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sînt deșertăciune!"

3. Ce voi răsplăti Domnului pentru toate cîte mi-a dat mie?

Zice: Fiind înconjurat cu multe și felurite faceri de bine, nu știu cu ce voi răsplăti Făcătorului de bine. Și nu așa prost a împreunat acest stih cu cel mai dinainte, ci ne învață că Dumnezeul a toate tinde oamenilor ajutorul Său întru feluritele schimbări ale vieții și aduce mîngîiere de tot felul celor mîhniți. Aceasta a zis și Fericitul Pavel: „Bine este cuvîntat Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Cel ce ne mîngîie pe noi întru tot necazul nostru, ca să putem și noi a mîngîia pe cei ce sînt întru tot necazul cu mîngîierea cu care ne-am mîngîiat și noi de la Dumnezeu. Că, precum prisosesc pătimirile lui Hristos întru noi, așa prisosește prin Hristos și mîngîierea noastră." Aceasta a zis și Fericitul David: „După mulțimea durerilor mele, mîngîierile Tale au veselit sufletul meu."

4. Paharul mîntuirii voi lua și numele Domnului voi chema.

Deci se cuvine a primi cu îndrăzneală moartea pentru Dînsul și a da Lui această răsplătire pentru facerile de bine cele de tot felul. Că „pahar al mîntuirii" a numit moartea pentru buna-credință, că așa o numește Domnul pe dînsa, zicînd: „Părinte, de este cu putință, treacă de la Mine paharul acesta!"; iar perechii Apostolilor ce au cerut împărtășirea împărăției, așa i-a zis: „Puteți bea paharul pe care îl voi bea Eu?" Deci și aici zice că nevoitorii cei bărbați și prea-viteji ai bunei-credințe își poruncesc loru-și să facă aceasta. Și împlinesc această făgăduință fiind priviți de cei de o seminție, ca și pe dînșii să-i ascută spre asemenea rîvnă:

5. Rugăciunile mele Domnului voi da înaintea a tot norodul Lui.

Apoi, arată și rodul acestei morți:

[1] De materialitatea lor cea schimbătoare și pieritoare.

6. Scumpă este înaintea Domnului moartea cuvioşilor Lui!

Iar dacă lui Dumnezeu Îi este scumpă, căruia dintre cuvioşi nu-i va fi cinstită?

7. O, Doamne, eu – robul Tău, eu – robul Tău şi fiul roabei Tale!

Deci, dacă vom răbda acea moarte vrednică de minune, vom dobîndi cinstea şi slava de la Dumnezeu şi pururea vom fi lăudaţi. Iar dacă – înălţîndu-ne deasupra vrăjmaşilor, cît tabăra acelora să o risipim – vom aduce Stăpînului lauda de mulţumire mărturisindu-ne robia şi fălindu-ne că o avem de la strămoşi (că cei ce sînt siliţi să robească oamenilor se fălesc uneori că au avut strămoşi slobozi, iar cei ce au slujit lui Dumnezeu din dragoste mărturisesc că au robia de la strămoşi), după cuviinţă cred că prea-mare laudă este o robie ca aceasta.

Rupt-ai legăturile mele.

M-ai slobozit de primejdiile mele cele multe şi felurite.

8. Ţie voi jertfi jertfă de laudă, şi întru numele Domnului voi chema.

9. Rugăciunile mele Domnului voi da înaintea a tot norodul Lui,

10. în curţile casei Domnului, în mijlocul tău, Ierusalime!

Şi, după ce m-ai izbăvit de primejdii, nu voi fi nemulţumitor către facerile de bine, ci voi răsplăti Ţie jertfa laudei şi voi plăti lauda de mulţumire, toţi cei de o seminţie privind şi dobîndind de aici folosul. Şi voi aduce Ţie această lucrare de cele sfinte în Biserica sfinţită întru numele Tău. Deci putem învăţa şi de aici că şi cînd stăpînea Legea cea veche cei ce luau aminte mai duhovniceşte la Lege cinsteau jertfele cuvîntătoare mai mult decît junghierile dobitoacelor, zugrăvind umbrit Noul Aşezămînt.

Şi se cuvine a şti că amîndoi Psalmii se potrivesc şi tuturor bunilor-biruitori Mucenici, că unul şi acelaşi este scopul atît al acestora, cît şi al acelora: că aceia au răbdat moartea cea vrednică de minune pentru Lege şi pentru Puitorul de lege; iar aceştia, pentru Cel ce ne-a mîntuit şi a pierdut moartea, au ales mai bine sfîrşitul decît viaţa aceasta de aici.

TÎLCUIREA PSALMULUI 116

Aliluia.

Şi această laudă se potriveşte tuturor oamenilor, că darul Duhului porunceşte celor ce au dobîndit mîntuirea să laude pe Făcătorul de bine:

1. Lăudaţi pe Domnul, toate neamurile!

Pe toţi împreună îi cheamă spre dănţuire deodată. Că tuturor neamurilor a dăruit pricinile mîntuirii, nu numai Elinilor şi Romanilor, ci şi barbarilor, folosindu-i

pe Sfinţiţii Apostoli ca slujitori ai facerii de bine, că a zis: „Mergînd, învăţaţi toate neamurile, botezîndu-le întru numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh, învăţîndu-le pe dînsele să păzească toate cîte am poruncit vouă." Plecîndu-se legii acesteia, ei au străbătut tot pămîntul şi marea: şi unul i-a adus lui Hristos pe Indieni, altul pe Egipteni, iar altul pe Etiopieni. Aşa, prea-lăudatul Ioan a slobozit de păgînătatea mai-dinainte Asia; aşa, dumnezeiescul Andrei a luminat cu razele cunoştinţei de Dumnezeu Elada; aşa, prea-dumnezeiescul Filip a vădit înşelăciunea amîndorura Frigiilor; aşa, marele Petru a alergat de la Ierusalim pînă la cetatea Romei, aducînd tuturor razele adevărului; aşa, înconjurînd toată lumea, toţi au risipit negura neştiinţei şi au arătat Soarele dreptăţii. Iar Fericitul Pavel ne învaţă în scurt la cîte neamuri a adus dumnezeieştile propovăduiri, că a împlinit Evanghelia lui Hristos de la Ierusalim pînă la Iliric împrejur, că aducea lor mîntuitoarele dogme nu călătorind cale dreaptă, ci înconjurînd neamurile ce se aflau în mijloc. Şi zice aşa: „Mă sîrguiesc să bine-vestesc nu acolo unde a fost numit Hristos, ca să nu zidesc pe temelie străină, ci precum este scris: «Cărora nu li s-a vestit pentru Dînsul, aceia Îl vor vedea, şi cei ce nu au auzit Îl vor înţelege.»" Iar mai pe urmă a călcat şi Italia, şi a ajuns în Ispania, şi a adus folosul la ostroavele cele din mare. Că, trimiţîndu-le scrisoare Romanilor, a zis: „Mergînd la Ispania, nădăjduiesc să trec pe la voi şi să fiu petrecut acolo de voi, după ce mai întîi mă voi sătura de voi în parte." Şi, scriindu-i minunatului Tit, zice: „Pentru aceasta te-am lăsat pe tine în Crit[1], ca să aşezi preoţi prin cetăţi, după cum ţi-am rînduit." Deci după cuviinţă porunceşte prorocescul cuvînt tuturor neamurilor să aducă lauda lui Dumnezeu, fiindcă toate au dobîndit mîntuirea.

Lăudaţi pe Dînsul, toate noroadele!

Iudeii, care se învăţaseră a-L cinsti pe Dumnezeu, de demult se risipiseră prin toată lumea. Deci – de vreme ce nu locuiau numai în Palestina, nici nu petreceau întru un singur norod, rînduiţi şi supuşi sub un singur împărat, ci erau împrăştiaţi întru toate neamurile şi se supuneau stăpînitorilor acelora, dar petreceau de sine-şi, osebiţi, supunîndu-se poruncii Legii – după cuviinţă îi numeşte nu „norod", ci „noroade", că prea-mulţi au primit dumnezeiasca propovăduire şi dintru aceştia. Că în Ierusalim trei mii, şi cinci mii s-au vînat deodată de pescari, iar după acestea s-au făcut încă multe zeci de mii, după cum a zis dumnezeiescul Iacov. Încă şi în Siria, şi în Chilichia, şi în Licaonia, şi în Pisidia, şi în Asia, şi în Pamfilia şi întru toate celelalte neamuri, mai întîi Iudeilor le aduceau Apostolii dumnezeieştile propovăduiri. Şi unii credeau şi dobîndeau adevărul, iar alţii grăiau-împotrivă învăţăturilor acestora aducătoare de folos. Deci după cuviinţă prorocescul cuvînt porunceşte şi acestora a lăuda pe Făcătorul de bine, că pe aceştia îi numeşte „noroade".

2. Că s-a întărit mila Lui peste noi,

---

[1] Creta.

Că a săvîrșit mîntuirea noastră doar din milă. Așa a zis și Fericitul Pavel: „Iar cînd s-au arătat bunătatea şi iubirea de oameni a Mîntuitorului nostru Dumnezeu, nu pentru dreptăţile noastre pe care le-am făcut, ci după multă mila Sa ne-a mîntuit pe noi prin baia naşterii de a doua oară şi a înnoirii Duhului Sfînt, pe Care L-a vărsat peste noi bogat." Şi iarăşi: „Cu darul sînteţi mîntuiţi prin credinţă, şi aceasta nu dintru noi: al lui Dumnezeu este darul." Şi aiurea: „Vrednic de credinţă şi de toată primirea este cuvîntul că Hristos Iisus a venit în lume să mîntuiască pe păcătoşi, dintru care cel dintîi sînt eu, şi pentru aceea m-am miluit." Şi: „A întărit Dumnezeu a Sa dragoste către noi, că, încă păcătoşi fiind, Hristos a murit pentru noi." Deci după cuviinţă prorocescul cuvînt a zis că „S-a întărit mila Lui peste noi".

și adevărul Domnului rămîne în veac.

Că a dat mîntuirea pe care a făgăduit-o prin Sfinţii Proroci. Aceasta a zis şi Fericitul Pavel, începînd Epistola către Romani: „Pavel, robul lui Iisus Hristos, chemat apostol, hotărît spre buna-vestire a lui Dumnezeu, pe care a mai-nainte vestit-o prin Prorocii Lui întru Sfintele Scripturi." Și iarăși: „Iar eu zic că Hristos Iisus S-a făcut slujitor al tăierii împrejur pentru adevărul lui Dumnezeu, ca să adevereze și să întărească făgăduințele părinților, iar neamurile să proslăvească pe Dumnezeu pentru milă." Deci – de vreme ce Dumnezeul tuturor a împlinit făgăduințele, și a dat mîntuirea făgăduită și a deschis tuturor izvoarele milei – și noi, cei din Iudeea ce ne-am apropiat la Hristos, și voi, cei ce din neamuri ați crezut, să-I răsplătim Făcătorului de bine amestecînd cîntare de laudă împreună-glăsuitoare!

TÎLCUIREA PSALMULUI 117

Aliluia.

Şi aceasta este laudă adusă lui Dumnezeu de cei ce au dobîndit mîntuirea. Că Iudeii aduc lui Dumnezeu lauda aceasta de mulţumire după întoarcerea din Babilon şi după ce toţi cei din laturile de aproape se adunaseră împreună zavistuindu-le lor pentru buna-norocire mai-dinainte, şi adunaseră încă şi alte neamuri barbare, iar apoi se cheltuiseră cu rănile slobozite de Dumnezeu, după prorocia lui Ioil, a lui Iezechil, a lui Miheia și a Zahariei. Dar, de vreme ce întru acelea mai-nainte s-au scris ale noastre, mai mult se potrivește cîntarea aceasta de laudă celor ce au crezut din neamuri, care – goniți fiind de mulți stăpînitori și stăpîniți, de noroade și de povățuitori de noroade, de împărați și voievozi, fiind vîrtejiți în vîrteje, și munciți și pătimind necurmate feluri de morți – care, zic, s-au arătat mai înalți decît cei ce le dădeau războiul. Așadar darul Duhului a pus înainte învățătura cîntării de laudă și unora, și altora.

1. Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui!

Lăudați pe bunul Dăruitor al bunătăților! – că are veșnică mila Sa, și de-a pururea o dăruiește celor ce au trebuință.

2. Să zică și casa lui Israil că este bun, că în veac este mila Lui!

3. Să zică și casa lui Aaron că este bun, că în veac este mila Lui!

Pomenindu-i pe aceștia după osebirea lor, face pomenirea de obște pentru credincioșii din neamuri:

4. Să zică dar toți cei ce se tem de Domnul că este bun, că în veac este mila Lui!

Zice: Toți, lăudați iubirea de oameni a lui Dumnezeu! – și cei ce vă trageți din Israil și vă făliți cu buna-credință strămoșească, și cei învredniciți între dînșii de preoție, și cei ce sînteți din multe feluri de neamuri, dar v-ați izbăvit de păgînătatea strămoșilor. Că unul este Dumnezeul tuturor, și aduce tuturor multe și felurite faceri de bine și dăruiește mila Sa celor ce cer. Apoi, ne învață mai descoperit purtarea de grijă a lui Dumnezeu:

5. Din necaz am chemat pe Domnul, și m-a auzit întru desfătare.

Că nu a oprit năvălirea celor rele, ci ne-a arătat primejdiile și îndată le-a risipit pe acestea. Aceasta a zis și în Psalmul 4: „Întru necaz m-ai desfătat", în loc de: Mai mare decît chinuirea mi-ai adus mîngîierea.

6. Domnul este mie ajutor, și nu mă voi teme de ce-mi va face mie omul.

7. Domnul îmi este mie ajutor, și eu voi privi asupra vrăjmașilor mei.

Pentru că, avîndu-L ajutător pe Stăpînul tuturor, nu mă tem de năvălirile vrăjmașilor și nădăjduiesc că, dobîndind ajutorul de la Dînsul, voi vedea prea-foarte degrab pierzarea acestora. Apoi, cu gîndurile cele bune întărește socoteala cea bine-credincioasă:

8. Bine este a nădăjdui spre Domnul, decît a nădăjdui spre om.

9. Bine este a nădăjdui spre Domnul, decît a nădăjdui spre boieri.

Că El este bun, și de oameni iubitor, și voitor de cele bune și puternic a lucra ceea ce voiește, și are stăpînire nepieritoare. Iar oamenii sînt și stricăcioși cu firea, și schimbători cu socoteala, și de multe ori nu le voiesc pe cele bune; uneori încă, și voind să le ajute celor nedreptățiți, nu pot; și, măcar de și stăpînesc, vremelnică au stăpînirea, și chiar împărăția este la oameni stricăcioasă și ajunge la puțină vreme. Deci mai bine este a părăsi ajutorul oamenilor și a cere dumnezeiescul ajutor.

10. Toate neamurile m-au înconjurat, și întru numele Domnului i-am biruit pe ei.

Biserica a primit asupră-i năpădirile tuturor neamurilor, iar Ierusalimul nu ale tuturor, ci numai ale unora. Deci la Iudei se aduce cuvîntul cu covîrșire[1], iar la Biserică cu adevărat: că cei ce au crezut în fiecare neam au răbdat tulburările și primejdiile de la cei necredincioși, dar, nădăjduindu-se lui Dumnezeu, și ei, și Iudeii i-au biruit pe împotrivă-luptători.

11. Înconjurînd, m-au înconjurat, și întru numele Domnului i-am biruit pe ei.

Iar Simmah, așa: „Înconjuratu-m-au pe mine și iarăși m-au înconjurat", în loc de: Au adus asupra mea năpădiri unele peste altele și au pus împrejurul meu înconjurări de tot felul, dar eu, îngrădindu-mă cu chemarea lui Dumnezeu, am risipit tabăra acelora.

12. Înconjuratu-m-au ca albinele fagurul

Zice: Precum albinele, aflînd fagurul, sug umezeala mierii, așa s-au ispitit aceștia a jefui dulceața bunei-credințe cea unită cu mine.

și s-au aprins ca focul în spini,

Încă au nădăjduit să mă biruiască foarte lesne, precum focul mistuiește mărăcinii degrab și cu lesnire.

dar întru numele Domnului i-am biruit pe ei.

Și, nădăjduind acestea, s-au înșelat de nădejdea lor, biruindu-se de nădejdea mea, că împotriva tuturor acelora L-am pus pe Stăpînul meu și printr-Însul am dobîndit biruința.

13. Împins fiind, m-am povîrnit să cad, și Domnul m-a sprijinit.

Acestea se potrivesc și acelora, și acestora: că și aceia ar fi pătimit pieirea cea desăvîrșită, de nu ar fi dobîndit dumnezeiescul dar, și aceștia ar fi căzut întru păgînătate, de nu i-ar fi proptit pe ei dumnezeiasca faptă bună.

14. Tăria mea și lauda mea este Domnul, și S-a făcut mie spre mîntuire.

Deci pe Dînsul Îl avem și putere, și biruință, și izvor al cîntării de laudă: că, de la Dînsul dobîndind bunătățile, Îi aducem lauda cu inimă bună.

15. Glas de bucurie și de mîntuire – în corturile drepților:

Că, izbăvindu-se după biruință de lipsurile mai dinainte, erau întru veselie și întru bună-cuvîntare, lăudîndu-L pe Dumnezeu.

Dreapta Domnului a făcut putere,

16. dreapta Domnului m-a înălțat,

[1] Cu exagerare.

„Dreaptă" – după cum de multe ori am zis – numește lucrarea cea bună. Și, bine făcînd, ei nu scriu biruința asupra loru-și, nici nu se bizuiesc la a loru-și sîrguință și putere, ci strigă că au dobîndit-o pe aceasta de la dumnezeiescul dar.

dreapta Domnului a făcut putere!

17. Nu voi muri, ci voi fi viu și voi povesti lucrurile Domnului.

Deci: După ce am dobîndit ajutorul cel de sus și m-am făcut mai înalt decît moartea, îi voi învăța dumnezeieștile faceri de bine și pe cei ce nu le știu, iar celor ce le știu le voi aduce aminte, și cu pomenirea acestora voi aprinde dragostea către Dînsul.

18. Certîndu-mă, m-a certat Domnul, dar morții nu m-a dat.

A slobozit să năpădească asupra mea cele scîrbicioase, părintește certîndu-mă, dar a risipit norul cel întristător al acestora și cu totul m-a slobozit de vătămarea lor.

19. Deschideți mie porțile dreptății, și, intrînd într-însele, mă voi mărturisi Domnului!

„Porți ale dreptății" nu numește porțile Bisericii, ci feluritele chipuri ale faptei bune, că prin acelea este cu putință a lăuda pe Dumnezeul tuturor după vrednicie. Și, prin cele adăugate, a arătat acest lucru mai descoperit, dînd răspuns și zicînd:

20. Aceasta este poarta Domnului, drepții vor intra într-însa.

Așa i-a zis Domnul și tînărului care ceruse să învețe calea vieții veșnice: „Poruncile le știi? Să nu curvești, să nu furi, cinstește pe tatăl tău și pe muma ta, să iubești pe vecinul tău ca pe sine-ți!" În acest chip și Stăpînul S-a numit pe Sine-Și „ușă", ca un povățuitor și dascăl al faptei bune, că zice: „Eu sînt ușa oilor, dacă cineva va intra prin Mine, intra-va, și va ieși și pășune va afla." Aceasta a zis prorocescul cuvînt și aici: „Aceasta este poarta Domnului, drepții vor intra într-însa."

21. Mărturisi-mă-voi Ție, că m-ai auzit și Te-ai făcut mie spre mîntuire.

Deci: Te laud pe Tine, Cel ce ai primit rugăciunea mea și mi-ai dat mîntuire.

22. Piatra pe care nu au socotit-o ziditorii, aceasta s-a făcut în capul unghiului.

Iudeii nu pot alătura acest stih la altcineva decît la Hristos, măcar de s-ar nerușina de nenumărate ori! Că, deși peste semințiile despărțite de demult a domnit Zorobabel, stăpînirea lui nu a ținut multă vreme. Iar Stăpînul Hristos a împreunat cei doi pereți care stăteau departe unul de altul zic adică pe aceia care au crezut și din Iudei, și din neamuri, pe cei ce slujeau păgînătății și pe cei ce trăgeau jugul Legii – adunîndu-le pe cele despărțite întru una, pe care le-a înjugat și a încheiat din-

tru amîndouă o singură Biserică, asemănîndu-Se unui unghi care leagă împreună doi pereți. Deci aceasta e „piatra" pe care, ziditori fiind de demult fariseii și saducheii, au lepădat-o și au răstignit-o preoții și cărturarii, dar ea s-a făcut „în capul unghiului", ori, după Simmah: „din colțul unghiului". Dumnezeu a mai-nainte vestit pentru „piatra" aceasta încă și prin Isaia Prorocul: „Iată, pun în Sion piatră aleasă, de mult preț, din marginea unghiului, cinstită întru temeliile lui, și tot cel ce crede întru dînsa nu se va rușina." Aceasta a zis și Fericitul Pavel: „...zidindu-vă pe temelia Apostolilor și a Prorocilor, fiind piatră din colțul unghiului Însuși Iisus Hristos." Și Fericitul Daniil a văzut „piatra" aceasta tăindu-se fără de mîini, învățîndu-se nașterea cea neîmpărtășită de nuntă a Fecioarei; și a văzut-o pe aceasta zdrobind chipul, adică deșertăciunea vieții, și munte mare făcîndu-se și acoperind toată lumea.[1]

[1] Iată tîlcuirea visului lui Nabucodonosor: „O, împărate! Tu priveai și, iată, un chip! Acest chip era peste măsură de mare, și strălucirea lui neobișnuită stătea înaintea ta și înfățișarea lui era grozavă. Acest chip avea capul de aur curat, pieptul și brațele de argint, pîntecele și coapsele de aramă, pulpele de fier, iar picioarele o parte de fier și o parte de lut. Tu priveai și, iată, o piatră desprinsă nu de mînă a lovit chipul peste picioarele de fier și de lut și le-a sfărîmat. Atunci au fost sfărîmate în același timp fierul, lutul, arama, argintul și aurul, și au ajuns ca pleava de pe arie vara, și vîntul le a luat cu sine fără ca să se găsească locul lor; iar piatra care a lovit chipul a crescut munte mare și a umplut tot pămîntul.

Iată visul, iar tîlcuirea lui o vom spune înaintea împăratului. Tu, împărate al împăraților căruia Dumnezeul cerului i-a dat împărăția, puterea, tăria și mărirea, și în mîinile căruia a dat pe fiii oamenilor în orice ținut ar locui, precum și fiarele cîmpului și păsările cerului, și i-a dat stăpînire peste toate –, tu ești capul de aur. Și după tine se va ridica o altă împărăție mai mică decît a ta, apoi o a treia împărăție, de aramă, care va stăpîni peste tot pămîntul. Și o a patra împărăție va fi tare ca fierul și, după cum fierul sfărîmă și zdrobește totul, așa și ea va sfărîma și va preface totul în pulbere, ca fierul care face totul bucăți. Iar picioarele pe care le-ai văzut și degetele, unele de lut de olar și altele de fier, înseamnă că va fi o împărăție împărțită, după cum tu ai văzut fier amestecat cu lut. Și degetele picioarelor, unele de fier și altele de lut, înseamnă că împărăția va fi parte tare, parte șubredă. Și, după cum ai văzut fierul amestecat cu lutul, așa se vor amesteca prin înrudiri, dar nu vor avea legătură temeinică între ele, după cum fierul nu se poate amesteca la un loc cu lutul. Iar în vremea acestor împărați, Dumnezeul cerului va ridica o împărăție veșnică, ce nu va fi nimicită niciodată și care nu va fi trecută la alt popor. Ea va sfărîma și va nimici toate aceste împărății și singură ea va rămîne în veci, după cum tu ai văzut că o piatră a fost desprinsă din munte, nu de mînă, și a zdrobit fierul, arama, lutul, argintul și aurul. Marele Dumnezeu a dat de știre împăratului ceea ce va fi în viitor, visul este adevărat și tîlcuirea lui neîndoielnică.

Atunci, împăratul Nabucodonosor a căzut cu fața la pămînt, și s-a închinat înaintea lui Daniel și a dat poruncă să-i aducă jertfe și tămîieri. Răspuns-a împăratul către Daniel, și a zis: Cu adevărat că Dumnezeul vostru este Dumnezeul dumnezeilor și Stăpînul împăraților, descoperitorul tainelor, căci tu ai putut să descoperi această taină!" (*Daniil* 2:31, 47).

Și prorocia s-a împlinit întocmai, fiindcă după împărăția a toată lumea a Babilonienilor a urmat aceea a Asirienilor, apoi a Machidonienilor și, în sfîrșit, aceea a Romanilor, cea mai tare, după care toate au fost biruite de împărăția duhovnicească a Dumnezeului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, adică de Biserica Lui cea veșnică.

23. De la Domnul s-a făcut aceasta, și este minunată întru ochii noștri.

Și dăruitor al darului acestuia este Dumnezeu, iar noi ne minunăm de negrăita Lui iubire de oameni.

24. Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim întru dînsa!

„Zi făcută de Dumnezeu" o numește pe cea întru care „piatra" aceasta a înviat după Patimă[1], că, îndată după Înviere, Mîntuitorul Hristos a poruncit Sfințiților Apostoli să meargă și să învețe toate neamurile. Și zice că ziua aceasta este osebită între celelalte, că – de vreme ce, la început, întru aceasta a făcut Dumnezeu lumina și întru aceasta a înviat Mîntuitorul nostru – ea a slobozit în toată lumea razele Soarelui dreptății. Încă și zidind lumina, Dumnezeu a numit ziua „lumină", și în ziua aceea n-a mai făcut nimic altceva. Deci aceasta este ziua cea dintîi, cea care a primit zidirea luminii, că întru cea de a doua a făcut tăria, întru cea de a treia sadurile și semințele, iar întru celelalte a făcut altele. Iar în ziua cea dintîi – lumina, și a numit lumina „zi". Deci după cuviință a zis: „Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul. Să ne bucurăm și să ne veselim întru dînsa!", fiindcă întru dînsa am primit izvoarele bunătăților.

25. O, Doamne, mîntuiește! O, Doamne, sporește!

În vremea cea de pe urmă – o, Stăpîne! – dă-ne mîntuirea și fă nouă lesnicioasă și bine-călătorită calea care duce către Tine!

26. Bine este cuvîntat Cel ce vine întru numele Domnului!

Și pruncii I-au adus Stăpînului glasul acesta, spre mustrarea celor ce se apucau să învețe pe alții dumnezeieștile cuvinte, dar nu voiau a cunoaște înțelesul lor cel adevărat. Că, numindu-L „samaritean" pe Stăpînul cărturarii și fariseii, pruncii Îl mărturiseau că este Însuși Cel binecuvîntat. De asemenea, încă și „osana" se află întru prorocia aceasta, căci pe acel „mîntuiește" l-am aflat pus la Evreu „osana". Și, de aici, și Fericitul Ioan Botezătorul, povățuindu-i pe ai săi ucenici către adevăr, întreba prin aceia pe Domnul: „Tu ești Cel ce vine, ori să așteptăm pe altul?" Și, Domn fiind, întru numele Domnului a venit, cum a zis și către Iudei: „Eu am venit întru numele Tatălui Meu, și nu M-ați primit; altul va veni întru numele său, și pe acela[2] îl veți primi." Și, binecuvîntat fiind, este Fiu al Celui binecuvîntat, după cum Îl întreba și arhiereul: „Tu ești Fiul Celui binecuvîntat?"

V-am binecuvîntat pe voi din casa Domnului.

---

[1] Adică Duminica, prima zi a Facerii.

[2] Adică pe Antihristul, pe care în aceste zile cele mai de pe urmă, Creștinii, Iudeii și păgînii, înfrățiți întru „pacea" și „armonia" așa-numitului „Ecumenism", l-au și primit întru inimile lor.

Cei ce au biruit zic îndrăgitorilor Săi acestea: Aducem vouă blagoslovenia „pietrei" acesteia, care s-a făcut casă a Dumnezeu-Cuvîntului celui dintru dînsa. Că zice: „Cuvîntul trup S-a făcut și S-a sălășluit întru noi." Și Domnul a zis către Iudei: „Stricați voi biserica aceasta, și Eu în trei zile o voi zidi pe dînsa."[1]

27. Dumnezeu este Domnul, și S-a arătat nouă.

Aici, a bogoslovit[2] arătat pe Stăpînul Hristos: că – pe Cel numit mai sus „piatră", și după aceea „Binecuvîntat" și cum că „vine întru numele Domnului" – L-a numit și „Domn" și „Dumnezeu" care S-a arătat și a dăruit mîntuire celor ce au crezut întru Dînsul.

Tocmiți sărbătoare întru cele dese, pînă la cornurile altarului!

Deci adunați-vă toți și săvîrșiți praznic prea-mare, prăznuind a voastră mîntuire, încît mulțimea, strîmtorîndu-se, să ajungă pînă la altar. Pentru că a pus această zicere: „întru cele dese", în loc de: „fiind îndesiți și strîmtorîndu-se cu mulțimea".

28. Dumnezeul meu ești Tu, și mă voi mărturisi Ție; Dumnezeul meu ești Tu, și Te voi înălța.

Pe Tine Te știu Dumnezeu, pe Tine Te știu Stăpîn, pe Tine, Făcătorul meu de bine, Te voi lăuda în toată viața mea.

Mărturisi-mă-voi Ție, că m-ai auzit și Te-ai făcut mie spre mîntuire.

29. Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui!

Mai întîi pe sine-și pornindu-se, ca pe niște cu adevărat mai întîi-rînduiți spre slavoslovie decît alții, le poruncesc apoi și celorlalți să-L laude pe Stăpînul cel bun, ca pe Cel ce cu adevărat dăruiește izvoarele milei cu îndestulare tuturor. Însă ni se cuvine a ști că și celor ce erau înconjurați de neamurile acelea li se potrivea să știe pe Cel ce avea să odrăslească dintru dînșii după trup și să dăruiască tuturor mîntuirea, că așa s-ar fi făcut mai cutezători împotriva celor ce veneau asupră-le, mîngîindu-se cu credința blagosloveniei ascunse întru dînșii.

TÎLCUIREA PSALMULUI 118

Aliluia.

Dumnezeiescul David a trecut prin multe și felurite schimbări ale lucrurilor: căci a și fugit de vrăjmași, dar a și gonit pe vrăjmași; a și căzut întru mîhnire, dar a și avut iarăși mai veselă viață; a și alergat pe calea cea dumnezeiască, dar s-a și poticnit

[1] E vorba de trupul Mîntuitorului și de Învierea Lui.

[2] A teologhisit.

călătorind, și iarăși dumnezeieștilor legi a urmat. Deci a adunat toate acestea în Psalmul de față și, împreunînd unele cu altele rugăciunile aduse de dînsul lui Dumnezeu în fiecare vreme, a pus înainte oamenilor o dăscălie aducătoare de folos, învățîndu-i cum este cu putință a isprăvi fapta bună cea lucrătoare. Și nu se lenevește nici cu predanisirea dogmelor, ci adaugă lîngă învățăturile morale și dăscălia pentru acelea, încît Psalmul de față ajunge să-i desăvîrșească întru fapta bună pe cei ce o doresc, și să-i ridice către sîrguință pe cei ce trăiesc întru trîndăvire, și să-i mîngîie pe cei mîhniți, și să pună în bună rînduială pe cei lenevoși și – zicînd cu un cuvînt – să pună tot felul de vindecare peste pătimirile cele de multe feluri ale oamenilor.

1. Fericiți – cei fără prihană în cale,

Îi fericește pe cei ce călătoresc pe calea cea împărătească și nu se abat nici în dreapta, nici în stînga de la poruncile Legii. Și ne învață cine sînt aceștia:

care umblă în legea Domnului.

Cei ce petrec ca aceștia sînt neprihăniți, căci „cale" numește viața, că toți călătorim pe aceasta, din naștere pînă la îngropare.

2. Fericiți – cei ce cearcă mărturiile Lui, cu toată inima Îl vor căuta pe Dînsul,

Tîlcuind Psalmul 18, am zis cu ce deosebește „legea", și „mărturiile", și „îndreptările", și „judecățile" și „poruncile", dar vom aduce aminte în scurt cele zise: „lege" o numește pe cea dată de Dumnezeul tuturor prin dumnezeiescul Moisi; iar „porunci" și „rînduiri" – iarăși pe aceeași, ca cele ce sînt poruncite și rînduite împărătește; o numește „îndreptări", ca ceea ce poate să îndrepteze pe cel ce le isprăvește; și „judecăți", ca pe aceea ce arată dumnezeieștile hotărîri și vrednicele răsplătiri, fie ale celor ce viețuiesc după Lege, fie ale celor fără de lege; iar „mărturii" – ca pe ceea ce mărturisește și arată sub ce fel de pedepse se vor supune cei ce o calcă. Deci și aici fericește pe cei ce cearcă totdeauna mărturiile lui Dumnezeu și Îl caută pe Dumnezeu cu toată inima. Însă lucrul acesta nu este al fiecăruia, ci al celui ce a ajuns la însuși vîrful faptei bune, pentru că unul ca acesta nu-și împarte mintea între Dumnezeu și grijile lumești, ci se dăruiește pe sine-și lui Dumnezeu cu totul.

3. că nu au umblat în căile Lui cei ce lucrează fărădelegea.

Și în Psalmul dintîi a făcut despărțirea aceasta, pentru că și acolo, după ce a fericit pe cel ce „cugetă ziua și noaptea în Legea Domnului" și a arătat și rodul cugetării, a adăugat: „Nu așa – necredincioșii, nu așa!" Deci și aici, după ce a fericit pe cei fără prihană, ne învață cum că lucrătorii nelegiuirii și-au gătit loru-și altă cale și au părăsit Legea înfiptă și așezată de Dumnezeu.

4. Tu ai poruncit ca să păzească foarte poruncile Tale.

Stăpînul porunceşte aceasta şi prin Lege, şi prin Proroci, şi prin Sfințitele Evanghelii. Şi toată dumnezeiasca *Scriptură* este plină de o asemenea aşezare de lege, că nu porunceşte a le păzi aşa prost, ci „a le păzi foarte", adică cu tot dinadınsul.

5. O, de s-ar îndrepta căile mele, ca să păzească îndreptările Tale!

Pentru aceasta – zice – mă rog să se îndrepteze cu Legea Ta calea mea, ca şi cu un dreptar, ca să pot păzi îndreptările Tale. Şi, arătînd rodul acestui lucru, adaugă:

6. Atunci nu mă voi ruşina, cînd voi căuta spre toate poruncile Tale.

Că rodul nelegiuirii este ruşinea. Aşa zice şi dumnezeiescul Apostol: „Deci atunci ce rod aveţi întru acelea de care vă ruşinaţi?" Iar cei ce plinesc toate poruncile lui Dumnezeu au îndrăzneala conştiinţei.

7. Mărturisi-mă-voi Ţie întru îndreptarea inimii, cînd mă voi învăţa judecăţile dreptăţii Tale.

„Mărturisire" numeşte mulţumirea. Atunci zice - voi putea să-Ţi aduc laudă curată, cînd voi deprinde toate judecăţile Tale şi voi vieţui după dînsele.

8. Îndreptările Tale voi păzi, să nu mă părăseşti pînă în sfîrşit!

De multe ori, dumnezeiescul dar îi lasă pe unii pentru puţină vreme, măiestrindu-le de aici folos. Aşa, marele Ilie, părăsindu-se de dumnezeiescul dar, a căzut în patima fricii, deprinzînd neputinţa firii omeneşti, însă îndată a dobîndit iarăşi dumnezeiescul dar. Aşa, dumnezeiescul Petru, lepădîndu-se, a alunecat, ci îndată l-a proptit pe dînsul Stăpînul. Iar Iuda, făcîndu-se cu totul gol de dumnezeiasca purtare de grijă, s-a făcut vînat gata al neprietenului. Şi Fericitul David s-a părăsit după păcatul acela, şi a căzut în primejdiile acelea grele, şi iarăşi a luat îndrăzneala către Dumnezeu şi a dobîndit purtarea de grijă de acolo. Iar Saul, făcîndu-se cu totul pustiu de aceasta, s-a golit de darul Duhului şi s-a înjugat cu duh rău. Deci după cuviinţă se roagă Prorocul să nu se părăsească „pînă în sfîrşit", adică să nu se golească de darul ce îi poartă de grijă.

9. Întru ce îşi va îndrepta tînărul calea sa? Cînd va păzi cuvintele Tale.

Tinereţile sînt nestatornice şi iute plecate către răutate, pentru că se împresoară cu multe feluri de valuri ale patimilor. Deci au trebuinţă de povăţuitori să le povăţuiască spre limanurile îndreptării, iar acesta e lucrul osebit[1] al dumnezeieştilor cuvinte, că, oprindu-le de la căile împotrivnice, acestea pot să le pună în bună rînduială şi să le povăţuiască spre calea cea dumnezeiască. Că, ceea ce este frîul şi vizitiul mînzului tînăr, aceasta se face dumnezeiescul cuvînt tinerilor.

10. Cu toată inima mea Te-am căutat, să nu mă lepezi de la poruncile Tale!

[1] „Este calitatea", zicem noi azi.

Mulți Îl caută pe Dumnezeu, dar nu cu toată inima, că o împart pe aceasta nu numai întru griji de lucruri lumești, ci și întru pofte necuvioase: și pizmuiri, și vicleșuguri, și pîndiri ale celor de aproape. Iar iubitorul celor dumnezeiești Îi afierosește toată mintea sa lui Dumnezeu și o spînzură de Pronia Lui.

11. Întru inima mea am ascuns cuvintele Tale, ca să nu greșesc Ție.

Cel ce are aur, ori argint ori pietre scumpe nu le pune pe acestea afară, ci le ascunde în lăuntru în comori și în cămări, ca să scape de mîinile spărgătorilor de pereți. Așa, și cel ce are bogăția faptei bune o ascunde în suflet, ca să n-o jefuiască tîlharii sufletelor prin slavă deșartă. Cuvîntul ne învață încă și alta: să nu aducem dumnezeieștile cuvinte tuturor, că zice: „Nu dați cele sfinte cîinilor, nici nu aruncați mărgăritarii voștri înaintea porcilor!"

12. Bine ești cuvîntat, Doamne! Învață-mă îndreptările Tale!

În loc de: Ești blînd, și iubitor de oameni și vrednic a fi lăudat de toți, pentru care Te rog să învăț de la Tine cele ce pot să mă îndrepteze!

13. Cu buzele mele am vestit toate judecățile gurii Tale.

Că, pe cele învățate de la bunătatea Ta, îi voi învăța și eu pe cei ce nu le știu.

14. În calea mărturiilor Tale m-am desfătat ca întru toată bogăția.

Ostenitoare este calea faptei bune, dar prea-poftită celor desăvîrșiți; pentru aceasta a și zis Stăpînul Hristos: „Luați jugul Meu asupra voastră, că jugul Meu este bun și sarcina Mea ușoară." Aceasta a zis și prorocescul cuvînt: Avuția mărturiilor Tale îmi este mai veselitoare decît toată bogăția. Iar acest „întru toată bogăția" nu este adăugat așa prost, ci arată bogăția de tot felul, căci multe sînt felurile bogăției: că unul se numește bogat avînd aur, iar altul argint, iar altul prea-mult pămînt, o parte răsădit, iar alta semănat; iar altul – dobitoace. Ci, cuprinzîndu-le pe toate acestea și alăturîndu-le cu dumnezeieștile mărturii, Prorocul a zis că lui îi sînt vrednice de iubit dumnezeieștile mărturii, precum iubitorilor de bogăție toate felurile bogăției.

15. Întru poruncile Tale mă voi deprinde și voi cunoaște toate căile Tale.

Pentru aceasta – zice – voi crește necurmat cugetarea dumnezeieștilor Tale cuvinte și voi face călătoria mea întru căile Tale.

16. Întru îndreptările Tale voi cugeta, nu voi uita cuvintele Tale.

Voi păzi neuitată pomenirea cuvintelor Tale întru sine-mi.

17. Răsplătește robului Tău,

Nu oricine e vrednic să rostească cuvîntul acesta, că nimeni nu îl ridică spre răsplătire pe judecător avînd întru sine-și rea conștiință, ci doar cel ce are gînduri curate grăiește cuvîntul acesta cu îndrăzneală.

viază-mă, și voi păzi cuvintele Tale!

Că, dobîndind ajutorul Tău, voi scăpa de moartea păcatului și voi culege viața dintru cuvintele Tale.

18. Descoperă ochii mei, și voi privi minunile din legea Ta!

Nu toți cei ce citesc dumnezeieștile cuvinte înțeleg minunile acestora, ci doar aceia care dobîndesc strălucirea de sus, lucru pe care l-a zis și Fericitul Pavel: „Iar cînd te vei întoarce către Domnul, se va lua de prin prejurul minții acoperămîntul. Domnul duh este." El însă, strălucindu-se cu dumnezeiască lumină, striga după cuviință: „Iar noi toți, privind ca întru o oglindă, cu fața descoperită, mărirea Domnului, ne prefacem în același chip din slavă în slavă, ca din Duhul Domnului." Și ni se cuvine nouă a-L ruga pe Stăpînul ca, luînd acoperămîntul minților noastre, să ne arate puterea dumnezeieștilor cuvinte.

19. Nemernic sînt eu pe pămînt, să nu ascunzi de la mine poruncile Tale!

Pe pămînt, noi nu locuim, ci nemernicim, că, puțină vreme viețuind, ne mutăm către altă viață. Și nu toți voiesc să știe acest lucru, ci unii se fălesc pentru bunătățile vieții acesteia ca și cum ar fi statornice, iar cel pedepsit întru cele dumnezeiești știe vremelnicia vieții. Deci pentru aceea se și numește „nemernic" pe sine-și și se roagă să cunoască dumnezeieștile porunci.

20. Dorit-a sufletul meu să poftească judecățile Tale în toată vremea.

Mulți doresc dumnezeieștile judecăți și voiesc Împărăția cerurilor, dar nu de-a pururea – că acum se mulțumesc cu cele dumnezeiești, iar mai tîrziu urmează după patimile trupului –, dar Prorocul vrea să aibă dorul acesta totdeauna.

21. Certat-ai pe cei mîndri,

Cei ce defaimă dumnezeieștile legi cad în boala trufiei și primesc pedeapsa de la Dreptul Judecător. Și această boală a pătimit-o Avesalom, aceasta Saul, aceasta Faraon, și Senaherim, și Nabucodonosor și alții nenumărați. Știind aceasta, Prorocul a adăugat, ca un adevărat Proroc:

blestemați sînt cei ce se abat de la poruncile Tale.

Și Legea aduce blestemul acesta călcătorilor de Lege, că zice: „Blestemat este tot cel ce nu rămîne întru acelea care zac în Cartea Legii, ca să le facă pe ele."

22. Ia de la mine ocara și defăimarea, că mărturiile Tale am căutat!

Nabal[1] l-a ocărît pe Prorocul, numindu-l „rob fugar"; l-au ocărît pe dînsul și Gatenii. Deci, durîndu-l pentru acestea, se roagă să i se șteargă ocările, căci a căutat

[1] Nabal era un gospodar bogat, căruia David i-a cerut merinde în timpul primei sale pribegii. În loc de ajutor, hapsînul acela i-a trimis ocări, și David l-ar fi ucis pe el și toată casa lui, dacă soția

dumnezeieştile mărturii. Deci graiurile acestea de faţă nu se potrivesc ocărilor grăite de Semei, că acelea s-au făcut după păcat, iar ale lui Nabal şi ale celorlalţi mai înainte de păcat.

23. Pentru că au şezut boierii şi asupra mea cleveteau,

Şi Saul, şi Avenir, şi Ahitofel şi Avesalom ocăra pe David.

iar robul Tău se învăţa întru îndreptările Tale.

Iar eu, mărturisind a Ta stăpînie, întru cugetare aveam îndreptările Tale.

24. Că mărturiile Tale sînt cugetarea mea, şi îndreptările Tale – sfaturile mele.

Că, lepădînd toată învăţătura omenească, urmez poruncilor Tale.

25. Lipitu-s-a de pămînt sufletul meu,

Prin acestea a arătat covîrşirea smereniei, că aşa a zis şi în Psalmul 35: „S-a smerit în ţărînă sufletul nostru, lipitu-s-a de pămînt pîntecele nostru."

viază-mă după cuvîntul Tău!

Nu cere viaţa aşa nehotărît, ci viaţa cea după Lege.

26. Căile mele le-am vestit, şi m-ai auzit, învaţă-mă îndreptările Tale!

Am arătat Ţie toate faptele mele, Stăpîne, şi n-am suferit a se tăinui de Tine nimic dintru ale mele. Pentru aceasta, caută la rugăciunile mele, şi Te rog să mă înveţi cu de-adinsul îndreptările Tale!

27. Fă să înţeleg calea îndreptărilor Tale, şi mă voi deprinde întru minunile Tale!

Ca să lucrăm fapta bună după dumnezeiasca Lege avem trebuinţă de dumnezeiască pricepere: cel ce unelteşte iubirea de oameni, adică face milostenie, să nu caute către mărirea deşartă; cel ce urmează viaţa pustnicească să nu vîneze laudă omenească, cel înfrînat să nu întrebuinţeze înfrînarea din pricina ruşinii înverşunării, ci pentru dorul faptei bune. Deci după cuviinţă se roagă Prorocul să dobîndească dumnezeiască pricepere, ca să afle calea îndreptării.

28. Dormitat-a sufletul meu de trîndăvie, întăreşte-mă întru cuvintele Tale!

Deasa şi necurmata năpădire a păcatului slăbănogeşte de multe ori întinderea şi tăria gîndurilor, şi face pe nevoitori să obosească şi cu mîhniciune lucrează ceea ce se cheamă „trîndăvie". Şi sufletul, moleşindu-se, primeşte somnul, iar somnul aduce moartea; pentru aceea se roagă Prorocul să se întemeieze şi să se întărească. Şi aceas-

---

aceluia, Avigail, nu i-ar fi ieşit în drum, cerîndu-i iertare şi oprindu-l de la vărsare de sînge. De altfel, după moartea grabnică a lui Nabal, David avea să o ia de soţie pe acea femeie înţeleaptă (vezi *Cartea întîi a Împăraţilor*, capitolul 25).

ta a zis și întru alt Psalm: „Luminează-mi ochii mei, ca nu cîndva să adorm întru moarte!" – „moarte" numind păcatul.

29. Depărtează de la mine calea nedreptății și cu legea Ta mă miluiește!

30. Calea adevărului am ales și judecățile Tale n-am uitat.

Și rugăciunea aceasta este de trebuință, că ni se cuvine nouă a cere de la Dumnezeul tuturor să ne abatem de la calea nedreptății, și să alegem călătoria adevărului și să purtăm neuitată pomenirea mărturiilor Lui.

31. Lipitu-m-am de mărturiile Tale, Doamne, să nu mă rușinezi!

Nu a zis: „urmat-am", așa prost, ci: „lipitu-m-am", adică: N-am depărtat de acestea gîndul meu nici pentru puțină vreme. Și caută să culeagă rodul unui asemenea așezămînt, ca să nu ia cercare de nici o rușine.

32. Pe calea poruncilor Tale am alergat cînd ai desfătat inima mea.

Este trebuință de amîndouă: și de a noastră sîrguință, și de Pronia lui Dumnezeu, că nici dumnezeiescul dar nu se dă celor ce nu au bună sîrguință, nici firea omenească nu poate să isprăvească fapta bună fără ajutorul de sus. Aceasta ne învață și Prorocul: Am alergat fără de împiedicare pe calea poruncilor Tale cînd am luat de la Tine lesnirea drumului – că „desfătare" a numit lesnirea. Și aiurea zice: „Întru necaz m-ai desfătat." Și iarăși: „Lărgit-ai pașii mei sub mine, și n-au slăbit urmele mele."

33. Lege pune-mi mie, Doamne, calea îndreptărilor Tale, și o voi căuta pe dînsa totdeauna!

Pe acest „lege pune-mi" Simmah l-a zis: „arată-mi", iar Achila și Teodotion: „luminează-mi". Totdeauna – zice – am trebuință de luminarea și de punerea Ta de lege, ca să cunosc calea îndreptărilor Tale și să călătoresc pe aceasta fără împiedicare.

34. Înțelepțește-mă, și voi cerca legea Ta și o voi păzi cu toată inima mea!

Și Domnul a poruncit să cercăm Scripturile, dar cei ce le cearcă au trebuință de strălucirea de sus ca să afle cele căutate și să le păzească pe cele vînate de dînșii.

35. Povățuiește-mă în cărarea poruncilor Tale, că aceea am voit!

Nu așa prost cere să se facă povățuitor al Dumnezeului tuturor, ci arătînd dorirea călătoriei.

36. Pleacă inima mea la mărturiile Tale, și nu la lăcomie!

Firea apelor e să se prăvălească la vale și, dacă i se deschide drum, acolo se duce toată; așa și firea oamenilor, deschizînd diavolul calea către păcat, s-a povîrnit către rău. Deci foarte potrivit se roagă Prorocul să i se plece inima spre dumnezeieștile mărturii și să fugă de cercarea aplecării spre cealaltă parte.

37. Întoarce ochii mei, ca să nu vadă deșertăciune,

Și deșertăciune este tot lucrul necîștigător și nefolositor, iar unele ca acestea sînt toate lucrurile vieții ce par a fi veselitoare. Așa le numește pe dînsele și înțeleptul Solomon: „Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sînt deșertăciune!" Și – povestind în ce chip a zidit case, și a sădit grădini și a gătit scăldători de ape – a adăugat: „Și, iată, toate – deșertăciune și voire a duhului." Deci Prorocul se roagă să i se plece ochii minții către altă privire și să nu se îndulcească de deșertăciunea celor de față.

în calea Ta viază-mă!

Dă-mi să petrec după legile Tale!

38. Pune robului Tău cuvîntul Tău întru frica Ta!

Zice: Arată-mă întărit întru cuvintele Tale, păzindu-mă nerăsturnat cu frica Ta! – în loc de: Să stea asupră-mi frica Ta, înfricoșîndu-mă și nelăsîndu-mă să mă abat de la cuvintele Tale!

39. Ia ocara mea pe care am bănuit-o, că judecățile Tale sînt bune!

Iar Achila, în loc de: „am prepus", a zis: „m-am sfiit", la fel și Teodotion, iar Simmah: „de care mă tem". Iar „ocară" o numește aici pe cea făcută de păcat, că de aceasta se sfia, și se temea și trăia viață cu bănuială. Pentru aceasta nu a adăugat, după obicei: „judecățile Tale am căutat", ori: „le-am păzit", ci a zis: „judecățile Tale sînt bune". Că Dumnezeu nu doar îi îngrozește cu pedeapsă pe cei ce păcătuiesc, ci și făgăduiește mîntuire celor ce se căiesc – că „judecăți" numește dreptele hotărîri ale lui Dumnezeu.

40. Iată, am dorit poruncile Tale, întru dreptatea Ta mă viază!

Mie, celui ce doresc, dăruiește-mi viața cea întru dreptate!

41. Și să vină peste mine mila Ta, Doamne,

Că toți sînt lipsiți de dumnezeiasca iubire de oameni, chiar cel ce a ajuns la însuși vîrful prea din vîrf al faptei bune are trebuință de aceasta totdeauna.

mîntuirea Ta, după cuvîntul Tău!

42. Și voi răspunde cuvînt celor ce mă ocărăsc,

O, Stăpîne! – dă-mi mîntuirea pe care ai făgăduit-o întru sfințitele Tale cuvinte, ca să le vorbesc și să le răspund cu îndrăzneală celor ce mă batjocoresc. Că cel ce este întru primejdii suferă ocările tăcînd, iar cel ce viețuiește viață dulce și veselitoare mustră pe cei ce rău îl ocărăsc.

că am nădăjduit spre cuvintele Tale.

Că sînt spînzurat de făgăduință și întru nădejdea aceasta călătoresc.

43. Și să nu iei din gura mea cuvîntul adevărului pînă în sfîrșit, că întru judecățile Tale am nădăjduit!

Prorocul ne învață să iubim adevărul și să-l cerem de la Dumnezeul tuturor cu multă osîrdie.

44. Și voi păzi legea Ta pururea, în veac și în veacul veacului!

Că așa de sîrguitor voi fi către paza legilor Tale. Iar prin acest „în veac și în veacul veacului" a arătat viața ce va să fie, întru care se va da tuturor paza dumnezeieștilor legi curată și lămurită.

45. Și umblam întru lărgime, că poruncile Tale am căutat.

46. Și grăiam întru mărturiile Tale înaintea împăraților, și nu mă rușinam.

Călătorind – zice – cu multă lesnire și viețuind după poruncile Tale, nu m-am temut nici de împărăteasca silnicie, ci vorbeam cu dînșii cu îndrăzneală multă, pentru că viața după Lege este ziditoare a îndrăznelii. Și martor al acestui lucru este marele David, că mai-nainte de păcat vorbea cu Saul cu multă îndrăzneală, iar după păcat fugea și de fiul ucigător de tată și umbla plecîndu-se la pămînt și acoperindu-și capul. Și marele Ilie, bizuindu-se dreptății, a mustrat păgînătatea lui Ahav. Tot așa, dumnezeiescul Daniil îi zicea lui Nabucodonosor: „Și acum, împărate, sfatul meu să-ți placă ție și să speli fărădelegile și păcatele tale cu milosteniile și cu îndurările către săraci." Așa vorbea dumnezeiescul Pavel către Agrippa, și către Fest și către Felix. Așa i-au defăimat pe păgînii împărați bunii-biruitori Mucenici.

47. Și cugetam la poruncile Tale, pe care le-am iubit foarte.

48. Am ridicat mîinile mele către poruncile Tale, pe care le-am iubit,

Că „nu întru cuvînt este Împărăția lui Dumnezeu, ci întru putere", și „cel ce a împlinit și a învățat Legea mare se va chema întru Împărăția cerurilor". Pentru aceasta, și dumnezeiescul Proroc a pus lucrarea înaintea cugetării, că – după ce a zis: „Cugetam întru poruncile Tale, pe care le-am iubit foarte", arătînd dorul cel fierbinte – a adăugat: „și am ridicat mîinile mele la poruncile Tale, pe care le-am iubit". Că – zice – acelea pe care le învățam prin dumnezeieștile cuvinte, le și făceam prin lucruri. Că „nu auzitorii Legii sînt drepți înaintea lui Dumnezeu – zice dumnezeiescul Apostol –, ci împlinitorii Legii se vor îndrepta".

și mă îndeletniceam întru îndreptările Tale.

Pentru că necurmat cugetam la acestea.

49. Pomenește cuvintele Tale către robul Tău, întru care mi-ai dat nădejde.

Legiuind, Dumnezeu a făgăduit a Sa milostivire celor ce Îi păzesc Legea, iar pe călcătorii de Lege i-a îngrozit cu pedeapsă. Deci se roagă să-Și aducă aminte Dum-

nezeu de făgăduințele Sale, că zice: Întru acelea m-ai învățat să nădăjduiesc. Și, arătînd trebuința nădejdii, a adăugat:

50. Aceasta m-a mîngîiat întru smerenia mea, căci cuvîntul Tău m-a viat.

Că această mîngîiere am avut întru primejdii și, ținîndu-mă de ea, am înotat pe deasupra valurilor.

51. Cei mîndri nelegiuiau foarte, iar eu de la legea Ta nu m-am abătut.

„Mîndri" numește pe Saul, pe Avesalom, pe împăratul Amonitenilor, cel ce a făcut lucrurile acelea nelegiuite celor trimiși de David spre mîngîiere[1]. Ci aceia – zice – au îmbrățișat viață nelegiuită, iar eu am urmat cuvintelor Tale. Însă acestea ar fi putut să le zică și bunii-biruitori Mucenici, care au pătimit muncile acelea grele și cumplite de la aceiași cruzi și păgîni tirani.

52. Adusu-mi-am aminte de judecățile Tale cele din veac, Doamne, și m-am mîngîiat.

Că am luat în minte cele pentru Avel, cele pentru Avraam, cele pentru Isaac, cele pentru Iacov, cele pentru Iosif, cele pentru Iov, cele pentru Moisi, cum au fost lăsați a cădea în multe feluri de ispite, și mai pe urmă i-ai arătat străluciți și vestiți. Și de aici am cîștigat destulă mîngîiere.

53. Mîhnire m-a cuprins despre cei păcătoși care părăsesc legea Ta.

Rău pătimind, eu mă mîngîiam cu pomenirea judecăților Tale, dar mă mîhneam și mă scîrbeam văzînd pe mulți călcînd legile Tale fără de frică.

54. Cîntate erau de mine judecățile Tale în locul nemerniciei mele.

Fiind gonit de Saul, Fericitul David a nemernicit la cei de altă seminție, dar socotesc că el numește „nemernicie" nu vremea aceea, ci întreaga lui viață. Că el nu petrecea ca și cum ar fi locuit, ci ca și cum ar fi nemernicit, și și-a călătorit viața cîntînd dreptățile lui Dumnezeu. Că așa au tălmăcit și ceilalți tălmăcitori: „Cîntări îmi erau mie toate poruncile Tale în locul nemerniciei mele."

55. Adusu-mi-am aminte noaptea de numele Tău, Doamne, și am păzit legea Ta.

Pururea sculîndu-se noaptea, ceata Sfinților se roagă și laudă pe Dumnezeul tuturor. Dar mi se pare că „noapte" numește aici vremea ispitelor, care aduce asupră întuneric și vine asupra oamenilor ca o noapte. Și în vremea aceasta este nevoie cu

[1] David trimisese oameni la împăratul Hanun al Amoniților ca să-l mîngîie de moartea tatălui său, Nahaș. Iar acela, ispitit să creadă că trimișii sînt iscoade, i-a batjocorit cumplit, după cum citim în *Cartea a doua a Împăraților* 10:4: „Atunci a luat Hanun pe slugile lui David, și a ras fiecaruia jumătate de barbă, și le-a tăiat hainele pe jumătate, pînă la șolduri, și apoi le-a dat drumul."

covîrșire de pomenirea Dumnezeului tuturor, Care mîngîie, și îmbărbătează și gonește gîndurile împotrivnice.

56. Aceasta s-a făcut mie, că îndreptările Tale am căutat.

Așa – zice – am putut a birui și a voi avuția îndreptărilor Tale.

57. Partea mea ești, Doamne, zis-am să păzesc legea Ta.

Dumnezeu nu este parte a tuturor, ci a celor ce îmbrățișează pe cele desăvîrșite: așa, S-a făcut parte și moștenire a preoților și a leviților, pentru că zice: „Fiilor lui Levi nu va fi parte în mijlocul fraților lor, că partea lor sînt Eu, Domnul." Așa a zis și în Psalmul 15: „Domnul este partea moștenirii mele și a paharului meu." Deci și aici zice că: Trecînd cu vederea toate celelalte, pe Tine Te am parte, și avuție și bogăție, deci pentru aceea mă și sîrguiesc a păzi legile Tale.

58. Rugatu-m-am feței Tale cu toată inima mea,

Pretutindeni adaugă lîngă Lege pe acest „cu toată inima mea", întru aceasta încredințîndu-se, că așa a poruncit Dumnezeul tuturor, zicînd: „Vei iubi pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, și din toată vîrtutea ta și din toată puterea ta."

miluiește-mă după cuvîntul Tău!

Nu se roagă să fie miluit nehotărît, ci să dobîndească mila după dumnezeiescul cuvînt. Și ar fi putut zice aceasta și un bolnav priceput doctorului: Precum știi, tămăduiește-mă după cum îți poruncește meșteșugul! Și neguțătorul cel priceput ar fi putut să zică aceasta cîrmaciului: Îndreptează-ți corabia după regulile meșteșugului, ocîrmuiește-o după cum îți poruncește știința! Așa ni se cuvine și nouă a cere dumnezeiasca milă, că Cel ce I se cere și este rugat știe chipul milostivirii, că de multe ori lucrează mîntuire prin certare, și certarea se face iubire de oameni. Așa face și doctorul: și taie, și arde, lucrînd sănătate bolnavului. Așa se cuvine să cerem și noi mila Ta, că uneori milostivirea se dăruiește prin sărăcie, și iubirea de oameni se hărăzește prin slăbiciune și, după socoteala cea doctorească, cele împotrivnice se vindecă cu cele împotrivnice.

59. Gîndit-am la căile Tale și am întors picioarele mele la mărturiile Tale.

Iar Evreul are: „căile mele"; asijderea au tălmăcit și ceilalți tălmăcitori, și Cei 70 în *Exapla*. Și zice: Gîndind eu la căile mele, îndreptam picioarele mele către mărturiile Tale și nu le lăsam să se abată din calea ce duce către Tine.

60. Gătitu-m-am, și nu m-am tulburat a păzi poruncile Tale.

Făcîndu-mă gata împotriva năvălirilor primejdiilor grele, nu am pătimit tulburare din năpădirea cea fără de veste. Așa a biruit năvălirile păgînilor dumnezeiescul Daniil, așa – fericiții Coconi, așa – minunații Macabei, așa – toți mărturisitorii

Mîntuitorului. Și Domnul poruncește aceasta întru Sfințitele Evanghelii: „Privegheați, că nu știți în care ceas vine furul!”

61. Funiile păcătoșilor s-au înfășurat împrejurul meu, și legea Ta nu am uitat-o.

„Funii” a numit pîndirile, ori ale dracilor, ori ale oamenilor, luînd pricina asemănării de la împletire. Așa zice și Isaia: „Vai de cei ce își trag după dînșii păcatele ca și cu o funie lungă!” Și zice: Întinzîndu-se împrejurul meu funiile acestea, n-am scuturat de la mine pomenirea dumnezeieștii Tale Legi. Apoi, ne învață și pricinile pomenirii:

62. În miezul nopții mă sculam să mă mărturisesc Ție, spre judecățile dreptății Tale.

Că nu în fiecare zi doar – ci și noaptea la miezul nopții, cînd somnul vine la oameni cu mai multă dulceață – Te lăudam pe Tine și binecuvîntam hotărîrile Tale cele drepte. Acest lucru l-a făcut și dumnezeiescul Apostol, împreună cu Sila: că, fiind legat cu obezi împreună cu Sila și pus la gros[1] cu munci și cu bătăi, a amestecat cu rugăciunea cîntarea de laudă, și a cules rodul privegherii celei bune, că a dobîndit dumnezeiasca slobozenie.

63. Părtaș sînt eu tuturor celor ce se tem de Tine și celor ce păzesc poruncile Tale.

Iar Simmah, în loc de: „părtaș”, a zis: „unit”, iar Sirul: „prieten”. Că zice: Întorcîndu-mă de către cei ce voiesc și aleg cele împotrivnice legilor Tale, aveam părtași și iubiți pe cei ce socotesc de mult preț frica Ta și viețuirea după Lege. Aceasta a zis-o și întru alt Psalm: „Iar mie îmi sînt foarte cinstiți prietenii Tăi, Dumnezeule!”

64. De mila Ta, Doamne, plin este pămîntul, învață-mă îndreptările Tale!

Peste toți – zice – verși izvoarele milostivirii bogat, și răsari soarele Tău peste cei răi și peste cei buni, și plouă peste drepți și peste nedrepți și nu aduci asupră mînie în toate zilele, ci suferi cu îndelungă-răbdare pe cei ce bîntuiesc nunțile străine[2], și pe cei ce se pîngăresc cu nedreptate în sînge nevinovat, și pe alții care jefuiesc cele ce nu se cuvin, și pe cei ce-și întinează limba lor cu hule și pe alții care îndrăznesc alte lucruri din cele fără de lege. Deci, folosind atîta iubire de oameni, învrednicește-mă și pe mine de aceasta – Stăpîne! –, dăruindu-mi cunoștința îndreptărilor Tale.

65. Bunătate ai făcut cu robul Tău, Doamne, după cuvîntul Tău.

Am făcut cercarea bunătății Tale, pentru aceea Te rog să o dobîndesc iarăși pe aceasta și cer să viețuiesc după legile Tale.

[1] Temniță.
[2] Prea-curvarii.

66. Învață-mă bunătatea, și certarea și cunoștința, că poruncile Tale am crezut!

A știut Prorocul trebuința certării și cum că din iubire de oameni o aduce Stăpînul pe aceasta asupra oamenilor. De aceea se roagă să se împărtășească de dînsa, că Dumnezeu aduce certarea din bunătate, iar certarea lucrează cunoștința. Așa se roagă și Prorocul Ieremia: „Ceartă-ne pe noi, Doamne, însă întru judecată, iar nu întru mînie, ca să nu ne faci pe noi împuținați!" Tot așa, și bolnavul care dorește sănătatea caută tăiere de fier și unelte arzătoare. Apoi, ne învață de unde a cunoscut folosul certării:

67. Mai-nainte de a mă smeri, eu am greșit, pentru aceasta cuvîntul Tău am păzit.

Eu însumi – zice – mi-am pricinuit certarea. Hotărîrea pedepsei este slobodă de nedreptate: păcatului i-a urmat certarea, iar certării – păzirea legilor. M-am îmbolnăvit, m-am tăiat, m-am însănătoșit.

68. Bun ești Tu, Doamne,

Căci cu adevărat ești bun și iubitor de oameni.

și întru bunătatea Ta învață-mă îndreptările Tale!

Pentru aceasta cutezîndu-mă, cer de la Tine să primesc cunoștința îndreptărilor Tale.

69. Înmulțitu-s-a asupra mea nedreptatea mîndrilor, iar eu cu toată inima mea voi cerca poruncile Tale.

Că cei trufași măiestresc asupra mea tot felul de vrăjmășie, dar nu mă zădărăsc către nelegiuirea lor, îndreptîndu-mă de către poruncile Tale.

70. Închegatu-s-a ca laptele inima lor, iar eu legea Ta am cugetat-o.

Stihul acesta se aseamănă cu graiul cel prorocesc: „Îngrășatu-s-a inima norodului acestuia, și cu urechile lor greu au auzit și cu ochii lor au mijit." Se aseamănă încă și celor zise în Ieșirea pentru Faraon: „Și s-a învîrtoșat inima lui Faraon." Deci zice: Aceia au avut inima vîrtoasă – înșiși făcînd moliciunea ei vîrtoasă, și îngroșînd-o și închegînd-o ca laptele –, iar eu m-am topit de cugetarea Legii Tale.

71. Bine este mie că m-ai smerit, ca să mă învăț îndreptările Tale.

Prorocul mulțumește doctoriilor celor mai usturătoare ale Doctorului, după ce a cunoscut de aici sănătatea.

72. Bună este mie legea gurii Tale, mai mult decît mii de aur și de argint.

Că, deși m-am izgonit din împărăție de către copilul meu, prin certarea Ta iarăși am dobîndit Legea Ta, pe care o am mai scumpă decît toată bogăția.

73. Mîinile Tale m-au făcut şi m-au zidit, înţelepţeşte-mă, şi mă voi învăţa poruncile Tale!

Aduce aminte Făcătorului de dragostea ce o poartă firii omeneşti: căci, după ce le-a făcut pe toate cu cuvîntul, El Însuşi a zidit firea oamenilor, nu folosind „mîinile", că este fără de trup, ci arătînd împrejurul făpturii acesteia cea mai multă dragoste. Deci Prorocul Îl roagă pe Ziditorul să dăruiască făpturii Sale pricepere.

74. Cei ce se tem de Tine mă vor vedea şi se vor veseli că întru cuvintele Tale am nădăjduit.

Zice: Pentru că am nădăjduit întru Tine şi am aflat sfîrşit potrivit nădejdii, mă voi face pricină de veselie celor bine-credincioşi.

75. Cunoscut-am, Doamne, că drepte sînt judecăţile Tale şi întru adevăr m-ai smerit.

Acestea le zice arătînd cu covîrşire a sa bună-cunoştinţă şi mulţumire. Ştiu – zice – cu de-amănuntul că bine şi cu dreptate m-ai osîndit şi m-ai înfăşurat cu felurite primejdii.

76. Facă-se dar mila Ta, Doamne, ca să mă mîngîie,

Însă de aici încolo este vremea iubirii de oameni şi a mîngîierii.

după cuvîntul Tău către robul Tău.

Că, celor ce se pocăiesc, le-ai făgăduit milostivirea Ta. Aceasta a zis şi prin Isaia: „Cînd te vei întoarce şi vei suspina, atunci te vei mîntui." Şi prin Ieremia strigă: „Întoarceţi-vă către Mine, şi Mă voi întoarce către voi!"

77. Să-mi vie mie îndurările Tale, şi voi fi viu, că legea Ta cugetarea mea este!

Fiind lipsit de dumnezeiasca milostivire, se socoteşte mort pe sine, pentru care se roagă să învieze a doua oară prin dumnezeiasca iubire de oameni.

78. Să se ruşineze cei mîndri, că pe nedrept au făcut fărădelegi asupra mea, iar eu mă voi învăţa întru poruncile Tale.

Nu-i blestemă pe vrăjmaşi, ci se roagă pentru ei, fiindcă ruşinea lucrează mîntuire. Deci se roagă ca şi aceia să dobîndească vindecarea pe care a dobîndit-o el.

79. Să mă întoarcă pe mine cei ce se tem de Tine şi cei ce cunosc mărturiile Tale.

Fiindcă s-a depărtat de ceata drepţilor pentru păcat şi ei toţi s-au întors despre dînsul asemenea lui Dumnezeu, se roagă să se unească iarăşi cu dînşii şi să dobîndească împărtăşirea cu dînşii. Că Simmah a arătat acest stih mai descoperit: „Iarăşi să mă întoarcă pe mine cei ce se tem de Tine."

80. Facă-se inima mea fără prihană întru îndreptările Tale, ca să nu mă ruşinez!

Vrea să aibă inima slobodă de toată prihănirea, că una ca aceasta s-a izbăvit de ruşine. Pentru aceasta i-a şi fericit pe cei fără prihană îndată ce a început Psalmul.

81. Obosit-a spre mîntuirea Ta sufletul meu, că întru cuvintele Tale am nădăjduit.

Cei ce doresc foarte de oarecare lucru şi sînt lipsiţi de cel dorit zic că obosesc. Aşa pătimesc cei foarte însetoşaţi şi lipsiţi de apă; aşa doresc pururea cei ce aşteaptă din călătorie pe cineva dintre cunoscuţi şi, nedobîndindu-i, se topesc de dor cu totul; aşa obosesc şi cei ce se luptă cu oarecare primejdii şi aşteaptă dumnezeiasca milostivire, văzînd-o pe aceasta zăbovind.

82. Sfîrşitu-s-au ochii mei întru cuvîntul Tău, zicînd: Cînd mă vei mîngîia?

„Cuvînt" şi „făgăduinţă" se numeşte dumnezeiasca şi de Dumnezeu insuflata *Scriptură*. Deci se sfîrşeşte nu numai cel ce aşteaptă dumnezeiasca făgăduinţă şi adastă dezlegarea relelor ce zac asupră-i, ci şi cel ce citeşte dumnezeieştile cuvinte şi doreşte cu de-adinsul să înveţe mintea[1] acestora, socotind aflarea ei mîngîiere şi împăcare sufletului.

83. Că m-am făcut ca un foale în brumă, dar îndreptările Tale nu le-am uitat!

Foalele, încălzindu-se, se moleşeşte şi, suflîndu-se, se umflă, iar în brumă se învîrtoşează şi îngheaţă. Aşa se moleşteşte de desfătare şi firea trupului, şi se umflă şi se ridică asupra sufletului; iar de reaua pătimire a pustniciei se smereşte şi se tescuieşte. Şi martor al acestui lucru este Pavel, strigînd: „Îmi tescuiesc trupul meu şi îl robesc, ca nu cumva, altora propovăduind, însuşi să mă fac neiscusit." Deci pentru aceasta smerindu-şi trupul, şi Prorocul a înnoit iarăşi pomenirea dumnezeieştilor legi – de vreme ce, cînd era gonit de Saul, era mai înalt decît patimile, iar după ce a dobîndit pace s-a vătămat cu săltările desfătării.

84. Cîte sînt zilele robului Tău? Cînd vei face mie judecată de către cei ce mă gonesc?

Puţină – zice – este vremea firii omeneşti, că zilele anilor noştri sînt 70 de ani. Deci cînd îmi vei face judecată şi mă vei izbăvi de neprieteni?

85. Povestitu-mi-au cei fără de lege bîrfelile ce nu sînt ca legea Ta, Doamne!

Neprietenii l-au sfătuit pe Proroc să-i ucidă pe vrăjmaşi, dar el, plecîndu-se dumnezeieştii Legi, aştepta dumnezeiasca hotărîre. Dar şi nouă ne este prea-trebuincioa-

[1] „Cugetul" şi „înţelesul", cum am mai zis.

să învățătura cuvintelor acestora, că ni se cuvine a fugi nu numai de basmele Elinilor și de necredința Iudeilor, ci și de hulitoarele dogme ale ereticilor[1].

86. Toate poruncile Tale sînt adevărul.

Că de aceea voiesc și aleg Legea Ta, căci văd că toate poruncile Tale sînt împodobite cu adevărul.

Fără de dreptate m-au gonit, ajută-mi mie!

87. Puțin de nu m-au sfîrșit pe mine pe pămînt, iar eu n-am părăsit poruncile Tale.

Multă este – zice – nedreptatea și silnicia neprietenilor, că puțin a fost la mijloc de nu m-au lipsit chiar de viață.

88. După mila Ta viază-mă, și voi păzi mărturiile gurii Tale!

Și-a împodobit cuvîntul cu smerită cugetare: că nu a cerut viață ca răsplătire a dreptății săvîrșite de dînsul, ci s-a rugat a o lua pe aceasta ca dar al milei, făgăduindu-se a păzi de aici înainte mărturiile lui Dumnezeu.

89. În veac, Doamne, cuvîntul rămîne în cer,

Toate zice Îți sînt lesnicioase și cu putință Ție, Stăpînului, că porunca Ta păzește boltele cerurilor nemișcate. Aceasta a zis încă și în Psalmul 148: „Pusu-le-a pe ele în veac și în veacul veacului, poruncă a pus, și nu va trece." Și graiul însemnează că noroadele Îngerilor ce locuiesc în cer păzesc dumnezeiasca Lege, și totodată că ele sînt slobode de toată călcarea de Lege.

90. în neam și în neam adevărul Tău.

Că pe acesta – zice – l-ai păzit neamului Iudeilor și altui neam ce s-a născut după acela, adică norodul cel din neamuri care a dobîndit mîntuire prin Mîntuitorul nostru Iisus Hristos.

Întemeiat-ai pămîntul, și rămîne.

91. Cu rînduiala Ta rămîne ziua,

Pămîntului i-ai dat statornicie pentru prea-multă vreme, și a rămas după cum i-ai poruncit. Ai deosebit ziua de noapte, și după regulile Tale călătorește.

că toate sînt slujitoare Ție.

Că toate slujesc Ție și se supun poruncilor Tale, că Tu ești Ziditorul tuturor.

---

[1] Fericitul Teodorit a înfruntat cumplite erezii: cea a lui Arie, cea a lui Nestorie, cea a lui Marcion. La rîndul nostru, noi avem a da piept cu „erezia ereziilor" (Cuviosul Iustin Popovici), purtînd numele de „ecumenism".

92. Că, de n-ar fi fost legea Ta gîndirea mea, atunci aş fi pierit întru smerenia mea.

Căzînd în primejdii, fiecare dintre cei bine-credincioşi ar fi putut să zică acestea: şi Iosif, scăpînd de robie, şi de prea-curvie şi de clevetire; şi Daniil, fiind oprit a se ruga[1]; şi cei Trei Coconi, siliţi fiind a se închina chipului; şi purtătorii de biruinţă Mucenici, răbdînd toate felurile a tot chipul de munci. Şi după cuviinţă le-a zis pe acestea Fericitul David cînd a fost gonit de Saul la cei de altă seminţie şi era silit a petrece cu oameni necredincioşi, căci s-ar fi împărtăşit de păgînătate de nu ar fi purtat întru sine-şi pomenirea dumnezeieştilor legi.

93. În veac nu voi uita îndreptările Tale, că într-însele m-ai viat.

Că, după ce m-am învăţat cu iscusul[2] că îndreptările Tale odrăslesc viaţă, voi păzi nestinsă pomenirea acestora.

94. Al Tău sînt eu, mîntuieşte-mă, că îndreptările Tale am căutat!

Nu toţi putem grăi glasul acesta, că cel ce este rob al păcatului minte dacă se numeşte pe sine rob al lui Dumnezeu; că, de ce se biruieşte cineva, acelora le şi este rob. Deci, dacă ne izbăvim de acestea şi îmbrăţişăm dumnezeieştile legi, atunci putem grăi glasul acesta.

95. Pe mine m-au aşteptat păcătoşii să mă piardă, mărturiile Tale am înţeles.

Pe acest „aşteptat" Simmah şi Teodotion l-au zis: „au nădăjduit", adică: Aceia au nădăjduit să mă dea morţii, iar eu, luînd aminte la mărturiile Tale, culegeam de aici viaţa ca pe un rod.

96. A tot sfîrşitul am văzut sfîrşit, desfătată este porunca Ta foarte.

Iar Simmah, aşa: „A toată facerea am văzut marginea, largă este porunca Ta foarte." Zice: Toate cele omeneşti – şi bogăţie, şi avuţie, şi silnicie, şi domnie, şi voievozi, şi tiranii şi împărăţii – au sfîrşit, şi încă sfîrşit grabnic, iar porunca Ta este lată şi nepieritoare, şi celor ce o păzesc le pricinuieşte viaţa cea nemărginită şi veşnică şi bunătăţile acelea care nu suferă nici o schimbare.

97. Cît am iubit legea Ta, Doamne, toată ziua gîndirea mea este!

Nu tot cel ce împlineşte dumnezeiasca Lege o împlineşte pe aceasta iubind-o, ci unii – de temere şi de frica muncii, alţii – vînînd slava de la oameni, iar adevăraţii iubitori ai faptei bune se sîrguiesc a împlini dumnezeieştile porunci pentru dragostea către cele bune.

[1] Pentru că s-a rugat Dumnezeului tuturor împotriva voinţei împăratului Darius, Daniil a fost aruncat în groapa cu lei, de unde, prin dumnezeiasca purtare de grijă, a scăpat nevătămat (vezi *Daniil*, capitolul 6).

[2] Din cercare, din „experienţă".

98. Mai mult decît pe vrăjmașii mei m-ai înțelepțit cu porunca Ta, că în veac a mea este.

După ce a mărturisit că iubește fierbinte dumnezeiasca Lege, Prorocul aruncă totul la dumnezeiescul dar, că zice: Primind de la Tine înțelepciunea și cunoștința, am îndrăgit a Ta Lege, că mi-ai dat mai multă știință decît vrăjmașilor. Pentru aceasta, aceia se sîrguiesc a mă ucide, iar eu nu sufăr nici a izbîndi celor ce mă nedreptățesc, fiindcă nălucesc[1] cîștigul cel veșnic al faptei bune.

99. Mai mult decît cei ce mă învață am priceput, că mărturiile Tale cugetarea mea sînt.

100. Mai mult decît cei bătrîni am priceput, că poruncile Tale am căutat.

Lucrul osebit al împăraților este să învețe, iar osebirea celor supuși este a învăța. A împărățit Saul, și era mai bătrîn cu vremea, dar nici stăpînia împărăției, nici vîrsta nu l-a făcut să se înțelepțească, ci pofta a-l ucide pe făcătorul de bine. Iar marele David, rînduit fiind împreună cu cei supuși și tînăr cu vîrsta, a iubit filosofia și n-a suferit nici a face nedreptate cuiva, nici a-i munci pe cei ce îl nedreptățeau.

101. Despre toată calea rea am oprit picioarele mele, ca să păzesc cuvintele Tale.

Că nu este cu putință a umbla pe două căi deodată – pe a înverșunării și pe a întregii înțelepciuni, pe a dreptății și pe a nedreptății –, ci se cade a fugi de cele împotrivnice și a călători pe calea cea dreaptă, că așa va fi cu putință a ne face păzitori ai dumnezeieștilor cuvinte.

102. De la judecățile Tale nu m-am abătut, că Tu ai pus mie lege.

Că, știindu-Te pe Tine puitor de lege al acestora, le îmbrățișam pe dînsele cu toată dragostea.

103. Cît sînt de dulci gîtlejului meu cuvintele Tale, mai mult decît mierea, gurii mele!

Că dulceața mierii nu îndulcește simțirea gurii mele așa precum veselește sufletul meu cugetarea cuvintelor Tale. Că pe „gîtlej" l-a pus ca pe cel ce este organ al glasului, iar prin glas este cugetarea și, întrebuințîndu-le pe acestea, de aici dobîndește sufletul folosul.

104. Din poruncile Tale am înțeles, pentru aceasta am urît toată calea nedreptății.

Că, după ce am înțeles cu ce ești mulțumit, m-am întors despre toate felurile răutății.

[1] Bănuiesc, întrevăd.

105. Făclie picioarelor mele este legea Ta și lumină cărărilor mele.

Că, luminîndu-mă cu Legea Ta ca și cu o făclie, nu umblu întru întuneric. Ni se cuvine însă a ști că Legea s-a numit „făclie", iar Mîntuitorul și Domnul nostru – „Soare" al dreptății: că aceea, ca oarecare făclie, de abia a strălucit un neam, iar Acela a luminat toată lumea. Așa l-a numit Stăpînul Hristos și pe dumnezeiescul Ioan: „luminător", care s-a arătat Iudeilor fiind încă noapte, iar apoi a răsărit și „Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul ce vine în lume"; iar pe Sfinţiţii Apostoli i-a numit „lumină", ca pe cei ce s-au împărtășit de Lumina aceea și i-au luminat pe toţi oamenii prin aceeași învăţătură.

106. Juratu-m-am și am pus să păzesc judecăţile dreptăţii Tale.

„Jurămînt" a numit judecata cea întemeiată a sufletului, fiindcă cu jurămînt se întăresc cele mai multe dintre lucruri.

107. Smeritu-m-am pînă în sfîrșit, Doamne, viază-mă după cuvîntul Tău!

Nu așa prost a zis că s-a smerit, ci cum că s-a smerit „pînă în sfîrșit", și – cu toate că era împărat și Proroc, și avea îndrăzneala cea din fapta bună, și era bogat și biruia pe vrăjmași – n-a suferit niciodată a se bizui nici înţelepciunii, nici vitejiei, nici dreptăţii, ci le socotea pe acestea daruri ale dumnezeiescului dar. Încă și viaţă cerînd de la Cel ce poate să-i dea, n-o cere nehotărît, ci pe aceea cuvîntătoare, pe aceea după Lege, pe aceea strălucită cu dumnezeiasca Lege.

108. Cele de bunăvoie ale gurii mele binevoiește-le, Doamne, și judecăţile Tale mă învaţă!

Dumnezeieștile legi poruncesc cele mai multe dintre ispràvile faptei bune, iar pe unele le adaugă și socoteala. Așa și din jertfe, unele erau rînduite de Lege, iar altele din socoteală și voie: că Legea a poruncit să le aducă pe acelea pentru păcat, și pentru greșeală și pentru neștiinţă, și ele se dădeau lui Dumnezeu ca o datorie; iar cele ce se aduceau din osîrdia voirii s-au numit „daruri". Așa și acum: evangheliceștile cuvinte poruncesc întreaga înţelepciune și dreptate, iar fecioria, și înfrînarea de după nuntă, și necîștigarea, și viaţa monahicească și petrecerea în pustietăţi sînt lucruri ale voirii, care sar pe deasupra legii. Deci unele ca acestea a numit Prorocul: „de bună voie", că acelea care nu sînt supuse sub nevoia legilor, ci sînt rod al voirii celei iubitoare de Dumnezeu, după cuviinţă se numesc „de bună voie".

109. Sufletul meu este în mîinile Tale pururea, și legea Ta n-am uitat.

Că, fiind păzit de a Ta purtare de grijă, am izgonit uitarea legilor Tale.

110. Pus-au păcătoșii cursă mie, și de poruncile Tale n-am rătăcit.

Și oamenii, și dracii îmi măiestresc multe și felurite vrăjmășii și pîndiri, dar eu am ales să călătoresc pe calea cea nerătăcită a poruncilor Tale.

111. Moștenit-am mărturiile Tale în veac, că bucurie a inimii mele sînt.

Crezînd că mărturiile Tale sînt moștenire veșnică și nejefuită, mă bucur și mă veselesc de avuția acestora.

112. Plecat-am inima mea ca să fac îndreptările Tale în veac, pentru răsplătire.

Sfatul sufletului se aseamănă cumpenei, și cumpăna o ține mintea, ce a luat cu soartă să stăpînească: deci, dacă se va îngreuna mai mult cu gîndurile cele bine-credincioase, de nevoie cumpăna urmează a se pleca spre cele bune. Acest lucru zice Prorocul că a lucrat: „Plecat-am inima mea ca să fac îndreptările Tale în veac, pentru răsplătire." Pentru că, văzînd cîștigul ce răsare dintru acestea, am primit asupră-mi cu dragoste sudorile pentru ele. Și, învățîndu-ne cum le-a ales pe cele dumnezeiești, a adăugat:

113. Pe călcătorii de lege i-am urît, iar legea Ta am iubit-o.

Că, scuturînd și lepădînd gîndurile ce mă sfătuiau să nelegiuiesc, am prețuit mai mult Legea Ta.

114. Ajutorul meu și sprijinitorul meu ești Tu, întru cuvintele Tale am nădăjduit.

Și nu am isprăvit acest lucru fără ajutorul Tău, ci după ce am dobîndit ajutorarea de la Tine și m-am hrănit cu nădejdea către Tine.

115. Depărtați-vă de la mine cei ce vicleniți, și voi cerca poruncile Dumnezeului meu!

Pe acestea – zice – le ziceam și gîndurilor necuvioase care se ispiteau a mă sfătui cele rele: Nici un sfat ca acesta să nu mă sfătuiți! – că mie îmi este iubită viața cea după poruncile dumnezeiești. Și nu voi urma acestora așa prost, ci le voi cerca cu toată sîrguința, ca nimic dintru dînsele să nu se tăinuiască de mine și să împlinesc toate cîte a poruncit Domnul tuturor.

116. Apără-mă după cuvîntul Tău și mă viază, și să nu mă rușinez de așteptarea mea!

Deci învrednicește-mă de a Ta purtare de grijă pe mine, cel ce am acest scop, ca să nu mă umplu de rușine, înșelîndu-mă de nădejde. Iar „cuvînt" zice aici făgăduința, în loc de: Dăruiește-mi mîntuirea făgăduită mie!

117. Ajută-mi, și mă voi mîntui și voi cugeta întru îndreptările Tale totdeauna!

Căci, pentru a dobîndi mîntuirea, nu mă voi lenevi de îndreptările Tale, ci totdeauna le voi cugeta pe acestea. Iar „cugetare" nu o numește numai pe cea întru cuvinte, ci și pe cea întru lucruri.

118. Defăimat-ai pe toţi cei ce se depărtează de la îndreptările Tale, că nedrept este gîndul lor.

Şi voi avea sîrguinţa aceasta către poruncile Tale, ştiind cum s-au făcut de ocară şi cu totul de rîs călcătorii acestora.

119. Călcători de lege am socotit pe toţi păcătoşii pămîntului; pentru aceasta am iubit mărturiile Tale.

În loc de „călcători de lege", Teodotion a zis: „întru nimic", iar Simmah: „gunoi". Iar Prorocul a arătat că – defăimînd şi el pe călcătorii de Lege, asemenea lui Dumnezeu – a adus toată sîrguinţa spre împlinirea dumnezeieştilor cuvinte, ca unul ce ştia paguba pricinuită de nelegiuire.

120. Pironeşte de frica Ta cărnurile mele, că de judecăţile Tale m-am temut!

Sufletul meu – zice – este îmbrăcat cu frica Ta; dar, fiindcă trupul şi mădularele sale se scoală asupra lui, mă rog să se pironească de frica aceasta, ca, făcîndu-se ele moarte păcatului, să urmeze povăţuirii sufletului. Stihul acesta se aseamănă graiului aceluia apostolesc: „Omorîţi mădularele voastre cele de pe pămînt: curvia, necurăţia, patima, pofta cea rea şi iubirea de argint, care este slujire de idoli." Şi iarăşi: „Cu Hristos împreună m-am răstignit, şi nu mai viez eu, ci viază întru mine Hristos."

121. Făcut-am judecată şi dreptate, să nu mă dai celor ce îmi fac strîmbătate!

Zice: Voind a urma legilor Tale, să nu mă fac lesne prins neprietenilor! Dar cine are acum atîta curăţenie a sufletului, ca să grăiască cu îndrăzneală asemenea cuvinte? Unele ca acestea a zis încă şi dumnezeiescul Apostol: „Că lauda noastră aceasta este: mărturia conştiinţei noastre."

122. Primeşte pe robul Tău întru bunătate,

Simmah zice: „Primeşte-mă întru cel bun şi pe mine, robul Tău!", iar Achila şi Teodotion au pus: „chezăşuieşte-mă", în loc de: Adevărul zic, nu mint, crede-mi mie, robului Tău ce mă făgăduiesc, fă-Te Tu Însuţi chezaş al făgăduinţei mele că mă voi sîrgui a împlini legile Tale!

ca să nu mă clevetească cei mîndri!

Dureros lucru este clevetirea, măcar de are şi mare plată. Întru aceasta a căzut şi minunatul Iosif şi alţii nenumăraţi. Iar Domnul porunceşte să ne rugăm a nu intra întru ispită. Deci, cerînd această cerere, Prorocul n-a făcut nimic fără de cuviinţă, căci clevetirea le este cu covîrşire mai grea celor trufaşi şi silnici[1], fiindcă, luînd lîngă sine-şi silnicia, nedreptatea face vătămare mai mare.

123. Ochii mei au lipsit spre mîntuirea Ta şi spre cuvîntul dreptăţii Tale.

---

[1] Puternici, stăpînitori.

Și aici numește făgăduința „cuvînt". Necurmat – zice – aștept de la Tine mîntuirea și adăst sfîrșitul făgăduinței. Iar pe acest „au lipsit" l-a pus arătînd pofta și dorirea cea întinsă.

124. Fă cu robul Tău după mila Ta și îndreptările Tale învață-mă!

Lucrătorul atîtor fapte bune se roagă să dobîndească milă, și prin aceasta cere să cîștige mîntuirea. Nu cere plată, ci iubire de oameni.

125. Robul Tău sînt eu, înțelepțește-mă, și voi cunoaște mărturiile Tale!

Din fire, toți oamenii sînt robi ai lui Dumnezeu, iar cu așezămîntul și voirea – cei ce voiesc și aleg cu dragoste stăpînia lui Dumnezeu. Dintru această adunare fiind, Prorocul se numește pe sine-și „rob" și se roagă a se învrednici de pricepere, ca să cunoască mărturiile lui Dumnezeu.

126. Vremea este Domnului a face, că risipit-au legea Ta.

Dumnezeu, Cel ce le ocîrmuiește pe toate cu cumpănă și cu măsură, suferă multă vreme păcatele oamenilor, iar cînd vede crescîndu-se răutatea prin îndelunga-răbdare, atunci aduce pedeapsă asupră. Deci aceasta zice și aici: Vremea este a Te scula spre ajutorul celor nedreptățiți – o, Stăpîne! –, că vrăjmașii au călcat Legea Ta foarte.

127. Pentru aceasta, am iubit poruncile Tale mai mult decît aurul și topazia.

Deci aceia au defăimat a Ta Lege, iar eu socotesc poruncile Tale mai vrednice de iubit decît aurul și decît pietrele cele de mult preț. Fiindcă topazia este din pietrele cele scumpe și, dintru una, le-a arătat pe toate. Și poate că întru acea vreme aceasta se prețuia mai mult decît celelalte.

128. Pentru aceasta, spre toate poruncile Tale mă îndreptam, toată calea nedreaptă am urît-o.

Pentru că darul lucrează osîrdia, iar osîrdia gătea să învețe a alege calea cea dreaptă și ura cărarea nedreptății.

129. Minunate sînt mărturiile Tale, pentru aceasta le-a cercat pe ele sufletul meu.

A arătat că nu le-a iubit pe acestea în zadar, că zice: Vrednice de minune sînt și puternice să îndulcească și să ridice spre dragoste pe cei ce pot a le vedea. Și de unde ai deprins bunătatea acestora?

130. Arătarea cuvintelor Tale luminează și înțelepțește pe prunci.

Strălucindu-mă cu lumina Ta – zice –, am primit cunoștința aceasta. Legea Ta îi umple de pricepere încă și pe toți cei ținuți de necunoștință și asemănați pruncilor.

131. Gura mea am deschis și am tras Duh, că de poruncile Tale doream.

„Gură" numește aici sîrguința minții, că aceasta trage darul Duhului. Pentru că și aiurea zice: „Lărgește-mi gura ta, și o voi umple pe ea!" Și dumnezeiescul Apostol zice: „Rugați-vă ca să ne dea cuvînt întru deschiderea gurii." Încă și Prorocul însuși a zis întru alt Psalm: „Domnul va da cuvînt celor ce binevestesc, cu putere multă." Aceasta a zis-o și aici: „Gura mea am deschis și am tras Duh, că de poruncile Tale doream", adică: Văzîndu-mă că doresc poruncile Tale, m-ai învrednicit de darul Tău.

132. Caută spre mine, și mă miluiește după judecata celor ce iubesc numele Tău!

Nu așa prost se roagă să dobîndească dumnezeiasca milostivire, ci zice: Miluiește-mă după cum Te-ai obișnuit să dăruiești mila Ta celor ce Te iubesc. Că aceasta a zis „după judecata celor ce iubesc numele Tău", în loc de: Deopotrivă cu aceștia mă rog să dobîndesc hotărîrea.

133. Pașii mei îndreptează-i după cuvîntul Tău, și să nu mă stăpînească toată fărădelegea!

Că – noi aducînd sîrguința, și Dumnezeu dăruind ajutorul și îndreptînd călătoria – silnicia păcatului nu are loc.

134. Izbăvește-mă de clevetirea oamenilor, și voi păzi poruncile Tale!

Stăpînul Hristos i-a numit „doriți" și „fericiți" pe cei ocărîți și clevetiți. Totodată, a și poruncit a ne ruga să nu intrăm în ispită, deci rugăciunea Prorocului împreună-glăsuiește cu legile evangheliceşti.

135. Fața Ta arat-o peste robul Tău, și mă învață îndreptările Tale!

Dumnezeu este fără trup și nealcătuit din părți, dar dumnezeiasca *Scriptură* vorbește pentru Dînsul mai trupește și gros, măsurînd cuvintele după firea oamenilor. Deci „arătare" a dumnezeieștii fețe se cuvine a înțelege dezlegarea celor de scîrbă și dăruirea bunătăților.

136. Izvoare de ape au izvorît ochii mei, căci ei n-au păzit legea Ta.

Apostolească este și legea aceasta, că zice: Dacă pătimește un mădular, împreună-pătimesc toate mădularele. Deci Prorocul avea desăvîrșirea evanghelicească, tînguindu-se pentru nelegiuirile altora. Iar „izvoare de ape" a numit mulțimea lacrimilor, în loc de: Văzînd nelegiuirile oamenilor, ca pîraiele am vărsat lacrimile.

137. Drept ești, Doamne, și drepte sînt judecățile Tale!

138. Poruncit-ai dreptate a fi mărturiile Tale și adevărul foarte.

Pe toate le ocîrmuiești cu dreptate – o, Stăpîne! –, grijindu-Te de oameni. Și, voind a-i arăta lucrători ai dreptății, ai dat Lege, și mărturisești sub ce fel de munci se vor supune cei ce o calcă pe dînsa, și făgăduiești răsplătirile cele bune celor ce

o păzesc și adeverezi făgăduințele cu lucrurile. Că aceasta arată acest „adevărul foarte".

139. Topitu-m-a rîvnirea Ta, că au uitat cuvintele Tale vrăjmașii mei.

Prorocul plînge pentru cei ce trăiesc întru nelegiuire și se mînie după dreptate, văzîndu-L defăimat pe Puitorul de lege. Rîvna aceasta înalt l-a propovăduit pe Fineas. Aceasta l-a făcut de-a pururea pomenit pe marele Ilie. Înfocîndu-se cu aceasta, bunul-biruitor Ștefan a mustrat necredința Iudeilor. Pe aceasta purtînd-o întru sine-și, dumnezeiescul Pavel striga, zicînd: „Cine este neputincios, și eu să nu fiu neputincios? Cine se sminteşte, și eu să nu mă ard?" Încă și Fericitul Luca zice pentru dînsul că „în Atena fiind, se ținea duhul lui întru dînsul și se înfrîna, văzînd cetatea că era prea-idoloasă[1]."

140. Cu foc lămurit este cuvîntul Tău foarte, și robul Tău l-a iubit pe el.

Zice: Lămurit, și curat și slobod de toată prihana este cuvîntul Tău, și eu am dragoste fierbinte spre dînsul.

141. Mai tînăr sînt eu și defăimat, îndreptările Tale nu le-am uitat.

Cînd Dumnezeu i-a poruncit dumnezeiescului Samuil să-l hirotonisească împărat pe unul dintre feciorii lui Iesei, Prorocul i-a defăimat pe toți ceilalți, care erau împodobiți și cu vîrtutea, și cu puterea și cu frumusețea trupului, și l-a întrebat pe Iesei de a mai rămas vreunul din copii. Și, zicînd acesta că i-a mai rămas un băiat mic care paște turmele, și că acela este nevrednic de împărăție, Samuil a poruncit să-l aducă și pe el, și l-a uns numaidecît ce a venit. Acest dar a pomenit aici Prorocul, zicînd că: Pe mine, cel ce eram tînăr și socotit de părinți prost[2], Tu m-ai învrednicit de atîta dar și m-ai făcut Proroc și împărat împreună, pentru care doresc să păzesc ale Tale îndreptări cu toată sîrguința.

142. Dreptatea Ta este dreptate în veac și legea Ta este adevărul.

Cel ce se pleacă legilor omenești nu dobîndeşte cinstea nici în viața aceasta de acum de la puitorii de lege, iar cel ce urmează dumnezeieștilor porunci are ca plată a ostenelilor viața cea veșnică. Și legile omenești nu se află toate drepte cu adevărat, iar Legea lui Dumnezeu este strălucită cu adevărul. Deci a zis după cuviință: „Dreptatea Ta este dreptate în veac și Legea Ta este adevărul."

143. Necazuri și nevoi m-au aflat,

Că acestea sînt înjugate cu îndrăgitorii faptei bune.

dar poruncile Tale sînt cugetarea mea.

[1] Plină de idoli.

[2] Iarăși: „simplu", „neînsemnat".

Că dintru învățătura acestora învăț bărbăția și sufăr vitejește cele de scîrbă.

144. Dreptate sînt mărturiile Tale în veac;

În loc de: Sînt pricinuitoare de bunătățile cele veșnice.

Înțelepțește-mă, și voi fi viu!

Că, luminîndu-mă de la Tine, voi dobîndi viața cea adevărată.

145. Strigat-am cu toată inima mea, auzi-mă, Doamne, îndreptările Tale voi căuta!

Aici, „strigare" numește iarăși sîrguința sufletului, și de aceea l-a adăugat pe acest „cu toată inima mea". Așa striga tăcînd și Moisi, și, cînd se ruga cu mintea, Dumnezeu i-a zis: „Ce strigi către Mine?"

146. Strigat-am către Tine, mîntuiește-mă, și voi păzi mărturiile Tale!

Că, primind de la Tine mîntuirea, mă voi face păzitor al legilor Tale.

147. Apucat-am mai-nainte fără de vreme și am strigat, întru cuvintele Tale am nădăjduit.

Fiind împărat, și cu nenumărate griji împresurat și, lîngă acestea, primind asupră-și și lupte războinice, Prorocul aducea rugăciuni lui Dumnezeu nu numai dimineața, ci și la miezul nopții, neașteptînd cîntările cocoșilor, atît de mult dorind de Dumnezeu, Cel ce l-a făcut, și cu așa osîrdie cerînd de acolo ajutorul.

148. Apucat-au înainte ochii mei către dimineață, ca să cuget cuvintele Tale.

Și nu numai în vremea somnului celui dulce, ci și mai-nainte de dimineață a făcut cugetare de dumnezeieștile legi. Iar noi, trăind cu sărăcie și fiind izbăviți de toată grija, zăcem tăvălindu-ne pe pat toată noaptea, și nici după ce începe ziua nu aducem laudă Dătătorului bunătăților.

149. Glasul meu auzi-l, Doamne, după mila Ta, după judecata Ta viază-mă!

Cel îndestulat cu atîtea bunătăți se roagă să dobîndească milă, și nu o cere nehotărît, ci după hotărîrea cea aducătoare de folos.

150. Apropiatu-s-au cei ce mă goneau fără de lege și de la legea Ta s-au depărtat.

Cei ce se ispitesc să dea război dreptului sînt departe de dumnezeieștile legi, că zice: „Cel ce vă leapădă pe voi nu pe voi vă leapădă, ci pe Cel ce v-a trimis pe voi." Și: „Voi vrăjmășui vrăjmașilor tăi și Mă voi împotrivi celor ce se pun ție împotrivă."

151. Aproape ești Tu, Doamne, și toate căile Tale sînt adevărul.

Zice: Le vezi pe toate, Doamne, că nu stai departe, ci lumea o umbli și cu adevărul ocîrmuiești zidirea. Și Însuși Dumnezeu zice aceasta, prin Prorocul: „Dumnezeu ce Se apropie sînt Eu, și nu Dumnezeu ce stă departe." Și Fericitul Pavel zice: „Întru Dînsul trăim, și ne mișcăm și sîntem."

152. De la început am cunoscut, dintru mărturiile Tale, că în veac le-ai întemeiat pe ele.

„Mărturii" numește cerul și pămîntul, că zice: „Pogorîndu-Te, pune-le lor martori cerul și pămîntul!" Pentru aceasta a zis și Moisi cel mare, începînd cîntarea: „Ia aminte, cerule, și voi grăi, și să audă pămîntul graiurile gurii mele!" Și întru acestea se vede totdeauna Pronia lui Dumnezeu, căci toate călătoresc cu multă bună-rînduială. Și zice: De aici am cunoscut cu de-amănuntul că ești aproape, și stai de față la cele ce se fac și nici unul dintre lucruri nu se tăinuiește de Tine.

153. Vezi smerenia mea, și mă scoate, că legea Ta n-am uitat!

„Cel ce se smerește pe sine-și înălța-se-va", după glasul Domnului; și: „Fericiți – cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor". Cu smerenia a împodobit și dumnezeiescul Proroc celelalte fapte bune, și, pe aceasta tinzînd-o, vestește dumnezeiescul ajutor.

154. Judecă judecata mea și mă izbăvește, pentru cuvîntul Tău mă viază!

Aduce aminte Stăpînului făgăduințele, și cere de la Dînsul mîntuirea și se roagă să judece între el și neprieteni.

155. Departe este de păcătoși mîntuirea, că îndreptările Tale n-au căutat.

Zice: Cei ce trăiesc întru fărădelege s-au lipsit pe sine-și de mîntuirea de la Tine, nevrînd să învețe cele ce ai legiuit să lucreze.

156. Îndurările Tale multe sînt, Doamne, după judecata Ta mă viază!

Multă este bogăția iubirii de oameni, dreaptă este hotărîrea Ta, mîntuirea dintru acestea o cer.

157. Mulți sînt cei ce mă gonesc și mă necăjesc, dar de la mărturiile Tale nu m-am abătut.

Zice: Nici cînd eram îmbulzit cu multe primejdii n-am suferit să calc ceva din cele legiuite de Tine. Și, arătînd noi la început pricina Psalmului, am zis că dumnezeiescul David a adunat aici toate cele ce i s-au întîmplat, și cum că unele se potrivesc scîrbelor făcute lui de Saul, iar altele celor făcute de Avesalom. Iar acestea este vădit că le-a zis fiind gonit de Saul, că atunci era neispitit de păcat.

158. Văzut-am pe cei neînțelegători, și mă topeam că cuvintele Tale nu le-au păzit.

Așa se tînguia pentru Iudei Fericitul Pavel, așa Se jelea pentru Ierusalim Însuși Stăpînul, așa plîngea dumnezeiescul Ieremia pentru nelegiuirea norodului.

159. Vezi că poruncile Tale le-am iubit, Doamne, întru mila Ta mă viază!

Adeseori pomenește „porunci", și „legi", și „îndreptări" și „mărturii", arătînd dorul lui pentru ele.

160. Începătura cuvintelor Tale este adevărul, și în veac – toate judecățile dreptății Tale.

Zice: Nemincinoase ai făgăduințele, cu adevărul împodobești ale Tale făgăduințe, cu lucrul adeverezi cuvintele. Iar „începătură a cuvintelor" numește făgăduințele către Avraam, că din acela s-a alcătuit neamul Iudeilor. Ci a împlinit făgăduințele, și a crescut norodul „ca stelele cerului" cu mulțimea și, după făgăduințe, „a blagoslovit întru sămînța lui toate neamurile". Aceasta a arătat zicînd: „în veac – toate judecățile dreptății Tale", că, Proroc fiind, mai-nainte vedea veșnica stăpînie a lui Hristos. Pentru aceea a și zis că începătura dumnezeieștilor cuvinte este împodobită cu adevărul.

161. Boierii m-au gonit în zadar, și de cuvintele Tale s-a înfricoșat inima mea.

Nu m-am înfricoșat – zice – de cei ce îmi dădeau război și mă goneau, ci de legile Tale m-am temut. Pentru aceea, și aflîndu-l dormind pe vrăjmașul meu, n-am îndrăznit a-l ucide; și, miluindu-l încă și pe acel ucigător de tată și urît fiu, ziceam să-mi cruțe mie copilașul (pe Avesalom).

162. Bucura-mă-voi de cuvintele Tale ca cel ce află jafuri multe.

De vreme ce a pomenit de războinici care îl gonesc, a adus în mijloc după cuviință și pomenirea jafurilor. Și zice: De i-aș fi ucis pe toți aceia și prea-multe jafuri aș fi adunat, nu m-aș fi veselit așa precum mă bucur de legile Tale.

163. Nedreptatea am urît și m-am îngrețoșat, iar legea Ta am iubit.

Adevărat este și cuvîntul acesta, că cel ce se înfierbîntă către cele dumnezeiești le urăște pe cele împotrivnice.

164. De șapte ori în zi Te-am lăudat pentru judecățile dreptății Tale.

Oarecari, pe acest „de șapte ori", l-a tălmăcit: „de prea-multe ori", însă și unul, și altul arată dragostea cea fierbinte a Prorocului, pentru că nu se sătura de dumnezeiasca cîntare de laudă.

165. Pace multă este celor ce iubesc legea Ta, și nu este lor sminteală.

Cei ce sînt înfocați cu dumnezeiasca dragoste și au cîștigat pacea cu Dînsul prin păzirea poruncilor, măcar de li s-ar da război de la toți oamenii, trăiesc dulce viață și veselă. Și martor este dumnezeiescul Pavel, strigînd: „Întru toate necăjindu-ne, dar

nu strîmtorîndu-ne; lipsindu-ne, dar nu deznădăjduindu-ne; goniți, dar nu părăsiți; lepădați sîntem, dar nu pierim." Încă și Domnul, trimițîndu-i în toată lumea pe Sfinții Apostoli ca pe niște oi în mijlocul lupilor, a zis către dînșii: „Pacea Mea o dau vouă, pacea Mea o las vouă."

166. Așteptat-am mîntuirea Ta, Doamne, și poruncile Tale am iubit!

Nici îmbulzit fiind cu primejdiile n-am tăiat de la mine bunele nădejdi, ci am așteptat a Ta mîntuire și am urmat poruncilor Tale.

167. Păzit-a sufletul meu mărturiile Tale și le-a iubit pe ele foarte.

168. Păzit-am poruncile Tale și mărturiile Tale, că toate căile mele înaintea Ta sînt, Doamne!

Că – știind, ca cel ce petreceam sub Tine, Văzătorul tuturor, că peste toate privești – nu numai că am împlinit poruncile Tale, dar am făcut-o cu fierbinte așezămînt.

169. Să se apropie rugăciunea mea înaintea Ta, Doamne! După cuvîntul Tău înțelepțește-mă!

Aducînd toată rugăciunea, se roagă să fie primită, să nu fie lepădată cererea. Și se roagă să ia nu omenească pricepere, ci cunoștința dumnezeieștilor cuvinte.

170. Să intre cererea mea înaintea Ta, Doamne! După cuvîntul Tău, izbăvește-mă!

„Cerere" numește rugăciunea, că aceasta am aflat-o și la ceilalți tălmăcitori. Deci încă prin multe feluri de cuvinte Îl îmblînzește pe Stăpînul.

171. Rîgîi-vor buzele mele laudă, cînd mă vei învăța îndreptările Tale.

Potrivită este hrănirii rîgîirea[1], că zice: Învățîndu-mă îndreptările Tale, voi aduce cîntare de laudă Ție, dascălului unor asemenea îndreptări.

172. Spune-va limba mea cuvintele Tale, că toate poruncile Tale sînt dreptate.

Voi dărui limba mea întru cugetarea cuvintelor Tale, știind că poruncile Tale sînt împodobite cu toată dreptatea.

173. Fie mîna Ta ca să mă mîntuiască! – pentru că poruncile Tale am voit.

„Le-am voit", zice Simmah, iar Achila și Teodotion: „le-am ales". Iar „mînă" numește dumnezeiasca lucrare, de la care se roagă să dobîndească dumnezeiasca mîntuire.

174. Dorit-am de mîntuirea Ta, Doamne, și legea Ta este cugetarea mea.

Doresc – zice – să dobîndesc de la Tine mîntuirea, fiindcă pururea și necurmat cuget Legea Ta.

---

[1] În trecut, oamenii trăiau simplu și vorbeau simplu, nu se fereau de metaforele trupesc-fiziologice, fiindcă nu cunoșteau fățarnica grosolănie „savantă", „civilizată", a vremurilor noi

175. Viu va fi sufletul meu și Te va lăuda, și judecățile Tale vor ajuta mie.

Și știu că nu mă voi înșela de a mea nădejde, ci voi dobîndi de la Tine adevărata viață, și Te voi lăuda pe Tine, Dătătorul bunătăților.

176. Rătăcit-am ca o oaie pierdută,

Acest cuvînt se potrivea să-l zică după păcat atît Prorocul, cît și întreaga fire a oamenilor.

caută pe robul Tău, că poruncile Tale nu le-am uitat!

Că, deși a trecut cu vederea unele din ele, nu le-a uitat însă desăvîrșit.

Ci Prorocul a adus rugăciunea aceasta pentru el, dar mîntuire a dobîndit toată firea oamenilor, că a alergat Păstorul cel bun către oaia rătăcită și, înconjurînd munții și dealurile (că întru acestea se rătăcise, slujind dracilor[1]), a aflat-o și, ridicînd-o pe umeri, a întors-o; și s-a veselit de dînsa mai mult decît de cele 99 ce n-au rătăcit. Însă noi, făcînd tîlcuirea Psalmului în scurt, rugăm pe cititori să nu se îndestuleze cu cele scrise, nici să socotească cum că acestea se cuvin numai Prorocului, ci fiecare să ia dintru ele folosul potrivit și să gătească patimilor sale doctorie vindecătoare.

TÎLCUIREA PSALMULUI 119

Cîntarea treptelor.

Teodotion a pus: „cîntarea suirilor", iar Simmah și Achila: „la suiri". Însă „suirile", ori „treptele", arată întoarcerea din Babilon a norodului robit. Că, mai-nainte știind darul Duhului și robia, și slobozirea ce avea să fie, mai-nainte le-a vestit pe amîndouă, măiestrind atît folosul acelora, cît și nouă aducîndu-ne de aici cîștigul.

Și „treptele" nu vestesc aceleași lucruri, ci una – primejdiile din Babilon, alta – bunele vestiri ale întoarcerii, alta – veselia din cale, alta – războaiele făcute după întoarcere, iar alta – zidirea Bisericii, felurimea prorociei îndepărtînd sațiul cîntării de laudă. Și fiecare dintru Psalmii aceștia s-a închipuit de ceata Sfinților ce erau atunci, că pe aceia îi arată prorocescul cuvînt că zic cele puse înainte. Iar Psalmul acesta dintîi „al treptelor" tîlcuiește primejdiile și mai-nainte vestește dumnezeiasca milostivire.

1. Către Domnul, cînd m-am necăjit, am strigat, și m-a auzit.

Începerea Psalmului ne-a învățat mărimea mîhnirii și covîrșirea dumnezeieștii iubiri de oameni, că zice: Mîhnit fiind, m-am rugat Stăpînului, și am dobîndit milostivirea Lui. Apoi, zice și ce cuvinte a grăit rugîndu-se:

[1] Capiștile păgînești se aflau în așa-zisele „locuri înalte", pe dealuri și munți, cum s-a arătat și în alte rînduri.

2. Doamne, izbăvește sufletul meu de buzele nedrepte și de limba vicleană!

Mă rog – zice – să mă izbăvesc de cei ce îmi vrăjmășuiesc cu nedreptate și se folosesc de amăgiri viclene. Unii ca aceștia erau cei ce îi puseseră curse lui Daniil pentru rugăciune, amarii pîrîși ai celor ce erau cu Anania.

3. Ce se va da ție și ce se va adăuga ție spre limba vicleană?

4. Săgețile Celui puternic sînt ascuțite cu cărbuni pustiitori.

Aici, darul Duhului îi mîngîie pe cei mîhniți și arată dreapta hotărîre scoasă asupra celor ce uneltesc în taină vicleșugul: că „puternic" numește pe Dumnezeul tuturor; „săgeți ale Celui puternic" – iuțimea pedepselor, din metafora săgeților slobozite, care taie aerul cu lesnire; iar „cărbuni pustiitori" – puterea, și cheltuirea și pustiirea pedepsei, pentru că așa este firea focului, în loc de: Nu te mîhni, săgetat fiind de limba cea nedreaptă, că gata sînt pedepsele ce se trimit de Dreptul Judecător, care au iuțimea săgeților și lucrarea cărbunilor făcători de pustiire.

5. Vai mie! – că nemernicia mea s-a îndelungat,

Zice: Pe acestea le grăiam rugîndu-mă, și, auzindu-le pe acestea, Iubitorul de oameni m-a miluit. Iar „nemernicie" numește petrecerea în străinătate. Și după cuviință s-a socotit lungă vremea de 70 de ani, că atîta a zis Prorocul că este viața desăvîrșită a oamenilor, zicînd: „Zilele anilor noștri – 70 de ani întru dînșii."

sălășluitu-m-am în sălașele lui Chidar.

Chidar a fost al doilea fiu al lui Ismail, și strănepoții acestuia sînt sălășluiți nu departe de Babilon pînă în ziua de azi. Deci – de vreme ce de demult se împotriveau unii altora, că zice: „Scoate pe slujnică și pe fiul ei, că nu va moșteni fiul slujnicei împreună cu fiul meu Isaac!"[1] – după cuviință se tînguiesc ei că au căzut din slobozenia mai dinainte, și petrec aproape de cei jumătate-robi și sînt siliți a robi lor.

6. Mult a nemernicit sufletul meu!

Lungă este vremea nemerniciei! – zice.

Cu cei ce urau pacea, eram făcător de pace; cînd grăiam lor, se luptau cu mine în zadar.

Aici, ne învață răutatea Babilonienilor, că zice: Îmi vrăjmășuiau neavînd să mă prihănească cu nimic și îi foloseau ca pe niște războinici pe cei ce îmbrățișau pacea.

---

[1] Acestea le zice Sarra către Avraam despre Ismail, fiul Patriarhului din roaba Egipteancă Agar (vezi *Facerea*, capitolul 25).

TÎLCUIREA PSALMULUI 120

Cîntarea treptelor.

Şi Psalmul acesta este potrivit celor ce încă petreceau în Babilon.

1. Ridicat-am ochii mei la munţi: De unde va veni ajutorul meu?

Fiind îmbulzit de multe primejdii dureroase de tot felul, căutam cu ochii în toate părţile, dorind să dobîndesc vreun ajutor.

2. Ajutorul meu – de la Domnul,

Şi ştiu că nu voi dobîndi nici un ajutor omenesc, însă singură milostivirea lui Dumnezeu îmi este destul. Şi, arătînd puterea ajutorului, a adăugat:

Cel ce a făcut cerul şi pămîntul.

Că Cel ce le-a lucrat pe acestea cu cuvîntul are putere să-mi ajute şi mie. De aici, Prorocul le tîlcuieşte ce se cuvine să facă:

3. Să nu dai întru clătire piciorul tău, nici să dormiteze Cel ce te păzeşte!

Zice: Dacă vei stărui avînd nădejdea întărită întru Dînsul, vei dobîndi de la Dînsul toată purtarea de grijă. Iar pe acest „nu va dormita Cel ce te păzeşte" l-a pus omeneşte, luîndu-l din metafora celor ce străjuiesc cu sîrguinţă turme, şi oşti şi cetăţi. Că prin cele adăugate a arătat că dumnezeiasca fire este fără patimă:

4. Iată, nu va dormita, nici nu va dormi Cel ce păzeşte pe Israil.

Păzitorul este din fire priveghetor, dar, clătindu-te tu, şi El va primi lenevirea ca pe o dormitare, că nu Se va mai griji de tine, ci te va da celor ce voiesc să-ţi vrăjmăşuiască.

5. Domnul te va păzi pe tine, Domnul este acoperămînt ţie peste mîna ta cea dreaptă.

Aşa a zis şi în Psalmul 15: „Mai înainte vedeam pe Domnul înaintea mea totdeauna, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clătesc." Deci şi aici zice că: Fiind lîngă mîna mea cea dreaptă, mă va acoperi, şi mă va păzi şi mă va învrednici de toată purtarea de grijă.

6. Ziua, soarele nu te va arde, nici luna – noaptea.

Se zice că luna este nu numai umedă, ci şi fierbinte, şi că arde trupurile asemenea soarelui. Şi zice că: Dobîndind de la Dînsul purtarea de grijă, vei fi păzit nevătămat noaptea şi ziua. Încă le aduce aminte şi vechea istorie, fiindcă şi cînd s-au slobozit de robia Egiptenilor, umbrindu-se cu nor, n-au fost supăraţi de văpaia soarelui.

7. Domnul te va păzi pe tine de tot răul, păzi-va sufletul tău Domnul.

8. Domnul va păzi intrarea ta şi ieşirea ta de acum şi pînă-n veac.

Prin cele zise a arătat felurita purtare de grijă a lui Dumnezeu, care fiind de față, ne facem mai înalți decît neprietenii ce ne dau război și scăpăm de cursele vrăjmașilor văzuți și nevăzuți.

TÎLCUIREA PSALMULUI 121

Cîntarea treptelor.

Prorocul a potrivit și a alăturat Psalmii mai-nainte ziși celor mîhniți, iar pe acesta care este în mîini – celor ce primiseră bunele-vestiri ale întoarcerii și se apucaseră de călătoria cea prea-dorită lor. Că, bucurîndu-se și dănțuind, zic unii către alții:

1. Veselitu-m-am de cei ce mi-au zis: În casa Domnului vom merge.

Glasul acesta este al bunei-credințe, pentru că saltă și se bucură nu ca cei ce vor să-și ia ale lor case, ci ca unii ce vor să vadă casa dumnezeiască.

2. Stînd erau picioarele noastre în curțile tale, Ierusalime.

Acum ni se pare – zice – că stăm întru acele sfințite curți și săvîrșim dumnezeieștile slujbe.

3. Ierusalimul, cel ce se zidește ca o cetate a căreia împărtășire este dimpreună.

Iar Simmah, așa: „Ierusalimul cel zidit, care ca o cetate are împreunarea." Că cel ce acum este pustiu și are casele risipite iarăși va înflori, și se va îndesi și își va lua ogrăzile mai dinainte.

4. Că acolo s-au suit semințiile, semințiile Domnului, mărturia lui Israil, ca să se mărturisească numelui Domnului.

În vremea lui Roboam[1], semințiile s-au despărțit și cele zece s-au depărtat de la împărăția cea davidicească[2], iar după întoarcere s-a făcut o singură stăpînire și toți alergau la Ierusalim, aducîndu-I obișnuita slujbă lui Dumnezeu, după dumnezeiasca Lege. Deci acest lucru mai-nainte vestește Prorocul aici: cum că semințiile vor lua iarăși unirea la un gînd mai dinainte și se vor împreună-aduna în Ierusalim, lăudîndu-L pe Dumnezeu după obicei. Iar „mărturie" a numit dumnezeiasca Lege, care poruncea arătat să se adune Israil în locul pe care îl va alege Domnul Dumnezeu.

5. Că acolo au șezut scaunele la judecată, scaunele în casa lui David.

După ce mai-nainte a vestit cele dumnezeiești, acum mai-nainte le vestește și pe cele omenești, că – de vreme ce în Ierusalim s-a zidit nu numai dumnezeiasca Biserică, ci și casele împărătești, și acolo se adunau toți ca să dezlege cu judecată pricinile

[1] Fiul lui Solomon.
[2] Cum ziceam și într-o notă la tîlcuirea Psalmului 77, stih 67.

împotrivnice – de nevoie Prorocul a mai-nainte vestit-o și pe aceasta: că nu în Samaria vor alerga cele zece seminții, ci, precum în vremea lui David aveau în Ierusalim divan neclătit, așa se vor aduna acolo toți și după întoarcere.

6. Întrebați dar cele ce sînt spre pacea Ierusalimului, și – îndestulare celor ce te iubesc pe tine.

Iar Simmah, așa: „Întrebați de sănătate Ierusalimul; se vor liniști cei ce te iubesc pe tine", în loc de: Dobîndiți pace adîncă, întrebați de sănătate locuința Ierusalimului. Pentru că întru toată veselia petrec cei ce o iubesc pe aceasta.

7. Fie dar pace întru puterea ta și îndestulare întru zidurile turnului tău!

Iar Simmah, așa: „Să fie pace întru ograda ta, liniște întru palatele împărătești ale tale." Și dumnezeiescul David îi roagă ei (adică cetății Ierusalimului) cele bune: ca și ogrăzile, și casele împărătești și casele dintru dînsa să se îndulcească de toată pacea.

8. Pentru frații mei și pentru vecinii mei grăiam despre tine pace.

9. Pentru casa Domnului Dumnezeului nostru am căutat cele bune ție.

Zice: Și pe acestea le rog ție, nepetrecînd eu întru tine – căci cum ar fi putut să o facă cel ce-și primise sfîrșitul vieții cu multă vreme mai-nainte? –, ci dorind ca cei de o seminție cu mine să dobîndească pace, și casa Dumnezeului meu să-și ia strălucirea mai-dinainte.

TÎLCUIREA PSALMULUI 122

Cîntarea treptelor.

Psalmul acesta arată buna-credință a drepților de atunci.

1. Către Tine am ridicat ochii mei, Cel ce locuiești în ceruri.

Socotind de nimic tot ajutorul omenesc, aștept ajutorul Tău – o, Stăpîne! – și de a Ta purtare de grijă m-am atîrnat, că pe Tine Te știu Stăpîn al cerurilor. Și a zis că El locuiește în ceruri nu ca și cum ar fi scris împrejur cu locul, ci ca și cum Se bucură de Puterile nevăzute care locuiesc în cer.

2. Iată, precum sînt ochii slugilor la mîinile stăpînilor lor și precum sînt ochii slujnicei la mîinile stăpînei sale, așa – ochii noștri către Domnul Dumnezeul nostru,

Zice: Că, precum robii caută la mîinile stăpînilor, ca cei ce de acolo seceră pricinile vieții, așa și noi – Stăpîne! – de la Tine așteptăm să luăm dobîndirea bunătăților. Iar pe slujnică nu a pomenit-o grăind aceleași, ci arătînd întinderea așezămîntu-

lui și a voirii, că slujnicele, ca cele ce sînt împreună cu stăpînele lor în cămări și obișnuiesc a lua aminte la acestea totdeauna, doresc de la dînsele milostivirea mai mult decît slugile.

pînă cînd Se va milostivi spre noi.

Că nu hotărîm împrejur nădejdea aceasta cu vreme hotărîtă, ci așteptăm să ne învrednicim de milostivire.

3. Miluiește-ne pe noi, Doamne, miluiește-ne pe noi! –

Repetarea arată fierbințeala cererii.

că prea-mult ne-am umplut de defăimare,

4. prea-mult s-a umplut sufletul nostru,

Zice: Și cerem mila, nu ca unii vrednici să o dobîndim pe aceasta, ci ca cei ce ne-am făcut foarte ocărîți:

ocară celor îndestulați și defăimare celor mîndri.

Iar Simmah, așa: „Săturatu-s-a sufletul nostru, grăind asupra noastră cei îndestulați și netrebnicindu-ne cei mîndri." Pentru că – zice – rîzîndu-și de noi și batjocorindu-ne Babilonienii cei trufași, noi ne mîhnim. Iar după Cei 70, se cuvine a înțelege așa: „Ocară celor îndestulați și defăimare celor mîndri! Împotrivă întoarce, Stăpîne, lucrurile și adu primejdiile noastre asupra celor ce se trufesc acum pentru buna-norocire cu care sînt înfășurați!"

TÎLCUIREA PSALMULUI 123

Cîntarea treptelor.

După întoarcerea din Babilon, îngreunîndu-se de slobozenia Iudeilor, toți vecinii au pornit război de obște asupra lor și, adunînd neamuri barbare, s-au ostășit împreună asupra lor, nădăjduind că le vor stinge de tot și însăși pomenirea. Ci iarăși le-a ajutat Dumnezeul tuturor robilor Săi, și i-au biruit pe toți războinicii. Și zic acestea cei mai mulți dintre Proroci: și Ioil, și Iezechil, și Miheia, și Zaharia și mulți alții afară de aceștia. Acestea mai-nainte le vestește aici și Fericitul David.

1. De n-ar fi fost Domnul întru noi – zică dar Israil! –,

2. de n-ar fi fost Domnul întru noi cînd s-au ridicat oamenii asupra noastră,

3. negreșit de vii ne-ar fi înghițit ei pe noi

Nu puterii voastre – zice – să scrieți și să socotiți biruința, că Dumnezeu S-a făcut dăruitor al acesteia... Deci, dănțuind, spuneți unii către alții: De nu am fi do-

bîndit dumnezeiescul ajutor cînd au năpădit asupra noastră atîția neprieteni, nici de îngropare nu ne-am fi învrednicit, ci am fi fost înghițiți de dînșii de vii, ca de niște fiare.

cînd s-a iuțit mînia Lui[1] asupra noastră.

Prin acestea a arătat zavistia și vrăjmășia neamurilor vecine, căci crăpau văzînd slobozenia Iudeilor.

4. Negreșit apa ne-ar fi înecat pe noi,

5. pîrîu ar fi trecut sufletul nostru, negreșit ar fi trecut sufletul nostru apa cea nesuferită.

Pe toate le-a zis prin asemănare, că – de vreme ce a zis: „negreșit de vii ne-ar fi înghițit pe noi" – acum arată covîrșimea mulțimii, care năpădea ca un pîrîu și nădăjduia a-i acoperi pe toți. Și prea-potrivit a pus închipuirea pîrîului: că – precum pîrîul, adunîndu-se din multe ploi, se face mai repede – așa și cei ce au năpădit atunci asupra Ierusalimului s-au adunat din multe și felurite neamuri, dar s-au biruit și s-au risipit cu dumnezeiasca hotărîre. Că aceasta ne învață Prorocul:

6. Bine este cuvîntat Domnul, Care nu ne-a dat pe noi spre vînarea dinților lor.

Deodată a arătat împreună și cruzimea acelora, și ajutorarea lui Dumnezeu, că pe „dinți" i-a pus arătînd cruzimea acelora.

7. Sufletul nostru ca o pasăre s-a izbăvit de cursa vînătorilor,

Cu bună cunoștință și mulțumire mărturisesc a loru-și neputință, asemănîndu-se pe sine-și cu pasărea, și totodată propovăduiesc puterea lui Dumnezeu. Și arată tăria războinicilor, că pe aceia îi numesc „vînători", învățîndu-ne și chipul mîntuirii:

cursa s-a sfărîmat, și noi ne-am izbăvit.

Că nu am dobîndit numai mîntuirea, ci am văzut și pieirea vrăjmașilor.

8. Ajutorul nostru este întru numele Domnului, Celui ce a făcut cerul și pămîntul.

Pentru aceasta, defăimăm toată puterea omenească, avîndu-L ajutător pe Făcătorul cerului și al pămîntului, a Căruia și numirea ne ajunge nouă spre mîntuire.

[1] Pentru păgînătatea Iudeilor, căci uitaseră *Legea* cu desăvîrșire și toți își luaseră femei din neamuri, trăind asemeni neamurilor (vezi de pildă în *Prima carte a lui Ezdra*, capitolele 9 și 10)

TÎLCUIREA PSALMULUI 124

Cîntarea treptelor.

Cei ce au dobîndit biruința aceea cîntă lauda de biruință și propovăduiesc vîrtutea nădejdii spre Dumnezeu.

1. Cei ce nădăjduiesc spre Domnul – ca muntele Sionului,

Cel ce se îngrădește cu nădejdea spre Dumnezeu rămîne întemeiat, și neclătit, și vestit și slăvit ca muntele Sionului.

nu se va clăti în veac cel ce locuiește în Ierusalim.

Cel ce locuiește în Ierusalim se cade să petreacă după legile Ierusalimului, că, celor ce locuiesc așa și se pleacă scopului Legii, Prorocul le-a făgăduit întărire.

2. Munți mulți – împrejurul lui, și Domnul – împrejurul norodului Său

Că, precum munții înconjură cetatea, așa și dumnezeiasca purtare de grijă îngrădește norodul cel bine-credincios.

de acum și pînă-n veac.

Că puterea lui Dumnezeu nu este vremelnică, ci veșnică, și îi învrednicește de aceasta pe cei ce prețuiesc slujba Lui cum se cuvine.

3. Că nu va lăsa Domnul toiagul păcătoșilor peste soarta drepților,

Prin Isaia Prorocul, Dumnezeu i-a numit „toiag al mîniei" și pe Asirieni, că zice: „Vai Asirienilor, toiagul mîniei Mele și al urgiei Mele – în mîinile lor! Voi trimite urgia Mea neamului nelegiuit, și îi voi rîndui și îi voi porunci să facă pradă norodului Meu", în loc de: Folosindu-i pe Asirieni ca pe un toiag, îi pedepsesc pe cei vrednici de aceasta. Deci Prorocul zice și aici că, uneltind dreaptă hotărîre, Domnul tuturor nu va slobozi să se aducă toiagul celor fără de lege peste ceata drepților. Apoi, ne învață și pricina:

ca să nu-și tindă drepții întru fărădelegi mîinile lor.

Zice: Ca nu cumva, socotind că toate sînt fără de rînduială și neocîrmuite, cei ce se grijesc de cuviință să se plece către rău și să tragă de aici vătămarea.

4. Fă bine, Doamne, celor buni și celor drepți cu inima! –

După ce a arătat dreptatea lui Dumnezeu, face și cererea dreaptă, rugîndu-se ca cei buni să dobîndească răsplătirile cele deopotrivă. Aceasta a zis încă și Domnul: „Cu ce măsură veți măsura, împotrivă se va măsura vouă." Și: „Fericiți – cei milostivi, că aceia se vor milui."

5. iar pe cei ce se abat la îndărătnicii, duce-i-va Domnul cu cei ce lucrează fărădelege.

Pe „îndărătnicii" Achila le-a tălmăcit „încurcături", Simmah: „întorsături", iar Teodotion: „răzvrătiri". Iar Prorocul n-a cerut nimic cu nedreptate, ci ca cei buni să le dobîndească pe cele bune, iar cei ce părăsesc calea dumnezeiască și uneltesc îndărătnicii și încurcături să afle sfîrșitul potrivit.

Pace peste Israil!

Și, primindu-și aceia pieirea, aceștia au dobîndit pacea. Se cuvine însă a ști că această numire („Israil") a dobîndit-o Iacov cînd s-a învrednicit de dumnezeiasca vedere. Deci de acest nume se țin cei de un nărav și care au credință și suflet curate, că nu toți cei din Israil sînt „Israil", ci doar cei care au îmbrățișat buna-credință a lui Israil.

TÎLCUIREA PSALMULUI 125

Cîntarea treptelor.

Împărățind Chir, el a poruncit să se întoarcă toți Iudeii. Dar, avînd socoteală rea și împotrivindu-se dumnezeieștilor legi întru toate, cei mai mulți n-au voit a se întoarce, iar cîți se grijeau de buna-credință strămoșească și doreau slujba după Lege au făcut întoarcerea cu dragoste. Deci în Psalmul acesta, văzînd a lor slobozenie, aceștia se bucură și se roagă ca și cei de o seminție cu dînșii să o dobîndească pe aceasta.

1. Cînd a întors Domnul robia Sionului, făcutu-ne-am prea-mîngîiați.

Acest „prea" este aici însemnător de întindere: Multă veselie – zice – am dobîndit după ce a dezlegat Dumnezeu hotarul pedepsei și a dăruit celor robiți slobozenia.

2. Atunci s-a umplut de bucurie gura noastră și limba noastră de veselie;

Că, revărsîndu-ne de veselie, îndată am pornit limbile noastre spre cîntarea de laudă. Că acest nume, adică „veselie", Achila l-a tălmăcit „laudă", iar Simmah: „binecuvîntare"...

atunci vor zice între neamuri: Mărit-a Domnul a face cu dînșii!

Și acest lucru ne-a arătat pe noi mult-vestiți la toți, că toți se minunează de marea lucrare a lui Dumnezeu că ne-a izbăvit de acea amară robie. Încă și noi strigăm:

3. Mărit-a Domnul a face cu noi! – ne-am veselit.

Căci este lucru necuvios ca cei lipsiți de dumnezeiasca cunoștință să se minuneze de iubirea de oameni făcută spre noi, iar noi, cei ce am dobîndit facerea de bine, să bolim cu nemulțumirea.

4. Întoarce, Doamne, robia noastră ca pîraiele întru austru[1]!

Aceștia doresc ca și ceilalți de o seminție cu dînșii să dobîndească bunătățile cîștigate de ei, și Îl roagă pe Stăpînul cel de obște să-i împărtășească de slobozenie și pe aceia, încît mulțimea celor ce se întorc să se asemene pîrîului. Iar „austru" numește Ierusalimul, punîndu-i numirea de la starea locului, așa cum zic și Iezechil și Avacum. Dar cuvîntul însemnează și alta, pentru că, fiind umed, vîntul austru umple aerul de nori, și aduce ploi repezi și, avînd fire să topească zăpada, umple pîraiele de ape. Deci zice așa: Poruncește să se adune și ai noștri de o seminție risipiți pretutindeni și să călătorească asemeni unui pîrîu!

5. Cei ce seamănă cu lacrimi cu bucurie vor secera.

Și nu ne rugăm în zadar, ci cunoscînd roadele lacrimilor, căci cei ce seamănă semințele cu acestea se bucură văzînd secerișul îmbelșugat:

Mergînd, mergeau și plîngeau aruncînd semințele lor; dar venind, vor veni, cu bucurie luîndu-și spicele lor.

În multe chipuri a zis aceeași înțelegere, cu felurimea învățăturii negutătorind mai mult folosul.

TÎLCUIREA PSALMULUI 126

Cîntarea treptelor lui Solomon.

Solomon a zidit dumnezeiasca Biserică de demult, iar Zorobabel a ridicat-o după ce s-a surpat de Babilonieni. Acesta mi se pare că se numește aici „Solomon", ca cel ce din Solomon își trăgea neamul și ca cel ce a înnoit lucrul lui Solomon. Că proorocescul cuvînt nu se potrivește zidirii lui Solomon, ci celei făcute de Zorobabel după întoarcere: atunci, ei se ispiteau a o zidi, dar erau împiedicați de neamurile vecine, care adeseori le da război și zădăra împărăția Perșilor asupra lor. Iar Scriptura Ezdrei ne învață acestea mai descoperit. Deci, fiind împodobiți cu buna-credință, Zorobabel, și Iisus fiul lui Salatiil și cei împreună cu dînșii aduc învățătura aceasta a Psalmului:

1. De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc. De n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzește.

Nimeni să nu se bizuiască puterii sale, nici din ziditori, nici din străjuitori, ci să cheme dumnezeiescul ajutor; că, împreună-lucrînd acesta, amîndouă sînt lesnicioase, iar dacă întîrzie Dumnezeu ajutorul, deșartă este sîrguința oamenilor.

[1] Partea dinspre miazăzi, dar și vîntul cu același nume.

2. În deșert este vouă a mîneca[1] și a vă scula după ce ați șezut, cei ce mîncați pîinea durerii.

Și zice că, dacă Dumnezeul tuturor nu ajută, toate sînt deșarte: și mînecarea, și scularea spre păzirea cetății și spre zidirea ce zace înainte. Pentru aceea, sfătuiește pe cei ce mănîncă pîinea cu chinuire, pentru ridicările asupră ale războinicilor, să aibă nădejdile întru Dumnezeu.

Cînd va da iubiților Săi somnul,

3. iată moștenirea Domnului: fiii, plata rodului pîntecelui.

„Somn", aici, a numit cu închipuire odihna, fiindcă somnul dăruiește oamenilor odihnă. Deci zice: învrednicindu-ne Dumnezeu de a Sa purtare de grijă, vom putea a-i birui pe neprieteni, și a zidi fără osteneală, și a petrece cu întemeiere, și a dormi fără grijă și a ne face părinți ai multor fii, după făgăduință, că a făgăduit să facă neamul nostru ca nisipul de la marginea mării. Aceasta a zis și aici: „iată moștenirea Domnului: fiii, plata rodului pîntecelui", adică: Dumnezeiasca făgăduință și blagoslovenia împrejurul copiilor s-au dăruit ca oarecare plată nouă, celor ce am nădăjduit spre Dînsul.

4. Ca niște săgeți în mîna celui tare, așa – fiii celor scuturați.

Iar Teodotion: „ca niște săgeți în mîna celui puternic, așa – fiii tinereții." După acest înțeles au tălmăcit încă și Achila și Simmah. Și zice că: Noi, cei ce nădăjduim întru Dumnezeu, vom fi nu numai mulți, ci și puternici ca niște săgeți ce se slobozesc de un puternic; noi, cei ce acum sîntem slabi și foarte ticăloșiți – că aceasta arată acest „scuturați" –, vom fi tari foarte după ce vom dobîndi ajutorul de sus.

5. Fericit este cel care își va plini pofta sa dintru dînșii.

Adică dintru neprieteni, căci nu numai că nu ne vor birui, ci îi și vom birui pe aceștia și vom fi doriți și iubiți la toți.

Nu se vor rușina cînd vor grăi vrăjmașilor lor în porți.

Adică atunci cînd vom vorbi înaintea porților cu solii trimiși de vrăjmași – că după obiceiul cel vechi nici nu-i primeau în lăuntrul porților pe soli, ci afară făceau răspunsurile. Însă prin toate a arătat nebiruirea nădejdii spre Dumnezeu.

[1] „A se scula", „a se ridica și a porni devreme", cum am tălmăcit și în alt loc

TÎLCUIREA PSALMULUI 127

Cîntarea treptelor.

După ce în Psalmul rînduit mai înainte a arătat a cîtor bunătăți este pricinuitoare nădejdea întru Dumnezeu, aici fericește pe cei ce împreună cu nădejdea au și dumnezeiasca frică, prin care se crește avuția faptei bune. Că celor ce au crezut întru Dumnezeu le este de trebuință petrecerea cea după Dumnezeu, că acesta este hotarul desăvîrșit al bunei-credințe.

1. Fericiți – toți cei ce se tem de Domnul,

Prorocescul cuvînt nu l-a fericit pe cel din neamul lui Avraam, nici pe cel din sămînța lui Israil, ci pe cel împodobit cu frica lui Dumnezeu. Și Fericitul Petru zice aceasta, în Fapte: „Întru adevăr cunosc că Dumnezeu nu Se uită la față, ci primit este Lui întru toată limba cel ce se teme de El și lucrează dreptate." Prorocescul cuvînt a arătat și osebirea fricii celei dumnezeiești, că a adăugat:

care umblă în căile Lui.

„Că nu tot cel ce Îmi zice: Doamne Doamne! – va intra întru Împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu cel din ceruri." Deci osebirea celor ce se tem de Domnul este să nu pășească afară de dumnezeieștile cărări, ci întru dînsele să facă totdeauna călătoria.

2. Ostenelile roadelor tale le vei mînca,

Iar Simmah, așa: „Osteneala mîinilor tale o vei mînca", încît este arătat că nici Cei 70 n-au numit „roade" rodirea pămîntului, ci partea mîinilor. Și zice: Vei culege roadele bunătăților semănate de tine. Aceasta a zis încă și dumnezeiescul Apostol: „Cel ce seamănă cu scumpete cu scumpete va și secera, iar cel ce seamănă întru blagoslovenie întru blagoslovenie va și secera."

fericit ești tu și bine va fi ție.

Că nu numai cu cuvîntul vei fi dorit și vestit, ci și cu lucrul vei avea buna-norocire.

3. Muierea ta – ca o vie rodită în laturile casei tale.

Fiindcă întru acea vreme socoteau aceasta bună-norocire, cuvîntul le făgăduiește lor și buna rodire a muierilor, cît să se asemene cu viile înflorite și încărcate de struguri.

Fiii tăi – ca niște tinere odrasle de măslin împrejurul mesei tale.

Și în Psalmul 51 l-a asemănat pe cel drept cu măslinul – că a zis: „Eu, ca un măslin prea-rodit în casa lui Dumnezeu" –, și aici i-a asemănat măslinilor de curînd răsădiți pe copiii celui ce se teme de Domnul, ca cei ce primesc adăparea bunei-credin-

ţe, şi aduc rodul cel copt şi frunzele lor nu şi le leapădă, după bărbatul ce se fericeşte întru Psalmul dintîi.

4. Iată, aşa se va blagoslovi omul ce se teme de Domnul.

Că Dumnezeu este judecător al năravului, nu al neamului. Aşa, l-a învrednicit de cununi pe Iov, cel ce îşi trăgea neamul din Isav; aşa, l-a povăţuit către adevăr pe Avimeleh[1]; aşa – pe famen[2]; aşa, – pe Corneliu[3], aşa – pe toate neamurile.

5. Blagoslovi-te-va Domnul din Sion,

După părerea ce stăpînea atunci, că acolo socoteau că locuieşte Dumnezeu.

şi vei vedea bunătăţile Ierusalimului în toate zilele vieţii tale.

Că aceasta doreau să vadă cei ce s-au întors din Babilon şi au văzut pustiirea cetăţii.

6. Şi vei vedea pe fiii fiilor tăi.

Mare blagoslovenie se socotea şi vederea copiilor la bătrîneţe adînci, deci hotărăşte blagosloveniile cele unite cu socotelile. Iar cum că nu întru acestea ştie avuţia bunătăţilor, ne-a învăţat Fericitul Isaia: „Să nu zică famenul: Eu sînt lemn uscat. Că acestea zice Domnul famenilor celor aleşi: Acelea pe care Eu le voiesc, le voi da lor în casa Mea, şi în zidul Meu loc minunat şi nume bun, mai înalt decît al fiilor şi al fiicelor."

Pace peste Israil!

Iarăşi roagă pace lui Israil. Însă pacea adevărată este pacea cu Dumnezeu, iar Israilul cel trupesc, după ce a căzut dintru aceasta, s-a lipsit şi de cealaltă.[4]

---

[1] Împăratul din Gherara, Filistean, cel ce i-a găzduit pe Avraam, iar apoi pe Isaac, şi a răpit-o din neştiinţă pe Sarra.

[2] Iconomul împărătesei Candachia a Etiopilor, botezat de Sfîntul Apostol Filip (vezi *Faptele Apostolilor*, capitolul 8).

[3] Pentru Corneliu sutaşul, vezi *Faptele Apostolilor*, capitolul 10.

[4] Să audă aceasta ecumeniştii noştri – care se roagă împreună cu ereticii papistaşi, uniţi, protestanţi, neo-protestanţi, şi cu urîtorii de Hristos Iudei, şi cu păgînii mahomedani, şi cu vrăjitorii voo-doo africani, şi cu budhiştii, şi cu shintoiştii, şi cu închinătorii la foc zoroastrieni, şi cu toate celelalte neamuri de închinători la draci – care se adună, precum au făcut acum vreo cinci ani în Bucureşti, şi dau slavă zeului „Pace". Mă gîndesc la acel „San Egidio" din Piaţa Universităţii, care avea ca sub-scriere sloganul născocit de Bill Clinton: „Peace is the Name of God" („Pace este numele lui Dumnezeu"). Între timp, întîlnirile de acest fel s-au înmulţit, ortodocşii făcînd pace cu toată lumea împotriva lui Hristos, povăţuiţi de Papă, care e propovăduit ca „apostol al Păcii".

TÎLCUIREA PSALMULUI 128

Cîntarea treptelor.

Şi Psalmul acesta are prorocie a neamurilor ce se ridicau asupra Iudeilor după întoarcere. Şi se învaţă să zică:

1. De multe ori au bătut războiul cu mine, din tinereţile mele – zică dar Israil! –

2. de multe ori au bătut războiul cu mine, din tinereţile mele, şi n-au putut asupra mea.

„Tinereţe" numeşte petrecerea în Egipt şi izbăvirea de acolo. Şi, lăudîndu-L pe Făcătorul de bine, numără dumnezeieştile daruri, că zice: De demult, dintru început, mulţi neprieteni s-au ridicat asupra mea şi s-au ispitit a mă împresura cu tot felul de rele, dar prin dumnezeiescul ajutor am scăpat de bîntuielile acelora.

Iar mai adevărat, acestea se potrivesc norodului celui nou, care a primit multe năpădiri ale războinicilor, dar pe toţi i-a biruit şi i-a arătat pe neprieteni închinători ai lui Dumnezeu.

3. Peste spatele mele au teslărit păcătoşii,

Iar Achila şi Teodotion au tălmăcit „au arat". Şi cuvîntul arată bătăile şi muncile aduse de păgîni asupra purtătorilor de biruinţă Mucenici. Pe acestea le-au pătimit încă şi Fericitul Daniil şi minunaţii Anania, Azaria şi Misail, şi, în vremea lui Antioh, Macabeii.

îndelungat-a fărădelegea lor.

Achila a tălmăcit: „au lungit", iar Simmah: „au întins-o făcînd rău", în loc de: Au îngăduit multă vreme dîndu-mi războiul şi crescînd a loru-şi nelegiuire.

4. Domnul cel drept a tăiat grumajii păcătoşilor.

În loc de „grumaz", Achila şi Simmah au tălmăcit: „laţuri", iar Teodotion: „curse". Şi toate sînt adevărate: pentru că Dumnezeu a tăiat şi a rupt laţurile gătite Sfinţilor, şi a zdrobit cursele întinse lor şi înşişi grumajii păcătoşilor a tăiat.

5. Să se ruşineze şi să se întoarcă înapoi toţi cei ce urăsc Sionul!

Zice: Să cadă, şi să greşească din relele lor apucări şi să se întoarcă în fugă cei ce dau război Sionului.

6. Facă-se ca iarba pe case[1], care mai-nainte de a se smulge s-a uscat,

7. de care nu şi-a umplut mîna sa cel ce seceră şi sînul său cel ce adună mănunchele.

[1] În Răsărit, unde e uscăciune mare, acoperişul caselor nu se face ascuţit în ape, ci terasat, încît buruienile pot creşte pe el în voie.

Unele dintre pre-scrieri (adică izvoade) nu au „să se usuce", ci: „să se smulgă". Care lucru îl vedem pururea făcîndu-se și la țarini: că nimeni nu suferă să secere spicul verde și umed, ci îngăduie să se coacă și să se desăvîrșească, și atunci aduce asupră-i secera; iar buruiana ce răsare pe case se usucă mai-nainte de a odrăsli rod, de izbirea soarelui. Și se roagă ca sîrguințele războinicilor să se asemene acestora, primind sfîrșit mai-nainte de vreme.

8. Și n-au zis cei ce treceau: Blagoslovenia Domnului peste voi, blagoslovit-am pe voi întru numele Domnului!

Cei ce văd holde îmbelșugate obișnuiesc a se minuna de sîrguința lucrătorilor de pămînt și, trecînd, blagoslovesc pe cei ce seceră unele ca acestea. Iar celor ce culeg iarba de pe casă, niciodată nu le-a grăit cineva vreo astfel de blagoslovenie.

TÎLCUIREA PSALMULUI 129

Cîntarea treptelor.

Rugăciunea aceasta o aduce lui Dumnezeu ceata drepților. Și mărturisește însăși înainte-cuvîntarea Psalmului:

1. Dintru adîncuri am strigat către Tine, Doamne!

În loc de: Din însuși străfundul inimii trimit (și izbucnesc) în sus rugăciunea. Pentru că dumnezeiasca *Scriptură* îi prihănește pe cei ce folosesc și mișcă numai buzele, cum zice către Dumnezeul tuturor Prorocul Ieremia: „Aproape ești Tu, Doamne, de ruga lor, și departe de rărunchii lor!"; și cum îi prihănește pe Iudei Însuși Dumnezeu, zicînd prin Isaia Prorocul: „Norodul acesta cu buzele Mă cinstește, iar cu inima departe stă de Mine." Iar acum, cei ce se roagă dintru adîncul inimii trimit în sus rugăciunea:

2. Doamne, auzi glasul meu, fie urechile Tale luînd aminte la glasul cererii mele!

Și, grăind cuvintele acestea omenește, știe că Dumnezeu este fără de trup, pentru că a numit lucrarea auzitoare și văzătoare: că ochii noștri au puterea văzătoare, iar urechilor li s-a încredințat lucrarea auzitoare, iar Dumnezeu vede cu aceeași putere cu care și aude, și aude cu aceeași putere cu care și vede.

3. De vei căuta la fărădelegi, Doamne

Ceata drepților roagă pe Dumnezeu să nu măsoare pedepsele cu păcatele. Așa, și Fericitul Anania și cei împreună cu el au pus nelegiuirile norodului împrejurul feței lor.[1]

[1] Vezi la *Daniil*, capitolul 9.

Doamne, cine va suferi?

Că, dacă vei ține cumpenele osîndei după dreptate, cine va fi vrednic să sufere hotărîrea scoasă de aceasta? Că ar fi nevoie ca toți să pătimească pieirea.

Că la Tine este milostivirea.

Ai iubirea de oameni înjugată cu dreptatea și ai fire să o folosești mai mult pe aceasta decît pe aceea.

4. Pentru numele Tău Te-am așteptat, Doamne! Așteptat-a sufletul meu spre cuvîntul Tău.

În loc de „numele", Achila și Teodotion au tălmăcit: „frica", iar Simmah: „legea". Și toate acestea arată înțelesul graiului, că zice: Știind bunătatea Ta, căci folosești mila ca pe o lege, nu mă deznădăjduiesc de cele mai bune nădejdi, așteptînd făgăduința bunătăților. Că „cuvînt" a numit aici făgăduința, iar Dumnezeu a făgăduit iubire de oameni celor ce se pocăiesc.

5. Nădăjduit-a sufletul meu spre Domnul din straja dimineții pînă în noapte.

În loc de: „peste toată ziua", că straja de dimineață este ceasul cel mai de pe urmă al nopții, că ultimii străjeri pînă la vremea aceea străjuiesc.

6. Din straja dimineții să nădăjduiască Israil spre Domnul!

Nu se îndestulează drepții să aibă numai ei singuri bogăția nădejdii spre Dumnezeu, ci îi îndeamnă spre asemenea avuție și pe alții, pe toți, arătîndu-le cîștigul ce răsare de aici:

7. Că la Domnul este mila, și multă izbăvire la Dînsul,

Că Stăpînul este iubitor de îndurări și iubitor de oameni și le dă mîntuire celor ce se căiesc.

8. și El va izbăvi pe Israil de toate fărădelegile lui.

Cuvîntul acesta are acea prorocie pentru Stăpînul care zice: „El este Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii." Așa a zis și dumnezeiescul Gavriil către Sfînta Fecioară: „Vei naște Fiu, și vei chema numele Lui Iisus, că El va mîntui norodul Său de păcatele lui."

TÎLCUIREA PSALMULUI 130

Cîntarea treptelor.

Prorocescul cuvînt ne învață smerita cugetare și aduce în mijloc fața[1] îndrăgitorilor acesteia, ce se roagă și Îl induplecă pe Dumnezeu:

1. Doamne, nu s-a înălțat inima mea,

Înălțarea inimii îi vatămă nu numai pe păgîni, ci și pe Sfinți. Și ne învață Istoria Paralipomenilor pentru bine-credinciosul împărat Iezechia, zicînd: „S-a smerit dintru înălțimea inimii lui." Pentru aceasta îi sfătuiește și Domnul pe sfințiții Săi ucenici, zicînd: „Tot cel ce se smerește pe sine înălța-se-va, și cel ce se înalță pe sine smeri-se-va."

nici nu s-au înălțat ochii mei,

Osebirea celor trufași este să-și ridice sprîncenele, și să umfle bucile obrajilor și să-i defaime pe toți. Iar cei izbăviți de patima aceasta nu învață aceasta pe Judecătorul ca pe unul ce nu ar ști, ci Îl cheamă spre mărturie ca pe Cel ce știe.

nici n-am umblat întru cele mari,

Simmah a tălmăcit: „întru vrednicii", iar Achila: „întru măriri".

nici întru cele mai minunate decît mine.

Iar Simmah: „nici întru cei ce covîrșesc mai multe decît mine", în loc de: Pe sine-mi mă măsuram, și nu le-am făcut pe cele ce covîrșeau vrednicia mea.

2. De nu m-am smerit cu gîndul precum cel înțărcat spre maica lui, ci am înălțat sufletul meu, așa vei răsplăti spre sufletul meu!

Iar Simmah, așa: „De nu m-am făcut deopotrivă și de nu am asemănat sufletul meu celui înțărcat către maica lui, așa se va răsplăti sufletului meu." Zice: De nu m-am temut de Tine și nu m-am supus pe sine-mi Ție asemenea pruncului celui acum înțărcat de la țîță și care se teme de maica sa, ci am avut minte înaltă, mă rog să dobîndesc aceeași răsplătire.

3. Nădăjduiască Israil spre Domnul de acum și pînă în veac!

Prorocescul cuvînt a arătat pentru care pricină a povestit isprăvile: că nu povestesc a loru-și faptă bună lăudîndu-se, ci deșteptîndu-i și ridicîndu-i către aceeași rîvnă pe alții. Pentru aceea, au rugat tot Israilul să se țină de aceeași nădejde, și să o aibă pe aceasta totdeauna și să adune roadele ce răsar dintru dînsa.

[1] Cum am tot zis: „persoana".

TÎLCUIREA PSALMULUI 131

Cîntarea treptelor.

Psalmul acesta are multă asemănare cu cel de-al 88-lea, pentru că și aici, și acolo se roagă Dumnezeului tuturor cei robiți în Babilon, aducînd în loc de rugăciune făgăduințele făcute de Dînsul către marele David și rugîndu-se a dobîndi iertare. Are încă și prorocie a Mîntuitorului lumii, Celui ce a odrăslit după trup din neamul lui David.

1. Adu-Ți aminte, Doamne, de David și de toate blîndețele lui!

Fiindcă, multe greșind noi și lipsindu-ne de toată îndrăzneala, Te rugăm pe Tine, Stăpîne, să-Ți aduci aminte de David și de blîndețele și buna-credință ale aceluia. Încă și Psalmul mai-nainte rînduit a pomenit aceasta și ne-a învățat arătat smerenia cugetului lui.

2. Cum s-a jurat Domnului și s-a făgăduit Dumnezeului lui Iacov:

3. Nu voi intra în lăcașul casei mele, nu mă voi sui pe patul așternutului meu,

4. nu voi da somn ochilor mei, și genelor mele dormitare

5. și odihnă tîmplelor mele, pînă ce voi afla locul Domnului, lăcașul Dumnezeului lui Iacov!

Istoria Paralipomenilor ne învață acestea mai descoperit: că el s-a rugat întîi să zidească dumnezeiasca Biserică, iar după ce l-a oprit Dumnezeu prin Prorocul Natan și i-a mai-nainte vestit zidirea ce era să se facă de Solomon, s-a stînjenit de zidire, dar nu s-a lenevit, ci a adunat aur, și argint, și fier, și aramă, și lemne și pietre. Și toate acestea – după cum am zis – cartea aceea îi învață pe cei ce voiesc să o citească.

6. Iată, L-am auzit pe El în Efrata, aflatu-l-am pe dînsul în cîmpii dumbrăvii.

David se ruga să zidească Biserică lui Dumnezeu, și i s-a făgăduit că din rodul coapselor lui își va zidi lui-și Biserică însuflețită și cuvîntătoare: pe Unul Născut Cuvîntul lui Dumnezeu. Pentru aceea zice prorocia: „Iată, L-am auzit pe El în Efrata, aflatu-l-am pe el în cîmpii dumbrăvii." Că „Efrata" se numea cea care acum se numește Vitleem, și acolo S-a născut Stăpînul Hristos, Care, arătînd al Său trup Iudeilor, a zis tainic: „Stricați voi Biserica aceasta!" Iar „cîmpi ai dumbrăvii" numește locul Bisericii din Ierusalim, care era pustiu și nu avea nici o zidire pe dînsul; că, oprindu-l cu rugăciunea către Dumnezeu pe Îngerul cel pierzător, acolo a așezat altar marele David, și a adus jertfă și l-a afierosit spre zidirea Bisericii[1]. Și – fiindcă erau

[1] Sfîntul Înger fusese trimis să pustiască Ierusalimul, ca pedeapsă pentru păcatul lui David, care făcuse acea neîngăduită numărare a norodului: „Îngerul Domnului stătea atunci deasupra

două corturi[1]: unul din pietre și din lemne, iar altul din trup și din suflet, primul făcut de Solomon în Ierusalim, iar al doilea țesut în Vitleem de darul Preasfîntului Duh; și bine-credincioșii de atunci pe acela îl vedeau, iar pe acesta îl așteptau – după cuviință a zis prorocescul cuvînt: „Iată, L-am auzit pe Dînsul în Efrata – adică: Se va face de Duhul Sfînt – aflatu-l-am pe el în cîmpii dumbrăvii", adică pe cel zidit de Solomon, după făgăduința Duhului.

7. Intra-vom în lăcașurile Lui, închina-ne-vom la locul unde au stat picioarele Lui.

A schimbat timpul, și zice: Intrînd acolo, ne închinăm crezînd că Biserica s-a învrednicit de dumnezeiasca arătare. Căci această înțelegere are acest „unde au stat picioarele Lui", știind că Dumnezeu este nu numai fără de trup, ci și nescris împrejur. Dar dumnezeiasca *Scriptură* vorbește foarte trupește pentru Dînsul, măsurînd cuvintele cu auzurile omenești.

8. Scoală-Te, Doamne, întru odihna Ta,

„Odihnă" a lui Dumnezeu numește slujba după Lege, El neavînd trebuință și nici veselindu-Se de aceasta, ci îmbrățișînd buna-credință a celor ce o aduc. Și încă se roagă ca darul Lui să se arate iarăși și să i se dea Bisericii strălucirea mai dinainte.

Tu și sicriul sfințirii Tale!

După cuviință a pomenit Chivotul, fiindcă întru Sfintele Sfintelor era pus Chivotul cu tablele Legii, și deasupra acestuia sta curățitorul, și prin acela se făceau arhiereului oarecari vestiri ale dumnezeieștii arătări. Că Dumnezeu, Cel ce a făcut cerul și pămîntul, „nu locuiește în biserici făcute de mîini", după glasul Fericitului Pavel. Așa s-a rugat încă și înțeleptul Solomon: „Dacă cerul și cerul cerului nu este destul Ție..." Aceasta a zis și Însuși Dumnezeul tuturor: „Cerul Îmi este Mie scaun, și pămîntul – așternut picioarelor Mele. Care casă Îmi veți zidi Mie? Sau care e locul odihnei Mele?"

9. Preoții Tăi se vor îmbrăca cu dreptate, și cuvioșii Tăi se vor bucura.

---

ariei lui Ornan (Aravna) Iebuseul. Atunci, ridicîndu-și ochii săi, David a văzut pe Îngerul Domnului stînd între pămînt și cer, cu sabia goală în mîna sa, întinsă asupra Ierusalimului; și a căzut David și bătrînii cu fețele la pămînt, îmbrăcați în sac. Și a zis David către Dumnezeu: «Oare nu eu am poruncit să se numere norodul? Eu am greșit, eu am făcut rău; dar aceste oi ce au făcut? Doamne Dumnezeul meu, să vină mîna Ta asupra mea, asupra casei tatălui meu, iar nu asupra poporului Tău ca să-l piardă pe el!» Iar Îngerul Domnului a zis lui Gad Prorocul să spună lui David: «Să se suie David și să ridice un jertfelnic Domnului în aria lui Ornan Iebuseul.» Și s-a dus David, după cuvîntul lui Gad pe care i-l grăise în numele Domnului." (vezi *Cartea întîi a Cronicilor*, capitolul 21).

[1] Două Biserici.

Zice: Zidindu-se casa și Chivotul punîndu-se iarăși întru cele neintrate, preoții se vor face drepți săvîrşind slujba după Lege, iar cei ce nu s-au împărtăşit de vrednicia preoțească, dar s-au grijit de buna-credință, se vor umple de toată veselia.

10. Pentru David, robul Tău, să nu întorci fața unsului Tău!

„Uns" numește aici împărăția Iudeilor; și, de vreme ce împărații lor erau rău-credincioși, cei de atunci se roagă ca, pentru David, să nu se stingă neamul împărăției. Apoi, fac aducere-aminte de făgăduințe:

11. Juratu-S-a Domnul lui David adevăr, și nu Se va lepăda de dînsul:

Nemincinos – zice – e Cel ce S-a făgăduit, și izvor al adevărului, și neîmplinirea făgăduinței este din cele cu neputință.

Din rodul pîntecelui tău voi pune pe scaunul tău!

Aceasta este una dintre făgăduințe, și a primit sfîrșit: că nu singur Solomon, ci și cei din Solomon s-au învrednicit de scaunele împărătești. Iar sfîrșitul făgăduinței l-a adeverit Stăpînul Hristos, întărind împărăția lui David, că aceasta a vestit mai-nainte și Fericitul Isaia: „Prunc S-a născut nouă Fiul și S-a dat nouă, a Cărui stăpînie este peste umărul Lui, și se cheamă numele Lui: Înger al marelui sfat, Minunat, Sfetnic, Dumnezeu tare, Stăpînitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie. Amin." Și, după puține: „...ca să îndrepteze scaunul lui David și împărăția lui de acum și pînă în vremea cea din veac." După cum am zis, făgăduința aceasta a adeverit-o Stăpînul Hristos, iar pe cealaltă Dumnezeu nu a dat-o nehotărîtă, că a zis așa:

12. De vor păzi fiii tăi așezămîntul Meu și mărturiile Mele acestea care îi voi învăța pe dînșii, și fiii lor vor ședea pe scaunul tău.

Deci aceasta este făgăduința Stăpînului, iar nelegiuirea acelora a curmat cursul împărăției: căci, căzînd în păgînătate, Solomon a tras îndată asupră-și dumnezeiasca urgie, pentru care scaunul s-a tiranisit[1] și cele zece seminții au primit împărăția altuia. Mai pe urmă vreme, încă și cele două seminții s-au golit de davidiceasca împărăție.

13. Că a ales Domnul Sionul, osebitu-l-a pe el spre lăcaș Lui-Și:

Zice: De demult – o, Stăpîne – ai prețuit-o pe aceasta mai mult decît pe celelalte cetăți și ai arătat-o a Ta sălășluire.

14. Aceasta este odihna Mea în veacul veacului,

Zice: Tu ai zis acestea – o, Stăpîne! – și ai făgăduit că Te vei odihni în Sion de-a pururea. Și aceasta a și dobîndit sfîrșitul: că, deși Biserica cea veche s-a pustiit pentru nebunia Iudeilor, prin dumnezeiescul dar locurile de acolo s-au învrednicit de

[1] A fost apucat de tiranul Ieroboam, casa lui David rămînînd să stăpînească doar pe Iuda și Veniamin, cum am mai arătat.

Cruce, și de Înviere și de Înălțare, și toți aleargă din tot pămîntul și marea ca să capete blagoslovenia ce izvorăște întru acelea[1].

aici voi locui, că l-am ales pe dînsul!

Și acest stih a dobîndit sfîrșit, măcar că s-au schimbat casele, căci cuvîntul cel prorocesc a pomenit iar Sionul, întru care a fost și locul Crucii, și al Învierii.

15. Vînatul lui, blagoslovindu-l, îl voi blagoslovi,

Iar Simmah, așa: „Îngrășarea lui, blagoslovind-o, o voi blagoslovi", adică: Voi da lor îndestularea tuturor.

pe săracii lui voi sătura de pîine.

Voi da și celor lipsiți trebuința celor de nevoie.

16. Pe preoții lui îi voi îmbrăca cu mîntuire,

Pe aceea pe care a chemat-o mai sus „dreptate", aici a numit-o „mîntuire", că mîntuirea este rodul dreptății.

și cuvioșii lui cu bucurie se vor bucura.

Iar iubitorii bunei-credințe se vor umple de toată veselia.

17. Acolo voi răsări corn lui David,

Deci, după înțelegerea cea lesnicioasă, îl arată pe Zorobabel. Dar – de vreme ce acesta nu a trecut stăpînia nici la nepoți, nici măcar la fii – după cuviință nimeni nu ar putea să-l numească „corn" pe dînsul, care a povățuit puțină vreme, căci „cornul" arată oarece tare și statornic. Și, de vreme ce prorocia nu se potrivește lui Zorobabel, cuvîntul mai-nainte vestește nașterea după trup a lui Hristos, că așa a zis și Fericitul Petru în Fapte: „Proroc fiind David și știind că Dumnezeul lui S-a jurat cu jurămînt că din rodul mijlocului său va ridica pe Hristos după trup și Îl va pune pe scaunul lui, mai-nainte știind aceasta, a grăit pentru învierea Lui."

gătit-am Luminător unsului Meu.

Prorocescul cuvînt numește iarăși „Luminător" Biserica cea din David, care a primit lumina dumnezeirii.

18. Pe vrăjmașii lui îi voi îmbrăca cu rușine, iar peste dînsul va înflori sfințenia Mea.

Deci martori ai rușinii sînt Iudeii, care au îmbrățișat vrăjmășia, secerînd rușinea. Iar „sfințenia" numește bisericile de peste tot pămîntul și marea, care sînt trup al Stăpînului Hristos și primesc de la Dînsul izvoarele sfințeniei.

[1] Vorbește adică de hagialîcul la Sfintele Locuri, care azi s-a schimbat în turism mai mult sau mai puțin pios, dar superstițios și fariseic.

TÎLCUIREA PSALMULUI 132

Cîntarea treptelor.

În zilele lui Roboam (fiul lui Solomon), semințiile s-au despărțit: și cele zece i-au urmat lui Ieroboam, iar cele două au îmbrățișat davidiceasca împărăție. Iar după întoarcerea din Babilon, iarăși s-au împreunat, și au iubit împreună-glăsuirea, și aveau o stăpînie și săvîrșeau de obște slujba cea după Lege. Deci pe acestea mai-nainte le vestește Psalmul de față.

1. Iată dar: Ce este bun și ce e frumos, fără numai a locui frații împreună?

Prin înseși lucrurile – zice – ne-am învățat că nimic nu este mai dulce decît împreună-glăsuirea și unirea frățească. Iar „frați" numește semințiile, fiindcă boierii și începătorii de la care și-au luat acestea numirea au fost fii ai unui tată.

2. Ca mirul pe cap, care se pogoară pe barbă, pe barba lui Aaron,

Untul-de-lemn arhieresc era alcătuit din multe feluri de flori mirositoare, dar nici una dintru acelea nu slobozea atîta bună mireasmă de sine-și osebită, ci amestecarea tuturor și împreună-turnarea dădea prea-foarte bună mireasmă. Deci a asemănat cu acesta frățeasca împreună-glăsuire după cuviință, fiindcă împreunarea mai multor isprăvi face buna mireasmă a faptei bune desăvîrșite.

care se pogoară pe marginea îmbrăcămintei lui.

Zice: Darul dragostei se aseamănă cu mirul acela ce se vărsa peste capul lui Aaron, dar nu se pogora numai pînă la barbă, ci sfințea chiar și partea de prin prejurul pieptului a hainei. Că „margine" a numit ceea ce noi numim „guler", pe care și Achila a zis-o „gură a hainei". Deci: Precum sfințitul mir îl umplea pe preot de bună mireasmă – străbătînd de la cap, prin barbă, pînă la haină –, așa ajunge folosul dintru împreună-glăsuire de la începătorie pînă la supuși.

3. Ca roua Ermonului care se pogoară pe munții Sionului,

S-a mutat către altă icoană, învățîndu-ne iarăși folosul împreună-glăsuirii. Și a zis că aceasta se aseamănă cu roua ce vine peste Sion de la Ermon; și atîta este, cît și cărămizile lasă picături. Iar „Ermonul" este și el munte al Palestinei, care se cam deosebește de pămîntul lui Israil.

că acolo a poruncit Domnul blagoslovenia și viața, pînă în veac.

Nu în Ermon, ci în Sion, întru care s-a trimis peste Sfințiții Apostoli și roua de viață făcătoare a Preasfîntului Duh, prin care toți credincioșii dobîndesc veșnica blagoslovenie.

TÎLCUIREA PSALMULUI 133

Cîntarea treptelor.

Psalmul acesta se potriveşte şi celor ce s-au întors din Babilon, dar şi tuturor celor bine-credincioşi aduce sfătuire să-L laude pe Dumnezeu nu numai în fiecare zi, ci şi noaptea.

1. Iată, acum binecuvîntaţi pe Domnul toate slugile Domnului,

Nu al tuturor este acest lucru, a-L lăuda pe Dumnezeu, ci numai al celor ce îmbrăţişează dumnezeiasca stăpînie şi socotesc slujba Stăpînului pricinuitoare de mult folos. Pentru că osebirea celor ce au primit rănile păcatelor este să lăcrimeze, şi să se tînguiască şi să ceară dumnezeiasca iubire de oameni.

care staţi în casa Domnului, în curţile casei Dumnezeului nostru!

După ce a poruncit să laude pe Dumnezeu, a învăţat şi chipul cîntării de laudă, că dumnezeiescul Pavel a legiuit a ridica mîini cuvioase pretutindeni, dar mai ales în locurile afierosite pentru acest lucru se cuvine a aduce lui Dumnezeu îndatorita închinăciune.

2. În nopţi, ridicaţi mîinile voastre la cele sfinte şi binecuvîntaţi pe Domnul!

După ce i-a învăţat locul, îi învaţă şi vremea, că noaptea este potrivită cîntării de laudă, dînd multă linişte şi fiind izbăvită de gîlcevile cele multe. Iar acest „ridicaţi mîinile" porunceşte obiceiul care şi stăpîneşte.

3. Blagoslovi-te-va Domnul din Sion, Cel ce a făcut cerul şi pămîntul.

Căci, ca să nu prepuie cineva că Dumnezeul tuturor Se cuprinde şi Se scrie împrejur numai în Sion, L-a arătat pe Dînsul Ziditor al tuturor, după cuviinţă: că prin „cer" şi prin „pămînt" a cuprins toată zidirea, că în cer sînt Îngerii, iar pe pămînt petrec oamenii şi cele făcute pentru aceştia.

TÎLCUIREA PSALMULUI 134

Aliluia. Cîntarea treptelor.

Aceasta este altă laudă care s-a adus lui Dumnezeu de cei ce au dobîndit slobozenia. Iar tîlcuirea lui „aliluia" am zis-o mai-nainte întru altele.

1. Lăudaţi numele Domnului, lăudaţi pe Domnul,

Fiindcă dumnezeiasca fire este nevăzută, ne porunceşte a o lăuda pe aceasta după cuviinţă, zicînd: „Lăudaţi numele Domnului!" Îndestulaţi-vă – zice – cu numirea lui Dumnezeu şi nu căutaţi a vedea cele cu neputinţă de văzut!

2. cei ce stați în casa Domnului, în curțile casei Dumnezeului nostru!

Zice: După ce v-ați izbăvit de robia Babilonienilor și ați dobîndit buna-cuviință și podoabă a dumnezeieștilor curți, lăudați-L pe Dătătorul bunătăților acestora!

3. Lăudați pe Domnul, că este bun Domnul!

Faceți pricină a cîntării de laudă bunătatea Celui ce este lăudat!

Cîntați numele Lui, că este bun!

Mult cîștig se pricinuiește vouă și de aici – zice. Apoi, pomenește facerile de bine către dînșii:

4. Că pe Iacov Și-a ales Lui-Și Domnul, pe Israil, spre moștenire Lui-Și.

Iar Simmah, așa: „pe Israil, spre alegere Lui-Și." Zice: Pe dînsul l-a învrednicit de mai multă purtare de grijă, și l-a numit norod al Său și, de toți oamenii grijindu-Se, de acesta s-a grijit cu covîrșire. Pe acestea le-a zis încă și Fericitul Moisi: „Cînd a împărțit Cel Preaînalt neamurile, cînd a risipit pe fiii lui Adam, a pus hotarele neamurilor după numărul îngerilor lui Dumnezeu: și s-a făcut parte a Domnului Iacov, norodul Lui, Israil – funia moștenirii Lui."

5. Că eu am cunoscut că este mare Domnul, și Domnul nostru – peste toți dumnezeii.

Prin înseși lucrurile – zice – ne-am învățat vîrtutea Dumnezeului nostru și că dumnezeii închinați de celelalte neamuri nu vor putea nicidecum a se alătura cu Dînsul, că nimeni nu alătură pe Cel ce este, și de-a pururea este, cu cel ce nu este nicidecum. Apoi, arată puterea lui Dumnezeu din zidire:

6. Toate cîte a vrut, Domnul a făcut, în cer și pe pămînt, în mări și întru toate adîncurile.

Cele făcute nu sînt măsurate deopotrivă cu puterea, ci cu voirea: că putea să zidească încă mult mai multe decît acestea și cu mult mai mari, ci atîtea și unele ca acestea a voit. Dar toate sînt ale Lui făpturi: cerul și cele cerești, pămîntul și cele pămîntești, marea și cele dintru dînsa. Iar „adîncuri" numește mulțimea cea nemărginită a apelor, că le-a numit cu multe nume de mări, fiindcă în multe noianuri s-a despărțit marea cea una: că unul este sînul Atlantic, și altul Oceanul, și noianul cel Tirenian, și cel Ionian, și cel Egeean, și cel Arabic, și cel Indian, și Marea Neagră, și Propontida[1], și Elespontul[2] și alte noianuri, mai multe decît cele zise.

7. Ridicînd nori de la marginea pămîntului,

Pentru că, cu dumnezeiescul cuvînt, firea apelor cea curgătoare în jos se trage în sus, și se înalță în văzduh și adapă pămîntul. Și a zis că aceasta se ridică „de la margi-

[1] Marea Marmara.
[2] Strîmtoarea Dardanelelor.

nea pămîntului", căci din apele mărilor se strînge, iar „margini ale pămîntului" sînt sînurile mărilor.

fulgerele spre ploaie le-a făcut

Prin fulgere mai-nainte vestește dăruirea ploilor și arată minune mai prea-slăvită decît toate minunile: că, străbătînd prin ape, focul cel fulgerător nici pe acelea nu le înfierbîntă, nici el însuși nu se stinge.

Cel ce scoate vînturile din vistieriile Sale.

„Vistierii" ale vînturilor nu zice că sînt oarecari cămări, ci, de vreme ce voia dumnezeiască pornește cu lesnire vîntul cînd aerul e lipsit de acesta, pe ea a numit-o „vistierie", căci, îndată ce poruncește, despre toate părțile se adună vînturile. Așa, după ce a arătat zidirea și purtarea de grijă cele de obște, de aici înainte povestește facerile de bine către Iudei:

8. Care a bătut pe cele întîi-născute ale Egiptului, de la om pînă la dobitoc.

A pus întîi rana cea mai de pe urmă, fiindcă după aceasta au primit Iudeii slobozenia.

9. Trimis-a semne și minuni în mijlocul tău, Egipte,

Prin acestea a arătat lucrările de minuni cele de tot felul și pedepsele.

întru Faraon și întru toate slugile lui.

Că nu a putut împărăția să izbăvească Egiptul de bătăile slobozite de Dumnezeu, ci întru aceleași rele au căzut și supușii, și împăratul. Așa a zis Dumnezeul tuturor și către marele Moisi: „Iată, Eu bat pe tot cel întîi-născut al Egiptului, de la cel întîi-născut al lui Faraon cel ce șade pe scaunul său, pînă la cel întîi-născut al roabei din moară."

10. Care a bătut neamuri multe

Pe cele ce au locuit de demult în Palestina.

și a ucis împărați tari:

11. pe Sihon, împăratul Amoreilor, și pe Og, împăratul Vasanului

Dumnezeiescul Moisi a stricat împărăția acestora.

și toate împărățiile lui Hanaan.

Pe aceștia i-a biruit Fericitul Iisus al lui Navi, și a împărțit norodului țările și cetățile stăpînite de aceia. Aceasta zice și aici Prorocul:

12. Și a dat pămîntul lor moștenire, moștenire lui Israil, norodului Său.

Căci pămîntul stăpînit de demult de acei împărați păgîni a fost dat lui Israil de Dumnezeul său ca pe o moștenire părintească.

13. Doamne, numele Tău este în veac, și pomenirea Ta în neam și în neam!

Că mărimea minunilor făcute de Tine i-a învățat pe toți să știe numele Tău, și pomenirea facerilor Tale de bine se va păzi încă și întru neamurile ce vor fi.

14. Că va judeca Domnul norodul Său, și spre slugile Sale Se va umili.

Zice: Văzînd că ni se dă război de vrăjmași, nu ne vei trece cu vederea, nici nu vei aduce asupră-ne pedepse vrednice de păcatele noastre, ci ne vei fi milostiv și blînd. Așa, după ce a arătat puterea Celui ce este cu adevărat Dumnezeu, arată și neputința celor ce se numesc „dumnezei", dar nu sînt. Și, de vreme ce i-a numit „dumnezei", i-a arătat că, împreună cu lucrarea, sînt pustii și de numire:

15. Idolii neamurilor – argint și aur, lucruri de mîini omenești.

Zice: Dumnezeul nostru este Făcător al tuturor, iar aceia nu numai că nu au putere ziditoare, ci însuși chipul și l-au luat de la meșteșugul omenesc, că din materie și din meșteșug este înființarea lor.

16. Gură au, și nu vor grăi; ochi au, și nu vor vedea;

17. urechi au, și nu vor auzi;

Au – zice – icoane ale simțurilor, dar sînt lipsite de lucrarea acestora.

că nu este duh în gura lor.

De acesta s-a împărtășit încă și firea celor necuvîntătoare, pentru că fiecare din jivine răsuflă, iar idolii nu se împărtășesc de acesta nici cît cele necuvîntătoare măcar.

18. Asemenea lor să fie cei ce îi fac pe dînșii și toți cei ce nădăjduiesc spre dînșii!

De această nesimțire sînt vrednici să se împărtășească și cei ce îi zidesc pe dînșii, și cei ce se închină lor, că drept este ca cei ce se împărtășesc de cuvîntare, dar socotesc dumnezei pe cei lipsiți de viață și de cuvîntare, să se împărtășească de necuvîntarea acelora.

19. Casa lui Israil, binecuvîntați pe Domnul!

Zice: Aceia dau slujbă și cinste idolilor neînsuflețiți, iar voi lăudați-L pe Făcătorul tuturor!

Casa lui Aaron, binecuvîntați pe Domnul!

A deosebit pe preoți de norod și a poruncit a-L lăuda deosebi, prin aceasta arătînd deosebirea.

20. Casa lui Levi, binecuvîntați pe Domnul!

Aici este iarăși altă deosebire, căci leviții erau mai cinstiți decît ceilalți, dar mai jos decît preoții. Deci – ca aceștia să nu răpească vrednicia preoțească, fiindcă de de-

mult au îndrăznit și acest lucru, trăind dumnezeiescul Moisi[1] – de nevoie i-a deosebit și pe aceștia de preoți.

Cei ce vă temeți de Domnul, binecuvîntați pe Domnul!

Aceasta este altă ceată, care nu-și trăgea neamul din Iacov, dar îmbrățișa buna-credința aceluia. Așa îi numea încă și pe nemernicii cei bine-credincioși, și acest lucru este destul să-i învețe pe Iudei că Dumnezeul tuturor alege mai mult rudenia năravurilor decît rudenia trupească.

21. Bine este cuvîntat Domnul din Sion, Cel ce locuiește în Ierusalim!

Fiind binecuvîntat, Dumnezeu binecuvîntează: dar El binecuvîntează cu lucrul, iar El Se binecuvîntează cu cuvîntul; și cei ce Îl laudă grăiesc graiuri, iar El dăruiește înapoi blagoslovenia prin lucruri. Și a zis că El locuiește în Ierusalim nu scriind împrejur dumnezeiasca fire acolo, ci acolo știind atunci dumnezeiasca arătare.

TÎLCUIREA PSALMULUI 135

Aliluia.

Prorocescul dar a scris lauda aceasta acelorași, lucrîndu-le lor folosul prin mai multe învățături.

1. Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui!

Zice: Aduceți lui Dumnezeu lauda de mulțumire, pomenind bunătățile dăruite vouă de Dînsul și minunîndu-vă de mila Lui cea nemăsurată!

2. Mărturisiți-vă Dumnezeului dumnezeilor, că în veac este mila Lui!

Al „dumnezeilor", zice aici, nu al idolilor, că nu L-ar fi numit pe Dînsul Dumnezeu al celor ce nu sînt dumnezei, că Dumnezeu nu este Dumnezeu al morților, ci al viilor. Deci „dumnezei" îi numește pe cei cinstiți cu preoția, care s-au făcut și fii ai lui Dumnezeu. Așa zice și în Lege: „Pe dumnezei nu îi vei grăi de rău, și pe stăpînitorul norodului tău nu-l vei cleveti." Și: „Fiu întîi-născut al Meu Îmi este Israil." Și, prin Isaia: „Fii am născut și i-am înălțat." Și, în Psalmi: „Eu am zis: Dumnezei sînteți și fii ai Celui Preaînalt." Pe aceștia i-a numit „dumnezei", pe cei care s-au făcut fii ai lui Dumnezeu.

3. Mărturisiți-vă Domnului domnilor! – că în veac este mila Lui.

Și împărații, și principii îi stăpînesc pe supuși luînd stăpînirea de la Dumnezeu. Așa a zis și Domnul: „Împărații limbilor le domnesc pe ele și stăpînitorii le stăpînesc pe dînsele." Sînt încă și oarecari Îngeri numindu-se Domnii. Pentru aceasta a zis și

[1] Am amintit de aceasta într-o altă notă, de la tîlcuirea Psalmului 98.

dumnezeiescul Apostol: „Căci, deşi sînt aşa-zişi dumnezei, fie în cer, fie pe pămînt – precum şi sînt dumnezei mulţi şi domni mulţi , dar nouă unul ne este Dumnezeu: Tatăl, de la Care sînt toate, şi noi întru Dînsul; şi unul ne este Domnul: Iisus Hristos, prin Care sînt toate, şi noi printr-Însul." Pe Acesta L-a numit Psalmul Domn al adevăraţilor domni.

4. Singurul Care a făcut minuni mari, că în veac este mila Lui.

Mari lucrări sînt şi cele ale robilor Lui celor iubiţi: numim „dumnezeieşti" şi minunile lui Moisi, şi pe ale lui Iisus Navi, şi pe ale lui Ilie, aşijderea încă şi semnele făcute de Sfinţiţii Apostoli; deci după cuviinţă L-a numit Prorocul pe Dînsul: „singur Ziditor al marilor minuni". Apoi, arată şi făpturile Lui cele mari:

5. Celui ce a făcut cerul întru pricepere, că în veac este mila Lui.

Că şi numai văzîndu-se, cerul propovăduieşte înţelepciunea lui Dumnezeu, că multă îi este mărimea, şi frumuseţea şi rămînerea peste multă vreme.

6. Celui ce a întărit pămîntul peste ape, că în veac este mila Lui.

Şi acest lucru este vrednic de minune şi covîrşeşte mintea omenească: adică, fiind înconjurat de ape despre toate părţile, pămîntul să stea şi să rămînă întru a sa fire. Şi după cuviinţă a înjugat marele scriitor mila Lui cea veşnică cu toate graiurile, fiindcă Iubitorul de oameni le-a zidit pe toate nu pentru a Sa trebuinţă, ci pentru singură iubirea de oameni.

7. Celui ce a făcut luminătorii mari, că în veac este mila Lui.

Împărtăşindu-se de dumnezeiasca purtare de grijă, oamenii obişnuiesc a aprinde făclii, dar tot focul de prin prejurul pămîntului nu urmează strălucirea unei singure stele. Iar decît toate stelele şi decît însăşi luna, prea-luminat este soarele: că, arătîndu-se, şi pe acelea le acoperă, şi razele aceleia le tîmpeşte[1].

8. Soarele – spre stăpînirea zilei, că în veac este mila Lui.

9. Luna şi stelele – spre stăpînirea nopţii, că în veac este mila Lui.

Zice: A împărţit luminătorilor vremea: şi cu razele soarelui face ziua, iar cu luna şi cu stelele luminează noaptea, prin fiecare din cele făcute arătînd a Sa bunătate.

10. Celui ce a bătut Egiptul cu cei întîi-născuţi ai lor, că în veac este mila Lui.

Dar poate s-ar fi nedumerit cineva: Cum se lucrează moartea prin milă? Deci privească dezlegarea graiurilor puse înainte, că Cel ce îi miluieşte pe cei nedreptăţiţi îi munceşte pe cei ce nedreptăţesc, că aceasta a adăugat aici şi Prorocul:

11. Şi a scos pe Israil din mijlocul lor, că în veac este mila Lui.

[1] Adică le toceşte, le face să nu mai aibă putere.

Mila pentru norodul acesta a adus pedeapsa asupra acelora. Dar şi aceea, şi aceasta s-a amestecat cu dreptatea, că şi pe aceştia i-a miluit după dreptate, şi pe aceia i-a muncit cu dreptate.

12. Cu mînă tare și cu braț înalt, că în veac este mila Lui.

„Mînă" a numit lucrarea, iar „braț" – tăria, și prin amîndouă a arătat că, prin mîntuirea făcută norodului, a descoperit a Sa putere.

13. Celui ce a despărțit Marea Roșie întru despărțituri, că în veac este mila Lui.

Oarecari, urmînd basmelor iudaicești, au zis că despărțirile Mării Roșii s-au făcut deopotrivă numărate cu cele 12 seminții, fiindcă Prorocul a zis nu „despărțire", ci „despărțiri". Dar se cădea să știe ei că noianul, tăindu-se, s-a făcut două în loc de unul, pentru că apa le era lor zid de-a dreapta și de-a stînga, „despărțiri" numind așadar tăierea în două părți a noianului.

14. Și a trecut pe Israil prin mijlocul ei, că în veac este mila Lui.

15. Și a scuturat pe Faraon și puterea lui în Marea Roșie, că în veac este mila Lui.

Că amîndouă sînt lucruri ale puterii Lui: și a-i trece pe aceștia cu lesnire noianul, și a-l cufunda pe acela în ape.

16. Celui ce a trecut pe norodul Său în pustie, că în veac este mila Lui.

Încă și aceasta este dovada tăriei Lui dumnezeiești: să hrănească atîta norod într-atîta vreme în pustie și să dăruiască lui îndestularea celor de nevoie și de trebuință.

17. Celui ce a bătut împărați mari, că în veac este mila Lui.

18. Și a ucis împărați tari, că în veac este mila Lui.

Întru cele trecute, am făcut în scurt tîlcuirea acestora.

19. Pe Sihon, împăratul Amoreilor, că în veac este mila Lui.

20. Și pe Og, împăratul Vasanului, că în veac este mila Lui.

Și, lăsîndu-i pe ceilalți împărați, nu așa prost i-a pomenit cu deosebire pe aceștia, ci aducîndu-i aminte norodului de biruința dată de Dumnezeu: că aceia se făleau pentru tăria, și pentru silnicia și pentru mărimea trupului, iar Og și pe pat de fier se culca pentru mărimea trupului, care pat era lung de 9 coți, cu lățimea de 5[1].

21. Și a dat pămîntul lor moștenire, că în veac este mila Lui.

22. Moștenire lui Israil, slugii Sale, că în veac este mila Lui.

Că, după ce i-a cheltuit pe toți aceia cu moartea, l-a arătat stăpîn al pămîntului lor pe Israil.

---

[1] 4,32 m pe 2,4 m.

23. Că întru smerenia noastră ne-a pomenit pe noi Domnul, că în veac este mila Lui.

24. Şi ne-a izbăvit pe noi de vrăjmaşii noştri, că în veac este mila Lui.

Şi Fericitul Moisi îi pomeneşte pe aceştia, că zice: „Au suspinat fiii lui Israil, şi s-a suit strigarea lor către Dumnezeu." Însă iarăşi i-a miluit şi după ce au fost robiţi, şi în pămîntul lor părintesc i-a întors.

25. Cel ce dă hrană la tot trupul, că în veac este mila Lui.

De la purtarea de grijă din parte, s-a mutat iarăşi către cea de obşte, propovăduind purtarea de grijă a lui Dumnezeu împrejurul tuturor, că nu numai oamenilor, ci şi dobitoacelor le aduce hrana potrivită. Aşa a zis şi Domnul întru sfinţitele Evanghelii: „Căutaţi la păsările cerului, care nici nu seamănă, nici nu adună în vistierii, şi Tatăl vostru cel ceresc le hrăneşte pe ele."

26. Mărturisiţi-vă Dumnezeului ceresc, că în veac este mila Lui!

Dumnezeul nostru este Dumnezeu al tuturor, că este Făcător al tuturor, dar cu covîrşire este Dumnezeu al cerului, slujindu-Se şi lăudîndu-Se de Îngerii ce petrec în cer, fiindcă locul acela este curat de păcat.

TÎLCUIREA PSALMULUI 136

Psalmul acesta este nescris deasupra la Evrei, dar, obraznic lucru îndrăznind, oarecare l-a scris deasupra: „Lui David, prin Ieremia", adăugînd şi aceea, adică: „Nescris deasupra la Evrei." Ci însăşi plăsmuirea aceasta a deasupra-scrierii propovăduieşte nebunia celui ce a scris-o: căci Ieremia nu s-a dus în Babilon în robie împreună cu ceilalţi, ci, petrecînd puţină vreme în Ierusalim, s-a împărtăşit de călătoria în Egipt împreună cu Iudeii cei fără de lege care l-au silit a-i urma. Deci cum se potriveşte Ieremiei să zică: „La rîul Babilonului, acolo am şezut şi am plîns"? Că Psalmul nu se cuvine nicidecum Prorocului aceluia este arătat din cele zise, dar pricina Psalmului este vădită, că cei ce au fost duşi robi şi au dobîndit întoarcerea povestesc cele ce li s-au întîmplat în Babilon.

1. La rîurile Babilonului, acolo am şezut şi am plîns cînd ne-am adus aminte de Sion.

Cei mîhniţi obişnuiesc a apuca locurile cele mai pustii şi a-şi tîngui acolo ale lor primejdii. Deci şi aceştia, şezînd lîngă ţărmurile rîurilor şi gîndind la pustiirea mitropoliei lor, multe lacrimi vărsau, ce urmau curgerilor apei.

2. În sălcii în mijlocul lor am spînzurat organele noastre.

Că acestea le erau cu totul netrebnice, fiindcă Legea le poruncea să împlinească slujba lui Dumnezeu într-un singur loc.

3. Că acolo ne-au întrebat pe noi cuvinte de cîntări cei ce ne-au robit pe noi și cei ce ne-au dus pe noi: Cîntare cîntați nouă din cîntările Sionului!

Luîndu-ne în batjocură și punîndu-se asupra primejdiilor noastre, ne porunceau să le cîntăm și să-i veselim cu cîntările noastre, nu ca să ia de aici vreun folos, ci ca pe ale noastre să le rîdă.

4. Cum vom cînta cîntarea Domnului în pămînt străin?

Iar noi, știind nelegiuirea celor ce ne porunceau, nu ne-am supus lor. Însă acestea sînt mustrare a Iudeilor celor fără de lege care se sîrguiau a împlini Legea și săvîrșeau cele după Lege afară de locurile legiuite.

5. De te voi uita, Ierusalime, uitată să fie dreapta mea!

6. Să se lipească limba mea de grumazul meu de nu-mi voi aduce aminte de tine,

Acestea se învață de Prorocul să le zică, ca să aibă neuitată pomenirea sfințitei cetăți și, mîngîindu-se cu nădejdile întoarcerii, să nu deprindă păgînătatea celor ce i-au robit. Deci zic: Chiar departe de tine fiind – o, Ierusalime! –, nu am dat uitării pomenirea ta, iar de aș face așa, aceasta să pătimesc și să nu dobîndesc ajutorul cel de sus. Că pe acesta îl numește „dreaptă".

de nu voi pune înainte-mi Ierusalimul ca început al veseliei mele.

Zice: Cap al veseliei mele am vederea ta, și a ta înnoire și praznicele dintru tine, că prin acelea dobîndesc eu adevărata veselie.

7. Adu-Ți aminte, Doamne, de fiii lui Edom, în ziua dărîmării Ierusalimului, care ziceau: Stricați-l, stricați-l pînă la temeliile lui!

Idumeii, ce se trăgeau din Isav, au rămas ținînd părinteasca vrăjmășie. Aceștia, cînd Ierusalimul se ardea și se risipea de Haldei, ziceau bucurîndu-se: „Stricați-l, stricați-l pînă la temeliile lui!", în loc de: Răsturnați-l din temelie pe dînsul, cît nici înseși urmele temeliilor să nu rămînă!

8. Fiica Babilonului, ticăloasă!

Așa, după ce a dat lui Dumnezeu judecata Iudeilor, mai-nainte grăiește și pieirea ce avea să fie cetății Babilonului, și o numește pe dînsa „ticăloasă" ca pe ceea ce avea să fie mișea[1]. Iar Achila, în loc de „ticăloasă", a zis: „mai-nainte prădată".

Fericit este care va răsplăti ție răsplătirea ta care ai răsplătit nouă!

Și ce este aceasta?

[1] „Mișel" – „sărman", „nemernic", „ticălos", „netrebnic".

9. Fericit este care va apuca şi va lovi pruncii tăi de piatră!

Că, de vreme ce şi ei i-au omorît cu cruzime pe pruncii Iudeilor, Prorocul mai-nainte le vesteşte lor pedeapsa cea întocmai. Deci se fericeşte Chir, care i-a muncit pe aceia şi i-a slobozit pe aceştia, nu că ar fi fost ucenic al curatei şi adevăratei bune-credinţe, ci pentru că l-a învrednicit pe norodul cel bine-credincios de slobozenie şi a poruncit a se zidi dumnezeiasca Biserică. Că Dumnezeu primeşte roadele cele puţine şi dăruieşte răsplătirile cele mari, cum a lăudat şi a propovăduit cei doi bani ai văduvei.

TÎLCUIREA PSALMULUI 137

Lui David.

După întoarcerea din Babilon, surpînd cu dumnezeiescul ajutor neamurile ce s-au ridicat asupra lor, Iudeii aduc laudă de mulţumire lui Dumnezeu. Deci pe acestea le mai-nainte vesteşte dumnezeiescul David.

1. Mărturisi-mă-voi Ţie, Doamne, cu toată inima mea

N-au fost nemulţumitori către Făcătorul de bine, ci – aducîndu-I rugăciune, şi dobîndind ajutor – pentru facerile de bine Îi răsplătesc cu cele după putere, şi Îi aduc laude.

şi înaintea Îngerilor voi cînta Ţie.

Zice: Vom urma noroadele Îngerilor şi, precum în ceruri aceia laudă pe Dumnezeul tuturor dănţuind, aşa şi noi, pe pămînt, vom aduce Ţie cîntare duhovnicească de laudă.

2. Închina-mă-voi către Biserica cea sfîntă a Ta, pentru mila Ta şi adevărul Tău,

Şi Biserica afierosită numelui Tău îmi va fi mie în loc de cer. Întru aceea mă voi închina Ţie şi voi face slavoslovia de mulţumire, văzînd iubirea de oameni către mine şi dreptatea făcută asupra războinicilor: că, uneltind adevărul, asupra acelora ai hotărît pierzare, ca asupra unor nedrepţi şi asupritori, iar pe mine m-ai mîntuit cu mila Ta.

că ai mărit peste tot numele cel sfînt al Tău.

Că prin toate este cinstit numele Tău, şi se cîntă de toţi cei ce au văzut tăria Ta.

3. Ori în ce zi Te voi chema, degrab mă auzi!

Mă rog a dobîndi totdeauna veselia aceasta.

De multă purtare de grijă vei învrednici sufletul meu întru puterea Ta.

Adică: Întru puterea Ta vei face multă purtare de grijă pentru sufletul meu și îl vei umple de mîngîiere și de îndrăzneală. Iar Simmah, așa: „M-ai întărit cu puterea sufletului meu." M-ai învrednicit – zice – de mult ajutor și purtare de grijă.

4. Mărturisească-se Ție, Doamne, toți împărații pămîntului, că au auzit graiurile gurii mele!

Și atunci, cunoscînd acea prea-mare biruință, s-au minunat toți de puterea Dumnezeului tuturor, dar împărații și domnii Îl laudă pe Făcătorul tuturor mai cu covîrșire abia după înomenirea Dumnezeului și Mîntuitorului nostru. Însă întru biruința aceea nu au auzit graiuri, ci au văzut lucruri prea-slăvite, iar acum au auzit graiuri și se îndulcesc de evangheliceștile propovăduiri.

5. Și să cînte întru căile Domnului, că mare este mărirea Domnului!

Rugător le zice pe cele ce or să fie și mai-nainte grăiește schimbarea lucrurilor, zicînd că toți se vor minuna de purtarea de grijă a lui Dumnezeu și de iconomie – căci „căi" numește iconomiile.

6. Că înalt este Domnul, și spre cele smerite privește,

Aceasta a zis și întru alt Psalm: „Cel ce întru cele înalte locuiește, și spre cele smerite privește." Și zice că, fiind înalt și negrăit din fire, nu Se lenevește nici de cei prea-mici, ci și pe aceia îi învredniceşte de a Sa purtare de grijă.

și pe cele înalte de departe le cunoaște.

Că le cunoaște pe toate mai-nainte de facerea lor și, de departe văzîndu-i pe cei dintru stăpînii, aduce fiecăruia doctoriile potrivite.

7. De voi merge în mijlocul necazului, mă vei via.

Glasul este cel al adevăratei credințe: Nădăjduiesc – zice – că, și de m-aș împresura din toate părțile de primejdii, voi fi mai înalt decît cele grele și din ajutorul Tău voi dobîndi viață.

Peste mînia vrăjmașilor ai întins mîinile Tale, și m-a mîntuit dreapta Ta.

Că, mîniindu-Te asupra neprietenilor mei, pe aceia i-ai dat pedepsei, iar pe mine m-ai învrednicit de mîntuire. Și de aici este arătat că „mînă" numește lucrarea, iar „dreaptă": lucrarea cea bună, fiindcă „mîna" a înjugat-o cu pedeapsa vrăjmașilor, iar „dreapta" cu facerea de bine spre dînsul.

8. Domnul va răsplăti pentru mine.

Zice: Om fiind și în păcate tăvălindu-mă, eu nu pot a-I răsplăti facerile de bine, încît Domnul Însuși, Cel ce S-a făcut dăruitor al acestora, înomenindu-Se și luînd

asupră-Şi a mea fire, va plăti datoria mea. Şi împreună-glăsuieşte cu acestea şi dumnezeiescul Apostol, zicînd că Stăpînul Hristos a şters zapisul împotriva noastră.

Doamne, mila Ta este în veac, lucrurile mîinilor Tale să nu le treci cu vederea!

Deci: De vreme ce mila Ta este nemăsurată şi se întinde împreună cu veacul, dăruieşte făpturilor Tale grabnică mîntuire! Prorocul a adus şi această rugăciune învăţîndu-se de darul Preasfîntului Duh că Făcătorul firii va plăti datoria firii.

TÎLCUIREA PSALMULUI 138

Întru sfîrşit, Psalmul lui David.

Întru unele dintre pre-scrieri este adăugat: „al Zahariei, întru risipire". Aceasta nu am aflat-o nici la Evreul, nici la Cei 70, nici la ceilalţi tălmăcitori, ci oarecare a făcut adăugarea deasupra-scrierii, înţelegînd Psalmul precum a voit.

Iar Psalmul are mai-nainte grăirea împăratului Iosia. Că, odrăslind din tată rău-credincios[1] şi fiind încă nepot al unui moş ca acesta[2] (adică rău-credincios), el a urît păgînătatea acelora, şi a călătorit prin toată fapta bună; şi, înfocîndu-se cu rîvnă dumnezeiască, i-a omorît pe toţi preoţii idolilor, iar pe cei ce îmbrăţişau buna-credinţă i-a învrednicit de toată căutarea şi cinstea. Pe acestea mai-nainte le zice Psalmul, şi prorocescul cuvînt îl aduce pe dînsul în mijloc rugîndu-se şi spăimîntîndu-se de mai-nainte cunoştinţa pentru dînsul.

1. Doamne, cercatu-m-ai, şi m-ai cunoscut.

Cercare a faptei bune nu este numai sărăcia şi mîhniciunea, ci şi împărăţia şi buna-norocire: că – precum întru cele de mîhniciune ne lămurim, dacă putem suferi cu vitejie cele de scîrbă ce ni se întîmplă – aşa şi întru bunele-norociri ne iscusim şi ne arătăm: că ori ne înălţăm împreună cu bunele-norociri, ori ajungem a cunoaşte firea acestora. Deci, încredinţîndu-se împărăţia Fericitului Iosia şi chivernisind-o el cu bună-credinţă, după cuviinţă a zis: „Doamne, cercatu-m-ai, şi m-ai cunoscut."

2. Tu ai cunoscut şederea mea şi sacularea mea.

Pe toate – zice – le-a cunoscut cu de-amănuntul: pe care le lucram şezînd şi pe care le făceam sculîndu-mă – că prin „şedere" şi prin „sculare" a arătat toată viaţa. Şi graiurile acestea sînt ale sufletului curat şi ale ştiinţei sănătoase. Şi – de vreme ce a zis: „cercatu-m-ai, şi m-ai cunoscut" – ca să nu prepuie cineva că Dumnezeu cunoaşte cele făcute după sfîrşitul lucrurilor, a adăugat foarte potrivit:

[1] Amon, vezi *Cartea a doua a Cronicilor*.

[2] Manase, vezi *Cartea a doua a Cronicilor*.

3. Tu ai priceput gîndurile mele de departe.

Că – de demult, și dintru început și mai-nainte cu multe neamuri de plăsmuirea mea – nu numai că ai văzut mai-nainte faptele mele, ci ai și cunoscut mai-nainte gîndurile ce aveau să fie.

Cărarea mea și funia mea Tu ai iscodit-o

Iar Teodotion, așa: „cărarea mea și calea mea Tu ai iscodit-o." „Cale" și „cărare" numește faptele, iar „funie" – îndreptarea acestora, din metafora celor ce zidesc și îndreaptă pereții cu o sfoară. Ai cunoscut – zice – cu de-amănuntul faptele mele, și nimic dintru ale mele nu s-a tăinuit de cunoștința Ta.

4. și toate căile mele mai-nainte le-ai văzut, că nu este vicleșug pe limba mea.

Dumnezeul tuturor nu numai că le-a văzut mai-nainte, ci le-a și spus mai-nainte prin Proroci. Și lui Ieroboam, ce jertfea și aducea dumnezeiasca cinste junicilor, mai-nainte i-a vestit că se va scula fiul lui David, Iosia, și va da morții pe preoții idolilor și în acea capiște le va arde oasele de tot.

5. Iată, Doamne, Tu ai cunoscut toate cele de pe urmă și cele de demult.

Prin înseși lucrurile m-am învățat că ai toată cunoștința, și a celor făcute de demult, și a celor nefăcute încă.

Tu m-ai zidit și ai pus peste mine mîna Ta.

Căci cum este cu putință să se tăinuiască ceva dintru ale mele de Făcătorul meu, Care m-a închipuit pe mine în lăuntru, în pîntecele maicii mele, și m-a învrednicit de toată purtarea de grijă? Iar acest „ai pus peste mine mîna Ta" se aseamănă cu: „Mîinile Tale m-au făcut și m-au zidit", însemnînd totodată și purtarea de grijă de după zidire.

6. Minunată s-a făcut cunoștința Ta dintru mine; întăritu-s-a, nu voi putea spre dînsa.

Dintru cele făcute către mine, am cunoscut puterea Ta, și – voind a lăuda înțelepciunea Ta, dar nenimerind vrednicia – îmi mărturisesc biruirea. Așa – povestind acestea, și minunîndu-se de cunoștința și de mai-nainte cunoștința Dumnezeului tuturor, și că nu s-a tăinuit nimic de Dînsul, nici din cele făcute, nici din cele ce vor să fie – se mută către altă noimă:

7. Unde mă voi duce de la Duhul Tău? Și de la fața Ta unde voi fugi?

De Cel ce le știe pe toate așa de vădit, unde este cu putință să se tăinuiască cel ce fuge? Și ni se cuvine a însemna cum învață că și Dumnezeu, și Preasfîntul Duh au aceeași lucrare: „Unde mă voi duce – zice – de la Duhul Tău, și de la fața Ta unde voi fugi?" Și a cărora lucrare este una, una cu adevărat – și puterea; și a cărora

putere este una, una – și firea; deci cu adevărat una este și firea lui Dumnezeu, și a Duhului.

8. De mă voi sui în cer, Tu acolo ești. De mă voi pogorî în iad, de față ești.

Pe toate – zice – le împlinești: pe cele de sus și pe cele de jos, că acela este marginea cea mai de pe urmă a înălțimii, iar celălalt – a adîncului. Și bine l-a înjugat cu cerul pe acest „Tu acolo ești", și cu iadul pe acest „de față ești": că Se odihnește peste Îngerii care petrec în ceruri, și pretutindeni este de față, și înainte le stă tuturor, și „întru Dînsul trăim – după dumnezeiescul Apostol – și ne mișcăm și sîntem."

9. De voi lua aripile mele de dimineață și mă voi sălășlui la marginile mării,

10. și acolo mîna Ta mă va povățui și mă va ține dreapta Ta.

„Dimineață" a numit răsăriturile, iar „margini ale mării" – apusurile; pentru că, pe lîngă înălțime și adînc, a adăugat lungimea și lățimea, învățîndu-ne că dumnezeiasca fire este nescrisă împrejur. Încă și Iona Prorocul a cercat puterea aceasteia: că, ispitindu-se a fugi de Dumnezeul tuturor, s-a prins, și s-a legat cu valurile, și s-a închis în chit ca într-o temniță și s-a povățuit către cetatea la care se trimisese. Deci graiurile prorociei se arată adevărate și aici, că, „dacă mă voi sălășlui la marginile mării, acolo mîna Ta mă va povățui și mă va ține dreapta Ta".

11. Și am zis: Poate întunericul mă va acoperi, și noaptea este luminare întru desfătarea mea.

Iar Simmah, așa: „Aș zice: Poate întunericul mă va acoperi – dar și noaptea este luminoasă împrejurul meu." Zice: Măcar către răsărit, măcar către apusul soarelui de voi fugi, nu voi scăpa de puterea Ta. Măcar întru întunericul nopții de mă voi ispiti să mă acopăr, nici așa nu mă voi tăinui, că Ție și întunericul Îți este lumină.

12. Că întunericul nu se va întuneca la Tine, și noaptea ca ziua va lumina.

Iar Simmah, așa: „Nici întunericul întunecat nu va fi peste Tine, încă și noaptea ca ziua se va lumina." Zice: Întunericul îmi este întuneric mie, că eu am deosebire a luminii și a întunericului; iar Ție, Luminii celei gîndite, și noaptea Îți este prea-luminoasă și mai luminătoare decît toată amiaza zilei.

Precum este întunericul ei, așa și lumina ei.

Că, precum îmi este mie noaptea de întunecoasă, așa Îți este de luminoasă Ție.

13. Că Tu ai zidit rărunchii mei,

Zice: Și acestea nu le zic așa prost, ci fiind luminat cu darul Tău și primind în gînduri strălucirea Ta. Că „rărunchi" a numit aici gîndurile, de vreme ce partea poftitoare este lipită de rărunchi, și gîndurile primesc asupreala acesteia.

sprijinitu-m-ai din pîntecele maicii mele.

Tu Te-ai făcut și pedagog al meu, și dascăl, că am dobîndit a Ta purtare de grijă îndată ce am ieșit din pîntece.

14. Mărturisi-mă-voi Ție, că cu înfricoșare Te-ai făcut minunat. Minunate sînt lucrurile Tale și sufletul meu le cunoaște foarte.

Și pentru aceasta petrec lăudîndu-Te, strălucindu-mă cu ale Tale mari lucrări și ridicîndu-mă către acestea.

15. Nu s-a ascuns de Tine osul meu, pe care l-ai făcut întru ascuns, și statul meu întru cele mai de jos ale pămîntului.

Zice: Cunoști cu de-amănuntul toate cele pentru mine, că Tu m-ai zidit în pîntecele maicii mele și m-ai adus la lumină ca din marginea cea mai de pe urmă a pămîntului. Că așa a tălmăcit și Achila: „Nu s-a acoperit osul meu de Tine, cu care am fost făcut întru ascuns; în multe feluri m-am închipuit, ca întru o parte prea de jos a pămîntului." Nimic – zice – nu se poate tăinui de Tine, Care ai plăsmuit firea oamenilor în prăvălia[1] cea ascunsă a firii.

16. Cele nelucrate ale mele le-au văzut ochii Tăi, și în cartea Ta toți se vor scrie; zile se vor zidi, și nimeni întru dînșii.

Iar Simmah, așa: „Încă nefiind închipuit eu, ochii Tăi mai-nainte m-au văzut împreună cu toți cei scriși în cartea Ta, celor ce se zidesc nelipsindu-le nici o zi." Zice: Mai-nainte de a mă zidi și a mă închipui, m-ai văzut pe mine la fel ca pe cei născuți și desăvîrșiți, care nu sînt lipsiți de nici o zi, și sînt scriși în cărțile Tale. De cărțile acestea face pomenire și Fericitul Daniil, că zice: „Judecătorul a șezut și cărțile s-au deschis." Și Domnul zice, întru sfințitele Evanghelii: „Iar ai voștri, și perii capului toți sînt numărați." Iar prin „cărți" se cuvine a înțelege atotcuprinzătoarea cunoștință a lui Dumnezeu și netăinuita pomenire a lui Dumnezeu.

Așa, după ce le-a povestit pe cele dumnezeiești, de aici își descoperă al său scop, necăutînd iubire de cinste și de slavă, ci punîndu-se înainte drept întîi chip și pildă de folos:

17. Iar mie foarte îmi sînt cinstiți prietenii Tăi, Dumnezeule! Foarte s-au întărit stăpîniile lor.

Și istoria ne învață arătat acest lucru, Dumnezeu învrednicindu-i pe dumnezeieștii preoți de toată cinstea și căutarea, că toți au auzit făgăduințele făcute lui Avraam: „Voi blagoslovi – zice – pe cei ce te binecuvîntează pe tine, și îi voi blestema pe cei ce te blestemă." Iar pe acest „s-au întărit stăpîniile lor" Teodotion l-a tălmăcit așa: „s-au întărit săracii lor", fiindcă cei ce, pentru nelegiuirile împăraților celor rău-credincioși, au petrecut de demult întru prostime și sărăcie au dobîndit înaintea Iosiei toată cinstea.

[1] „Atelier" zicem noi acum, nesuferit cuvînt franțuzesc și franc-masonic.

18. Număra-voi pe dînșii, și mai mult decît nisipul se vor înmulți.

Pentru că, luminîndu-se la minte prin bună-credința împăratului, cei ce demult erau rău-credincioși s-au întors către buna-credință și au îmbrățișat petrecerea după Lege, și cei ce de demult erau numărați lesne s-au făcut mai înalți decît numărul. Cuvîntul mai-nainte vestește încă și schimbarea lumii ce s-a făcut după înomenirea Dumnezeului și Mîntuitorului nostru, că cei ce se grijesc de slujba lui Dumnezeu biruiesc numărul în fiecare cetate și țară.

Sculatu-m-am și încă sînt cu Tine.

Iar Simmah, așa: „Deștepta-mă-voi și de-a pururea voi fi cu Tine." Că, de-a pururea deșteptîndu-mă pe sine-mi, voi lepăda somnul trîndăviei și voi păzi în minte a Ta pomenire, dobîndind a Ta purtare de grijă.

19. De vei ucide pe păcătoși, Dumnezeule! Bărbații sîngiurilor, depărtați-vă de la mine! – că pricinuitori sînteți întru gînduri.

Osebirea celor ce iubesc pe cei buni este a se îngrețoșa de cei împotrivnici. Pentru care zice: Dacă Tu, Iubitorul de oameni, îi ucizi pe păcătoși, cu mult mai vîrtos mă voi întoarce eu de împreunarea acestora, știind socoteala lor cea prigonitoare, că nu suferă și nu primesc sfătuirile cele bune, ci le leapădă prin învîrtoșarea socotelii.

20. Lua-vor întru deșertăciune cetățile Tale.

Și – zice – nu fără dreptate îi vei ucide pe dînșii, ci pentru că vor locui în deșert cetățile Tale, nedobîndind nici un folos din legile Tale.

21. Au nu pe cei ce Te urăsc pe Tine, Doamne, i-am urît, și asupra vrăjmașilor Tăi m-am topit?

22. Cu urîciune desăvîrșită i-am urît pe ei, vrăjmași s-au făcut mie.

De dragostea Ta sînt spînzurat – o, Stăpîne! – și pe aceleași cu Tine voiesc și să le iubesc, și să le urăsc. Pentru aceasta, îi iubesc și îi cinstesc pe cei ce se țin de a Ta slujbă și credință, iar pe cei ce Te urăsc nu numai că îi urăsc, ci mă și necăjesc și mă topesc pentru ei: că îi urăsc ca pe niște călcători de Lege, dar îmi este milă de ei ca de niște oameni. Și sînt silit a plînge pentru dînșii pentru fireasca împreună-pătimire, dar iarăși mă îngrețoșez de dînșii pentru multa lor răutate.

23. Ispitește-mă, Dumnezeule, și cunoaște inima mea! Cearcă-mă, și cunoaște cărările mele!

24. Și vezi de este calea fărădelegii întru mine și mă povățuiește în calea cea veșnică.

Acestea eu așa socotesc că le ai, însă Te rog pe Tine, Doctorul sufletelor cel prea-bun, să iscodești cu de-amănuntul viața mea și să cerci mișcările inimii mele;

și, de se va afla ceva împotrivnic legilor Tale, mă rog a se îndrepta de a Ta înțelepciune și a se povățui către călătoria cea veșnică. Acestea s-au zis de Fericitul David, dar mai-nainte s-au grăit pentru Iosia bine-credinciosul; sînt puse înainte încă și tuturor celor ce voiesc pricină de mîntuire.

TÎLCUIREA PSALMULUI 139

Întru sfîrșit, Psalmul lui David.

Fiind gonit de Saul, Fericitul David cheamă spre ajutor pe Dumnezeul tuturor:

1. Scoate-mă, Doamne, de la omul rău, de la bărbatul nedrept izbăvește-mă!

Nedrept era Saul și nemulțumitor către făcătorul de bine, că pe dumnezeiescul David – cel ce nu numai că nu-l nedreptățise cu nimic, ci i se și făcuse pricinuitor al multor bunătăți – el se sîrguia să-l ucidă.

2. Care a gîndit nedreptate în inimă, toată ziua rînduia războaie.

Nu numai că a gîndit rele, ci lîngă gînduri a adăugat și lucrurile. Iar pe acest „toată ziua" Simmah l-a tălmăcit: „în fiecare zi".

3. Ascuțitu-și-au limba lor ca de șarpe, venin de aspidă sub buzele lor.

De multe ori s-au ispitit a-l ucide pe dînsul cu vicleșug și de multe ori, jurîndu-se și grăindu-i cuvinte prietenești, au călcat jurămintele. Deci după cuviință a asemănat socoteala vicleană și vicleșugul ascuns cu veninul fiarelor tîrîtoare.

4. Păzește-mă, Doamne, de mîna păcătosului, de la oamenii nedrepți mă scoate!

Rugăciunea aceasta este cuviincioasă omului drept, că nu cere pieirea vrăjmașilor, ci mîntuirea lui-și.

Care au gîndit să împiedice pașii mei.

Gonindu-se de Saul, Fericitul David a fugit către cei de altă seminție, iar aceia erau păgîni și lucrători a toată fărădelegea. Deci și pentru aceasta este vrednic de minune, căci pretutindeni era păzitor al bunei-credințe și nu suferea a sluji nevoilor și vremilor. Și zice: Acesta care mă gonește puțin a lipsit de nu mi-a împiedicat pașii bunei mele credințe.

5. Ascuns-au cei mîndri cursă mie și cu funii au întins cursă picioarelor mele, pe lîngă cărare sminteli mi-au pus mie.

„Mîndru" numește pe însuși Saul, iar „curse", și „funii" și „sminteli" – bîntuielile de multe feluri, năpădirile, pîndirile. Și le-a zis pe acestea cu închipuire, din metafora celor ce vînează și întind lațuri, și curse și mreji.

6. Zis-am Domnului: Dumnezeul meu ești Tu,

Iar eu, defăimînd toate cele omenești, m-am dăruit pe sine-mi Ție, și pe Tine Te știu Domn și Dumnezeu al meu și de la Tine aștept ajutorul.

ascultă, Doamne, glasul cererii mele!

7. Doamne Doamne, puterea mîntuirii mele,

Repetarea este a celui ce crede și iubește, că zice: Întru Tine am nădejdea mîntuirii mele, că Tu singur poți da mîntuire.

umbrit-ai peste capul meu în ziua de război.

Și acest lucru l-am deprins cu iscusul: pentru că – și cînd am primit asupră-mi monomahia[1] (adică lupta) cu Goliat, și cînd m-am sîrguit la război cu cei ce de altă seminție – cu ajutorul Tău m-am îngrădit împrejur ca și cu o pavăză.

8. Să nu mă dai, Doamne, de la dorirea mea, celui păcătos!

Iar Simmah, așa: „Să nu dai, Doamne, poftele călcătorului de Lege!" Așa au tălmăcit încă și Teodotion și Achila: „Să nu-i dai împlinirea poftei celui ce poftește a mea junghiere." Iar după Cei 70, așa se cuvine a înțelege: „Să nu-și dobîndească prin mine acelea pe care le poftește." Că eu vreau să mă mîntuiesc, iar acela vrea să mă ucidă, deci acea poftă să nu o dai aceluia.

Gîndit-au asupra mea, să nu mă părăsești, ca nu cîndva să se înalțe!

Tot gîndul îl pornesc asupra junghierii mele, deci să nu mă lipsești de a Ta purtare de grijă, ca să nu le dai lor pricină de trufie.

9. Capul înconjurărilor și ostenelile buzelor lor îi va acoperi pe dînșii.

De aici, mai-nainte zice relele ce se vor întîmpla lor. Iar Simmah a tălmăcit acest stih mai descoperit: „Amărăciunea celor ce mă înconjură, truda buzelor lor, să-i acopere pe ei!" Zice: Să cadă întru ale lor pîndiri, și ei să pătimească ceea ce lucrează asupra mea și desăvîrșit să-i acopere amărăciunea măiestrită de ei asupra mea! Aceasta se aseamănă cu ceea ce a zis în Psalmul 7: „Groapă a săpat, și a deschis-o pe dînsa, și va cădea în groapa pe care a lucrat-o."

10. Cădea-vor peste dînșii cărbuni, în foc îi vei surpa pe ei,

Căci ca și cu un foc îi vei cheltui pe dînșii de tot cu urgia Ta.

întru ticăloșii, și nu vor putea răbda.

---

[1] Luptă unul la unul între cei mai puternici războinici ai unei armate, prin care se hotăra soarta războiului. La noi, o pildă de monomahie este înfruntarea lui Preda Buzescu cu hanul tătar.

Cădea-vor în primejdii, și nu se vor înălța deasupra lor. Și acestea s-au întîmplat lui Saul întru războiul împotriva celor de altă seminție, că, după ce a fost junghiat, acolo a primit sfîrșitul vieții.

11. Bărbatul limbut nu se va îndrepta pe pămînt,

Prin acestea îi însemnează pe cei ce îl cleveteau la Saul: pe Doic, pe Zifei, pe alții care au rostit multe clevetiri asupra lui. Și ne învață că cei ce uneltesc cuvîntări mincinoase pentru bogăție și pentru silnicie nu-și nimeresc scopul și nu dobîndesc cele dorite.

pe bărbatul nedrept relele îl vor vîna întru stricăciune.

Și acestea le-a pătimit și Saul: că a fost prins în război și a luat rana aducătoare de moarte.

12. Cunoscut-am că va face Domnul judecată săracilor și izbîndă lipsiților,

Am învățat dreptatea dumnezeieștii hotărîri – zice – și știu că nu-i va lăsa spre vătămare vrăjmașilor pe cei lipsiți de ajutorul omenesc, ci îi va pedepsi pe cei nedrepți după vrednicie.

13. iar drepții se vor mărturisi numelui Tău și vor locui drepții cu fața Ta.

Deci, dobîndind de la Tine această purtare de grijă, ceata drepților Te laudă și iubesc a Ta stăruire, pururea nălucindu-Te pe Tine și părîndu-li-se lor că văd a Ta față. Într-acest fel este și cea zisă în Psalmul 15: „Mai-nainte vedeam pe Domnul înaintea mea totdeauna, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clătesc."

TÎLCUIREA PSALMULUI 140

Psalmul lui David.

Psalmul acesta are aceeași înțelegere cu cel mai-nainte rînduit: că, fiind gonit de Saul, David roagă pe Dumnezeu:

1. Doamne, strigat-am către Tine, auzi-mă!

„Strigare" numește cu adevărat osîrdia sufletului, că și lui Moisi, tăcînd așa, i-a zis Dumnezeu: „Ce strigi către Mine?"

Ia aminte glasul rugăciunii mele cînd strig către Tine!

Zice: O, Stăpîne! – primește rugăciunea mea cu milostivire.

2. Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămîia înaintea Ta; ridicarea mîinilor mele – jertfă de seară.

Cu rugăciunea a înjugat și lucrarea faptei bune: că „ridicarea mîinilor" pe aceasta o arată, fiindcă mîinilor li s-a încredințat lucrarea. Şi se roagă să i se înalțe rugăciunea asemenea fumului tămîiei și să urmeze buna mireasmă a aceleia; la fel, și întinderea mîinilor să se arate asemănată jertfei de seară. A pomenit de seară, nu de dimineață, căci era în primejdii și în scîrbe, iar primejdia se aseamănă întunericului și nopții.

3. Pune, Doamne, strajă gurii mele și ușă de îngrădire împrejurul buzelor mele!

Ziditorul a dat limbii două ziduri: unul al dinților și altul al buzelor, oprind pornirile ei necuvîntătoare[1]. Dar Prorocul se roagă să dobîndească și altă străjuire, temîndu-se să nu grăiască ceva necuvios pe cînd își plînge a sa nevoie. Iar că nu suferea niciodată a zice ceva de hulă nici cînd era gonit de Saul, mărturisește istoria: căci, și cînd ai lui (ai lui David) s-au ispitit a-l ucide pe dînsul (pe Saul), el l-a numit „uns al Domnului"; și, vorbind către dînsul, s-a numit pe sine-și „rob al lui"; și l-a ucis pe cel ce i-a vestit junghierea lui Saul și se fălea că el a făcut-o, zicînd: „Sîngele tău asupra capului tău, că ai zis că tu ai ucis pe unsul Domnului."

4. Să nu abați inima mea spre cuvinte de răutate, ca să pricinuiască pricini întru păcate!

Se roagă a i se păzi nu numai limba, ci și înseși mișcările minții, ca nici întru acelea să nu se afle alt gînd afară de dumnezeieștile legi. Iar în loc de: „ca să pricinuiască pricini întru păcate", Simmah a zis: „gînduri nelegiuite". Iar după Cei 70, așa se cuvine încă a înțelege: Ar fi putut să gîndească Fericitul David că Saul îi era vrăjmaș și războinic și dorea junghierea lui, și deci a-l ucide nu era lucru fără dreptate, că Legea poruncea: „Vei iubi pe vecinul și vei urî pe vrăjmașul tău!" Dar el, mai-nainte văzînd evangheliceasca petrecere, voia să viețuiască după dînsa, și se roagă să nu ia nici o pricină spre păcat.

Cu oamenii ce lucrează fărădelegea nu mă voi însoți, și cu aleșii lor.

Că – zice – pe acestea le lucrează lucrătorii nelegiuirii, iar mie să nu-mi fie vreo împărtășire cu dînșii, măcar de ar și avea ei desăvîrșita bună-norocire. Că „aleși", aici, îi numește pe cei răi care sînt bine-norociți.

5. Certa-mă-va dreptul cu milă și mă va mustra, iar untul-de-lemn al păcătosului să nu-mi ungă capul meu;

Mai plăcute – zice – îmi sînt mie mustrările de scîrbă care mi se fac de cei drepți pentru învățătură și folos, decît cele dulci aduse de cei păcătoși, măcar de îmi și dăruiesc acestea viață mai dulce decît unt-de-lemnul ce îmi strălucește capul; aleg a fi certat de cei drepți, în loc de a fi cinstit de cei păcătoși.

[1] Adică neraționale.

că încă și rugăciunea mea este întru bune vrerile lor.

Iar Simmah, așa: „încă și rugăciunea mea este întru răutățile lor". Că atît de departe stau eu de a rîvni buna lor norocire, încît mă rog să se schimbe: ca, schimbîndu-se aceea, să-și schimbe și ei răutatea.

6. Înghițitu-s-au lîngă piatră judecătorii lor.

Nu după multă vreme – zice – se vor face deșerți, și cei ce se află suiți întru stăpînirea cea desăvîrșită vor fi cufundați asemenea stîncilor acoperite de ape – în loc de: Se vor da uitării.

Auzi-se-vor graiurile mele, că s-au îndulcit.

Și, învățîndu-se cu iscusul adevărul graiurilor mele, vor simți dulceața și folosul acestora.

7. Ca grosimea pămîntului s-au rupt pe pămînt, risipitu-s-au oasele lor lîngă iad.

„Grosimea pămîntului" numește desimea pămîntului care, tăindu-se cu plugul, se desparte în bulgări. Deci – zice – cei ce acum stau se vor împrăștia cu moartea, asemenea bulgărilor acestora, și oasele lor se vor risipi în morminte. Că „lîngă iad" a numit mormintele.

8. Căci către Tine, Doamne Doamne, ochii mei; spre Tine am nădăjduit, să nu iei sufletul meu!

Iar eu nu mă bizui nici unui ajutor omenesc, ci aștept ajutorul Tău și mă rog ca sufletul meu să nu se lipsească de acesta.

9. Păzește-mă de cursa care mi-au pus mie și de smintelile celor ce fac fărădelege!

Cursele și smintelile acestea le-a pomenit și în Psalmul de mai-nainte. Iar „curse" și „sminteli" numește bîntuielile, de care se roagă să se izbăvească.

10. Cădea-vor în mreaja Lui păcătoșii,

Adică a lui Dumnezeu, că cei ce întind curse altora se vor prinde întru dumnezeiasca pedeapsă ca întru niște lațuri, și vor suferi acelea pe care le lucrează și vor pătimi acelea pe care le aduc asupra altora.

deosebi sînt eu pînă ce voi trece.

Iar eu voi petrece despărțit de aceștia pînă ce voi primi sfîrșitul vieții mele.

TÎLCUIREA PSALMULUI 141

Al priceperii lui David, cînd era el în peșteră rugîndu-se.

Pricina Psalmului este arătată: că, gonit fiind de Saul, dumnezeiescul David scapă în peșteră și se ascunde întru cele mai din lăuntru locuri ale ei. Apoi, văzîndu-l venit acolo pe Saul obosit, a izgonit din minte temerea și a chemat dumnezeiescul ajutor, pe care l-a și dobîndit.

1. Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu către Domnul m-am rugat.

Și de aici este arătat că „strigare" numește sîrguința minții, căci cum ar fi strigat cu glas cel ascuns, care se sîrguia a se tăinui? Deci zice: Cu toată sîrguința am rugat pe Dumnezeu.

2. Vărsa-voi înaintea Lui rugăciunea mea, necazul meu înaintea Lui voi vesti.

Zice: Am arătat Lui primejdia și I-am adus cu sîrguință rugăciune pentru aceasta. Și a arătat tăria rugăciunii prin acest „vărsa-voi".

3. Cînd lipsea dintru mine duhul meu.

Și făceam acestea văzînd covîrșirea relelor, că mă sălășluiam lîngă însăși moartea.

Și Tu ai cunoscut cărările mele.

Toate ale mele sînt arătate Ție și nimic din faptele mele nu s-a tăinuit de ochiul Tău.

În calea aceasta în care umblam ascuns-au cursă mie.

Și vînătorii urmăresc urmele fiarelor și întru acelea așază cursele. Urmîndu-i pe aceștia, Saul iscodea cele pentru David și, unde se înștiința că petrece, acolo îl pîndea. Și diavolul lucrează aceasta: și, celui ce călătorește pe calea întregii înțelepciuni, îi pune cursa iubirii de dezmierdări; celui ce se bucură de milostenie, lațul măririi deșarte; celui neiubitor de bani, pricinile lăcomiei de arginți; fecioriei, trufia; și, în scurt să zic, fiecărei viețuiri, pîndirea cea lesne vînătoare.

4. Luat-am seama de-a dreapta și am privit, și nu era cine să mă cunoască.

Zice: De nicăieri nu am văzut nici un ajutor – că „dreaptă" a numit lucrul celor iubiți.

Pierit-a fuga de la mine, și nu este cel ce caută sufletul meu.

Am căzut întru încurcături nescăpate și nu aflu drum de fugă, nici pe cine să-mi ajute.

5. Strigat-am către Tine, Doamne, zis-am: Tu ești nădejdea mea,

Deci Te rog pe Tine, de Care am spînzurat ale mele nădejdi.

partea mea ești în pămîntul celor vii!

6. Ia aminte spre rugăciunea mea, că m-am smerit foarte!

Dumnezeiescul David a numit de multe ori „parte" a sa pe Dumnezeu, și acum a făcut acest lucru iarăși, zicînd: Nu am nici un alt ajutor, ci pe Tine doar Te știu, și prin Tine mă rog a dobîndi viața. Iar „smerenie" numește aici primejdiile, că și Simmah a arătat aceasta, zicînd: „Ascultă-mi graiurile mele, că am obosit foarte!"

Izbăvește-mă de cei ce mă gonesc, că s-au întărit mai mult decît mine!

Războinicii s-au făcut mai tari decît mine, dar cu ajutorul Tău voi scăpa din mîinile lor.

7. Scoate din temniță sufletul meu, ca să se mărturisească numelui Tău!

Iar Achila, așa: „Scoate din închisoare sufletul meu!" Căci, războinicii fiind tăbărîți lîngă ușa peșterii, era ținut ca într-o pușcărie și ca în temniță. Și făgăduiește că, după ce va dobîndi mîntuire, va răsplăti facerile de bine cu laude.

Pe mine mă așteaptă drepții pînă ce vei răsplăti mie.

Iar Simmah, așa: „Drepții vor încununa numele Tău, după ce îmi vei face mie bine", pentru că vor lua facerea de bine către mine drept zălog al mîntuirii lor, și pe Tine, Dreptul Judecător, Te vor lăuda.

TÎLCUIREA PSALMULUI 142

Psalmul lui David, cînd îl gonea pe el Avesalom, fiul său.

Întru unele dintre pre-scrieri am aflat așa: „în vremea cînd pe dînsul l-a gonit Avesalom, fiul lui". Și nici la Evreu, nici la ceilalți tălmăcitori nu am aflat adăugirea aceasta, dar se ține de adevăr, că această pricină are Psalmul.

1. Doamne, auzi rugăciunea mea, ia în urechi cererea mea întru adevărul Tău, auzi-mă întru dreptatea Ta!

Dumnezeiescul David a căzut întru rele plătind osînde pentru cele greșite. Dar Avesalom era nedrept, și nelegiuit, și rău-credincios și ucigător de tată, voind junghierea celui ce l-a născut, și de aceea Fericitul David roagă pe Dumnezeu să fie auzit întru adevărul și dreptatea rugăciunii.

2. Și să nu intri la judecată cu robul Tău, că nu se va îndrepta înaintea Ta tot cel viu!

Zice: Întru adevăr și întru dreptate Te-am rugat pe Tine cu ale mele cuvinte, dar nu dreptății mele bizuindu-mă, ci știind nelegiuirea războinicilor. Și știu că e cu ne-

putință să fie cineva atît de nevinovat, încît să scape de divanul Tău: că, dacă ai alătura dreptarul legilor puse de Tine lîngă viața oamenilor, nimeni nu se va afla că a vețuit după dînsul. Iar dacă vei aduce în mijloc și facerile Tale de bine și cîte bunătăți ai dăruit oamenilor, iarăși, care dreptate omenească se va face deopotrivă cu darurile Tale?

3. Că a gonit vrăjmașul sufletul meu, smerit-a la pămînt viața mea,

Deci mă rog să dobîndesc al Tău adevăr și dreptate nu intrînd eu și cu Tine întru judecată, ci judecîndu-ne eu și vrăjmașii mei, care m-au scos din împărăție și m-au izgonit din patrie. Și istoria arată smerenia aceasta a lui, că mergea desculț, și acoperit și lăcrimînd.

așezatu-m-a întru cele întunecate, ca pe morții veacului.

Că, fiind gonit și silit a petrece în locuri pustii, nu mă deosebesc cu nimic de mortul închis întru întuneric.

4. Și s-a mîhnit întru mine duhul meu,

Pentru aceasta, m-am umplut de multă mîhnire și întristare – că „duh" numește aici sufletul.

întru mine s-a tulburat inima mea.

Toate gîndurile mele – zice – s-au umplut de tulburare și de furtună.

5. Adusu-mi-am aminte de zilele de demult, cugetat-am la toate lucrurile Tale, la faptele mîinilor Tale am gîndit.

Am luat în minte – zice – de cîte primejdii i-ai slobozit pe strămoșii noștri și nu i-ai lăsat a se face lesne prinși războinicilor: și mi-am adus aminte de cele pentru Avraam, de cele pentru Isaac, de cele pentru Iacov, de cele pentru Iosif, de cele pentru Moisi, și de aici am luat mîngîiere.

6. Tins-am către Tine mîinile mele,

În loc de: Am făcut rugăciunea cu toată sîrguința.

sufletul meu, ca un pămînt fără de apă, Ție.

Și așa însetez de ajutorul Tău, precum așteaptă ploaia pămîntul fără apă.

7. Degrab auzi-mă, Doamne, slăbit-a duhul meu!

Prin acestea a arătat covîrșirea mîhnirii, patima aceasta fiind osebită acelora ce se mîhnesc foarte.

Să nu întorci fața Ta de la mine, să nu mă asemăn celor ce se pogoară în groapă!

Că, dacă Te vei îngrețoșa de rugăciunea mea, pentru păcatul meu, numaidecît voi fi dat la moarte. Căci „groapă" a numit cu închipuire moartea: că, precum cel închis în groapă nu poate să scape fără ajutor, tot așa, nevrînd Dumnezeu, este din cele cu neputință a mai învia cel mort.

8. Auzită fă mie dimineața mila Ta, că spre Tine am nădăjduit!

Vestește mie – zice – a Ta iubire de oameni, și să nu mă înșel de nădejde! Iar „dimineața" a numit aici grăbnicia.

Cunoscută fă-mi mie, Doamne, calea întru care voi merge, că spre Tine am ridicat sufletul meu!

Fă-Te mie povățuitor – zice – și arată-mi cărarea cea dreaptă, că, depărtînd sufletul meu de la toate cele omenești, Ție Ți l-am adus pe acesta – o, Stăpîne!

9. Scoate-mă de la vrăjmașii mei, Doamne, că la Tine am scăpat!

Fugind de războinici, pe Tine Te am loc de scăpare, și mă rog a mă izbăvi de bîntuirea acelora.

10. Învață-mă să fac voia Ta, că Tu ești Dumnezeul meu!

Te rog încă și aceasta: ca nu numai să știu ceea ce voiești, ci să și lucrez cele pe care le voiești, fiindcă pe Tine Te știu Dumnezeu și Stăpîn al meu.

Duhul Tău cel bun mă va povățui la pămîntul cel drept.

Și de aici ne-am învățat vrednicia Duhului: că, precum Dumnezeu este bun, așa și Duhul S-a numit bun; și, precum L-a rugat el pe Dumnezeu să-l povățuiască, așa se roagă să dobîndească și povățuirea Duhului, încît nimic să nu se arate lui rîpos, nici nelesnicios, ci să călătorească pe calea cea dreaptă, și netedă și izbăvită de rătăcire.

11. Pentru numele Tău, Doamne, mă vei via,

Tu m-ai pus împărat, a Ta hotărîre și hirotonie am dobîndit, și mă tem să nu fiu trecut cu vederea de Tine, făcîndu-mă pricinuitor de hulă numelui Tău. Deci să nu cauți la vrednicia mea, ci pentru buna-cuvîntare a numelui Tău împărtășește-mă de mîntuire.

întru dreptatea Ta, vei scoate din necaz sufletul meu!

Că, după ce vei judeca între mine și războinici, după dreptate mă vei izbăvi de primejdiile aduse asupră-mi de aceia.

12. Și, întru mila Ta, de tot vei prăpădi pe vrăjmașii mei și vei pierde pe toți cei ce necăjesc sufletul meu, că eu sînt robul Tău!

În Psalmul 135 a zis: „Celui ce a bătut Egiptul cu cei întîi-născuți ai lui, că în veac este mila Lui", iar aici a zis: „întru mila Ta, de tot vei prăpădi pe vrăjmașii mei", pen-

tru că mila către cel nedreptățit aduce pieirea asupra celui ce îl nedreptățește. Așa, și prea-bunul lucrător de pămînt smulge din rădăcină mărăcinii, iar sadurile le adapă și le sapă, adică le prășește.

TÎLCUIREA PSALMULUI 143

Psalmul lui David.

Întru unele dintre pre-scrieri, lîngă scrierea-deasupra am aflat adăugat: „Împotriva lui Goliat", dar nici la Evreu, nici la ceilalți tălmăcitori, nici la Cei 70 în *Exapla*.

Și are pricina aceasta. Mulți dintre Proroci au pomenit de neamurile ce s-au sculat asupra Iudeilor după întoarcerea din Babilon, dar mai pe larg decît ceilalți – dumnezeiescul Iezechil, care zice și acestea, împreună cu altele multe: „În anii de pe urmă, te vei găti și vei veni pe pămîntul cel întors de la sabie, adunat din noroade multe, pe pămîntul Ierusalimului, care s-a fost făcut cu totul pustiu. Și ei din neamuri au venit, și vor locui în pace ei toți. Și te vei sui ca o ploaie, și vei veni ca un vifor și ca un nor ca să acoperi pămîntul, și vei cădea tu, și toți cei din prejurul tău și neamuri multe cu tine." Apoi, după multe, ne învață și chipul morții lui: „Și voi chema asupra lui frică de sabie întru toți munții Mei – zice Adonai Domnul. Sabia omului asupra fratelui său va fi, și-l voi judeca pe dînsul cu moarte, și cu sînge, și cu ploaie ce puhoiește și cu pietre de grindină. Și foc și pucioasă voi ploua peste dînșii, și peste toți cei împreună cu dînsul și peste neamuri multe ce sînt împreună cu dînsul." Și cel ce voiește poate să le deprindă pe acestea mai cu de-amănuntul, dacă va citi prorocia lui. Pe acestea mai-nainte le vestește și Psalmul de față, că zice: „Pleacă, Doamne, cerurile și Te pogoară! Atinge-Te de munți, și vor fumega! Fulgeră-Ți fulgerul Tău, și-i vei risipi pe ei! Trimite săgețile Tale, și-i vei tulbura pe dînșii!" Însă tîlcuirea din parte și de-a rîndul ne va învăța acestea mai descoperit:

1. Bine este cuvîntat Domnul Dumnezeul meu, Cel ce învață mîinile mele spre oștire, degetele mele spre război!

Pentru că se întorseseră de curînd din Babilon și erau lipsiți de arme și de îngrădiri, i-au biruit pe neprietenii ce veniseră asupră-le cu ajutor dumnezeiesc. Cele zise se potrivesc încă și nouă, căci, izbăvindu-ne de tirania diavolului, ne-am învățat de Dumnezeu a bate războiul: cu mîinile lucrînd dreptatea, iar cu degetele punînd pecetea Crucii pe frunțile noastre.

2. Mila mea și Scăparea mea, Sprijinitorul meu, Scutitorul meu și Izbăvitorul meu, spre Dînsul am nădăjduit,

Din lucruri a făcut numirile, că zice: Tu ești mila mea, că de la Tine am primit izvoarele milei; Tu ești scăparea mea, căci m-am mîntuit scăpînd către Tine; Tu – scu-

titorul meu, că, dobîndind ajutorul Tău, m-am înălţat deasupra războinicilor; Tu – izbăvitorul meu şi sprijinitorul meu, că Tu m-ai îngrădit cînd mi se da război şi m-ai izbăvit fiind înconjurat de vrăjmaşi. Deci voi avea nădejdea întemeiată întru Tine.

Cel ce supune norodul meu sub mine.

Acest cuvînt se potriveşte lui Zorobabel şi lui Iisus preotul, că aceştia povăţuiau norodul atunci.

3. Doamne, ce este omul că Te–ai făcut cunoscut lui? Sau fiul omului, că-l socoteşti pe el?

În loc de „Te-ai făcut cunoscut", Simmah a tălmăcit: „Te faci cunoscut". Foarte mă minunez – zice – de nemăsurata Ta iubire de oameni: că, fiind Dumnezeu şi Ziditor al tuturor, faci atîta purtare de grijă pentru această jivină proastă. Apoi, arată şi stricăciunea firii:

4. Omul deşertăciunii s-a asemănat, zilele lui ca umbra trec.

Iar Teodotion zice: „omul fumului s-a asemănat", şi Simmah: „aburului". Căci, ca aburul ce se ridică şi se risipeşte, aşa de lesne se strică firea oamenilor, şi viaţa lor umblă asemenea umbrei. Deci, de vreme ce Îţi pasă atît de mult de oamenii aceştia stricăcioşi:

5. Doamne, pleacă cerurile Tale şi Te pogoară!

Omeneşte a folosit cuvintele acestea, ştiind că dumnezeiasca fire nu este împrejur-scrisă în cer, ci chemîndu-L pe Ajutător spre pedeapsa războinicilor.

Atinge-Te de munţi, şi vor fumega!

Acest lucru s-a făcut şi în muntele Sinaiului, că – zice – „muntele se afuma".

6. Fulgeră-Ţi fulger, şi-i vei risipi pe dînşii! Trimite săgeţile Tale, şi-i vei tulbura pe dînşii!

Închipuie cuvintele în rugăciune, dar mai-nainte spune cele ce or să fie, pe care mai-nainte le-a zis Dumnezeu prin Prorocul Iezechil, că aşa i-a cheltuit pe toţi aceia.

7. Trimite-Ţi mîna Ta dintru înălţime,

Învăţîndu-ne că Tu poţi să dai mîntuirea celor ce o cer făcînd doar semn. Iar „mînă" a numit lucrarea, după cum am zis de multe ori.

scoate-mă şi mă izbăveşte din ape multe,

„Ape multe" a numit mulţimea războinicilor. Aşa a zis şi în Psalmul 123: „Pîrîu a trecut sufletul nostru, apa cea fără de stare." Şi, învăţîndu-ne că pe vrăjmaşi i-a numit cu închipuire „ape", a adăugat:

din mîna fiilor celor străini,

Şi i-a numit pe dînşii „străini" nu ca pe unii de altă seminţie, ci ca pe nişte rău-credincioşi.

8. a căror gură a grăit deşertăciune,

Hule – zice – au grăit asupra slavei Tale, o, Stăpîne!

şi dreapta lor – dreaptă a strîmbătăţii.

Şi cu cuvintele lor se unesc şi lucrurile: că, precum hulesc cu cuvintele, aşa şi nedreptăţesc cu lucrurile, că această „dreaptă" a lor nu lucrează nimic drept, ci s-a arătat unealtă a nedreptăţii.

9. Dumnezeule, cîntare nouă voi cînta Ţie, în psaltire cu zece strune voi cînta Ţie,

Că, dacă voi dobîndi mîntuire, nu voi fi nemulţumitor, ci voi plăti lauda de mulţumire întrebuinţînd organele muziceşti obişnuite.

10. Celui ce dai mîntuire împăraţilor,

Că – zice – aşa i-ai mîntuit şi pe strămoşii noştri cărora li s-a încredinţat de Tine împărăţia, şi i-ai arătat purtători de biruinţă ai războinicilor ce se ridicau asupră-le: pe David, pe Iosafat, pe Ezechia şi pe oricare altul care a cerut de la Tine ajutorul.

Celui ce izbăveşti pe David, robul Tău,

Că pentru tocmelile cu aceia faci toată purtarea de grijă pentru noi.

de sabie cumplită.

11. Izbăveşte-mă şi mă scoate din mîna fiilor celor străini,

„Sabie cumplită" a numit socoteala nebunească şi fierească a celor ce veneau asupră-i. Pe aceiaşi îi numeşte încă şi „fii străini", ca pe nişte rău-credincioşi.

a căror gură a grăit deşertăciune, şi dreapta lor – dreaptă a nedreptăţii;

Nu în zadar a întrebuinţat aceeaşi cuvîntare, ci, vrînd să povestească buna lor norocire, a repetat prihănirea răutăţii, deşteptîndu-L spre ajutor pe Dumnezeu. Că zice: Celor ce Te grăiesc de rău astfel şi trăiesc cu nedreptate şi cu răutate, le merge bine, şi se îmbelşughează şi, primind de la Tine îndestularea bunătăţilor, fac din buna-norocire merinde de nedreptate.

12. ai căror fii sînt ca nişte tinere odrasle înfipte întru tinereţile lor;

Au dobîndit – zice – multă naştere şi buna-naştere de fii şi, înconjuraţi de dînşii, se aseamănă sadurilor de curînd odrăslite.

fetele lor – înfrumuseţate, împodobite ca asemănarea bisericii;

Că se înfrumusețează nu numai cu frumusețea firească, ci se înfășură și cu podoaba cea din mult meșteșug, încît se aseamănă bisericilor celor împodobite spre cinstea idolilor. Şi într-acest fel este frumusețea cea sulemenită și curvească.

13. cămările lor – pline, vărsîndu-se dintr-una într-alta;

Căci, cînd văd că vasele se umplu mai presus decît trebuința, întru altele mută iarăși cele ce prisosesc, după cel ce zicea: „Strica-voi hambarele mele, și mai mari le voi zidi!"

oile lor – mult-fătătoare, înmulțindu-se întru ieșirea lor;

14. boii lor – grași.

Şi grase și mult-fătătoare sînt dobitoacele lor.

Nu este cădere de gard, nici trecere, nici strigare în ulițele lor.

Iar Simmah, așa: „Nici curmare, nici scoatere afară, nici plîngere nu este în ulițele lor." Așa zic încă și ceilalți tălmăcitori. Că cei ce n-au luat cercare de cele rele petrec întru desfătare și rîs, pentru multa îmbelșugare și pentru îndestularea bunătăților. Acestea a zis și în Psalmul 72: „Nu este semn în sus întru moartea lor și întărire întru bătaia lor. Întru ostenelile oamenilor nu sînt și cu oamenii nu vor lua bătăi." Încă și la ceilalți Proroci aflăm multe asemenea acestora, însă toți aduc pe urmă și dezlegarea celor ce sînt cu îndoială. Aceasta a făcut-o încă și aici dumnezeiescul David, că a adăugat:

15. Fericit-a pe norodul ale căruia sînt acestea, dar fericit este norodul al căruia Domnul este Dumnezeul lui.

Că cei ce sînt neînvățați adevărul nu știu să deosebească firea lucrurilor, ci cu desfătarea, și cu bogăția și cu silnicia hotărăsc buna-norocire, și pe cei ce dobîndesc acestea îi numesc bine-norociți și fericiți. Iar tăinuitorii faptei bune, fiind împărtășiți de dumnezeiasca înțelepciune, fericesc norodul cel grijit de Tine și cinstesc a Ta purtare de grijă mai mult decît toată viața. Şi Domnul ne-a învățat pe noi niște fericiri ca acestea, zicînd: „Fericiți – cei săraci cu duhul, fericiți – cei ce flămînzesc și însetoșează de dreptate, fericiți – cei ce plîng și fericiți – cei goniți pentru dreptate, că a unora ca ei este Împărăția cerurilor!" Iar cei ce aleg dezmierdarea vieții, la puțină vreme după ce au dobîndit-o, vor culege din scurta dezmierdare chinuirea cea lungă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 144

Lauda lui David.

Scrierea-deasupra a Psalmului arată scopul lui, că ne poruncește a lăuda pe Dumnezeul tuturor pomenind puterea Lui, și lucrarea Lui cea mare, și Împărăția și marea

cuviință. Darul Duhului a făcut încă și alți Psalmi într-acest fel, deșteptînd norodul acela spre mulțumire și bună cunoștință. Are încă și prorocie a chemării și a cunoștinței neamurilor.

1. Înălța-Te-voi, Dumnezeul meu, Împăratul meu, și bine voi cuvînta numele Tău în veac și în veacul veacului.

Dumnezeu este înalt după fire și nu are înălțimea adusă din afară, și ucenicii bunei-credințe propovăduiesc aceasta și îi învață pe cei ce nu știu. La fel este și cea zisă de Hristos în Evanghelii: „Părinte, proslăvește numele Tău pe pămînt!", după puține învățîndu-ne că nu I-a dat Lui slava pe care nu ar fi avut-o mai înainte, ci a arătat-o pe cea avută, că zice: „Am arătat numele Tău oamenilor." Așa, nici Tatăl nu a dat Fiului slava pe care Acesta nu ar fi avut-o mai înainte, ci i-a învățat pe cei ce nu o știau slava pe care o avea, că zice: „Proslăvește-Mă Tu, Părinte, cu slava pe care o aveam la Tine mai-nainte de a se face lumea." Deci nu a luat ceea ce nu avea, ci aceea pe care o avea s-a făcut arătată celor ce nu știau. Drept aceea, nici aici Prorocul nu se făgăduiește să Îl înalțe pe Dumnezeu, ci să arate înălțimea Lui oamenilor, după cît este cu putință. Și Îl numește pe Dumnezeul tuturor și Dumnezeu, și Împărat al său, fiind împins de dragoste a face acest lucru.

2. În toate zilele bine Te voi cuvînta, și voi lăuda numele Tău în veac și în veacul veacului!

Zice: Pururea lăudîndu-Te voi petrece și nu voi lăsa nici o zi neîmpărtășită de cîntarea Ta de laudă.

3. Mare este Domnul și lăudat foarte, și măririi Lui nu este sfîrșit.

Fiindcă toată mărimea simțită – măsurîndu-se după lungime, și după lățime și după adîncime – se arată mare, după cuviință a adăugat că măririi Lui nu este sfîrșit, ca să-L arate fără de trup și nescris împrejur pe Cel lăudat. Că – zice – mare Îl știu pe Dînsul, însă nu ajuns, nici măsurat, că nici început, nici sfîrșit al mărimii nu aflu, că nemărginită este aceasta și covîrșește toată înțelegerea minții.

4. Neamul și neamul vor lăuda lucrurile Tale și puterea Ta vor vesti.

Aici, mai-nainte a propovăduit dumnezeiasca cunoștință a neamurilor, că zice: Nu numai noi, cei din Israil, Te vom lăuda pe Tine, Făcătorul de bine, prin neamul acesta; ci și alt neam, adică Biserica cea din neamuri, va propovădui lucrarea cea mare a lucrurilor Tale.

5. Mare cuviința slavei sfințirii Tale vor grăi, și minunile Tale vor povesti.

Firea Celui lăudat biruiește puterea Prorocului, căci – căutînd numiri vrednice și potrivite, și nenimerind – împletește împreună multe nume deodată, zicînd: „slavă și mare cuviință a sfințeniei". Mai-nainte grăiește însă că acestea se vor propovădui de alt neam.

6. Și puterea celor înfricoșate ale Tale vor spune, și mărirea Ta vor povesti.

Se pare că rostește aceeași cuvîntare, dar arată deosebire: că „minunate" zice minunile săvîrșite spre facerile de bine ale unora – cum s-a întîmplat în pustie, cînd a dat mană norodului, și i-a împiedicat pe cîrstei și a puhoit-o pe cea fără de apă –, iar acestea au pornit spre minunare limbile celor mulțumitori; iar „puterea celor înfricoșate" numește marile lucrări arătate spre pedeapsa altora, precum a adus bătăile cele de multe feluri asupra Egiptului, prin dumnezeiescul Moisi. Și dumnezeiescul Apostol a făcut această despărțire, zicînd că de la Preasfîntul Duh se dau nu numai darurile tămăduirilor, ci și lucrările puterilor: și numește daruri ale tămăduirilor umblarea șchiopilor, însănătoșirea bolnavilor, învierea morților și cîte ca acestea; iar lucrări ale puterilor – orbirea lui Elima, moartea Ananiei și a Safirei, și pe cei dați satanei ca să se pedepsească pentru hulă.

7. Pomenirea mulțimii bunătății Tale vor vesti și de dreptatea Ta se vor bucura.

Prorocul voiește să arate bogăția dumnezeieștii bunătăți și a puterii, dar, folosind limbă omenească, nu izbutește, și iarăși împreunează mai multe nume și mai-nainte zice mulțumirea și buna-cunoștință a neamului ce va să fie. Că, desfătîndu-se întru dumnezeieștile cuvinte, aduce povestirea dumnezeieștii iubiri de oameni ca pe niște izbucniri. Aceasta pătimește încă și dumnezeiescul Apostol și, neputînd povesti cele dumnezeiești după vrednicie, se ispitește să facă acest lucru prin mai multe nume, zicînd: „bogăția cea mare a darului Lui". Iar aiurea, mărturisește biruirea: „Cît sînt de necercate judecățile Lui, și de neurmate căile Lui!"

8. Îndurat și milostiv este Domnul, îndelung-răbdător și mult-milostiv!

Prorocul a pătimit aceeași și aici: că – luînd în minte în ce chip a zidit Dumnezeu firea oamenilor și de cîtă cinste și purtare de grijă a învrednicit-o, că a rînduit și a așezat toată zidirea cea văzută pentru trebuința lor; că, în fiecare zi greșind ei, îi suferă, și răsare soarele Său peste cei răi și peste cei buni și plouă peste cei drepți și peste cei nedrepți – Îl numește nu numai „îndurat", ci și „milostiv", și „îndelung-răbdător" și „mult-milostiv". Căci cu nemăsurată bunătate a depărtat de la noi fărădelegile noastre pe cît se depărtează răsăriturile de la apusuri și așa a iubit lumea, încît pe Fiul Său cel unul-născut L-a dat pentru dînsa.

9. Bun este Domnul tuturor, și îndurările Lui – peste toate lucrurile Lui.

Că nu numai de Iudei a făcut purtare de grijă, ci și spre toți oamenii a revărsat iubirea Sa. Și nu numai de oameni, ci și de dobitoace Se grijește și tuturor le dă trebuințele cele potrivite.

10. Mărturisească-se Ție, Doamne, toate lucrurile Tale, și cuvioșii Tăi bine să Te cuvînteze!

Nu cele neînsuflețite Îl laudă pe Dumnezeu, nici dobitoacele nu slobozesc glas cuvîntător, ci cei cuvîntători și iubitori de Dumnezeu alcătuiesc prin acestea cîntarea de laudă și, căutînd spre fiecare din cele făcute de Dînsul și văzînd marea lucrare a înțelepciunii Sale, își pornesc limba spre slavoslovie.

11. Mărirea împărăției Tale vor spune și puterea Ta vor grăi,

12. ca să facă cunoscută fiilor oamenilor puterea Ta și mărirea marii cuviințe a Împărăției Tale.

Căci cuvioșii aceștia – ori Prorocii, ori Apostolii și cei ce după aceia au urmat slujba propovăduirii – vor învăța pe toți oamenii veșnica Împărăție și negrăita putere, că nu vor aduce numai Iudeilor învățătura aceasta, ci și la toată firea oamenilor.

13. Împărăția Ta este împărăție a tuturor veacurilor, și stăpînirea Ta este întru tot neamul și neamul.

Nemărginită ai stăpînirea și de-a pururea vecuitoare Împărăția, nici începîndu-se, nici încetîndu-se.

Credincios este Domnul întru toate cuvintele Sale și cuvios întru toate lucrurile Sale.

Că adevărul strălucește mai-nainte de cuvinte, adeverit fiind cu lucrurile, iar acestea sînt împodobite cu dreptatea.

14. Sprijinește Domnul pe toți cei ce cad și îndreptează pe toți cei surpați.

Că Se grijește nu numai de ucenicii dreptății, ci și de cei ce alunecă, și de cei căzuți și de cei ce primesc rănile păcatului. Că, proptindu-i, pe primii nu-i lasă să cadă, iar pe cei căzuți îi ridică tinzîndu-le dreapta.

15. Ochii tuturor spre Tine nădăjduiesc, și Tu le dai hrana lor în bună vreme.

Pe acest „nădăjduiesc" nu l-a pus aici pentru cugetul tuturor[1], că nici cei ce trăiesc întru rea-credință nu au această nădejde, nici neamurile celor necuvîntătoare nu au simțire cuvîntătoare: ci învață că fiecare primește de la Dînsul trebuința potrivită. Apoi, arată și lesnirea dăruirii:

16. Deschizi Tu mîna Ta, și saturi pe tot viețuitorul de bunăvoință.

Fiecare dobîndește bunătățile dăruite de Tine îndată ce voiești, că, precum nouă ne este lesne a întinde degetele strînse și a desface mîna, așa ușor Îți este Ție a dărui belșugul bunătăților întru o cirtă de vreme.

17. Drept este Domnul întru toate căile Lui și cuvios întru toate lucrurile Lui.

---

[1] „Așezare", „aplecare", „bună-voință" - din elinescul „diathesis".

Şi – zice – întru toate iconomiile Tale străluceşte dreptatea – căci „căi" a numit iconomiile.

18. Aproape este Domnul de toţi cei ce Îl cheamă pe El, de toţi cei ce Îl cheamă pe El întru adevăr.

Acest „aproape" nu însemnează apropierea locului – că Dumnezeu este din fire pretutindeni de faţă, că „întru Dînsul trăim, şi ne mişcăm şi sîntem", după dumnezeiescul Apostol –, ci prin aceasta a arătat ţinerea şi aşezămîntul. Bună încă este şi adăugarea adevărului, că nu Se apropie de cei ce Îl cheamă aşa prost, ci de cei ce întru adevăr voiesc a face aceasta, „că nu tot cel ce-Mi zice Mie: Doamne Doamne! va intra întru Împărăţia lui Dumnezeu, ci cel ce face voia Tatălui Meu din ceruri." Pentru aceea a şi adăugat:

19. Voia celor ce se tem de El o va face, şi rugăciunea lor o va auzi şi-i va mîntui pe dînşii.

Cei ce au frica dumnezeiască fac ei mai întîi voia lui Dumnezeu. Deci, fiindcă scopul lor se uneşte cu voia dumnezeiască, negreşit Stăpînul împlineşte voile lor, că ei nu voiesc nimic împotrivnic celor pe care le voieşte El.

20. Păzeşte Domnul pe toţi cei ce-L iubesc pe El, şi pe toţi păcătoşii va pierde.

A arătat cît de drept este Domnul întru toate căile Lui, că osebirea celui drept este să dea fiecăruia potrivită răsplătire: de aceea, El îi păzeşte pe cei ce au dragoste către Dînsul, şi-i străjuieşte şi îi slobozeşte de pînditori; iar pe cei ce îmbrăţişează calea împotrivnică îi pedepseşte.

21. Lauda Domnului va grăi gura mea, şi bine să cuvinteze tot trupul numele cel sfînt al Lui în veac şi în veacul veacului!

Deci eu – zice – am scris lauda aceasta, dar se cuvine ca toată firea oamenilor să cinstească pururea cu slavoslovie pe Făcătorul şi cinste potrivită să aducă dumnezeiescului nume. Ni se cuvine însă a mai însemna că nici aici nu dă lauda Iudeilor, ci cheamă tot trupul spre cîntare de laudă. Deci arătată este mai-nainte grăirea care mărturiseşte împlinirii, că Dumnezeul tuturor Se laudă, după prorocie, întru toate neamurile de prin lume.

TÎLCUIREA PSALMULUI 145

Aliluia.

Întru unele dintre izvoade este adăugat: „al lui Agheu şi al Zahariei", dar aceasta nici la Evreu, nici la ceilalţi tălmăcitori, nici la Cei 70 în *Exapla* nu am aflat-o. Şi Psalmul acesta porunceşte a lăuda pe Dumnezeul tuturor, că aceasta arată şi scrie-

rea-deasupra, acest „aliluia" tălmăcindu-se: „lăudați pe Domnul", după cum am zis de multe ori.

1. Laudă, suflete al meu, pe Domnul!

Darul Duhului ne poruncește tuturor a ne deștepta pe noi înșine spre slavoslovia lui Dumnezeu.

Lăuda-voi pe Domnul în viața mea, cînta-voi Dumnezeului meu pînă ce voi fi.

În Psalmul 6, a zis: „Că nu este întru moarte cel ce Te pomenește pe Tine, și în iad cine se va mărturisi Ție?" De aceea ne învățăm a-L lăuda pe Dumnezeu în vremea vieții de acum, înainte de a primi sfîrșitul vieții.

Nu vă nădăjduiți spre boieri,

Bună este sfătuirea, că nici boierii nu sînt boieri de-a pururea, ci au stăpînire vremelnică, nici nu cinstesc toți boierii dreptatea. Și, ca să fie de față amîndouă, se cuvine a cunoaște stricăciunea firii, că aceasta aduce pe urmă:

2. spre fiii oamenilor, întru care nu este mîntuire!

Vezi firea, și nu te bizui stăpînirii, că omul „s-a asemănat deșertăciunii" și „omul – ca iarba, zilele lui – ca floarea cîmpului".

3. Ieși-va duhul lui, și se va întoarce în pămîntul său.

„Duh" numește aici sufletul. Și, ieșind acesta, trupul se duce către a sa rudenie, după dumnezeiasca hotărîre: „Pămînt ești, și în pămînt te vei duce!"

În ziua aceea, vor pieri toate gîndurile lui.

Pentru că, desjugîndu-se sufletul și trupul risipindu-se în țărînă, se arată nălucirea deșartă a gîndurilor. Domnul ne-a învățat aceasta și prin pildă: că – aducîndu-l în mijloc pe bogatul căruia i-a rodit țarina, care socotea să strice hambarele și mai mari să le zidească – i-a zis: „Nebune, în noaptea aceasta vor cere sufletul tău de la tine, și cele ce ai gătit cui vor fi?" Și din ceilalți oameni încă, unii nălucesc boierii și stăpînii, alții averi de țarini și de zidituri, alții nălucesc ca într-un vis biruințe în războaie, iar alții lucrează pieirea vrăjmașilor; ci, venind fără de veste moartea asupră-le, lasă nălucirea gîndurilor nesăvîrșită. Așa, după ce a arătat deșertăciunea nădejdii spre oameni, arată folosul nădăjduirii spre Dumnezeu:

4. Fericit este al căruia Dumnezeul lui Iacov este ajutorul lui, nădejdea lui – spre Domnul Dumnezeul lui,

Nu L-a numit „Dumnezeu al lui Iacov" așa prost, ci poruncește să nădăjduim spre „Dumnezeul lui Iacov" aducîndu-ne aminte cîtă purtare de grjă a dobîndit acesta nădăjduind spre Dumnezeu și ce fel și cîte roade ale nădejdii a secerat. Și Îl

numește pe Dînsul „Domn" și „Dumnezeu", și prin amîndouă Îi propovăduiește puterea. Apoi, ne învață bunătatea și puterea Lui din zidirea făpturilor:

5. spre Cel ce a făcut cerul și pămîntul, marea și toate cele ce sînt întru dînsele;

În scurt, a cuprins cu cuvîntul toată zidirea văzută și nevăzută, că n-a pomenit numai cerul, și pămîntul și marea, ci și toate cele dintru dînsele: și în cer sînt Îngerii, și firea celor nevăzute, și soarele, și luna și mulțimea stelelor; iar pe pămînt și în mare – oamenii și neamurile celor necuvîntătoare. Iată cît de mare – zice – este puterea Făcătorului tuturor, deci vezi cîtă deosebire este între Dînsul și boierii cei stricăcioși! Așa, după ce a arătat pe Ziditorul tuturor, Îl arată că Se și grijește de cele pe care le-a făcut:

6. spre Cel ce păzește adevărul în veac, spre Cel ce face judecată celor năpăstuiți, spre Cel ce dă hrană celor flămînzi.

Că Cel ce Se făgăduiește este nemincinos și iubitor de adevăr, și împlinește făgăduințele, și izbîndește celor năpăstuiți, și judecă cu dreptate, încă și tuturor flămînzilor le dă hrana potrivită. De aici, mai-nainte zice și facerile de bine săvîrșite prin înomenirea Mîntuitorului nostru:

7. Domnul dezleagă pe cei ferecați în obezi, Domnul înțelepțește orbii, Domnul ridică pe cei surpați,

Dumnezeul tuturor a mai-nainte grăit acestea și prin Isaia Prorocul: că, după ce a zis: „Te-am dat pe Tine spre lumină neamurilor", a adăugat: „ca să deschizi ochii orbilor, să scoți din legături pe cei legați și din casa păzirii pe cei ce șed întru întuneric." Și, la alt loc, a zis despre fața Stăpînului Hristos: „Duhul Domnului peste Mine, pentru care M-a uns ca să bine-vestesc săracilor, M-a trimis să vindec pe cei zdrobiți cu inima, să propovăduiesc celor robiți lăsare, orbilor – vedere." Și, aiurea: „Atunci vor auzi surzii cuvintele cărții, și ochii orbilor, ce sînt întru întuneric și în negură, vor vedea."

Domnul iubește pe cei drepți;

8. Domnul păzește pe cei nemernici,

Domnul tuturor aduce fiecăruia cele potrivite: drepților ce Îl iubesc pe El le răsplătește cu daruri deopotrivă, arătînd către dînșii dragoste și iubire părintească; iar pe cei ce au fugit de părinteasca păgînătate și se apropie cu credință la Dînsul, îi învrednicește de toată paza și purtarea de grijă. Căci „nemernici" îi numește pe cei străini. Așa a zis și Fericitul Pavel: „Oarecînd eram fără de Hristos, înstrăinați de petrecerea lui Israil și străini de testamenturi, neavînd nădejdea făgăduinței, dar, cei ce atunci eram departe, aproape ne-am făcut."

pe sărman și pe văduvă va primi, și calea păcătoșilor o va pierde.

De la purtarea de grijă de obşte, a pogorît cuvîntul către cele din parte: şi zice că Ocîrmuitorul tuturor nu lasă pe nimeni negrijit, ci îi învredniceşte de toată grijirea pe cei lipsiţi de omeneasca purtare de grijă şi risipeşte pîndirile asupra lor.

9. Împărăţi-va Domnul în veac, Dumnezeul tău, Sioane, în neam şi în neam!

Că veşnică are stăpînirea şi pururea vecuitoare Cel ce acum – o, Sioane! – Se socoteşte a fi numai al tău Dumnezeu.

TÎLCUIREA PSALMULUI 146

Aliluia.

Aici ne-am învăţat arătat tălmăcirea lui „aliluia", pentru că Evreul îl zice: „lăudaţi pe Domnul"; iar Simmah, în primul stih, l-a lăsat încă şi netălmăcit, zicînd aşa: „aliluia, că este bun Psalmul"; iar Teodotion: „lăudaţi pe El". Deci şi Psalmul acesta ne porunceşte a-L lăuda. Şi mai-nainte vesteşte întoarcerea din Babilon şi zidirea Ierusalimului făcută după aceea, că Ierusalimul nu se va mai zidi iarăşi, după cum aşteaptă Iudeii, ci prorocescul cuvînt mai-nainte vesteşte zidirea făcută atunci de Zorobabel.[1]

1. Lăudaţi pe Domnul, că este bun Psalmul, Dumnezeului nostru să I se îndulcească lauda!

Folositoare – zice – este cîntarea de laudă şi pricinuitoare de bunătăţi. Şi nu lauda Îi este dulce lui Dumnezeu, ci scopul celor ce laudă, că El este nelipsit, însă Se bucură de mîntuirea oamenilor.

2. Zidind Ierusalimul Domnul, risipirile lui Israil va aduna

Şi pentru aceasta – zice – se cuvine a fi El lăudat, căci va zidi Ierusalimul cel surpat, şi pe cei duşi robiţi îi va învrednici de întoarcere. Şi, dacă nu s-au întors toţi, dumnezeiescul cuvînt n-a minţit, ci răutatea acelora s-a vădit: că, prin Chir, El a poruncit tuturor a se întoarce, iar ei, avînd socoteală vîrtoasă şi împotrivnică, au ales ţara cea străină mai mult decît patria lor.

3. Cel ce vindecă pe cei zdrobiţi cu inima şi leagă rănile lor;

Cu cele trupeşti, le-a împreunat pe cele duhovniceşti, şi a arătat că El nu numai dăruieşte slobozenia celor robiţi, ci şi hărăzeşte vindecarea celor ce au primit rănile păcatelor.

---

[1] Şi nici nu s-a mai ridicat cetatea Ierusalimului, măcar că Iudeii risipiţi în toată lumea şi-au plăsmuit în 1947 un fel de ţară în Palestina. Ce se va zidi cu adevărat şi cît de curînd în Ierusalim, pe locul Bisericii lui Solomon, e capiştea în care va fi încoronat şi înscăunat Antihristul ca împărat al lumii.

4. Cel ce numără mulțimea stelelor și tuturor numele le cheamă.

Prin toate propovăduiește puterea lui Dumnezeu. Iar acest „Cel ce numără" a numit aici cunoștința, iar „nume ale stelelor" – deosebirile stelelor, și starea acestora, și rînduiala și ținerea unora către altele. Că Dumnezeul tuturor nu cheamă stelele punîndu-le nume, că acestea sînt neînsuflețite și lipsite de cuvîntare, ci oamenii, avînd socoteală păgînească, au pus nume stelelor din basmele închipuite de dînșii.

5. Mare este Dumnezeul nostru, și mare este tăria Lui și priceperii Lui nu este număr;

Nemăsurate sînt toate: și mărimea, și tăria și lauda, dar Îl lăudăm pe cît putem.

6. Cel ce primește pe cei blînzi, Domnul, și smerește pînă la pămînt pe cei păcătoși.

Iar Simmah a zis: „Cel ce răsuflă și mîngîie". Și aceasta este altă osebire a dumnezeieștii Pronii: că, pe cei ce se vrăjmășuiesc de oarecari pentru blîndețe, îi învrednicește de purtare de grijă; iar pe cei ce năvălesc cu nedreptate asupra lor, îi trimite la moarte. Și pe aceia îi face vestiți și străluciți, iar celorlalți le dă uitării pomenirea: așa s-a făcut de-a pururea pomenită ceata Sfinților Apostoli; așa, sînt mult-lăudate soboarele Mucenicilor, iar pomenirea celor ce le-au dat război acestora s-a dat uitării.

7. Începeți a cînta Domnului întru mărturisire, cîntați Dumnezeului nostru întru alăută!

Deci – știind bunătatea, și înțelepciunea și puterea aceasta a lui Dumnezeu – începeți cîntarea de laudă, întrebuințînd obișnuitele organe muzicești.

8. Celui ce îmbracă cerul cu norii, Celui ce gătește pămîntului ploaie;

Amîndouă sînt dovezi ale puterii și ale bunătății: căci Se grijește de cele de pe pămînt ca un Bun și Iubitor de oameni, iar ca un Atotputernic aduce firea apelor sus întru înălțime și acoperă vederea cerului, făcînd între cer și pămînt un acoperămînt din nori și adăpînd cu nașterile acestora pămîntul. Apoi, arată trebuința ce răsare de aici:

Celui ce răsare în munți iarbă și buruieni spre slujba oamenilor;

Că adapă nu numai pămîntul lucrat de oameni, ci și munții și locurile pustii, aducînd dobitoacelor pășunea odrăslită întru acestea. Și săvîrșește acest lucru pentru facerea de bine către oameni, că a poruncit ca dobitoacele să slujească oamenilor.

9. Celui ce dă dobitoacelor hrana lor și puilor corbilor ce Îl cheamă pe El.

Firea corbilor nu este cuvîntătoare și ei nu cheamă pe Făcătorul cu cuvîntare, ci strigarea lor pentru hrană se aseamănă cu o cerere. De aici socotesc că, lăsînd pomenirea celorlalte păsări, i-a pomenit pe corbi și Stăpînul Hristos, zicînd ucenicilor:

„Căutați la corbi, că nu seamănă, nici nu adună în hambare, și Tatăl vostru cel ceresc îi hrănește pe dînșii."

10. Nu întru puterea calului va voi, nici în pulpele bărbatului bine Îi va plăcea.

11. Bine va voi Domnul întru cei ce se tem de Dînsul și întru cei ce nădăjduiesc spre mila Lui.

Dumnezeu – zice – nu Se veselește de vîrtutea trupului, și de meșteșugul călăriei și de grăbnicia picioarelor, ci de faptele bune a cărora ziditoare este evlavia. Și nu Se grijește cu sîrguință numai de aceștia – ci și de cei ce au căzut în păcate, și se pocăiesc și se întăresc cu nădejdea iubirii de oameni –, căci nu a zis că Dumnezeu binevoiește numai întru nevoitorii cei desăvîrșiți ai faptei bune, ci și întru cei ce așteaptă dumnezeiasca milă.

TÎLCUIREA PSALMULUI 147

Aliluia.

Cuvîntul cel prorocesc poruncește și aici a lăuda. Mai-nainte zice încă și biruința făcută după întoarcere, iar lîngă aceasta mai-nainte vestește și propovedaniile Apostolilor, care au străbătut prea-degrab toată lumea.

1. Laudă, Ierusalime, pe Domnul, laudă pe Dumnezeul tău, Sioane! –

2. că a întărit încuietorile porților tale,

Izbăvindu-te de războinici cu ajutorul cel nebiruit al lui Dumnezeu și rămînînd neînconjurată[1], cu laude răsplătește-I Făcătorului de bine, o, Ierusalime! Iar „Ierusalim" nu numește zidirile cetății, ci pe locuitorii acesteia.

blagoslovit-a pe fiii tăi întru tine

Că, luînd binecuvîntarea de bună-naștere și de multă-facere de copii, întru mulțime ai crescut.

3. Cel ce a pus în hotarele tale pace

Ți-a dăruit și pace despre toate părțile: că, înfricoșîndu-se de frica celor uciși, alții nu îndrăznesc a mai veni iarăși asupră-ți.

și cu grăsime de grîu te-a săturat;

Și te-a împresurat cu bunătățile pămîntului. Că „grăsime de grîu" a numit îndestularea roadelor, din parte numind totul: fiindcă acest nume, „pyros", înseamnă

[1] E vorba de cetate.

„grîu", iar „grăsime de grîu" – pîinea cea prea-bună, pîinea aceasta arătînd și celelalte roade.

Ci această purtare de grijă dobîndeau de demult Iudeii, iar după ce s-au turbat asupra Mîntuitorului s-au făcut pustii de toate bunătățile. De aceea și proorocescul cuvînt, vorbind pentru aceia, mai-nainte vestește mîntuirea neamurilor:

4. Cel ce trimite cuvîntul Său pămîntului. Degrab aleargă cuvîntul Lui,

„Cuvînt" a numit aici evangheliceasca propovedanie, pe care a trimis-o nu numai Iudeilor, ci și tuturor celorlalți oameni, că zice: „Mergînd, învățați toate neamurile!" A arătat încă și iuțimea drumului, că întru puțină vreme a umplut de învățătură tot pămîntul și marea. Mai-nainte văzînd acest lucru, Prorocul a zis: „prea-degrab aleargă cuvîntul Lui". Și nu e nici un lucru nou, nici prea-slăvit, că toate se supun dumnezeieștii voiri. Drept aceea, dacă vrea, El preface îndată firea apelor, una fiind ea, întru nenumărate chipuri:

5. al Celui ce dă zăpada ca lîna, al Celui ce presară negura ca cenușa,

6. al Celui ce pune gheața Sa ca pîinile.

Pentru că din una și singura ființă a apelor se face și gheața vîrtoasă, și zăpada rară și moale ca frîntura lînii, dar se face și praf umed, că într-acest fel este firea negurii.

Împotriva feței gerului Lui cine va suferi?

Încă și aerul îl preface cu lesnire: și, pe cel înfocat acum, după puțin îl face geros.

7. Trimite-va cuvîntul Său, și le va topi pe ele; sufla-va Duhul Lui, și vor curge ape.

Dar, iarăși voind, topește cu lesnire apa înghețată și o face să curgă ca pîraiele: pentru că, suflînd austrul, se topește și zăpada, și gheața. Și nu așa prost a făcut povestirea acestora, ci ca prin ele să însemneze altele: că – precum zăpada, căzînd, umple munții, iar după ce se topește se aduce întru rîurile slobozite dintru dînșii și ajunge să adape alte locuri – așa și belșugul bunătăților date de Dumnezeu s-a adus întîi Iudeilor, după care, gonind și alungînd aceia darul, adăparea învățăturii s-a adus neamurilor, ca prin niște rîuri, prin Sfinții Apostoli.

8. Cel ce trimite cuvîntul Său lui Iacov, îndreptările și judecățile Sale lui Israil

De demult – Legea, iar după aceea și Darul, dar s-au arătat nevrednici de amîndouă.

9. n-a făcut așa la tot neamul și judecățile Sale nu le-a arătat lor.

Că nici unuia din neamuri nu a dat Legea cea prin Moisi și nu a adus folosul cel prin Proroci, ci numai pe Iudei i-a învrednicit de o astfel de adăpare. Cu toate aces-

tea, aceia s-au făcut nemulţumitori către Făcătorul de bine, iar neamurile, primind strălucirea luminii celei gîndite prin Sfinţiţii Apostoli, L-au cunoscut pe al lor Ziditor şi totdeauna Îi aduc cinstea Acestuia.

TÎLCUIREA PSALMULUI 148

Aliluia, aliluia.

Prorocul a îndoit poruncirea, ascuţind sufletele spre mai multă sîrguinţă. Şi aceasta este altă laudă care deşteaptă toată zidirea – şi cea gîndită, şi cea simţită, şi cea cuvîntătoare, şi cea necuvîntătoare, cea însufleţită şi cea neînsufleţită – spre împreună-glăsuirea cîntării de laudă. Porunceşte să-I aducă laudă şi cerul, şi pămîntul, şi adîncurile, şi luminătorii de pe cer, şi munţii, şi sadurile, şi celelalte ca acestea şi cîte sînt împărtăşite de suflet şi de cuvîntare, zicînd însă că cei cuvîntători trebuie să caute la acestea şi, deprinzînd înţelepciunea ce se arată întru dînsele, să laude pe Făcătorul.

1. Lăudaţi-L pe Domnul, din ceruri lăudaţi-L pe El întru cele înalte!

Marele Moisi ne-a învăţat că două ceruri s-au zidit de Dumnezeu: acesta făcut împreună cu pămîntul, şi cel după acesta, care s-a rînduit să fie mijlocitor între ape, pe care l-a numit şi „tărie". Pentru aceasta a poruncit a lăuda pe Dumnezeu „din ceruri" şi „întru cele înalte", în loc de: „cetele celor fără de trupuri, care şi întru acesta, şi întru acela petrec". Şi, fiindcă dumnezeiescul Moisi nu ne-a învăţat nimic pentru zidirea firilor gîndite, de nevoie a făcut aici Prorocul pomenirea acestora. Pentru aceea şi porunceşte a aduce laudele Făcătorului, că aceasta este datoria fâpturilor, şi toată făptura făcută de Dînsul şi cinstită cu cuvîntarea se cuvine a o plăti. Şi – dacă laudă cele ce au fire zidită, şi nici Fiul, nici Preasfîntul Duh nu S-au rînduit împreună cu cele ce laudă – arătat este că Ei nu sînt din firea cea zidită; că, altfel, L-ar fi lăudat pe Făcătorul mai-nainte de celelalte, ca nişte izvoare ale dreptăţii cinstind Dreptatea. Dar nici Fiul nu laudă, nici Sfîntul Duh, deci nici Fiul, nici Preasfîntul Duh nu are fire zidită. Apoi: cu adevărat Se laudă şi El, şi Sfîntul Duh, căci nu este nimic altceva între cei ce laudă şi Cei ce Se laudă, numai zidirea laudă, şi numai Ziditorul Se laudă. Şi, dacă cineva nu-L laudă pe Ziditorul, ca un nemulţumitor nu-L laudă. Ci acestea le-am vorbit mai pe larg în cuvintele pentru Sfîntul Duh. Drept aceea, să călătorim spre cele de aici înainte ale tâlmăcirii:

2. Lăudaţi-L pe El, toţi Îngerii Lui, lăudaţi-L pe El, toate Puterile Lui!

„Îngeri" şi „Puteri" numeşte firile gîndite: „Îngeri", ca pe cei ce trec către oameni dumnezeieştile graiuri[1]; iar „Puteri", ca cele ce sînt slobode de patimile trupeşti şi ca

[1] „Înger" vine din elinescul „anghelos", însemnînd „vestitor".

cele ce pot împlini poruncile, că zice: „cei puternici întru tărie, care faceți cuvîntul Lui". Însă prin numele acestea a cuprins toată firea celor gîndite, și foarte potrivit a chemat spre cîntarea de laudă întîi cetele cerești.

3. Lăudați-L pe El, soarele și luna, lăudați-L pe El, toate stelele și lumina!

Iar Simmah, așa: „lăudați-L pe El, toate stelele luminii"; așa încă și ceilalți. Iar după Cei 70, se cuvine a înțelege așa: Dumnezeu a zidit lumina în ziua dintîi, iar întru a patra – luminătorii, și pentru aceasta i-a pomenit deosebi de lumină, nu că ea ar sta singură prin sine-și, ci pentru că s-a împărțit întru luminători. Iar pe acestea, după cum am zis și mai sus, nu le cheamă ca pe niște însuflețite și cuvîntătoare, ci ne poruncește a privi la ele, și a deprinde înțelepciunea lui Dumnezeu și prin toate a-I împleti Lui cîntare de laudă.

4. Lăudați-L pe El, cerurile cerurilor!

5. Și apa cea mai presus de ceruri

Dumnezeu a despărțit firea apelor cu cerul ce se numește „tărie", prin negrăita Lui înțelepciune meșteșugindu-le lor statornicia cea în lungă vreme, și a poruncit a călători peste apele închegate focul nemărginit al luminătorilor. Iar apa și focul sînt împotrivnice una alteia, dar, cu toate acestea, nici focul nu se stinge de ape, nici apa cea închegată nu se topește de focul cel nemărginit, și acestea arată negrăita putere a lui Dumnezeu. Și a numit cerul cu număr de multe, nu că ar fi știut de mai multe, ci urmînd limbii evreiești: că ei le numesc pe acestea cu număr de multe, precum noi zicem: „Atenele" și „Tebele". Deci, ce a numit aici „ceruri ale cerurilor", într-alt loc l-a zis: „cerul cerului", că zice: „cerul cerului Domnului".

să laude numele Domnului, că El a zis, și s-a făcut; El a poruncit, și s-a zidit!

Că – zice – vrednic lucru este a lăuda pe Cel ce le-a lucrat cu cuvîntul pe toate acestea.

6. Pusu-le-a pe ele în veac și în veacul veacului: poruncă a pus, și nu va trece.

Și nu numai că le-a zidit, ci le și poartă de grijă. De aici au și statornicia, după cum a voit El Însuși, că nu vor putea să treacă hotarele așezate de Dînsul. Deci cele neînsuflețite și neamurile celorlalte necuvîntătoare se rușinează de legile așezate, și numai singură firea oamenilor cea cinstită cu cuvîntarea calcă legile: marea știe hotarele sale și se rușinează de nisip, noaptea și ziua păzesc măsurile puse lor, iar oamenii defaimă dumnezeieștile legi.

Și așa, după ce le-a chemat spre împărtășirea cîntării de laudă pe cele din cer și pe cele cerești, se mută spre pămînt, maica de obște a oamenilor și a celor necuvîntătoare:

7. Lăudați-L pe Domnul de pe pămînt:

Apoi, din parte:

balaurii și toate adîncurile;

Marea este parte a pămîntului, și întru aceasta sînt chiții. Și vrednică de minunare este și această purtare de grijă a Ziditorului: că, după ce a zidit jivinele cele prea-mari și prea-covîrșitoare, le-a închis întru noianurile cele neînotate, arătîndu-le oamenilor și înfricoșîndu-i cu pomenirea lor, dar, propovăduind bunătatea, a oprit vătămarea pe care ar fi putut-o ele pricinui.

8. focul, grindina, zăpada, gheața, duhul cel de vifor,

Și acestea își au pricina din apă. Și în aer se face și grindină, și zăpadă, și gheață, și vînturile cele iuți, că pe acestea le-a numit „vifore". La fel, este cu putință a vedea focul arătîndu-se încă nu numai în pămînt, ci și în aer, pentru că din aer se slobozesc și fulgere, și trăznete și flăcări.

cele ce fac cuvîntul Lui;

Încă și acestea – zice – se supun semnului Său, nu ca niște însuflețite și cuvîntătoare, ci urmînd voii Lui.

9. munții și toate dealurile, lemnele cele roditoare și toți cedri;

Și acestea ne fac a porni limbile noastre spre mulțumire, căci nu numai mărimea lor este vrednică de minunare, ci și trebuința ce răsare de aici, că prea-multă este și de multe feluri.

10. fiarele, și toate dobitoacele

Le-a despărțit și pe acestea: că nu așa prost a zis de cele cu cîte patru picioare, ci a deosebit pe cele sălbatice de cele domestice. Și ne poruncește să lăudăm pe Făcătorul și prin unele, și prin altele, că toate sînt de prisos și nemulțumitoare dacă scapă de cunoștința noastră[1].

cele tîrîtoare și păsările zburătoare;

Cu pomenirea tîrîtoarelor s-a înjugat și firea celor înotătoare, că acelea se tîrăsc în ape. Așa le-a numit pe dînsele chiar Dumnezeu, că a zis: „Să scoată apele tîrîtoare cu suflete vii!"

După acestea toate, îl cheamă pe cel ce laudă prin toate pe Ziditor, că omul s-a învrednicit de dumnezeiasca zidire în urma tuturor. Și îl adună după adunări, aducînd în lăuntru mai întîi ceata împăraților, apoi popoarele supușilor. Și zice:

11. împărații pămîntului și toate noroadele,

Și nu-i lipsește de cîntarea de laudă nici pe domnii de al doilea (rang), nici pe judecătorii cei rînduiți după aceștia, ci îi împărtășește și pe ei de folosul ivit de aici:

domnii și toți judecătorii pămîntului;

---

[1] Fiindcă toate au fost zidite pentru om.

Porunceşte să facă acest lucru încă şi fiecare vîrstă, şi amîndouă neamurile[1], adică partea bărbătească şi cea femeiască. Şi – întîi pe cei ce sînt desăvîrşiţi cu vîrsta:

12. tinerii şi fecioarele,

Apoi, amîndouă căpătîiele:

bătrînii şi cei mai tineri să laude numele Domnului,

Zice: Şi vîrsta cea fără de vreme şi crudă, şi cea peste vreme (adică îmbătrînită) să laude pe Dumnezeu!

13. că s-a înălţat numele Lui unuia!

Că s-a stins pomenirea dumnezeilor cu nume mincinos şi s-a arătat cinstit doar numele Celui ce este singur Dumnezeu.

14. Mărturisiţi-vă Lui pe pămînt şi în cer!

Că nu-L mai laudă pe Dînsul doar cele cereşti, ci s-a umplut tot pămîntul de a-L cunoaşte pe Domnul, cît ca nişte apă multă a acoperit mările.

Şi va înălţa cornul norodului Său.

Şi – zice – va arăta norodul Său nebiruit şi vestit – căci „corn" a numit tăria, din metafora dobitoacelor purtătoare de coarne, care se fălesc că întru acelea au tăria.

Cîntare – tuturor cuvioşilor Lui,

Că, pe cei ce cred întru Dînsul, îi face nu numai tari, ci şi de-a pururea pomeniţi la toţi.

fiilor lui Israil, norodului ce se apropie de Dînsul!

Şi această bună laudă a dobîndit-o Israil cînd s-a apropiat de Dumnezeu, dar acum s-a mutat împreună cu buna-credinţă şi strălucirea, iar ei s-au golit de aceasta, şi neamurile se bucură de dumnezeieştile daruri.

TÎLCUIREA PSALMULUI 149

Aliluia, aliluia.

Această laudă o poruncesc a aduce cei ce au biruit după întoarcere neamurile acelea multe prin dumnezeiescul ajutor. Are încă şi prorocie a celor săvîrşite de Macabei.

1. Cîntaţi Domnului cîntare nouă, lauda Lui este în Biserica cuvioşilor!

Că a lăuda pe Dumnezeu este osebirea cuvioşilor, nu a celor fără de lege.

[1] „Genurile", din elinescul „ghenos".

2. Veselească-se Israil de Cel ce l-a făcut pe el, și fiii Sionului să se bucure de Împăratul lor!

Dumnezeul a toate este Dumnezeu al tuturor, dar cu deosebire Se numea Împărat al Israilitenilor. Deci, îndată ce s-au bolnăvit cu nemulțumire și au cerut alt împărat, Dumnezeu a zis către Samuil: „Nu pe tine te-au defăimat, ci pe Mine, ca să nu împărățesc peste dînșii."

3. Să laude numele Lui în horă, în timpan și în psaltire să-I cînte Lui!

Zice: După Legea noastră, să lăudăm pe Făcătorul de bine cu toate uneltele de cîntare!

4. Că binevoiește Domnul întru norodul Său,

Zice: Ne-a învrednicit de multă iubire de oameni și ne-a arătat a Sa bunătate.

și va înălța pe cei blînzi întru mîntuire.

Iar pe cei lipsiți de ajutor, care au năravuri bune, îi va arăta înalți și vestiți.

5. Lăuda-se-vor cuvioșii întru mărire și se vor bucura întru așternuturile lor.

Și cei ce cinstesc dreptatea vor fi întru bună laudă, îndulcindu-se de multă odihnă. Că „așternut" a numit odihna, că patul este însemnător de odihnă.

6. Înălțările lui Dumnezeu – în gîtlejul lor,

Și totdeauna propovăduiesc dumnezeieștile faceri de bine și Îl laudă pe pricinuitorul unora ca acestea.

și săbii cu două ascuțișuri – în mîinile lor,

7. ca să facă izbîndă întru neamuri, mustrări întru noroade;

Biruința întru războaie nu este lucru potrivnic odihnei, că biruința este mai dulce decît toată odihna. Iar prin acestea mai-nainte vestește bărbăția Macabeilor, prin care i-au supus pe megieșii locuitori pe aproape și i-au biruit pe Machidoneni.

8. ca să lege pe împărații lor cu obezi, și pe slăviții lor cu cătușe de fier;

Istoria Macabeilor ne învață că multe ca acestea s-au isprăvit de dînșii, și lesne le este celor ce voiesc să citească a învăța adevărul prorociei.

9. ca să facă întru dînșii judecată scrisă.

Că, cele făcute după dreptate acelora, s-au pus în scrieri, și lauda lor a rămas pururea pomenită pînă în ziua de astăzi. Că aceasta a adăugat:

Mărirea aceasta va fi tuturor cuvioșilor Lui.

Căci cuvioșia este maică a bunei-laude, și lucrătorii acesteia vor fi pomeniți de-a pururea.

TÎLCUIREA PSALMULUI 150

Aliluia, aliluia.

De biruință este și lauda aceasta, și mai-nainte vestește cunoștința de Dumnezeu ce avea să fie la toți oamenii.

1. Lăudați pe Dumnezeu întru Sfinții Săi,

Puternică pricină spre cîntarea de laudă este aceasta: că – dacă ni s-a poruncit a lua pricină spre mulțumire de la saduri, și de la fiare și de la tîrîtoare – cu mult mai vîrtos este mai cu dreptate a privi la Sfinți și a-L lăuda pe Dumnezeul acestora. Că – învățîndu-se cele pentru Fericitul Pavel, ori cele pentru dumnezeiescul Petru, ori cele pentru prea-dumnezeiescul Ioan, ori cele pentru ceilalți Apostoli, ori cele pentru purtătorii de biruință Mucenici, ori cele pentru ceilalți Sfinți, ori cele pentru nevoitorii de acum ai faptei bune – cine nu-și pornește limba spre cîntarea de laudă a Celui ce a dăruit oamenilor atîta îndestulare de bunătăți?

lăudați-L pe El întru tăria puterii Lui!

Iar Simmah, așa: „Lăudați-L pe El întru tăria cea nebiruită a Lui!" Că numai El singur are stăpînirea tare, și nepieritoare și veșnică.

2. Lăudați-L pe El întru puterile Lui,

Că negrăite sînt cele săvîrșite totdeauna prin Sfinții Lui.

lăudați-L pe El după mulțimea măririi Lui!

Acest stih se aseamănă cu cele tîlcuite de noi mai-nainte, că nu este sfîrșit măririi Lui. Că - zice – nemărginită este mărirea Lui, nemăsurată puterea, deci să petreceți lăudîndu-L pe Dînsul pentru toate.

3. Lăudați-L pe El în glas de trîmbiță,

Organul acesta era preoțesc, căci preoții întrebuințau trîmbițele făcînd pomenire de trîmbițele ce s-au auzit în muntele Sinai.

lăudați-L pe El în psaltire și în alăută!

4. Lăudați-L pe El în timpan și în horă, lăudați-L pe el în strune și în organe!

5. Lăudați-L pe El în chimvale bine-răsunătoare, lăudați-L pe El în chimvale de strigare!

De demult, lăudîndu-L pe Dumnezeu în dumnezeiasca Biserică, leviții întrebuințau organele acestea nu pentru că Dumnezeu Se veselea de glasul lor, ci pentru că primea scopul celor făcute. Căci Îl auzim pe Dînsul zicînd Iudeilor că Dumnezeu nu Se veselește de cîntări și de viersuiri: „Depărtează-ți de la Mine glasul cîntărilor tale, și glasul organelor tale nu-l voi auzi!" Deci a slobozit să se facă acestea vrînd să-i

izbăvească pe dînșii de înșelăciunea idolilor: că – de vreme ce erau iubitori de jocuri și de rîsuri, iar acestea toate se săvîrșeau în capiștile idolilor – i-a iertat să cînte din organe, prin acestea trăgîndu-i (către Sine), și cu vătămarea mai mică oprind-o pe cea mare și mai-nainte învățîndu-i cele desăvîrșite prin cele nedesăvîrșite.

Toată suflarea să laude pe Domnul!

Nu Iudeii numai, ci toți oamenii: că, după dumnezeiescul Apostol, Dumnezeu nu este numai al Iudeilor, ci și al neamurilor. Deci, în Psalmul 144, a zis: „Bine să cuvînteze tot trupul numele cel sfînt al Lui!", iar aici: „Toată suflarea să laude pe Domnul!", dar nici acolo nu a numit trupul singur, nici aici suflarea singură, ci prin amîndouă stihurile ne poruncește a lăuda pe Dumnezeul tuturor și cu trupul, și cu sufletul.

Sfîrșitul a toată neguțătoria Psalmilor este vrednic de minune și potrivit scopului prorociei. Pentru că prorocia propovăduiește mîntuirea neamurilor, și sfîrșitul prorociei poruncește celor ce au dobîndit-o pe aceasta a lăuda pe Făcătorul de bine, iar noi nu numai că auzim graiurile, ci vedem înseși lucrurile: că Dumnezeul tuturor Se laudă în fiecare cetate, și în orașe, și în sate, și în pustietăți, și în munți, și în dealuri și în locul nelocuit și cu totul pustiu.

Iar eu îi rog pe cei ce vor citi în cartea aceasta să culeagă dintru acestea folosul ca pe un rod, dacă li se va părea că s-au tîlcuit bine și drept; iar dacă undeva cumva nu am ajuns tainele cele ascunse ale Duhului, să nu ne prihănească prea-foarte, că fără de zavistie am pus tuturor înainte ceea ce am putut afla și ne-am sîrguit a aduce celor ce vor fi după noi cele învățate de la Părinți. Și noi am suferit osteneala, iar altora aducem folos fără de osteneală, pe care îi rog să ne răsplătească osteneala cu rugăciuni, pentru ca, întărindu-ne și proptindu-ne cu ele, să adăugăm lîngă cuvinte și lucrurile, și să dobîndim fericirea ce se alcătuiește dintru amîndouă. „Că cel ce va face – zice – și va învăța mare se va chema întru Împărăția cerurilor!" – pe care să ne învrednicim a o dobîndi toți, întru Hristos Iisus Domnul nostru, împreună cu Care se cuvine slavă și Tatălui, împreună și Sfîntului Duh, în vecii vecilor. Amin."

SFÎRȘIT,
ȘI LUI DUMNEZEU, SLAVĂ!

CUVÎNT DE ÎNCHEIERE
la Tîlcuirea celor 150 de Psalmi a Fericitului Teodorit al Kirului

Se plîngea ucenicul către stareţul său: „Părinte, tot citesc la *Psaltire*, şi nimic nu înţeleg!" La care bătrînul i-a răspuns: „Nu-i nimic, fiule, înţeleg dracii şi se cutremură!"

Trei sînt pricinile pentru care nu putem pătrunde înţelesul cuvintelor dumnezeieşti şi avem nevoie de tîlcuiri. Prima e întunecarea minţii noastre de oameni căzuţi, minte care se află sub înrîurirea duhurilor răutăţii şi a patimilor noastre gîndite sau trupeşti.

A doua e că *Scripturile* sînt scrise umbrit, *în ghicitură*. După căderea omului şi îndepărtarea lui de Dumnezeu, Ziditorul nu a lăsat făptura Sa întru necunoaştere, dar nici nu S-a descoperit oricui şi oricum. Pentru a ne aduce aminte de starea şi de vrednicia dintru început şi pentru a ne arăta calea de întoarcere la Sine, adică mîntuirea, răscumpărarea din robia celui rău, Dumnezeu S-a arătat drepţilor Săi – Patriarhi, Proroci, Apostoli, Sfinţi Părinţi – şi prin ei ne-a dat *Sfintele* Sale *Scripturi*: *Vechiul* şi *Noul Testament*, la care se adaugă scrierile Sfinţilor Părinţi insuflaţi de Duhul Sfînt. Şi, fiindcă grăieşte tainele ascunse minţii şi ochiului nostru, e lesne de înţeles că Preasfîntul Duh nu poate vorbi decît tainic, urmînd ca tot darul Său să ne descopere înţelesul, prin cărţile de tîlcuire alcătuite de alţi aleşi ai Săi *curaţi cu inima*, singurii care pot vedea şi înţelege pe Dumnezeu.

Dar nevoia de tîlcuiri are şi altă pricină. Trebuie să înţelegem că nimic nu urăşte mai mult vicleanul stăpînitor al lumii acesteia decît Adevărul. Iar Adevărul nu este *ceva*, el este *Cineva*, este Însuşi Hristos, Dumnezeul şi Mîntuitorul nostru, şi toate dumnezeieştile scripturi vorbesc despre El, Răscumpărătorul neamului omenesc şi Biruitorul îngerului căzut şi al puterilor lui. De aceea vrăjmaşul, „tatăl minciunii", se străduieşte din răsputeri să oprească răspîndirea cuvîntului Adevărului, sau cel puţin să strîmbe învăţătura predată de sfinţii purtători de Duh Sfînt – Proroci, Apostoli, Părinţi ai Bisericii –, încît să o schimbe în minciună şi să o întoarcă împotriva dreptei credinţe. Aşa se face că satana este cel mai mare editor de biblii măsluite de pe faţa pămîntului, mai ales de cînd a inventat tiparul, anume pentru asta. Să ne

aducem aminte că tiparul cu litere mobile[1], zis al lui Gutenberg, a fost pus în lucrare în Germania pentru a răspîndi otrava protestantă în toată lumea, în miliarde de copii, așa cum se întîmplă și azi, cînd la orice colț de stradă sectanții baptiști, adventiști etc. (copiii luteranilor și calvinilor) te ispitesc cu cîte o *Biblie* tipărită desăvîrșit și... de pomană (acum au pus pe copertă și crucea).

Măsluirea cărților *Vechiului Testament* a început după Patimile, Învierea și Înălțarea Mîntuitorului, odată ce Iudeii s-au pus cu desăvîrșire, de bună voie, în slujba satanei. Aceasta trebuia să se întîmple negreșit, căci, prin petrecerea în trup a Dumnezeu-Cuvîntului, se împliniseră prorociile despre Mesia ale *Vechiului Așezămînt*. Cărturarii, fariseii și preoții știau asta, știau că Iisus este Hristosul, căci slujba lor era tocmai să citească norodului *Legea* și să o tîlcuiască. Așadar, *Cărțile Sfinte* erau de acum împotriva lor și trebuia să fie schimbate, pentru a acoperi acea nemaiauzită lepădare și ucidere de Dumnezeu.

Pentru a înțelege cele spuse pînă acum, să vedem în scurt istoria scrierilor de care e vorba în cartea Fericitului Teodorit, apoi pe aceea a tîlcuirilor la *Psalmi*, urmînd ca la sfîrșit să spunem cîte ceva despre *Tîlcuirea* de față.

Tălmăcitorii *Vechiului Testament*

Septuaginta

Se păstrează scrisoarea lui Aristeas[2], prefectul gărzii împărătești egiptene, către fratele său Filocrat, în care îi povestește cum Dimitrios Falireus – bibliotecarul împărătesc de la curtea faraonului Ptolemeu Filadelf (283-246 î. Hr.), filosof și istoric atenian, ucenic al lui Aristotel – l-a sfătuit pe faraon „să adune multe felurite cărți, de se poate chiar toate cărțile din lume". Aristeas ne spune că în acea vreme erau în lume „ca la 50 de zeci de mii" (500.000) de cărți (scrieri)". Aristeas îi cere fratelui său să mijlocească pe lîngă arhiereul Eleazar pentru a aduce din Palestina cărțile Iudeilor. Pentru a-și atinge scopul, faraonul le-a făcut un hatîr Iudeilor și a eliberat toți robii din neamul lor, în număr de 120.000. Mulțimea acestora în Alexandria și în tot Egiptul se datora cuceririi Iudeei și Ierusalimului de către Ptolemeu Sotir (323-285 î. Hr.). Se poate crede așadar că nevoia de a se tălmăci în elinește cărțile *Vechiului Testament* era și a comunității evreiești din Egiptul acelor ani, aflată într-un puternic proces de elenizare, așa cum se întîmpla cu întreaga lume mediteraneană.

[1] Chinezii aflaseră de mult această metodă de imprimare, dar nu au folosit-o niciodată pentru copierea cărților, pînă ce s-au occidentalizat și ei.

[2] *Aristeae epistula ad Philocratem*, ed. A. Pelletier, *Lettre d'Aristée a Philocrate* [Sources chrétiennes 89, Paris: Cerf, 1962], pp. 100-240.

Aristeas a fost trimis apoi cu scrisori și daruri către arhiereul Eleazar, de la care a căpătat cîte şase înţelepţi din fiecare seminţie a lui Israil, în total 72[1], care au adus cu ei *Sfînta Scriptură a Vechiului Testament* scrisă cu litere de aur. Văzînd cărţile, faraonul a stat multă vreme uimit în faţa lor şi li s-a închinat de şapte ori, mulţumindu-le celor ce le aduseseră, după care a pus fiecăruia dintre aceştia cîte 72 de întrebări, pentru a le ispiti priceperea şi meşteşugirea la lucrarea pe care o începeau. Cei 72 de înţelepţi au fost aşezaţi pe insula Faros, lîngă Alexandria, unde au început a tălmăci în elineşte scripturile Iudeilor. Ei se sfătuiau cu privire la cele mai bune înţelesuri elineşti asupra cuvintelor *Scripturii*, şi apoi dictau lui Dimitrios Falireus. Lucrarea s-a încheiat în 72 de zile, după care Falireus le-a citit înţelepţilor tălmăcirea, pe care toţi au încuviinţat-o ca fiind bună şi curată, şi au pus blestem asupra cui ar îndrăzni să o schimbe. Tălmăcirea Celor 72 a fost lăsată în Biblioteca din Alexandria[2], iar ei s-au întors cu multe daruri împărăteşti în Palestina.

Istoricul Evsevie din Kesaria citează pe un filosof aristotelic de la jumătatea veacului al II-lea î. Hr., Aristovul Iudeul, care întăreşte informaţiile despre Cei 72, aducînd ceva nou, anume că tălmăciri parţiale din *Vechiul Testament* în greaca veche existau chiar în vremea lui Pythagora, Socrate şi Platon, care le-au folosit neîncetat ca izvor al înţelepciunii lor[3]. Această istorie este întărită de Iosif Flavius[4], care o reia cu amănunte în *Antichităţile* sale.

Filosoful Evreu Filon din Alexandria, povestind aceleaşi întîmplări[5], spune că fiecare dintre tălmăcitori ar fi lucrat la întreaga *Scriptură a Vechiului Testament*, iar atunci cînd cele 72 de texte au fost puse faţă în faţă, ele s-au aflat întocmai la fel, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Filon laudă tălmăcirea lor şi îi numeşte pe tălmăcitori „arătători de cele sfinte şi Proroci"[6]. Şi adaugă o informaţie de preţ, anume că, în vremea sa, în fiecare an se prăznuia în insula Faros o sărbătoare pentru aducerea aminte a minunii făcute de Dumnezeu cu Cei 72.

Sfîntul Mucenic Iustin Filosoful mai adaugă[7] că Cei 72 au lucrat deosebi unul de altul, în 72 de chilii, ale căror rămăşiţe încă puteau fi văzute în vremea sa. Iar

---

[1] Numele tuturor celor 72 sînt menţionate atît de Aristeas (sect. 47-50), cît şi de Sfîntul Epifanie de Salamina, în *De mensuris et ponderibus*, lin. 237-252 (ed. E. Moutsoulas, rev. *Θεολογια*, nr. 44 (1973), cu trei diferenţe.

[2] Arsă la anul 650 de califul Omar.

[3] Vezi A.-M. Denis, *Fragmenta pseudepigraphorum quae supersunt Graeca* [*Pseudepigrapha veteris testamenti Graece 3*, Leiden: Brill, 1970], pp. 217-228.

[4] *Antichităţi iudaice*, cartea a XII-a, cap. 2, vol. II, Ed. Hasefer, Bucureşti, 2001, pp. 62-76.

[5] *De vita Mosis* (lib. i-ii), ed. L. Cohn, *Philonis Alexandrini opera quae supersunt*, vol. 4, Berlin: Reimer, 1902 (repr. De Gruyter, 1962), cartea a II-a, sect. 37.

[6] *De vita Mosis*, cartea a 2-a, cap. 40.

[7] *Cohortatio ad gentiles*, ed. J.C.T. Otto, *Corpus apologetarum Christianorum saeculi secundi*, vol. 3, 3rd edn. Jena: Mauke, 1879 (repr. Wiesbaden: Sandig, 1971), p. 13.

Sfîntul Epifanie spune[1] că ar fi fost cîte doi în cîte o chilie, dictînd tălmăcirea unui tahigraf.

Toți Sfinții Părinți întăresc insuflarea dumnezeiască ce i-a călăuzit pe Cei 72 (Sfîntul Mucenic Iustin Filosoful, Climent Alexandrinul[2], Sfîntul Irineu din Lugdunum[3], Sfîntul Epifanie din Salamina, Sfîntul Chiril al Ierusalimului[4], Fericitul Theodorit[5], Tertullian[6], Fericitul Augustin[7] și alții). Și scriitorii păgîni întăresc istorisirea de mai sus, cu mai multe sau mai puține amănunte: Filohorus[8], Plutarh[9], Polyaenus Ritorul[10] etc.

Tălmăcirea Celor 72 a primit numele de *Septuaginta* („cei 70")[11], care a fost socotită *Cartea Legii Vechi* a întregii creștinătăți. Sfinții Apostoli scriitori ai *Noului Testament* au folosit *Septuaginta*, iar după ei ucenicii lor, și după aceștia toți Sfinții Părinți ai Bisericii Ortodoxe.

Se pune o întrebare: Care anume au fost cărțile *Vechiului Testament* tălmăcite de Cei 72 (căci o parte din canonul VT existent azi a fost scris după vremea lucrării lor)? Deși răspunsul e încă departe de a fi aflat, nu putem decît să spunem că o parte dintre cărți (*I Ezra, Iudith, I Maccabei, II Maccabei 1-2, Psalmul 151, Înțelepciunea lui Solomon, Ecclesiastul, Tobit*) au fost scrise în aramaică la o dată ulterioară vremii lui Ptolemeu Filadelful, iar o altă parte (*II Maccabei 2, 19,* cărțile *III* și *IV Maccabei, Înțelepciunea lui Solomon*) este posibil să fi fost scrise de-a dreptul în elină. Ne însușim judecata Părinților Bisericii că *Pentateuhul,* cărțile istorice, *Prorocii* și cărțile poetice mai mari au fost tălmăcite de către Cei 72, mai ales că o analiză lingvistică a elinei *Septuagintei* oferă o mulțime de argumente pentru susținerea acestui punct de vedere.

---

[1] *De mensuris et ponderibus,* III, PG. 43, col. 241.

[2] *Stromate*, Cartea I, cap. 22, PG 8, col. 889.

[3] „Καὶ τὰ παρόντα ἔθνη γνῶναι ὅτι κατ' ἐπίπνοιαν τοῦ Θεοῦ εἰσιν ἡρμηνευμέναι αἱ γραφαί." („... și să cunoască neamurile de față că după insuflarea lui Dumnezeu sînt traduse *Scripturile*): Irénée de Lyon, *Adversus haereses,* III, 31, vol. 2 [Sources chrétiennes 211, Paris: Cerf, 1974].

[4] Cateheza a IV-a, 34: *Catecheses ad illuminandos* 1-18, ed. W.C. Reischl and J. Rupp, *Cyrilli Hierosolymorum archiepiscopi opera quae supersunt omnia*, 2 vols. Munich: Lentner, 1:1848; 2:1860 (repr. Hildesheim: Olms, 1967).

[5] Vezi prologul acestei cărți.

[6] *Apologeticum adversus gentes*, cap. 18, în Tertullian, *Despre idolatrie și alte scrieri morale*, Ed. Amarcord, Timișoara, 2001.

[7] *De civitatis Dei*, Cartea 18, cap. 42, PL 61, col. 602.

[8] *Fragmenta*, FGrH 328: 3B:98-160. fr. 98: P. Oxy. 10.1241. fr. 229: P. Oxy. 6.853. (Pap: 17, 343: Epist., Hist.).

[9] *Regum et imperatorum apophthegmata* (172b-208a), ed. W. Nachstadt, *Plutarchi moralia*, vol. 2.1, Leipzig: Teubner, 1935, p. 189.

[10] *Strategemata*, ed. E. Woelfflin and J. Melber, *Polyaeni strategematon*, libri viii, Leipzig: Teubner, 1887 (repr. Stuttgart: 1970), cartea a IV-a.

[11] Isidor Onciul, *Manual de introducere în sîntele cărți ale Testamentului Vechiu*, Cernăuți, 1889, p. 281.

Canonul 85 al Sfinților Apostoli și Canonul 60 al Sinodului local de la Laodikia (anul 363 d. Hr.), primit mai apoi de toate Sinoadele Ecumenice, au stabilit canonul cărților *Vechiului Testament* (de asemenea și pe cel al *Noului Testament*), în care majoritare erau cărțile tălmăcite de Cei 72. Era deci firesc ca noul corpus să primească același nume, adică *Septuaginta*, „scriptura celor 70".

O relatare neconfirmată de alte surse istorice, cea a lui Seneca[1], ne dă de știre că în vremea războiului lui Iulius Caesar cu Egiptenii biblioteca din Alexandria a ars și că s-au distrus în acel foc 400.000 de cărți. Cu toate acestea, Sfîntul Irineu, pe la anul 180, spune că lucrarea Celor 72 se afla încă în Alexandria Egiptului, care ferise de pieire cuvîntul lui Dumnezeu așa cum îi ferise pe Israil și pe fiii săi de foame, iar pe Dumnezeu-Cuvîntul de prigoana lui Irod. Tertullian[2] susține că *Septuaginta* încă se mai găsea în vremea lui în Alexandria. Același lucru îl susține și Sfîntul Epifanie[3] spre sfîrșitul veacului al IV-lea d. Hr.

O ultimă informație istorică (veacul al XII-lea) ne aduce Nichifor Callist Xanthopulos[4], un preot din Constantinopol de la începutul veacului al XIV-lea. El ne spune că dintre Cei 72, unul singur, anume Simeon, ajungînd la locul din *Isaia* (7:14) unde este scris: „Iată, Fecioara va avea în pîntece, și va naște fiu și vei chema numele lui Emanuil" și neînțelegînd aceste cuvinte, a șters „Fecioara", vrînd să scrie „tînăra". Dar Îngerul Domnului i s-a arătat și i-a ținut mîna, zicînd: „Nu fi necredincios față de cele scrise, a căror împlinire singur o vei vedea! Pentru că nu vei gusta moartea pînă ce nu vei vedea pe Cel ce Se va naște din Curata Fecioară, Hristos Domnul!" Iar prorocia Îngerului s-a împlinit după mai mult de 270 de ani, cînd a fost adus la Biserică Mîntuitorul Hristos pentru a fi tăiat împrejur a opta zi, după cum poruncea *Legea Veche*. Atunci, Dreptul Simeon L-a primit pe Prunc și a rostit acea prea-frumoasă rugăciune: „Acum slobozește pe robul Tău, Stăpîne!" Această istorisire este o frumoasă înțelegere a cuvintelor scrise la *Evanghelia după Luca* (2:25): „Și, iată, era un om în Ierusalim, anume Simeon, și omul acela era drept și temător de Dumnezeu, așteptînd mîngîierea lui Israil, și Duhul Sfînt era peste dînsul." Iar despre adevărul ei nu ne îndoim nici o clipă, cîtă vreme știm că prin venirea lui Hristos nu au fost descoperite oamenilor toate tainele Dumnezeirii, ci multe dintre ele s-au dăruit mai apoi plăcuților Săi.

---

[1] „Quadraginta milia librorum Alexandriae arserunt. Pulcherrimum regiae opulentiae monumentum alius laudauerit, sicut et Liuius, qui elegantiae regum curaeque egregium id opus ait fuisse", Seneca, *Ad Serenum de Tranquillitate animi*, IX, 5.

[2] „Astfel, aceste opere de seamă, traduse în limba elină, se văd și astăzi la Serapeum [templul lui Serapis], în biblioteca lui Ptolemaeus, împreună cu originalele lor ebraice", *Apologeticum*, cap. 18, 8, în Tertullian, *Despre idolatrie și alte scrieri morale*, Ed. Amarcord, Timișoara, 2001, p 213

[3] *Op. cit.*, loc. cit.

[4] Relatarea sa a fost prescurtată de Sfîntul Dimitrie al Rostovului, care a inclus-o în corpusul *Vieților Sfinților*, traduse și în românește în mai multe ediții. Vezi ziua de 3 februarie

Itala și Vulgata

Toate cuvintele Mîntuitorului Hristos luate din *Vechiul Testament* își au izvorul în *Septuaginta*[1]. De asemenea, propovăduirea Sfinților Apostoli către neamuri s-a făcut folosind *Septuaginta*, toți ucenicii Mîntuitorului fiind Evrei (nu numai ei au făcut aceasta, ci și Filon Iudeul și Iosif Flavius, contemporani cu ucenicii Mîntuitorului). Cărțile *Septuagintei*, împreună cu cele ale *Noului Testament*, au fost tălmăcite în limba latină încă din veacul al II-lea d. Hr., într-o tălmăcire cu numele de *Itala*, care a fost de căpătîi pentru creștinătatea apuseană pînă în veacul al IX-lea, chiar dacă din textul ei reiese că lucrarea a fost făcută de mai mulți tălmăcitori, în locuri diferite.

La sfîrșitul veacului al IV-lea, Fericitul Ieronim a revizuit după criterii filologice vechea tălmăcire în latină a *Scripturii*, lucrarea sa primind numele de *Vulgata*. Pentru aceasta, a învățat limba ebraică și a folosit *Exapla* lui Orighen, despre care vom vorbi mai jos. Deși Părinții Bisericii din Apus au osîndit *Vulgata* în scrierile lor[2], ca nepotrivindu-se cu *Septuaginta* și avînd și alte scăderi, totuși, după ce *Vulgata* a trecut nebăgată în seamă vreme de 400 de ani, școala lui Carol cel Mare, izvorul ereziilor pe care se întemeiază papalitatea de atunci și pînă azi, a impus-o Bisericii de Apus[3]. Însă manuscrisele *Italei* au continuat să fie folosite în Apus pînă cînd, prin apariția tiparului, *Vulgata* a devenit text standard. Cu toate acestea, au mai fost rîvnitori ai adevărului care au ales mai degrabă să cumpere ori să-și copieze un exemplar plin de greșeli de copiere al *Italei*, cu care să-i poată înțelege pe Sfinții Părinți răsăriteni sau apuseni, decît să folosească un text al *Scripturii* care să nu se potrivească cu citatele lor. Pentru oarecare pretexte, într-un conciliu la Trent, în 1546, papalitatea a oprit cu desăvîrșire folosirea *Italei*, punînd sub blestem pe cei care vor mai folosi pentru citirea Scripturilor alt text decît *Vulgata*.

---

[1] S-a afirmat în diferite studii că unii dintre Sfinții Apostoli ar fi folosit nu *Septuaginta*/LXX, ci ar fi tradus direct din ebraică în locurile în care citatele lor nu se potrivesc cu textul *Septuagintei*. Studii recente arată că nu au tradus din ebraică, ci au folosit o variantă a LXX, conținînd interpolări din varianta pe care critica textuală a denumit-o *kaige*. Vezi Emanuel Tov, *Textual Criticism of the Hebrew Bible, Qumran, Septuagint*, ed. 2015, pp. 460-461.

[2] Fericitului Augustin trebuie să-i fim recunoscători pentru a fi văzut de pe atunci urmările lucrării lui Ieronim, căci îl mustră pentru că nu a luat în calcul faptul că noua sa traducere va aduce diferențe între bisericile unde se folosea latina și cele care urmau textul grecesc, și că acolo unde Iudeii vor obiecta cu privire la anumite texte, Ieronim nu va mai putea fi de față pentru a-și apăra munca, iar un altul cu greu se va găsi (*Scrisoarea* 71 în PL 33, col. 0241-243).

[3] Ar fi interesant de studiat textele scripturistice ale *Vulgatei* care au argumentat despărțirea Apusului de Răsărit.

Textul ebraic original și textul masoretic

Textul evreiesc al *Vechiului Testament* (*Tanakh*) s-a păstrat de către Evrei într-o formă numită „text masoretic". Masoreții[1] au fost cei ce au adăugat vocalele, punctuația și paragrafele textului *Scripturii*. Au răspîndit despre ei înșiși mitul că ar fi lucrat cu o acrivie nebunească (se spune că numărau semnele fiecărei copii și, dacă nu ieşeau la fel, distrugeau copia). De curînd însă, s-a dovedit că aceasta este doar o legendă[2]. Ei au folosit alfabetul aramaic, renunțînd la cel paleo-ebraic. De altfel, după întoarcerea din robia Babiloniană (sfîrşitul veacului al VI-lea înainte de Hristos), Iudeii au renunțat la folosirea limbii ebraice, îmbrățișînd aramaica, ebraica fiind folosită numai în sinagogi. Adoptarea alfabetului aramaic în veacurile I-II după Hristos pentru textele scripturistice a fost una dintre primele reforme ale exilului iudaic.

Ne-am putea aştepta ca textul masoretic să fie unul și același cu cel al *Septuagintei*, pentru că și aceasta a fost tălmăcită din ebraică. Dar adevărul este altul: în comparație cu cel al *Septuagintei*, el e plin de omisiuni și de adaosuri. Şi – ținînd seama de certurile dintre Creştini și Iudei, din vremea ucenicilor Sfinților Apostoli, cu privire la anumite pasaje din *Vechiul Testament* – afirmăm că Iudeii de la sfîrșitul primului veac începuseră schimbarea textului *Scripturii*, sub foarte atenta purtare de grijă a unor rabini cu multă ură față de adevărul *Scripturii*, cărora vrăjmașul le-a întunecat mintea, astfel încît au făcut numeroase greşeli. Deși numărul neînsemnat de deosebiri între manuscrisele masoretice existente azi poate mira, ele fiind copiate în vremuri și locuri diferite, faptul este totuși de înțeles, ținînd seama de procedeul folosit la copiere descris mai sus și prin ideea că a existat un izvod unic, compus de acei rabini urîtori de Hristos, buni cunoscători ai *Scripturii*, care au impus un singur tip de text, distrugîndu-le pe cele anterioare.

Dăm aici cîteva pilde de stihuri în care deosebirile între texte sînt mai vădite.[3]

	Septuaginta	Textul Masoretic
Facerea 1:9	Şi numi Dumnezeu întăritura – cer. Şi văzu Dumnezeu că este bine. Şi se făcu seară și se făcu dimineață: zi a doua.	Dumnezeu a numit întinderea cer. Astfel a fost seară și a fost dimineață: ziua a doua.

Pentru Iudeii masoreți, Dumnezeu nu a mai văzut că ceea ce a făcut „este bine".

[1] De la „masora", însemnările marginale privind citirea corectă a textului.

[2] A se vedea pp. 232-240 ale lucrării îngrijite de A.P. Otero și P.A. Torijano Morales, *The Text of the Hebrew Bible and Its Editions. Studies in Celebration of the Fifth Centennial of the Complutensian Polyglot (Supplements to the Textual History of the Bible 1)*, ed. Brill, Leiden, 2017.

[3] Am folosit pentru *Septuaginta* ediția București, 1688 (cu ușoare îndreptări pentru înțelegerea textului), iar pentru textul masoretic ediția Cornilescu; am folosit numerotarea din *Biblia* lui Şerban.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Facerea 1:10	Şi se adună apa cea de sub cer la adunări le ei şi se ivi uscatul.	– lipsă –

	Septuaginta	Textul Masoretic
Facerea 1:30	Şi-i blagoslovi Dumnezeu pe dînşii, zicînd: Creşteţi-vă, şi vă înmulţiţi, şi umpleţi pămîntul şi domniţi-l pe dînsul; şi stăpîniţi peştilor mării, şi păsărilor cerului, şi tuturor dobitoacelor, şi tot pămîntul şi tuturor tîrîtoarelor ce se tîrăsc asupra pămîntului.	Dumnezeu i-a binecuvîntat şi Dumnezeu le-a zis: Fiţi roditori, înmulţiţi-vă, umpleţi pămîntul şi supuneţi-l; şi stăpîniţi peste peştii mării, peste păsările cerului şi peste orice vieţuitoare care se mişcă pe pămînt.

Pentru masoreţi, menirea omului pe pămînt este reproducerea spiţei umane, nu creşterea duhovnicească a omului şi mîntuirea sa. Aici avem un temei „scripturistic" al mentalităţii generale de azi. Şi putem vedea şi cine a izvodit-o.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Facerea 4:7	De nu drept vei aduce, iar pe drept nu vei împărţi; greşit-ai, linişteşte-te: către tine este întoarcerea lui şi tu îl vei stăpîni pe dînsul.	Dacă faci bine nu vei fi primit? Dar, dacă nu faci bine, păcatul stă culcat la uşă; dorinţa lui se ţine după tine, dar tu trebuie să-l stăpîneşti.

„Greşit-ai, linişteşte-te" este al doilea temei scripturistic pentru lucrarea minţii, pentru isihasm, la care Dumnezeu a îndemnat pe om, chiar şi după cădere; primul este dat încă din Rai, încă înainte de a-i da lui femeie, cînd l-a pus să lucreze Raiul şi să-l păzească. De aceea spun Părinţii Bisericii că Raiul este lucrarea minţii şi paza minţii, pe care era dator să le săvîrşească Adam. Se vede aici încă o dată cît de trupeşti au fost masoreţii.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Facerea 4:13	Şi zise Cain către Domnul Dumnezeu: Mai mare este vina mea decît a mi se ierta mie.	Cain a zis Domnului: Pedeapsa mea e prea mare ca s-o pot suferi.

Masoreţii au introdus obrăznicia şi hula împotriva Domnului încă de la Cain.

Nu mai dăm aici anii pe care i-au trăit Adam şi fiii săi (*Facerea* 5) după cele două versiuni. Un scurt calcul ne arată că după textul masoretic ies lipsă la numărătoare mai bine de 1000 de ani. Ne oprim în a mai da exemple grosiere din miile de deosebiri dintre *Septuaginta* şi textul masoretic. Vom da doar cîteva din cele care apar în

Psaltire[1]. Pentru a înțelege lucrarea cea rea a acestor vrăjmași ai lui Dumnezeu numiți „masoreți", se pot verifica textele de mai jos cu tîlcuirea la Psalmi scrisă de Fericitul Theodorit.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 16:11	Izgonindu-mă, acum m-au încunjurat, ochii lor și-au pus ca să-i plece la pămînt.	Se țin de pașii noștri, ne înconjoară chiar, ne pîndesc ca să ne trîntească la pămînt.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 21:17, 18	Că m-au încunjurat cîini mulți: adunarea celor vicleni m-a cuprins. Săpat-au mîinile mele și picioarele mele.	Căci niște cîini mă înconjoară, o ceată de răufăcători m-a împresurat; mi-au străpuns mîinile și picioarele.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 29:13	Auzit-a Domnul, și m-a miluit; Domnul a fost ajutorul meu.	Ascultă, Doamne, ai milă de mine! Doamne, fii ajutorul meu!

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 39:9	Jertfa și prinosul nu ai voit: iar trupul mi-ai săvîrșit.	Tu care nu dorești nici jertfă, nici dar de mîncare, ci mi-ai străpuns urechile.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 48:12	Și omul, în cinste fiind, nu a priceput, alăturatu-s-a cu dobitoacele cele fără de minte și s-a asemănat lor.	Dar omul pus în cinste nu rămîne, ci este ca dobitoacele care pier.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 70:7	Întru Tine m-am întărit din pîntece, din mitrasul maicii mele Tu ești acoperitorul meu.	Pe Tine mă sprijin din pîntecele mamei mele. Tu ești binefăcătorul meu încă din pîntecele mamei.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 117:8	Bine este a nădăjdui spre Domnul, decît a nădăjdui spre om.	Mai bine este să cauți adăpost în Domnul, decît să te încrezi în om.

[1] Textul folosit aici a fost chiar cel luat din *Tîlcuirea* Fericitului Theodorit, tradusă de Episcopul Iosif al Argeșului.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 118:118	Călcători de lege am socotit pe toţi păcătoşii pămîntului: pentru aceasta am iubit mărturiile Tale.	Ca spuma iei pe toţi cei răi de pe pămînt; de aceea eu iubesc mărturiile Tale.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 125:1	Cînd a întors Domnul robia Sionului, făcutu-ne-am ca nişte mîngîiaţi.	Cînd a adus Domnul înapoi pe captivii Sionului, parcă visam.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 137:1	Mărturisi-mă-voi Ţie, Doamne, cu toată inima mea, şi înaintea Îngerilor voi cînta Ţie: că ai auzit toate graiurile gurii mele.	Te voi lăuda din toată inima, Îţi voi cînta psalmi înaintea dumnezeilor.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 144:5	Mare cuviinţa slavei sfinţirii Tale vor grăi, şi minunile Tale vor povesti.	Voi spune strălucirea slăvită a măreţiei Tale şi a lucrărilor Tale minunate.

	Septuaginta	Textul Masoretic
Psalmi 144:13, 14	Împărăţia Ta este împărăţie a tuturor veacurilor, şi stăpînia Ta întru tot neamul şi neamul. Credincios este Domnul întru toate cuvintele Sale, şi cuvios întru toate lucrurile Sale.	Împărăţia Ta este o împărăţie veşnică şi stăpînirea Ta este în toate generaţiile.

La acest din urmă exemplu, în ediţia Cornilescu se spune (fără de ruşine) că „Psalmul 145 este alfabetic [prin acrostih], cu litera a paisprezecea [*nun*] omisă". În limba elină nu s-a putut respecta forma de acrostih din ebraică, dar în textul masoretic, care respectă această formă, lipseşte tocmai stihul care începe cu litera ebraică 'nun'. Precizăm aici că toate exemplele de diferenţe dintre textul *Septuagintei* şi textul masoretic care au fost date aici sînt luate din cartea *The Dead Sea Scrolls Bible*, de Abegg, Flint şi Ulrich, ed. Harper Collins, 1999. În această carte, ca şi în altele asemenea ei, care au publicat textele scripturistice găsite la Marea Moartă (despre care va fi vorba mai jos) se poate vedea cu uşurinţă înşelătoria masoreţilor.

O altă reformă a masoreţilor a fost înlocuirea cuvîntului 'YHWH' (Yahveh) cu 'ADN' (Adōnai). Pentru lumea elenistică şi implicit pentru cea europeană actuală,

ele se tălmăcesc simplu cu „Domnul"; dar pentru Evreii *Vechiului Testament*, „Ia" (după Sfîntul Epifanie de Salamina, Evreu, contemporan cu Sfîntul Ioan Gură de Aur) „[înseamnă] «Domnul», Adōnai [înseamnă] «Cel ce este Domn», Iave [înseamnă] «Cel ce era, și este și Care pururea este», după cum zice Moisi: «Cel ce este m-a trimis pe mine, vei zice lor»" [v. *Ieșirea* 3:13-15][1]. Acest lucru poate fi observat în sute de locuri din *Vechiul Testament*. Dăm aici cîteva locuri din *Psaltire* unde s-a făcut această schimbare: Psalmii 2:3; 15:2; 21:21, 34; 29:8; 34:16, 22; 36:13; 37:9, 15, 22; 38:8; 39:23; 43:24; 50:16; 53:4; 54:9; 56:12; 58:12; 61:11; 65:17; 67:11, 17, 19, 22, 26, 32; 72:20; 76:7; 77:66; 78:12; 85:3, 5, 8, 9, 12, 15; 88:49, 50; 89:1, 18; 109:5; 129:1, 4. La Psalmii 29:8 și 76:2 s-a înlocuit „Elohim" cu „Adonai", iar la Psalmii 13:5 și 52:6 s-a scris „Elohim" în loc de „YHWH". Pentru edificare, se pot consulta aceste trimiteri cu *Tîlcuirea* Fericitului Theodorit, care a prins pe hîrtie părerea Tradiției, a Bisericii, despre acești Psalmi[2].

Exilul iudaic de după anul 70 d.Hr. a cunoscut diferite variante ale *Vechiului Testament*. Se păstrează cîteva manuscrise ori fragmente de manuscrise anterioare veacului al IX-lea d.Hr. (căruia îi aparțin primii codici compleți ai *Vechiului Testament* ebraic), care prezintă de multe ori diferențe față de TM standard. De asemenea, o comparație între *Vulgata* lui Ieronim (tradusă din ebraică) și TM va releva diferențe importante, care atestă faptul că TM a trecut printr-o „evoluție" pînă la forma sa cunoscută în ultima mie de ani[3].

Ca lucrurile să fie și mai complicate, după anul 70 d.Hr. s-a trecut la traducerea în aramaică (limba vorbită de toți iudeii) a *Vechiului Testament*. Au existat chiar mai multe traduceri diferite, care au primit numele de *Targumim*. Analiza lor comparativă cu TM și LXX dezvăluie etapele prin care a trecut TM, iar uneori chiar folosirea unor izvoade complet diferite de formele primare ale TM.

Într-o lucrare recentă (vezi anterior, *The Text of the Hebrew Bible and Its Editions*), s-au rezumat concluziile unor studii (ce se întind pe parcursul a mai mult de jumătate de secol) cu privire la istoria textuală a *Vechiului Testament* ebraic, pe baza descoperirilor făcute la Marea Moartă după al Doilea Război Mondial. Biblioteca de la Marea Moartă, conținînd scrieri dintre secolele II î.Hr. și I d.Hr., oferă anumite avantaje unice. Între ele se numără faptul că putem concluziona, pe baza studiului comparativ al fragmentelor scripturistice găsite la Marea Moartă, caracteristicile cărților *Vechiului Testament* din acea perioadă. Una dintre cele mai zguduitoare este aceea că textul scripturistic pe care noi astăzi îl socotim „canonic" și despre care ne

[1] „Τὸ Ἰὰ κύριος, τὸ Ἀδωναῒ ὁ ὢν κύριος, τὸ Ἰαβὲ ὃς ἦν καὶ ἔστιν ὁ ἀεὶ ὤν, ὡς ἑρμηνεύει τῷ Μωυσῇ ὁ ὢν ἀπέσταλκέ με, ἐρεῖς πρὸς αὐτούς", Sfîntul Epifanie, Panarion, cap. 20:5.

[2] Stihurile puse aici sînt luate din *The Dead Sea Scrolls Bible*, citată mai sus

[3] Vezi studiul lui M. Graves în *The Text of the Hebrew Bible and Its Editions*, mai ales pp. 222-240.

așteptăm să fi circulat în comunitățile evreiești într-o unică formă avea cu mult mai multe forme, de o varietate inimaginabilă omului contemporan. Astfel, tipurile de texte scripturistice aflate la Marea Moartă sînt[1]:

a. arhetipul ebraic al *Septuagintei*: 5% pentru Pentateuh și 4% pentru Proroci;

b. proto-masoretic: 5% pentru Pentateuh și 10% pentru Proroci;

c. semi-masoretic: 5% pentru Pentateuh și 35% pentru Proroci;

d. pre-samaritean: 5% (samarinenii nu foloseau decît Pentateuhul);

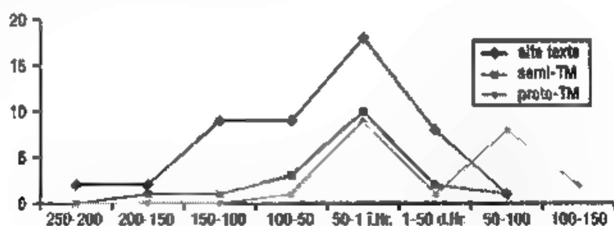
e. mixtură pre-samariteană și proto-masoretică: 27% pentru Pentateuh;

f. fără legătură cu vreuna dintre variantele vechi testamentare cunoscute: 52,5% pentru Pentateuh și 51% pentru Proroci.

Concluziile sînt uluitoare, cel puțin pentru comunitatea de la Marea Moartă: în vremea ce a precedat venirea Mîntuitorului la neamul omenesc și în deceniile de după Înălțarea Sa la cer, nu exista nici un text scripturistic „canonic", ci o mulțime de astfel de texte. S-ar putea afirma că e vorba doar despre esenienii de la Marea Moartă. Dar faptul că la Qumran existau și texte care circulau în afara comunității eseniene și care se pot regăsi în copii sau traduceri la cîteva secole distanță arată că fenomenul pluralității de *Scripturi* era larg răspîndit și implică posibilitatea destul de mare ca în afară de versiunile de la Marea Moartă să fi existat și altele, care nu au mai ajuns pînă la noi, folosite de celelalte comunități religioase.

Este imposibil de înțeles cum se mai puteau raporta evreii la revelația dumnezeiască între atîtea variante și versiuni. Cel mai probabil – ca un corolar al realității că mai multe adevăruri înseamnă nici un adevăr – e faptul că interesul pentru adevărul revelat devenise ceva demodat; se explică, astfel, încă o dată, umanismul (omul ca măsură a tuturor lucrurilor) și materialismul de care boleau comunitățile religioase evreiești din vremea Mîntuitorului.

Ca o abordare diacronică între anii 200 î.Hr. și 100 d.Hr., se poate observa din tabelul alcătuit de Armin Lange[2] că lucrurile scăpaseră cu totul de sub control la vremea întrupării Domnului, varietatea versiunilor textuale ajungînd la un maxim absolut la anul 1 al erei creștine. Într-un astfel de climat hyper-relativizant Și-a început Domnul nostru Iisus Hristos propovăduirea.

[1] *Ibidem*, p. 109.

[2] *Ibidem*, p. 118.

Peshitta

Se pare că o parte dintre scrierile *Vechiului Testament* au fost tălmăcite în limba aramaică (vorbită de asirieni) încă dinainte de Hristos. Cercetători nu s-au pus de acord în această privință, mai ales că nu au fost găsite dovezi materiale. Este însă aproape sigur că în primele veacuri de creștinism mare parte din canonul *Vechiului Testament* era tălmăcit în aramaică, direct din ebraică. Ne-am putea aștepta la un mare număr de asemănări ale textului aramaic cu cel masoretic, însă nu e deloc așa, ci, în cea mai mare parte, textul aramaic se potrivește cu *Septuaginta*, nu cu textul masoretic[1].

Un ucenic al Sfîntului Mucenic Iustin Filosoful, Tatian Asirianul, părăsind Roma, a tălmăcit spre anul 140 după Hristos scrierile celor patru *Evanghelii* în aramaică/siriacă, punînd evenimentele în ordine cronologică și alcătuind o „Evanghelie prescurtată" intitulată *Diatessaron*, care a fost normativă pînă la începutul veacului al V-lea d. Hr. Această versiune a fost foarte populară; Sfîntul Efrem Sirul a tîlcuit-o în întregime. *Diatessaronul* și *Vechiul Testament* în aramaică au fost prinse într-un corpus intitulat *Peshitto* (simplu), pentru simplitatea și accesibilitatea textului.

Sub influența uriașei rîvne a lui Theodor de Mopsuestia, care a dat o tîlcuire stih cu stih la toată *Sfînta Scriptură*, atît a *Noului*, cît și a *Vechiului Testament*, la Edessa și Nissibe școlile teologice au întregit canonul *Vechiului Testament*, desăvîrșind tălmăcirile mai vechi și înlocuindu-le cu unele noi, după *Septuaginta*, la inițiativa Episcopului Ravvula de Edessa (411-435). Canonul scripturistic syriac s-a încheiat pe la anul 500, cînd au fost tălmăcite la Nissibe epistolele sobornicești *II Petru*, *II* și *III Ioan*, *Iuda* și *Apocalipsa*.

Talmudul

Începînd cu vremea propovăduirii Sfinților Apostoli, ura vrăjmașului diavol i-a găsit împreună-lucrători pe cărturarii și fariseii cei urîtori de Hristos, care, pentru a opri propovăduirea ucenicilor Domnului, au început să măsluiască textul *Sfintei Scripturi a Vechiului Testament*, în mii de locuri, pentru a ascunde prorociile mesianice și orice altă legătură ce s-ar fi putut face între *Legea Veche* și creștinism. Astfel, în dialogul cu Iudeul Trifon[2] (cam la anul 150), putem citi cum Sfîntul Mucenic Iustin Filosoful îl mustră pe acela pentru o seamă de schimbări aduse de Evrei textului *Sfintei Scripturi a Vechiului Testament*, mai cu seamă prorociilor despre Întrupa-

[1] Würthwein, Ernst, „The Aramaic Targums" și „The Syriac Version", în *The Text of the Old Testament*. 4th or 5th edition. Grand Rapids: Eerdmans, 1979, 1995.

[2] *Dialogul cu iudeul Trifon*, cap. 72, 84, 137, în vol. *Apologeți de limbă greacă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR, București, 1997.

rea, Propovăduirea, Patimile, Învierea și Înălțarea la cer a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. S-a obiectat de-a lungul vremii că, de fapt, schimbările textului scripturistic evreiesc ar fi avut mai multe cauze. Dar, cînd se observă divergențe atît de mari între LXX și Textul Masoretic, orice om de bună credință ajunge să își pună întrebări serioase privitor la autenticitatea unuia sau a celuilalt. În cele din urmă, după analiza comparată a fragmentelor scripturistice aflate la Marea Moartă sau prin alte locații locuite de-a lungul vremii de către evrei, cercetătorii mai recenți au concluzionat că diferențele atît de mari au cîteva cauze posibile: corupere, editare, actualizare lingvistică, armonizare, abreviere, expandare, redactare, compilare, recenzare, interpretare)[1]. Se pot distinge, astfel, trei tipuri de transmitere textuală a *Vechiului Testament* ebraic:

– transmiterea conservatoare sau atentă, în care un text biblic este copiat cu acuratețe fără intervenții sau coruperi scribale;

– transmiterea liberă sau liberală, care este caracterizată de un proces continuu de intervenții scribale intenționate; și

– transmiterea coruptă sau lipsită de grijă, care este caracterizată de neglijență în copierea unui text[2].

Schimbările făcute de Iudei asupra cărților *Vechiului Testament* au continuat pînă la alcătuirea unei forme finale, căreia i s-au adus și comentarii în același duh, și așa s-a ivit ceea ce se cheamă *Talmudul*, cartea de căpetenie a Evreilor de pretutindeni. Cărțile *Vechiului Testament*, atît originalul, cît și copiile cu modificările ulterioare, au fost distruse sistematic de Iudei pînă la stabilirea unei forme îndeajuns de convenabile pentru a nu mai exista nici o legătură între *Tanakh* și *Septuaginta*; cele mai vechi texte ebraice păstrate sînt codexul de la Petersburg (integral, anul 1008 d.Hr.) și trei manuscrise din veacul al X-lea (anume codexul din Allep, codexul de la Cairo și cel de la British Museum; nici unul dintre ele nu conține întregul canon scripturistic), cînd alcătuirea *Talmudului* era de multă vreme încheiată și conținutul său pus în lucrare.

Talmudul trece sub tăcere traducerea ellinească a *Septuagintei*, dar cîteva tratate post-talmudice se poziționează limpede împotriva ei:

a. Un tratat anume *Soferim* afirmă că „S-a întîmplat cîndva că cinci înțelepți au scris *Tora* pentru regele Ptolemeu în limba ellină și acea zi a fost tot atît de rea pentru Israel pe cît a fost și ziua în care s-a turnat vițelul de aur, de vreme ce *Tora* nu poate fi tradusă cu precizie”[3]. Desigur, asta nu i-a împiedicat pe rabini să traducă *Tora* în aramaică pentru a oferi Targumele evreilor care nu cunoșteau ebraica.

[1] *The Text of the Hebrew Bible and Its Editions*, p. 111.

[2] *Ibidem*, p. 114.

[3] Soferim 1.7: השק םויה ותוא היהו תינוי הרותה תא ךלמה ימלתל ובתכש םינקז השמחב השעמ לארשיל םויכ השענש וב לגעה אלש היתה הרותה הלוכי םגרתהל לכ ךרצה.

b. Un alt tratat, *Megillat Ta'anit Batra* (*Sulul postirilor mai noi*) precizează că ziua a 8-a a lunii Tevet este zi de post și de întristare pentru traducerea *Septuagintei*. Cîndva în Evul Mediu s-a renunțat la această prescripție, dar ea a existat și a fost obligatorie[1].

Devine astfel limpede conflictul dintre iudaismul rabinic și *Septuaginta*/LXX folosită de către Biserică încă de la Mîntuitorul și Sfinții Apostoli. Neîmpăcarea rabinilor cu LXX a dus la promovarea în limba ellină a unui alt text decît cel tradus de Cei 72 prin intermediul a trei traducători recunoscuți a fi în directă legătură cu mozaismul rabinic.

Akila (Ακύλας)

De vreme ce modificările aduse textului *Sfintei Scripturi a Vechiului Testament* ajunseseră vădite, iar certurile între Iudei și Creștini asupra acestui subiect luaseră amploare, iudeii, pentru a-și susține minciunile, aveau nevoie de o nouă tălmăcire în limba elină[2], întrucît cea veche le era cu totul potrivnică. Și atunci, la începutul veacului al II-lea, au apelat la Akila[3] din Pont[4], din cetatea Sinope[5], un prozelit iudeu, care, după ce primise Sfîntul Botez la Ierusalim, a fost amăgit de Evrei și s-a lepădat de creștinism[6]. Acesta a încercat, pe la anul 130 d. Hr., să transpună pînă și etimologia cuvintelor evreiești și să tălmăcească și acele particule cărora în elină nu le corespundea nici un cuvînt. Deși noua tălmăcire era de neînțeles pentru un vorbitor obișnuit al limbii eline, ea a fost bine primită de Evrei, care l-au încurajat pe Akila să facă o nouă ediție.

Cu adevărat, tălmăcirea lui Akila nu a slujit deloc Creștinilor, ci Iudeilor care au comandat-o. În ea sînt elemente care se regăsesc pînă azi în edițiile *Bibliei* folosite de vrăjmașii Adevărului și ai Credinței, cum ar fi textul Prorocului Isaia (7:14): „Iată, Fecioara va avea în pîntece, și va naște Fiu", tălmăcit de urîtorii de Hristos: „Iată, tînăra va lua în pîntece..."

Tălmăcirea lui Akila, care între timp s-a pierdut, neavînd vreo valoare în sine, folosește astăzi, prin fragmentele care se mai păstrează, pentru a demonstra vechi-

[1] Emanuel Tov, *Textual Criticism of the Hebrew Bible, Qumran, Septuagint. Collected Essays*, vol. 3, Brill, Leiden, 2015 (*Supplements to Vetus Testamentum* 167), pp. 450-451.

[2] Isidor Onciul, *op. cit.*, p. 285.

[3] „Θεοδοτίων ...ὁ Εφέσιος καὶ Ακύλας ὁ Ποντικός, ἀμφότεροι Ιουδαῖοι προσήλυτοι", Sfîntul Irineu, *Adversus haereses*, cartea a III-a, cap. 21.

[4] Tot din Pont era și Marchion, întemeietorul unei secte gnostice care a dat multă bătaie de cap Sfinților Părinți ai primelor veacuri.

[5] Mihail Psellos, Poemul 54, 104: *Poemata*, ed. L.G. Westerink, *Michaelis Pselli poemata*. Stuttgart. Teubner, 1992.

[6] Idem, Poemul 54, 109.

mea unor elemente ale textului masoretic, cu alte cuvinte pentru a arăta faptul că după distrugerea Templului din Ierusalim și exilul iudaic de la anul 70 d.Hr., iudeii care și-au asumat misiunea păstrării identității mozaice (și care pot fi identificați ca urmași ai fariseilor amintiți și în *Noul Testament*) au păstrat, dintre toate variantele existente în acel prim veac de creștinism, doar una dintre ele, care corespunde TM.

Theodotion (Θεοδοτίων)

Numaidecît după Akila, pe la 170 d. Hr., un alt prozelit Iudeu, Theodotion din Efes, s-a apucat, cu același scop ca și Akila, de o nouă tălmăcire. Sfîntul Irineu îi învinuiește pe amîndoi de a le fi dat temei evioniților (o sectă egipteană) să afirme că nașterea Mîntuitorului nu a fost din Fecioară[1]. În veacul al XI-lea, Mihail Psellos afirmă că Theodotion era din secta marchioniților[2]. Cu siguranță știm că și el s-a lepădat de creștinism, după cum ne spune Sfîntul Irineu, nu la mulți ani după cele întîmplate.

Theodotion a urmat cît a putut de mult textul *Septuagintei*[3]. Nu era un cunoscător prea bun al ebraicii și se pare că nu și-a propus decît o îndreptare a tălmăcirii Celor 72. Fericitul Ieronim, pe la anul 400, mărturisește că Biserica a primit din lucrarea lui Theodotion tălmăcirea *Cărții Proorocului Daniil*; este însă singurul care spune aceasta; mai mult, afirmația sa este falsă, de vreme ce o parte din textul considerat de Ieronim ca fiind al lui Theodotion se regăsește la autori patristici anteriori sau contemporani cu Theodotion (spre exemplu, Sfinții Iustin, Irineu și Ippolit). Origen (care a strîns manuscrisele folosite apoi de Fericitul Ieronim), mai tîrziu Evsevie din Kesareea și Fericitul Theodorit al Kirului, care au folosit manuscrisele lui Origen și au scris tîlcuiri la cărți ale *Vechiului Testament*, nu confirmă spusele Fericitului Ieronim.

Simmah (Σύμμαχος)

Evsevie din Kesareea și Fericitul Ieronim îl numesc pe Simmah și Iudeu, și evionit. Sfîntul Athanasie cel Mare[4], Sfîntul Epifanie[5] și Mihail Psellos[6] zic că era Samaritean și că a trăit în vremea împăratului Roman Severus (193-211). Sfîntul Athana-

[1] În textul ebraic de la Isaia 7:14 a fost scris în toate vremurile, inclusiv în edițiile masoretice, textul: „Iată fecioara...", nu „Iată tînăra..." și deci vinovații cei mari au fost traducătorii în elinește.

[2] Idem, Poemul 54, 655.

[3] Isidor Onciul, *op. cit.*, p. 288.

[4] *Synopsis scripturae sacrae*, PG 28, col. 436.

[5] *De mensuris et ponderibus*, PG, 43, col. 264.

[6] Poemul 54, 115.

sie spune că și-a făcut tălmăcirea la 56 de ani după Akila, fiind bolnav de iubirea de stăpînie, iar Sfîntul Epifanie însemnează că, după ce și-a încheiat lucrarea, Simmah s-a convertit și el la legea iudaică.

Simmah s-a străduit să nu facă o tălmăcire după literă, ci să exprime textul ebraic[1] pe înțelesul cititorilor de limbă elină. A apucat să-și revadă lucrarea și să dea o a doua ediție. Nici tălmăcirea lui nu s-a păstrat, ci au supraviețuit numai fragmente.

Trebuie făcută o remarcă: fiecare dintre aceste trei tălmăciri diferă mult de celelalte, și aceasta arată că nici unul dintre ei nu a avut la îndemînă textul la zi al rabinilor, care cu fiecare generație înmulțeau diferențele dintre textul lor și adevărul păstrat în *Septuaginta*.

Orighen și *Exapla*

Întrucît – prin multa copiere a *Sfintei Scripturi* de către Creștini și prin modificarea rău-voitoare a textului *Septuagintei* de către Evreii Elini – apăruseră cu vremea deosebiri între felurítele copii, s-a simțit nevoia alcătuirii unui text standard, după care să se facă următoarele ediții. Lucrarea aceasta a încercat-o un învățat din Alexandria, Orighen, în prima jumătate a veacului al III-lea d. Hr.

Orighen ar fi putut să scoată din Biblioteca din Alexandria originalul Celor 72 și să-l răspîndească, însușindu-și învățătura Bisericii că tălmăcirea lor fusese insuflată de Dumnezeu, nemaifiind deci nevoie de vreo îndreptare a ei. Dar el, fiind o fire îndoielnică (precum ușor rezultă din toate scrierile sale), a procedat altfel, filologic și critic, am spune noi astăzi, gîndindu-se să compare tălmăcirile existente și să stabilească el un text temeinic. Nu cunoaștem toate criteriile după care a lucrat; în parte ele se văd din rezultatul muncii sale[2], din care s-au păstrat cîteva fragmente. Un fapt trebuie știut, anume că foarte mulți dintre Părinții Bisericii din acea vreme s-au opus cu tărie lucrării filologice și critice a lui Orighen, care s-a îndoit de autoritatea tălmăcirii Celor 72.

În dorința lui de cunoaștere a *Scripturii Vechiului Testament*, în tinerețe Orighen fusese ucenic la un rabin, pricină pentru care mai apoi i s-a spus de către Creștini „Iudeul", dar tot el s-a luptat cu tot sufletul pentru a ridica Biserica din catacombe și a propovădui învățătura ei la arătare, în fața învățaților Elini păgîni. Pentru aceea, a reușit să aducă la Hristos mulți cărturari care căutau răspunsuri la problemele vieții cercetîndu-i pe filosofii alexandrini. Rînduiala dumnezeiască a fost astfel încît acești ucenici ai lui Orighen, primind Sfîntul Botez și intrînd în tainele Creștinismului, să se lepede de dascălul lor, văzînd că acesta este departe de calea cea dumnezeiască a Părinților Bisericii.

[1] Isidor Onciul, *op. cit.*, p. 289.

[2] Pentru amănunte, vezi Isidor Onciul, *op. cit.*, pp. 293-294.

În 28 de ani, Orighen a adunat toate edițiile elinești ale *Vechiului Testament* pe care le-a putut afla. La anul 231, așezîndu-se în Kesaria Palestinei împreună cu cîteva ajutoare – după ce fusese silit să părăsească Alexandria din pricina învățăturii sale intelectualiste, care amesteca Predania Bisericii cu teoriile filosofilor păgîni –, Orighen a început lucrul la noua ediție a *Septuagintei*. Părinții[1] îl acuză că nu ar fi avut ca text de bază tălmăcirea Celor 72, care se păstra la Alexandria, ci pe cea a lui Theodotion. El și-a așezat lucrarea pe șase coloane (de aici numele de *Exapla*):

1. textul evreiesc scris cu litere evreiești;
2. textul evreiesc scris cu litere elinești;
3. tălmăcirea lui Akila;
4. tălmăcirea lui Simmah;
5. *Septuaginta;*
6. tălmăcirea lui Theodotion.

La acestea, a adăugat uneori din alte trei tălmăciri anonime la unele cărți ale *Vechiului Testament*.

Cîteva copii ale lucrării au fost răspîndite de Sfîntul Mucenic Pamfil și de episcopul cărturar Evsevie din Kesaria. *Exapla* s-a pierdut la anul 637, cînd Palestina a fost ocupată de arabi.

Exapla nu a fost primită de Biserică. Pentru a da totuși un text cu autoritate, preotul Luchian din Antiohia (mort ca mucenic la anul 311) a reluat munca lui Orighen, folosind *Exapla*, din care a scos doar textul *Septuagintei* pe care l-a verificat cu un text evreiesc vechi, altul decît al lui Orighen. „A făcut a sa întreagă tălmăcire pentru Creștini, care nu avea nimic de lipsă, nici de prisos, și s-a aflat în Nicomidia de însăși mîna sa scrisă, în lăuntru într-un turn mic zidit cu var, în urma nevoinței lui, în vremea marelui Constantin împăratul. Această tălmăcire este împreună-glăsuitoare cu a Celor Șaptezeci, care leapădă și îndreptează toate zicerile cîte de ceilalți tălmăcitori erau stricate."[2] Lucrarea sa s-a răspîndit de la Constantinopol pînă în Siria (se pare că un exemplar s-a tipărit pentru prima dată la anul 1517 – ediția Complutensiană).

Cam în aceeași vreme sau ceva mai devreme, ierarhul egiptean Isihie (ce ar putea să fie același care l-a gonit pe Orighen din Alexandria) a luat din biblioteca din Alexandria textul Celor 72 pe care l-a editat în multe copii, ce au dobîndit o mare autoritate. Un asemenea exemplar este cel numit *Alexandrinus*, din veacul al V-lea, și care se găsește azi la British Museum (ms. Royal 1 D).

Toți Sfinții Părinți ai Bisericii au folosit aceste ediții și ele au fost și au rămas în Biserica Ortodoxă edițiile de bază ale textului *Sfintei Scripturi*.

---

[1] Printre ei, Fericitul Augustin, în scrisoarea citată mai sus.

[2] Cuviosul Eftimie Zigadinos, *Tîlcuirea Psaltirii*, Iași, 1850, cap. 13, p. 29.

Alte ediții

Cuviosul Eftimie Zigadinos (în veacul al XII-lea) spune în prefața *Tîlcuirii* sale la *Psaltire* (cap. 13) că au mai fost cîteva tălmăciri ale *Scripturii Vechiului Testament*. Astfel:

„5. Tălmăcire a *Scripturii* s-a aflat în Ieriho, ascunsă într-un chiup în vremea împăratului Carol, iar autorul este nearătat.[1]

6. Tălmăcire a *Scripturii* care nu are cunoscut pe autorul ei; s-a aflat în Nicopolea cea de la malul mării, în vremea lui Alexandru din Mammaia [~ 210 după Hristos]."

Sfîntul Nicodim Aghioritul numește *Octapla* alăturarea acestor două versiuni la *Exapla* lui Orighen (în notă la spusele Cuviosului Eftimie).

Societatea biblică

Cu vremea, după apariția tiparului, mai ales prin lucrarea ereticilor protestanți și romano-catolici, s-a impus aproape în toate limbile o nouă tălmăcire a *Vechiului Testament*, după textul masoretic. Acest text al *Vechiului Testament* este substanțial diferit de cel al *Septuagintei*, precum am arătat mai sus. Motivul pentru care s-a renunțat la *Septuaginta* a fost necredința, necredința că creștinătatea ar avea adevărul. Bunul simț nu a mai lucrat (căci dacă nu avem adevărul în *Vechiul Testament* primit de la Apostoli și de la Părinți, înseamnă că tot creștinismul este în minciună de la începuturi și pînă azi), și ereticii au tipărit ediție după ediție din rătăcirea iudaică numită *Tanakh*. Nici Ortodoxia nu a rămas neatinsă de ispită, prima ediție a acestei înșelătorii fiind tipărită de Sinodul rusesc la anul 1751, sub influența iluministă a apusenilor. Și în limba română, prin presiunile Societății Biblice, instituție transnațională înființată în Marea Britanie de anglicani, s-au publicat, din 1873 pînă azi, tălmăciri făcute după textul masoretic al *Vechiului Testament*. În 1938, s-a tipărit, cu încuviințarea Sinodului Bisericii Ortodoxe Române, prima *Biblie* în care *Vechiul Testament* s-a tălmăcit după textul masoretic, tălmăcire făcută de preoții Gala Galaction și Vasile Radu (la drept vorbind, nu i se poate atribui nici măcar pretenția de a fi urmat textul masoretic, atîta vreme cît Gala Galaction mărturisește în jurnalul său[2] că a tălmăcit *Vechiul Testament* din franceză). Neinsistînd asupra inutilității acestei ediții a *Sfintei Scripturi* și a edițiilor care i-au urmat pînă astăzi, spunem doar că ultima ediție a *Scripturii* în care *Vechiul Testament* este tălmăcit în românește după *Septuaginta* este aceea Sinodală de la 1914.

Celor ce ar putea să invoce „libertatea spiritului", „eliberarea de vechile concepte", „eliberarea de rigorismul Celor 72" și altele asemenea, în sprijinul folosirii în

[1] Nichita [David; veacul al XIII-lea d.Hr.], însă și alții zic că în vremea lui Caracal împăratul Romei celei noi s-a aflat [nota Sfîntului Nicodim Aghioritul].

[2] Gala Galaction, *Jurnal*, Ed. Albatros, București, 1996.

Biserică și în viața Creștinului de rînd a textului masoretic, le dăruim un cuvînt al Sfîntului Theofan Zăvorîtul: „Ce vor gîndi Creștinii ortodocși citind în noua tălmăcire rusă unele noțiuni, iar în cea slavonă tradițională cu totul altele? Aceasta nu poate să nu clatine credința. Cuvîntul lui Dumnezeu nu poate vorbi așa ori altfel: el este unul. De aceea, ori *Biblia* evreiască vorbește adevărul, și atunci trebuie să o urmăm pe ea; ori cea grecească, și atunci trebuie să o aruncăm pe cea evreiască. Cînd însă păstrezi în cărțile bisericești citirile după textul grecesc[1], iar în mînă ți se dă cea evreiască, diferită de prima, atunci ce ți se impune prin aceasta? Dacă nu se poate spune că adevărul este acolo și aici, nu va fi mai lesne de spus că adevărul nu există nici acolo, nici aici? Adică fiecare, îndoindu-se de tălmăcire, va începe să cugete că adevărul nu este în *Scriptura* Bisericii, și nu va putea scăpa de ispita de a crede că Biserica nu învață adevărul[2], că acest adevăr trebuie căutat în altă parte, și se va lepăda de Biserică. Iar cine este mai hotărît se va lăsa de orice credință!... La noi e lege [canonul 19 al celui de-al șaselea Sfînt Sinod Ecumenic – anul 692] ca în tîlcuirea cuvîntului lui Dumnezeu să ne sprijinim pe Sfinții Părinți. Iar Sfinții Părinți tîlcuiesc *Scripturile* așa cum sînt ele în *Septuaginta*. Pentru aceea, noua tălmăcire ne lipsește de mijlocul de a înțelege ortodox cuvîntul lui Dumnezeu, pentru că ne aduce un text deosebit de cel pe care îl foloseau Sfinții Părinți. ...Tălmăcirea din ebraică ne zdruncină din temelii. Rezultă noi gînduri, o nouă Biserică, o nouă eră. Iată deci urmările acestei tălmăciri."[3]

Sulurile de la Qumran

Prin purtarea de grijă dumnezeiască, s-a rînduit ca acum, la sfîrșitul veacurilor, între 1947 și 1952, să se descopere la Qumran, lîngă Marea Moartă, în peșterile folosite altădată de secta iudaică a esenienilor, o mulțime de manuscrise datate între anii 250 î. Hr. și anul 68 d.Hr., care conțin mare parte din textul evreiesc al *Vechiului Testament* și scrieri ale esenienilor[4], nepomeniți în *Noul Testament* și în istoriile

[1] Din păcate, în Biserica Ortodoxă Română acestea au fost de multă vreme schimbate cu citirile din textul masoretic.

[2] „Studenții teologi se deprind de la început să vadă în *Vechiul Testament* ebraic depozitul cel adevărat al revelațiunii vechi-testamentare, iar pe toate celelalte versiuni (adică traduceri vechi și noi ale *Vechiului Testament*) să le așeze mai prejos decît Biblia Ebraică" (Gala Galaction, dedicație către regele Carol al II-lea la începutul *Bibliei* de la 1938, p. VII).

[3] Apud. Archim. Serafim (Aleksiev), Archim. Sergius (Yazadzhiev), *Ortodoxia și ecumenismul*, Mănăstirea Slătioara, 1997, p. 279.

[4] Era o sectă ascetică avînd aceleași obsesii ca și celelalte două secte iudaice – saducheii și fariseii –, anume cele ținînd de ritual, mai ales cele privitoare la curățenie, și credința predestinării lor ca adevărată seminție a lui Iuda, fariseii și saducheii fiind, în concepția lor, semințiile lui Efraim și Manasi, pe care le-a lepădat Dumnezeu; pentru ei, prima zi a săptămînii era cea de miercuri, cînd Dumnezeu a zidit luminătorii bolții cerești.

clasice, ci doar la Filon din Alexandria, la istoricul Evreu Iosif Flaviu și la scriitorul Roman Pliniu cel Bătrîn. Deși cîteva suluri ale manuscriselor fuseseră la început cumpărate de iacobiți și de papistașii dominicani, de la păstorii palestinieni care le-au descoperit, prin amenințări cu moartea, șantaj, cumpărări etc., cărturarii noului stat Israel au adunat majoritatea manuscriselor importante de la Qumran. Așa se face că, din 1947 pînă în 1991, nu au fost publicate decît scrieri mărunte ale sectei esenienilor – prin care s-a încercat defăimarea Sfîntului Ioan Botezătorul și a Mîntuitorului Hristos, ca aparținînd acestei comunități –, dar nici un text scripturistic. Pricina a fost una singură: deosebirile grosolane între textul masoretic și textele de la Qumran.

Dar, pentru că adevărul nu poate fi ascuns sub obroc, el a ieșit la lumină în toamna lui 1991, cînd biblioteca Huntington din California a anunțat accesul public la fotografiile manuscriselor (obținute pe căi foarte lăturalnice). În 1992 s-au publicat fotografiile lor și o tălmăcire în engleză[1]. În curînd, statul Israel a trebuit să îngăduie cercetarea manuscriselor și altor cărturari din lumea academică. Prin studierea sulurilor, fie și numai fotografică, s-a văzut că manuscrisele scripturistice se împart în cîteva categorii:

– texte proprii sectei esenienilor (pe care cu obrăznicie cercetătorii statului Israel au încercat să le atribuie și Creștinilor);

– *Pentateuhul* samaritean;

– texte scripturistice evreiești de dinainte de Hristos, cuprinzînd aproape toate cărțile canonice ale *Vechiului Testament.*

Astfel, s-a putut vedea că, de pildă, sulurile Prorocului Isaia din peștera 1, scrise pe la anii 130-120 î.Hr., au un număr de 1375 (!) de deosebiri față de textul masoretic și urmează, în cea mai mare parte, textul *Septuagintei.* Sulul Psalmilor din Peștera 11 conține 41 de psalmi canonici și 7 apocrifi; altă descoperire e că acești Psalmi respectă ordinea din *Septuaginta*, nu cea din textul masoretic.[2]

Publicarea textelor scripturistice de la Qumran a făcut ca majoritatea cercetătorilor să ajungă astăzi la înțelepciunea Sfinților Părinți, recunoscînd că *Septuaginta* cuprinde adevărul așa cum a fost el descoperit Sfinților Proroci în vremea *Vechiului Testament.* De aici, oricine poate trage încheierea că, după venirea Mîntuitorului, cărturarii și învățătorii Evrei au prefăcut textul *Sfintei Scripturi* a *Vechiului Testament*, pentru ca nici un Evreu să nu mai poată recunoaște în el prorociile despre Nașterea, Patimile și Învierea Mîntuitorului Iisus Hristos.

---

[1] Robert Eisenman & Michael Wise, *The Dead Sea Scrolls Uncovered*, London & New York: Penguin Books, 1992.

[2] *The Dead Sea Scrolls Bible*, translated by Abegg, Flint, and Ulrich. Published by Haper, San Francisco, 1999; cartea conține toate diferențele dintre manuscrisele de la Marea Moartă și textul masoretic.

Tîlcuitorii *Psaltirii*

Dat fiindcă *Psaltirea* stă la temelia întregii lucrări duhovnicești, destul de devreme au apărut tîlcuiri ale unor stihuri sau chiar ale unor Psalmi întregi, din nevoia de a-i ajuta pe cei rîvnitori să se roage și să cînte Psalmi „și cu duhul, și cu mintea".[1] Aceste tîlcuiri au făcut parte din tradiția orală, pe care mai apoi Părinții și Dascălii Bisericii au așezat-o în scris. Aproape toată *Psaltirea* este tîlcuită de întîii Părinți și Dascăli ai Bisericii, și poate că ar merita osteneala de a aduna la un loc aceste tîlcuiri din scrieri precum *Păstorul* lui Hermas, din scrierile Sfîntului Clement Romanul, ale Sfîntului Mucenic Iustin Filosoful, ale Sfîntului Irineu de Lugdunum, ale lui Tertulian, ale lui Clement Alexandrinul, ale Sfîntului Ippolit Romanul, ale Sfîntului Ciprian al Cartaginei, ale altor Dascăli ai Bisericii primelor veacuri, și de asemenea din primele acte martirice și vieți ale Sfinților.

Pricina pentru care nu s-au scris tîlcuiri la *Psaltire* sau la alte cărți ale *Sfintei Scripturi* în primele veacuri este aceea că pe atunci creștinismul nu era atît unul harismatic, cum ne înșală astăzi tratatele de istorie, ci un creștinism în care grija de căpetenie era împlinirea *Scripturilor* dumnezeiești. Iar pentru că aceasta le era cea mai de preț nevoință, Dumnezeu le răsplătea credincioșilor cu daruri îmbelșugate, între care și acela al tîlcuirii *Scripturilor*. Este bine să știm că nu oricui i se dă acest dar, ci numai unora[2]. Cum spuneam, întotdeauna au existat în Biserică tîlcuitori purtători de Duh Sfînt, Cel ce a insuflat *Scripturile*, și aceștia niciodată nu au spus ceva de la ei, ci de la Duhul Sfînt, și mai ales nu s-au împotrivit unii altora, Unul fiind Duhul care îi insufla. Iar dacă vreodată au spus ceva deosebit, aceasta nu a fost o altă tîlcuire, ci doar o întregire a ceea ce se știa deja.

Cine vrea să se mîntuiască trebuie neapărat să cunoască cugetul Bisericii cu privire la tîlcuirea *Sfintelor Scripturi*. El a fost prins în canonul 19 de la al șaselea Sinod Ecumenic, care poruncește astfel: „Se cuvine ca, în toate zilele, iar mai cu deosebire în Duminici, proestoșii bisericilor să învețe pe toți clericii și pe norod cuvintele bunei credințe, culegînd din *Dumnezeiasca Scriptură* înțelesurile adevărului și judecățile. Și să nu calce hotarele cele acum puse, sau predania cea de la purtătorii de Dumnezeu Părinți. Ci, și cuvînt scripturistic de s-ar porni, pe acesta să-l tîlcuiască nu alt fel decît precum au așezat luminătorii și învățătorii Bisericii prin cărțile lor. Și mai mult să sporească întru acestea decît alcătuind cuvinte ale lor, ca nu, poate cîndva,

[1] „Προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοΐ· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ" („mă voi ruga cu duhul, mă voi ruga și cu mintea; voi cînta cu duhul, voi cînta și cu mintea"), *I Corinteni* 14:15.

[2] „În privința aceasta avem mult de vorbit și lucruri grele de tîlcuit, de vreme ce v-ați făcut greoi la auzit" (*Evrei* 5:11). „Nici o prorocie a Scripturii nu se tîlcuiește după socotința fiecăruia; pentru că niciodată prorocia nu s-a făcut din voia omului, ci oamenii cei sfinți ai lui Dumnezeu au grăit, purtați fiind de Duhul Sfînt" (*I Petru* 1:20-21).

nefiind îndestulați la aceasta, să cadă din cuviință. Că, prin învățătura Părinților mai înainte ziși, noroadele, învățîndu-se despre cele alese și bune și despre cele nefolositoare și vrednice de lepădat, își vor îndrepta viața spre mai bine și nu se vor vîna de patima necunoștinței, ci luînd aminte la învățătură se vor ascuți pe sine-și spre a nu pătimi rău, și își vor lucra mîntuirea de frica muncilor celor ce se gătesc." Canonul ne spune deci limpede că:

– dreptul de a tîlcui *Scripturile* pe înțelesul celorlalți este doar al mai-marilor Bisericii, arhierei, preoți și alți învățători numiți de Biserică (clerici și monahi);

– cei dornici să afle tîlcuirea *Scripturilor* trebuie să se adape **numai** din învățăturile Sfinților Părinți și Dascăli ai Bisericii, iar nu din alte învățături;

– cel ce tîlcuiește *Scripturile* după învățătura Bisericii să facă aceasta sporind în lucrarea, în punerea în faptă a acestei învățături, dar și în cunoștința ei.

Vom înțelege de ce Biserica ne-a poruncit, prin voia cea dumnezeiește stăpînitoare, să ținem acest canon citind mai departe despre tîlcuitorii *Psaltirii*:

Orighen (~185-254). Primul care a scris o tîlcuire sistematică a *Psalmilor* (la cererea celor care îi dădeau bani pentru a-și întregi studiile filologice asupra *Sfintei Scripturi*) a fost filosoful Orighen, ucenic al unor rabini și al unor filosofi Elini. Și-a scris lucrarea pe la anul 244, într-un stil literar-alegoric, intelectual, iar nu duhovnicesc.

Misiunea acestui începător al marilor erezii de mai tîrziu a fost de a amesteca, prin puterea scrisului său, filosofia elină, rătăcirile iudaice și părerile minții sale cu învățătura creștină, care începuse să se lămurească în lupta cu diferitele erezii și curente filosofice. Pentru aceea nici tîlcuirea pe care a făcut-o la *Psalmi*[1] nu este ferită de rătăciri[2] și nu a fost primită de Biserică întru totul; mai ales din vremea cînd Sfinții Părinți s-au nevoit să ne dea în scris tîlcuiri ortodoxe ale *Psalmilor*, cartea sa a fost lepădată cu totul de Biserică, și de aceea nu au mai scăpat din ea decît rămășițe. Toți Sfinții Părinți ai vremii care a urmat s-au nevoit a vădi greșelile lui Orighen. Scrierile lui au făcut (și din păcate încă mai fac) mult rău Bisericii, fiind foarte iubite de cărturarii care cred mai mult cugetului lor decît cugetului Bisericii. De aceea la al cincilea Sinod Ecumenic, care s-a ținut în Constantinopol la anul 536, Orighen a fost dat anatemei împreună cu toată opera sa, pentru nu mai puțin de 15 erezii.

Evsevie din Kesaria († 339), marele istoric al Bisericii, a fost ucenic al lui Orighen și propovăduitor al semiarianismului. Între scrierile sale exegetice are o tîlcu-

[1] *Fragmenta in Psalmos 1-150*, ed. J.B. Pitra, *Analecta sacra spicilegio Solesmensi parata*, vol. 2 și 3, Paris-Tusculum, 1884 și *Excerpta in Psalmos*, PG 17: 105-149.

[2] Chiar din tîlcuirea primului Psalm, Orighen ne aruncă în erezie, spunînd că „nu se vor învrednici necredincioșii de judecata învierii, precum nici păcătoșii de sfatul drepților". De vreme ce Mîntuitorul ne-a spus limpede că „vor ieși cei ce au făcut cele bune spre învierea vieții și cei ce au făcut cele rele spre învierea osîndei" (*Ioan* 5:29), Sfinții Părinți au lepădat aceste vorbe, mai ales că bărbatul pe care îl fericește primul Psalm este întîi Hristos și apoi tot creștinul care trăiește în Hristos.

ire uriașă la *Psaltire*[1], curat istorică și filologică, lucrînd pe *Exapla* lui Origen. În ea trece aproape cu totul sub tăcere partea prorocească, duhovnicească și morală a *Psaltirii*, pentru care e mustrat de Fericitul Theodorit, fără să-i dea numele, ca unul a cărui tîlcuire „slujește mai mult Iudeilor decît Creștinilor". Ca și celelalte scrieri exegetice ale sale, și tîlcuirea la *Psaltire* este o completare a *Istoriei Bisericești* pe care a scris-o.

Asterie Kapadokianul († ~342). O primă încercare de a tîlcui duhovnicește *Psalmii* a făcut-o sofistul Asterie din Kapadokia, menționat la Sinodul din 341 de la Constantinopol ca adversar al arianului Markel din Ankira. Asterie a încercat la acel sinod să ajungă episcop al unei eparhii, dar pentru că jertfise idolilor în vremea prigoanei lui Maximian nu a fost primit între arhierei[2]. Se pare că mai tîrziu a fost dat uitării, ca făcînd parte dintre semiarieni. Însă o parte din tîlcuirea sa la *Psalmi*[3], scrisă sub formă de omilii, a străbătut veacurile avîndu-l ca așa-zis autor pe Sfîntul Ioan Gură de Aur. S-au păstrat 31 de omilii la primii 18 Psalmi, scrise într-un frumos stil retoric, în care se vede și însemnătatea prorocească și duhovnicească a *Psalmilor*.

Sfîntul Athanasie cel Mare (~295-373). Cu multă grăbire de a îndrepta lucrurile de pînă la el, Sfîntul Athanasie – ucenicul Sfîntului Antonie cel Mare, apărătorul și teologul Ortodoxiei de la primul Sinod Ecumenic de la Nikeia (325) – a scris o tîlcuire la întreaga *Psaltire*[4], în care a pus la un loc tradiția Bisericii de pînă atunci și lămuririle primite de la marii nevoitori ai pustiei Egiptului din acea vreme. Deși nu toate stihurile *Psalmilor* sînt tîlcuite, lucrarea Sfîntului Athanasie a fost una dintre cele mai iubite și mai copiate din toate vremurile. Tîlcuirea sa este întîi una prorocească și duhovnicească, și apoi una istorică.

Sfîntul Vasilie cel Mare (329-379). Dumnezeiescul soare al Bisericii, Sfîntul Vasilie, ca și alți Sfinți Părinți și Dascăli, a tîlcuit întreaga *Psaltire* în scrierile sale, însă sistematic nu a adunat decît tîlcuirile a 14 Psalmi[5], mai grei și mai adînci în înțelesuri. Sfîntul Vasilie folosește toate stilurile de tîlcuire, însă întîi de toate, lucrarea sa este una duhovnicească. Pentru aceea, a fost foarte iubită de călugării și nevoitorii lui Hristos din toate vremurile.

Sfîntul Grigorie de Nyssa (331-394). Sfîntul Grigorie, frate al marelui Vasilie, a întregit, prin multe dintre lucrările sale, scrierile acestuia. Așa stau lucrurile și cu tîlcuirile Psalmilor, care, dacă ar fi adunate din scrierile Sfîntului Vasilie, ar putea ieși o

[1] PG 23-24: 23, 66-1396; 24, 9-76.

[2] Socrate Scolasticul, *Istoria bisericească*, Cartea 1, cap 35.

[3] *Commentarii in Psalmos* (homiliae 31), ed. M. Richard, *Asterii sophistae commentariorum in Psalmos quae supersunt* [Symbolae Osloenses, fasc. Suppl. 16, Oslo: Brogger, 1956]: 3-245.

[4] *Expositiones in Psalmos*, PG 27: 60-545, 548-589.

[5] Sfîntul Vasilie cel Mare, *Tîlcuire duhovnicească la Psalmi*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR, București, 2000.

tîlcuire întreagă a lor. La aceştia, Sfîntul Grigorie de Nyssa ne-a lăsat o foarte adîncă tîlcuire a suprascrierilor[1].

Apolinarie din Laodikia (~310-392). Acest mare eretic al veacului al IV-lea a scris o tîlcuire la *Psalmi*[2], distrusă de Biserică încă din acele zile, din care ni s-au mai păstrat scurte fragmente, în care se vede că a încercat să scrie o parafrază a *Psalmilor*.

Diodor din Tars (~392). Profesor la şcoala antiohiană, dascăl al Sfîntului Ioan Gură de Aur şi al ereticului Theodor de Mopsuestia, Diodor a încercat să lupte cu lumea păgînă, eretică şi iudaică a acelei vremi scriind tîlcuiri la aproape toată *Sfînta Scriptură*. A scris şi un amplu comentariu al Psalmilor. Excesul de metodă istorico-gramaticală a tîlcuirii sale şi cîteva păreri greşite l-au dus la erezie, şi aceasta i-a adus mai apoi osîndirea Bisericii. Nu se mai păstrează decît fragmente din scrierile sale[3]. Unii cercetători[4] afirmă că, mai mult decît Evsevie din Kesaria şi Theodor din Mopsuestia, tîlcuirea ierarhului din Tars a fost cea care l-a îndemnat pe Fericitul Theodorit să-şi scrie tîlcuirea la Psalmi.

Didim cel Orb (~313-398). Ereticul Didim a fost ultimul mare conducător al şcolii catehetice din Alexandria. A fost foarte preocupat de a tîlcui duhovniceşte cărţile *Sfintei Scripturi*. A încercat să meargă mai departe decît Sfîntul Athanasie cel Mare, însă, prin amestecul său intelectualist în neoplatonism, a ieşit de sub adumbrirea harului şi a repetat greşelile lui Orighen. Din cele ce se păstrează se poate vedea că a scris într-un stil filosofic alegoric[5]. Se afirmă[6] că în aceeaşi vreme cu el un nevoitor al pustiei, Evagrie Ponticul, ar fi scris şi el o tîlcuire a *Psalmilor*. Împreună cu Orighen, la al cincilea Sinod Ecumenic, Didim şi Evagrie au fost daţi anatemei pentru cele scrise, şi foarte puţine dintre lucrările lor au supravieţuit.

Theodor de Mopsuestia (~350-428). Theodor, coleg de şcoală cu Sfîntul Ioan Gură de Aur, nu s-a ridicat peste tradiţia şcolii antiohiene, o şcoală de tîlcuire literală şi istorică. Poate că firea Sirienilor, foarte practică, a avut nevoie de o asemenea direcţie în tîlcuirea *Scripturilor*. Şi această şcoală, ca şi cea din Alexandria, a dat un

[1] *In inscriptiones Psalmorum*, ed. J. McDonough, *Gregorii Nysseni opera*, vol. 5, Leiden: Brill, 1962.

[2] *Fragmenta in Psalmos* (in catenis), ed. E. Mühlenberg, *Psalmenkommentare aus der Katenenüberlieferung*, vol. 1 [PTS 15, Berlin: De Gruyter, 1975]: 3-118.

[3] Ders., *Etudes preliminaires a l'edition du Commentaire de Diodor de Tars sur les Psaumes*, ed. 1933.

[4] Jean Guinot, *L'en Psalmos de Theodoret: une relecture critique du commentaire de Diodore de Tarse*, în vol. *Le Psautier chez les Peres*; ed by J. Erigoin, a.o., pp. 97-134.

[5] *Papyrologische Texte und Abhandlungen* 4, 6, 7, 8, 12.

[6] Marie-Josephe Rondeau, *Le commentaire sur les Psaumes d'Evagre le Pontique, OrChrP* 26, 1960, pp. 307-340.

mare număr de eretici și de erezii. Mai mare decît toți, ca volum de scrieri[1], ca număr de rătăciri[2] și poate și ca viață personală[3], Theodor de Mopsuestia a fost foarte rece primit în lumea bizantină, dar nu și în Siria, unde a fost tălmăcit în întregime de școala din Nisibe, și în Apusul Europei, unde mare parte din scrierile sale au fost tălmăcite în latină încă din vremea vieții[4]. La al cincilea Sinod Ecumenic a fost dat anatemei împreună cu toată opera sa[5].

Tîlcuirea pe care a făcut-o[6] la *Psalmi* este foarte scurtă și curat istorică, nicidecum proorocească sau duhovnicească, slujind, ca și cea a lui Evsevie din Kesaria sau Diodor din Tars, mai mult Iudeilor decît Creștinilor. Dintre toate tîlcuirile la *Psalmi* de pînă la acea vreme, cea a ierarhului din Mopsuestia era cea mai smintitoare. De pildă, după părerea ereticului Theodor, există doar patru Psalmi proorocești, numiți „mesianici", anume Psalmii 2, 44, 88 și 109.

Sfîntul Ioan Gură de Aur (344-407). Pentru a îndrepta rătăcirile lui Theodor, Sfîntul Ioan Gură de Aur a scris foarte pe larg, sub formă de omilii, o altă tîlcuire la întreaga *Psaltire*[7], în care folosește desăvîrșit cele patru feluri de tîlcuire[8], urmărind, ca de obicei, folosul duhovnicesc nemijlocit al cititorului (așa cum mai tîrziu va face Sfîntul Maxim Mărturisitorul). El adaugă la tîlcuirea *Psalmilor* istorisiri de mult folos din *Scriptură* și din istoria creștinismului (și nu numai), pilde din viața morală a acelui veac și, altele, așa cum am văzut din tălmăcirile românești publicate pînă acum[9]. Cu această tîlcuire el a dărîmat toate teoriile lui Theodor din Mopsuestia.

---

[1] A scris foarte mult, îndeosebi tîlcuiri la întreaga *Sfîntă Scriptură*. Deși lucrările sale au fost sistematic distruse ca depozitare de o mulțime de erezii, încă s-au mai păstrat suficiente fragmente ca să umple tomul 66 din PG.

[2] Unii Părinți i-au găsit aproape 70 de erezii în lucrările sale.

[3] Pentru aceasta și pentru celelalte toate îl mustră Sfîntul Ioan Gură de Aur în scrierea sa *Către Theodor cel căzut*.

[4] Se păstrează traducerile în latină, făcute de Iulian Aeclanensis († 454).

[5] Evagrie Scholasticul, *Historia ecclesiastica*, ed. J. Bidez and L. Parmentier, *The ecclesiastical history of Evagrius with the scholia*, London: Methuen, 1898 (repr. New York: AMS Press, 1979), p. 187.

[6] *Theodori Mopsuesteni Expositionis in psalmos Iuliano Aeclanensi interprete in latinum uersae quae supersunt*, SL 88A (L. De Coninck, 1977), pp. 5-191.

[7] *Expositiones in Psalmos*, PG 55: 39-498.

[8] Acestea sînt: *istoric*, adică potrivit literei și după istorie; *anagogic*, adică după înalta înțelegere; *alegoric*, adică sub cele spuse se înțeleg altele, ascunse; și *tropologic*, adică pentru îndreptarea năravurilor (Sfîntul Theofilact de Ohrida, *Tîlcuirea Sfintei Evanghelii după Matei*, cap. 12:6-7, Ed. Sophia, București, 2002, pp. 267-268).

[9] Considerăm că sînt edificatoare edițiile scoase de Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR, în ultimii 20 de ani, din acest mare și dumnezeiesc Ierarh: *Tîlcuire la Cartea Facerii*, *Tîlcuire la Evanghelia după Matei* (PSB 21, 22, 23), *Despre preoție*, *Despre feciorie*, *Despre pocăință*, *Predici la Praznice împărătești și la Sfinți*, *Scrieri alese* etc., mai ales în traducerea răposatului

Stilul său, prin excelență retoric, a cucerit și continuă să cucerească lumea celor care însetează după cuvîntul lui Dumnezeu. Cu toate că a fost una dintre cele mai iubite dintre tîlcuirile *Psaltirii* scrise vreodată, din pricina lungimii sale nu a fost atît de copiată ca aceea a Sfîntului Athanasie ori a Fericitului Theodorit, și de aceea nu ni s-a păstrat integral.

Sfîntul Chiril al Alexandriei (~375-444). După Sfîntul Ioan Gură de Aur, un alt mare ierarh al Bisericii, luptînd prin scrierile sale împotriva rătăcirilor din vremea sa, a fost Sfîntul Chiril. Se spune că și-a scris tîlcuirea pe la anul 428. Tîlcuirea sa vorbește aproape peste tot de Mîntuitorul Hristos, ca Proniator, Ziditor, Lucrător mai înainte de vremi și sub vremi, cu alte cuvinte, lucrarea Sfîntului Chiril este orientată aproape cu totul hristologic. Din păcate, nu are tîlcuite toate stihurile Psalmilor, iar din pricina lungimii ei și a greutății de a fi înțeleasă de toți, nu ni s-a păstrat în întregime, ultima parte (Psalmii 119-150) fiind aproape desăvîrșit pierdută.[1]

În sfîrșit, **Fericitul Theodorit al Kirului** (393-460), despre care vom vorbi peste cîteva rînduri într-un capitol osebit.

Nu vom face prezentarea celorlalte tîlcuiri la *Psalmi*, ci doar îi vom enumera pe autorii lor. Se va putea observa că timp de șapte veacuri literatura creștină din Răsărit nu a simțit nevoia unei alte tîlcuiri a *Psalmilor* (și aceasta s-a petrecut și cu celelalte cărți ale *Scripturii*), mai cu seamă pentru că în veacurile al IV-lea și al V-lea au fost alcătuite catenele la *Vechiul* și *Noul Testament*, niște uriașe colecții de citate patristice la toate stihurile *Sfintei Scripturi*. În aceste colecții au fost adunați la un loc nu numai Sfinții Părinți și Dascăli ai Bisericii, ci și ereticii. Catenele au fost îmbogățite cu vremea, însă temeiul lor s-a pus în acel veac. Avînd la îndemînă acest prețios instrument, cei ce au dorit mai apoi să cerceteze în adîncime duhul Ortodox al Bisericii, în comparație cu părerile ereticilor, au putut să cunoască adevărul despre cuvîntul dumnezeiesc al *Sfintelor Scripturi*. Faptul că nu s-au mai scris tîlcuiri noi la Psalmi, care să îmbogățească ceea ce era cunoscut mai înainte, ne arată o slăbire a creștinismului care s-a petrecut odată cu depărtarea de vremea venirii în trup a Mîntuitorului Hristos, dar aceasta nu înseamnă nicidecum că Duhul Sfînt nu a lucrat în Sfinții Săi; dimpotrivă, aceștia au spus și au scris ceea ce Dumnezeu le-a descoperit, cu atît mai mult cu cît puterea *Sfintei Scripturi* rămîne aceeași, în veac, iar datoria noastră de a o împlini rămîne pînă la sfîrșitul acestei lumi. Pînă în zilele noastre au fost tîlcuitori ai *Scripturii* insuflați de Duhul Sfînt, între care mulți dintre părinții români pe care i-am amintit mai sus, în prima parte a acestui cuvînt.

---

pr. Dumitru Fecioru. De la ediția anterioară a volumului de față *Omiliile la Psalmi* ale Sfântului Ioan Gură de Aur s-au tradus în românește de către Laura Enache și s-au tipărit la Ed. Doxologia, Iași, 2011 (integral în ediția reeditată în 2018).

[1] Textele păstrate s-au tradus în românește de către pr. Dumitru Stăniloae și s-au publicat în revista *Mitropolia Olteniei* între anii 1989 și 1991.

Aşadar, după Fericitul Theodorit au mai scris tîlcuiri la *Psalmi*:
Sfîntul Isihie al Ierusalimului († ~450)[1];
Sfîntul Ghenadie al Constantinopolei († ~471)[2];
Eftimie Zigadinos († ~1118)[3];
Nichifor Vlemmides († 1272)[4].

Au mai fost şi alţi tîlcuitori ai *Psalmilor*, după anul 1453, considerat de referinţă şi pentru istoria literaturii bizantine, nu numai pentru istoria Bizanţului, dar nu îi mai pomenim aici, pentru că lucrările lor nu s-au bucurat de aceeaşi autoritate în lumea ortodoxă.

Biserica a avut şi scriitori de limbă latină care au tîlcuit *Psalmii*, însă de cele mai multe ori ei au fost tributari Răsăritului. Îi amintim pe cei mai importanţi dintre ei:
Ilarie din Pictavium (315-367)[5];
Rufin (345-410)[6];
Augustin (354-430)[7];
Arnobie cel Tînăr († ~455)[8];
Cassiodor (~485-580)[9].

După veacul al VI-lea, dar mai ales din vremea lui Carol cel Mare (768-814), Apusul s-a îndepărtat cu totul de Duhul Sfînt, de Duhul Bisericii: s-a scris mult în Apus de atunci pînă azi, chiar şi tîlcuiri la Psalmi, însă toate aceste scrieri sînt o sumă de înţelepciune lumească, iar nu duhovnicească. Niciodată retorica nu va putea fi numărată între stilurile de tîlcuire a *Scripturilor*; silogismul, metafora, parabola şi celelalte atribute ale retoricii ţin de estetica unui text, dar niciodată de adîncimea sa. Scriitori ca Alcuin, Theodulf, Albert Magnus, Thoma din Aquino, Bonaventura au umplut văzduhul de hule şi cuvinte eretice ale înţelepciunii lor trupeşti[10]. Pentru aceea, putem considera fără greşeală că Ortodoxia şi lucrarea Duhului Sfînt au încetat în Apusul Europei cu mai bine de 200 de ani înainte de anul 1054; ruptura

[1] PG 27, 849-1344 şi PG 93, 1179-1340.
[2] *Fragmente*, în PG 85, 1665-1668.
[3] PG 128, 41-1326.
[4] PG 142, 1321-1622.
[5] CSEL 22.
[6] *In LXXV Davidis psalmos commentarius*, Lyon, 1570.
[7] PL 36 şi 37, şi PL 34, 245-468 (glose).
[8] *Anecdota Maredsolana* 3, 3, Oxford, 1903.
[9] *Expositio in psalterium*, PL 70.
[10] „Căci înţelepciunea lumii acesteia este nebunie înaintea lui Dumnezeu, pentru că scris este: El prinde pe cei înţelepţi în viclenia lor. Şi iarăşi: Domnul cunoaşte gîndurile înţelepţilor că sînt deşarte" (*I Corinteni* 3:19-20). Şi „Omul firesc nu primeşte cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sînt nebunie şi nu poate să le înţeleagă, fiindcă ele se judecă duhovniceşte" (*I Corinteni* 2:14).

duhovnicească a fost înainte-mergătoare cu 200 ani rupturii politice a Apusului de Biserica Ortodoxă.

Fericitul Teodorit şi însemnătatea *Tîlcuirii* sale

Fericitul Theodorit a fost una dintre cele mai mari personalități duhovnicești şi teologice ale vremii în care a trăit. S-a nevoit din răsputeri să se ferească de rătăcirile şcolii antiohiene, în care a studiat şi s-a desăvîrşit atît în teologie, cît și în literatura vechilor Elini, pricină pentru care mai apoi, cînd a ajuns episcop al Kirului, s-a străduit, prin scrierile sale, să aducă la creştinism şi Ortodoxie pe cît mai mulţi dintre păgîni, Iudei, necredincioşi şi eretici.

L-a urmat în învăţătura dogmatică și în arta scrisului pe Sfîntul Ioan Gură de Aur. Pentru aceea, în tîlcuirea sa la *Psaltire*[1] şi-a propus să dea o prescurtare a comentariului marelui dascăl al Bisericii. Se spune[2] că a lucrat la această tîlcuire între anii 441 și 449, socotind-o poate cea mai importantă dintre lucrările sale exegetice. Împreună cu tîlcuirea Sfîntului Athanasie cel Mare, această lucrare a Fericitului Theodorit a fost una dintre cele mai copiate din istoria creştinismului.

Tîlcuirea de care vorbim descoperă încă de la prima vedere cîteva trăsături proprii. Întîi – acrivia filologică. Fericitul s-a străduit să compare toate sursele pe care le-a cunoscut: ***Exapla***, cu cele şase tălmăciri, la care se adaugă altele două pentru *Psalmi*, numite ***A cincea*** și ***A şasea***; după aceea, o tălmăcire evreiască, numită de el *Evreul*, şi una siriană, *Sirianul*. Ca text de plecare al tuturor tîlcuirilor, el ia întotdeauna *Septuaginta*, punînd în lumină lucrarea Duhului Sfînt, apoi își caută sprijin la Simmah, Achila şi Teodotion, cei trei tălmăcitori mai mult sau mai puţin iudaizanţi. Este vrednic de luat în seamă acest procedeu retoric, argumentarea care se sprijină tocmai pe cuvîntul mai slab.[3]

Trebuie spus însă că Fericitul Teodorit nu face doar comparativism, el nu alege cu orice preţ varianta întemeiată filologic (la prima vedere), *ci pe aceea care con-sună cu întreaga Sfîntă Scriptură a Vechiului şi Noului Testament.* Acest lucru se vede cel mai limpede în tîlcuirea Psalmului 21, dar şi în alte nenumărate locuri în care se pleacă de la filologie, dar se ajunge la autoritatea Sfinţilor Proroci, a Sfinţilor Apostoli, a Sfinţilor Părinţi, într-un cuvînt, a Sfîntului Duh.

---

[1] *Interpretatio in Psalmos*, PG 80: 857-1997.

[2] M. F. A. Brok, *Touchant la date du commentaire sur le psautier de Théodoret de Cyr*: RHE 44 (1949), 552-556.

[3] Metoda fusese probată în lupta contra întunecimilor neînchipuit de viclene ale filosofiei elne. Din această pricină, Împăratul Iulian Apostatul interzisese creştinilor („galileenilor", cum le zicea el) să urmeze şcoli publice, spunînd că nu mai vrea ca ei să „îi bată pe elini (păgîni) cu propriile lor pene".

Al doilea lucru care îl osebește pe Fericitul Teodorit de alți tîlcuitori e că izbutește în puține cuvinte să dea o tîlcuire încheiată pe toate cele patru planuri ale înțelegerii, pe care le-am pomenit: cel istoric, cel teologic sau duhovnicesc, cel alegoric și cel moral. Luați de pildă Psalmii despre Împăratul Iezechia și Asirianul (Senaherib) (Psalmii 13, 19, 28). Peste tot, faptul istoric este judecat din toate aceste puncte de vedere, și se ajunge la înțelesuri cu totul nebănuite. La fel, recitiți tîlcuirea la Psalmul 73, care vorbește despre robia și fuga din Egipt, de robia Babiloniană și de pieirea Ierusalimului prin Romani. Sau, mai bine, luați întîi acel cuvînt atît de frumos despre păcat, pedeapsă și răscumpărare, din tîlcuirea stihului 7 al Psalmului 50.

Aceasta este „istoria": în spatele fiecărui fapt văzut se deschide tărîmul nevăzut decît de Sfinți, prin Duhul Sfînt, al tainei iconomiei mîntuirii. Așa înțelegem petrecerea omului pe pămînt: căderea și dez-omenirea urmașilor lui Adam; alegerea norodului lui Dumnezeu, prin Avraam, cel care a găzduit pe Sfînta Treime; ridicarea prin *Legea* dată lui Moisi; nenumăratele alte căderi (chiar din clipa cînd degetul lui Dumnezeu scria tablele de piatră); prăbușirea din Vinerea Patimilor, cînd omul a fost cu desăvîrșire asemeni satanei; dar și nemaivăzuta lui ridicare prin Noul Adam, căci tot atunci firea omenească s-a așezat pe scaunul slavei, alături de Dumnezeu-Tatăl, și satana a fost biruit; în sfîrșit, alegerea unui alt norod al lui Dumnezeu, cel creștinesc, și întoarcerea în sînul Tatălui, prin Sfintele Taine ale Bisericii, al cărei cap e Însuși Hristos-Dumnezeu. Toate acestea sînt stră-văzute de Fericitul Teodorit în cartea sa.

A treia trăsătură a lucrării, care nu poate fi trecută cu vederea, este stăruința cu care dezvăluie la tot pasul teologia Treimii și, mai ales, hristologia cuprinsă în *Cartea Psalmilor*, adică tocmai ceea ce se străduiesc să ascundă toți luptătorii împotriva lui Hristos: arhiereii și cărturarii, filosofii, liber-cugetătorii și ereticii.[1]

La drept vorbind, toate scrierile Fericitului Teodorit au ca țintă lupta împotriva acestui balaur cu trei capete ridicat împotriva Adevărului-Hristos: minciuna iudaică, minciuna filosofilor păgîni și minciuna ereticilor. Dar *Tîlcuirea la Psalmi* este cu osebire o mărturisire a „atot-tainei Bisericii Ortodoxe, și anume: În zilele cele mai de pe urmă, Dumnezeu-Cuvîntul S-a arătat în trup (Cuviosul Iustin Popovici)." Pentru că *Psalmii* Fericitului Împărat și Proroc David (asemeni întregului *Vechi Testament*) nu sînt decît „umbra" sau înainte-vestirea Buneivestiri a Dumnezeului și

[1] Să adăugăm că Fericitul Teodorit s-a născut în 393, la un an după ce bine-credinciosul împărat Teodosie cel Mare oprise printr-un edict practicarea cultelor păgîne, *chiar și privată*, hotărîre căreia i-a urmat distrugerea masivă a capiștilor idolești. Ușor ne putem închipui turbarea satanei, văzînd că i se dărîmă locurile de închinare. Urmarea a fost izbucnirea cu putere și cu viclenie a duhului păgînesc prin înmulțirea ereticilor, adică a luptătorilor împotriva lui Hristos ieșiți din rîndul Bisericii. Așa se face că în 427, cînd ajunge Episcop al Kirului, Fericitul Teodorit are de înfruntat furia sectelor, îndeosebi a marcioniților și arienilor.

Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, Căruia – slava, cinstea şi închinăciunea, acum, şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Cuvînt alcătuit de Filoteu monahul şi fratele Florin,
azi, 8 noiembrie, anul 7511 de la facerea lumii şi 2003 al mîntuirii noastre
(cu cîteva mici actualizări în iunie 2018).

Sfinţilor Arhangheli Mihaile şi Gavriile, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi!
Fericite Teodorit şi Fericite Davide, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi!

CUPRINS